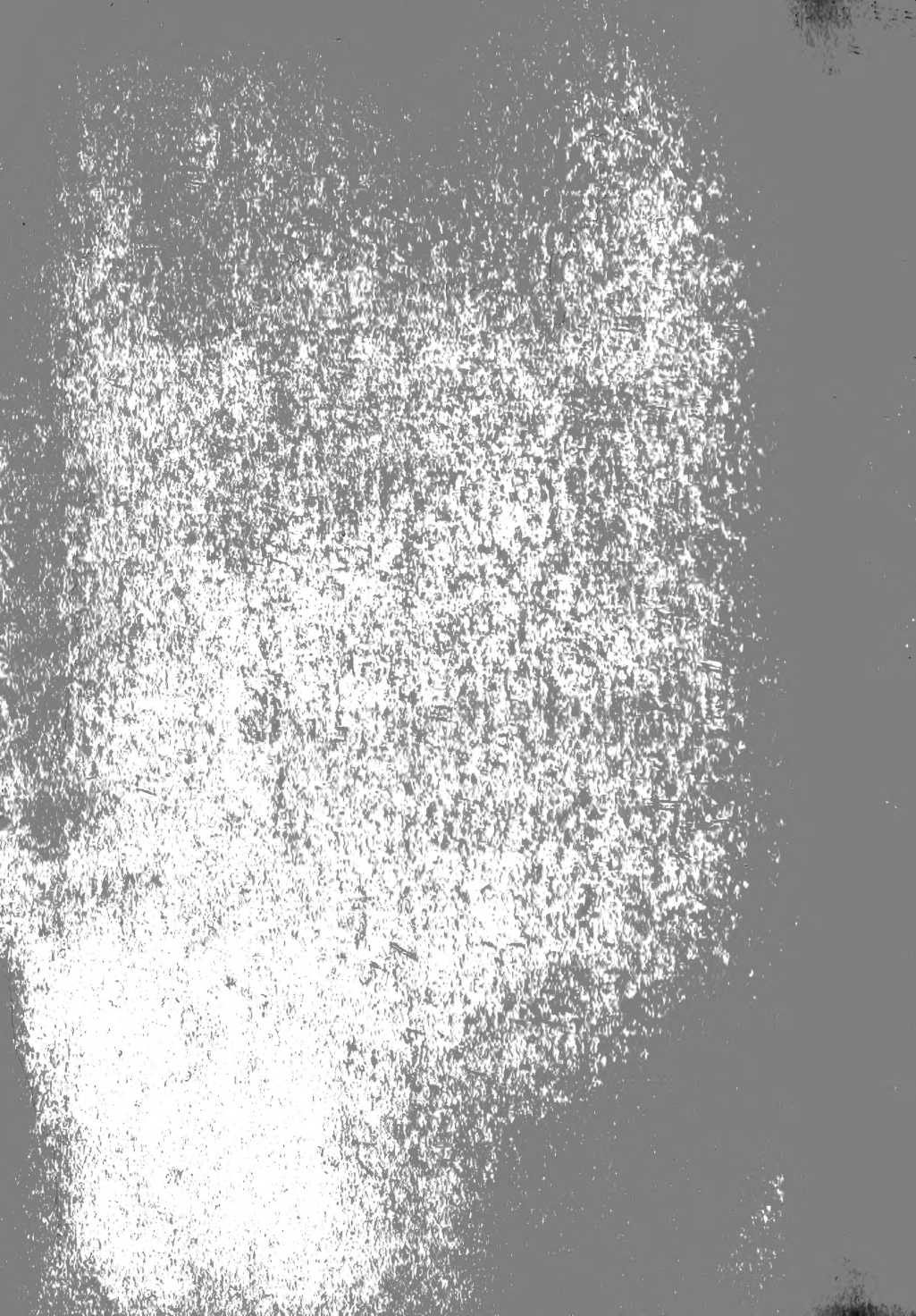

7/7/1982

S. 1301A

S. 1301. A. 30

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY
DEPARTMENT OF ZOOLOGY

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESARAE
NATVRAE CVRIOSORVM

NOVA ACTA
PHYSICO - MEDICA
ACADEMIAE CAESAREAE
LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM
EXHIBENTIA

EPHEMERIDES

SIVE
OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

A
CELEBERRIMIS GERMANIAE
ET EXTERARVM REGIONVM
VIRIS

HABITA ET COMMVNICATA SINGVLARI STUDIO
COLLECTA

TOMVS OCTAVVS.

ACCEDVNT APPENDIX ET TABB. AEN.
CVM PRIVILEGIO SACRAE CAESAREAE MAIESTATIS.

NORIMBERGAE
Impensis IOANNIS ADAMI STEINII.
ANNO MDCCCLXCI.

NOVA ACTA

PHILOSOPHIC SOCIETY

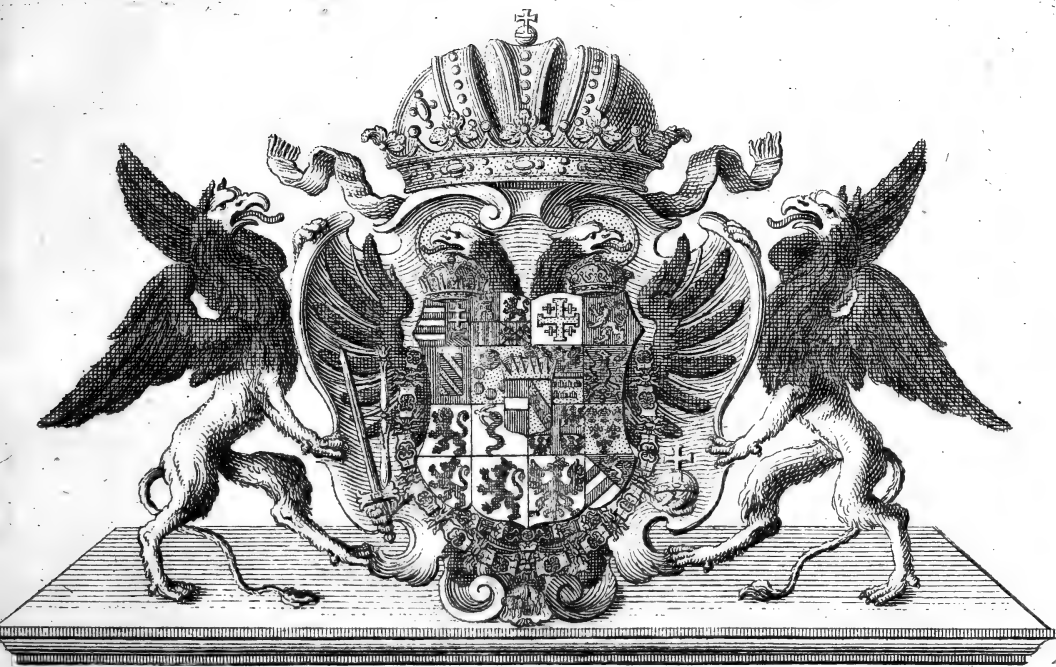
BRITISH MUSEUM

PHARMACIA

JULY

BRITISH MUSEUM

SACRATISSIMO POTENTISSIMO
INVICTISSIMOQVE PRINCIPI
DOMINO DOMINO
LEOPOLDO II.

DEI GRATIA ELECTO
ROMANORVM IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO

GERMANIAE HIEROSOLYMORVM HVNGARIAE BOHEMIAE
DALMATIAE CROATIAE SCLAVONIAE GALLIZIAE LODOMIRIAE REL.

REGI
ARCHIDVCI AVSTRIAE

D V C I

**BVRGVNDIAE LOTHARINGIAE CARINTHIAE ET CAR-
NIOLAE MAGNO DVCI HETRVRIAE MAGNO
PRINCIPI TRANSYLVANIAE**

**MARCHIONI MORAVIAE DVCI BRABANTIAE LIMBURGI
LVXENBURGI ET GELDRIAE WURTEMBERGAE VTRIVS-
QVE SILESIAE MEDIOLANI MANTVAE PARMAE PLA-
CENTIAE GVADASTALI AVSCHWIZ ET ZATOR REL
REL. PRINCIPI SVEVIAE ET CAROLOPOLIS COMIT
PRINCIPALI HABSBURGI FLANDRIA TYROLIS HANNO
NIAE KYBURGI GOERITIAE ET GRADISCAE MARCHIO
NI BVRGOVIENSI LVSATIAE SVPERIORIS ET INFERIO
RIS MVSSIPONTII NOMENII COMITI NAMVRCI PRO
VINCIAE VALDEMONTII BLANKENBERGAE ZVTPHA
NIAE SAARWERDEN SALM ET FALKENSTEIN
DOMINO MARCHIAE VENEDICAE ET
MECHLINIAE REL. REL. REL.**

**DOMINO DOMINO
NOSTRO CLEMENTISSIMO**

IMPERATOR CAESAR AVGVSTISSIME

Dum ad MAIESTATIS TVAE
thronum prima vice humillime ac-
cedere audemus, IMPERATOR AV-
GVSTISSIME, faustissimo omine illud
ut fiat, ardentissime exoptamus. Scili-
cet *Divus* LEOPOLDVS I. CAESAR
Academiam Imperialem Naturae Curiosorum,
ante Seculum jam, et quod ex-
currit, in Germaniae TVAE Circulo

Franconico, tenuibus licet primum ini-
tiis, exortam, et sensim magis increscen-
tem, in tutelam SVAM clementissime
recepit, fovit, ac amplissimis privilegiis
gratiosissime donavit, SVOque *augusto*
nomine gaudere, permisit, quam aca-
demiam Augustissimi EIVS Successores
quoque clementissime conservarunt.
Quidni ergo nos unquam dubitare pos-
sumus, licere nobis, LEOPOLDVM II.
LEOPOLDI I. post exactum seculum,
Successorem Augustissimum, divinitus
Germaniae concessum et exortum,
IMPERATOREM, devotissima sub-
missione

missione venerari, EIVSque indulgentissimae gratiae, et summo favori, *Academiam*, nunc vere *SVAM*, *Leopoldinam*, humillime commendare, nec non qualiumcunque laborum nostrorum, per ultimos hos annos exactorum, reddere rationes, et *novum Actorum Volumen*, ad pedes EIVS deponere. Cur enim metus nos detineat, talia audendi, quorum oratio ad Principem vertitur, cui adulari fas non est, quique non minus hominem se esse, quam hominibus praeesse, meminit, atque hominum felicitatem, pro vario eorum statu, ac

) () (

desti-

destinatione , et relatione , omni
ope promovere , non annifus modo
eft , fed uberrime jam demonftratum
dedit : Qui pietate , fapientia , concor-
dia , clementia , pace , virtute , non
avita regna folum , fed orbem , tem-
perare , ac ea propter quoque Im-
perii gubernacula SE tenere , reli-
giofe fecum reputat : Qui , IPSE eru-
ditiffimus Princeps , omnis generis
eruditionem curat , et aestimat , ac
Scientias , eosque , qui eas gnavi-
ter colunt , protegit , amat , et tue-
tur. Quidni ergo et imperialis Acade-
mia

mia naturae Curiosorum, cui datum est,
ad LEOPOLDI II. tempora nunc per-
sistere, firmissimam spem concipiat,
eam, sub TANTO IMPERATORE,
fore beatam! Non autem TE verbis,
votisque nostris distringimus, sed sim-
plex, cunctaque illa complexum, unum
omnium votum est: SALVS PRINCI-
PIS, qua, et *universae etiam domus EIVS*
augustissimae, existente, DEO interim
vires, ad magna, gravissimaque nego-
tia perpetranda, necessarias, sustentan-
te, et omnem felicitatem suffecturo,
LEOPOLDVS SECVNDVS, virtuti-

bus *nemini secundus*, seculo labenti, et futuro, *orbi, Suis, SIBI, et nobis*, erit vere *secundus!*

SACRAE CAESAREAE MAIESTATI TVAE

devotissimi
Academiae Imperialis naturae
Curiosorum
Praeses, Director, Adjuncti,
et Collegae.

SERENISSIMO
A C
POTENTISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO
DOMINO
CAROLO
THEODORO

COMITI PALATINO RHENI

VTRIVSQUE BAVARIAE

DVCI

SAC. ROM. IMP. ARCHIDAPIFERO ET ELECTORI
JVLIAE CLIVIAE ET MONTIVM

DVCI

Rel. Rel. Rel.

PRINCIPI

A C

DOMINO NOSTRO
CLEMENTISSIMO

ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM
P R O T E C T O R I
B E N I G N I S S I M O
NOVVM ACTORVM SVORVM VOLVMEN
DEVOTISSIME OFFERVNT
VITAM OMNIGENAMQVE FELICITATEM
ARDENTISSIME PRCANTVR
RESQVE SVAS PORRO OBSEQVIOSISSIME
COMMENDANT
ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM
PRAESES DIRECTOR ADJVNCTI
ET
SODALES.

PRAEFATIO.

Ex quo *Academiae Imperialis Naturae Curiosorum*, in me devolutum est, *Praesidium*, eo magis omnis mea cura et sollicitudo, in ejus salute recuperanda, ac confirmanda, stetit, quo magis illius *status*, quem et in hoc volumine, ut brevem *historiae Büchnerianae* continuationem, conservandum duxi, tum illud exposcebat. Atque quo majori timiditate eam provinciam tum suscepi, eo magis nunc gaudere meum est, Dei O. M. gratia acceptum me ferre posse, quae mihi, nunc septuagenario majori, benignissime adstitit, ut, academiam antiquam noviter *incrementa* cepisse, cunctis bonis consentientibus, laetus depraedicare queam.

Scili-

Scilicet, prouti in *Notitia Legati*, quo perillustris olim academiae Director, b. COTHENIVS, academiae, quae tali beneficio hucusque caruit, admodum liberaliter prospexit, quaeque in hoc volumine etiam conservata est, uberius indicavi, hujus Legati, et rerum, scriptorum, et documentorum, huc pertinentium, participes nunc redditi sumus!

Deinde in academiae *incrementa* illud etiam cedit, plures egregios viros, de medicina, et philosophia naturali, optime meritos, et merentes, ad academiam accessisse, quorum nomina Catalogus, paulo post sequens, exhibet.

Inprimis autem mihi licuit, esse tam felicem, ut inter *membra honoraria* academiae, de quibus omnino gloriari fas est, recipi potuerint, *Celsissima Princeps* de DASCHKAW, *Illustrissimus* et *Reverendissimus* Coadjutor de DALBERG, *Illustrissimus* Comes de HERZBERG, *Illustrissimus* Comes de ENZENBERG, *Illustrissimus* L. B. de UNGELTER, qui non solum *Diplomata*, ILLIS transmissa, gratiose acceperunt, sed et Bibliothecam nostram, atque Museum, imo et Fiscum academicum, largiter ditaverunt, pro quibus

bus donis, etiam hic publice, academiae nomine, gratias persolvere maximas, officium meum requirit.

Interim et bonum temporis spatium effluxit, ex quo, post *septimum*, novorum Actorum naturae curiosorum, *Tomum, octavus* lucem non vidit! unde certe Ipse ego habeo, quod doleam. Verum cum ego, circa hanc tarditatem, omni culpa caream, siquidem saepius transmissionem elaborationum, ubi opus erat, monui, haec retardatio ab illo tempore partim repetenda est, quo negotia cuncta academiae segnius tractabantur, de qua periodo nunc iterum amplius loqui taedet; partim varia in bibliopolio, et typographeo, oborta impedimenta, aliaque, editionem procrastinarunt. Rebus autem, quantum possibile fuit, restitutis, cum a pluribus pristinatorum voluminum lectoribus, novum volumen desideratum saepius fuerit, bonum inde signum animadvertimus, antecedentes non displicuisse labores, atque sic editionem *Tomii octavi*, qui nunc prodit, benevolis lectoribus fore gratam, acceptamque: Sicuti quoque spes nos alit, intra brevius temporis spatium, colligenda esse, a *nunquam otiosis*,

exhibita, quae editioni novi Tomi materias subministrare possint. Ut autem iis, quibus opera sua literaria, physico-medica, cum academia nostra communicare, vel in genere cuncta, quae res academiae spectant, perferre placet, transmissionis modus pateat, primum, quoad vixero, *me* habent, quo se vertant. Deinde hic adjungere ratus fui, nomina praesentium *Dominorum Adjutorum*, res academiae, quisque suo loco et circulo, simul benevolentium, ad quos, si forte locorum, ubi commorantur, distantiam commodiorem, viamque brevior, judicabunt, eorum scripta, et communicanda, perferri, operam dare queunt. Sunt autem, secundum tempus, et ordinem receptionis, Viri, quisque suis titulis, et meritorum honoribus, maectandi, hoc tempore, sequentes:

D. D. GODOFREDVS GVILIELMVS
MÜLLER, Francofurti ad Moenum.

D. D. BALTHASAR LVDOVICVS TRALLES, Breslaviae.

D. D. GOTTLIEB HENRICVS KANNE-
GIESSER, Kilonii Holfatorum.

D. D.

- D. D. JOANNES JACOBVS BAIER, No-
rimbergae.
- D. D. ERNESTVS GODOFREDVS BAL-
DINGER, Marburgi.
- Dn. FRIDERICVS CHRISTIANVS MEY-
SCHEN, Hagae Comitum.
- D. D. LVDOVICVS FRIDERICVS EVSE-
BIVS RVMPEL, Erfurti.
- D. D. JOSEPHVS BENVENVTI, Luccae in
Etruria.
- D. D. GVILIELMVS HENRICVS SEBA-
STIANVS BVCHOLZ, Vinariae.
- D. D. LAVRENTIVS CRELL, Helmstadii.
- D. D. CASIMIRVS CHRISTOPHORVS
SCHMIDEL, Onoldi.
- D. D. CAROLVS CASPAR SIEBOLD,
Wirceburgi.
- D. D. JOANNES MICHAEL BERNHOLD,
Uffenhemii.
- D. D. JOANNES CHRISTIANVS DANIEL
SCHREBER, Erlangae.
- D. D. JACOBVS FRIDERICVS ISEN-
FLAMM, Erlangae.

D. D. JOANNES CAROLVS WILHELMVS
MOEHCEN, Berolini.

D. D. JOANNES CHRISTIANVS EHR-
MANN, Francofurti ad Moenum.

Quod reliquum est, seruet summum Numen anti-
quam academiam nostram, atque labores ejus porro
jubeat esse fortunatos, nec publica utilitate destitu-
tos. Dabam *Erlangae* d. XXII. Jul. MDCCLXXXI.

D. HENRICVS FRIDERICVS DELIUS.

I.

Continuatio

CATALOGI

Dnn. Collegarum Academiae Caesareae

Leopoldino - Carolinae Naturae

Curiosorum

et membrorum honorariorum,

*ab anno 1781. usque ad annum 1791. in eandem
receptorum.*

Ordo
receptionis.

860. D. D. *Ludovicus* ROUSSEAU, Seren. Elect. Palatin.
et Bavar. Consiliar. in Universit. Ingolstadt. Chem. Histor.
natural. et mater. med. Prof. publ. ordin. Soc. oeconom.
Burghuf. Sodal. in Acad. recept. d. 15. Mart. 1782.
cognom. *Manethon.*

861. D. D. BLOCH, Med. Pract. Berolinensis, recept.
d. 15. Mart. 1782. cogn. *Piso.*

862. Celsiss. ac Illustriss. Dom. CAROLVS, S. R. I.
COMES DE SICKINGEN, Sereniss. Elect. Palatini
et Bavar. Consiliar. intim. Eques ordinis Leonis
Palat. ad Aulam Galliae Regis Legatus Minister
Plenipotent. Acad. adscriptus d. 4. Novembr.
1782. cogn. *Thales*

863. D. D. *Joann. Christoph. Andreas* MEYER, Med. theor.
Anatom. et Chirurg. Prof. publ. ordin. in academia Via-
drina, rec. d. 4. Nov. 1782. cogn. *Erasistratus II.*

)()(3

864.

Ordo
receptionis.

- 864. D. D. *Christian. Theophil.* HOFFMANN, Anat. et Chirurg. Prof. publ. ord. in Academia Altorfina, recept. d. 3. Febr. 1783. cogn. *Heracianus IV.*
- 865. Dn. *Richard.* KIRWAN, Armiger Anglus, Reg. Societ. Londinensis Scient. Acad. Elect. Mogunt. et Societ. Berolinens. Amicor. Nat. Scrutat. Sodal. rec. d. 26. Mart. 1783. cogn. *Ostanes.*

NOTA. Cum mihi, infra scripto, post Antecessoris, BAIERI, obitum, Academiae Praesidium, 1788. fuerit demandatum, et ego nunc Archivum Academiae nostrae cum plurimis chartis, ad illud pertinentibus, perlustrarem, in Matricula academica nullum amplius nomen, recepti alicujus membri academiae, inscriptum inveni. Cum vero dispersas chartas, in ordinem quendam redigere adlaborarem, nonnulla adhuc diplomata reperi, ut documenta, Viros quosdam in numerum academiae membrorum esse receptos, quorum nomina itaque postliminio hic referre fas erat. Simul autem benevolos lectores rogo, ut, si quidam forte adhuc innotescant, qui in academiam recepti, nec tamen in Album Ejus inscripti, aut hic relati, vel documento ornati, sint, eos mihi indicent: sicuti et ea, quae ad complementum Necrologium pertinent. Nunc autem primo nomina eorum, quorum diplomata inveni, referam, deinde eos clarissimos viros nominabo, qui postea ad academiam accesserunt.

- 866. Dn. *Jo. Caspar* DOLLFUS, Mülhusa Helvetus, rec. d. 15. Sept. 1786. cogn. *Polianthus.*
- 867. Dn. *Sigismund. Frid.* HERMBSTAEDT, Berolinensis, rec. d. 16. Sept. 1786. cogn. *Aristander.*
- 868. D. D. *Conrad. Anton.* ZWIERLEIN, Rever. et Celsiss. Princ. Episcopi Fuldens. Consiliar. aul. et aquar. mineral.

Ordo
receptionis.

- neral. prope Brückenavium, medicus, urbis et Archifatri-
piae, pariterque in Hassia, Satrapiarum Alten Gronau,
Brandenstein, et Schwarzenfels Physicus, rec. d. 14. Oct.
1787. cogn. *Hydorchus*.
869. D. D. Jo. Georg. Frid. FRANZ, in acad. Lipsiensi
Med. Prof. publ. rec. d. 12. Jan. 1788. cogn. *Panthemus III.*

Henricus Fridericus Delius.

Sequuntur jam nomina membrorum, suis quisque meri-
tis, et honorum, titulis, mactandorum, in acade-
miam receptorum.

Anno 1788.

870. D. D. Joannes Jacobus PLANER, Medic. in Acad.
Erfurtensi Professor, Acad. Mogunt. scientiarum utilium,
quae Erfurti est, Societ. amicorum Naturae scrutatorum
Berolinensium, et instituti Manhemensis meteorologici,
Sodalis, rec. d. 22. Dec. 1788. cognom. *Democedes III.*
871. Dn. Otto Justus EVERS, Reg. Magn. Britann. et
Elect. Hanover. Equitum Praetorianorum Chirurgus Pri-
mar. rec. d. 22. Dec. cogn. *Chiron IV.*

Anno 1789.

872. D. D. Paschalis Josephus FERRO, S. Caes. et Reg.
Majest. Consiliarius, Physicus primar. Viennensis, ibi-
demque Nosocomii captivorum Director. rec. d. 17. Febr.
cogn. *Anton. Musa II.*
873. Dn. Adolphus MODEER, Soc. patr. Suecan. Secretar.
primar. Reg. Acad. Scient. Holmiens. Societ. Petropolit.
Norveg. Lund. Gothor. Gothoburg. Florent. Lips. Hass.
Homburg. Castell. Bavar. ac natur. scrutat. Berol. Sodal.
rec. d. 18. Febr. cogn. *Metrodorus II.*

Ordo
receptionis.

874. D. D. *Olaus* SWARTZ, Acad. Reg. Scient. Holm. Sodal. rec. d. 18. Febr. cogn. *Strabo II.*
875. Reverendissimus et Illustrissimus Dominus *Carolus Theodorus Antonius Maria* Caemmerer de Worms, Liber Baro DE DALBERG, Archiepiscopus Tarsensis, Archiepiscopatus et Electoratus Moguntini, nec non Episcopatus Wormatiensis et Constantiensis Coadjutor, Proprinceps Erfurtenfis, Ecclesiae Cathedralis inclytae Wirceburchensis Capitularis et Praepositus in Wechterswinkel, rel. gratiosissime se Academiae membrum honorarium declarari annuit, d. 27. Febr. cognom. *Apollo Musageta II.*
876. D. D. *Georg. Henr.* BOEHR, Med. aul. Berolinensis, rec. d. 26. Mart. cogn. *Callimachus III.*
877. D. D. *Joann. Alexander de* BRAMBILLA, S. R. I. E. Sacratiss. Imperatoris Josephi II. Consiliar. aul. et Chiriater primarius, castrensium Protochirurgus, nec non militarium, in universis Austriae ditionibus, nosodochiorum Inspector, studii medico-chirurgici in academia Josephina Praeses perpetuus, Praetorianorum Medico-Chirurgus, Acad. Scient. Bonon. Mantuan. et Florentin. Reg. Acad. Chirurg. Parisin. Colleg. Chir. Montispeffulan. Sodal. rec. d. 6. April. cogn. *Machaon IV.*
878. D. D. *Martinus Lange*, Comitatus Haromfzeckiensis, in Transylvania, Physicus, Medicus Coronae, rec. d. 7. April. cogn. *Antiphanes.*
879. D. D. *Philippus Jacobus* PIDERIT, Colleg. med. Hasso-Casselani membrum, militum praesidiariorum medicus adjunctus, rec. d. 11. April. cogn. *Avicenna II.*

Ordo
receptionis.

880. D. D. *Jo. David*. SCHOEPFF, Consiliar. aul. Brandenburgicus, et Archiater, Colleg. med. Onold. Praefes vicarius, rec. d. 8. Mai. cogn. *Americus II*.
881. D. D. *Jo. Christian*. STARCK, Consiliar. aul. Viniariensis in acad. Jenensi Prof. med. rec. d. 10. Mai. cognom. *P. Aegineta II*.
882. D. D. *Christian* KNAPE, in Colleg. med. chirurgico Anatomiae Prof. secundar. Sup. Colleg. Sanitat. Berolinens. Membrum, rec. d. 12. Jun. cogn. *Herophilus IV*.
883. D. D. *Erasmus Ludovicus* WERNBERGER, Civit. Imp. Windsheimensis Physicus, rec. d. 20. Jun. cogn. *Hermophilus II*.
884. D. D. *Jo. Godofredus* LEONHARDI, Medic. in academia Wittebergenfi Prof. publ. ord. rec. d. 26. Jun. cogn. *Basilus*.
885. Celsissima Princeps Domina *Catharina Romanovna* DE DASCHKAW in aula Augustissimae Rufforum Imperatricis Femina primaria, Ordin. Imperial Catharinaei Eques, Acad. Imp. Scientiar. Petropolit. Praefes, rel. Acad. Imp. Nat. Cur. Membrum honorarium, rec. d. 1. August. cogn. *Urania Arctoa*.
886. Dn. *Jo. Christ*. GERNING, Francofurti ad Moenum Negotiator, Historiae naturalis, Entomologiae praesertim, peritissimus, rec. d. 3. Aug. cogn. *Aelianus II*.
887. D. D. *Jo. Christ. Conrad*. DEHNE, Physicus Schoeningensis, rec. d. 5. August. cogn. *Dexippus II*.
888. Dn. *Jo. Frid. Aug*. GÖTTLING, Chem. et Technolog. in academia Jenensi Professor extraord. rec. d. 4. Aug. cogn. *Synesus III*.
889. D. D. *Fridericus* JAHN, Med. Pract. Meiningensis, rec. d. 9. Sept. cogn. *Japis III*.

Ordo
receptionis.

890. Dn. *Remigius* WILLEMET, Chem. et Botan. Demonstrator regius in Academia Nancejana, Societ. reg. medic. et agricultur. Paris. nec non Atrebat. Divionens. Lugdun. Rhotomag. Aurelian. et Basileens. Membrum, Goettingens. Corresp. rec. d. 15. Septembr. cogn. *Rhasus II.*
891. Illustrissimus Comes *Franciscus* S. R. I. Comes ab *Enzenberg*, in Freyen et Joechelsturn, Dynasta de Singen et Megdberg, Camerarius et Consiliarius intimus actualis Caesareus, Consilii Superioris Austriaci Appellationum et Rerum Criminalium Praefes vicarius, Regiae Celsitudinis Serenissimae Archiducissae Mariae Annae aulae summus Praefectus, variarum Societatum literariarum, et naturalem historiam tractantium, Sodalis, Acad. Imp. Nat. Cur. Membrum honorarium, rec. d. 18. Sept. cogn. *Eudemus III.*
892. D. D. *Carol. Christ.* ECKNER, Civitat. et Provinciae Rudolstadtensis Physicus, rec. d. 19. Sept. cognom. *Euphorbus III.*
893. Dn. *Joannes* DE KOLB, S. Theol. Doct. Rev. et Celsiss. Princ. et Episcopi Constantiensis Consiliarius ecclesiasticus, rec. d. 21. Sept. cogn. *Eubulus III.*
894. Dn. *Eugen. Jo. Christoph.* ESPER, Philos. Mag. et Prof. publ. extr. in academia Erlangensi, rec. d. 28. Sept. cogn. *Erathostenes II.*
895. D. D. *Paul. Dieter.* GIESEKE, in Gymnasio illustri Hamburgensi Physices Professor, rec. d. 1. Nov. cogn. *Cratevas III.*

Ordo
receptionis,

896. Dn. *Josephus* BANKS Baronetus, Reg. Societ. Scient. Londinenfis Praefes, Musei Britannici Curator, rec. d. 4. Nov. cogn. *Jason III.*
897. D. D. *Jo. Theophil.* GEORGI, Augustiff. Rufforum Imperatricis a Confil. Colleg. Acad. Imp. Scient. Petropolit. Membr. rel. rec. d. 4. Nov. cogn. *Synesius IV.*
898. D. D. *Josephus* DE RVBEIS, Summi Romani Pontificis Pii VI. Praefectus cubicularis, et Archiater, in Romano Archilyceo Medic. Profeflor, rec. d. 18. Dec. cogn. *Palladius IV.*
899. Dn. *Albertus* FORTIS, Patavinus, Patriae scient. Acad. item Bononiens. Burdigalens. et Neapolit. Soc. rec. d. 18. Dec. cogn. *Xenophon II.*
900. Dn. *Hubert. Franc.* HOEFER, Reg. Celsit. Sereniff. Magn. Duc. Hetrur. Pharmacopoeae aulicae Director, Acad. Siens. et Societ. Botan. Florent. Sodal. rec. d. 18. Dec. cogn. *Athenaeus III.*
901. Dn. D. *Joseph.* CAMVTI, Comes et Dom. Feudi de Belvedere, Reg. Celsitud. Hispan. Infant. Parmae et Placentiae Ducis Confiliar. et Archiater, rec. d. 18. Dec. cogn. *Aretaeus III.*
902. D. D. *Mich. Angel.* GIANETTI, in Reg. Archixenodochio Florentino Anatomiae Prof. et Medicus, Acad. Phys. Botan. et Georgophil. Sod. rec. d. 18. Dec. cogn. *Herophilus V.*
903. D. D. *Paulus* VISCONTI, in Reg. Archixenodochio Physiol. Instit. et Chirurg. Prof. et studior. Praefes, rec. d. 18. Dec. cogn. *Podalirius IV.*
904. Dn. D. *Georg. Wolfg. Franc.* PANTZER, Reip. Norimberg. Phys. ord. Acad. Erford. Burghuf. Literar. Erlangens. et Ordin. Pegnes. Nor. Sodal. rec. d. 18. Dec. cogn. *Protospatharius.*

Ordo
receptionis.

905. D. D. *Albertus Wilhelmus* ROTH, Physicus provincialis Bremensis, Societ. Halens. natur. scrutat. Sodal. rec. d. 21. Dec. cogn. *Cratæus IV.*

Anno 1790.

906. D. D. *Joannes Philippus Julius* RVDOLPH, Consil. aul. Brandenburgic. Med. et Chirurg. in Acad. Frid. Alexandrina Prof. publ. ordin. rec. d. 23. Jan. cogn. *Podalirius V.*

907. Illustrissimus Comes *Ewaldus Fridericus* DE HERZBERG, Consiliarius intimus Regius Borussicus et in statu belli et pacis Administer, Reg. Scientiarum Academiae, nec non Scholae realis, Curator, Ordinis regii aquilae nigrae Eques, Dominus haereditarius in Briz, Lottin, rel. Academ. Imp. Nat. Cur. Membrum honorarium, rec. d. 6. Februar. cogn. *Hercules Musageta.*

908. D. D. *Christophorus Wilhelmus* HVFELAND, Sereniff. Ducis Saxo Vinariensis Medicus aulicus, rec. d. 27. Febr. cogn. *Hicesius III.*

909. Dn. *Jo. Carol. Wilhelmus* VOIGT, Sereniff. Ducis Saxo Vinariensis in rebus metallicis Consiliarius, rec. d. 27. Febr. cogn. *Valerius II.*

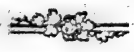
910. D. D. *Joann. Georg.* HOFFINGER, Primar. Camer. Reg. montanae Physicus Schemnitzii in infer. Ungaria, Fac. Viennens. Membrum, rec. mens. April. cogn. *Philomusus IV.*

911. Dn. *Franciscus Xaverius* L. B. DE WULFEN, Philos. et Mathes. Prof. Clagenfurti in Carinthia, Soc. Amic. Berolinens. nat. Scrut. Sodal. rec. d. 15. Maii, cogn. *Lycius II.*

Ordo
receptionis.

912. Dn. *Sigismundus* L. B. DE HOCHENWART, Canonicus Capitularis, Episcopi Gurkenfis Vicarius generalis, Soc. Amic. Berolin. natur. Scrut. Sodal. rec. d. 15. Maii, cogn. *Hierotheus II.*
913. D. D. *Jo. Christ. Traugott* SCHLEGEL, Consil. et Archiater Celsiff. Com. de Schönburg Waldenburg, Phys. Waldenb. et Lichtenstein. rec. d. 24. Jun. cogn. *Scribonius Largus II.*
914. D. D. *Jo. Theophil.* EHRHARD, Med. Prof. Extr. et Professor in theatro anat. Erfurt. rec. d. 9. Aug. cogn. *Democedes V.*
915. Dn. *Just. Christ. Henr.* HEYER, Chemicus et Pharmacop. Brunsvicensis, rec. d. 19. Aug. cogn. *Synesius IV.*
916. Dn. *Gerhard. van der* HEYDE, Acad. Elect. scient. Palatinae Sodal. Astronomus et Mathem. Haaganus jam Rigae Capitaneus Geographus et Ingen. rec. d. 30. Jul. cogn. *Sirius III.*
917. D. D. *Cornelius van* HOEY, Senator et Poliater, et officinarum Inspector Haaganus, rec. d. 30 Jul. cogn. *Oribasius III.*
918. D. D. *Adrian. Sander van der* BOON MESCH, Senator et Scabin. civit. Delph. Poliater, et Anatom. Lector in eadem Urbe, rec. d. 30 Jul. cogn. *Philoxenus VI.*
919. D. D. *Joann. Ludov.* KVL MVS, Poliater Gedanensis, rec. d. 30. Jul. cogn. *Philumenus III.*
920. D. D. *Joann. Theod.* PYL, Suprem. Colleg. Med. Berolinens. et Coll. Sanitat. Membrum, Physicus Berolinensis, rec. d. 20. Aug. cogn. *Palladius V.*
921. D. D. *Joan. Theod.* SPROEGEL, Supr. Coll. med. Berolinens. Membrum, in Coll. medico chirurgico Berolin. Med. et Physiol. Prof. ord. rec. d. 20. Aug. cogn. *Serapion IV.*

Ordo
receptionis.

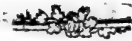
- 922. D. D. *Christian. Ehrenfried* WEIGEL, Med. et Chem. Prof. publ. ord. in acad. Gryphiswaldens. Reg. Colleg. Sanit. Aff. Acad. Elect. Mogunt. scient. util. Soc. Amic. nat. Scrutat. Berolin. Physiogr. Lundens. Phys. Hal. et Metallic. Sodal. rec. d. 24. Aug.
- 923. Dn. *Michael* VOGT, Philos. et Jur. Utr. Doct. Eccles. Ambergensis Pastor et Decanus, Consistorii Ratisbonensis Membrum, rec. d. 21. Octobr. cogn. *Eubulus IV.*
- 924. D. D. *Ernestus* SCHWAB, Medic. Prof. publ. ord. in Acad. Giessensi, et Physic. provincialis, rec. d. 2. Nov. cogn. *Solinus III.*
- 925. D. D. *Joannes Nicolaus* NICOLAI, Medicus aulicus Rudolstadtensis, rec. d. 8. Nov. cogn. *Nicetas II.*
- 926. D. D. *Domenico* CIRILLO, Med. Prof. Reg. in universitate Neapolitana, rec. d. 26. Nov. cogn. *Calligenes II.*

Anno 1791.

- 927. D. D. *Kurt* SPRENGEL, Medicin. pract. et artis veterinariae Prof. publ. Halensis, rec. d. 15. Febr. cogn. *Sosimenes II.*
- 928. Reverendiss. et Illustriss. Dn. *Joannes Nepomucenus* L. B. DE UNGELTER, a Dissenhausen, Bifingen et Mollberg, Episcopus Pellensis, Eminentiss. et Sereniss. Electoris Archiepiscopi Trevirensis, et Episcopi Augustani Suffraganeus atque Vicarius in Pontifical. et Spiritualib. generalis, Conferentiarum Minister, Consiliar. actual. intim. ac supremus Locumtenens, nec non Eccl.

Ordo
receptionis.

-
- cles. Cathedral. Augustan. Summus Praepositus,
rec. d. 6. April. cogn. *Eudemus IV.*
929. D. D. *Carolus Magnus* BLOM, Reg. Colleg. med.
Holmiens. Assessor, Reg. Acad. Scient. Stockholm. Mem-
brum, et Medicus Provincialis in territorio orientali Satra-
piae Dahlecarlicae Suecicae, rec. d. 13. April. cognom.
Bias III.
930. Dn. *Carol. Frid. Wilhelmus* SCHOLL, Jur. utr. Ddus,
Ill. Regim. Erford. Advocatus, in terris Saxo Vinariensi-
bus Juris Pract. et in Bibliotheca, et Museo Acad. Nat.
Cur. praesertim in mineralogia, illustribus fratribus RVM-
PELII Adjutor, rec. d. 2. Maii, cogn. *Salustius II.*
931. Dn. *Ludovicus* BRVGNATELLI, Phil. et Med.
Doct. Ticinensis, divers. Acad. Scient. Soc. rec. d. 4. Maii,
cogn. *Bion II.*
-

II.

CONTINVATIO
C A T A L O G I

Dominorum Collegarum Academiae nostrae, hactenus, quoad
nobis constat, demortuorum.

Ordo
receptionis.

432. Dn. D. *Ioannes Nicolaus* WEISS, Praxeos, Pathologiae et Chemiae Prof. publ. ord. in Academia Altorfina, ejusdemque Senior et Jubilaeus, Oppidi et Praefecturae Altorfinae Physicus, † d. 4. Julii 1783. ann. aetat. 80.
492. Dn. D. *Ioannes Carolus* TARGIONI TOZZETTI, Magni Etruriae Ducis Medicus aulicus, Collegii Florentini et Botanices Medicus et Prof. publ. Bibliothecae Magliabechianae Praefectus, Societ. botan. Florentinae et Academiarum Etruscae Cortonensis, Columbariae et Furfuratorum Sodalis, † d. 28. Dec. 1782. ann. aetat. 71.
534. Dn. D. *Christianus Andreas* COTHENIVS, S. R. I. Nobilis, Academ. Imper. Nat. Cur. Ephemeridum Director, Potentiff. Boruss. Reg. Consiliar. intim. et Archiater, Regior. Exercituum Protomedicus, Colleg. med. supremi et Colleg. medic. chirurg. Director, Acad. Reg. Scient. Berolinens. Membr. honorar. Acad. Reg. med. Parisiens. Sodal. Coll. Sanitat. Berolinens. et Institut. Pauper. Assessor, † d. 5. Jan. 1789. ann. aetat. 81.
536. Dn. D. *Philippus Adolphus* BOEHMER, Dynasta in Neukirchen et Corbetha, Potentiff. Regis Borussiae Consiliarius aulicus et Archiater, Professor in Academia Fredericiana Medicinae, Anatomiae et Chirurgiae public. ordinar. Senior Facultatis medicae etc. † d. 1. Nov. 1789. ann. aetat. 72.

Ordo
receptionis.

547. Dn. *Ioannes* GESNER, D. Medicinæ, Professor
Physicæ ac Matheseos in Gymnasio illustri Tigurino, plu-
riumque Academicarum Scient. Sodalis, † d. 6. Maj. 1790.
ann. aetat. 81.

554. Dn. D. *Ioannes Godescalcus* WALLERIVS, Eques
auratus Ordinis Regii de Wafa, Chæmiæ, Metallurgiæ
et Pharmaciæ Prof. ord. Vpfaliensis, † d. 16. Nov. 1785.
ann. aetat. 77.

584. Serenissimus Princeps ac Dominus CARO-
LVS, Princeps regens Loewensteinio - Werth-
heimensis, supremus Princeps de Chassepierre,
Comes de Rochefort et Montaigu, Dominus
terrarum Scharfeneck etc. Sacræ Cæsareæ
Majest. Cubicularius, Sereniss. Elect. Palatini
copiarum pedestrium supremus excubiarum Præ-
fectus, Eques Ordinis Palatini St. Huberti et
Brandenburgici Aquilæ rubræ, reliqua, †
d. 6. Junii 1789. ann. aetat. 75.

601. Dn. D. *Ioannes de* GORTER, Sacratiss. Rufforum
Imperatricis Elisabethæ I. Medicus ordinarius, Socius
Academicarum Harlemensis ac Petropolitanae, † 1762.
ann. aetat. 73.

607. Dn. D. *Frider. Simon* MORGENSTERN, Med.
Practicus Magdeburgensis et Acad. Elect. Moguntino-Er-
furtensis Scient. util. Sodalis, † 1782. ann. aetat. 53.

609. Dn. D. *Godofredus Henricus* BURGHART, Medici-
næ Practicus Bregensis, et in Regio Collegio ibidem
Professor primarius, itemque Cæsareo-Regiæ Societ.
Scient. Olomucensis Sodalis.

Ordo
receptionis.

610. Dn. D. *Joannes Carolus* HEFFTER, Medicinæ Practicus Zittaviensis, Monasterii Mariaevallensis Physicus, et Lipsiensis Societ. artium liberalium Sodalis honorarius, † d. 25. Sept. 1786. ann. aetat. 74.
619. Dn. *Iacobus Christianus* SCHAEFFER, D. Philos. et Theolog. in libera S. R. I. Civitate Ratisbonensi verbi divini Minister, Sereniss. Regis Daniae Consiliarius, et in Gymnasio academico Altonaviensi Prof. Philos. honorarius, Caesareo-Regiae Academiae Roboredensis et Electoral. Moguntin. Scient. util. itemque Regiae Societ. Teuton. Göttingensis ac Societatum Scient. artiumque liberalium Duisburgensis et Lipsiensis Sodalis, † d. 5. Jan. 1790. ann. aetat. 71.
622. Dn. *Georgius Dionysius* EHRET, Regiae Anglicanae Societ. Scient. Sodalis.
628. Dn. *Ioannes Henricus* LANGE, Med. D. et Practicus, Civitatisque Helmstädiensis Physicus ordinarius, † d. 10. Nov. 1779. ann. aetat. 46.
630. Dn. *Ioannes Fridericus* GLASER, Med. D. et Practicus, Civitatisque Suhlenfis, in Ducatu Hennebergensi, Physicus ordinarius, Academiae Elect. Scient. utilium Erfurtensis, aliarumque Societat. Sodalis, † d. 7. Dec. 1789. ann. aetat. 82.
631. Dn. *Iacobus Reinboldus* SPIELMANN, Phil. et Med. Doctor, Facultatis Medicae Argentor. Senior, Acad. Imper. N. C. Adjunct. Petrop. Reg. Boruff. Suec. Patriot. Paris. Medic. Elect. Mogunt. et Palat. Colleg. Reg. Medic. Nancej. Sodalis, Acad. Reg. Scient. Paris. Corresp. † d. 9. Sept. 1783. ann. aetat. 61.
636. Dn. *Paulus Augustus* SCHRADER, Sereniss. Ducis Brunsvicensis Consiliarius et in sanctiss. Senatu a libellis,
Di-

Ordo
receptionis.

- Director juris dicendi per loca Coenobii Riddagshufani et
in Colonia Veltenhofiana, Societatt. Teutonic. Göttingenf.
Regiomont. et Helmstadiensis Sodalis, † mens. Febr.
1780.
638. Dn. *Ioannes Andreas* DEISCH, Medicinae et Chirurgiae
Doctör, et Practicus in Civitate libera Augustana.
639. Dn. *Petrus* LYONET, Jctus, et caussarum in Curiis
Justitiae, quae Hagae Comitum sunt, patronus, Societatum
Scient. Regiae Anglicanae et Borussiae, itemque Belgicae,
nec non Academ. Scientiar. Rothomagens. Sodalis, † d. 10. Jan. 1789. ann. aetat. 82.
644. Dn. *Ioannes* HILL, Medicinae Doctör et Practicus
Londinensis, Regiaeque Anglicanae Societ. Scient. So.
dalis.
663. Dn. D. *Torbernus* BERGMANN, Chem. Metallurg.
et Pharmaciae in Acad. Upsaliensi Professor, Reg. Ord. de
Wasa Eques auratus, Regiar. Academ. et Societ. Parisi-
ens. med. Monspel. Divionens. Upsal. Holm. Londi-
nens. Götting. Berolin. Taurin. Gothoburg. Sodalis †
d. 8. Jul. 1784. ann. aetat. 49.
667. Dn. *Otto Fridericus* MÜLLER, Potentiff. Regi Da-
niae a consiliis Conferentiarum, Academ. Reg. Suec.
Holmiens. Elect. Bavaricae et Societat. Helvet. Scient.
Sodalis, † mens. Dec. 1784.
683. Dn. *Gualterus van* DOEVEREN, Med. Doctör,
ejusdemque Prof. ordinar. modo Groeninganus, modo
Lugdunensis Batavorum, † d. 31. Dec. 1783.
698. Dn. *Petrus Ionas* BERGIUS, Med. Doctör et Pra-
cticus Holmiensis, Regius Professor Historiae naturalis
)()()()() 2 et

Ordo
receptionis.

et artis pharmaceuticae, Regiaeque Suecicae Holmiensis
Academiae Scient. Sodalis, † d. 10. Jul. 1790.

701. Dn. BAFIGNE, Facultatis Medicae Monspeliensis
Doctor, Regiae Societ. ejusdem civitatis Sodalis, aegro-
torum Gallicorum, in conclavibus Nosocomii Regii Be-
rolinensis, quod a Charitate nomen habet, decumbentium,
Medicus ordinarius, et supremo Regio Collegio medico
adscriptus, † 1773.

704. Dn. *Christianus* MAYER, Philosophiae, Matheseos
et Astronomiae in Heidelbergensi Academia Prof. publicus,
Astronomus Sereniss. Electoris Palatini, Regiaeque
Anglicanae et Electoralis Palatinae Societ. Scient. Sodalis,
† d. 17. April. 1783. ann. aetat. 64.

705. Dn. *Iosephus du Fresne de* FRANCHEVILLE, Potentiss.
Regis Boruss. Consiliarius aulicus, Regiaeque Berolinen-
sis Acad. Scient. et eleg. liter. Sodalis, † d. 9. Maii
1781. ann. aetat. 77.

712. Dn. *Carolus Fridericus* TRIER, Juris utriusque Doctor,
Consiliarius Sereniss. Elect. Saxon. in summo, ad quod
provocatio datur, Judicio, et Senator Lipsiensis.

713. Dn. D. *Christianus Philippus* HERWIG, Seren. Princ.
ab Hohenlohe et Waldenburg a Consiliis, et Praefectura-
rum terrae Waldenburgensis Physicus ordinarius, Regiae-
que Berolinens. Acad. Scient. Sodalis, † d. 9. Febr. 1781.

719. Dn. *Gustavus Fridericus* JAEGERSCHMID, Medicinae
et Chirurgiae Doctor et Practicus, Seren. Marchionis Baden-
sis Physicus Dynastiae Carolsruhenensis ordinarius, † 1775.

722. Dn. *Ioannes Augustus* WOHLFAHRT, Medicinae
Doctor et Anatomiae Demonstrator in Academia Regia
Fridericiana, † d. 15. Sept. 1784.

Ordo
receptionis.

734. Dn. D. *Carsten* DE ROENNOW, Ordinis Regii Stellae polaris Eques, Potentiff. Regis Stanislai P. M. Confiliarius intimus et Archiater primarius, Academ. Reg. Scient. Holmiensis Sodalis, † 1787.
744. Dn. D. *Andreas* PASTA, Nobilis Bergomas, non modo in patria, sed et Mediolani, et in tota Insubria Medicus.
750. Dn. D. *Immanuel Jacobus van den* BOSCH, Poliater Hagiensis, Instit. Hiftor. Götting. Acad. Scient. Elect. Mogunt. Batav. Harlemens. et Ultraject. Sodalis, † d. 26. Maii 1788.
762. Dn. *Carolus Christophorus* OELHAFEN *de Schoellenbach*, et Eismansberg, Reipubl. Norimbergensis filvarum Praefectus, † d. 20. Jun. 1785. ann. aetat. 77.
766. Dn. D. *David. Henricus* GALLANDAT, Demonstrator Anatomiae, Chirurgiae et artis obstetriciae Flissingensis, ejusdemque Societatis Scient. Sodalis et Thesaurarius, † mense Maii 1783. ann. aetat. 51.
771. Dn. *Guilielmus Bernbardus* TROMMSDORFF, Philos. et Medic. Doctor, ejusdemque Prof. ord. Erfurtenfis, Academiae ibidem florentis Scient. Sodalis ordinarius, † d. 6. Maii 1782. ann. aetat. 44.
772. Dn. D. *Ioannes Emanuel* ROTHARDVS, Medicinae Practicus Bernburgensis, † d. 5. Jun. 1778. ann. aetat. 39.
773. Dn. D. *Ioannes Gerhardus* KOENIG, Potentiff. Regis Daniae in terris Malabaricis Medicus Missionarius, † d. 31. Jul. 1785.
778. Dn. D. *Antonius* CAP de VILLA, Botanices et Georgiae Prof. Regius, Regiae Societ. Scient. Goetting. Sodalis, Matheseos Prof. Valentinus, † mens. Nov. 1776.

Ordo
receptionis.

780. Dn. BOVRDELIN, Doctor Regens Facultatis Medicae Parisiensis, Regiarum Principum Archiater primarius, Professor Chemiae in horto Regio, Academiae Regiae Scient. et Berolinensis Sodalis, † 1775.
797. Dn. D. *Christoph. David* MANN, liberae S. R. I. Civitatis Biberacensis Physicus ordinarius, Academiae Elector. Bavaricae Scient. Sodalis, † d. 19. Febr. 1787. ann. aetat. 72.
799. Dn. *Ioannes Leberecht* SCHMVCKER, Potentiff. Borussiae Regis Exercituum Chirurgus generalis primarius, et omnium chirurgicorum nosocomiorum castrensium Director, † d. 5. Mart. 1786. ann. aetat. 74.
800. Dn. *Ignatius* S. R. I. *Eques* A BORN, Dominus in Altsedlitzsch, Inchau, Tiffa, S. C. R. Majestati in re metallica et monetaria a Consiliis, Societatt. Reg. Holmiensis, Magni Ducatus Sienensis et Georgicae Paduanae Sodalis, † d. 24. Jul. 1791. ann. aetat. 49.
804. Dn. *Ioannes Baptista Ludovicus de Romé* DE LISLE, Parisinus, Academiae Regiae Holmiensis Scientiarum et Elect. Moguntino-Erfordiensis Scient. util. Sodalis, † d. 7. Martii 1790. ann. aetat. 54.
812. Dn. D. *Ioannes Philippus* DU ROI, Sereniff. Ducis Brunovicensis Archiater, Civitatis Brunovicensis Physicus, ejusque praesidii militaris Medicus ordinarius, † d. 8. Dec. 1786. ann. aetat. 44.
816. Dn. *Christophorus Albertus* EICHELBERG, A. L. M. Gymnasii Vefaliensis Rector, † d. 14. Mart. 1785. ann. aetat. 72.
829. Dn. *Natalis* SALICETI, Summi Pontificis Rom. Pii VI. Archiater et Cubicularius, Academiae Regiae Parisiensis Scient. Sodalis, † d. 21. Febr. 1789.

Ordo
receptionis.

830. Dn. D. *Maximilianus Iacobus* DE MAN, Civitatis Tetrarchiae Neviomagenfis Archiater, Societ. Harlemensis Scient. et Ultrajectinae Amicorum Artistarum Sodalis, † d. 12. Nov. 1785. ann. aetat. 55.
834. Dn. *Petrus Elisabeth* DE FONTANIEU, Eques Ordinis S. Ludovici, Regiae supellectilis Regni Franciae Inspector et Registrator generalis, Academiae Regiae Scient. et Architecturae Sodalis, † d. 30. Maii 1784.
843. Dn. D. *Ioannes Godofredus* BÜSCHER, Collegii Medici Brunovicensis Alector, Communionis Hercynicae superioris metallifodinarum Physicus.
857. Dn. *Ioannes Iacobus* FERBER, Potentiff. Regi Borussiae a rebus metallicis Consiliarius supremus, Academiae Regiae Borussiae et Suecicae, ac Ducalis Tusciensis Scientiarum, Caesareae liberae oeconomicae Societatis Petropolitanae, Amicorum Naturae Scrutatorum Berolinensis et Gedanensis, Physiographicae Lundinensis Scandinorum, et publicae agriculturae Societatum Vicentinae, Patavinae et Florentinae Sodalis, † d. 17. April. 1790. ann. aetat. 47.
869. Dn. D. *Ioannes Georgius Fridericus* FRANZ, Professor Medicinae Lipsiensis publ. extraordinarius, Regii Collegii Medicorum Nancejensis, Academiae Scient. Aurelianensis, Divionensis, aliarumque Sodalis, † d. 14. Apr. 1789. ann. aetat. 53.
870. Dn. D. *Ioannes Iacobus* PLANER, in Universitate litterarum Erfurtensi Professor Medicinae publ. ord. Academiaeque ibidem florentis Electoralis Scientiarum utilium Sodalis, † d. 10. Dec. 1789. ann. aetat. 46.

III.

C A T A L O G V S
A L P H A B E T I C V S

Virorum Excellentissimorum, qui, pro octavo hoc Tomo
Novorum Actorum Academiae Caesareae Natur.
Curios. observationes physico - medicas
communicarunt.

- Dn. D. *Josephus* BENVENUTI, Summi Romani Pontificis
Eques, Medicinae Practicus in Serenissima Republica Lu-
censi, Thermarum Lucensium Medicus, ex Reipublicae
auctoritate praefectus, Societatum Regiae Goettingensis,
Bononiensis et physico-botanicae Florentinae Sodalis, Aca-
dem. N. C. Adjunct. *Epicharmus* II. pag. 176.
- Dn. D. *Carolus Magnus* BLOM, Reg. Colleg. Med. Hol-
miens. Assessor, Reg. Acad. Scient. Stockholm. Membrum,
et Medicus provincialis in territorio orientali Satrapiae
Dahlecarlicae Suecicae, Academ. N. C. *Bias* III. pag. 230.
- Dn. D. *Georgius Henricus* BOEHR, Medicus Aul. Bero-
linensis, Academ. N. C. *Callimachus* III. pag. 157. 159.
- Dn. D. *Christophorus Gottlieb* BONZ, Liberae S. R. I. Ci-
vitat. Efslingensis Physicus ordin. Academ. N. C. *Dio-
phantus* II. pag. 51. 53.
- Dn. *Paulus Joannes* BONZ, Pharmacopoeus Efslingensis,
Academ. N. C. *Aristophilus* II. pag. 44.
- Dn. *Ignatius* S. R. I. *Eques* A BORN, Dominus in Altse-
ditsch, Inchau, Tiffa, S. C. R. Majestati in re metal-
lica et monetaria a Consiliis, Societatis Reg. Holmiensis,
Magni Ducatus Sienensis et Georgicae Paduanae Sodalis,
Academ. N. C. *Aristocrates Rheginensis*, p. 97.

Dn. M.

Dn. M. *Ioannes Hieronymus* CHEMNITZ, Eccles. prae-
fidiar. German. Hafniensis Pastor, Societ. Scient. Reg.
Danicae, et Arctoe Drontheimensis, Electoral. Mogun-
tin. Erford. Gedanens. Natur. Scrutat. Berolin. Physiogr.
Lund. et Suec. pro Fide et Christianismo Sodalıs, Aca-
dem. N. C. *Aristomachus* III. Append. pag. 35.

Dn. D. *Ioannes Fridericus* CONSRUCH, Sereniss. Ducis
Würtembergensis regnantis Archiater, in Vniversitate
Carolina Stuttgardiensis Medicinae Professor publ. ordinar.
Academ. N. C. *Olympius Milesius*. pag. 8. 13. 14.

Dn. D. *Henricus Fridericus* DELIVS, Sacri Romani Im-
perii Nobilis, Acad. Imperial. Nat. Cur. Praeses, Consi-
liarius, Archiater et Comes Palatinus Caesareus, Consi-
liarius Intimus Aulicus Brandenburgicus, Medicinae Pro-
fessor primarius in Academia Friderico-Alexandrina Er-
langensi, Acad. Imperial. Scientiar. Petropolit. Reg. So-
ciet. Monspeliens. Rhotomag. ac Reg. Societ. Med. Paris.
Acad. Scient. Electoral. Bavaricae et Batav. Harlemens.
Sodalıs. Academ. N. C. *Democedes* II. pag. 61.

Dn. *Iacobus Franciscus* DEMACHY, Pharmacopoeus et
Demonstrator Chemiae Parisiensis, Regiae Academ. Be-
rolinens. et Societat. Rotterodamensis Scientiar. Sodalıs.
Academ. N. C. *Synesius* II. pag. 43.

Dn. D. *Carolus Christophorus* ECKNER, Civitatis et Pro-
vinciae Rudolstadtensis Physicus. Academ. N. C. *Eu-
phorbus* III. pag. 108.

Dn. D. *Ioannes Theophilus* EHRHARD, Med. Prof. Ex-
traordin. et Professor in theatro anatom. Erfurt. Academ.
N. C. *Democedes* V. pag. 167. 169.

Dn. *Eugenius Ioannes Christophorus* ESPER, Philos. Mag. et
Profess. publ. extraordin. in Academia Erlangensi. Aca-
dem. N. C. *Erathostenes* II. pag. 194.

Dn. *Otto Iustus* EVERS, Reg. Magn. Britann. et Elect.
Hanover. Equitum Praetorianorum Chirurgus primarius.
Academ. N. C. *Chiron* IV. pag. 64. 74. 82.

Dn. D. *Paschalis Iosephus* FERRO, S. Caesar. et Reg.
Majest. Consiliarius, Physicus primar. Viennensis, ibi-
demque Nosocomii captivorum Director. Academ. N. C.
Antonius Musa II. pag. 121. 123.

Dn. D. *Ioannes Fridericus* GMELIN, Reg. Magn. Britann.
Consiliar. aul. in Universitate Goettingensi Medic. et
Chem. Professor publ. ordinar. et Soc. Reg. scient.
Goettingens. ac Societatis physico-oeconomicae Tigurinae
Sodalis. Academ. N. C. *Cassius Dionysius*. p. 27.

Dn. *Iustus Christianus Henricus* HEYER, Chemicus et
Pharmacopoeus Brunsvicensis. Academ. N. C. *Syne-
sius* IV. Append. p. 55. et 95.

Dn. *Sigismundus L. B. de* HOCHENWARTH, Canoni-
cus Capitularis, Episcopi Gurkenensis Vicarius generalis,
Societ. Amic. Berol. natur. Scrutator. Sodalis. Academ.
N. C. *Hierotheus* II. pag. 228.

Dn. D. *Christophorus Wilhelmus* HVFELAND, Sereniss.
Ducis Saxo-Vinariensis Medicus Aulic. Academ. N. C.
Hicesus III. pag. 150.

Dn. D. *Fridericus* IAHN, Medic. Pract. Meiningensis.
Academ. N. C. *Iapis* III. pag. 100. 104. 105. 107.

Dn. D. *Jacobus Fridericus* ISENFLAMM, Sereniss. Marchionis Brandenburg. Onold. et Culmbacens. Consiliar. Aulicus, in Vniversit. Friderico-Alexandrina Erlangensi Medicinæ et Anatom. Professör publ. ordinar. Academ. N. C. Adjunct. *Heracilianus* II. pag. 162.

Dn. D. *Christophorus* KNAPE, in Colleg. med. chirurgico Berolinensi Anatomiae Profess. secundar. Sup. Colleg. Sanitat. Membrum. Academ. N. C. Adjunct. *Herophilus* IV. pag. 118. 120.

Dn. D. *Martinus* LANGE, Comitatus Haromszeckiensis in Transylvania Physicus, Medicus Coronæ. Academ. N. C. *Antiphanes*. pag. 125. 133.

Dn. D. *Maximilianus Iacobus* DE MAN, Civitatis Tetrarchiæ Noviomagensis Archiater, Societatis Harlemensis Scient. et Ultraiectinæ Amicorum Artistarum Sodalis. Academ. N. C. *Epigenes*. Append. pag. 43.

Dn. *Adolphus* MODEER, Societ. Reg. Patr. Suec. Secretar. primar. et Acad. Reg. Scient. Holmiens. Membr. Societ. Petropol. Norweg. Lond. Goth. Gothoburg. Florent. Lips. Hass. Homb. Cassell. Bavar. ac natur. Scrutat. Berol. Sodalis. Academ. N. C. *Metrodorus* II. Append. pag. 19. 85.

Dn. D. *Ioannes Nicolaus* NICOLAI, Medicus Aulicus Rudolstadtensis. Academ. N. C. *Nicetas* II. pag. 185.

Dn. D. *Carolus Guilielmus* NOSE, Physicus Elberfeldensis in Ducatu Bergensi, Academ. N. C. *Artephius* III. pag. 59.

Dn. D. *Philippus Iacobus* PIDERIT, Colleg. Medic. Hasso-Cassellani Membrum, militum praesidiariorum Medicus adjunctus, Academ. N. C. *Avicenna* II. pag. 138.

Dn. D. *Guilielmus Godofredus* PLOVCQVET, in Vniversitate Tubingensi Professor Medicinae ordinar. Societ. Elector. Bavar. oeconomicae Collega honorarius, Academ. N. C. *Polemocrates*. pag. 18.

Dn. D. *Ludovicus* ROVSSEAV, Sereniss. Elect. Palatin. et Bavar. Consiliar. in Vniversit. Ingolstadt. Chem. Histor. natural. et mater. med. Prof. publ. ordin. Societ. oconom. Burghus. Sodalis, Academ. N. C. *Manethon*. pag. 1.

Dn. D. *Ioannes Philippus Iulius* RVDOLPH, Consiliar. Aulic. Brandenburgicus, Medic. et Chirurg. in Acad. Frid. Alexandrina Prof. publ. ordinar. Academ. N. C. *Podalirius* V. pag. 211.

Dn. D. *Ioannes Davides* SCHOEPPF, Consiliar. Aul. Brandenburgicus et Archiater, Colleg. Med. Onold. Praefes vicarius, Academ. N. C. *Americus* II. pag. 205.

Dn. D. *Ioannes Christianus Daniel* SCHREBER, Consiliar. Aul. Brandenburgicus, in Vnivers. Frid. Alexandrina Medicinae, Botanices, Histor. natural. et Oeconomiae Professor publ. ordinar. plurimarum Acad. scientiar. Sodal. Academ. N. C. Adjunct. *Theophrastus Eresius* IV. pag. 360.

Dn. D. *Carolus Casparus* SIEBOLD, Reverendiss. et Celsiss. Princip. et Episcopi Bamberg. et Wirceburg. Consiliar. Aul. in Vniversitat. Wirceburg. Anatom. Chirurg. et Artis obstetriciae Profess. publ. ordinar. Nosocomii principalis Iulianei Chirurgus primarius. Academ. N. C. *Philotimus* III. pag. 38.

Dn. *Christophorus Fridericus* SIGEL, Pharmacopoeus in oppido Vaihingen Ducatus Würtembergici. Academ. N. C. *Aristophilus*. pag. 4.

Dn. D. *Kurt* SPRENGEL, Medicin. pract. et artis veterinariae Profess. publ. Halensis. Academ. N. C. *Sofimenes* II. pag. 177.

Dn. *Carolus Petrus* THVNBURG, Med. Doct. Botanicæ Professor Vpsaliensis, Eques auratus Regii Ordinis Wasei. Academ. N. C. *Oribasius* III. Append. pag. 1.

Dn. *Michael* VOGT, Philos. et Iur. Vtr. Doct. Ecclesiae Ambergensis Pastor et Decanus, Consistorii Ratisbonensis Membrum. Academ. N. C. *Eubulus* IV. pag. 172.

Dn. D. *Erasmus Ludovicus* WERNBERGER, Civitat. Imperial. Windsheimensis Physicus. Academ. N. C. *Hermophilus* II. pag. 90. 92. 94.

Dn. *Franciscus Xaverius* L. B. DE WVLFEN, Philos. et Mathes. Profess. Clagenfurthi in Carinthia, Societ. Berol. Amic. nat. Scrutat. Sodal. Academ. N. C. *Lycius* II. pag. 235.

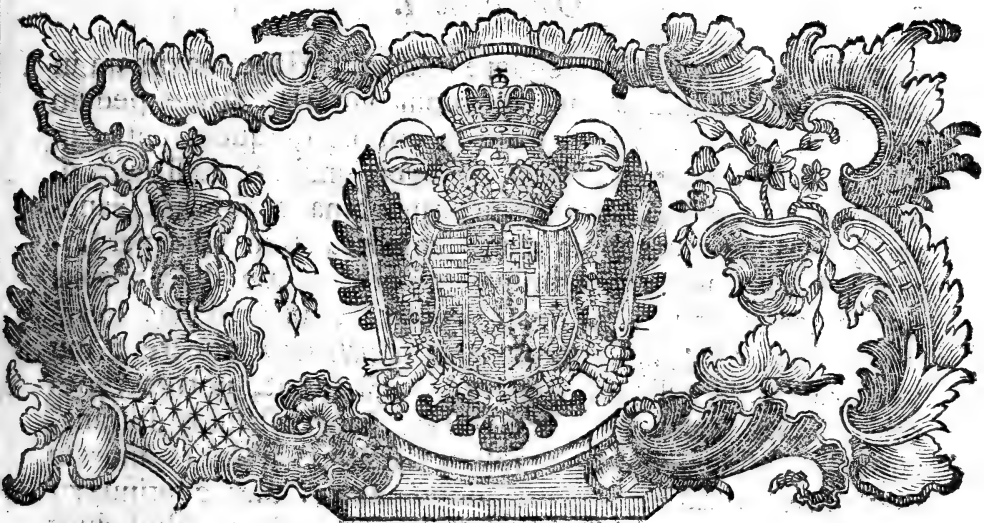
Dn. *Franciscus* ZANETTI, Philos. et Medic. Doctor, in alto Novariensi Comitatu Carnobienfium Poliater. Academ. N. C. *Glicon*. pag. 16.

Dn.

Dn. D. Conradus Antonius ZWIERLEIN, Reverendiss. et Celsiss. Princ. Episcopi Fuldensis Consiliar. Aul. et aquarum mineral. prope Brückenaviam, Medicus, urbis et Archisatrapiae, pariterque in Hassia Satrapiarum Alten Gronau, Brandenstein et Schwarzenfels Physicus, Academ. N. C. *Hydorarchus*. pag. 87.

NOVORVM ACTORVM
PHYSICO-MEDICORVM
ACADEMIAE CAESARAE
NATVRAE CVRIOSORVM
TOMVS OCTAVVS.

OBSERVATIO I.

Dn. D. LUDOVICI ROUSSEAU

De

Uſu ſuccorum inſpiſſatorum, Rob dictorum.

Ex collegio quondam, in quo pluribus de *mixtione ſaponacea* ſuccorum inſpiſſatorum (Rob) egeram, eorumque uſum Diſcipulis meis in obſtructionibus maxime commenda-
veram, redux, inveni in aedibus meis feminam, quae buty-

rum alias, et ova mihi vendere solebat. Haec maximam in respiratione difficultatem, duritiem ventris, atque pedum tumorem conquerebatur. Suadebam ego, quem antea in Collegio laudaveram, Rob sambuci, miscere iussi cum 6. *unciis aquae calidae* tantum, quantum bina cochlearia caperent, eamque mixtionem mane ebibere, tum vero per horam in lecto transpirationem promovere, atque dein corpus linteis leniter fricare. Suasi praeterea, ut frigidae, quam biberet, interdum modicam portionem *dicti Rob* misceret; sub vesperum vero calidum, quo mane usa fuerit, potum repereret. Septimana proxima rediit, longe facilius spirans, atque contestans, ventrem mollescere, atque pedum tumorem discessisse. Iussu meo dein quoque per 14. dies continuavit remedii usum, atque ex eo penitus convaluit. Post duos annos, me tum quidem aliorum profecto, dysenteria extincta est.

Alia vice pauper quidam murarius, nomine *Dominicus Laugmaier*, erga me conquestus est angustias, ex pressione quadam in latere dextro, atque omnis appetitus ciborum iacturam. Livebant illius oculi, uti corpus omne, viresque illius adeo fractae erant, ut se levare aegre in lecto posset. Praescripsi primo unciam Salis glauberiani, tum vero *suasi, ut Rob juniperi*, cum potu ordinario largiter mixto, uteretur, cui consilio morem gerens, ita brevi convaluit, ut post 4. dies redire ad labores potuerit.

Tertium denique remedii huius experimentum cepi, in cive egregio, cuius arte in crispandis crinibus ipse utor, nomine Krazer. Diu hic decubuit, ut tamen de morbi genere nec quaererem ego, aut quidpiam intelligerem. Cum, ipso dein Medico, qui aegrum sanaret, aegrotante, advocatus alius, spem nullam recuperandae valetudinis superesse assereret, afflictata uxor opem quaerere coepit a famoso, in plebe, chirurgo, magis audacia, quam scientia medendi, notiore. Quod, cum ex ancilla mea rescirem, rei indignitate, atque

atque periclitantis civis optimi miseria, commotus, uxorem illius ad me evocavi, quae, statum morbi omnesque circumstantias enarrare iussa, respondit, mali originem ex induratione lateris dextri fuisse, tum vero omnem ciborum appetitum fugiisse, livore corpus omne conspurcatum, atque continuo constipatum esse, cui malo non nisi enema mederetur, sed et enema nunc saepe bis etiam per diem, sine levamine ullo, adhibitum esse, vires adeo prostratas esse, atque ideo corpus debile per 17. hebdomades iam lecto detineri. Ego vero mox uncias III. *Rob juniperi*, cum mensura aquae miscere iussi, atque successive haurire. Altero mox die mane hora VI^a rediit ad me uxor, urinam, quae ante aquae instar pallebat, rite coloratam ostendens, narransque, maritum longe quietius, quam ante, per praeteritam noctem dormisse, atque levare ventrem, sine alio remedio, potuisse. Animavi ego feminam, facta recuperandae valetudinis spe suasique, ut duplam portionem praedicti *Rob* cum potu ordinario misceret. Exhausto hoc remedio, melius se habere, sub vesperum iterum levare alvum, noctu per continuas 5. horas dormire coepit, dolor in affecto latere imminutus est, immo aeger materiae cuiusdam motum ibi advertere dicebat, ubi ante dolores sensisset acutissimos.

Ex his facile factae cuiusdam resolutionis indicium colligebam, atque ideo ut efficacis adeo remedii usum continuaret, volebam; et ecce altero iam die cibos, quorum hucusque nauseam senserat, appetere coepit. Die quarto mensae accubuit, atque, iocos inter, arti suae incubuit, crispando capillitium; immo, sexto iam die, ipse ad me venit, acturus grates. Illud praesertim laetus commemorabat, motum illum, seu resolutionem, quam sensisset, sua opinione plurimum ad suam valetudinem contulisse, et quod ab illo tempore dolores non solum imminuti fuerint, sed etiam penitus evanuerint,

Pergebat dein, eodem Rob. constanter per 14. dies uti, tum vero per alios 14. dies recentis ovi vitellum quater per diem, cum iusculo ex carne fumere, quibus mediis ita recuperavit valetudinem suam, ut iam firmissima ultra annum fruatur.

Ingolstadio Onoldum missa

d. 2. Maii 1782.

OBSERVATIO II.

Dn. CHRISTOPHORI FRIDERICI SIGEL.

De

Venenatissimae radice anonymae in N. Actor. Acad. Nat. Cur. Tom. VI. Observ. XXVI. memoratae, Planta reperta.

Cujus in loco supra dicto, tam quoad habitum externum, quam quoad nocivos et deleterios effectus, anonymae radice, falso pro helleboro nigro venditatae, descriptionem dedi: Ejus nunc et plantae, unde desumpta fuit, et nomen, et characteres, quos ibi promisi, indicare posse gaudeo.

Etenim multa, licet frustranea adhibita opera, tandem tam felici esse mihi contigit, ut a rhizotomo quodam, famosae radice satis gnaro, ex ipso loco, unde potissimum petitae erant radices, earundem viva quaedam exemplaria obtinerem; quorum radices, cum resectae et exsiccaetae essent, ex omni parte radice, adhuc anonymae dictae, adeo similes inveni, ut, ejusdem plantae radices esse, haud quempiam dubitare posse arbitreris.

Erant quidem dicta plantae exemplaria, uti optime *Illustris* D. D. DELIUS, in Scholio Observationi subjuncto, ominabatur, ex Aconiti genere; pro illa vero specie, quae

in BLACKWELLIAE Tab. 561. depicta prostat, ac Celeberrimo Viro anonymae radice planta esse videbatur, eam haberi nolim.

Quam enim Aconiti speciem dicta BLACKW. Tabula, ejusdemque descriptio exhibent, certe non alia esse videtur, quam quae, tum in KNORRII Thesauro rei herbariae, tum in *Perillustris* STOERCKII libello de Napello, Hyofcyamo et Strammonio, a Celeberrimo D. SCHINZ in germanicam linguam translato, repraesentatur, et floribus subpentagynis describitur.

Ejusdem plantae erant quoque radices, quas saepius consideravi, et quamvis e diverso solo effoscae fuerint; figura tamen et habitu externo anonymae radice nunquam ex toto respondere, animadverti; quare quibus partibus differant, et radix hujus plantae, et nostra, tunc temporis anonyma, radix, necessarium putavi in dicta mea observatione indicare.

Radicem ergo hucusque anonymam dictam, dum abluabat a facie radice Aconiti, quod a Blackwell: et ab omnibus, quibus mihi uti licebat, Auctoribus, Napellus vocabatur, minime ejusdem plantae radice existimari, ac eodem nomine appellari posse arbitrabar.

Neque vero non comprobata fuit mea opinio. Cum primum enim plantae radice anonymae compos factus sum, eam novam, nec adhuc mihi visam Aconiti speciem esse, ex diversis partibus ejus intellexi.

Verum enim vero, cum pro ea, quam, uti supra dixi, *Blackwell. Knorr.* et *Perillustr. Stoerck* descripserunt, ac, sicut ego in dicta Observatione, *Linnaeana* definitione, Aconitum fol. laciniis linearibus, superne latioribus, linea exaratis, insigniverunt, habere neutiquam potuerim, neque alia ex Aconiti speciebus, quas Editio Decima Systematis Nat. *Linnaei*, mihi sola adhuc usitata, suppeditabat, ei magis analogae fuerit: de acquirenda noviore Editione hujus

libri, vel de ejusdem speciebus plantarum cogitare, mihi opus erat: quae scripta, cum aliunde mox mihi concessa essent, lucem quoque exoptatam demum attulerunt.

Etenim jam ex specierum plantarum Linn. Editione tertia didici, Perillustrem Auctorem eam speciem, quam omnes supra dicti Auctores Napellum nominabant, nunc Aconitum Cammarum vocare, et plantae, de qua nostra anonyma radix, Napelli nomen tribuere.

Idem paulo post in Systematis Naturae Editione XI. observare mihi licuit; ubi Celeberr. Auctor porro, ut ne quis dubitaret, Aconita, Cammarum et Napellum, veras distinctas esse species, vel varietates tantum existimaret: Omnes Aconiti species in 2. Phalanges dispescit, et *Cammarum* speciebus subpentagynis, *Napellum* vero trigynis adjungit.

Novissima Editio systematis plantarum, curante D. REICHARDO, idem confirmat.

Plures ergo Botanicorum nostri temporis characteres specificos Aconiti, Cammari et Napelli forsitan latuisse, ideoque species confudisse, ex eorundem tum iconibus, tum descriptionibus evincitur, quibus tamen Perillustris *ab* HALLER minime annumerandus, quippe qui utriusque speciei in historia stirpium Helvet. n. 1197 et 1198. exquisitam et satis distinctam dedit definitionem.

Ipsi a LINNE Immortali, sero et paucis ante obitum annis, *Aconiti Cammari* plantam innotuisse, ex dictis videtur, quod mireris, cum verisimile sit, jam *Tabernaemontano* ejus haud contemnendam fuisse cognitionem.

Quam enim *Aconiti* speciem *napellum latifolium majorem* vocat, quamque semina tribus siliquis proferre dicit, ea *nostrae anonymae* radicis *planta esse* videtur: cui vero *Napelli angustifolii* nomen inscripsit, illa *Cammarum* denotabit.

Caeterum icones utriusque Napelli, in *Tabernaemontano*, aliquem quidem habitum plantae in foliis et floribus monstrant, in radicibus vero naturae minime respondent: Hoc nimirum de *Tabernaemontani* Editione quarta, quam auxit et correxit 1731. BAUHINUS dicere liceat.

Ut ex promptu pateat, quibus partibus differant Aconitum Cammarum et Aconitum Napellus, utriusque veram, ad viva exemplaria factam, dabo delineationem.

Aconitum Cammarum.

Caulis ramosus, intense viridis, glaber, fusco-maculatus, nitidus.

Spica florum ramosa, laxa, pedunculis multifloris.

Corolla $\frac{1}{4}$ circiter minor, quam in Napello.

Petalum supremum galeatum deorsum spectans, valde arcuatum et apice folia lateralia amplectens.

Petala lateralia subrotunda aequalia.

Petala infima ad basin sibi incumbentia.

Germina floribus primum evolutis, 5. sequentibus 4—3.

Aconitum Napellus.

Caulis simplex, viridis fusco-maculatus, hirsutus, parum incanus.

Spica florum simplex, densa, pedunculis unifloris.

Corolla $\frac{1}{4}$ circiter major quam in Cammaro.

Petalum supremum galeatum sursum spectans, minus arcuatum, quam in Cammaro, parum remotum a lateralibus.

Petala lateralia subrotunda aequalia.

Petala infima ad basin divergentia.

Germina floribus primum evolutis, 3. sequentibus 2.

Folia laciniis linearibus, parum collabentibus, cuneiformibus incisus acutis: superficie nitida, duplo fere crebriora, quam in Napello,

Folia laciniis latioribus, quam in Cammaro, divaricatis, incisus, acutis, semper expansis, rigidis: superficie glabra, non vero nitida.

Vaihinga Onoldum missa d. 13. Iulii

1781.

SCHOLION.

Confer circa hanc observationem Cel. KOELLE, Med. D. et Medici militaris Baruthini, *Spicilegium observationum de Aconito* p. 36. Erlangae. 1787.

OBSERVATIO III.

Dn. D. IOANNIS FRIDERICI CONSBRUCH.

De

Aneurismate Cordis et Aortae.

Praefectus quidam militum, 49. annorum, pallidus, habitusque corporis imbecillioris, et in iram pronus, cum equo insidens militibus, exercitia sua facientibus, intensa voce acclamaret, infimul equum, ex improvise ferociter exsiliientem, promptissime maximo corporis nisu subigebat. Primo inde nil molestiae sensit, si pulsationem excipias, inter secundam tertiamque Costam veram dextri lateris conspicuam. Scire autem convenit, nostro, jam ante plures annos, aliquoties accidisse, ut una cum equo, quo vehebatur, in terram sit prolapsus. Praeterea non licet hic omittere, eundem quam vehementissime sternutare consueisse, quapropter Viro, debiliori structura Thoracis, partiumque in eo contentarum, praedito, Cordis et magnae Arteriae aliqua distensio

stenso sensim potuit enasci. Ad novissima autem ut redeam, notare juvat, proxime insequentibus diebus, in pulsante ista Thoracis regione, cylindricum tumorem apparuisse, id quod aegrum ad auxilium quaerendum impulit. Secatur igitur vena, propinantur temperantia medicamina, commendantur diaeta parca, et calidae qualitatis experts, regimenque moderatum, ac aneurysmaticum tumorem, ab externa laesione illibatum, conservans. A fine Augusti anni 1785. quo id mali aegro accidit, ad ultimum usque morbum, praeter Cordis et Aneurysmatici istius tumoris palpitationem, lassitudinem tantum sensit, et aliquam sub scalarum ascensione anxietatem. Autumno iterum Venaesectio instituta fuit. Denique mense Februarii anni 1786. aeger Catarrho afficiebatur, congruis remediis mitigato. At, post breves inducias, omnia in pejus ruebant, anxietatibus valde auctis, pulsu minimo, extremisque artubus nunc frigentibus, nunc incallescentibus. Die 15. Februarii leviori animi deliquio correptus est, postea pectoris angustiae usque adeo ingravescabant, ut aeger sedendo spiritum trahere deberet. Denique mane diei 16. Februarii languidus pulsus intermittere coepit; noster autem, cum potus, quem petiit, ipsi porrigeretur, inter spiritus luctamina, orisque convulsivas distorsiones, protinus moritur.

Haec fere sunt, quae de morbo defuncti relata accepi. Sectioni cadaveris, die 17. Februarii institutae, ipse interfui; sub ea sequentia momenta observata sunt:

Costae fere omnes, quemadmodum, remotis a magna parte Thoracis integumentis communibus, dilucide apparuit, solito longius a se invicem distabant, ipsae insuper costae et interjectae carnes praeter naturam tenues erant. Inter secundam autem et tertiam costam veram dextri lateris stratum musculare valde attenuatum apparuit, ad tactum mollissimum, et in regione, propius a Sterno remota, tumidum. Porro et inter primam et secundam Costam veram, ejusdem lateris, stratum musculorum conspiciebatur justo mollius, et pone

marginem superiorem costae secundae aliquantum turgescens. Immo et in sinistro pectoris latere, nempe in primo et secundo intervallo verarum Costarum, exigua quaedam, eaque mollis intumescencia strati muscularis in conspectum venit.

Sublato Sterno cum appendicibus Costarum cartilagineis, obveniebat *Cor inconsuetae magnitudinis*, tantum spatii sibi vindicans, ut Pulmo sinister sursum pulsus, leviozem istam prominentiam in sinistro Thoracis latere efficeret. Verum et dexter Pulmo, tum a magno Corde, tum etiam ab *anevrismatico Aortae* tumore multam vim perpeffus est, neque tamen ullibi Parenchyma Pulmonum praeter naturam erat constitutum. Caeterum in utraque Pectoris cavea multum feri fluctuabat, maxime vero in dextra. Sublato nunc Pericardio, e quo magna feri copia profluebat, inconsueta Cordis moles melius conspici poterat. Basis ejus 5. circiter pollices lata erat, longitudo a basi usque ad apicem 7. pollices, et dimidium, aequabat. Cavitates Cordis universae ipsius moli respondebant, carnes tamen Visceris solito tenuiores inveniebantur, et Zona valvulosa sinistri Ventriculi, cartilagineis lamellis obsita, apparebat.

Venae pulmonales, Venae Cavae, dextrumque Cordis atrium nigricante cruore turgabant. Vena cava superior cum sacco Anevrysmatico Aortae firmiter concreta erat, Venae subclaviae et jugulares amplae, quin ista simul varicosis nodis distinctae, conspiciebantur.

Aortae pars, quae intra Thoracis cavum continetur, (namque ultra non licuit nobis magnae arteriae decursum profequi,) paulo amplior erat solito. Ab hac autem exigua dilatatione *arcum Aortae* excipias, utpote cujus inconsueta moles omnium oculos in se convertit. Nimirum is valde ampliarus, dextrorsum et retrorsum ascendens, viamque ultra Arteriae pulmonalis dextrum marginem emensus, in saccum caecum degeneravit, cujus in dextro limbo propriae Aortae tunicae disruptae, intus circum circa in tumidulum

annulum promiaueret, ut itaque hic loci solum superinjectum arcui Pericardium irruentis sanguinis impetum sustineret. Atque hoc ipsum Anevryisma in defuncto, cum viveret, descriptum istum in dextro Thoracis latere tumorem fecit, qui vero post mortem permultum subsidebat.

Ambitus anevrysmatici arcus Aortae, omissio sacco isto caeco, erat septem pollicum, et dimidii, eo autem simul in computum sumto, undecim pollices aequabat. Vasa arteriosa, hoc ex arcu oriunda, consuetum suum diametrum retinuerunt. Arcus vero anevrysmaticus, et varios recessus formavit, et multos sanguinis grumos, Polypumque exiguum, pinguedinis frustulo consimilem, intra cavitates suas recondidit.

Discissa Arteria magna, interiorem superficiem exhibebat minime laevem, sed asperam, et passim plicis interruptam.

Epicripsis.

In nostro aegro, ad Cordis atque Aortae Anevryisma producendum, complures causas conspirasse, ex morbi historia patet. Cor scilicet a primordiis infirmum, et a tot ac tam gravibus perpeffis injuriis magis magisque labefactatum, propter obversa saepe sanguinis per pulmones et Aortam itinera impedimenta, sensim sensimque ampliatur esse credas. Cum primum autem Valvulae mitrales aequae, ac tricuspidales, propter nimis adauctas Cordis cavitates, muneri suo haud amplius sufficerent, non poterant non, in alternantibus istis per Cordis auriculas ventriculosque sanguinis dispensationibus, magni errores enasci.

Verum priusquam eo ventum fuit, annulum valvulosum sinistri Cordis, cartilagineis lamellis jam obsitum fuisse, jure suspiceris. Igitur jam tum forsitan rigidae valvulae mitrales, neque sub Diastole Cordis, ad Ventriculi sinistri parietes satis

se reclinare potuerunt, ut sanguini ex sinistro atrio in hunc Ventriculum egressum omni ex parte liberum permetterent, neque, ob eandem rigiditatem, sub Systole promte et sufficienter se explicare, ut mox omnem reditum sanguinis e Ventriculo in Auriculam intercluderent.

Quod vero Anevrysmaticum Aortae arcum spectat, observatorum fugit neminem, in eo, ejusque confiniis, frequenter Aortae Anevrysmata enasci. Nempe is ipse arcus, prope a Corde validissime impulsio sanguini objectus, hujus cursum subito, et violenter, inflectit, quapropter, si magna Arteria, vel ab ortu infirma sit, vel forsitan a principio quodam erosivo sanguinis extenuata, cordisque impetus frequentius, praeter naturam, intendantur, in proclivi est intelligere, Arcum magnae Arteriae ejusque confinia facile tum in Anevrysmata diduci posse; sed parietes sic dilatatae arteriae, a sanguinis mole et pondere continue auctis, concurrepente haud raro rodente sanguinis acrimonia, dilacerantur denique atque hiant. Certe et nostro in casu, in notata facci anevrysmatici regione, propriae Aortae tunicae disruptae obvenerunt, ut ibi arteria a funesta ruptura solo superinjecto Pericardio defenderetur.

Quodsi sanguis spissus sit, et ad lentas concreciones aptus, perspectu facile est, qua ratione tum, ob retardatum in dilatato tramite motum, et internae superficiei inaequalitatem, densi sanguinis grumi, in Anevrysmatis penetralibus colligi, polypique enasci, queant.

Quaestio superest: Cur scilicet in tanta Aortae dilatatione, Diameter Arteriae pulmonalis immutabilis permanferit? Quamvis quidem, a debiliore impulsu minus robusti Ventriculi anterioris in Arteriam pulmonalem, ipse *illustris* SENAC a) probationem petierit, cur hac in arteria multo rarius Anevrysmata oriatur; meminisse tamen oportet, modicam

a) SENACS *practische Abhandlung von den Krankheiten des Herzens.*

eam tantum esse ejus firmitatem, eamque multum, si robur spectes, cedere Aortae, ut ideo non magis resistere videatur viribus debilioris Ventriculi dextri, quam Aorta fortioris sinistri. Igitur potius perpendi debet, aliam directionem esse trunci Arteriae pulmonalis, quam quidem, mox in arcum incurvatae, Aortae superioris; nempe non ita obijcientem se cursui adacti sanguinis, neque hunc omnem, neque tam subito, tamque violenter inflectentem.

Denique mortem, tanta inter discrimina, infecutam fuisse, non est, quod mireris, quum sane non posset fieri, ut tandem Cordis Pulmonumque functiones supprimerentur, cum scilicet magnis istis, extenuati Cordis et Arcus Aortae, dilatationibus, ac Pulmonum in angustum spatium compulsioni, catarrhalis ad Pulmones defluxio, quin et copiosi feri in Thoracis atque Pericardii cavo congestiones accederent.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. IOANNIS FRIDERICI CONSBRUCH.

De

Trismo tonico, supervenientibus variolis spuris sublato.

Infans quinque trimestrium, per novem septimanas alvi fluxu affligebatur, sub quo tamen sanitas parum detrimenti cepit, sed parentes pertaesi diuturni morbi, variis domesticis remediis eum tollere studebant. Cessit quidem Diarrhoea intempestivo auxilio, eam tamen multo gravius malum, *Tetanus* nempe *maxillae inferioris* insequabatur. Tum quidem maxilla inferior valide appressa superiori, vix ita diduci poterat a sollicita matre, ut infanti lac, cum aqua mixtum, ingeri posset. Praeterea in puella frequenter volatilis aestus observabatur. Quali acunque a me adhibita remedia nihil auxilii praestabant. At die 22. Januarii anni 1779. *variolae spuriae* apparuerunt, quo facto, aegrotula die 24. Januarii a

diurno morbo, (utpote qui jam die 29. Decembris anni praecedentis initia fumsit,) vindicata, commode et cum magna aviditate cibum potumque deglutire potuit. Redit dein et Diarrhoea, eaque, cum bonis aegrotae rebus, per aliquot septimanas continuans, sua sponte demum desit.

OBSERVATIO V.

Dn. D. IOANNIS FRIDERICI CONSBRUCH.

De

Trismo tonico, Haemorrhoidali fluxu discusso.

Iuvenis quidam, viginti circiter annorum, die 7. Junii anni 1782. vesperi leves febriles motus experiebatur, cum lassitudine, capitis dolore, appetitus defectu, et aliqua maxillae inferioris rigiditate.

Vesperi demum diei 8. Junii auxilium Medici petiit, gravi febrili horrore, lassitudine, alvi obstructione, capitis dolore, lingua mucosa, et appetitus defectu, divexatus. Praeterea maxillae inferioris Tetano afficiebatur, cum spastica Oesophagi tensione, quapropter liquida, aegerrime intra os recepta, haud absque molestia potuit deglutire. Febrilem illum horrorem, calor, et denique sudor, insequabantur.

Die 9. Junii Oesophagi spasmus, sub strenuo usu remedium alvum laxantium, desit. Vesperi febrilis exacerbatio redibat, atque tum, sub horrore febrili, maxilla inferior adeo valide superiori apprimebatur, ut dentes inde dolerent. Febrilis paroxysmus per sex circiter horas perseveravit. Experientissimus Medicus, isque amicus meus, cujus curae aeger demandatus fuit, rigidae maxillae linimentum, ex oleo chamomillae cocto, oleo destillato Cajepu-

put, Camphora et Opio infricari, atque dein Cataplasma emolliens superdari iussit.

Die 10. Iunii et Febre, et Trismo, jam multum mitigatis, dolores in utraque lumbari regione se manifestarunt.

Die 11. Iunii febris nulla observata, *Trismus* mitis, lumbares dolores continui.

Die 12. Iunii evidentes febriles motus, lumbares dolores aucti, maxillae spasmus in dies imminutus.

Die 13. Iunii nulla febris, spastici dolores circa anum et in ossis sacri regione, hisque ii pone anum intensiores.

Die 14. Iunii haud parvus sanguinis *haemorrhoidalis fluxus*. Dolores ad ani, ossis sacri et lumborum sedem leviores, maxillae spasmus evanuit.

Die 15. Iunii dolores pone anum aucti.

Die 16. et 17. Iunii iidem dolores perpetui, quin vesperi incrementos, sub usu tamen laxantis salini remedii mitiores redditi.

Die vero 18. Iunii per *novum haemorrhoidalem fluxum* penitus sublati.

Remedia, per decursum huius morbi adhibita, fuerunt potissimum temperantia, alvum laxantia et antispasmodica. Scire etiam convenit, aegrum nunquam antea haemorrhoidali fluxu laborasse.

Onoldum missa d. 1. Augusti

1782.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. FRANCISCI ZANETTI.

De

Taenia, divi morbi caussa, felici cum successu, expulsa.

Singularem casum de *Taenia secunda*, seu *Cucurbitina*, *Plateri* expulsa, ope Arcani *Herrenschwandiani*, olim incogniti, postea opera Dn. D. IOANNIS CASPARI DE RUEFF, Academiae Imperialis N. C. Confratris clarissimi, vindicati, et ab eodem, pro sua humanitate, in *tom. 6. nov. Act. Physicor. ejusd. Academ. obs. V.* ad bonum Societatis humanae, suaeque Reipublicae utilitatem, publici juris facti, hic silentio praeterire non possum, a tali desiderio inductus, ut hujus famosi remedii compositio, virtus, et efficacia, etiam ab Ill. Dn. L. B. GERARDO SWIETENIO, in suis scriptis, *de morbis Infantum*, magnopere commendata in deturbandis e corpore Taeniis, magis magisque eluceat, et innotescat; sicque plures alii, pari morbo aegrotantes, pari curentur eventu.

Juvenis viginti annorum, humorali temperamento praeditus, statura quidem proceriori, quam quae per tempus expectanda fuerat, facie subfusci coloris suffusa, corporisque habitu nonnihil laxo, et subpingui. Cum vitam, a morbo fere immunem, ad pubertatem usque transegisset, ulterius pravis eduliis, cibisque farinosis deditus, paucis abhinc annis valetudinarium paulatim se reddidit, ita, ut et sibi, et ipsis parentibus, summo esse taedio. Impatiens ad me venit, singulas, quas patitur per intervalla, exponit molestias, quae sunt: eructationes acro-dulces, nausea, quandoque vomitus materiarum viridium, febris erratica, cum multa sputatione, ventris inflatio, atque durities, dolores intestinorum vagi, ac interpolati, modo cum diarrhoea, modo cum pertinaci alvi stipticitate, fames ad cibos infatiabilis, urinae

urinae turbidae, crudae, albicantis, depositio cum sedimento, morsus abdominis, corporis totius universalis flacciditas. Demum iam tertio, ex improvise, et sine causa manifesta, et signis, alios morbos comitantibus, in subitum vitae discrimen incidit, et cadit veluti apoplecticus, cum extremitatibus frigidis, pulsu exilissimo, singultu, aponia, contorsionibus. Ex hac relatione, omnia haec pathemata a vermibus originem probabiliter ducere, autumo, sciens, quod lumbrici, in intestinis haerentes, quam saeva humano corpori possint inducere mala; nullum est enim adeo peregrinum symptoma, quod a vermibus interdum non oriatur, uti quidem testantur Practicorum observata, BOERH. de *virib. medic. cap. VIII. de anthelmint.* Qua de re, huic indicationi unice prospiciens, anthelminthicum purgans, ex *mercurio dulci, semine santonici, et scammonio sulphurato* paratum, die sequenti exhibendum mane, atque etiam postridie reiterandum, praescribo. Sumpto itaque, ut dictum est, utroque medicamento, nonnullas habuit sedes, una cum *lumbricis, cucurbitae* semen aemulantibus, junctas, ast paucis cum symptomatum levamine. Etenim, post dies non multos, novas in abdomine molestias interpolate sentit Patiens, non sibi alias consuetas, scilicet motum quendam quasi vermis, per intestina oberrantis, sive perreptantis, cum suffocatione; ideoque me enixe rogat, salutis suae denuo consulere, ac providere. Hoc audito, de *latente Taenia* mihi in mentem incidit suspicio; quapropter, sicuti paucis transegerat tempus ex eo, quod observationem *Rueffianam* de Taenia perlegerim, ita, *arcani Herrenschwandiani* non immemor, cum hoc periculum facere opportune decerno. Pridie igitur, antequam exhibeatur specificum, imperato Patienti, iuxta praescriptum, toto die scrupuloso jejunio, praeter tenuissima juscula, cum pauca quantitate cremoris hordei mixta, nil aliud concedendo; sexta hora vespertina datis tribus unciis olei amygdalarum dulcium, sine igne recenter extracti, et

post tres horas drachma una salis absynthii, pro una tantum vice, cum potu Thee, sequenti mane hora sexta, prima dosis sumpta est de pulvere arcano, ex salis absynthii scrupulo dimidio, et *gummi guttae* granis quinque composito, sorbilando postea jusculum, atque dosis altera secunda est data hora nona. Ex duabus hisce dosibus cum nihil notatu dignum succederet; praeter inquietudinem non levem, et murmur in ventre, hinc, facto tertii pulveris tentamine hora duodecima, brevi tempore alvus subducta est, paulo post *vermis latus, in globum convolutus*, adhuc vivus, plurium ulnarum longus, annulatus, per sedem prodiit, qui, cum distraheretur, juxta ejus articulos separabatur a se mutuo, et singuli articuli *Vermem cucurbitinum* referebant; quod suo etiam tempore vidit Clarissimus ANDRY (*Generat. des vers* pag. 219.). Interim Patiens, mutato victus regimine, sensim pristinae sanitati restitutus est.

Palantia Onoldum miss. d. 15. Mart.

1784.

VI.

Dn. D. GUILIELMI GODOFREDI
PLOUCQUET

OBSERVATIONUM MEDICARUM PENTAS.

I. *Hernia interna.*

Studiosus quidam equo vehitur, sentit autem, equum male habere, sociosque aegre sequi. In caupona quoque avenam respuit, saepius procumbit, et quandoque cum violentia decidit, reliquaque signa gastrodyniae, vulgo *Darmgicht*, edit. Nihilominus autem iterum conscenditur, tandemque domum fertur plane aegrotus. Dominus equi cum fabro ferrario,

ferrario, utpotè qui omnes hippiatros se gerunt, multifaria cum misero equo agunt: Vidi inter alia, Mulomedicastrum istum spiritum vini lumbis equi infundentem, et flamma accendentem, qua operatione animal dirum in modum vexabatur, ut subspiria alta ederet; quippe ileum hoc modo tollere satagunt bruti isti homines. Denique altero die moritur equus.

Sectioni interfui: Intestina, cum ex dissecto abdomine protraherentur, diaphragmati quasi affixa pars eorum videbatur. Accuratus rem examinantes, reperimus diaphragma duobus locis, prope centrum tendineum, pertusum, rima vel foramine altero majori, altero minori: Per utrumque, potissimum per majus, intestini coli portiones, quarum altera ulnam superabat, in cavum thoracis penetraverant, et signa haud obscura gangraenae prae se ferebant. Itaque equus hic *ileo, ex hernia incarcerata interna*, demortuus est.

Causam istorum foraminum, vel potius fissurarum, quibus fibrae musculares diaphragmatis a se invicem discedebant, determinare, difficile erit. Probabile est, equum, alia ex causa, colicis doloribus prehensum, violento decubitu, vel potius lapsu, intestina expansa tam valide ad diaphragma allisisse, ut fissurae istae inde orirentur.

Casum aliquo modo analogum reperimus in Cel. PLENK *Sammlung von Beobachtungen über einige Gegenstände der Wundarzneykunst I. Th. nro. V.* ubi vulnus, pollicem longum, diaphragma hominis penetraverat, per quod portio coli in cavum thoracis irrepserat, et in gangraenam abierat.

II. *Vulnus thoracis feliciter sanatum.*

Juvenis, cum altero dimicans, gladio triquetro ita transfoditur, ut instrumentum laedens infra papillam dextram, inter costas veras et spurias, thoracem intraret, ac

per dorsum, inter ultimas costas spurias ejusdem lateris, iterum exiret. Utrumque vulnus externum parcum cruorem fundebat: vulneratus, aegre licet, equo domum redire poterat, milliare dimidium a loco, in quo certatum erat, distantem.

Ego post horam circiter advocatus, invenio aegrum vehementi dyspnoea, tussi, et colicis doloribus laborantem; vulnus utrumque innox dilatandum curo, quo facto, sanguinis copia, atramen mediocris, erupit, et dyspnoea subito immittitur. Loca simul cataplasmatibus mere-emollientibus fovebantur, vena secabatur, et reliqua methodus antiphlogistica adhibebatur. Utebar inde a secundo die solo decocto ex Radice althaeae, liquiritiae, cortice Peruviano, cremore tartari, herba cum floribus arnicae, et semine foeniculi, quorum singulorum duas drachmas cum sex libris aquae decoqui, eiusque tres quatuorve libras quotidie hauriri, iussi. Quibus effectum, ut aeger per unam saltem noctem, tertiam a vulneratione, febre vulneraria vexaretur, per reliquum tempus, usque ad plenam restitutionem, quae post sex hebdomades eveniebat, ejus plane immunis.

An diaphragma et hepar perfossa fuerint, prouti ex collatione utriusque vulneris, anterioris et posterioris, fere concludi debuisset, dubium tamen est: Suspicio potius, hominem eo momento, quo ictum, prono fere corpore, (*im Ausfall*) capiebat, profundissime inspirasse, ideoque diaphragma felici motu adeo depressisse, ut et ipsum, et hepar, gladium effugerent.

Videmus exinde, quantum emollitio, tam interna, quam externa, valeat ad reprimendos motus istos nocivos, sanationi sese opposcentes, et ad arcendam inflammationem.

III. Spasticae contractiones post mortem.

KORNMANUS et GARMANNUS, qui de *miraculis mortuorum* scripserunt, spasmodicorum, vel contractionum spasmodicorum, post mortem subsistentium, mentionem nullam fecerunt. Recentiores anatomici autem eas, praesertim intestinorum, frequentiores et observarunt, et literis mandarunt. Vesicas post mortem contractas, vidit quoque *Morgagni*, quales observationes prostant tam in *Eph. N. C. Cent. V.*, quam in aureo Libro *de sedibus et causis morborum* Ep. XLII. n. 20. 28. et XLIII. n. 24. Verum et in his fermo non est de subitanea, de spastica contractione, sed potius de lenta, faccestiva angustatione et degeneratione membranacei hujus visceris. Sed ad rem ipsam!

Infans anniculus, gravi dentitione laborans, convulsionibus prehenditur, quae, per sex circiter horas eum divexantes, necem inferunt.

Dissecui puerum, et reperi intestina passim valde contracta, ut vix stilum minorem per loca ista trajicere potuisses. Attentionem meam autem potissimum ficebat vesica urinaria, adeo contracta, ut globum solidum, nucis juglandis magnitudine, nulla plane cavitate amplius praeditum, exhiberet.

Alius infans, simili morte decedens, similia plane phaenomena, tam in intestinis, quam in vesica, exhibuit.

Haec autem vitia ante non adfuisse, sed tantummodo, ceu effectus spasmodicorum, etiam post mortem restitisse, docent saltem in priori infante observata: Sanitas ante morbum illibata, excretiones omnes omnino regulares, et praecipue id, quod infans, semihoram ante mortem, circiter libram dimidiam urinae simul reddiderit, quae copia non potuit non in spatio satis amplo contineri, adeoque, sine formidine oppositi, asserere possumus, contractionem istam vesicae ultimis demum vitae momentis, forte in ipso articulo mortis, contigisse.

Quod intestina attinet, haec eandem plane sortem habuisse, similia argumenta evincunt, cum infans pariter brevi ante mortem medicamenta, aliquot abhinc horis deglutita, per alvum reddiderit, adeoque pervia et illa fuerunt, donec spasmus ea tam vehementer constringeret.

An ergo vis vitalis etiam post mortem veram, non apparentem, perdurat? An potius, quod magis probabile est, etiam ad relaxandos spasmos vis vitalis concurrat? Ita videmus quandoque submersorum manus, ligna vel alia strictissime adhuc complectentes. An et rigor emortualis ex parte huc trahendus est?

IV. Apoplexiae sanguineae.

Nosologi, minus accurati, alias apoplexias omnes aut ad sanguineas, aut ad serosas retulere, adeoque reliquas species, omnino momentosas, neglexere: Recentiores autem attentionem suam in noviter detectas, vel potius magis animadversas, fere omnem fixerunt, et antiquiores illas inter minus frequentes numeraverunt. Obvenire autem satis frequenter apoplexiam sanguineam, numerosiores forte observationes docere possent, si omnes, apoplexia demortuos, secandi copia daretur; Sequentes duae eminentiorum quasi apoplexiarum sanguinearum exempla sistunt:

Historia prima.

Foemina mediae aetatis, plurium liberorum mater, saepius cum cephalaea conflictata, currente mense octavo graviditatis, vagis doloribus, et pressionibus, thoracem occupantibus, corripitur, per aliquot dies modo remissius, modo intensius accedentibus. Sub spasmodicis hisce laboribus tandem praemature partu foetum enititur. Altero die, sub vesperam, de acutissimis doloribus capitis et cervicis conqueritur, cessantibus jam plenarie molestiis, pectus antea gravantibus;

tibus; bene tamen animo constans, metum apoplexiae imminenti prodebat, cui arcendae quoque remedia adhibebantur: Verum, paucas post horas, postquam melius se habere dixisset, et obdormivisset, stertorem insolitum per tempus aliquod edit, quo cessante, mortua deprehenditur.

Instituta sectione capitis, sequentia apparuerunt: Musculus temporalis sinister vera sugillatione affectus. Cum omnis scena in molli lecto luderetur, sugillatio violentiae nulli tribui poterat. Phaenomenon hoc eo magis momentosum est, quod hodiernum Medici forenses, simulac sugillationem cernunt, mox de illata violentia clamant; videmus ergo, *posse sugillationes oriri etiam a causis mere internis*, ex congestionibus, et spasmis, qui etiam haud raro, ephialte oppressis, sugillationes plures evidentes, pectori, aliisque corporis partibus imprimunt.

Detecta dura matre, omnia vasa turgida, et cruor suffusus, atro colore translucens, in conspectum veniunt. Ablata dura meninge, effusus sanguis, superficiem cerebri sinistram tegens, se offert. Aperti autem ventriculi *omnes* cruore coagulato adeo referti erant, ut copia ejus quatuor certe uncias aequaret; quid quod idem diluvium cruentum usque in cavum spinae se extendebat, ut in homine, clava trucidato, plus cruoris, extra vasa fusi, certe non invenisses. Tanta copia per anastomosis vasorum provenire non poterat, nec ex uno vase rupto, sed plures simul sine dubio arteriolae, diversis in locis, a sanguine nimis vehementer irruente, displosas fuisse, probabile est.

Media in medulla cerebri, prope thalamum nervi optici sinistrum, partem ejus fere pollicis cubici magnitudine flavam, friabilem, corruptam, foetoris tamen expertem, deprehendimus: Hic forte focus erat, tam diuturnae cephalaeae, quam subsecutae apoplexiae.

Altera Historia.

Vir mediae aetatis, admodum plethoricus, et per plures saepe menses quotidie aliquot uncias sanguinis per epistaxin deperdens, ex qua iactura cephalaeae familiaris levamen capiebat, subito ante meridiem apoplexia corripitur, ita tamen, ut sopore, quasi comate vigili, affectus, subinde ad quaestiones, modo apte, modo subdeliriose, responderet. Vesperi ejus diei, post debita adhibita remedia, iterum ad se redit, compos mentis, linguae, artuum omnium, ut ne vestigium quidem paralyseos observasses, nisi forte alterum angulum oris paullum pendulum. Illa ipsa autem nocte res in p̄jus vertitur, febris vehemens oritur, stertor et reliqua signa apoplexiae increscunt, et sic altero die obit. Sectio capitis exhibebat sequentia phaenomena:

Sub integumentis communibus ad occiput *sugillatio magna*, licet aeger nec ceciderit, nec alio modo caput alliserit: Quin ipsum os, eo in loco, rubicundum et quasi sugillatum erat. Vasa cerebri turgida, ventriculus tertius et quartus sanguine pleni. Cruor quoque multus ad tentorium cerebelli effusus erat. Sinus lateralis dexter *ruptus* deprehendebatur, et, sub ipsa sectione, per foramen istud multum adhuc sanguinis protrudebatur.

Idem vir hernia scrotali laborabat adeo enormi, ut majorem nunquam viderim. Intestinorum certe tertia pars cum mesenterio in hernia latebat, et annulus abdominalis adeo amplus erat, ut tres quatuorve digitos, sine omni impedimento, admitteret.

Renes quoque in unum corpus confluerant, dum margines eorum inferiores sese non tangerent modo, sed et vere coaliti essent.

V. Cyclops.

Hujus, quam communicaturus sum, observationis competentem me fecit meritissimus liberae Civitatis Imperii Eßlingensis Physicus, J. W. GÜNTHERUS, mihi que permittit, ut eam publici juris facerem.

Mense Decembri Anni 1784. mulier quaedam, prope Eßlingen degens, plures antea bene conformatos infantes enixa, peperit filiam vivam, post semihoram autem iterum obientem, cujus monstrositas singularis haec erat:

Nasus deerat, loco ejus autem, quo *radix nasi esse solet, excrescentia propendebat mollis, figuram mentulae virilis exacte referens, quin et praeputii species aderat cum perforatione.* (Similia fere legimus apud *Licetum, Borellum, et in ipsis Eph. N.C.D.I. a. III. obs. 42.*) Quod autem magis adhuc admirationem excitabat, id fuit, quod frons integra *ne vestigium quidem orbitae monstraret, nec supercilia, nec palpebras, nec oculos, sed, cum excrescentia ista attolleretur et amoveretur, apparebat eo in loco, quo nasus collocari debuisset, oculus unus magnus, in orbitae specie reconditus. Bulbus, quantum simplex inspectio docere poterat, una communi adnata, et sclerotica (albuginea) praeditus erat, verum duas distinctas corneas, sub quarum singulis peculiaris iris, et pupilla, apparebat, habuit.*

Figurae adjectae TAB. I. haec omnia melius illustrabunt. — Scilicet Fig. I. monstrat integrum habitum faciei monstrosae, ita, ut bini oculi, in una albuginea, nunc unum saltem, propter nasum monstrosum, propendentem, lit. a. repraesentent. Hi vero oculi duo, seu saltem corneae, in una albuginea, Fig. II. situatur, prouti apparent, lit. b. si supponitur, nasum admodum, et in penis speciem fere, deformatum, propendentem, nunc esse elevatum, seu remotum.

Reliqua naturali modo constituta erant, praeter umbilicum, cui magna hydatis adhaerebat.

Accuratiorem investigationem et sectionem instituendi, vel oculum, caputve, asservândi venia non dabatur. Quapropter neque de modo, neque de causa, hujus monstrosae conformationis, quidquam addere queo.

Tubinga transmiss. Mens. Jun. 1787.

SCHOLIION.

Simili fere deformatione notatus infans in Theatro Anatomico *Erlangensi* asservatur, cujus descriptionem *illustr. D. D. ISENFLAMM*, Med. et *Anatom. P. P. ordin.* benevole suppeditavit, quamque hic statim subjungimus: Est scilicet is foetus perfectus et maturus, solitae magnitudinis, sexus pariter sequioris, caeterum corpore bene conformato. In *utraque* tamen *manu* et *utroque pede*, distinctissime *seni digiti* apparent, ut etiam singuli proprio suo metacarpo et metatarso insideant, praeter digitum minimum manus sinistrae, qui duabus phalangis, inter primam et secundam phalangam digiti vicini, emergit.

Cyclopis tamen nomine noster infans insigniri non potest. Adfunt enim, solito loco, *duo supercilia*, *binae orbitae*, *binii oculi*, *palpebris arte clausis*, tecti. Verum in ipso superciliarum interstitio, ubi radix nasi esse solet, emergit *excrefcentia dependens*, et forma, et magnitudine, exacte *mentulam puerilem* mentiens, integumentis communibus tecta, quae etiam in extremitate inferiori *praeputium aliquantum patulum* formant. In regione faciei, inter glabellam ad philtrum usque, ne minimum quasi vestigium nasi apparet, ut potius ipsa haec regio inter utramque maxillam superiorem levissime excavata videatur, cui sulco ipsa excrefcentia sic leniter incumbit, ut inter eam et sulcum angustus hiatus appareat, e quo illa aliquantum elevari, et quasi erigi possit.

Cum

Cum nulla adfit fufpicio ullius vitii in thorace, aut abdomine, reperiundi, totum infantis corpus affervare, quam id diffeçtione mutilare, maluimus.

H. F. D.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. IOANNIS FRIDERICI GMELIN.

De

Acidi effiçacia nitrofi in fericum.

In medio experimentorum decurfu, quae eo fine fufceptam, ut egregios, tum virides, tum caeruleos, colores, quos fuis, ut appellant, menftruis, conciliat cuprum, figerem, atque tingendis telis laneis, goffypinis, linteis, ipfis fericeis adaptarem, incidi in phaenomenon, quod irritos haçtenus meos labores largiter compenfaturum effe, fpem in me excitabat; erat autem illud, quod fericum, aliquantisper cupro, per nitri acidum diffoluto, immerfum, exinio sulphuris colore imbutum prodiret, quem etiam ficcatum conftanter fervavit.

Ut viam hanc, cafu quafi fortuito mihi monftratam, ulterius profequerer, fegmentum telae fericeae purae ac candidae in vitro pofui, cupro ifto diffoluto repleto, atque horae quadrante elapfo extraxi, et aliquoties per mediam aquam frigidam puram trajectam ficcavi; erat nitido ftramini aut sulphuris colore tinçta.

Saepius iteravi hoc tentamen, femper eodem cum fuffeffu, modo ifta cupri folutio aqua non nimis temperata, calor, cui vitrum expofui, non nimius effet, et fericum ipfum non nimis diu in ifto latice relinqueretur; fi priorem incidere in errorem, tinçtura ferici pallebat, aliquoties vix con-

spicua, si posteriores committerem; fericum, quod cohaesionis firmitatem spectat, multum detrimenti patiebatur: Color, quem thermometrum a Fahrenheitio adornatum, 100° denotat, atque immersio per horae quadrantem facta, si singula mea experimenta inter se conferam, fini meo mihi videbantur optime respondere, ita ut, quo magis in istis instituendis ad unam vel alteram partem ab ista norma recederem, eo minus et color, et firmitas ferici intincti votis meis sese accommodarent.

Quum viderem, cuprum telis fericeis longe alium impertiri colorem, quam quidem suis, ut audiunt, menstruis, suspicio in mentem venit, non soli forsan cupro, ejusque per aquam fortem factae dissolutioni, competere eam virtutem, gaudere illa alias quoque, cum eodem acido factas, solutiones posse. Nimis longum foret, omnia illa experimenta, quae cum ferro, stanno, creta et magnesia alba, in acido nitri solutis, institui, irrita recensere; sufficiat ea enarrare, quorum eventus nunc magis, nunc minus, meis votis respondit.

A cupro progressus ad zincum, hujus scobe aquam fortem saturavi; in hanc aquam fortem immersi telae fericeae candidae segmentum purum, et calore temperato conclavis, furno consueto excalefacti, per quadrantem horae in illa reliqui; extractum, aqua frigida elotum ac ficcatum eximio splendebat flavo colore, eodem circiter, quem flores narcissi jonquillae prae se ferunt.

Quamvis cobalti calce saturata aqua fortis colorem pulchrum et constantem, cujus in tingendo ferico aliqua mihi videbatur emergere utilitas, largita nunquam esset, exploravi tamen ejus cum aequali portione zinci, eodem latice dissoluti, misturam, atque eodem modo operando, eundem, quem in priori experimento, vidi eventum; color tamen in posteriori experimento magis saturatus erat.

Noveram quidem ex periculis Celeberr. *Struivii*, in promptuario Bernensi publici juris factis, saturatas etiam argenti,

ti, argenti vivi, atque auri solutiones, tingendo serico intervenire posse, sed metuens, ne facilis, quae prioribus binis solutionibus accidit, ab aqua quacunque vulgari turbatio, et nimium posterioris pretium vulgato ejus in re tinctoria usui obstarent, constantiores illas ac minus pretiosas solutiones potiores esse existimavi.

Verum in hisce experimentis non substiti; agitabat enim animum dubitatio, an solis metallis in acido solutis, haec, sericum flavo colore imbuendi facultas competat: Conabar igitur idem, quo hactenus usus fueram, acidum terra, quam ipsemet per purissimum ex cineribus clavellatis paratum lixivium ex alumine praecipitaveram, follicite elota et siccata saturare; saturato immersi telam sericeam, quae, quum enarrato jam saepius modo operarer, absque ulla splendoris sui jactura, egregia jonquillae flavedine perfusa prodiit.

Animadvertens igitur, eventum omnium horum experimentorum fere eundem, sive cupro, sive zinco, sive zinco et cobalto, sive ex alumine impetrata terra uterer, modo prius in aqua forti dissolvissim, sponte sua nascebatur cogitatio, an non nitri acidum, in omnibus his experimentis evidenter efficax, sola flavae istius tincturae causa sit: Accedit, quod multoties jam observaveram, plumas, casu fortuito aqua forti humectatas, cuticulam aut ungues ea conspersas ac contaminatas, in eo ipso loco maculas aut tincturam flavam contraxisse, non debilem.

Experientia penitus confirmavit istam suspicionem; certe tela sericea, modo jamjam descripto, meracae aquae forti immersa, flavedine, quam vix aequae elegantem in prioribus experimentis obtinueram, tincta prodiit.

Brevi temporis spatio, postquam haec pericula feceram, novum iis accedere robur experimentis Clariss. de la *Follie*, in diario Cl. *Rozier* commemoratis, laetabundus vidi, verum Clariss. ille vir novam mihi monstravit viam, qua ulterius profequi mea experimenta possem; ille enim, quantum ego

quidem novi, primus notavit, eandem telam sericeam, ope aquae fortis flavo illo jonquillae colore conspicuam, amoenissimum induere aurantium colorem, si postea in lixivio, ex cineribus clavellatis facto, submergatur.

Segmenta ergo telae sericeae, quae prius cupro, zinco, zinco et cobalti calce simul, atque aluminis terra in aqua forti dissolutis, et aqua forti ipsa pura flavo illo colore tinxeram, in lixivio puro, limpido et forti, ex cineribus clavellatis parato, demersi, et, vase furno mei conclavis, non nimium excalesfacto, imposito, per aliquot horas reliqui; exempta atque aliquoties per aquam frigidam tracta siccavi: Erant omnia et singula colore aurantio perfusa.

Ut majorem tincturae flavae varietatem mihi compararem, tentavi, quid efficere possem, operando ratione, his Clariff. de la *Follie* praeceptis directe opposita; immisi ea propter segmenta telae sericeae primo per aliquot horas lixivio, quod calore furni in conclavi meo fovebam, exemi, et nequaquam elota siccavi; siccata ingessi in conclavi meo in vitra, quorum unum aqua forti meraca, alia solutionibus, ejus ope factis, repleta erant; horae quadrante elapso produxi, statim per aquam frigidam traxi et siccavi: Color vix magis saturatus mihi videbatur, quam quidem in illis experimentis, in quibus nullum penitus adhibueram lixivium; splendor tamen serici major erat, quam quidem in illis experimentis.

Non equidem me latet, celeberrimos in arte tinctoria viros, et ipsum, venerabile nomen! *Hellotum* abhorrere ab acidis mineralibus; et ipsi illi Clariff. Viri, quos in hoc experimentorum genere antecessores habeo, *Struve* et de la *Follie* dubitant, quin tinctoribus sua commendent experimenta. Illustria haec exempla deterrere utique a meo proposito debebant: Sed quot quaeso! praesertim in arte tinctoria, egregiis inventis carere deberemus, si toties injustus priorum artificum metus argumenti vices sustinere posset!

Repe-

Repetii mea experimenta, et aliqua nova adjeci, quae, novam mihi accensura esse lucem, speraveram.

In omnibus his experimentis tela sericea, tum memoratis antea solutionibus, tum aquae fortis purae immersa, elegantissima jonquillae flavedine imbuta prodiit, absque omni, aut splendoris nativi, aut firmitatis detrimento; color ipse, neque in aqua frigida, neque in aëre, cui tamen per plures dies se infrequentes exposita erat tela, neque ad solem, cujus radii per integros pariter dies eam feribant, aut expallescebat, aut evanescebat; sive urina, sive aceto conspersa, ac denuo lente ficcata, ne minimam quidem coloris alterationem monstrabat. Segmenta telae, quae, antequam aquae fortis, sive purae, sive metallis aut aluminis terra foetae ingessissem, lixivio fuerant humectatae, eodem pariter gaudebant egregio ac constanti colore; inficias tamen ire non possum, non omnia mea experimenta aequè successisse, sive coloris elegantiam, sive serici firmitatem spectes. Candida errorum, quos commisisse mihi videor, enarratio proficua esse poterit iis, qui eandem calcare viam sibi proposuere.

1. Tinctura valde pallida vix conspicua emergit, si acidum vel purum, vel terra aut metallis impraegnatum, aqua nimis dilutum sit; aqua fortis, cujus pollex cubicus sex drachmas cum dimidia pondere aequabat, vix notabili sericum inficiebat colore, ejusque adeo splendorem paulisper imminuebat, quamvis praeceptorum, quae in reliquis experimentis sequebar, negligenter nullum: At aqua fortis, cujus pollex cubicus septem ponderabat drachmas, praestantissimum serico adfricabat colorem: Cuprum in aqua fortis dissolutum, cujus specificum pondus, comparatum cum pondere specifico aquae distillatae, = $1227\frac{3}{4}$: 1000 colorem tantummodo pallidum serico impertiebatur, qui pallidior adhuc prodiit, quum solutionem, aquae majori copia irrigatam, cupri ope argentum vivum ex aqua fortis praecipitando acquisitam, adhiberem: Evadebat tamen color in posterioribus his tentaminibus paulo
vivi-

vividior, quum sericum et diutius in liquoribus istis relinquerem, et una cum his calori paulo vehementiori exponerem.

2. Serici firmitas magnam patiebatur noxam, ut penitus friabile aliquando evaderet, si

a) nitri acidum nimis forte applicabam, v. g. nitri, quem vocant, spiritum fumantem.

b) si telam sericeam justo diutius in illa relinquebam; e. g. si per integram noctem in illo macerabatur, adeo molli evadere, tantoperè exuebat omnem tenacitatem, ut vel levissimo conatu disrumperetur, et post plenam exsiccationem adeo mutata, ut inter digitos conteri in pulverem posset: Et ne umbram quidem suae tenacitatis recuperavit, quum postea in lixivio submergerem: Illa etiam tela, quae, antequam aquae forti injecta erat, lixivio perfusa fuerat, ea negligentia penitus peribat.

c) si acidum illum liquorem, quo telam sericeam tingere tentabam, nimio fovebam calore: Calor, aequalis calori aquae in atmosphaera ebullientis, nunquam serico, absque detrimento firmitatis, elegantem conciliabat colorem.

d) praecipue autem, si telam sericeam non, ut primum ex aqua forti, vel facta ejus ope solutione eximerem, per aquam frigidam trahendo abluebam: Haec etiam labes non poterat aut lixivio, aut aliis remediis sanari; modo tamen tela humida adhuc esset ab acido, quo macerata fuerat, suae firmitatis partem exiguam adhuc recuperabat; si saepius aqua frigida lavabam, tanto quidem facilius, quanto brevius erat temporis spatium, a quo ex aqua forti producta erat.

Quod lixivium spectat, quo, in nonnullis meis experimentis, ad praeparandum sericum utebar, ab omni parte serico longe minus intentat periculum; absque ulla noxa tela sericea illi per plures dies committi potest, ipso calore aestu ebullientis aquae vix inferiore; potest, si cum aqua forti compares, suo sale esse magis onusta, et non opus est, ut

sericum eo humectatum aqua frigida eluatur: Effectus certe idem est, sive, antequam sicces, et aut aquae forti, aut cuiunque allegatae ejus ope factae solutioni, committas, aqua frigida laves, sive lixivio adhuc madens sicces, et postea in acidum laticem ingeras: Eventus etiam erat idem, si, sperans, fore ut ea via saltem novas quasdam flavedinis variationes inveniam, loco lixivii, ex cineribus clavellatis modo consueto parati, vel lixivio, quod adpellant caustico, vel lixivio ad modum a *B. Bergmanno* traditum ex caeruleo Berolinensium pigmento extracto uteres. Neque tamen dixerō, quum numerus experimentorum, cum lixivio caustico a me institutorum, huic opinioni penitus corroborandae non sufficiat, hoc lixivium aequè insons esse, ac bina altera: Certissimum vero est, telam sericeam per duas horas in hoc lixivio submersam, calori furni temperatori exposito, neque splendoris, neque firmitatis aliquid perdidisse.

Putaverim ergo, ex his experimentis sequi flavedinem illam, qua nitri spiritus, et factae ejus ope solutiones sericum inficiunt, in aqua, ad aërem (nonnulla enim eorum segmentorum telae sericeae, quamvis ante quinque annos, dum haec scribo, fere tincta, nihil de suo, aut colore, aut splendore amiserunt), ad solem esse stabilem, ab acidis animalibus ac vegetabilibus permanere intemeratam, et modum, quo sericum ista perfunditur tinctura, neque splendori ejus, neque compagi nocere.

Sed alia quoque ex eo esse emanatura speravi commoda, quibus alii tingendi modi toties carent. Si certe simplicitatem operationis, exiguam, qua opus est, praeparationem, breve temporis spatium, quo omnia peraguntur, et exiguos, si cum aliis compares, laboris impensas consideres, non poteris non commendare. Spatio paucarum horarum magnae sic telae tingi possunt; operatio ipsa simplicissima est et facilissima, non opus est, nisi aqua frigida et aqua forti, aut, si velis, posterioris loco, solutione ejus ope facta; carere po-

teris ipso lixivio, et, si quidem hoc non adhibueris, omni igne, qui non impensas modo auget, sed etiam, si regimen illius spectes, toties tinctorum labores reddit adeo difficiles et dubios. Fatendum tamen est, aqua forti, vel solutione ejus adminiculo facta paulisper, antequam sericum in eam injiciatur, excalefacta, multum accelerari laborem; forsitan autem, mea enim experimenta hieme institui, aestate hoc artificium penitus superfluum est.

Aqua fortis et cineres clavellati, si comparentur cum aliis tincturis, parvi ubique sunt pretii; posset etiam, loco lixivii ex posterioribus parati, lixivium ex bonis lignorum cineribus coctum et per filtrum trajectum sumi; praeterea adhibere poteris utrumque tum lixivium, tum aquam fortem, pluries et ad eundem, et ad multos alios labores, qui non nimis purum requirunt, licet virtus tingendi non sit infinita, et tum aqua fortis, tum solutio ejus vi facta, tum lixivium, nunquam antea, aut aliquoties modo adhibitum, suam flavedinem tam celerius, quam vegetiorem conciliet. Accedit, quod hac operatione serico pro lubitu plures flavedinis variationes conciliari possunt, prouti diutius, aut per brevius temporis spatium immersum manet; hoc casu magis pallidus erit color, illo propius ad citrei mali flavedinem accedet.

Non possunt tamen, ad obtinendam definitam tincturae variationem, generalia tradi praecepta; nimius est conditionum numerus, quae in eam agunt; pendet a gradu caloris, ab acrimonia aquae fortis et lixivii, a specie et bonitate serici etc. haec omnia peritus artifex, absque ulteriori explicatione, suum in usum convertere facile poterit.

Antequam vero reliqua mea experimenta enarrem, quae votis meis non ex asse responderunt, liceat interjicere aliqua de proficua eorum in officinis serici tinctorii imitatione. Posset utique objici: Quum materia tingens metalla adrodat, et vasorum ex metallis fabrefactorum particulis dissolutis corrumpi adeo facile possit, in quibusnam vasis suscipienda

pienda est illa operatio? Vasorum enim vitreorum, quae in officinis tinctoriis adhiberi possent, nimium esset pretium. Quum tamen non opus sit, ut vasa ista igni exponantur, periculum ergo, ne saepius rumpantur, evitari facili opera possit, vix putaverim, eorum usui obstare nimium pretium: Possunt tamen eorum vices supplere vasa terrea, cortice vitreo, qui vero plumbi nihil in se contineat, intus obducta, aut vasa ferrea vel cuprea, modo a Cl. *Rinmano*, aut ratione a Celeb. *Bindheim* commendata, in interiori sua superficie crusta vitrea munita. Quodsi zinci, aut zinci et cobalti solutione uteris, modo certus sis, suo metallo penitus esse saturatam; poteris etiam absque omni periculo in vase zinci cortice obducto, aut in vase aeneo, aut cupreo suscipere laborem, eo quod haec vasorum materies zinci ex aqua forti deiciat nihil. Si uteris cupri solutione, aut aqua forti meraca, poteris adhibere, absque ullo metu, ne color corrumpatur, vas cupreum, quamvis negari non possit, posteriori in casu vas adrodi. Si uteris aluminis terra in aqua forti dissoluta, melius est, abstinere ab omni vasorum metallicorum usu, eo quod fere omnia metalla, ex quibus vulgo ista vasa conficiuntur, terram istam ex aqua forti deiciant, et sic turbare laborem possent. Praecipue autem evitanda sunt stannum et ferrum; illud enim, quod maximam saltem ejus partem spectat, aqua forti potius corroditur, quam solvitur, et aqua fortis, eo impregnata, non nisi debili sericum perfundit colore; hoc autem, si sat magna copia aquam fortem intraverit, colorem minus gratum ipsi affricat. Certe non debet suscipi labor in vasis ferreis, nisi ad tingendum sericum zinci, per aquam fortem facta, solutione uteris, quod quippe metallum per ferrum praecipitari ex aqua forti non potest.

Quod lixivium attinet, si quidem eo uti velis, nihil certe interest, in quibus contineatur vasis.

Potest igitur immitti sericum lixivio non nimis calido, et horae circiter spatio elapso, si scilicet sericum humore illo totum quantum perfusum est, eximi, ad aërem (non enim opus est, ut nunc aqua frigida eluatur) siccari, et tunc aquae forti, aut solutioni, ejus ope factae, committi; vel potest, nulla praeparatione praemissa, submergi sericum statim in principio in aqua forti, vel pura, vel terra, aut metallo, ut supra dictum, saturata (quae, si labor hieme peragatur, antea parumper calefieri debet), horae quadrante elapso produci, aliquoties per aquam frigidam trahi, parumper ad aërem siccari, leviter humectatum cylindri pressu laevigari, et postea penitus ad aërem exficari.

Studio omisi omnia levia artificia, bonis tinctoribus exercitio artis jam dudum notissima: Addere tamen liceat eorum in gratiam, qui in instituendis ejusmodi experimentis magis adhuc hospites sunt, vas amplum, in quo tela sericea aequabiliter expansa, non accumulata et convoluta jacet, aequabilitati et splendori coloris multum conducere; melius etiam esse, telam ipsam non multum agitare, sed potius, ut sericum undique et aequabiliter liquore isto perfundatur, vas ipsum leni circumrotare motu.

Desiderium, plures adhuc flavi coloris variationes impetrandi, me excitabat, aut memorata jam experimenta repererem: Obtinui omnino, quum telam sericeam, aqua forti, aut facta ejus ope solutione jamjam tinctam, lixivio ex cineribus clavellatis cocto committerem, et modo jam saepius relato procederem, colorem elegantissimum aurantium, si quidem telae color, antequam lixivio humectaretur, citreus erat; alias color, quem lixivium ipsi impertitur, eadem proportione emergit pallidior; ipsa lixivii indoles, nunc magis debilis, nunc magis fortis, eventum paulisper mutabat; posteriore enim in casu tinctura, et celerius erat conspicua, et vivacior.

Hic color, absque ullo aut splendoris, aut firmitatis detrimento, serico comparatus, in aëre, ad solem, in aqua ipsa elulliente stabilis permanebat, parum certe alteratus, postquam telam cum aqua saponem in se dissolutum continente coxeram.

Obtinebam eundem, et, fere dixerim, lucidiorem adhuc colorem, quum, loco illius lixivii vulgatoris, lixivium causticum adhiberem.

Ast omnes hae posteriores tincturae immutabantur, ut primum urina humectabantur, et pallorem contrahebant, majorem, quam quidem habebant, antequam lixivio intingebantur, si aceto conspergebam telam; mutatio tamen a lotio inducta, fere penitus evanescebat, quando telam, non tamen nimis sero, aqua frigida eluebam; et color, per acetum corruptus, pristino fuit restitutus nitro, quando telam denuo lixivio madefaciebam, et postea per aquam frigidam trahendo eluebam: Forsan haec ipsa observatio utilis esse potest; vidi certe ipsas maculas, quas aut urina, aut acetum gignebat, cito perire, si illa loca lixivio humectentur. Cubicus pollex lixivii ex cineribus clavellatis parati, quo in meis experimentis usus sum, vix drachmas sex pondere superavit.

Lixivium ex caeruleo Berolinensi paratum, in locum vulgatoris substitutum, tantum abest, ut colorem serici aqua forti tincti exaltaret, ut potius corrumperet.

Quum nihilominus suspicarer, sericum, ope cupri in aqua forti dissoluti tinctum, novum nancisci colorem, eo quod cuprum eodem lixivio ex acidis omnibus colore ex rubro fusco deturbatur, submersi eadem cum circumspeditione telam, hujus solutionis ope tinctam; extracta, aqua frigida abluta, et siccata, haud certe ingratum cinnamomi colorem prae se ferebat; verum hic etiam color paulisper expallescebat, quum sericum aceto immergerem, licet nunquam eum recu-

peraret, quo conspicuum erat, antequam lixivio huic posteriori committebatur.

Visum mihi quoque fuit, alias etiam materias animales, albas, ad alias atque alias vestimentorum formas et species adhiberi solitas e. g. plumas, pilos, lanam, et pannos ex hac contextos eadem, pati ab aqua forti et memoratis ejus subsidio factis solutionibus.

Goettinga Onoldum missa d. XVI. Nov.

1784.

OBSERVATIO IX.

Dn. D. CAROLI CASPARI SIEBOLD.

De

pericardio, pure repleto, post cariem ossium faciei.

Paucis abhinc diebus, in artis meae exercitiis, experientiam feci, quam, licet eventus spem fefellerit, nihilominus, cum ob singularem morbi latentis, tum ob rei, quae sub anatomica corporis sectione se mihi spectandam praebuit, plane insolitae, rationem, artis peritis communicandam putavi.

Ineunte Junio stitit se mihi faber lignarius, suevus, cui Iosephi Natter nomen erat; tres et quadraginta annos natus, opem meam contra mali, novem jam continuos annos, et peritorum, et empiricorum, artem eludentis, vim implorabat. Sub oculo dextro tumor erat, quem ansae ferreae frustulum, vi in eam partem impactum, caussaverat. Sub tumore ipso, quem sectione aperui, Cariem detexi, tam profundam, ut apophysin nasalem et orbitalem, jugalem et maxillarem, ossis maxillaris superioris usque, imo usque ad os unguis et ossis ethmoidaei partem jam inficiens, dextra usque ad sinum sphaenoidalem se extendisset. — Praeter haec
antrum

antrum Highmori puris in illo collecti copia protensum erat. Cum antri Highmori morbus operationem posceret, quam *methodo Meibomiana* haud infelici successu institueram, eventus votis tam prospere respondit, ut latius grassantis carlei malo variis incisionibus, aliisque congruis remediis, resisterem. Gratulabar mihi, boni viri morbum levatum esse, qui ope mea destitutus, sine dubio succubuisset. Res succedebat e votis; corruptorum ossium separatio, decrescens in dies ulcus, et cum eo dolor, indeque profluens bonae indolis materia, sanitatis brevi securae bonam spem praebebant. Vir erat robustus, firmaque adeo visus est valetudine uti, ut ne sagacissimo medico ullius interni morbi suspicio oriri potuisset: Et licet mortis proximae in visceribus ferret mineram, nullum tamen hujus rei signum apparebat. — Tandem per aliquot dies eum, velut hypochondriaco malo affectum, restituendae sanitatis causa valde anxium animadvertēbam; ad quod ingens accedebat, patriam revivendi, desiderium; sed fortiter resistens, ad suos, nisi sanus, redire volebat.

Sub finem Julii ex stomacho se laborare, cibos nauscare, amaritudinem in ore sentire, questus est. Rhabarbari, cum sale, usus, eum levabat. D. 27. Julii sentiebat dolores in latere, qui altero die dextrum humerum occupabant. Rheumatismum esse ratus, remedia dedi, et melius habuit. D. 28. Julii, itinere alio vocatus, cum per aliquot dies abessem, crescebat morbi vis. Medicus eo accitus saburram, et quidem biliosam materiam, esse causam morbi ratus, laxans praescripsit antisepticum, quod levamen praebuit.

Febris, qua laborabat, intermittētis plane simulabat typum. Noctibus singulis frigus, calor, calorem sudor excipiebat copiosus; mediis eum purgavi salibus: elapso quindecim dierum spatio, vires deficere incipiebant. Examinato abdomine nihil praeternaturale deprehendi; praescripto igitur cortice peruviano febris evanuit. Singulis jam noctibus,

bus, sub horam undecimam, difficilis respiratio fieri, et dolor dextrum latus afficere, incipiebant, qui mane aegrum reliquerant; per diem aberant, sed cum nocte redibant. — Hepatis suspicabar vitium, sed cujus naturae? plus una vice summa, qua potui, contentione abdomen exploravi, nec, quid malum quoddam latens indicaret, reperire potui. Saepius hepar sub costis spuris pressi, quin ullum doloris sensum excitare possem. — Excrementis color est naturalis, et urina erat sani viri. Omnis a vultu flavus color aberat; sed appetitu omnino prostrato, in dies deficiebant vires; et crescente magis magisque Nostalgia, sanum se certo sperabat, dummodo apud suos esset. Herbarum resolventium decoctum largiter bibendum dedi. Vigesima Augusti valedicebat mihi, altero die domum profecturus. Mane valde laetus erat; sed ecce! praeter expectationem angore animi obrui, aegre respirare cepit, quod malum brevi tempore adeo invalescebat, ut deficiente pulsu hora-secunda pomeridiana expiraret. Summa ferebar cupiditate experiundi quae tam dolosi summeque latentis morbi, mortisque tam subitaneae causa, esset: Cadaver, ad anatomicum theatrum delatum, cultello subjeci anatomico.

Vigesima 3tia Augusti, praesentibus auditoribus, sectionem institui, et detexi quae refero.

Hepar erat praegrande et ex una parte convexae superficiei peritoneo accretum, caeterum sani coloris. Vesica fellea vacua. Intestina tenuiora inflammata; parum seri extravasati in abdomine. In ambobus thoracis cavis mensura aquae subrubicundae, in dextro plus, quam in sinistro. Pulmones sani videbantur, praeter aliqua in sinistris tubercula. Dextri diaphragmati accreti, quos cum separarem, ingens puris flavi copia inde profiliit, quod, diaphragma cum jam perrosisset, brevi in pulmones erupturum fuisset. In hepate ingens vomica erat, quae mensuram aquae capere potuisset. In ipsam igitur morbi causam incidi, cui nulla ars mēderi

deri potuisset; sed mors tam subita qua ratione evenerit, adhuc explicare mihi nesciebam. Inquiro altius, aperio pericardium, et en! res dictu mira se mihi praebuit, quae forsitan omnium anatomicorum oculos fugit, ex quo tempore ars haec nobilissima virorum sagacissimorum solertiam exercet. Cor ingenti flavi crassique puris copia inundabatur, quod pericardium impleverat, corque ipsum compresserat. Crescit admiratio, cordis substantia sana, et integra, cum oculis obversaretur meis, unde, quaeso, pus? Tandem aperturam detexi, quae per diaphragma in hepar ducebatur. Pus itaque ex abscessu hepatis per carneam diaphragmatis partem, in pericardium prorumpens, cor ipsum vitae fontem inundavit, mortemque inopinatam plane effecit.

Variis, casus iste, reflexionibus mihi ansam dedit. — Mortis hujus certa et determinata signa cum desint, quis tristem esse medici hac in re conditionem non videat? praesertim si hepatis substantia superficiem concavam versus affecta est. Ipsa adeo intestinorum tenuiorum inflammatio, quam post mortem deprehendi, nullo se mihi signo prodidit; nunquam de viscerum doloribus quaestus aeger.

Ex plurium auctorum observationibus traditum est, diaphragmatis inflammationem, crebris singultibus et risu, quem vocant, sardonico, velut notis caracteristicis indicari. In meo casu, licet diaphragma in duabus, et quidem tendineis, ac musculosis partibus perforatum erat, quod esse sine inflammatione haud potuit, nullum tale signum apparuit.

Et quae inflammationis, quae ulceris causae erant? Nae inprimis hic celebris ille intestinorum cum capite consensus spectetur? apud plures, quibus capitis vulnera mortem attulerant, abscessus hepatis inventos fuisse, constat. Extra dubium plane est, per cariem tam profundam in facie plures nervos primi et secundi rami quinti paris affectos, et dissolutos, fuisse; quam arcte vero quintum par, per nervum sympatheticum majorem intercostalem, cum intestinis ab-

dominis cohaereat, ex doctrina nervorum satis constat. Eadem, ut prope reor, hic actio locum habet; quam, ut evidētia proximum est, si admiseris, novum contra *Bertrandi* et *Pouteawii*, qui rem ad leges hydrostaticae, fere cum excessu, metiuntur, doctrinam, de causis abscessus hepatis, novum argumentum invenies. Nervorum hic ergo potius consensum suspicor, cui opinioni, ut firmiter in posterum adhaeream, novo hoc experimento magis confirmor.

Praeter ordinem, et plane inauditum est eventus, abscessum hepatis in pericardium erupisse. Varios novi abscessus hepatis, quos ad extra et intus jam in cavitationem pectoris, jam in viscera, aut per diaphragma in pectus, aut adeo in pulmones, prorupisse, et per os evacuatos fuisse, scio; sed in pericardium transiisse, nec audivi unquam, nec legi. —

Optarem sane, ut cuivis medico, in quovis complicatiori morbo liceret, cadaver inspicere: quanta arti exinde emolumenta accederent? et quoties medicus malevolorum judicia, quae ex mortis inexpectatae ratione, summi aequae ac infimi, rerum imperiti, non raro ferunt, refellere posset, cui jam, praeter patientiam, profanorum contemptum, et, recte se egisse, conscientiam, prope nihil superest.

Ante duos primum annos viro in nostra civitate optime merito P-G. simile fatum obtigit; ubi nullus dubito, quin vir bonus, si maledicendi libidine, quae semper excaecat animos, fuisset permiffum, rem examinare accuratius, et anatomico cultello perferutari, quamvis etiam eventus honori minus ipsi fuisset, omnis tamen culpae exemptum sese comprobasset.

Wirceburgo, Erlangam missa.
d. 2. Novembris 1787.

OBSERVATIO X.

Dn. D. JACOBI FRANCISCI DEMACHY.

De

Studiorum Noxa lethifera.

Iuvenem quemdam, jam ante tredecimum aetatis annum laureae, quam dilectis suis Apollo favens omnibus promittit, prudens paucis distribuit, cupido ita ceperat, ut Musarum commercio solo delectaretur mens fervida. Incredibili ardore illarum gratiam prosequeretur. Dum escam petebat, laurum ipsam dentibus submittebat, stomachum errore alimenti demulcens, nunquam nutriens; vappidam hauriebat ambrosiam, si potu sitim comperceret. Cum somno indulgebat, poetarum flores incubantis mentem oblectarunt; et, quae somniavit, narravit.

Indefessus die nocteque in sapientia studium collocans, ad vigesimum tamen pervenit annum. Macie confectum, tabe consumptum, corpus post octo annos abstulit atra dies, mors ultima linea rerum. In toto cadavere, aliunde fano, nulla fuit menda, quae hominem contaminaret. *Virilitatis testes vix conspicui*, pilorum in regione pubis et in mento undique absentia, nostrum imbecillum fere totum fuisse, declarabant. Et hoc nunciabant unanimi voce sodales, rubore tinctas se vidisse juvenis nostri genas, quoties vel levissimo unguiculo de rebus venereis, illo praesente, sermo velitabatur. Quantum mentis indefessus et inauditus labor corporis vigori et incremento nocuerit, et quonam modo ad intellectus organum sese deportaverit, omnis et quisque liquor virilitatis, dicant physiologistae.

OBSERVATIO XI.

Dn. D. PAULI JOANNIS BONZ.

S I S T E N S

Experimenta circa Phosphorum, ex ossibus paratum, ejusque acidum.

Ingeniosum illud *Cel. SCHEELII* inventum, Phosphorum ex ossibus animalium parandi, mihi eum e sale urinae essentiali, de more, conficienti, magno erat in pretio. Operosis *Cel. D. CRELLII*, et *Cl. WIGLEBII* experimentis (in libro periodico, *neueste Entdeckungen in der Chemie*) perlectis, reque accurate perpensa, ipse manum admovi operi, eorum vestigiis insistens; quamvis sic naturam hujus phosphori penitus exploratam atque cognitam haberem, mea tamen opera mihi non satis probabatur.

Academici *Diviodunenses* et *Cl. Niclas* propiorem mihi monstrabant viam, quae tamen minus trita erat, ac copiam peculiarium experimentorum exigebat, quae indefessus continuabam, usque dum mihi configit, esse tam felici, accurate determinare, quantum phosphori ex una ossium ustorum libra certo obtineri queat, et qua ratione id efficiendum sit.

Vulgarem illam methodum, ossa in acido nitri, vel salis, solvendi, ac deinceps terram, ope acidi vitriolici, praecipitandi, naturalibus principiis ductus, mox deserui: negotium enim illud erat nimis impeditum, atque sumtuosum, insuper satis magna terrae pars, in acido phosphori soluta, relinquebatur.

Separatio terrae calcareae, sine intermedio, ope acidi vitriolici, sane mihi quam convenientissima videbatur, sed eo laborabat incommodo, ut nimia terrae quantitas in acido phosphori

phosphori relinqueretur, quod eam in inspissando non solum in pultis formam redigeret, et ad spumandum proclivem redderet, sed et phosphori obtinendi quantitatem, in destillatione, minueret.

Terram superfluum sale alcali volatili separare conabar, sed nimia ejusdem quantitas requirebatur, nec tamen eam totam praecipitabat.

Additamentum plumbi cornei in destillatione nihil corrigebat.

Tandem terra, ab eadem acidi phosphori portione, secunda vice, ope acidi vitriolici separata, scopò potitus sum, quantum ad eum fatis erat.

Processus.

Duae librae olei vitrioli anglici, octo mensuris aquae dilutae, in patina stannea, quae amplius quartam partem liquidi capere potest, super apto furno calefiunt, quibus quatuor librae ossium combustorum albicantium, vel nigricantium, in pulverem redactorum, sub perpetua agitatione, inferuntur; id quod sub modica effervescentia fit. (Pulvis calcareus fatis intumescit, atque in selenitem impalpabilem mutatur.)

Haec omnia per horae quadrantem leniter coquantur, liquidum per pannum colatur, selenites sufficiente aquae fervidae copia eluitur, usque dum nullum in eo acidum amplius percipiatur.

Hoc itaque effret acidum pro una retorta praeparatum. Cum vero duae retortae commode furno imponi queant, eodem tempore quatuor ossium librae ejusdem generis duabus libris olei vitrioli anglici, debilitati, saturantur in simili, quae ad manum est, patina stannea, super proprio furno, idemque, qui indicatus est, modus, rei adhibetur. 1)

F 3

Acid-

1) Sunt mihi quatuor furni, singuli binis retortis instructi, adeoque octupla acidi portione mihi opus est.

Acidum duarum harum saturationum in iisdem patinis decoquitur eo usque, dum tres mensurae relinquuntur; selenites, coquendo sponte natus, per pannum colatur.

Liquido acido phosphori decantato, una olei vitrioli libra superfunditur: alterum hoc olei vitrioli additamentum denuo efficit praecipitatum haud exiguum, quod post 6. vel 8. horarum spatium separatur, et calida aqua eluitur.

Tum acidum phosphori in minori patina stannea primum ad syrapi consistentiam, et postquam iterum colatum est, dein ad mellis consistentiam evaporatur, ac amplo crucibulo Hassiaco, quod inter paucos collocatur carbones, immittitur acidum; et dum spumat, baculo agitatur, ne effluat, hora quarta vel quinta rursus subsidere incipit, sulphureum odorem expirat, sensimque spissius redditur.

Huic semivitrificato, adeo, ut gutta refrigerata diffringi queat, octo pulveris carbonum unciae immiscentur, massa eximitur, atque in duas partes aequales dividitur, quarum singulae, in retortam Hassiacam loricatam, dimidiae mensurae, inferuntur.

Retortae in commodum furnum reverberatorium immittuntur, excipuli juncturis bonum lutum adaptatur, cui, loco tubuli, parvum spiraculum relinquitur, proprio epistomio, ex argilla confecto, obturandum.

Prioribus tribus quatuorve horis lenissimus subministratur ignis, et subacidum phlegma exit. 2) Posterioribus tribus horis ignis augetur, tum vapores prodeunt, qui in vacuo excipuli spatio volitant, sensim sursum, versus lutum excipuli, assurgunt, in eoque languidius coruscantes in conspectum veniunt. Sub idem tempus cautione opus est, ut ignis in aequali gradu alatur, nec praepropere augeatur, alias phosphorus violenter in vapores dissiparetur, atque causa
prae-

2) Si quis, in hac operatione, *Marggrafiano* ignis gradu uti vellet, maxime peccaret.

praeberetur, ut materia phosphori celeriter turgescente, retortae rostrum obturaretur.

Lucidi vapores volitantes, sub aequali ignis moderamine, in loco foraminis excipuli, parvam formabunt flammulam, quae vix extrema sua cuspide conspicua esse debet, et pro signo directionis ignis valet.

Sub idem tempus phosphorus destillare incipit, idque prius, quam ignis retortae fundum contingit.

Satis est, si ab initio singulis minutis duobus una tantum gutta cadit, hora octava et decima, spatio 40. vel 60. minutorum secundorum guttae sequuntur. Singulis horae quadrantibus alimentum igni suppeditatur, si vim suam nimis exferit, id quod ex flammula aucta, et vaporibus prorumpentibus cognoscitur, focus statim occludendus, ac meatus, quantum fieri potest, cohibendus est. Destillationis finis, qui in decimam quartam vel sextam horam incidit, in flammula intermoritura cernitur, quo tempore etiam guttae prodire cessant.

Furnus in ultima operatione vix supra retortas carbonibus implendus est.

Post refrigerationem vasorum excipulum tollitur, phosphorus in panno colligitur, qui mox in granis, mox in pellicula massa colliquefacta, invenitur. Infundibulorum ope, huic rei adaptorum, facile in formam convenientem redigitur, ac quatuor uncias, vel quatuor cum dimidia, pondere aequabit.

Ignis irregularis in aquae superficie cuticulam phosphoream progignit, haec deinde in retorta vitrea super lota arena rectificanda est.

Caput mortuum carbone laxo constat, in quo passim granula vitrificata reperiuntur.

In destillatione autem, successu carente, massa quaedam vitrea colliquefacta invenitur, quae cano colore gaudet, ex qua ope chalybis scintillae eliciuntur, quaeque odorem

rem phosphori spirant, attamen ex ea, denuo cum carbonibus destillata, exiguum tantummodo phosphori portionem obtinere potui.

Destillatio phosphori ex ossibus, a destillatione ex sale urinae, natura sua differt: in hac phosphori acidum alcali volatili annexum est, atque in phosphori confectione celerior ac fortior ignis gradum sustinet. Heic in nostro negotio quasi liberum acidum se nobis sistit, quod cum inflammabili facile ac mox in phosphorum abit: itaque ignis praemature auctus impetuosam vaporum phosphori eruptionem efficeret, qui flamma et fumo consumuntur.

Facilis haec phosphori generatio haud raro in causa erat, ut, juncturis accurate clausis, sub lento ignis moderamine, excipulum diffringeretur, ac phosphori, et particularum vitri dissipatione, operatorem periculo exponeret.

Interea tamen in accurata applicatione regularum modo dictarum, excipulo tubulato, aut luto perforato, interdum casus contingunt, quos simpliciter praevidere nequeas.

Exempli gratia, in operatione phosphorus, in collo retortae, flammam concipere potest, quae inflammatio ab undulato lumine in excipulo, quod ad initium destillationis pertinet, probe discernatur, necesse est. Hoc incendio excipulum incalescit, ac rumpitur: quam ob causam cum terreo excipulo commutandum est, atque hoc modo destillatio continuari potest; phosphorus, qui in inflammatione cadit guttatim, ruber est, forsan etiam niger, ac pondere satis minuitur.

Alius, qui accidere potest, casus, est exsudatio retortae, dum ea vel occultam maculam habet, vel fissuram occultam: haec retortae exsudatio cognoscitur ex viridi flamma, quae de carbonibus surgit. Nihilo minus praestat destillationem continuare, dum adhuc guttae, quamvis raro, in excipulum prodeunt.

Quodsi e contrario destillatio abrumpitur, atra dura massa reperitur, in lateribus, granis vitrificati acidi phosphori, probe obsita; eadem ex massa perspicui potest, quantum destillatio profecerit, quia inferne spongiosa, ac saporis expers est. Residuum, in recenti retorta destillatum, parum phosphori praebet.

Lucidi nihil reperias in massa phosphori, quoad dimidiam partem destillata: itaque ex eo consequitur, acidum pari modo, quo ab igne expellitur, tum demum necessariam inflammabilis partem induere, quae ad phosphorum faciendum requiritur.

Ossa combusta, alba vel nigra, pari modo apta sunt ad phosphorum parandum: quodsi vero ponimus, atra adhuc satis olei empyreumatici continere, hoc mihi documento est, magnam acidi partem, cum in album colorem cremantur, effugere: interea mihi certae sunt rationes, cur alba ossa nigris praeferam. Primo atra ossa viliori pretio non constant, dein facilius sordes ex hoc negotio contrahuntur, in crucibulo acidum majores agit spumas, et continuum gravem odorem sulphureum edit. In destillatione phosphori ex nigris ossibus saepe in excipulo sal volatile deprehenditur.

Quod attinet ad naturam phosphori ex ossibus parati, hic mihi ab urinae phosphoro differre videtur: ignem concipit in aëre humido siccoque, volatilifatur cum aqua in ea proportione, qua haec evaporat in aere libero, sibi relicta, eandemque cum ipsa superficiem tenet.

Post combustionem ac rectificationem rubram relinquit terram.

Acidum phosphori ex ossibus parati a terra sibi adhaerente plenarie liberari non potest.

Cum acidum, ex octounciis pulveris ossium, bis separatim, sale alcalino plantarum saturarem, multum materiae praecipitatae obtinui, quam per filtrum colabam, ac probe edulcorabam. Nunc recepi lixivium, ac ad cuticulam evaporavi, illud

turbabatur, filtratum mihi, in prima crystallifatione, parum tartari vitriolati praebebat, quaelibet ulterior evaporatio lixivium denuo turbabat, et reliquae crystalli, quas collegi, erant parvae et molles, in carbonibus valde intumescebant, ac tandem in albam pellucidam vitrificatam, massam colliquescebant, in aqua solubilem, quae neque ope acidi vegetabilis, neque mineralis, decomponi potest.

Haec massa carbonibus mixta, atque in crucibulo per longum temporis spatium candefacta, nullam monstrabat flammam.

Cum, praeter Cl. WENZELIUM, nullus mihi innotuisset, qui acidum phosphori, sale alcali vegetabili saturatum, ad phosphorum applicaret, hoc experimentum neglexi.

Terra separata ac elota in acido salis sine effervescentia solvebatur, ego vero acido vitrioli selenitem ex hac solutione praecipitare non valebam, per consequens nequaquam pura terra calcarea fuit: Ope alkali vegetabilis terra plane separabatur.

Quo magis fluidum est acidum phosphori, eo majorem terrae portionem in solutione continere potest. Acidum vitrioli quidem praecipitat, quoad maximam partem, superfluam hanc terram; quamprimum vero lixivium ulterius evaporatur, iterum turbatur, postquam filtratum, eique plus acidi vitrioli instillatum est, rursus terra selenitica praecipitatur.

Hac operatione decies a me repetita, semper quovis acidi vitriolici additamento turbabatur.

Diluebam pluries praecipitatum acidum phosphori ope aquae destillatae, idque nonnihil evaporabam, selenites iterum praecipitabatur, idque pro meo libitu. At idem praecipitatum in suo acido rursus solvebatur, quam primum magis fluidum reddebatur, atque calefiebat. Qua ex re mutua acidi phosphori ac vitrioli affinitas cum terra calcarea ossium clare perspicitur potest.

Experimenta circa Phosphorum, ex ossibus paratum etc. 51

Quanto plus terrae acido phosphori inest, tanto facilius vitrificatur, tanto facilius vero per crucibulum ac retortas penetrat.

Fieri potest, ut acido phosphori, quod ego quidem ad phosphorum applico, portio quaedam liberi acidi vitriolici insit: sed semivitrificatum in crucibulo purificatur, ac more vaporis sulphuris transit.

Quodsi diutius in crucibulo coërcetur, acidum phosphori dissipatur in vapores, qui, candela appropinquante, aut flamma carbonum, virides apparent.

Acidum phosphori in vase ferreo spissatum coagulatur, ferrique particeps fit, ope carbonum in vasis clausis nullum profert phosphorum, in igne aperto candefactum nonnullas spargit scintillas.

Eslingae d. 7. Oct. 1785.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. CHRISTOPHORI GOTTLIEB BONZ.

De

Pancreate suppurato.

Cincinnatiensis XXXVIII. annorum, inordinato vitae generi assuetus, ante annum, et quod excurrit, doloribus vexabatur cardialgicis, et colicis, saepe recurrentibus, exacerbatis inprimis a cibis, digestu difficilioribus. Febris accedebat lenta, cum facie livida. Laxantia, subinde propinata, morbum neque tollebant, neque allevabant. Anthelmintica medicamenta unum alterumque lumbricum exturbabant, sed sine conversione in meliorem statum. Ad molimina haemorrhoidalia, quae rebar subesse, promovenda, aegroto pilulas amaras, saponaceas, per sat longum tempus, deglutiendas dedi; iterum sine ullo effectu. Tandem ob

aegritudinis pertinaciam cogitavi, inesse mesenterio obstructions vasorum vel glandularum: hinc injuxi usum clysterum, recens maxime celebratum, a Viro Experientissimo Dn. D. KAEMPF, in libro: *Abhandlung von einer neuen Methode, die hartnäckigsten Krankheiten des Unterleibs — zu heilen. Frankfurt und Leipzig. 1785.* Applicabantur supra centum, sine auxilio. Aeger tabescebat in dies magis magisque: per noctem cruciabatur doloribus acerbissimis, qui interdiu per horas quiescebant. Opium quandoque nonnihil opis praestitit. Denique dolores ex improvise penitus cessabant, et octiduo post, nimirum d. XVIII. Junii h. a. aeger, fractus viribus, diem obiit supremum.

Postero die sectionem cadaveris administravi. In cavitate abdominis reperiebantur liquoris aquosi, biliosi, 2-3. librae, et puris, in cavo pelvis collecti, duae tresve unciae. Ventriculi extremitas dextra, et pancreatis extremitas dextra, tam inter se, quam cum superficie interna, lobi sinistri, et ex parte etiam dextri, hepatis, fuerunt concretae. In extremitate pancreatis dextra latuit ingens apostema, quod superficiem internam hepatis, cum pancreate coalitam, exedit, tandemque ex hepate in abdomen prorupit, simulque ventriculum perforavit, unde potulenta in cavum abdominale effluerunt. Mesenterium, lien, omentum, vitii erant expertia, nec non intestina, quae vidi lumbricis vacua.

Pancreas, et jecur, praeter loca ulcerosa, sana deprehendebantur. Vasa sanguinea magna abdominalia fuerunt inania. Vesicula viscebatur integra, fellis plena. Thoracem, et caput scalpello non subjeci, cum defunctus utrobique nihil mali persenserit.

Octiduo ante mortem, quo dolores cessavere, procul dubio abscessus fuit apertus.

Exem-

Exempla pancreatis suppurati habes in TULPII Observ. medic. Libr. IV. cap. XXXIII. Jo. SCHENKII Observationum medicarum Libr. III. Sect. I. Obs. CCXCI. THOMAE BARTHO- LINI *ungewöhnlichen anatomischen Geschichten, zweytem Hundert, Gesch.* 39.

OBSE^RVATIO XIII.

Dn. D. CHRISTOPHORI GOTTLIEB BONZ.

De

*Virtute Opii exhilarante in aegro, post graves spasmodicas
passiones, apoplexia serosa mortuo.*

Ecclesiae Minister, corporis habitus ficci, biliosi, staturae parvae, thorace, adverso, aversoque, gibbosus, de- venerandus cum ob vitae integritatem, tum ob eruditionis praestantiam, tribus milliaribus a me disjunctus, jam ab ado- lescentia crebris cardialgicis pathematibus conflictatus fuit, quae aetate provec̄ta magis magisque invalescebant. Cete- rum videbatur sanus, viresque, invasionibus spasmodicis fractas, brevi ut plurimum recuperavit.

Appono epistolas nonnullas, quas ad me dedit Vir di- gnissimus, ut ex illis et morbi historia, et medicamentorum, inprimisque opii actio, eo clarius elucescant.

Ep. I. Burgst. d. d. 24. Sept. 1781.

Dilectissime.

— Insultum passus sum dolorum cardialgicorum atrocis- simum, perdurantem ab octava hora matutina usque ad duo- decimam noctis. Tubercula externe in ano erumpunt. De- coctum ex radicibus graminis, et saponariae continuo, nec non usum saponis veneti, et gummi ammoniaci, ad dissol- ven-

vendum, quos suspicaris, fellis calculos propositum. Tempore pomeridiano, urgentibus spasms, deglutio *opii*, in formam pilularem redacti, *granum dimidium*, bis terve, interposito horae dimidiae spatio, post singulas doses. Pilulae hae mihi apprime conducunt, et plane singularem in me effectum edunt. Etenim me non somnolentum reddunt, sed alacrem atque serenum, ut per dimidium noctis meditationi concionum sacrarum indulgere possim; neque minus mane surgere cum corporis animique refectione. Dosis ultimam sumo hora 5 - 6. vespertina, quia circa hoc tempus spasmi plerumque remittunt. Clysteria, repetitis vicibus applicata, parum frugis exhibent in sedandis doloribus. Ad alvi obstructionem, si adest, tollendam utor drachmis duabus Salis Seignettiani. —

Ep. II. Burgst. d. d. 13. Octobr. 1781.

— Hebdomade elapsa venae sectionem administravi, quam excepit spasmus vehementior cardialgico-colicus, tri-duo per intervalla persistens, ut plurimum ingruens una alterave hora post pastum. Hesterno mane excernebatur sanguis pulchre rubens per alvum. *Opii* effectus idem est: medicamenta cetera eadem. —

Ep. III. Ibid. d. d. 30. Octobr. 1781.

— Spasmi penitus fere cessarunt: quandoque recrudescunt tempore consueto post pastum, mox iterum sopiti, assumpto *opii* grano dimidio. Medicamentum hoc eximiarum in me virium est: sumo bis terve per diem *granum dimidium*, absentibus etiam doloribus, vigorem enim et alacritatem corpori animoque reddunt, cum contra, *opio* neglecto, torpore atque morositate affectus sim, noctuque somnum habeam gravem atque molestum. Se - et excretiones *opium*
non

non turbat. Medicamentis reliquis utor iisdem. Modo propius invicem abessemus, ut eo facilius copia fieret inter nos colloquendi.

Ep. IV. Ibid. d. d. 30. Novembr. 1781.

— Post molimina haemorrhoidalia, nudius tertius perpeffa, invadebant me dolores colici et cardialgici acerbissimi hesternae vespera. Post duo grana opii, in quatuor doses distributa, et sensim deglutita, spasmi circa undecimam horam nocturnam siluerunt. Fruebar tum quiete jucundissima, sine somno, usque ad lucem hodiernam. Perlustravi meditatione prompta pensum quoddam verbi divini; composui postea Tetraastichon, quod tibi hic mitto, in laudem opii; tandemque de lecto surrexi vividus atque vegetus, quanquam noctem traduxi plane infomnem.

Ep. V. Ibid. d. d. 4. Januar. 1782.

— Cum mihi opium dolores non amplius sedet, utor ex consilio tuo oleo lini expresso; fumo de illo mane, post meridiem et vesperi cochlear plenum, indeque ab octiduo fere nullos dolores expertus sum. Nihilofecius cum animus est noctem pervigilandi, ut studiis operam dare possim, opium adhibeo: quin interdum unam alteramue dosin capio, ad excitandas, et restaurandas vitae vires, alias mihi hypochondriaca pathemata facile taedium atque aegritudinem asferunt. Se- et excretionem vigent. Cibos duriores melius concoquo, quam molles. Sapo venetus et gummi ammoniacum, nec non decoctum radicum, adhucdum mihi in usu sunt.

Ep. VI. Grunb. d. d. 25. Martii 1782.

Jam beneficio Illustris Synodi Wirtenbergicae Grunb. . . promotus laetor, me tibi viciniorem esse. Opium dolores denuo sopit, quapropter illud in hunc finem iterum capio. Effectus ejus ad exhilarandum animum idem manet. Saepius jam accidit, ut granum semis vel integrum in templo, priusquam suggestum conscendi, deglutiverim, mirumque in modum exinde in dictione ad populum corroboratus fuerim.

In hoc valetudinis statu permansit Vir doctissimus. Modo dolores cessarunt, modo recurrerunt: aliquando per trimestre spatium quieverunt: modo opium illos compescuit, modo non compescuit; virtutem autem rescipientem et restaurantem exseruit constanter. Initio Octobris anni 1783. firmus adhuc erat, ac vegetus. Sub medium vero hujus mensis inordinatis motibus febrilibus vexari coepit, cum somnolentia, et appetitu multum debilitato. Accedebat cephalalgia, quam octiduo post sequebatur plenaria sensuum externorum abolitio, tactu solo residuo. Pulsus erat celer, inaequalis, intermittens; respiratio libera, abdomen depressum. Tandem, die 26. dicti mensis et anni, placide beateque exspiravit, anno aetatis suae quinquagesimo primo.

Corpore ad sectionem denudato, apparuit abdomen valde deforme; umbilicus enim, altius locatus, epigastrio contiguus erat, et margo superior ossium innominatorum ab ultima costa spuria vix pollicem distabat. Regio epigastrica praetumida erat, ac elevata in utrumque hypochondrium. Pari modo inflata erat regio umbilicalis in utrumque lumbum. Scalpello e regione cartilaginis ensiformis deorsum ducto, statim per integumenta communia dissecta ventriculus adeo se protrudit, ut maximopere cavendum esset, ne laederetur. Peracta sectione abdominis cruciata patuit, elevationem regionis umbilicalis formatam esse ab intestino colo amplissimo, utris

utris instar dilatato, et protuberantiam epigastrii, ortum duxisse a ventriculo supra omnem modum longo latoque. In cavitate abdominali feri rubelli circiter libra semis extravasata erat. Intestina tenuia, et potissimum crassa, flatibus magis scatebant, quam scybalis. Venae intestinorum, imprimis tenuium, ad minimos ramusculos pulcherrime repletæ erant, arteriis contra vacuis. Effectus mortis! Ambo genera intestinorum nec inflammata erant, nec gangraenosa. Hepatis utrumque lobum deprehendi praeternaturali accessorio lobulo auctum. Juxta fundum vesiculae felleae prominebat apostema, puris tenuis aliquot drachmas continens. De reliquo jecur fuit bene constitutum, nec cholelithos aluit cystis fellea. Lien cum pancreate naturaliter se habuit, nec non mesenterium, in quo nonnullas saltem glandulas tumefactas reperi. Cardia, s. orificium sinistrum ventriculi, e regione tertiae quartaeve costae verae situm erat sub diaphragmate, a ventriculi mole vehementer fursum truso. Thoracis cavum amplum fuit ob gibbum in parte ejus anteriore et postica, et pulmones continebat sanos, quorum dexter pleurae leviter adhaesit. Pericardium liquoris circiter uncias octo conclusit. Uterque ventriculus cordis polypos tenuit molles; glutinosos. Cranio dissecto vasa durae matris apparuerunt valde turgida. In superficie externa hujus meningis, in regione verticis, super, et juxta, sinum longitudinalem superiorem copiosae glandulae minutae induratae, quae a Pacchiono nomen habent, in conspectum veniebant. Separata dura matre statim serum prorupit, multo magis detractis membranis arachnoidea, justo crassiore, et pia, quae naturaliter constituta fuit. Gyri cerebri a se invicem remoti erant, interfluente sero. Idem stagnabat inter utrumque hemisphaerium cerebri usque ad corpus callosum. Ventriculos anteriores, nec non tertium, neque minus anum, et vulvam, sic dictam, copiosissimo liquore seroso-lymphatico inveni quasi inundatos. Plexus choroideus erat pallidus, granulo-

nulosus. Probabile est, feri hanc profusionem immodicam aquae ductum Sylvii transiisse, ac, valvula magna cerebri superata, ventriculum quoque quartum replevisse. Temporis angustia, bihorio enim post demortuus efferendus erat, me prohibuit, quo minus in hanc rem ultra inquirerem. Inter duram matrem et cranium nihil extravasati reperiebatur. Apoplexiam serosam hunc affectum, rectius hydropem cerebri, dixeris.

In sectione me adjuvit egregiae indolis juvenis, in academia Stuttgardiensis Serenissimi Dni Ducis tum alumnus, hoc anno ad gradum Doctoris Medicinae euectus, *Philippus Theophilus Knaus*.

De virtute opii exhilarante, orientalibus gentibus maxime familiari, plura operae pretium est videre in Jo. ANDR. MURRAY apparatus medicaminum, tam simplicium, quam praeparatorum et compositorum, hujusque Vol. II. Goett. 1779. edito. In mala, quae ab largiori, et protractiori opii usu Vir celeberrimus p. 233. et 240. deduxit, e. g. fatuitatem, stuporem, taciturnitatem, somnolentiam, memoriae labem aeger meus non incurrit, cum opii, biennii et duorum mensium spatio, refractis dosibus, non amplius unciam unam et drachmas septem consumserit: idcirco etiam apoplexia serosa, cui aegrotus succubuit, inde haud exorta fuit. Dies saepius plures, quin etiam septimanae praeterfluxerunt, quibus opio ne ad recreationem animi quidem indiguit. Probabilissime serum eo tempore in cerebrum sensim sensimque effundi coepit, quo aeger de motibus febrilibus, somnolentia cephalalgia, conquestus est, i. e. spatio decem octove dierum ante mortem: colluvies enim haec ingens seroso-lymphatica erupisse non videtur uno, et subitaneo impetu.

Colico-cardialgicos dolores procul dubio a juventute foverat flatuum coacervatio, colon et ventriculum, sub male conformato corporis habitu, atque angustato abdominis cavo,

vo, in supra memoratam molem extendens. Spasmi deinde, in adultiori aetate, adaucti fuere congestionibus haemorrhoidalibus.

Efslinga Onoldum missae
d. 16. Octobris 1786.

OBSERVATIO XIV.

Dn. D. CAROLI GUILIELMI NOSE.

De

Vsu alcali volatilis externo.

Habitus tenerioris puer decennis, qui ante annum febre quadam lenta per plures menses laboraverat, denuo per tres septimanas angustius valens, ante decem forte dies pede dextro in fossam, non adeo altam, delabitur. Interjectis aliquot diebus, sentit dolorem femoris dextri; glandulae nonnullae inguinales acque intumescunt. Vini spiritus camphoratus, unguenta quaedam, succus sedi a chirurgo et parentibus, frustra, vel sinistre, tentata, dum omne humidum dolorem intendit. Praemisso solvente, propino aegro febricitanti emeticum, quod bilem viridem magna copia educit. Abinde melius se habere videtur. Mox vero adfectum femur insigniter tumet, exurgit dolor gravior cum febre aucta. Infusum florum Arnicae, et radicum *Gei urbani*, *) interne sumtum; externe sacculi discutientes cum

H 2

cam-

*) Egregias hujus radicis virtutes in profligandis febribus intermittentibus, a Cel. BUCHHAVE depraedicatas, et ego multoties expertus sum, ut hoc remedio, pauperibus praesertim exoptatissimo, carere unquam nollem. Sua utique subinde huic morborum generi inhaeret pernicitas, blando medicamine omnino insuperabilis. De quo vero *specifico* hoc non est dictum?

camphora effecerunt quidem, ut aeger, alterno quovis die peius se habens, levatus quodammodo adpareat; crus vero, quod citra dolorem movere, cuique inniti nullo modo potest puer, indies volumine crescit. Dum itaque tardior alius cremoris tartari usu mobilior redditur, adplicantur dolenti parti fomentationes siccae, e cincribus clavellatis (part. II.) et sale ammoniaco (p. I.) invicem mixtis, conflatae, eo cum eventu, ut dolore, tumore ac febre penitus profligatis, mox in plenam cum valetudine gratiam redierit puer, qua nunc (fere per integrum annum) lautius fruitur, quam olim.

Vetulae festigia fallebant lubrica saxa; procidit in genua, fouet contusas partes spiritu vini camphorato, sanatque. Remanet interim per plures septimanas tumor trium forte pollicum longus, semipollicis latus, mollis, solo tactu dolens, supra patellam genu dextri: eidem fomentationi siccae volatili, paucis diebus, perfecte cedit.

Virgo robusta, saepius vexabatur tumore brachii, praecipue sinistri, dolente, contra varia remedia rebeli. Causa non adeo obvia, dubia. Simili fotu sanatur. Semel tantum, quod scio, malum eodem modo denuo depulsum, rediit.

Plura quidem, in his luculentiora, quae usus docuit, de praestante remedio proferre possem, cujus notitiam Clmo *Abildgaard* *) debeat. Quum vero rei hactenus, ut videtur, iniquius praetervisae, memoriam paullulum revocare sola mihi mens est; ista hic sufficiant.

Elberfeldae, Initio Februar. 1786.

*) *Alcali volatilis usus externus in Societ. Med. Hafniens. Collectaneis* Vol. IIo p. 265-269. (Havniae 1775. 8.) laudatur in oedematosis calidis tumoribus, ubi spissitudo cum aliquali humorum acrimonia, nec non debilitas solidorum praesto est. In rheumatismis camphoram, scopo roborandi, aromatica, addas.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

De

Acido salis communis in gypso.

Communis est, inter plerosque mineralogos, opinio, *terram gypseam*, et *lapides*, ex ea concretos, esse *indolis calcareae*, hoc tamen discrimine, ut ea *acido vitriolico* sit saturata, et eapropter alias nunc possideat qualitates, quam simplex calcarea: nec non acidum e gypso, praesertim e *spathis gypseis*, elicatum, suae singularis sit naturae, quare illud *acidum spathi* appellarunt. Cujus autem indolis sit *hoc* acidum, et an vere *novum* sit acidorum *genus*, de eo jam olim fui sollicitus, et ideo varia institui experimenta, atque in ea meditatus sum, quales meditationes primo adjeci dissertationi academicae, de *affectibus arthriticis*, Erlangae MDCCCLXXXII. mens. Nov. habitae, quae quoque continetur in *Fasciculo III. Adversariorum* meorum *physico medicorum*, Num. XII. e quibus meditationibus confeci, *acidum spathi* esse magis indolis *acidi salis communis*. Cum vero illud *spathum*, e quo hoc acidum elicatum erat, in dissertatione dicta, tamen minus recte fuerit appellatum *ponderosum*, (quamvis verbum suo modo defendi potuisset,) necessarium duxi, hanc mendam corrigere, et mentem meam clarius explicare, et nominare *fluorem spathosum*, s. *fluorem mineralem*, quem, *Flus Spathi*, *nostri* vocant, qui *naturae gypseae* est, et e quo *acidum spathi* erat obtentum. Peregi illud in *schediasmate*, Erlangae MDCCCLXXXIII. impresso, et quoque in *Adversariorum* meorum *Fasc. IV. n. XIII.* inserto, quod *curas posteriores* nonnullas *circa acidum spathi* continet, in quo experimenta varia, et ratiocinationes protuli, e quibus elucet, *in gypso* omnino residere et acidum *salis communis*, seu *muraticum*.

Praeter autem ea experimenta, quae jam in superiori differtatione adduxi, ad demonstrandam hanc porro sententiam, noviter elegi notissimam illam *gypsi* speciem, quam *glaciem Mariae* vulgo vocant, contusam. Hanc cum sale tartari purissimo miscui, et mixtum in crucibulo bene calcinavi, et calcinatum in aqua destillata solvi, et in patina vitrea evaporavi. Tum, per vices, haec solutio sistebat crystallos sericeas, et *seleniticas*. Decantato liquido, hoc iterum, post justam evaporationem, largiebatur speciem *tartari vitriolati*. Tertia demum vice, cum similiter procederem, impetravi, praeter crystallos seleniticas, et tartaro vitriolato similes, quoque *cubicas*, et *sali digestivo Sylvii*, ut et *sali ammoniaco fixo*, analogas.

Ut autem magis pateat impetratarum crystallorum facies, eas cunctas, prouti, per vices, sese manifestabant, (quod tum statim fieri non poterat) in patina vitrea, natas, ad naturam, nunc delineandas, et aere incidendas, curavi, quas in adjecta Tab. II. jam, et hoc loco, naturae curiosis exhibendas ratus sum. Sistitur itaque sub lit. A. dicta patina vitrea, cum cunctis relatis crystallis, quarum maxime notabiles, sub lit. B. separatim, delineatae sunt, inter quas plures, figurae *quadratae*, et *cubicae*, eminent. In primis autem lit. C. eminent quaedam *configuratio magna*, sub lit. D. microscopio paululum aucta, faciem *cubicam*, quam sal commune, aut et sal digestivum Sylvii, habere solet, perfecte referens! Quodsi itaque e figura salium, et habitu eorum externo, jam aliquid, quoad mixtionem, et habitum internum, concludere licet, utique et hic valere potest, *ea, quae in certo aliquo tertio conveniunt, eatenus inter se convenire*: ut itaque conformatio crystallorum nostrarum sic concipi possit, ut et *acidum vitriolicum*, quod in gypso non nego, cum sale alcalino vegetabili, effecerit speciem tartari vitriolati; *acidum autem salis communis*, s. muriaticum, quoque in *glacie Mariae*, ut gypso, habitasse, quod cum sale tartari

tartari unitum, nunc concreverit in salis communis speciem, sal digestivum Sylvii dictum, quod eatenus saltem a sale communi differt, ut in hoc pars alcalina sit mineralis, in illo autem vegetabilis.

Ne vero hic superfit deceptio quaedam, cum saepe accidat, ut, sub eadem corporum figura, maxime diversa lateat mixtio, (veluti illud in crystallis lapidum, et glebarum metallicarum, toties obvenit, quae quidem saepius faciem salium referunt, haud quaquam vero haec ipsa salia, cum quibus, quoad figuram convenire videntur, continent,) atque ipsa figura consueta salium sit mutabilis, (quale quid *nitrum cubicum* demonstrat,) et omnis excutiendus sit error, non in figura solum acquiescendum esse putavi, sed spiritui nitri purissimo, aurum per se non solventi, addidi aurum purissimum foliatum, et pauca saltem grana salis nostri cubici, unde *spiritus nitri in aquam regiam mutatus* est, et *aurum solvit*. Solutione hac flava, ope frustuli lignei, lineas quasdam, in manu mea, duxi, circa vesperam, quae altero mane *egregium colorem purpureum* prae se ferebant, (qui color solutionis auri testis est!) neque prius disparebant, quam post tempus aliquod cuticula infucata desquamaretur. Jam, cum, (si nonnulla alia experimenta excipias, ignis, et hepatis sulphuris, ope, facta, quae vero huc non pertinent,) non aliud menstruum detur, quod, via humida, aurum solvat, quam aqua regia, nostrum menstruum autem per adjectum, acido nitri, sal nostrum cubicum, e gypso obtentum, in aquam regiam conversum fuerit, sal saepius dictum, cubicum, *fuisse indolis salis communis*, in aprico est. Prona itaque est conclusio, in glacie Mariae, praeter acidum vitriolicum, (de quo impetratum etiam sal seleniticum, et tartarus vitriolatus, testantur) *habitare quoque acidum salis communis!*

Sequitur quoque inde, *gratis* hucusque *adsumtum* esse, *acidum* illud, quod terram calcaream in gypsum mutavit, esse

se solum vitriolicæ naturæ! sequitur porro, acidum muriaticum ibi latere posse, ubi illud non præsumitur, nec expectatur: ideoque, si copiam ejus, in globo nostro terraqueo, spectes, illud magis pro universali habendum esse, quam ullum aliud: atque sic, in constituendo acido quodam in corporibus mixtis, magna opus esse circumspeditione, et pluribus experimentis, et repetitis, quæ chemicæ doctrina subministrat!

Erlangæ, d. 5. Jul. 1787.

OBSERVATIO XVI.

Dn. OTTONIS JUSTI EVERS.

De

Luxatione humeri.

Doctrina de morbis ossium, imprimis de luxationibus, quamquam luculenter satis et perspicue pertractata, et a PETRO aliisque clarissimis viris solide, cogitateque descripta, immo ab excellentissimo et experientissimo POTTIO felicissime aucta sit atque dirata: tamen manus extrema nondum adeo accessit operi, ut omnes habeat numeros, sed meo quidem judicio, nonnulla intacta, aut inexperta, sunt relicta, quæ diligentes naturæ et artis scrutatores observatoresque addere debent, si possunt, et explere quasi has, quas animadvertunt lacunæ.

Tales quidem lacunæ, nisi me fallit animus, reperiuntur præsertim circa humeri luxationem, quæ omnium frequentissima esse solet, et quæ, si propter impedimenta insuperabilia sanari nequit, Chirurgos tamen plerumque culpa et suspitione incitiae notare solet.

Mitto jam luxationum toties repetitam definitionem, causas, accidentia et praedictionem: at signa, luxationi cuique propria, curatius paullo mihi exponenda esse arbitror.

Constat vero inter omnes, repositionem luxatorum ossium omnium requirere cumprimis accuratissimam anatomicam, physiologicamque cognitionem partium laborantium cunctarum, musculorum puta, ligamentorum, quibus ossa inter sese connectuntur, cartilaginum, capitum, e cavitatibus suis motorum, mechanismi denique musculorum, una adsectorum seu laborantium, quae nisi quis habeat perfecte cognita, numquam recte fatisque habebit exploratas, neve luxationes ossium, neve repositiones.

Caruimus autem usque ad haec nostra tempora, quantum quidem ego audiverim, ad repositionem luxati humeri, instrumento, quo tractio, quae fit antrorsum, et quae fit ad oppositum, sive antitaxis, secundum musculorum mechanismum, quantum fatis est, et viribus aequae magnis, effici possit; instrumento inquam, quod luxationi aptum est perfecte, abundeque respondens, si e directo versus inferiora, si retrorsum, si antrorsum, et si introrsum, versusque inferiora facta est, et quo muscoli tensi in operationibus, quacunque ratione id fieri potest, reddantur quieti. Cujus instrumenti effigiem hic adjicere libuit.

Luxatio autem humeri antrorsum facta, quae, ut manifestum est omnibus, difficillima omnium est, et, quod bene observes velim, sine singulari eaque haud communi encheiresi ac dexteritate, non facile reponenda, ea mihi est, si humeri caput infra magnum pectoris muscolum, apophysin coracoideam inter, et claviculam reperitur elapsum: seu, ut error evitetur omnis, luxationem humeri, ut norunt omnes, introrsum et versus inferiora factam, eam dicimus, si humeri caput reperitur sub ala.

Instrumenta mechanica, nostra et patrum memoria, ab hominibus de arte nostra meritissimis inventa, varia admodum

dum sunt, sed partim valde noxia et incommoda, ex parte quoque nimis composita, supervacua, non sufficientia, nimioque tandem pretio paranda. Quae hoc loco leviter tantummodo perstringere mihi liceat.

Instrumentis, ad restituendum luxatum humerum commendatis, usuque saepissime adhibitis, sed valde incommodis, jure meritoque annumeramus scalam, januam, baculum, amben Hippocratis, et rotulam cum volubili chorda, quibus numquam tractionem e directo et antitafin, aequis viribus, efficere quis poterit, quoniam nimirum partes carnosas contundunt, et majora sanguinis vasa nervosque premunt, unde fit, ut interdum sequatur nervorum resolutio, nonnumquam etiam, nisi maxima cautela adhibeas, ipsa humeri fractura.

Supervacua autem mihi videntur omnia ista composita nimis, pretiosaque instrumenta mechanica, quae nostra aetate in ephemeridibus doctorum, actorumque commentariis publicis, duodecim, immo viginti quatuor numis aureis proposita sunt venalia, quorum saepenumero vix unum sibi comparare potest Chirurgus, cui curta supellex. Instrumentum vero hocce meum, quod excogitavi, et quo saepius cum magno usus sum commodo, unius vix thaleri pretio, ubique fere locorum, satisque commode parari potest et adhiberi.

Methodo luxatum humerum superiorem reponendi non sufficienti, adscribendam quoque censeo calcem. Chirurgus nempe, in lecto aut in pavimento cum aegroto recumbens, calcem suam brachio supponit luxato, manuque brachium attrahit. Manifestum autem est, et facile intelligi potest, quam imperfecta hic producat tractio, quae manu, et antitafin, quae fit calce.

Optima instrumenta, ad restituendum humerum e cavitate sua elapsum, quae ego quidem cognita habeo, mappa est manualis, et machina illa magni et clarissimi profecto

PETITI, quam et **HEISTERUS**, lumen illud Chirurgorum, Tab. X. Fig. VI. Chirurgiae suae, pulcherrima figura exprimi curavit. At pace tantorum virorum dixerim, magni nominis Chirurghi sine dubio fatebuntur, et hanc saepe non fuisse perfecte sufficientem, quoniam ea, non relaxatio solum musculorum, una laborantium, sed tensio quoque et antitasis partium tensorum et inflammatarum, satis nequit effici.

Instrumentum itaque, si recte judicaverim, operationi huic perfecte aptum, et satis respondens, has habeat proprietates necesse est:

Primo, tensio in oppositas directiones, sive antitasis sufficiens, satis fortis esto.

Secundo, requiritur, ut vis tractioni adhibenda, ut commodum videtur, augeri mox possit, mox minui.

Tertio, illa ipsa vis partibus solum adfectis seu laborantibus adhibenda inserviat, ita, ne sanae partes laedantur.

Quarto, tensio et antitasis aequis viribus seu eodem fiant motus gradu.

Quinto, vis adhibenda ductum moti capitis ossis humeri minime impediat.

Sexto denique, ut muscoli, una adfecti, in operatione non agant, sed, quoad fieri potest, maneant quieti, prospiciendum est.

Num vero hocce meum instrumentum, uti descriptum hic adjeci, et quo per saepe cum magno usus sum emolumento, has commemoratas proprietates habeat omnes, doctiorum Chirurgorum relinquo iudicio, qui si id ad sensu suo probaverint, magno id mihi honori ducam.

En schema ipsum: Tab. III.

Littera *a* designat tignum arrectarium duodecim ad quatuordecim pedes altum.

- b.* Clavus ~~est~~ ferreus, superiori parti infixus, cui appenditur.
c. Cochlea cum rotula volubili.
d. Funis ductarius est octo cubitos longus, qui supra rotulam moveri potest.
e. Ille ipse funis supra alteram cochleam cum rotula porrectus.
f. Foramen in inferiori cochlea, per quod funis, duos cubitos longus, transiicitur.
g. Fascia est e lana texta, quae huic laqueo annectitur, et qua brachium superius obvolvitur.
h. Uncus ferreus alto tigno infra infixus, per quem transiicitur cingulum, quo ephippia firmantur, fibulaeque adstringendum, quo humerus aegrotus obducitur.
i. Splenium densum, quo arte humerus laesus tegendus est.

Haec constructio, seu dispositio instrumenti adeo simplex est, ut in continenti, et duobus fere temporis minutis, possit instrui et administrari.

Nobilis Eques Brandenburgicus Graevenitius, tunc temporis Subcenturio legionis cataphractariorum equitum Regis Borussiae, cujus tum Manstenius praefectus erat, anno MDCCLXXXII, cum meditabundus per campos equo veheretur, prope Potzdamum, ex equo in terram decidit, quo gravi casu luxavit humerum dextrum superiorem. Adfuit sine mora turmae equitum Chirurgus, qui luxationem istam meram existimavit contusionem, aegrotoque, per totas septem hebdomades, frustra adhibuit remedia. Medicinae Doctor clarissimus, ejusdemque legionis loricorum equitum Chirurgus Primus, Weslingius, quem honoris causa nomino, cujusque merita et amicitiam colui semper, cum sanationem aegroti, qui praeterea gracili et macilento erat corpore et paullulum gibbero, perficere non posset, petiit, ut ipsi adessem. Nudatis ergo partibus adfectis, perspexi eas, ob usum remediorum spirituosorum diuturniorem, rigidiores, duriusculasque et vehementer dolentes. Curatius porro

examinatis omnibus, inveni humeri caput inter apophyfin coracoideam et claviculam, ambobusque humeris inter se comparatis, vidi acromion non valde proflans, et supra cavitatem glenoideam levem depressionem seu concavitatem exiguam. Brachium paullo brevius erat sano, brachiumque anterius, introrsum si flectebatur, magnos excitabat dolores.

Quibus signis innotuit prorsus, luxationem humeri factam esse versus anteriora. Doctor Weslingius ejusdem mecum fuit sententiae, repositionem haud prius posse fieri, quam rigidi, durique muscoli et ligamenta paullo flaccidiora facta essent. Cui rei gummi ammoniacum adhibendum censebamus, percoctum cum aceto ita, ut spissitudine emplastrum aemularetur, corioque superinductum, quod per continuos duodecim dies brachio adfixum manere voluimus.

Quibus diebus praeterlapsis, remotoque emplastro, musculos animadvertimus minus crispatos; quare jam experimento cognoscere constitui, quid posset instrumentum meum elevatorium. Infimam ergo humeri extremitatem obvolvi reticulo e lana texto, triumque cubitorum longo, seu cingulo, quo veredarii publici, his regionibus, corpus cingere solent, cui annexi minores in inferiori cochlea funes. Humerum obfirmabam cingulo, quo equos circumdamus, quodque forte ad manus erat, corrigiamque cinguli transieci per uncum tigno alto infixum, cingulumque fibula infra constrinxi, humero autem, subter cingulum, mappulam manualement complicatam imposui; jamque duos ministros longum illum funem attrahere, brachiumque attollere jussi. Facile intelligitur, sic agendo, musculos factos flaccidiores, tensionem autem et antitaxin non tantum aequa vi, iustaque proportione fieri, sed, ut lubet quoque, vel augeri posse, vel minui. Mox dextra mea ligamentum humerale circumdedi, sinistra autem inflexum cubitum, cumque crederem, tractionem sufficientem factam esse, infimam humeri extre-

mitatem flexi introrsum, dextraque pressi ejusdem caput. Eo ipso temporis momento, reductio cum sonitu aliquo facta et absoluta est perfecte. Quo facto, partes laborantes iterum operui emplastro ex eodem gummi confecto, transactisque diebus XIV, aegrotus sanatus est quam perfectissime.

Aprili mense, anni MDCCLXXXII, accessit ad me membris compactis et firmis rustica quaedam, ex pago aliquot milliariis ab oppido nostro distante, cui ante dies XIV. brachium luxatum erat dextrum superius, cujus restitutionem frustra tentaverant, et, ut reducerem ad sanitatem, rogavit. Investigatis diligentissime partibus laesis, concavitatem exiguan vidi sub acromio, cavitationem glenoideam animadverti vacuam, acromionque prostrans, caput vero brachii apparuit sub brachio, brachium superius paullo erat elevatum, a pectore paullo, itemque paullulum versus posteriora distans, extensio brachii anterioris, motusque ejus antrorsum, dolores producebat magnos, brachium praeterea cum sano comparatum, paullo erat brevius. Quae signa et notae nullam relinquebant dubitationem, luxationem introrsum esse factam, et versus inferiora. Et hic instrumentum meum adaptavi elevatorium, ut in superiori observatione commemoravi. Dextra scilicet mea laborantem complexus sum humerum, sinistra autem flexi brachium anterius, duo administri longum attrahentes funem, brachium in altum elevabant, et aucto paullulum administratorum conatu, extrusum humeri caput, sub dextra mea, in vacuam rediit cavitationem glenoideam. Perfecta sic feliciter reductione, exhibui aegrotae remedia quaedam externa spirituosa, quibus luxatum brachium superius diebus XIV. bene perfecteque sanatum est.

Mense Augusto anni MDCCLXXXV, corpulentus et valde torosus eques Regis M. Br. et Electoris Hannoverani, legionis equitum Praetorianorum, in cujus legionis ministerio me quoque esse, honori mihi est eximio, equo excusus, gravissimo lapsu dextrum brachium superius luxavit.

Turmae equitum Chirurgus sine mora mappula manuali repositionem tentaverat, sed frustra. Die tertio post, eques hic, jussu Praefectorum legionariorum, ad me missus est, ut ei opem ferrem. Facta sedulo perscrutatione, inveni humerum, brachiumque superius tumidum, inflammatum et dolens, caputque humeri introrsum, et versus inferiora luxatum. Tentabam et ego reductionem mappula manuali, sed itidem frustra. Usus itaque sum machina mea elevatoria tam simplici, manuque mea dextra humerum complexus, sinistra incurvavi brachium anterius. Mox jussi ministrum duos funem longum attrahere, brachiumque tollere. Illis paullo fortius trahentibus, humeri caput, quod exciderat, sub dextra mea forti cum sonitu in vacuum cavitatem glenoidem resiliit, aegrotusque clara voce exclamavit:

Facta est restitutio!

In valido hoc et succi pleno equite, inflammatio periculi quid minari videbatur, unde venae sectiones, antiphlogistica interne, et emollientia externe adhibenda erant, quibus inflammatio doloresque pulsi, et sanatio feliciter planeque ad finem perducta est.

Humeri luxationes antrorsum et introrsum, versusque inferiora factae, experientia docente, omnium sunt frequentissimae, ob rationes autem anatomicas illasque notissimas, difficillime quoque curantur, maxime, si a longiori tempore acciderint, sicque inveteratae sint, et aegrotum brachium sano evaserit brevius. Quod Chirurgi, usu et exercitatione pollentes, saepius sane, quam vellent, ut credo, experti sunt.

Luxationes humeri e directo versus inferiora et retrorsum, quae, ut omnes norunt, facilius sanantur, per tot annos, quibus Chirurgiae operam dedi, nullae acciderunt, quas

quás ego quidem restituerem, quoniam, ut opinor, aut raro admodum fiunt, aut ab aliis forsán sanatae sunt.

Auctores, de arte nostra optime meriti, veteres non modo, sed recentiores quoque, docent, extrusum humeri caput ea ipsa via esse reducendum, qua excessit: at reductio luxati humeri introrsum, versusque inferiora, quae, ut diximus, omnibus aliis est frequentior, semper huic opinioni repugnat ac refragatur. Nam in hoc tantum casu, eoque admodum raro, potest effici, si scilicet ligamentum capsulare, item duo humeri ligamenta lateralia rupta sunt. Tunc vero casus est mixtus. Potest nimirum humeri caput, propter rupta ligamenta semper antrorsum extrusum, facili impressione in cavitatem glenoideam reprimi, sed eadem facilitate per disrupta rursus excidit ligamenta. Per gummi tamen ammoniacum, cum aceto ad emplastri spissitudinem percoctum, et corio superinfusum, humeroque arctius circumcirca impositum, continuisque diebus XIV. immotum ita retentum, brachio autem interim in mappula quiescente, duos hujusmodi casus sex hebdomadam spatio perfecte sanavi.

Perinde, ut ad regulam illam revertar, acsi Chirurgi in hoc casu, quo omnes, una laborantes et adfecti, muscoli et ligamenta tument, inflammantur, tenduntur, coacti semper vi agere, facere vel omittere possent ea, quae habent in votis. Forsitan etiam illi de vi contrahente, musculis propria, ne cogitaverant quidem, quae tamen in operatione simul superari debet.

Hac de re instrumentum hocce meum elevatorium tam simplex, quo muscoli una adfecti, quantum id fieri potest, flaccidi redduntur, et tractio et antitaxis aequis viribus, ut lubet, augeri potest, vel minui, pro utilitate sua et praestantia aestimandum puto.

Regulae vero illae et praecepta in museis quidem facili negotio praescribuntur, multo et facilius describuntur, usu autem, et longis multisque experimentis cognoscitur, saepe
rem

rem secus se habere, fatisque habemus, modo fiat restitutio, quae interdum summam eludit nostram industriam, et, propter impedimenta insuperabilia, plane nequit fieri. Id quod et sequens probat exemplum.

Menſe Majo a. MDCCLXXXVII. Sereniſſimi Ducis Megapol. Praefecturae Doemizianae Gubernator Rathigius, ſubjectum huic praefecturae hominem ad me miſit, annorum circiter XL, macilentum et facie ſubflava et nigricante, rogans, ut aegrotum ejus brachium ſanarem. Hic homo, ante VII. menſes, dextrum brachium ſuperius luxaverat. Reductio mappa manuſali iterum ac tertio fruſtra tentata erat. Facta accuratiſſima perſcrutatione, inveni humeri caput introrſum, et verſus inferiora luxatum. Brachium laeſum multo non ſolum tenuius, ſed duobus quoque digitis ſano brevius erat. Acromion valde proſtans, et vacua cavitas glenoidea formabat concavitatem, ſatis ſub oculos cadentem, caputque humeri in profundo alae erat immobile.

Expoſui homini, repositionem bene et feliciter tentari ideo non poſſe, quia partes adfectae, VII. menſium ſpatio, jam coaluerint, unde ad medendum ipſe haud eſſet appoſitus. Miſer non tulit libenter repulſam, et ſummopere, enixeque petiit, ut ſaltem experirer et attentarem omnia. Cui flagitationi ut ſatiſfacerem, elevatoriam meam adaptavi machinam, praecepique, ut tres adminiſtri longum attraherent laqueum, brachiumque levarent in altum. Illi quamvis ſumma vi traherent, tamen os humeri ſub ala plane permanſit immobile. Invitus ergo et coactus, hominem ſine auxilio dimiſi domum.

Omnes itaque Chirurgoſ bene animatoſ, et miſeris mortalibus opem ferre deſideranteſ, ſimplex hoc meum et maxime parabile inſtrumentum elevatorium, uſu, ſi videbitur, recepturoſ, beneque de illo exiſtimaturoſ, plane confido, ut numeruſ miſerorum horum mancorum, qui arti noſtrae

plus molestiae, quam honoris dant, aliqua saltem ex parte diminuatur.

Si tandem Chirurgis, legionum castra sequentibus, placeret forsan, trochleas has rotulasve ex orichalco sibi parandas curare, facillimo negotio in castra secum transferri, et exigente necessitate, in continenti, in quovis arboris stirpe fatis alto, construi possent atque disponi.

Hanovera Erlangam miss. 1787.

OBSERVATIO XVII.

Dn. OTTONIS JUSTI EVERS.

De

Tinea.

Inter omnes morbos, pueris proprios, nullus fere molestior, foedior, magisque dolorificus, et squalidus, est, quam **CAPITIS TINEA.**

Tinea vero, Gallis *teigne* vel *tigne*, Germanis *der Erbgrind*, *Kopfgrind*, *böse Grind*, scabies est ista mala, seu porrigo, in parte capillata, adeo contumax, immo et contagiosa, ut non facile sine artis artificio depelli possit et profligari. Capitis autem cutis tinea valde tumet, caputque panni instar crassi, villosi et hirsuti spectatur, vel sicca in capite existit crusta, digiti nonnunquam crassitie, quae modo lutea, modo viridis, modo albescens, apparet, et totum occupat caput, qua pilis obfitum. Plerumque aliqua capitis parte locus aliquis conspicitur, ex quo pus effluit tetri, foetidissimique odoris. Mirum in modum praeterea, et acriter prurit, pungitque, et scalptu sanguine madet puro vel ichore.

Sanatio morbi hujus tam foedi, hucusque evulsione radicaliarum pilorum capitis facta est, quae sane operatio horro-
ris plena, et admodum dolorifica, neque sine periculo fieri potest, neque tamen semper eventu peragitur felici.

Ratione igitur et experientia ductus, in mali hujus gravissimi, molestissimique causas primas seu fundamentales at-
tente inquisivi, easque distinxī, et iis sublatis malum ipsum sanare tentavi; jamque officium meum esse puto, utilitati consulere communi, mediaque proponere, nullos profus do-
lores excitantia, quorum usu a methodo illa vulgari, et no-
xam saepe sanitati inferente, abstineri et dolorifica vehemen-
ter, aequae ac terrificae ista PICATIO, *Pechhaube*, intermitti possit et evitari.

Majores nostri, de arte nostra meritissimi, docuere, scabritiei hoc genus, morbum esse magis radicaliarum pilo-
rum, quam acrium, vitiosorum ac tenacium humorum in du-
ctibus glandularum sebacearum, id quod vero experiendo nondum potui cognoscere; saltem malum hoc non tam inter-
nis causis nutriri alique videtur, propterea quod, ut constat, si a causis recesseris, quas vocant specificas, tum in hoc, tum in aliis morbis topicis media interna nihil possunt proficere. Clarissimus ille Doctissimusque EQUES AB ACREL dicit:

Vid. *EQUITIS CLARISSIMI Excellentissimi A MURRAY Bi-*
blioth. Medico-Practica Tom. III. P. III. pag. 485.

Cura tineae capitis, usque ad hanc nostram aetatem, admo-
dum est incerta, ita, uti et vera hujus mali causa, metastasi-
fini puta, multum adhuc habet obscuritatis.

Neque etiam, ut quidam existimant, semper in causa est fomes Neapolitanus: raro enim e contrario mala haec sca-
bies, si pura puta ipsa tinea est, venereis symptomatibus videtur conjuncta.

Nostri his aliisque passim regionibus, morbo huic me-
dentur felicissime mulierculae, et experimentis particulari-

bus nitentes, et arcana jactantes inaniora. Mihi, si de remediis his, eorumque efficacia et eventu, judicare licet, eo redit totum negotium, ut pilorum evellantur radices, et supuratione modica extirpentur radicitus; quod quidem artis nostrae periti cathaereticis lenioribus, lixiviiis acribus, mediisve, ex victriolo et alumine paratis, efficiunt.

Pilorum evulsio fit vulsella, unguibus, vel sola pice communi. Curatio vero ipsa tarde succedit, ut medici saepe, diuturnitatis pertaesi, illam relinquunt imperfectam. Praeterea sanatio illa non apud omnes constans est, multasque saepe operationis ejusdem postulat repetitiones.

Quod ad me attinet, evulsis pilis, loca infecta forti decocto centaurii minoris, in quo Mercurius sublimatus corrosivus solutus est, rite imbuenda, lavandaque curo. Doctissimus quidem Celeberrimusque DUNCANS, libro qui inscribitur: *Medical Cases and Observ.* V. adfirmat, se puellae sex annorum, graviter tinea capitis laboranti, cum fructu adhibuisse Mercurium sublimatum corrosivum. Solvit nimirum granum unum in duabus unciis aquae fontanae, et in ea maceravit micas panis similaginei, capitique imposuit, et ter in hebdomade eadem aqua caput jussit ablui, quo factum est, ut scabrities paullatim in plurimis locis cederet. Quoniam vero pultis crebra remotio magnos excitabat dolores, loco hujus remedii, unguenti, ex una drachma aeruginis et duabus unciis adipis suillae, mane et vesperi, drachmam unam, locis squalidissimis, praecepit infricare.

Eadem curationis ratio et Doctissimo illi et Excellentissimo EQUITA MURRAY data occasione arrisit; sed levare quidem et minui videbatur mali gravitas, at non constanter. Omni tamen industria diligentiaque Clarissimi DUNCANSII methodum sequens, licet pultis tam saepe repetita remotio valde esset dolorifica, quia singulis vicibus, radices pilorum debebant evelli, quarum tamen evulsio paullatim fiebat facilior:
nihil

nihilo tamen fecius **EQUES** Doctissimus longum per tempus non destitit, laborem continuare. Sperabat nempe, omnibus pilorum radicibus evulsis, malum penitus sublatum iri, nunquam rediturum, sed pulte tandem seposita, per cutem denuo incepit erumpere. Idem de unguento ex aerugine dicendum est.

Magnus Dux Florentiae arcanum, contra capitis tineam, redemit a Forzanio quodam remedium, illudque ab experientissimis viris probatum, postea divulgavit quam liberalissime. Constat autem pulvere e bufonibus, in olla bene lutata, rite in fornace torrefactis; qui antequam adhibetur, caput adipe suilla probe est inungendum, dein pulvis inspergendus, tandemque vesica suilla, aqua macerata, superimponenda fasciaque firmanda est. Quo facto, elapso viginti quatuor horarum spatio, caput totum uniforme purum (unie) absque vitio et dolore fore, dicunt.

Cujus remedii, tanto pretio emti, summa mentis attentione adhibendi bis mihi data est occasio, sed spes me fefellit. Nam vesica et crusta sub illa concreta, pulvereque bufonum remotis, omnia quidem videbantur uniformiter pura, tineaque profligata et extirpata, at in ima cute apparuit tenuis, pruriens, albida splendens crusta, quae quatuor praeterlapsis diebus coepit humescere, paucisque aliis diebus interpositis, tinea cum omnibus suis symptomatibus aequae faeviens, ac superiori tempore, rediit; quod argumento esse potest, regia liberalitate emtum hoc remedium, causae morbi primariae, nondum satis cognitae, tollendae et destruendae non sufficere.

Corsius, Subcenturio, Luchoviae tunc morans, petiit a me, ut sanarem filiolum ejus annorum sex, quae bona alias utens valetudine, per duos et quod excurrit annos, capitis tinea, omnibusque illam concomitantibus molestis symptomatibus, vexata erat. Praemissis itaque demulcentibus et evacuantibus, pilos jussi, quantum fieri poterat, refecari,

inungique caput adipe suilla, quo rite facto, superinspergebam large densiusque pulverem bufonum, totumque caput texti vesica suilla, aqua macerata, et totam deligationem per viginti quatuor horas immotam et intactam relinquere iussi. Remotis deinde omnibus, totum caput uniformiter plane purum (unie) videbatur: at in ima capitis cute conspiciebatur subtilis, albore splendens, haud depellenda crusta, quae post dies IV. humorem plorare coepit, octo autem diebus praeterlapsis, atrox et saeva tinea, cum omnibus pravis symptomatibus, eadem vi, ut superiori tempore, repululavit.

Mater itaque puellae follicita, negotium tam triste ipsa suscepit, partesque capitis singulas ordine inungere coepit olivo, quo, tinea paullulum emollita, pilos radicitus evulsit, tamque diu laborem hunc continuavit, donec a parte una, in alteram pergens, totum sic caput depilaret. Jam vero orti, ab evulsione pilorum, dolores levem excitaverant inflammationem et exulcerationem partium adfectarum, quae lentum, crassum et acre serum sanguinis in tot bulbis radicularum pilorum emendatum est, humores residentes et tenaciores in ductibus glandularum sebacearum immutati, attenuati et evocati sunt, et evulsione radicum pilorum repetita, decursu temporis paullatim absoluta, et constans effecta est sanatio.

Mense Oct. 1783. rogatus sum, ut civis hujus oppidi Krugeri filiolo infererem variolas. Puerulus erat annorum duorum, temperamenti sanguinei, bona forma, et optima valetudine utens. Cum itaque dubitationem adferret mihi nihil, diligenter omnia egi, adhibitisque principio evacuantibus, secundum praecepta Excellentissimi Doctissimique viri SCHULZ A SCHULZENHEIM, incisiones feci in utroque brachio leves, id est, non ita alte in carnem descendentes, iisque fila pure variolarum macerata indidi, eaque emplastro firmavi stiptico. Die secundo vulnerum orae rubescere incipiebant, et

et prurire; emplastra commutabantur, fila, pure variolarum tincta, immota remanebant. Quarto die pruritus et humor vulnere aucti, orae autem albescerant. Die quinto albescerant in vulneribus animadverti lineam, aegrotusque puer queri coepit de doloribus in brachiis, de rigore articularum, alarumque dolore. Die octavo morbus incipiebat cum frigore per vices et calore, qui cum pruritu cutis desierunt. Jam gestus pueri erant ut ebrii, pandiculabatur, et in somno pavore concutiebat. Die decimo pulsus durus erat et plenus, cutis autem mollis et humida, id quod, dato largiori potu, eoque aquoso, pergebat. Die tandem undecimo numerosae variolae efflorescebant, octoginta enim numerabamus. Nunc vero omnia symptomata, die octavo aegroti tantopere molesta, parentes vero hucusque anxios et suspensos detinentia, minuebantur. Die duodecimo puer, calidioris complexionis, variis crepundiis, quibus delectabatur, in lecto continebatur. Diebus sequentibus magnopere lecti calorem commendavi, quantum puer cogi posset, itemque dietam vegetabilem, potumque aquosum largiorem, imperavi. Undevigesimo et vigesimo die aegrotus remediis antiphlogisticis purgatus est, et vicesimo primo die perfecte absoluta est curatio.

Sic methodo Clarissimi SCHULZ A SCHULZENHEIM, cui nulla alia par, meliorve existimanda, et calore, trecentis quadraginta uni infantibus in se vi variolas, exitu longe felicissimo, cum, ne unico quidem excepto, convalescerent omnes. Huic digressioni facile, ut spero, quisque dabit veniam, quoniam quidam, quorum ad scientiam haec pertinent, non obscure significabant, tineae capitis, duobus annis post, secutae, proximam causam esse posse inoculationem variolarum; quibus autem tunc quidem temporis, nihil, nisi contemptum tacitum, opponere potui. Puer nempe iste succi plenus, elapsis annis duobus, quibus incorrupta usus erat sanitate, capitis tinea adeo adfectus est, ut ne una quidem

quidem capitis particula, pilis tecta, superesset, quae tinea non obducta fuisset. Postquam initio evacuantia, sanguinemque purificantia, interna, sine ullo fructu, malo opposueram maligno, media quoque externa itidem frustra erant applicata; et hic summa animi attentione pulverem illum bufonum Italicum, uti, ut supra dixi, apud Korfiam virginem feceram, adhibui. Sed eventus aequè parum mihi fecit factis. Horis enim XXIV. elapsis, bufonumque pulvere remoto, caput totum plane uniformiter purum (unie) esse videbatur, in ima tamen cute apparebat subtilis illa, albore splendens, pruriens, rodensque crusta, quae post dies quatuor incipiebat humorem stillare; praeterlapsis autem diebus octo, tinea capitis cum omnibus suis cruciantibus molestiis aequè saeviens, ac antea, rediit. Jam omnes vias persequutus eram, seu omnia remedia, quae ego quidem cognoveram, et in hunc usum parata et tradita acceperam, ad contumax hoc malum tollendum, tentaveram, praeter diram et horrendam picationem, *Pechhaube*, quam, quia, ut Excellentissimus Doctissimusque Eques ACRELIUS dicit, non semper salutarem effectum producit, et quoniam cum evulsione radicularum pilorum, quae sine summo dolore fieri nequit, conjuncta semper esse debet, in honorem et laudem Chirurgiae sempiternam, aut evitare, aut lenire exoptabam maxime.

His tam gravibus argumentis motus, securam lenioremque attendita meditatione quaesivi, sanandi hoc malum, methodum, studium et curam convertens eo, ut horroris plena operatio, quae, ut demonstravi, non semper certam medellam affert, scilicet picatio dolentissima, plane possit rejici et proscribi. In hunc finem igitur elegi Gummi Ammoniacum in aceto, ad spissitudinem emplastri, coctum, illitum corio ea crassitie, ut haec cultri dorsum aequet. Hoc, capillis in totum abradis, capiti imposui, ita tamen, ut tria emplastra, quo commodior eorum esset remotio, totum caput tegerent.

Haec

Haec emplastra per totas quinque hebdomades immota ita manere volui; gaudensque interim animadverti, puerum paullatim fieri adspectu et colore meliorem, vegetiorem et hilariorem.

Finita hebdomade V. emplastra detraxi, locisque, quibus nondum resorpta erant, capillos, sub tegmine emplastrorum interim natos, subtili vulsella secui, emplastris dein remotis vidi, totum caput ab omni tinea mundatum et perfecte constanterque sanatum.

Id quod argumento esse potest, viribus Gummi Ammoniacy emollientibus, prolicientibus et evocantibus, serum sanguinis, topice in radicularum pilorum bulbis, absque earundem evulsione, correctum, tenaces et stipatos in ductibus glandularum sebacearum humores separatos, capitis transpirationem promotam, omnesque causas topicas, capitis tineam producentes et alentes, perfecte destructas esse et extirpatas.

CONTINUATIO

Observationum de tinea capitis.

Mense Martio anni 1788. civis quidam et faber ferrarius hujus oppidi, nomine Piper, petiit a me, ut filiolam ejus, annorum sex, liberarem a capitis TINEA, qua jam a novem mensibus gravissime erat vexata, cuique multa parentes remedia, sed frustra, applicaverant.

Totus autem vertex capitis foeda, glutinosa, sicca, gilva, paullulum albescente crusta, palmae magnitudine, obductus erat, quae scalpta, humorem serosum fudit.

Hanc crustam glutinosam duramque fricari jussi fortiter unguento nutrito, quo non modo emollita est, verum ex parte etiam poterat removeri. Sub crusta cutis vehementer tumebat, et adspectu instar panni crassi villosi et hirsuti

erat, colorisque fulvi. Jam vero non in eo commorabar, ut usu remediorum internorum corrigerem prius humores, propterea quod, uti constat, in locali hoc casu metastatico, semper sine fructu adhibita sunt: sed statim totam capitis partem, tinea obductam, emplastro texti de Gummi Ammoniaco, in aceto ad emplastri spissitudinem cocto, et super corium extenso, ita ut crassities latus cultri aversum aequaret. Quod emplastrum, totas quinque per hebdomades, ut in motum capiti inhaereret, nec loco turbaretur suo, serio praecipui; magnaue interim cum voluptate animadverti, pallidum puellae colorem paulatim fieri vegetiorem et adpectu hilariorem.

Remoto emplastro, capillos, sub illo interim natos, locis, quibus non resorptum erat, vulsella refecui, laetusque perspexi, caput tinea plane liberatum esse, perfecteque sanatum. Quo exemplo non levi iterum, haud dubie, probatur, GUMMI Ammoniacum, vi sua emolliente stimulantique, causam primariam topicam huius foedissimi mali penitus destruere, et specificè sanare.

Hanovera Erlangam miss.
d. 24. Mart. 1789.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. OTTONIS JUSTI EVERS.

De

Morbis uteri.

Multis illis variisque morbis, quibus solus sexus sequior obnoxius est, miraculosum hocce naturae institutum, quo genus humanum propagari voluit, ipsa scilicet saepissime

sime conceptio et generatio hominis, et quae his confectaria in nonnullis succedere possunt, originem dant et abundantem praebent scaturiginem. Experientia autem edocemur haud raro, causas horum adfectuum, feminis priorum, adeo frequentium, in *morbida latere matrice*, et ab illa oriri maxime, et ali.

Observatorum ergo et naturae curiosorum omnium interest, si, ut pernecessarium est, in naturam ejusque leges inquirere satagunt, quantum fieri potest, investigare, cognoscere et penitus perspectas habere has internas, occultas easque fonticas profecto causas, quae generationi et propagationi generis humani sat frequenter impedimento sunt. Tum enim demum Medico continget, tam esse felici, in foeminis, aetate florentibus praesertim, internas causas topicas sterilitatis accidentalis, uti et abortus, cognoscere, et ad tranquillitatem conservationemque integrarum familiarum remedia adhibere maxime idonea.

In observationibus quidem meis Medico-Chirurgicis, quas nonnulli magni nominis judiciiue Germaniae Medici aequissimo suo adsensu probarunt, aliquot saltem ejusmodi causas, felici eventu a me sublatas, data occasione protuli in medium, quae vel conceptioni, vel perfectae foetus efformationi, plane erant contrariae. Quae causae, cum suis symptomatibus, ex parte quidem tactu cognosci et definiri poterant: at in tanta earum varietate non semper, neque ratione semper firma, id fieri potest. Tum vero, ubi omnia nobis videbuntur obscuriora, uti id in cognitione plurium morborum humani corporis obvenire solet, in tanta caligine, fundamentum illud commune systematis Medico-Chirurgici, *ratio scilicet et experientia*, facem nobis praeferat necesse est, et iudicio nostro subveniat, ad naturae vias quam diligentissime investigandas, sedemque et causas mali detegendas.

Menſe Julio MDCCLXXXVI., Wenzii, civis Wuſtroviensis, uxor honeſta, annorum fere XXV, temperamenti ſanguinei, ſed corpore gracili, rogavit me, ut ſanitati ipſius, ſaepe minus proſperae, conſulerem. Tertio abhinc anno nupta fuerat, et ante, et poſt nuptias ſaepe morbis laboraverat. Facies pallida erat et tumidula, pulſus tenuis, appetitus deſiciens, poſt prandium et coenam plerumque flatibus vexabatur, regio circa ventriculum turgida, ad alvi tarditatem accidebant gravitas capitis, ſomnus levis, reſpirandi difficultas, menſes admodum inordinati, mucoſi et ſpasmis conjuncti. Praeterlapſis poſt nuptias aliquot menſibus, praegnantem ſe ſenſit, ſed dulcis et grata fauſti puerperii ſpes, tribus menſibus poſt, abortu triſti perdita eſt; de quo autem, quoniam me tunc temporis nondum conſuluerat, vix ſatis certo novi, quae placentae forma fuerit, et quae praeterea acciderint, excepto hoc uno, quod, magnam haemorrhagiam ſequutam eſſe, mihi dictum ſit.

Poſt quem tam periculoſum caſum, aegrota melius ſeſe habere videbatur, hincque parum ſollicita fuit de praecavendis, quae ſuccedere poſſent, malis conſectariis. At peractis ſic VIII. menſibus, iterum abortum paſſa eſt, cum vehementibus ſpasmis. Jam vero nunc in ſollicitudinem ſummam adducta, diligentius attendere, et accuratius de rebus ſuis cogitare coepit, neque ita multo poſt, auxilium meum poſtulavit. Purgatio menſtrua, quae a ſuo ordine et a qualitibus ſuis plane receſſerat, caſus hujus cauſſas ſatis aperte et accurate demonſtrat. Si quis enim modum rationemque excretionis hujus, mulieribus propriae, ex phyſiologia recte cognoverit, ſimulque diligentiam adhibuerit, in cauſſis morboſorum horum caſuum explorandis et perſpiciendis, eum quoque non fugiet, humores corporis noſtri talibus conſtare particulis, quae, ſi tardius, vel plane non moventur, mutuo ſeſe attrahunt, et vi iſta in corpuscula abire poſſunt et formas, quae minus magisque cohaerent, ex qua congelatione

latione et concretionem, et fluidorum mixtione sic alterata, non nisi agmen morborum infaustum procreari posse, certissimum est.

Simulac nimirum particulae istae minutissimae, a quarum mixtione humorum in corpore nostro circuitus facilis, et per minima vascula capillaria transitus, dependent, majorem inter se obtinuerunt cohaesionem, seu justo propius ad se invicem accesserunt, et mutuo quasi vinculo se invicem amplectuntur, necessario in ipsis haece vasis accumulabuntur, ad motum quippe progressivum tardiores crassioresque factae, et denique, polyporum instar, non solum in vasis capillaribus ob crassitiam hanc haerebunt; sed et in ipsis magnis vasis, venâ cava praecipue, jugularibus, pulmonalibus, vel in omnibus cavis corporis, inde massae, ex lento, pituitoso et mucoso humore concrecente, nascentur.

Ad has causas igitur removendas, media hic eligenda sunt maxime idonea, quorum scilicet partes substantiales valent, crassiores praeter naturam, et tenaciores mucososque humores cohaerentes, et quasi congelatos, sejungere et dissolvere, ut in minimas illas partes extenuentur, ex quibus antea constabant, eoque redigantur, ut quam maxime formam induant globosam, qua celerrime moveri, protrudi possint et propelli.

Praesto itaque huic fini sint media convenientia, et praecipue in hoc casu locali, resolventia, stimulantia et antispasmodica. Qua proprietate gaudet certe *Bella donna*. His innixus ratiociniis, exhibui aegrotae, altero quoque die, sub vesperam quinque hujus plantae grana, totidem mixta gr. rhabarbari. Quo facto, statim excretionem per sedes, ante haec rariores, perque urinam largiores sequutae sunt: febris quoque levis accessit.

Hoc modo, si recte judico, dissolutio sanguinis mucosi, in arteriolarum extremitatibus matricis haerentis torpescensve, effecta, et causa primaria mali paulatim fugata est.

Postquam remedia illa, eo, ut dixi, modo, hebdomadibus VIII. nondum plene consumtis, adhibita erant, periodica purgatio, iuxta sua qualitate et quantitate, suoque tempore, sequebatur, et aegrotā vigore viribusque adeo firmata est, ut omnem medicamentorum usum omitterem.

A. MDCCLXXXVI. mense Octobri, rursus bonam habebat spem de felici partu, nec falso. Votis enim res ipsa respondit adeo, ut, toto hoc gestationis temporis spatio, nulla medicina, nisi venae sectione unica, egeret, atque mense Julio maritum suum magno adfecerit gaudio, filiolo nato sano et forma pulchro, qui, cum haec scribo, sex aetatis hebdomades complevit.

Sic laeta omnium recordatio, Medico, quacunq̄ue potuerit scientia, studio et facultate, divina benedictione auspice, propagationem familiae civitati utilem promoventi, tristes istas molestasque horas, quae medicinam practicam saepius comitantur, aliquo modo compensat.

P. S.

Perfekte absoluta haec sanatio optimum habuit successum: nam familia, de qua supra dixi, jam MDCCLXXXVIII. nata sana, pulchraeque formae filia, aucta est, quae vero haemorrhagia, et symptomatibus, a funiculo umbilicali non satis firme deligato abortis, decimo vitae die extincta est. Vehementer autem optandum esset, ut recens natorum tenera corpora, primis post nativitatem horis, non statim, ut pro more fieri solet, fasciis involverentur et constringerentur, sed potius calidis tegumentis et pulvinaribus foverentur; sic enim facilius multo, meliusque et securius sanitas illorum observari, tristissimique hujusmodi et miserandi casus animadverti possent et evitari.

Lüneburgo Erlangam miss.
init. Sept. 1789.

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. CONRADI ANTONII ZWIERLEIN.

S I S T E N S

Effectus aquae Sinnbergensis, juxta Brucknavium, in terris Fuldensibus.

I.

Examine chemico in aqua *Sinnbergensi* detegitur sal alcalinus, terraque selenitica. Parum spiritus mineralis seu aëris fixi continet haec aqua. Tota analysi et reactiones chemicae, cum aqua ista institutae, in libro *), de fontibus medicatis *Brucknaviensibus*, a me edito, uberius expositae leguntur.

Aquae *Sinnbergensis* virtus in eo praecipue consistit, ut obstructions referet, vasa minima penetret, blandam transpirationem, imo sudorem, usu continuato, excitet, urinam pellat, alvumque moveat. Acrimoniam, imprimis acidam, ventriculi corrigit optime, lentamque resolvit pituitam. In vias urinarias, vix hausta, agit efficacissime. Personae temperamenti, utut irritabilis, aut sensibilis, aquas minerales quascunque respuentes, non tantum sine omni incommodo, sed felici quoque cum successu bibunt *Sinnbergensem*. Ex hisce facile colligere licet, quibus in malis aqua *Sinnbergensis* conducatur. Praesentissimum autem adfert levamen in affectibus hypochondriacis et hysteris, haemorrhoidalibus, lithiasi, fluore albo, glandulisque obstructis. Inter anthelmintica non ultimum tenet locum; ascarides praeter caeteris celerrime necat expellitque. Praeterea effectum adhuc praestat sane mirum, nempe mercurium, in corpore diutius jamjam latentem, altiusque sepultum, teterrima saepius symptomata excitantem, eruit, et totum quantum e corpore expellit.

Hunc

*) *Abhandlung über die Gesundbrunnen bey Brüchenau. Fuld. 1785. Seite 40. und 35.*

Hunc effectum *aquae Sinnbergensis* anno 1776. clarissimus WEIKARD *) primo observavit. Per quatuor annos ego plures hoc de effectu collegi observationes, quarum unam solummodo, memoratu dignam, heic sincere recensebo.

Vir 50. annorum multis jam abhinc annis vehemente cephalgia, vertigine frequente, arthritide, ac tremoribus vexabatur continuus. Leviore insultu apoplectico jamjam bis erat correptus. Nec motione corporis, vehementissimo quanquam solis aestu, nec medicamentis sudoriferis quoque adhibitis, unquam elicere sudorem poterat aegrotus. Quanquam varii in auxilium vocarentur Medici celeberrimi, variaque ab illis medicamina praescripta fumerentur, nulla tamen spes sanitatis recuperandae misero affulgebat. Anno 1785. medicatos vir ille invisebat fontes nostros. Historia morbi longe lateque mihi enarrata, medicamina mercurialia corpori, ob malum venereum, ante plures annos copiosius intrusa, adhucdumque inhaerentia, causam diri morbi veram constituere mihi videbantur.

Ad morbum nunc crudelem ab imis radicibus extirpandum, necesse duxi, medicamenta mercurialia, somno quasi sopita, e latebris suis protrahere, atque ex corpore profligare.

Aqua igitur *Sinnbergensis*, in hoc casu sat efficax mihi visa, commendabatur. Primo die lene aegrotanti porrigebatur laxans. Sequentibus singulis diebus, ex ordinatione mea, vir potabat aquae *Sinnbergensis* mensuram unam, ascendendo postea usque ad mensuras duas et ultra, simulque balneo, ex aqua *Wernarcensi* tepida, quotidie utebatur. Intra balneum capiti lintea imponebantur frigida *Brucknaviensi* madida, ut humorum ad caput impetus (id quod plerumque efficit balneum) arceatur, minuatur, simulque caput roboretur. Sic per tres hebdomadas aquae *Sinnbergensis* balneorum-

*) Einladung zur Kur auf das Jahr 1777. an den Kurort bey Brückenau im Fuldischen. Fuld. 1777. Seite 9.

neorumque usus continuabatur, interpositis laxantibus lenioribus.

Primis jamjam diebus parca evocabatur transpiratio, quae gradatim ad largiorem usque sudorem augebatur. Hacce methodo et symptomata paulatim mitiora fiebant, donec tandem post tres hebdomadas plane evanescerent.

Roborandi scopo nunc Brucknaviensi aqua, tam ad potum, quam ad balneum, per quatuordecim dies adhuc dum utebatur vir, sanusque laetusque domum iter suscepit.

II.

Aquae Sinnbergensis efficaciam in lithiasi demonstrat sequens observatio.

Pater Philadelphus, Religiosus Fuldensis, annorum 68. habitu corporis pinguedine turgido donatus, variaque crassi et obesi abdominis fata jam perpeffus, 1786. ad nostros veniebat fontes, meum implorans auxilium. Ob varia peffus afficientia symptomata, morbum erronee dijudicaverant Medici, adeoque medicamentis minus convenientibus male tractaverant, veram mali causam haud indagantes, quae in abdomine latitabat, pulmonesque duntaxat per consensum afficiebat. Causa, in viis urinariis haerens, partesque remotas per consensum irritans, sat innotescebat mihi, in statum morbi diligentius inquirenti.

Praemissis quibusdam congruis medicaminibus, Sinnbergensem, efficacia sua in ejusmodi malis probe notam, ac pluribus observationibus comprobatam, Religioso praedicabam. Per tres aut quatuor hebdomadas Sinnbergensem liberalius potabat aegrotus, et felicior methodi medendi, a me immutatae, eventus opinionem meam, de morbi causa susceptam, omnino comprobavit; etenim intra hoc tempus successively *quinquaginta* minores *calculos*, duros ac rubros,

per urinam absque omni molestia Pater Philadelphus excernebat, ex quo nunc valetudine fruitur integerrima.

Calculus renum et vesicae heic atque in locis vicinis longe rarissime observatur, licet ad hunc morbum producendum alimenta, in nostra regione usitata, multum conferant. Annon in aquis mineralibus nostris, quae totius regionis incolae per totum annum utuntur pro potu ordinario, hujus ratio summo jure quaerenda sit? et eo magis id conjicere licet, cum inter Medicos, praesertim Britannos, constet, *aërem fixum*, quo abundant aquae minerales nostrae, et salem alcalinum, peculiari virtute gaudere lithontriptica, uti aqua thermarum Carolinarum argumento est. Sic clarissimus Archiater *Kämpf* *), ad eundem scopum, commendat aquas minerales, Fachingenses, Carolinas, Embsensenses et Selternas. Idem testatur Home **) de aquis praecipue, quae salem alcalinum continent.

OBSERVATIO XX.

Dn. D. ERASMI LUDOVICI WERNBERGER

Circa genesin caerulei Berolinensis.

Puteus publicus, in foro urbis liberae imperialis Windsheimensis, a longo jam tempore proflans, propter aquae, quam continet, impuritatem, ab incolis neglectus, superiori anno purgabatur, et ab 80. pedibus ad 94. usque excavabatur; qua occasione argilla martialis, grisea, indurata, mica passim intertexta, nec non pyrites mineralisatus, inde educabatur. Etiam si scaturigo, studiose quaesita, nova non reperiretur, nihilominus tamen aqua, intra Mensis unius spatium sensim

(*) *Enchiridium medicum.* Francofurti et Lipsiae. 1778. pag. 131.

(**) *Principia Medicinæ.* Editio tertia. Amstelodami. 1766. pag. 255.

senfim ibi collecta, ad 15. pedes usque assurgebat; quae turbida quidem, nigricans, falsa, heparque sulphuris spirans, mora autem, ac, mediante subsidentia spontanea, pulvere subflavo separato, clarior hinc evadit, atque in superficie sua cuticulam ferrugineam, iridi similem, contrahit. Dicta aqua, paludosa, stagnansve, modo hausta, cum gallis turcicis laete purpurascens, et cum lixivio sanguinis promte caerulescens, libero aëri per aliquot dies jam exposita, neque purpurascit amplius, neque caerulescit cum dictis reagentibus; superadditis vero nonnullis acidi mineralis guttulis, statim colores iterum ostendit consuetos: certissimo sane indicio, ad *atramentum nigrum* aequae, ac ad *caeruleum Berolinense*, *gignendum*, et *manifestandum*, si adfuerit massa, seu miscela, quaedam, huic scopo conveniens, si non ex una eademque causa, aut semper plane eodem modo, acidum saltem tamen, et quidem necessario, requiri.

Absque dubio acidum vitrioli volatile, (sub aëris hepatici nomine hodie comprehensum?) admodum laxè cum particulis terreo-martialibus cohaerens, hincque facillimè diffusandum, in casu substrato, enarratorum phaenomenorum continet rationem.

Quanquam lixivium sanguinis, cum acido minerali combinatum, ad caerulei berolinensis genesin solummodo sufficiat, ideoque decantata illa mineralia, nec non metallorum solutiones, quae a Chemicis passim adhiberi *simul* solent, ad augendum volumen magis, lucrique causa, addantur, quam quod modo dicta proprie ad coloris essentiam symbola conferant; nihilo secius, ex opposita tamen parte, non obstat, quo minus superaddita quoque adstringentia vegetabilia caerulei berolinensis praepediant productionem, ut potius ejusdem et copiam, et pulchritudinem, mire promovere atque exaltare valeant.

Atramenti nimirum scriptorii constantissimus nigror coracinus, addito lixivio sanguinis statim alteratus, ac pro re

nata abolitus, per acidum *Nitri*, lege artis ad saturationem usque instillatum, mox in elegantissimum colorem caeruleum vertitur!! qua occasione simul evenit, ut fragmenta gallo- rum turcicarum, in atramento adhibito contenta, nigerrima visa, non solum colorem pristinum naturalem reassumant, sed etiam, cum vitriolo mortis invicem tractata, atramentum nigrum denuo constituent.

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. ERASMI LUDOVICI WERNBERGER.

De

Urina caerulea.

Urina caerulea, ut ut perrara, ideoque in dubium passim vocata, vere tamen talis in rerum natura interdum existit. *) Liceat mihi igitur, pro asserti hujus probatione, observationem illustrantem cum Eruditis communicare.

Vir quadraginta sex annorum, temperamentum sic dicti cholericum-melancholicum, caelebs, probus, castus, strenuus, vitae sedentariae, ac librorum lectionibus deditissimus, cibosque simul difficulter digerendos in deliciis habens, per quatuor abhinc annos cachexia icterica laborans, Mense Junii 1780. praecedente horripilatione in febrem validam, anxietate, agrypnia, asthenia, meteorismoque stipatam, incidebat. Oculorum tunica albuginea, haecenus subflava, lurida nunc conspiciebatur; hypochondrium dextrum, tumefactum durumque, levissimum prae dolore acutissimo non amplius ferre potens contactum, decubitus solum supinum, eumque horizontalem tantum, permittebat; pulsus erat omnimode inaequalis, ac intermittens, perquam celer, debilis-

*) Conf. *Cl. Westendorff*, im neuen Magazin für Aerzte, ab ill. BALDINGERO edit. Vol. I. p. 299. seq.

bilisque; respiratio parva, frequens, et lingua squalida, radicem versus subfusca, una cum anorexia, sitique clamosa, observabatur.

Data appropriata antibiliosa, antisepticis maritata, evacuantia ingentem primo materiae atrabiliariae, foetidissimae, fermentantis, copiam, summo cum aegroti levamine, symptomatumque notabili remissione, deorsum eliminarunt; quae, diutius continuata, phaenomenorum, hucusque maxime ominosorum, agmen feliciter demum clauferunt.

Lotii, in ipsius febris candentia missi, vitroque urinario immediate, et perquam scrupulose, excepti, hypostasi lateritia larga gaudentis, color quotidie, et per integram exin septimanam, perfecte *cyaneus* constansve observabatur!! Postea autem urina iterum crocea reddebatur; quae quoque ad finem usque vitae Nostri, tabe demum consumti, per 2. fere annos, semper talis permansit.

Cadaveris sectio non concedebatur; quapropter, qualis capsularum atrabiliariarum, in producenda forte urina caerulea, fuerit habitus? edicere haud valeo.

Interim nonnulla de origine urinae caeruleae, ejusque sedimenti, similiter tincti, legi possunt, in *perill. DELII tractatu, vom Preussischen Blau, und der Blutlauge* p. 56. Atque vero simillimum videtur, putredinem quandam biliosam imprimis, in corpore aegroti adfuisse, et inde alcali volatile exortum, ex quo, accedente, quocumque demum modo, acido, materia caerulea manifestata fuit. Ut itaque praecedens observatio quoque huic phaenomeno explicando lucem quandam afferre queat.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. ERASMI LUDOVICI WERNBERGER.

De

Ventriculo biloculari.

Cum observationes certae, per similes alias rite confirmatae, unanimi physicorum suffragio, eadem gaudeant dignitate, ac nova quaevis experimenta; spero fore, publicum Eruditorum, hoc respectu, praesentem quoque qualemcunque de *ventriculo biloculari*, a perillustri Praefide inclytæ Academiae Caesareae Naturae Curiosorum, DELIO *) nec non a Cel. HEISTERO, **) scite olim consignatam, parallelam observationem, non plane dedignaturum esse.

Vir sexagenarius, litteratus, perfecte alias sanus, purus putus phlegmaticus, ebrius ex convivio redux, ventriculum, epulis refertum, vehementer impingit ad temonem, quoinde varia statim incommoda, visu levidensia, in regione sinistri potissimum hypochondrii, sensit, quae tamen, intra unius circiter lustri spatium, sub variis et mire variantibus vicissitudinum exacerbationibus, febre anomala comite, obstipationeque, flatulentia, nausea et vomitu, in cachexiam sensim, dirissimamque hypochondriasin, degenerarunt. Multum jam multaue incassum adhibita fuerant, cum a me, periclitans, demum aegrotus quoque flagitaret auxilium. Consilio in arena capto, utilissimum ante omnia esse judicavi, leniter solventia, sic dicta saponacea, eccoprotica, abstergentia et antispastica, in consortio diaetae appropriatae, caute tentaret, diuque hisce continuaret. Praeter spem omnem expectationemque notabilis mox symptomatum remissio, et paulo post ipsa fere in integrum restitutio subsequuta est; sola

*) Nov. Act. Natur. Curios. Vol. VI, p. 10.

**) Act. Nat. Cur. Vol. X, p. 53.

la tantum vomituritione, et spastica quadam sensatione in hypochondrio sinistro, post partum superstite.

Mucum viscidum, atra bile maritatum, suspicatus, medicinae internae sulphur antimonii auratum, parca manu, et scopo tantum resolvente, superaddidi; at, prima dosis, sursum statim ac deorsum, materiam foetentem, crassam, nigram, roob sambuci adinstar, quanquam inopinato, cum summo tamen aegrotantis levamine, evacuavit. Sumtae, alio tempore, aliae hujus 8. doses similem semper effectum laudabilem praestiterunt. SuffICIENTER nunc expurgato systemate gastrico, tonica, motus corporis, aër campestris, regimenque diaeteticum strictissimum, amissam restituerunt sanitatem, restitutamque confirmarunt.

Orta noviter, ex aegroti incuria, indigestione, recrudivit vomitus; quo ejiciebatur initio jusculum rubellum, modo sumtum, e fructibus cynosbati paratum; post horae autem dimidiae intervallum, radix quoque scorzonerae integra, qualem ante 6. dies comederat, puraque simul, ac sine ullo rubedinis, a dicto jusculo, vestigio. Quod phaenomenon plane singulare illico me induxit, ventriculi, si non divaricationem ipsam, ejusdem saltem fabricam admodum perversam, tacite praesumere. Diaeta negativa, roborantiumque continuatus usus, rebellem huncce vomitum denuo cicuravit, labilemque valetudinem ita communivit, ut instituendis itineribus, et laboribus officialibus sabsuendis, Noster par esset.

Sanitas optima, per plures menses laete jam virens, ira vehementissima iterum ita turbabatur, ut non solum ominosus ille vomitus niger sponte protinus rediret, sed et convulsiones clonicae universales, letales, simul accederent, quae miserum, atrocissimis angoribus consumtum, post 12. circiter demum horas trucidarunt.

Abdomen externe lividum, tympanitice inflatum, facta incisione, multum aërem mephiticum eructans, ichore nigrican-

gricante, perquam caustico, duodecim libras medicinales ponderante, repletum, et omentum passim gangraenosum deprehendebatur. Tubus intestinalis erat integer, vesica urinaria vacua, sanaque, glandulae mesentericae quoque incolumes; cystis fellea autem, bilis loco, humore gelatinoso, excolore tantum referta. Hepar cinereo-flavum quidem, solitoque majus, minime tamen induratum aut suppuratum; lien contra vero monstrose extensus, cicatrifatum, et friabile reperiebatur. Vasa brevia integra erant; ast crure corrupto infarcta nimis, atque dilatata. Ventriculus collapsus, qualibet pressione materiam atram subter orificium ejus sinistrum, mire extenuatum, pone arcum majorem, non solum ex foraminulis permultis, ibi existentibus, sed et ex rima quadam transversa peculiari, quinque lineas aequante, (absque dubio per assiduum vomendi conatum novissime causata,) largiter fundens, crassissimae hujus massae libram adhuc unam continebat. Tunicae insuper, villosa, nervea, musculosaque ab alia membranosa, a dicta plaga deorsum ad ventriculi interni medium usque, perfecte solutae deprehendebantur. Ex coalitis hisce tribus prioribus, sursumque directis, ac margine calloso donatis, membranis, novus quasi — ventriculus, in ventriculo, constitutus, ciborum indigestorum rudera adhuc dum recondebat!! —

Quod reliquum est, Lectoribus ingenuis dijudicandum lubens relinquo: unde cicatrices illae venerint in liene, nec non perversa haec ventriculi conformatio? An congenita fuerit, aut potius, uti videtur, acquisita, per vim externam, puta, contracta?? —

Windshemio Erlangam miss.

d. 17. Mart. 1789.

OBSERVATIO XXIII.

RELATIO

Dn. IGNATII A BORN.

De

Aurilegio Daciae Transalpinae.

Aurilegium nostrum Dacicum non differt a communi. Instituitur *lotione*, aut *alutatione*. Auriferax Transilvaniae solum, praecipue sterilis aridaque illa montium regio, in cujus superficie nihil gignitur, hodie usque fluvios suos, rivulos, fontesque omnes auro ditat, exsiccat jam Tagi, Padi, Hebri et Pactoli aureis arenis, quae decantatae olim metallum amplius nullum fundunt, aut spei quaerentium non respondent. Deponitur auro mixta glarea ad sinuosas fluminum ripas, ubi lentiori cursu aquae fluunt. Ibi aurileguli, gens pauperrima mortalium, quae semper fame cruciatur, quamvis, veluti stultum Midae votum imitata, quidquid tangit, in aurum vertat, *scannum lotorium* erigunt, quod ex assere latiore, oblongo, declivi componitur. Vestunt scannum hoc lanosa pelle, aut villosa panno, et structae huic portatili machinae glaream auriferam et aquas, simpulo e flumine haustas, adfundunt continuo, donec, abrepta crebris lotionibus glarea, pannus omnis fabulo subsidente obducatur. Abluitur saepius pannus, residuum vero terreum succussoria agitatione in vasis ligneis, conchae in formam exsculptis, a baluce, paleisque aureis, abigunt, et abjectis vitis, custodiunt, repetuntque primum laborem, donec effoeta fluminis arena spem amplius nullam lucri faciat. Remanenti scobi addunt argentum vivum, quod, ceteras sordes respuens, auri paleas colligit, in pelles subactas dein effusum pressumque sudoris vice defluit, et aurum purum relinquit.

Alutatio alio modo peragitur. Adfertur in planitiem *Csebe* *) abrasa, per vernaes et aestivales imbres, a superficie et venis montium *Magurensium* **) arena aurifera, et in strata mille passus longa, tercentum lata, et orgyam unam profunda congeritur. Lavatur ex his aurum; quod, ne temere fiat, Praefecti metallorum planitiem omnem in portiones aequales partiuntur, ita, ut pars quaevis per omnem stratofae congeriei longitudinem excurrat, et latitudo tantum determinetur. Dein quivis aurilegulum per strati partem, quae sua est, canalem ducit, ad cuius finem fossam cavat. Egestis e canali, rastro metallico, majoribus lapidum fragmentis, immittitur retinaculo intercepta aqua, quae continuo profluens, arenam, e parietibus ablatam, in fossam devolvit. Restat alius labor. Collectas, in plena jam fossa, harenas in planum inclinatum, cuius latera tabulis eluduntur, elutriant, substrato panno aspero, aurum retinente, quem eluunt, elutia vero aqua et hydrargyro purgant. Arena, e montibus, per succedentes imbres advecta, evacuatos jam canales, et fossas, iterum replet, et posteris novos praeparat labores.

Est trans *Marusum* alia hujus generis stratosa congeries, quae *Csebeiensem*, puritate metalli, et antiquitate fodinarum, longe superat, nomenque a pago *Ohlappian* ducit. Stratum hoc arenosum, orgyam unam profundum, montem *Delnyz* versus, ad pagos *Sebeshely* et *Rikitta* initium capit, ubi sub summo cespite aurum eluitur; descendit dein per planitiem *Ohlappian*, infra laetas pagi *Szaspian* fegetes, nec male custodiri videntur, a Proserpinae matre Cerere, Plutonis divitiae. Rigantur arenae hae rivulo *Koposiensi*, cuius agros olim romanorum colonorum industria fontibus auxit, ad lavandum pretiosas has naturae ruinas, e jugis vicinorum montium, per invias rupes, et substratos intervallis canales, ad ductis.

*) Comitatus Zarandiensis.

**) Districtus Körösbanyensis.

ductis. Sed tanti laboris hodie nonnisi rudera supersunt. Excitata iterum, post plurium seculorum casus et injurias, ante quadraginta fere annos, alutatio *Ohlapiensis*, collocatos in hoc opus labores, cultoribus suis summo cum foenore redderet, nisi aquae deessent. Nec enim *Koposiensis* rivulus, nec imbres, nec cavata in altioribus partibus stagna, quae aquam a pluvia tantum recipiunt, operi sufficiunt. Meditantur nunc incolae plures corrivationes, quae proficuas alutationi aquas suppeditent.

Exercuerunt in illa etiam Daciae parte, quae ripensis dicebatur, romanorum Coloniae alutationem, cujus adhuc dum vestigia restant ad fines Transilvaniae, in valle *Mare*, prope *Ohavam*, *pistram*, et *Margam*, et ad pagos *Versche-rova*, *Polvaschniza*, *Purlava* et *Tumul* *). Lavatur etiam aurum e *Nera* fluvio, regionem *Almash*, quae ad aquas herculanas, seu *Mehadiam* ducit, a septentrione in meridiem percurrente. Foecundiores esse fluminis accrescentis arenas, experti sunt aurileguli, deficientibus autem aquis, utramque fluvii ripam perquirunt. Tollunt primum caespitem, et argillam ad duos fere pedes perfodiunt; caedunt dein stratum, e rotundatis lapidum fragmentis conglutinatum, quo arena aurifera soluta, tres pedes alta, granis ferreis granaticisque permixta, et lapidi arenaceo incumbens, tegitur. Infundunt aquas, cum harenis, scamno lotorio, fulcis plurimis transversis exasperato. Residet in supremis fulcis ferum granulare, et sabulum granaticum, paleis aureis gravidum, haerente circa medietatem glareae, paucis auri miculis interspersa, devoluta ad pedem obliqui scamni sterili arena. Octoginta fere *Zingarorum*, degenerae et foedae Aegyptiorum stirpis familiae, per aestatem in hac regione auri micas, per hyemem vero stipem colligunt.

Auri color, puritas, et palearum figura ubique variat. Delitescentis in arena metalli capiunt indicium ex arena fer-

*) In Districtu Karansebeffiensi.

rea, retractoria, quae per Hungariam etiam et Germaniam aurum fluviatile comitatur. Arena haec atra, nitidissima, *) aeris injuriis in ochram non degenerat; acidis non solvitur, nisi acido salis nitroso aut dephlogificato; liquata, methodo vulgari, non cogitur in regulum, fors, ut acutissimus *Poda* **) suspicatur, nec ferri soboles.

Redimunt nobile metallum ab aurilegulis coactores regii statarii, aut circumforanei, fixo per leges pretio, et plus quam octo centum pondo auri in aerarium referunt; sed fors, quod Rheni, Danubii, Moldaviae et omnium per ditiores provincias auri ramenta volventium fluviorum fatum est, aurilegium in Transilvania quoque negligetur, cum incolae lucrosius sese occupare noverint, quam singulas auri paleas anxie legendo.

Vienna accept. d. 4. Oct. 1789.

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. FRIDERICI JAHN.

De

Visione veterum hodiernum non temere negligenda.

Ea est saeculi nostri conditio, atque iniquitas, ut, quidquid antiquitatem redolet, alto supercilio spernat, ac fere pro nihilo prorsus ducat. Quam quidem erga priscos contemtionem tantum abest, ut equidem comprobem, atque communi fere hominum nostrorum sententiae subscribam; ut potius non possim non veterum medicorum in observando industriam, in describendo diligentiam, in exercendo simplici-

*) Gravitate specifica — 4167. 1000.

**) *Nicol. Poda* Addit. de mineris ferri in *Continuat. altera Selectorum ex Amoenitat. Acad. Car. Linnaei* dissert. *Graecii* 1769. pag. 154.

plicitatem, mirari, talesque viros ſemper honoris cauſſa appellare. Atque ego quidem cenſeo, lectionem veterum quam maxime commendandam, eamque medicis practicis etiamnum uſui et commodo eſſe. Ignorabant priſci, vel potius nondum norant illam, qua nobis gaudere licet, medicamentorum ſuppellectilem; in curandis in- et externis C. H. adfectionibus, aliam paſſim ingrediebantur viam, nec minus, quam noſtrates, perveniebant ad fauſtam felicemque coronidem. In remediis, quibus utebantur, plura ſunt, quae, jure meritoque, crebriori uſu adhuc digna videntur. Eminent in his uſtio illa, apud quemque de re medica ſcriptorem veterem perquam celebrata. Commendatam apud plurimos hanc, quam vocant, operationem, oblivioni tradidiſſe, certe nihili aeſtimari, videntur poſteri, caventes, ne ſibi iſtis idem, quod *Archagatho* Romani, inurerent nomen. Paucis abhinc annis ſurrexit cl. POUTEAU, qui, quam fieri potuit feliciffime, ſanavit igne et ferro. Atque tunc factum eſt, ut, quae medicamentis et manu curare non poterant, igne ſanare quidam inciperent. Elata igitur paſſim uſtio, et in priſtinam reſtituta eſt dignitatem. Fuerunt nunc multi, qui commendarent hanc per ignem operandi methodum; pauci, qui adhiberent: docuerunt plurimi, didicerunt multi, reapſe factam operationem litteris conſignarunt pauci.*)

Quae quum ita ſint, non abs re alienum eſſe puto, enarrare caſum, in quo felicem inſtitui ſanationem per uſtionem.

Vir quadragenarius corripiebatur ao. 1773. vertigine, quam, ceteroquin ſanus, nullius momenti eſſe credebat. Numquam antea laboravit vertigine, numquam (ſit fides penes ipſum!) alio quo demum cumque morbo. Evanuit vertigo, adparuerunt plures in capite, vertice, circa aures et tempora nodi ſeu tophi (*Knoten, Beulen*). Conſulit aegrotus medicum, qui vilipendebat hoſce; quos non ſatis noſſe

N 3

vide-

*) Conf. tamen Cl. JOAN. PHIL. JUL. RUDOLPH Diſſ. inaug. *De uſtione cranii in epilepſia*, praefide ill. DELIO deſenſa, Erlangae 1768.

videbatur tophos. De restitutione in integrum lugentem refocillat aegri animum, modo utatur, quo illum uti jubebat, balsamo sequenti:

Rec. Sapon. veneti, drachm. duas
dissolv. in

Spirit. sal. ammoniac. semiunc.
admisc.

Bals. sulphur. drachm. duas.

M. d. xv. Febr. 1773.

Quo quidem balsamo, quum inungeret aeger tophos, minuebatur admodum tumor, augebatur dolor: decrefcente nodo, crescit dolor. Conquerenti hanc rem aegroto imponit medicus continuatam unctiorem. Unxit igitur porro, absque ullo tamen auxilio; restabant tumores minuti, restabat capitis dolor, fixus, punctorius, urens. — Non ita multo post commendat medicus aliud, quod sequitur, unguentum.

Rec. Sapon. nigr. ʒij.

Solv. in

Spirit. juniper. ʒij.

Essent. galban. ʒβ.

M. d. xxvi. Jun. 1773.

Quo quum omni, ut par erat, diligentia uteretur; aeger sensim sensimque gravius audire, et penitus obsurdescere, coepit. Aurium dolore, sonitu intra aures ipsas, et id genus aliis incommodis, angebatur aeger quam vehementissime. Acrem capitis dolorem vix et ne vix quidem ferre poterat. — Aeger nunc plures consulit medicos, ubicumque locorum auxilium petit, invenit nullum. Sunt omnia vana!

Quae quum ita erant, vacavit totus legendis libris medicis, spe inductus, fore, ut in uno alterove inveniat aliquid, ad rem suam pertinens. Forte quaedam accepit POUTEAVII scripta. Legenti ei de ustione, levis spei aura obicitur,

citur, relegendem inflat. In se ipse experiri tentatur, quid sibi velit et possit haec, apud priscos quondam, apud incultos populos hodiernum, celebrata operatio. Quem ab acri humore rheumatico deducebat dolorem, facile ab internis, quo pellebat medicus unctioe sua, versus extera urendo ducere credebat. Bene cogitatum auxilium bene exsecutus est. Parari iubebat sex cylindros ex gossypio conflatos, phalangis pollicis magnitudine, quorum binos in fronte, binos in vertice, binos in occipite positos, incendit. At vero spes eum rursus sefellit. Quoniam nimis laxi et molles fuere cylindri; iusto citius exstinguebantur. Hinc sensit levamen quaecumque; sed parum admodum.

Relicta igitur urendi methodo, aliam praestantio rem reperisse autumabat, in pulveribus drastice famigeratissimi AILHAUDII. Ast bone Deus! miserum antea, miseri hi, multo miseriorem reddiderunt! Salivae fluor, modum excedens, aegrotantis vires exhaurit penitus, ac stomachi resolutio impedit, quo minus illae reficiantur. Ventriculus enim cibi non tenax fuit, et, ut CELSUS ait, desit ali corpus, sicque in procinctu erat, tabe consumi. His accessit oppressio pectoris, sudor copiosissimus, colliquativus: capitis dolor, surditas mansit.

In hoc rerum pessimo statu perseverare oportebat aegrum, per duos, et quod excedit, annos, terentem tempus sperando. Carebat omni auxilio, praeter spem, unicum miserorum solatium. Vel lenis tantum aura ad caput spirans adducit capitis dolorem vehementissimum. Quid igitur nunc faciendum? — Confugit iterum, me suafore, ad uestionem, tamquam solum, qui ei in hoc horribili labyrintho patuit, exitum. Iterum posuit duo cylindros, eodem quo antea modo confectos, in vertice. Bene comburuntur, bene juvant. Quo citius hoc loco abscedit dolor, eo pejus faevit pone aures, ubi alii incendebantur cylindri. Disparuit dolor, adparuit somnus quietus, suavis, reficiens. Posteaquam
sic

sic dormiverat per plures horas, aurem puris liquidi plenam credidit, ac sensit. Digito auri immisso, eduxit frustulum quoddam, ligno emortuo haud absimile, nucis juglandis magnitudine. Odorem sparsit (sic ait!) eundem, quem habuerunt balsama sua. Educta hac qualicumque materie, cessit dolor, redit auditus, somnus, appetitus; rediere vires, amorque vitae. Sic vixit tutus et incolumis per plures annos, haud immemor curationis suae, huiusque sanationis causae. Cuilibet, quem audit, aegroto suadere velit ustionem suam, tamquam praesentissimum auxilium, verum remedium panchrestum!

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. FRIDERICI JAHN.

De

Secretione lactis, sine lactatione.

Notissima est illa, mammae inter et partes genitales mulieribus, sympathia, quam varii varie explicare studuerunt. Equidem in praesenti singulas hac de re opiniones, nec enarrare, nec dijudicare, volo, potius in eo versans, ut adponam, mirae illius sympathiae, brevem qualemcumque historiam.

Jenae studiorum causa degenti, mihi demandabatur ab ill. STARKE aegrota quaedam, in cuius morbi curatione multa occurrebant inopinata, dignaque admiratione. Quae quidem mirantem taxavit ex adstantibus femina quaedam, rogans, ut suam audirem aegrotationis narrationem. Narravit igitur historiam secretionis lactis absque infantis lactatione. Narravit et miratus sum; narrabo nunc, et non dubito, quin Lectores mecum mirentur talem secretionem.

Femina annorum triginta, ex ima populi classe, corpore duro, genere vitae laborioso, nullam usque sanitatis
jactu-

jacturam fecit per totam vitam. Comprimebatur haec a viro, uteroque concipiebat. Sexto circiter graviditatis mense fustibus male tractabatur, sensitque hinc incommoda nonnulla, quae, paullo ante partum, per lapsum ab alto augebantur maxime. Doloribus tunc perquam vexata, post sudorem largissimum mammas lacte, seu potius sero ac lymphâ, tenui turgentes vidit. Non ita multo post peperit puerum mortuum, atque mansit per aliquot dies in gynaeochio Jenensi. Atque, hoc quidem tempore, curam circa eam paullo negligentioreni fuisse, dicit, id quod facile largior. Neque tamen profus aegrotabat. Omnia prospere succedebant, praeter lochiorum fluxum, qui fere supprimebatur. Mammae lacte turgabant. Rediit domum mammas lacte plenis. Tertio post partum mense lac aberravit versus inguen. Sexto, post partum, reverterunt catamenia, evanuit lac in mammas. Disparuit dein menstruationis fluxus, rediit lac. Atque haec quidem alternatio ad hunc usque diem perdurat; adeo ut, si adsit menstruorum fluxus, desit lactis excretio, mammaeque sint flaccidae; e contra, quando menstrua fluere desierint, redeat fluxio lactis. Accidit vero passim, ut lac illud rediens aberret a via solenni; tunc ad alias easque diversas adfluit partes. Sic vidi lac stillare ex naribus, ex aure, atque ipsum lotium sero lactis simillimum adparet.

Omnia elusit haec aegritudo medicamina.

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. FRIDERICI JAHN.

De

Deglutitione impedita.

Quae olim inter rarissimos referebatur morbos, *deglutitio impedita*, sat frequens tamen occurrit et visitur nostris temporibus. Multa sunt, quae ab auctoribus, tamquam

caussae hujus mali, adcusantur, inque his eminent multiplex *potus tepidi* usus. Mittamus interea nunc hanc impeditae deglutitionis aetiologiam, et audiamus historiam quamdam ejusdem mali.

Vir annorum quinquaginta, habitus torosi, temperamenti, ut aiunt, sanguineo-cholericus, vitae sedentariae deditus, diaetam lautam, ac sorbitiones calidas, non respuens, integra hucusque gaudebat sanitate. Ex improvise ei accidit, ut in coena, medios inter amicos, aliquid ex dapibus deuorare vellet, nec posset. In oesophago quid sentire videbatur, quod officiebat, quo minus frustulum deglutire valeret. Relicta mensa eructare, et vomiturire incipiebat, magno cum cruciatu, et anxietate, spiritus ducendi difficultate. Propius a suffocatione aberat. Atque haec quidem incommoda tam diu illum misere vexabant, quam haesitabat frustulum in oesophago. Post aliquot horas rejecit tandem istud per os, et sanus revertit ad amicos.

Tales paroxysmos plures per annum passus est. Tantum non semper adfuit ingens sitiendi cupiditas, in ipso ventriculo ingratus frigoris sensus, anxietas praecordiorum, levis tantum pressio dolorifica, febricula. Verum tantum abest, ut aliquid illam sitim posset sedare, ut idem potius accenderet atque augeret cuncta, quae aderant, symptomata. Tacite et quiete semper exspectavit finem mali, quod nullis, nisi externis auxiliis, linimentis, balneis, enematis, auferri poterat.

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. FRIDERICI JAHN.

De

Conceptione sine menstruis.

Diu multumque disceptatum est, ad conceptionem utrum menstruorum fluxus absolute necessarius sit, an minus? — Fuerunt, qui adfirmarent; fuerunt, qui negarent, nec adhuc lis prorsus composita esse videtur. Equidem non possum, quin ad partes eorum, qui ejus ad concipiendum necessitatem negant, transgrediar, casu quodam, quem cum Lectoribus communicare liceat, edoctus.

Femina quaedam, robusta, et, quoad cetera, sana, anno aetatis suae vicesimo menstruationem nondum perpeffa est. Hoc vero tempore incidit ista, post valentio rem corporis motitationem, potumque exaestuante m. Paucula tantum tunc, et singulis mensibus, effluerunt; attamen haud sine magno dolore et cruciatu. Anno suo XXVI. viro nupsit. Ab iis inde nuptiis non amplius adparuit fluxio illa, donec utero se gerentem sensit. Forcispis auxilio partum edidit masculum, insequente ingenti sanguinis profluvio; ipsa vero, ut matri piaec decet, ubera praebuit puero, per annum fere integrum. Nulla hoc tempore, nulla post lactationem, menstrua. Abdomen tumuit, cujus nihil interesse credidit bona, a puerperio relictum tumorem autumans. Praeterlapso aliquo temporis spatio nonnulla sensit graviditatis incommoda, quae tamen non curavit propterea, quod se, immunem a menstruis, immunem a conceptu existimavit. Serotandem de graviditate certior facta, tempore nescio quo filiam edidit, insequente iterum haemorrhagia. Mammamox denegavit infanti; neque tamen rediere menstrua. Nullus abdominis tumor. Vixit per annum, absque catameniiis, sana et incolumis. Denuo tamen utero concepit, igno-

rans semper certam conceptus ac partus periodum. Insecuta vero tertium hunc partum menstrua rite manarunt, per tres, et ultra, menses; tunc rursus evanescere, abdomen increfcere, pluraque graviditatis symptomata incidere. Larga alvi dejectio fugat cuncta haec qualiacumque symptomata. Non ita multo post, ex improvise, ingentem sanguinis copiam misit ex vulva. Vocatus ego in auxilium, statim exploravi digito partes generationi inservientes, inque utero sensi molle quid, carnosum et mobile. De graviditate rogitanti, mihi nihil, ex quo certior fieri possem, retulit, seu referre potuit. Propinavi igitur medicamenta temperantia, salina, acida, nitrosa. Remisit sanguinis profluvium aliquo modo; at vero brevi post largius fluere coepit; mox horror, vomitus, oscitatio, syncope, superveniunt. Iterum immisi digitos, ad explorandum uteri statum, ast incassum. Paucis ut multa complectar, non prius, quamquam multa sumeret medicamenta, quamquam praeterea uteremur fomentis, injectionibus, aliisque auxiliis externis, sistebatur sanguinis fluxus, quam deiciebat molam carnosum-membraneam, quae foetum immaturum condebat.

*Meininga d. 19. Febr. 1789.
Erlangam miss.*

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. CAROLI CHRISTOPHORI ECKNER.

De

Morbo melancholico, quem lichen, in capite et facie primum abortus, deinde vero ad encephali nobiliores partes retrogressus, produxit, feliciter sanato.

Praeter Britanniam, et Germania nostra, propter morbum, quo nuperrime Rex Magnae Britanniae afflictus fuit, in magnam

magnam attentionem, et animi sollicitudinem, hinc illinc rapiebatur, nunc vero omnes Boni de exitu morbi adeo felici, ut optimus Rex, praeter multorum spem et opinionem, tam cito cum sanitate redierit in gratiam, quam maxime laetantur. Ego quidem, cum ex Novis Publicis, causam quoque morbi subesse physicam et materialem, deprehenderem, statim ab initio certe optima sperabam, tam propter magnum iudicii acumen, quo Medici Britannii plerumque gaudent, quam, ut mihi videbatur, propter analogiam quandam morbi, quem nunc, pro accessu in inclytam Academiam Naturae Curiosorum, referam, et qui, id quod nunc vel maxime gaudeo, eventum aequae faustum, atque felicem, habuit.

Virgo quaedam, propter gentis perillustres, ex qua orta est, famae celebritatem non minus, ac ob ingenii dotes, et *temperamentum mansuetum et mite*, a) quo gaudet, magni sane aestimanda, ad annum aetatis vicesimum tertium nunc progressa, variolis laboravit anno aetatis circiter tertio. Ex hoc morbo, infantili aetati saepiuscule funesto, vel saltem magnas insidias ei struente, Nostra, quae graviter, et non sine vitae periculo, eodem decumbebat, emerfit quidem, sed palpebrarum margines ex eo tempore cum rubore plus minusve intumuerunt, et lippitudo chronica exoriri videbatur. Contra hoc residuum variolosum, postmodum, et annis subsequentibus, remedia varia, tam interna, quam externa, adhibebantur, sed morbus palpebrarum iisdem non tollebatur, quamvis natura adhuc, variis temporibus, diversis corporis locis, abscessus formavit, quorum suppuratione,

O 3

a) *Mansuetum et mite temperamentum Illustr.* WRISBERGIUS, in Not. ad HALLERI *Prim. in. Physiolog.* edit. novissimae p. 79. ex sanguineo, cholericum et phlegmatico compositum esse, existimat. Bonum hominum genus, inquit, omnibus bene cupiens, suaves, sedatos, mores semper in illo animadvertimus, strepitantem, garrulam loquacitatem vehementer odit, litteris si deditum est, placide illis incumbit, dogmata sollicitè seorsum meditatur, et egregie proficit.

tione, acrimoniarum, in corpore evolutarum, sensimque collectarum, certe magna vis eliminabatur. Anno aetatis circiter decimo quarto fluxas mensium prima vestigia apparuerunt, et Nostra, quoad hoc sui sexus phaenomenon, periodos lunares recte observavit. Diaeta quoque exquisita, ex alimentis farinaceis, mucilaginosis, nec non oleribus mollibus, quae corpus quidem nutrent, at vero simul succos nutritios, blandae indolis, eidem pararent, humores acres involverent, leniterque demulcerent, propter malum palpebrarum, adeo rebelle et fere indomabile, longo tempore observabatur, et iteratis vicibus remedia laxantia saltem interponebantur. Et tamen his omnibus palpebrarum sanatio impetrari nullo modo potuit; natura potius novam viam, qua acrimonia, noviter generata, iterum deponeretur et excerneretur, quaesivit, et mox invenit. Utraque enim auris, quoad partem ejus posteriorem, rubere et titillationis sensum ab initio, dein si digitis scalperetur, et manibus contractaretur, valde dolorifico, affici coepit, quem postmodum largior lymphae valde acris effluxus excepit. Novo huic oborto morbo iterum varia remedia haematocarthica opponebantur, sed frustraneo modo. Aures enim nunc, circa omnem suum ambitum, sensim sensimque ubique rubebant, et lympham acrem plorabant; malum proferpebat, tam ascendendo, quam descendendo, ad vicinas quoque partes, et producebat, subsecuto tempore, morbum cutaneum, *lichen* dictum, qui superius capitis fere dimidiam partem capillatam, anterieus faciem et genas, quam maxime, et inferius mentum, colli anteriorem, et thoracis superiorem, regionem squamis crustisque dealbatis, quae acrem humorem recondebant, valde foedabat. Sub hoc statu Aegrae, certe misero, eique adeo molesto, ut nunc vitam solitariam inter suos degeret, conspectumque hominum fugeret, ego, vergente jam jam anno 1785. rogatus, ut morbum sanarem,

Corticem Ulmi a) decoquendum, pro usu interno, et Aethiopsis antimonialis parvas doses, mane vesperique assumendas, interpositis quoque saepiuscule pilulis, alvum subducentibus, curavi. Remedia externa exsiccantia, a variis proposita, semper dissuasi, munditiam contra aqua egelida spongia excepta, et ita ad abstergendas sordes et abigendum pruritus dolorosum applicanda, serio commendans. b) Cum vero, praeter omnem opinionem, circa sextam hebdomadam, gingiva intumesceret, et salivatio ex improvise immineret, quam ego laxantibus quidem, ut supra commemoravi, saepius, et largiter, datis, ab initio statim praecavere et avertere studebam, nunc vero, criticam quasi et salutarem, non statim supprimendam autor suasorque fueram, Aegra, quanquam curae effectus bonos, hilaremque eventum morbi praesagientes, ipsa saepius mirabatur, quippe dum non exigua pars lichenis coeperat evanescere, pallere, cutisque pluribus locis laevitatem induere, tamen, medicamentorum plane pertaesa, sub praetextu tempestatis frigidae et hyemalis, quae sanationi, ut fingebat, minime faveret, curationis filum, me valdopere renuente, abruptit, et ad tempus vernale usque distulit. Anno 1786. vix ingruente, Chirurgus quidam, me nescio, *Decoctum stipitum Dulcamarae*, interne fumendum, et liquorem mundificantem, cui aliquot grana

a) *Cortice Ulmi* tam solo, quam in connubio mercurialium et antimonialium, in lichene, aliisque morbis cutaneis pertinacioribus, medicus Anglicus Clarissimus *Lisbon*, et inter Gallos Clariss. *Poupartius*, et *Banovius* optimo successu usi sunt. Confer. *Arzneykundige Abhandlungen; herausgegeben vom Collegio der Aerzte in London, 2ter Band, Leipzig 1773.* item *Sammlungen auserlesener Abhandl. zum Gebrauch für praktische Aerzte, 9ter Band p. 195.* etiam *litterarische Nachrichten für Aerzte, Wundärzte und Naturforscher aufs Jahr 1785. 1786. Halle 1786.*

b) Eandem sententiam hac de re mecum fovet Clariss. *Bajon*, in *Memoires pour servir a l' Histoire de Cajenne etc. vid. Richters chirurgische Bibl. 5ter Band, p. 168.*

grana *Mercurii sublimati*, ipso id postmodum dicente, intraverant, *externe adhibendum* ordinavit. Facies mox hinc illine nitere coepit, cutis, squamis variis adhuc locis obsessa, munda et pulchra reddebatur ita, ut, aestate subsequente, Aegra plane sanata videretur. Partes, lichene antea occupatas, nonnisi rubore aliquantum profundiori, vel ad fuscum et atro-coeruleum quodammodo vergente, notatas, ab aliis dignoscere poterat. Nostrae, quae nunc in publicum saepius prodibat, et omnes amici et amicae gratulabantur, de malo tam atroci feliciter sublato, et de sanitate quodantenus iterum recuperata. Ast verno tempore anni 1787. scena proh dolor! iterum mutari, et sanitas, hactenus interrupta affectibus variis catarrhalibus, iisque saepius reiteratis, primum turbari et vacillari coepit. Postea in facie, et praesertim in fronte, hinc illinc maculae apparuerunt, quae magnam similitudinem praese ferebant lichenis illius abominabilis, quo Nostra, annis praecedentibus, tam graviter et moleste affecta fuit. Illis vix ab eadem conspectis et observatis, prae timore, ne malum adeo tetrum iterum recruderet, liquorem mundificantem a Chirurgo sibi anno antegresso, tanquam remedium tutum ac pulchritudinem conservans commendatum, reassumfit, interdum saepius, reiteratisque vicibus, maculas apparentes, et omnem faciem, diligenter et studiose eodem abluit, et abstersit, atque ulterius proventurum et reversurum lichenem hocce modo praecavere sibi visa est. Die 23. Maii ejusdem anni domestici, et ii, quibus domi familiariter utebatur, primum observabant, Nostram tam corpore, quam animo, non bene valere. Colloquia enim, quae cum iis haberet, minus recte cohaerere, mentem leviter quasi alienatam esse, et actiones, quas gereret, cum fervore quodam, alias ei insueto, et praecipitanter nimis, perfici iis videbantur. Ipsa narrabat Patri, quem maxime semper venerabatur, se noctem antecedentem minus tranquille transegisse, somnumque multis insomniis turbulentis

bulentis inquietatum fuisse, petebat igitur ab eo veniam, animi recreandi causa, hortum, non procul ab urbe situm, adeundi; sed mox inde reversa lectum quaerebat, quo decumberet. Ego tunc certior factus de omnibus iis, quae hodie acta sunt, properabam ad aegram, ut ei medicinam pararem, et cum ea collocutus, animum illa erga me ita confirmavit, ut, mentis compos, ad quaestiones sibi propositas non inconcinne responderet. Tranquillitatem vero animi aliquanto turbatam, et actiones corporis consueto multum alacriores, et praecipitantia quaedam verborum pronuntiatorum, oculique et vultus minus sedati, luculenter declarabant. Pulsus celer et inaequalis, at nec fortis et durus, nec plenus, magis vero parvus et spasticus erat. His omnibus bene a me ponderatis, febrem ingruere, parentibus praesagebam, in suo decursu certe periculosam futuram. Propter amaritiam oris, de qua conquesta est aegra, et ob affectus catarrhales, antea saepius, ut supra commemoravi, perpeffos, bilioso-pituitosam, vel gastrico-catarrhalem fore existimabam. Quanquam medicamina, ei tum propinata, ita comparata essent, ut febris impetus exinde mitigari deberet, deliria tamen, ab initio morbi suavia et mitia, circa diem 5tum 6tum, et sequentes, adeo ferocia interdum erumpabant, ut aegra lecto nec contineri, nec ad usum praescriptum medicaminum semper induci posset. Exanthema quoque miliare in abdominis superficie, et praesertim in regione epigastrica, efflorescere coepit, quod tamen, propter inquietudinem, qua Aegra huc illuc se lecto iactitabat, et ferebatur, intra corpus iterum regredi debuit. Die 8vo et 9no omnia in pejus ruebant, et febris nunc omnes notas malignitatis prae se ferebat. Pulsus parvus, debilis, spasticus et inaequalis, vires naturae valde depressas, et ad subigendam et expellendam materiam morbificam, cerebro nervisque adeo molestam, vix sufficientes denotabat. Morbi vehementia et animi furor post vicesimum demum diem aliquantum quidem

dem remiserunt, at in novum morbi schema nunc transfigurari videbantur, quod non longe a Melancholia chronica abesset. Animi enim serenitas et tranquillitas, perpauca admodum intervallis lucidis momentaneis exceptis, plane nunc turbata erat, perpetuo, et fere in una serie, in deliriis, quae phantasia corrupta producebat, versabatur, cantilenas varias intonabat, currebat nunc ab uno conclavi in aliud, saltabat, risus interdum proferebat, sine omni ratione et ei data occasione, garriebat fere indefinenter fatua, colloquia nunc instituebat, et ea quidem praesertim in locis angulosis domus vel conclavis, ubi degebat, cum variis magni nominis viris, quos praesentes imaginatio laesa fingebat, sed minus cohaerentia, quippe dum ideae conceptae mox ab aliis inepte, et perquam celerrime, disturbarentur. Ad propositas quaestiones, quod maxime mireris, ut plurimum tamen recte respondit, sed mox ad deliramenta sua revertebatur, et animus, neque blanditiis, et cohortationibus amicis, neque minis, corrigi et ad rectiora et saniora induci poterat. Status hic Aegrae certe miserandus per 5. menses, nempe per totam aestatem, ad autumnale tempus usque, hocce modo duravit. Alimenta et potulenta cum appetitu quidem, sed admodum moderato, sumsit, nec eam in usu eorundem inhoneste vel indecenter se gerere, aut contra diaetae ordinatae regulas saepius peccare memini. Sub initio morbi, dum febre adhuc laboraret, per 14. dies saltem somnus eam vix et ne vix quidem semel, postea vero noctibus alternis prope modum salutavit, et bene tunc cognoscere poteram, Aegram, quando per aliquot horas noctu dormiverat, in die subsequente animo magis perturbatam esse, ac alio tempore, quo requie nocturna careret. Circa aestatis tempus solstitiale, et plures, id sequentes, hebdomades, urina saepius sedimentum album, cretaceum, tenue, deposuit, et pulsus celeritas mox matutinis, mox vero vespertinis, horis tum observata, febris lentae, irregularis, leves paroxyfimos, iterum

rum invadentes, luculenter declarabat. Cum natura tandem, multis laboribus et conatibus irritis haecenus fatigata, et viribus fere exhausta, impar esset materiae morbificae penitus subigendae, etiam haec excretio salutaris, per vias uriniferas, sensim sensimque evanuit, morbo vere chronico melancholico remanente. Morbo hoc a me ita haecenus depicto, silentio non praetereundum puto, Nosstram, per omnia morbi, tam acuti, quam chronici, stadia, fluxus mensium periodos regulares, easque interdum sat abundanter et largiter habuisse, nec tamen eo tempore morbus augebatur, nec diminuebatur.

Remedia, quae morbo huic tam gravi opponebantur, nunc commemoranda sunt. Lene vomitorium, statim ab initio, propter amaritiam oris, de qua aegra conquesta est, tunc medicamenta temperantia et perspirationem leniter promoventia, subjunctis interdum apozematibus laxantibus, sub varia forma fluida, vel Mixturarum vel Emulsionum, propinabantur. Plantis pedum nocturno tempore sinapismi applicabantur. Sequentibus morbi diebus, cum deliria, tam nocturna, quam diurna, febris summam malignitatem declararent, Moschus et Camphora, variis modis, etiam, ad vires sustinendas, Decoctum Corticis Peruviani cum salis medii quadam portione, pro alvo libera servanda, et syrupo quodam grato edulcoratum, ordinata fuerunt. Nunc emplastrum quoque vesicans suris et nuchae imponebatur, et, cuticula ablata, locus nudus longe et diu in suppuratione tenebatur. Dolebam autem quam maxime, quod Aegra iis diebus, in quibus coctio materiae morbificae a natura alias perfici solet, lecto contineri non posset. Quo factum est, ut perspiratio continue impediretur, et medicamenta, quae saepius non deglutiebat, sed ore statim reddebat, efficaciam speratam non praestarent. Cum, in causam morbi accuratius postmodum inquirens, certior nunc factus essem, de remediis, praesertim externis, contra lichenem antehac a Chi-

rurgo adhibitis, supraque commemoratis, suspensionem statim hausi, de acrimonia ista ad encephali nobiliores partes retrogressa. Proposui igitur, ut, remediis cardiacis, alexipharmacis, et haematocatharticis, balneisque tepidis, omnino non sepositis, *capillorum* capitis non minima portio *in vertice novacula abraderetur*, emplastrum vesicatorium ibidem applicaretur, et ejus locus, ita notatus, per longum temporis spatium, cuticula orbatus, et ob affluxum humorum udus fervaretur a), sed fere omnes, praecipue vero mater, quam maxime renitebantur. Interim varia remedia contra Melancholiam, a medicis experientia et arte clarissimis, laudata, tam a me, quam a Collega conjunctissimo, in consilium tunc vocato, proposita et commendata, nimirum *Mixtura Muzeliana*, quae, ut notum est, ex Tartaro tartarifato et Melle paratur, et cui semper largior dosis Camphorae admixta fuit, Vinum antimoniatum *Huxhami*, ut et alia Praeparata Antimonialia, Flores Sulphuris cum tartari tartarifati aequali portione et perpauca granis tartari emetici, non vomitus excitandi, sed humores alterandi et perspirationis promovendae causa, mixti, laxantia et alvum evacuantia, plus una vice interposita, semicupia et balnea, non nimis calida, vel ex aqua pura, vel hepate sulphuris adulterata, cantharides, unguento exceptae, et post aures applicatae e. s. p. incassum fere, et sine eventu sperato tentabantur. Venaesectionem, plus una vice ab hominibus, artis non peritis, commendatam, ut inutilem, quin imo magis noxiam, dissuasi semper, quippe qua Aegra, jam jam sat debilis, viribus non solum privaretur, sed materia acris, cerebro inhaerens, fixior adhuc redderetur. Postquam vero propter morbum tam gravem, qui nulli remedio hactenus cederet, Medicus quidam extraneus, artis exercitio et famae celebritate clarissimus, con-

a) Emplastrum vesicatorium in morbis melancholicis verticis capitis abravo applicandum commendat Cl. STOELLER in *Beobachtungen und Erfahrungen aus der innern und äussern Heilkunst*. Gotha 1777. S. 158.

confuleretur, ille itidem, ut ego, longum tempus antea, Vesicatorium vertici capitis applicandum, ut remedium praecipuum, et forte primum, serio commendavit. Quo nunc imposito, multa quidem lymphae acris colluvies, intra cutem cuticulamque elevatam, colligebatur, sed morbi atrocitas multum aberat, ut ab initio mitigaretur, furor animi potius increfcere, et augeri videbatur. Materia acris cerebro, nervisque inde egressis, inhaerente, per effluxum ad locum verticis irritatum, mobili nunc facta, fieri aliter non poterat, quin sensorium commune noviter afficeretur. Ego abinde nil timens, optima parentibus praesagebam, quae etiam tempore futuro ita evenerunt. Cum enim vertex, cuticula privatus, et, prout necessitas jubebat, cantharidibus iterum iterumque irritatus, per 5. hebdomades lympham acrem large et abundanter plorasset, animi tranquillitas, et corporis requies, sensim sensimque revertentur, imagines vero inanes et phantasmata, quae mentem hactenus usque adeo turbaverant, plane evanescebant. Lymphae hujus acris effluxus quo magis fovebatur et sustinebatur, eo rectiores ideae, et antea, et nunc, sensibus acceptae, animo se praesentabant ita, ut perquam raro abalienationem mentis deprehenderes. Nunc res domesticas curare iterum, et negotia varia muliebria tractare coepit, et cum autumnali tempore frigido, et fere brumali, per coryzam, qua Nostra afficiebatur, magna copia materiae acris pituitosae ex naribus excerneretur, incepta jam convalescentia inde adeo crevit, ut Melancholia non solum, sed et lichenis vestigia, hinc illinc, durante morbo, reditum minantia, penitus abirent. Lippitudo chronica adhuc restans, postea Cortice Mezerei, brachio dextro per aliquot menses applicato, sanata est. Facultates animi integras, corporis sanitatem feliciter restitutam, ejusque robur, quo Nostra nunc gaudet, Parentes laeti, Consanguinei et omnes, qui eam norunt, valdopere mirantur.

Ex Historia hac morbi, uberius a me enarrata, aliqua Confectaria, in usum Medicinæ practicæ, elicere mihi libet. 1) Materiae variolosæ particulae quaedam, in corpore resistentes, varias tempore postero acrimonias generare potuere. 2) *Cortex Ulmi* contra *lichenem* non spernendum remedium est. 3) Mercurialia etiam, in iis hominibus, qui iisdem antea nunquam usi sunt, interpositis quamvis saepius alvum laxantibus, et omni adhibita cautione, salivationem ex improvise, et perquam celerrime, excitare interdum solent. 4) Mercurius sublimatus corrosivus externe, non semper, et ubivis, satis tuto, in morbis cutaneis, et in lichene, adhiberi mihi videtur. 5) Venaesectio non in omni Melancholia institui debet. 6) Vesicatorium, capiti raso applicatum, in illa Melancholiae specie, quae ab acrimonia quadam, cerebro nervisque inhaerente, ortum duxit, ut primum certe, tutum et summe utile, remedium haberi potest.

Rudolphipoli Erlangam miss.

d. 3. April 1789.

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. CHRISTOPHORI KNAPE.

De

Cartilaginis Cricoideae carie lethali.

Miles juvenis, Joannes Cascatis, febri, catarrhalem benignam mentiente, correptus est. Aptis remediis febris sanata, aegerque in integrum restitutus visus est; latuit vero anguis sub herba. Bonam valetudinem jam autumans juvenis, paucis interpositis diebus, de faucium dolore, deglutitionem impediante, conquerebatur. Tussiebat saepius.

Pulsus

Pulsus paullo post de novo febrilis. Nulla faucium inflammatio, nullus externarum colli partium tumor conspicuus, quamvis modo dicta symptomata continuo increfcerent, et aeger acutiorem nunc dolorem, in ista imprimis *colli* parte, quam *larynx* occupat, sentiret. Respiratio non semel impedita et anxia, saepius tamen libera erat. Vox vix mutata. Narrata modo symptomata internam affectae partis inflammationem, hinc anginae speciem, certo certius indicare videbantur; quapropter aptis, probatissimisque remediis aegro succurrere non neglexi, frustra vero, proh dolor! Symptomata, quotidie pejora evadebant, saepius et quidem subito, respiratio tantopere supprimebatur, ut aeger anxie de lecto exsiliens, suffocationi proximus, chirurgi vigilantis auxilium imploraret. Cessabat denuo anxietas, redibat respiratio. Aeger, per aliquot dies ita se habens, tandem sub noctem acerbiori paroxysmo cruciatus, repente exsiliens, eheu! me miserum, clamavit, suffocor! suffocor! a fulmine quasi tactus, aliquot passus a lecto in terram prostratus est, animamque efflavit. Cum chirurgus, vigilias agens, de morte illius certiore me fecerit, avidus cognoscendi causam morbi, cautissime postea, dissecui cadaver. Removi integumenta communia, musculos colli anteriores, glandulamque thyreoideam, ita ut sensim totus larynx, et trachea, denudarentur, ast nec minimum inflammationis signum usquam inveni, omnia tam in anteriori colli parte, quam ad latera, sana et integra erant. Abscidi hinc tracheam, prope manubrium ossis sterni, eamque superiora versus reclinavi; mox adparebat in *posteriori parte cartilaginis cricoideae* macula, fat ingens, livida. Locum maculatum provide aperiens, partem, vel sic dictum arcum posteriorem, cartilaginis cricoideae, a carie corrosum, et in frustula acutiora dissolutum inveni. Cavum, quod frustula haecce continebat, ichore insuper ex parte repletum erat, qui in quovis latere ex hocce cavo in tracheae canalem diverticulum sibi paraverat.

Per

Per haec diverticula ichor, durante adhuc morbo, increfcens, in ipfum valde irritabilem tracheae canalem effluerat, et pro diverfa femel effufa copia, fortiores, debilioresve fpaflicas caufaverat contractiones, hinc fuffocationes. Quod viribus poftremum effusae ichoris copiae, vitae vires haud pares fuerint, indeque fuccubuerint, per fe patere videtur.

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. CHRISTOPHORI KNAPE.

De

*Vini rubri adulterati accuratiori examine, exftinctione coloris
inftituendo.*

Rubrum vinum, pariter ac album, variis modis tam confulto, quam cafu, adulterari poffe, faepiusque reapse vitari, vix quisquam gnarus diffitebitur, nec fugit artis peritum, rubri coloris materiem, faturatorum imprimis vinorum, verbi gratia, Pontac, Cahors, Grandconstant, aliorumque ejusdem generis, reagentium effectum valde dubium reddere, valdeque obnubilare: hinc remotio colorantis materiae, fine ulteriori mixtionis turbatione, ante reagentium ufum, haud levis erit momenti, certeque id, quod investigatores faepius in votis habebunt. Lac vaccinum dulce, remedium eft, quod voto huic refpondet. Lac cum vino mixtum ftatim coagulatur, et cafeofa illius pars coloris materiam arripit, fecumque in fundum ducit, ita, ut remanens fluidum, per chartam bibulam a craffamento feperatum, omni pene rubro colore orbatum fit. Lactis et vini proportioncs varie mutavi, omnium optima vifa eft, fi una pars vini cum duabus lactis commifcetur. Fluidum ex hac commixtione obtentum, ad ulteriorem adulterationis investigationem aptiffimum eft; liquoris probatorii tam veteris, quam

quam *Hahnemanni*, vel aliorum reagentium effectus nunc non amplius dubii redduntur, sed plane iidem sunt, qui in albis vinis observantur.

Berolino Erlangae accept. d. XI. Jun.
MDCCLXXXIX.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. PASCHALIS JOSEPHI FERRO.

De

Urachi utroque canali aperto, in homine quadraginta annorum.

Johannes Koegel, vir quadraginta annorum, trigesimo aetatis anno, vehementem ad regionem pubis contusionem patitur, unde inflammatio vesicae urinariae, et plenaria urinae retentio, exoritur. Durat haec *ischuria* per duas septimanas, incassis omnibus, quae adhibuerat, remediis. Post tredecim atrocissimos inter dolores transactas dies, en! urina novam sibi exitum parat, ubi hucusque ne vestigium quidem urinae, aut aliusvis humoris, apparuerat, profluit nempe *urina per umbilicum*, duplici ex canali, mitescens subito symptomatibus. Vesicae interim dolor, et inflammatio, cedit, aperitur urethra, exitque tandem per urethram consueto urina modo, absque impedimento, manentibus tamen apertis novis exitibus, ut simul et per umbilicum urina mox profluat, primo ad mingendum conamine.

Ab eo tempore laboribus suis rusticalibus operam dat, omniaque, quae facere consuetus est, peragere pergit, optima gaudens sanitate; sed quandocunque mingere vult, tunc, praeter quod solvat femoralia, totum et abdomen denudare debet, effluente urina, non stillatim, non foedo pauxillae quantitatis ad ventrem lapsu, sed pleno virilique radio, ut

tres uno in homine mingere viros crederes. Sic sanus vegetusque vivit per *decem annos*. D. 8. Maji 1788. febre putrida corripitur, qua 15ta ejusdem mensis moritur; Urinae triplici exitu ad ultimam vitae horam aperto, nullo dolore, nulla in visceribus uropoieticis laesione se manifestantibus.

In cadavere partes omnes exteriores sanae, et naturales inveniebantur. In umbilico vero duo sese monstrabant foramina rotunda, lineam dimidiam in diametro habentia, horizontaliter lineam a se invicem distita. Foramina haec exitus erant duorum canalium, in quos levi negotio stili, calami columbini crassitie, introduci poterant, descendebantque in iisdem absque impedimento recta deorsum ad pelvim usque. Remotis integumentis communibus, et musculis abdominalibus, canales distincte in conspectum veniebant. Erant in peritonaei duplicata lamina, aequales initio lineae latitudine sejuncti; dein, proxime se invicem attingentes, recta descendebant usque ad vesicae urinariae fundum. Ibi sejungebantur a se invicem duarum linearum interstitio, perforabant peritonaeum, et, media in parte posteriore corporis vesicae, ejus exteriorem membranam penetrabant. Sic linearum duarum latitudine adhuc inter tunicas vesicae descendebant, et dein interiorem vesicae membranam apertura sat ampla perforabant.

Vesicae vero pars posterior, ab insertione canalium ad collum usque, livida erat, etsi aeger nil de dolore hac in parte questus fuerit, neque mingendi ulla, integro in morbi decursu, difficultas adfuerit.

Tria in hac historia memorabilia sunt: primo, Urachus apertus in viro 40. annorum; secundo, Urachi duplex canalis; tertio, Urachus tam diu apertus, ut consueta mingendi via evaserit, absque ullo urinae per urethram exeundae impedimento!

Adjectae figurae, Tab. IV. V. VI. reperta forte distincte docebunt:

Tab. V. A. Integumenta communia c. musculis reflexis. B. Peritoneum. C. Peritoneum remotum, ut possit videri vesica. D. Fundus vesicae urinariae. E. Umbilicus. F. Orificia duorum canalium urachi. G. Stili in hos canales demissi. H. Canales hi in superficie peritonaei decurrentes. I. Flexura canalium ad posteriorem partem vesicae.

Tab. VI. A. Vesica urinaria a posteriori parte. B. Fundus vesicae. C. Collum vesicae. D. Urethra. E. Bulbus urethrae. F. Ureteres resecti. G. Umbilicus. H. Duo canales urachi hic divergentes. I. Canales hi proxime decurrentes. K. Canales hic iterum a sese cedentes. L. Canales inter membranas vesicae urinariae. M. Insetio canalium in extimam membranam vesicae urinariae. N. Vesica urinaria hoc loco nigrescens.

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. PASCHALIS JOSEPHI FERRO.

De

Carie vertebrarum, et medulla spinali, libere in abdomine sustuante, historia.

Vir triginta annorum, ex alto cadens, dorsi parte posteriore in lignum acutum impingitur; unde paralytis perfecta artuum inferiorum, sphincterumque et ani, et vesicae urinariae, sequuntur, laesione alias nulla, nullo vulnere, exterius apparentibus. Arte destitutus, fomentis spirituosiss, et aromaticis, dorsum fomentat; unde sensim urinae, et alvi voluntaria retentio, atque artuum inferiorum liber motus restituuntur; ast truncum aeger, absque vehementissimo dolore, ne minimum quidem erigere potest; progrediens enim pectore ad genua inclinato, manibusque pedes apprehendens,

unumquemque gressum laboriosus dirigere debet, proximum mox scammum vel lapidem, cui insideat, lassus quaerens, vel et in terram se demittens, huic fat proximus. Post duos sic transactos annos, accedebant ascites, plenaria artuum inferiorum paralysis, facies rubicundo fusca, palpitatio cordis, et ventris tympanitica intumescencia post esum, tandemque mors finiit aerumnas.

Cadavere aperto, quatuor penultimae vertebrae dorsi in cavum abdominis impressae inveniebantur, ultima vero vertebra dorsi, et spinae primarum trium vertebrarum lumborum exterius valde eminebant; extractis dein ex abdomine visceribus, en rarum spectaculum! Saccus enim, pugni virilis magnitudine, prope corpora vertebrarum lumborum, apparebat, albus, mollis, *hernia vera spinalis medullae*; corpora duarum primarum vertebrarum lumborum penitus consumpta, ut ne vestigium quidem de iis appareret. Dura mater, medullam continens, claustro osseo consumpto, libere nunc cesserat medullae luxurianti, quae, limites excedens, tantam in molem excreverat, ut quatuor pollices in diametro latitudinis, et 2. longitudinis, mensuraret. Supererant solae spinales et transversales processus primarum vertebrarum lumbarium, reliquum omne os carie consumptum erat. Reliquarum trium vertebrarum corpora maxime cariosa erant, inter se in unum os concreta, perioestio suo destituta, et fragilia, ut digitis facile in frustula teri potuerint.

Vienna accept. d. 21. Oct.

1 7 8 9.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. MARTINI LANGE.

De

Baryecoia haereditaria.

Morbos haereditarios varii generis apud mortales occurrere, nullus medicorum nostris est temporibus, qui nesciat. Multa, contra meum institutum, deberem facere verba, si eos omnes, vel plurimos solummodo, summarie recensere vellem, ab auctoribus jam annotatos. Non tamen omnem hanc materiam ab auctoribus scriptis exhaustam esse, paucis hac oratione dicere mihi animus est. Ostendere nempe e duabus *Coronae* observatis historiis volo, *Baryecoiam* quoque esse haereditariam, nullamque ejus ab ullo auctore mentionem hucusque factam esse; nullam dico, quia unica illa historia morbi, quam Cel. Pestiensium Professor, TRUKA, nuper in egregio suo libro de *Cophosi*, publici juris fecit, naturae accommodata vix est: acceperat enim Ill. auctor eam, tunc temporis, a Studiofo Coronensi, morbi haud fatis gnaro, quam dein, typis evulgatam, familia Coronensis, organo auditus debilitata, vero perlegens, pro non exacta declaravit. En igitur, Lector Benevole, accuratam baryecoiae narrationem, uti ipsam, non tantum a generosa, sed etiam ab alia vilioris sortis familia, quarum familiarum Medicus diu fui, accepi.

Historia Prima.

Haec concernit amplam, generosamque, familiam *Coronae* in patria degentem, claram eruditione, morum probitate, officiisque publicis, ideoque ob afflictionem cum morbo hoc fatali summe condolabilem.

Ne historiam morbi confundam, loquar prius de viventibus, dein de mortuis, in linea tam recta, quam laterali.

In linea recta

existunt quinque proles, baryecoia adflictae, ex eodem thoro genitae, nempe GEORGIUS, MARTINUS, JOANNES, ROSINA et SARA. Omnes hi adhuc vivunt, *excepto* Martino et Rosina.

I) GEORGIUS, nunc 52. annorum, primis suae vitae annis sanissimo organo auditus est gavisus, itaque felix mansit, usque ad 14. annum, quo anno, tempore hyemali, contra suam consuetudinem, in cubiculo frigido, absque mitra, dormivit, et mane, ante lignorum in fornace incendium, surrexit, et ipsemet candelam sibi incendit, unde post breve tempus aciei auditus diminutionem quandam sensit. Anno aetatis 18. hic defectus augebatur, anno 19. plus, eum in modum, ut in conviviis, omnes voces audire loquentium exacte non posset. Anno 24. a *succo Sedi* allevatus parumper auditus, anno 36. vero post gravem laborem, et depositam calculationem publicam, labefactatus rursus est. Anno 41. deterius fiebat malum, ex applicatione cujusdam spiritus, quem agyrta auribus bombice immiserat. Successit quoque frigus aurium. Augebatur hoc frigus paulo post ex spiritu vini, allio, sedoque, saturato. Anno 42. baryecoia majus incrementum sumsit, ex gravi moerore, et aucta postea ita est, ut nunc Ill. Vir. neminem audiat, nisi ipse spatio duorum passuum a loquente distet, faciemque ad ipsum directe vertat. Melius etiam sonos percipit Ill. Vir, dum os aperit (sive bibendo, sive non) aliusque loquitur, difficiliter vero oscitando. Aurium susurrum habet nullum, nisi serius lectum petat. Meatus auditorius in statu naturali est, nec siccus, nec humidus.

Filia unica ipsius nunc circiter 24. annorum bene adhuc audit.

Remediis Ill. Vir contra morbum hunc molestum, variis a tempore, in tempus, usus est, verum frustra. Immisit prima vice oleum amygdalarum amararum saepius vespere, ad guttas duas tresve, sed sine levamine; brevi post omni tertia die, mensis Maji et Junii, guttas duas tresve succi fedi recenter expressi, juncto simul vapore florum chamomillae, in lacte coctorum, per infundibulum collecto, unde revera multum allevatus auditus est. Quum vero hoc remedium plenariam curam non adferret, adhibuit Vir Ill. succum ex ovis formicarum, urinae calidae erinacei vaporem, panem calidum cum semine foeniculi coctum, balsamo *Teichmeyeriano* madefactum, et spiritum vini allio vel sedo saturatum: interne simul radicem raphani rusticani, jejuno ventriculo. Sed nec hoc quidquam juvit. Electricitas, per 4. hebdomades, ad omnes corporis partes sensim directa, primo morbum allevavit; post duos menses vero cessavit paucus hic effectus dulcis, et frigus aurium auctum plus est. Nec levamen attulit decoctum herbae salviae, chamomillae et rorismarini, auribus ter de die infusum, cum inunctione externa regionis aurium cum spiritu lavendulae et salis ammoniaci.

Monere hoc adhuc de hoc aegro debeo, quod, a quo tempore electricitas adhibita fuit, interdum pruriant aures, tuncque major solito ceruminis quantitas ex auribus educi queat. Singulare phaenomenon vero est, quod sub educatione ceruminis quam plurimum levis succedat tussis.

2) *Martinus* frater optime audivit, usquedum ille aetatis suae anno 27. ex officio, qua *Geometra militaris*, in autumno sylvas Bohemicas per aliquot dies pluviosos circumvagari, noctuque in iisdem vestibis humidis dormire humi debuisset. Redux enim ab itinere, animadvertit levem auditus difficultatem, majorem vero, quum anno 29. per 20. dies

dies et noctes, in finibus Poloniae montes mensuraret, et praesertim per quandam noctem totam in pluviis commoraretur. Medicamenta primum adhibita, ut pediluvia, vesicantia, scarificationes, et moschus, auribus bombice inditus, auditum ipsi aliquantum meliorarunt; essentia acustica vero paulo post auribus applicata, mercurius interne praescriptus, nec non electricitas, morbum auxerunt, ita, ut, ex hac nimis diu continuata, omnem sensum auditus, memoriamque amiserit, misereque convulsionibus perierit.

3) *Joannes*, usque ad 14. vitae annum sanus in auribus fuit; ab eo tempore, ex causa ipsi ignota, sensit auditus decrementum, quod sequentibus annis plus augebatur. Accusat Ill. Vir forte transpirationem suppressam, quia ipse, puer, noctu, per totam aestatem, serumque autumnum, absque mitra apertis fenestris dormivit. Variat tamen iste auditus difficilis, major minorque fit variis circumstantiis; nempe deterioratur, 1) post quamlibet vehementem commotionem, 2) magno calore, 3) curvando multum caput, stando, vel sedendo, 4) post sumtos nimis largos solito cibos et potus, 5) in balneis calidis, 6) in domiciliis multum calefactis.

Sub his circumstantiis jungitur saepe aurium fusurrus, sensusque in aure genitae vesicae aqueae auditum, ad minutam vel secundam penitus tollentis, qui vero rursus redit disrupta vesica, quam ruptionem salivae deglutitio promovet.

Melius audit Ill. Vir vehendo rheda, praecipue in rheda strepitum magnum excitante.

Edoctus ex irritis conaminibus fratrum, nulla auribus remedia applicare voluit; ob plethoricum corporis statum saepius venam secavit, absque tamen, auribus inde succedente, levamine ullo.

4) *Rosina*, anno septimo, post variolas malignas, dolore capitis et aurium est affecta, ita ut exinde surda et successive

cessive magis magisque facta fuerit. Ceterum plus laborat aure sinistra, quam dextra.

Ejus filia, post, anno suae vitae 15, perpeffam tussim gravem, incidit pedetentim in baryeotoiam quodque. Quamdiu duravit tussis, aures fundebant seculum utraeque, cessante vero tussi, cessavit etiam ille fluxus, abresque fiebant siccae. Adhibuit contra hoc malum mater. 1) oleum hyperici, 2) panem calidum recenter coctum, 3) vapores calidos. Ast frustra. Ideo ex consilio meo applicabatur ad brachium fontanella; auribus immittebatur decoctum ex salvia, floribus chamomillae, et herba roris marini, simulque regio aurium spiritu vini cum spiritu salis ammoniaci fricabatur; interne dabantur diaphoretica, solventia, depurantia. Factum inde est, ut aures plus maderent; ast surditas mansit eadem.

5) Sara, usque ad annum 32, vitae suae, quo phthisi mortua est, bene audivit; aures tamen semper fluentes habuit. Sarde filius, Georg. Franciscus, 45. nunc annorum, surdescere incepit aure sinistra, cum sensu plenitudinis, in dextra, dum post perpeffam in Walachia febrem acutam, 1790. mense Januario, ex regione calida, per montes Carpathicos, nive adhuc obductos, in Transylvaniam veniret, inque illis, transpiratione suppressa, et fluxum, ex aure sinistra, serosum, per aliquot dies existentem, subito supprimeret. Tam felix vero fuit hic aeger, ut tamen perfecte curaretur, per diaphoretica, et vesicantia, nuchae applicata, intra aliquot hebdomodes, absque revocato auris fluxu.

6) Mater harum quinque prolium, nomine Sara, nunc 80. annorum, a sanis procreata parentibus, usque ad annum 53. nullo aurium defectu laboravit, hac tamen differentia, quod sinistra aure melius audiret, quam dextra; haec enim ex improvise tubi sono, auri applicati, debilitata, in juventute adhuc erat. Surda vero evasit, cum erysipelate capitis, anno 53. laboraret, eodemque anno maritus repente moreretur, quae mors tam terrorem, quam moerorem, in ea ex-

citavit non exiguum, haecque surditas, cum perpetuo susurrū, a die in diem crevit, adeo ut nunc aure dextra plenarie surda sit.

7) Pater familiae surdae, sive *maritus Sarae*, *Georgius*, et vivis cessit anno 59. Optimo auditū quidem gavissus ille non est; verum etiam de debilitate sua non conquerebatur, excepto, quod aure dextra melius audiret, quam sinistra, absque causa tamen ipsi manifesta.

8) Avia familiae surdae seu *mater Georgii*, *Maria*, annum vitae 81. attingit. In ultimis vitae annis difficilior in auditu erat, nescio an ex senectute, vel morbo.

In linea laterali

hujus familiae barycoia laborant

1) Frater *Georgii*, *Theodorus*. Ille pedetentim solito difficiliter aliorum voces percipere incepit; anno vitae 54. ex transpiratione capitis suppressa vero, surditate vera affligebatur, quam quidem pane calefacto, semine foeniculi frixo, auribus per 4. hebdomadas applicato, ad magnam partem levavit, non vero penitus sustulit, relabente posteris annis rursus malo. Plus ceterum *Theodorus* laborat aure dextra, quam sinistra.

2) Filius *Theodori*, *Carolus*, sexto vitae anno post parotides, morbillis succedentes, male curatas, in aures dissipatas, in ipsis exulcerationem, et surditatem excitarunt. Filia ipsius, *Theresia*, nunc 14. circiter annorum, ab aliquo tempore, absque causa manifesta, male quoque audit.

3) Ex familia *Sarae* alia derivari mali origo potest. Nempe *pater Sarae*, *Samuel*, aure sanus, ex tribus feminis habuit proles, scilicet ex *prima* femina *Samuelem*, ex *altera* *Bartholomaeum* et *Saram*, et ex *tertia* *Elisabetham*.

a) *Bartholomaeus*, frater *Sarae*, vixit 58. annos, male audit, cum perpetuo aurium susurrū, jam in annis suis viri-

libus, pesusque in senioribus, plusque dextra, quam sinistra parte. Duas reliquit ipse filias, optime ad hunc usque diem audientes.

b) *Samuel* ad mortem usque nullo aurium vitio laboravit, filia ejus tertia, *Rosina*, vero, anno 57. ex moerore filii mortui, paupertatisque perpessae, incidit in veram baryeciam. Tres reliquae Samuelis filiae, una cum prolibus, audiunt bene.

c) *Elisabetha* nullo unquam aurium defectu laboravit; verum ejus tres infantes citius, serius, magis, minus, baryecia affligi inceperunt, imo ex filio majore natu, *Samuele*, saepius erysipelate faciei afflicto, 2. pueri, jam ante 14. annum, de difficili auditu conquesti sunt, virgo vero nunquam adhuc, *Filia Elisabethae* aliquot peperit infantes, hucusque bene audientes, excepta filia 19. annorum, majore natu, jam difficile audiente.

4) In remotioribus gradibus extitit quoque *mulier, juvenisque*, eodem morbo laborantes. Mulier, cujus avus jam surdus fuit, a matre in gradu tertio erat consanguinea, juvenis vero in tertio gradu a patre.

Historia baryeciae haereditariae altera

concernit familiam pellionis, *Andreae Klein*, qui surdus erat, cujusque septem liberi potissimum obsurduerunt. Quantum expiscari potui a liberis, audivi, ipsum jam in juventute baryecia affectum fuisse; quo anno vero, et quomodo, non patet. Hoc saltem rescivi, patrem ipsius, matrem, 2. fratres, et 2. sorores de nullo aurium defectu unquam conquestos esse.

Senex iste septem procreavit liberos, quatuor filios et tres filias, nempe *Andream, Christianum, Joannem, Martinum, Annam, Catharinam* et *Rosinam*.

1) *Andreas* puer obfurdit; quomodo, nemo ex familia fcivit. Reliquit ille 2. liberos perfecte fanos.

2) *Christianus* 15. anno, auditum amifit, ex cauffa mihi incognita, reliquit 2. liberos bene audientes.

3) *Joannes* 30. aetatis anno, post transpirationem fuppreffam, audire defuit. Procreavit ipfe 6. liberos, 2. filios et 4. filias. Tres liberi natu majores, nempe 2. pueri et puella, jam obfurduerunt, reliquae nondum, nempe a) puella 20. annorum auditum amifit nono aetatis anno, quum efflorefcentia, poft autem unam fita, fponte decideret, altera tamen aure quoque male audit, illa vero pejus. b) Filius, *Joannes* nomine, nunc 19. annorum, octavo anno, poft alapam fortem acceptam, audire defuit, in parte affecta in totum, in altera tantum ad partem. c) *Martinus* 16. annorum ante tres annos, feu 13. anno, abfque cauffa aperta obfurdit.

Horum trium liberorum pater ceterum tempore pluviali melius audit, quam fereno. Monere etiam debeo, fratrem uxoris *Kleinii*, nunc 39. annorum, a feptimo anno, ob faepius perpeffas convulfiones, nil audire.

4) *Martinus*, una cum infantibus, optima gaudet valetudine, nec non *Catharina* una cum infantibus.

5) *Anna* vero, poft variolas, 12. aetatis anno, fonos non exacte percipere incepit.

6) *Rofina* moriebatur tertio aetatis anno, variolis, abfque ullo aurium defectu.

Dum hujus mali haereditarii in antecedentibus expoſiti originem cauffasque occasionales perpendo; fequentes mihi eruere earum, ex morborum decurfu, licet:

1) *Suppreffam transpirationem capitis*. Hanc perpeffus eſt *Georgius, Martinus, Joannes, Georgius Francifcus*.

2) *Meditationes* solito vehementiores, ex qua caussa *Georgius* malum auctum vidit.

3) *Moerorem* gravem, quem accusavit *Georgius*, *Sara* et *Rolina*.

4) *Metastases*, quae elucet apud *Saram*, *Rosinam* et ejus filiam, *Carolum*, *Samuelem*, filium *Elisabethae*, *Annam Kleinii*, et puellam majorem *Joannis Kleinii*.

5) *Commotiones cerebri*, dum ab alapa data obsurduit *Joannes*, filius *Joannis Kleinii*.

Quo clarius elucet hae causssae occasionales in producenda baryecoa haereditaria, eo difficilius mihi caussa ejus primaria determinanda esse videtur. Susplicari tamen mihi licet, nervorum, organo auditus inservientium, debilitatem praeternaturalem quandam, eos ita disponentem, ut, antecedente caussa accidentali, facile succedat in duabus his familiis baryecoa. Aperte hoc assertum patet quoque, in phthisibus haereditariis, quibus, in annis certis, tota familia, ante perfecte sana, corripitur, et perit.

Dabam Coronae in Transylvania,

d. 15. Nov. 1789.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. D. MARTINI LANGII.

Historia Icteriorum Epidemicorum.

Nimis frequens, ac vulgaris, *Coronae in Transylvania* existit icterus, a Mense *Februario* anni 1784. usque ad finem Mensis *Maji* A. 1785. a), et quidem sub forma, non saepius obvia: quare a Medicis nec tam accurate, nec tam multifariam, uti de fraterno ejus morbo, ictero nimirum

R 3

chro-

a) Cessante hac constitutione epidemica, nempe fine mensis *Maji*, anni jam dicti, oriebantur epidemico modo tussis convulsiva, et morbilli mox vere inflammatorii, mox fordibus primarum viarum juncti,

chronico, de eo disputatum est b). Itaque non superfluum fuisse puto laborem, periculum capessendo, communicare cum republica literata, quae de hoc morbo hactenus animadverti, quatenus nimirum is a *populari ictero diversus* est: nam de ictero in universum loqui, consilium meum hic non est.

Icteri in singulis hominibus, orti ex peculiari corporis constitutione, vel ita dicti icteri chronici, etiam apud nos non plane rari morbi sunt. Verum mirum mihi in initio videbatur, brevi tempore sat multos homines, omnis generis, conditionis, sexus, et aetatis, ictero tali laborare, cujus causae et symptomata a chronico admodum erant diversa; qui vero eodem modo afficiebat aegrotos, ac mater ejus, febris biliosa acuta.

Nulla hominum classis illo immunis erat. Liberi, aequae ac adulti, hoc morbo laborabant; mares, aequae ac feminae; divites item et pauperes. Ceterum non erat lethalis, e contrario sine difficultate sanabilis. Hujus icteri causa, durante epidemia, nemo moriebatur, nisi vir septuagenarius, qui, post diuturnum moerorem, in icterum, et febrim lentam, incidit, eamque ad finem vitae usque retinuit; cujusque medicus ego non fui.

Diversus in suis symptomatibus, uti omnes morbi epidemici, etiam icterus huius fuit. Nonnulli hominum aegrotantium vehementius, alii non ita vehementer, passi sunt, pro diversitate corporum afflictorum, diversa mutatione aeris, et nexu hujus morbi cum aliis morbis.

Apud paucissimos aegros, post solita demum, icterum alias praecedentia, symptomata, mala lenta, color flavus in oculis et cute videbatur: apud plurimos vero apparebat potissimum post suppressam transpirationem, aut corruptas pri-
mas

b) Inter scriptores recentiores, de icteris epidemicis imprimis disputant celeb. STRACK in Actis Moguntinis T. I. et BRÜNNING in libro, de ictero spasmodico, *Essendiae* 1772. epidemico.

mas vias, repente, cum omnibus suis symptomatibus. Et apud omnes, statim ab initio morbi, aderat modo lenior, modo vehementior, febris; febris continua remittens, tertiana, vera febris biliosa, quam omnia symptomata febris biliosae concomitabantur, quaeque eadem ratione, eodemque tempore, uti febres biliosae simplices, ventris solutione, urina, et sudore, tollebantur. Non absque ratione igitur hunc febrilem icterum, febrem acutam biliosam latentem, seu larvatum, adpellandum esse existimo.

Qui minimum de ictero passi sunt, adeo leniter aegrotabant, ut negotia sua expedire possent. Febris eorum fuit nimis temperata, pulsus mollis, nec adeo celer, sitierunt modicum, aut plane nihil; lingua non admodum impura; comederunt cum appetitu; post esum vero affligebantur anxietate, et de lassitudine solum querebantur; cutis color fuit flavus, et urinae croceus.

Qui vero vehementius aegrotarunt, pluribus etiam, et sensibilibus, symptomatibus sunt conflictati. De defectu virium, qui durante morbo semper eos comitabatur, querebantur prius, quam morbus nosci poterat. Modo plures, modo pauciores, homines querebantur de doloribus in capite, dorso, lumbis, omnibusque membris; de doloribus in stomacho, conjunctis cum sensatione plenitudinis: imo nonnunquam etiam de doloribus in intestinis, de torminibus ventris, frigore, aestu, siti et anxietate, in regione cardiae ventriculi, deque gustu amaro. Lingua eorum erat impura, flava aspectu; appetitus debilitatus, aut plane amissus, et pulsus celer, at mollis. Ipsi aegrotantes erant veriginosi, proclives ad vomitum; immo nonnulli vomebant vehementer mucum et bilem.

Modo post haec enarrata symptomata, modo una cum iis, apparuit color universalis flavus cutis, aspectu mox obscurior, mox lucidior; urina crassa, modo subnigrior, modo minus subnigra, modo lateritia; et alvus plurimum difficilis,

cilis, albida, quae tamen apud multos admodum biliosa, interdum etiam cum diarrhoea conjuncta erat. Immo nonnulli jam ante febrim, et animadversionem icteri, aliquamdiu albas et torpidas feces se animadvertisse affirmabant. Sub his circumstantiis venter non multum eratensus, nec dolorificus; et ope tactus non poteram in ventre sensibiles obstructions viscerum detegere. Ceterum morbus semper febre erat simplex; in conjunctione cum febre quartana, durante hac epidemia, apud unam feminam tantum reperi. In universum animadverti etiam, plures adultos, quam liberos, ab hoc morbo correptos esse.

De causis hujus epidemiae icterorum cogitans, nullibi certius, quam in aere, eas quaerendas esse puto: nempe, in maxime mutabili aestate calida, anni 1783 et 1784, et consequente frigidissima hieme anni 1784. quarum mutabilitate bilis in corpore humano tempore aestivo fermentari, et hiemali inspissari, debuit a). Fuit enim hiems anni 1783. parum frigida, saepius pluvia; ver, insequensque aestas, hic, sicuti in Europa universa, calida et nebulosa; autumnus continuo sudus. E contrario in hieme anni 1784. frigus vehemens diu duravit; quam secuta est admodum mutabilis aestas, modo calidissima, modo valde frigida; et autumnus, contra naturalem suam conditionem, ad medium Decembrem usque, calidus fuit: tum sat vehemens frigus insecutum est, ad medium Aprilem usque durans: deinde ad breve tempus repente calida tempestas, et non multo post iterum frigida pluvia, per totam aestatem anni 1785. ita durans.

Verfatus aliquo modo tantum in arte physica, atque magni influxus aëris, una cum suis mutationibus in corpus humanum, innumerabiliumque morborum, inde ortorum, homi-

2) Ex hoc praeternaturali statu bilis determinari potest, quare quis plane hoc ictero, et non simplici febre biliosa, laboraverit; nempe quia bilis in hoc magis fluida, et fortasse non admodum acris fuit, igitur neque obstructione, neque spasmis, meatus bilis occludi potuit.

hominem a nativitate ad senectutem usque comitantium, gnarus, facile perspiciet, talem constitutionem aëris, qualem in praecedentibus descripsi, in bilem praesertim agere, eamque confundere, et ad genesis talium morborum proximam occasionem dare debere, quales etiam in hac constitutione epidemica grassabantur. Quam ob causam, durante hac epidemia, icteri, crebro etiam alii, cum hoc ictero cognati, morbi, animadvertentur, e. g. verae febres biliosae acutae, febres intermittentes, haemitritaeae Galeni, febres biliosae catarrhales, et aliae diversae inflammatoriae, immo exanthematicae, ut scarlatina. In aestate anni 1784. oriebantur aphthae singulatim, et etiam in conjunctione cum aliis morbis, ut scarlatina, crebro a). In insequente autumno febres quartanae, et in Decembri, et Januario sequentis anni, symptomata hysterica vulgaria oriebantur, in conjunctione cum febribus biliosis, quae vero solventibus, et purgantibus medicamentis, brevi tempore tollebantur.

Ex his dictis omnibus suspicari facile licet, qualia remedia in hocce ictero epidemico utilissima fuerint, et qualia cum utilitate aegrotis a me visitatis adcommodaverim. Omnia illa praecepta et medicamenta, quae in febribus biliosis acutis in universum adhiberi solent, etiam hic remedia utilissima erant. Omnes aegrotantes, me consulentes, sani evaserunt una, duabus, ad summum tribus hebdomadibus, ope remediorum a me commendatorum, excepto viro, annum septuagesimum quartum agente, alias podagra laborante, post octo demum hebdomadas salvo reddito, in quo vero icterus febrilis transit in chronicum, fortassis, quia corpus ejus fuit pituitosum. Et haec medicamenta erant: refri-

a) Ejusdem sententiae mecum in hac re etiam est Britannus MEAD (vide ejus monita et praecepta medica), imputans aphthas, in aestate crebro apparentes, vehementi frigori praecedentis hiemis.

refrigerantia, salia, emetica, purgantia, serum lactis; decocta e radicibus solventibus, oxymel et succus citri, pro re nata. Apud paucissimos necessarium esse putavi, ut applicarentur clysmata aut unguenta emollientia, resolventia. Vena nunquam secta est.

Corona Erlangam miss.

d. 6. Jan. 1790.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. PHILIPPI JACOBI PIDERIT.

De

Ulcerum artificialium in Pleumonia usu, si non plane proscríbendo, tamen valde limitando.

§. I.

Non miramini *Lectores*, si in morbo tam frequenti, tam exitiali, et usque adeo generi humano, in ipsa florentissima aetate, funestissimo, *scientiae nostrae salutaris Antistites*, de excogitandis remediis indefessi fuerint. Sat amplam seriem remediorum hinc *Therapia* suppeditat, quae *Pleumoniae*, seu *Phthisi pulmonariae*, sanandae inservire creduntur, et non ultimum locum inter haec hactenus tenent, quae ex fonte *chirurgico* desumuntur, *Fonticuli* et *Setacea* nimirum, quae sub nomine *ulcerum artificialium* comprehendimus.

Terminos, *Phthisis*, *Tabes*, *Hedica*, aut a quibusdam scriptoribus promiscue sumi, aut multo magis eos inter se non convenire, ut singulis certam suam significationem adscribant, vulgaris scriptorum usus docebit; ut igitur omnis ambiguitas evitetur, distinctam proponere notionem, quid sub unoquoque horum vocabulorum intelligendum sit, necesse nobis

nobis videtur. Si ad Etymologiam, seu horum vocabulorum significatum grammaticum, respiciamus, singula *lentam nostri corporis consumptionem* significanti; nimirum $\Phi\theta\iota\sigma\iota\varsigma$ a $\Phi\theta\epsilon\omega$ *corrumpo*, *Tabes* a $\tau\acute{\alpha}\nu\omega$ seu $\tau\acute{\eta}\nu\omega$, *liquo*, *liquefacio*, et *Hectica* ab $\epsilon\acute{\eta}\varsigma$, habitus, scilicet febrilis corporis nostri, quo sensim emaciatur. Interea pervetustum fuit discrimen inter *hecticos morbos*, et *phthysicos*, ita quidem, ut in utrisque febrem adesse, cum corporis consumptione, observetur, sed in prioribus sine ulcere corpus contabescat, in caeteris vero ulcus quoddam in aliquo viscere simul adsit, unde febris vires depascens alitur et nutritur. Varia pectoris et abdominis viscera ulceribus laborare posse, experientia, et praesertim cadaverum sectiones, docuerunt, et secundum hanc diversitatem, diversae oriuntur *Phthysicos* species, quae modo *pulmonaria*, modo *hepatica*, modo *mesenterica* *) etc. audit, quam, praesertim communis loquendi modus, priori ut plurimum *Phthysicos* nomen tribuit; et aliae vero hujus morbi species, in quibus saepe vel difficile, vel etiam nullo modo, ulceris praesentiam dignoscere possumus, sub *Tabescentiae*, seu *Tabis*, quin, sed minus recte, *Hecticae* nomine, comprehenduntur. Alii vero et quidem plurimi, non incongrue, illis morbis, in quibus, ab obstructionibus viscerum quorundam, corpus lente consumitur, *Tabis* nomen attribuunt, et huc e. g. *Atrophiam infantum*, imo ipsum *Marasimum senilem*, referunt.

Utcunque vero hoc sit, nobis jam non de omnibus *Phthysicos* speciebus sermo est, sed de ea tantum specie loquimur, in qua ulcus pulmonem devastat, quae etiam quodammodo $\kappa\alpha\tau\ \epsilon\acute{\eta}\sigma\chi\eta\nu$ *Phthysis*, aut distinctius a $\pi\lambda\epsilon\nu\mu\acute{\alpha}\omega$, seu

S 2

$\pi\nu\epsilon\upsilon$.

*) Circa principium praeteriti anni in sectione militis, qui, citra omnem tussim, febre lenta sensim sensimque emarcuit, per omnem morbi decursum semper de dolore in infimo ventre, nullo modo remittente, questus, apparuerunt omnes et singulae Mesenterii glandulae, non solum induratae, sed etiam ipso pure impletae.

πνευμόνων, ex pulmonum morbo tabesco, in quo sensu divus noster HIPPOCRATES jam verbum hoc sumsit, *Pleumonia* vocatur, eique etiam, quae proferimus, et hucusque observavimus, dicata sunt, et jam *Lectorum benevolorum* iudicio aequo submittimus.

§. 2.

Satis amplum esse catalogum remediorum, quae huic morbo opponuntur, supra (§. praec.) jam notavimus. Sed prohi dolor! ut aperte et ingenue veritatem confiteamur, omnia, sit *Cortex peruvianus*, *Lichen islandicus*, *Polygala amara*, *Salab.*, *Asphaltum*, *succus Cucumerum*, *decoctum Limacum*, *Myrrha*; sint porro *Vomitoria*, saepius repetita, a Clar. REID tam impense laudata, et, ut brevi rem comprehendamus, ab innocenti *Aqua Selterana* usque ad periculosa *Saturnina*, *Antihedticum Poterii* et *Tincturam antiphthificam Grammani*, quae B. VOGELIUS loco omnium aliorum posuit, omnia et singula incassum a nobis adhibita fuerunt, ita ut nullum verum *phthiticum*, qui *Pleumonia* laboraverunt, sciamus, quem sanavimus. Aliquomodo tolerabiliores reddere horum afflictorum tristissimas dies, omne illud fuit, quod a remediis applicatis, et nostra cura, obtinere potuimus.

§. 3.

Therapiam nostram, in tali frequenti et elegantissimis corporis formis aetateque florentibus ferale morbo, tam calamitosam conspicientes, ingenue fatemur, fieri non alio modo potuisse, quam ut ambabus apprehendamus manibus, id remediorum genus, a quo, si aut ad eorum agendi modum, aut ad auctoritatem virorum illorum reflectamus, qui illud celebrant, maxima nobis expectanda fuerunt, et nostra inprimis fiducia digna. Loco omnium aliorum ea hic transcribamus, quae B. BRENDLIUS, vir supra omnem nostram
lau-

laudem elatus, in elegantissima Dissertatione, de *Phthiſeos Hecticaeque discrimine, et Setaceorum utrobique usu*, de *Setaceorum* efficacia profert. „Supereſt, ait nimirum, ut veteres imitati, revulſionibus utamur, per ulcera artificialia, diuturnis, quin repetitis, quorum ſeſe natura ſuas in vindicias exoneret, tum nondum collecto abſceſſu, tum formato jam, faciliusque ſanando ſubtractis nutrimentis ex perpetuo puris proventu. Utiliſſima hic erunt *ſetacea* ad cervicem; extatque inprimis, de ſanata ſic *Tabe*, elegantiffima hiſtoria, auctore LEPORINO, apud HILDANUM. — — Primum beneficium eſt, ſtatim, ac ſuppuratio procedere coepit, levari minuique et ceſſare tandem ſudores colliquativos, memorabili phaenomeno, deinde tuſſim, ſed paulatim et lento gradu, perque periodos tantisper et intervalla, conquieſcere, febrem denique poſtremum. Plerumque adhibito tempeſtiva, mirum in modum caeteris ſubveniens remediis, ſomnum mature reddit, et faciei meliorem aſpectum, et corpori fructum alimenti, magis jam expetiti. Serius remedium tardiore effectu eſt, et vel inclinatis jam rebus, ſaltem fide diutius trahit. Subinde minuitur ceſſatve; ſine cauſa manifeſta, ſuppuratio, ſputumve puris, ſi jam illuc ventum eſt: tumque mira metamorphoſi, ſpaſmodica, ex hypochondriis potiſſimum, ſymptomata, pervigilia ejus generis, animi atrabilariae mutationes, deliria ipſa, ſed ludicra fere, tantisper adſunt, niſi ptyaliſimus quidam ſingularis, vel metaſtaſis ad cutem, aut deſfluxiones aliae, aut oedema pedum, novum auctiusve ſucceſſerint, dum ſuppurationis redeat ſtadium, quod manifeſte ſuis periodis diſtinguetur.” Si his addimus encomia, quibus talia *ulcera artificialia* in noſtro morbo magnopere extollunt *illuſtr.* FRITZE in *den medicinischen Annalen B. I. pag. 214. clar. REID in Eſſay on the nature and cure of the Phthiſis pulmonalis pag. 158. I. FOTHERGILL in med. obſerv. and inquir. Vol. 5. pag. 365. et S. FOART SIMMONS practical Obſerv. on the Treatement of*

Consumption p. 44. Aut etiam ad tales observationes respiciemus, quae casu quodammodo fortuito factae sunt: e. g. *illustr. BRAMBILLAE*, qui *Phthysin*, amputatione membri cujusdam peracta, sanatam videbat, vid. *Ejus tract. de Phlegmone* *); *illustr. RICHTERI*, qui, uti in *Chirurg. Bibliothek 4. B. p. 264.* narrat, *Phthysin* sanatam observavit ex Mamma cancrosa amputata. Aut si tandem talia ulcera sic consideremus, quod humores ab ulcere in pulmone derivent, hincque devastationi, quae ab ulcere in hoc nobili viscere oritur, obsistant, nihil superest, nisi quilibet Medicus exoptatissimum ab his remediis effectum in *Pleumonia* expectet. Vnde etiam evenit,

*) Ante circiter tres menses mulieri hic loci brachium ab *expertissimo* hujus urbis *Chirurgo praetorio*, AHLHAUSEN, amputatum fuit, quae ultra anni spatium, circa articulationem in cubito *spina ventosa* laboraverit, et cujus tali modo res eo adducta fuit, ut corpus plane emaciatum, viresque debilissimae fuerint. Adfuit febris lenta, sudores nocturni colliquativi adfuerunt, jamque hi et per aliquot menses aegram cruciaverant; aderat etiam diarrhoea colliquativa, aphthae, in omni oris ambitu et lingua, conspicuae fuerunt; appetitus ciborum dejectus, somnus nullus, nisi opiatis factus; et in genere mors omni die expectanda fuit, ita ut etiam nonnisi plurium hujus civitatis Medicorum maturo consilio, Collegarum nimirum conjunctissimorum, *illustrium Consiliariorum aulicorum* STEIN, et GRANDIER, ego, qui primus vocatus, et praedictus *laudatus Chirurgus* miserae aegrae desiderio, quae avide amputationem expectavit, obsequi voluerimus. Facta felici amputatione, et, ut itaque materiae resorptio non amplius locum habere potuerit, non octo dies transibant, ut sudores, diarrhoeae sistebantur, aphthae disparuerunt, somnus redierat tranquillus, cum ciborum appetitu, febris cessaret, et sensim sensimque res se adeo in melius mutaverunt, ut jam, dum haec scribo, aegra haec viribus tantis dotata sit, ut perfectissimam corporis sanitatem ei promittere possimus. Quaeritur merito, numne casus ille, quem *illustr. BRAMBILLA* in mediam profert, nostri similis sit, ita ut etiam ibi, uti in nostro, aegra nullo modo pulmonis vitio laboraverit?

nit, ut minime hoc remediorum genus neglexerimus, sed multo magis in variis aegrotis eorum periculum fecerimus; at id ipsum, uti sequentes observationes docent, *nullo cum effectu, et de spe nostra decedentes.*

§. 4.

OBSERVATIO I. *Lanio* hujus urbis, annorum circiter L. aetatis, qui semper in juventute fausta fruebatur sanitate, nisi, quod jam retro viginti annis, inordinatis *Haemorrhoidum* motibus laboraverit, ex abusu spirituosorum, ab aliquot annis *Tussi*, cum excreatione, correptus fuit, quae progressu temporis ingravescibat, et ei alia symptomata una ciebat, e. g. *Dispnoeam, virium languorem et febriles inordinatos motus, cum largis sudoribus.* Variis antea Medicis, et etiam, ut deplorandum fatum sic voluit, Medicastris consultis, mense Maio anni MDCCLXXXII. ad eum accedebam. *Vires* jam fuerunt nondum plane fractae, *Tussis* vero eum, per omne diei spatium, et praesertim noctu, postquam per aliquot horas somno aliquomodo relictus esset, cruciavit, una cum *sputo jam purulento, et dolore in dextro pectoris latere;* adfuerunt etiam *sudores colliquativi, et omni die, circa vesperam, febrilis accessus* eum vexabat, qui modo longiori, modo breviori, circuitu finiebatur. *Appetitus ciborum* plane prostratus fuit. Circa vesperam leve *pedum Oedema* apparuit, quod vero altero die iterum evanuit. Rebus tali modo longe in malum procedentibus, statim primis, quibus meae curae se tradidit diebus, ei *setaceum* ad pectus ipsum applicare consului. Quoniam autem hoc ei nimis crudele videbatur, et nullo modo in hujus applicationem consentire voluit; applicati ei fuerunt *duo magni Fonticuli*, unus ad brachium, et alter in pede. Ad appetitum ciborum, qui plane dejectus erat, restituendum, praescripsi ei *Extractum Quassiae*, postea etiam *Myrrhae aquosum, cum Lactis saccharo,* quae etiam aliquomodo, et ita, uti in tali aegro expectare

ctare poteramus, illum resuscitabant: sed, quanquam progressu temporis *Lichenem islandicum* larga manu dedimus, ei etiam, quoniam tandem aeger medicamen hoc fastidiebat, *Decodum corticis peruviani*, cum *radice Salab*, praescripsimus, *Fonticuli* etiam, sat magni, bene et copiose suppurabant, nihilominus ne hilum quidem ad meliorem aegri fortunam contribuebant, omnia multo magis sensim sensimque in deterius abierunt, tandemque, postquam per aliquot menses *suppuratio* duravit, haec etiam, viribus aegroti plane exhaustis, finiebatur, et in Februario subsequenti anni diem obiit supremum.

§. 5.

OBSERVATIO II. Ad uxorem civis hujus urbis, qui ex *Aurichalco* opera fabricabat, morbo nostro funesto laborantem, sat mature vocabar, ubi res adhuc in principio erat, et itaque multa exspectanda fuissent, nisi, uti mihi jam antea, et postea, prohi dolor! ampla experientia docuit, morbum nostrum nullis sub circumstantiis, modo ipse pulmo ulcere laborat, ullis remediis cedere. Accedebam ad aegram hanc, quae jam per duos annos saepe *sputo cruento* vexata fuerat, in fine mensis Martii Anni MDCCLXXXV; aetatis erat circiter XXX. annorum. *Tussi* quidem et *Dyspnoea* maxime vexabatur, et *sputum* erat *purulentum*, tamen omnia haec non continue duraverunt, sed saepe septimanae, imo menses fuerunt, ubi satis tolerabilem vitam aegra agebat, praesertim tempestate serena; insuper vires adhuc fuerant laudabiles, appetitus ciborum bonus, somnus, saepe per septimanas, tranquillus et non interruptus. *Sudores nocturni* adhuc satis erant moderati, et saepe per plures noctes nulli. *Negotium mensium* adhuc erat integrum, quanquam jam inordinatum, ut saepe per unum et alterum mensem *catamenia* emanerent. In hoc morbi principio, ubi omnia adhuc faustum effectum ominabantur, statim aegram, quoniam *setaceum* ei nimis du-
rum

rum videbatur, ad *Fonticuli* applicationem persuadebam, qui satis magnus ad brachium ponebatur. Brevi tempore bene suppurabat, et per annum integrum sustentabatur: praeterea ei *Lichen islandicus*, *Extractum Graminis*, *Decoctum radices salab*, et plura alia, tractu temporis, paulatim praescribebantur, sed tamen nihilo secius morbus sensim sensimque in-gravescebat, ita ut circa mensem Maji futuri anni MDCCLXXXVI. morbus deteriorem monstraverit faciem: *Tussis* evadebat intolerabilior, *sputum purulentum* copiosius, *Dyspnoea* major, *Febris lenta* augebatur, *sudores nocturni* auctiores ita, ut vires maxime deficerent: *menstrua* praeterea plane cessabant, et quoniam nullum juvamen videbat, in mense Junio anni MDCCLXXXVI. me derelinquebat, et alium, et postea etiam tertium, Medicum consulebat, sed illi quoque non feliciores fuerunt, quam ego, et aegra circa finem anni vitam finiebat,

§. 6.

OBSERVATIO III. *Uxor dealbatoris* hujus urbis, annorum XL. per vitam inordinatam, praesertim ex abusu spirituosorum, sibi *Pleumoniam* contraxit. In mense Decembri Anni MDCCLXXXV. cum ad eam primo venirem, jam quidem morbus sat fuerat adultus, tamen vires adhuc fuerunt mediocres. *Febris* quidem *lenta*, et *Tussis*, continuo vexabant, *expectoratio* vero *purulenta* non erat insignis, *sudores nocturni* adhuc tolerabiles. Praemisso vomitorio ex *Ipecacuanha*, quia saburra biliosa scatebat, post aliquot dies statim ei *Fonticulus* ad brachium applicabatur, *) sed ab hoc, uti

*) Miratus sum consilium non incelebris Medici, qui *Phthisico* applicationem *Fonticuli ad pectus* suadebat, quod vero, ob continuam *Tussim*, et totius pectoris vehementem concussionem, nullo modo applicari poterat.

uti etiam ab altero, qui ei post circiter octo septimanas etiam ad alterum brachium ponebatur, nullo modo suppurationem obtinere potui, ita, ut, post aliquot mensium spatium, plane eos auferremus. Omnibus adhibitis, quae morbi proprietas requirebat, medicamentis, is sensim ingravescebat, ita, ut circa vernum tempus futuri anni MDCCLXXXVI. moreretur.

§. 7.

OBSERVATIO IV. *Juvenis XXII.* annorum, qui *venatoris* provinciam apud *Nobilem* hujus urbis administrabat, constitutione ad *Pleumoniam* pronus, jam per anni tempus *Tussi* vexabatur, cum *Dyspnoea*, et interdum *sputo cruento*, quae vero flocci pendebat, quoniam nullum virium defectum sentiebat, et caeterum bona videbatur frui sanitate. Sed in principio anni MDCCLXXXVI. post grave perpeffum frigus, *Febre* corripiebatur, quae *Febris catarrhalis biliosae* faciem habuit, et eum lecto affigebat. *Chirurgus* hujus urbis ei medela adstabat, et quidem sat laudabiliter, quum vero morbus magis ingravesceret, vires in dies magis minuebantur, primo mensis Martii advocatus sum. Non difficile cognitu erat, *pulmonis ulcere* aegrum laborare, quod vehementissimus *Febris* gradus comitabatur; *sputum purulentum* adfuit copiosum et *sudores* sat largi. Primum, quod ei, statim in prima mea visitatione, suadebam, fuit *setacei* applicatio ad ipsum pectus, et quanquam parentes ejus ab initio aegre illud permittebant, tandem tamen, in spe aegrotum eo viam suam conservaturum, mihi annuebant. Sed quoque in hoc casu in spe nostra decepti fuimus; nam quamquam ex *setaceo* bona suppuratio sequi videretur, tamen nullum solamen inde sequebatur; nullam mutationem in *sputo*, nullam in *sudoribus*, et nullam in *Febre*, observabamus, multo magis, adhibitis simul congruis medicamentis, omnia tractu temporis in deteriora ruebant, vires tandem plane sufflami-

nabantur, et aeger, in mense Septembri ejusdem anni, vitae suae dies finiebat, postquam circiter septimanas quatuor ante mortem suppuratio *setacei* cessaverit.

§. 8.

OBSERVATIO V. Eodem anno MDCCLXXXVI. in mense Septembri, *uxori* cujusdam *viri*, qui apud *Collegium nostrum supremum*, quod circa *Principis reditus versatur*, provinciam administrabat, medela adstabam, quae annorum erat XXVIII. et *Pleumonia* laborare incipiebat. Omnia adhuc in principio fuerant, *sputum* nondum valde purulentum, *vires* adhuc laudabiles, *sudores* modici, et *Febris* quoque non insignis. *Catamenia* vero jam suppressa fuerant per aliquot menses. Praescribebam ei *Myrrham* in *aquosa decoctione*, et statim ab aegrotā, quae omnia placide et patienter ferebat, acquirebam permissionem, ut ei applicetur *Setaceum ad pectus*. Tolerabat hoc per anni fere spatium, sed nunquam in tanta quantitate suppuratio procedebat, ut exoptabamus, et datis congruis remediis, praesertim praeter *Myrrhae Decoctum*, quod per aliquot menses continuavit, *Decoctum Lichenis islandici*, postea etiam *Chinae*, cum *Salab*, et quae fuerunt alia; tardis gradibus nihilo fecius morbus ingravescebat omnibus suis saevitiis, ut tandem in mense Martio Anni MDCCLXXXVIII. aegra succumberet.

§. 9.

OBSERVATIO VI. *Eques Cohortis praetorianae*, qui annos habuit XXII. circa Martium anni MDCCLXXXVII. postquam jam per aliquot annos *Tussi*, et interdum *sputo cruento* vexatus fuerat, venit ad *Nosocomium*. Statim, viribus adhuc non plane labefactatis, ut *Tussi*, *excreationi purulentae*, *sudoribus*, *Febrique lentae* occurramus, *setaceum* ei applicatum fuit ad *pectus*, quod bene suppurabat. Datis simul *Decocto Lichenis islandici*, cum *Vitrioli acido* parum commixto,

Extracto Graminis; Decocto corticis peruviani, et quae fuerunt alia, tamen omnia semper deteriora fiebant, et viribus tali modo exhaustis, in mense Augusto supremum obiit diem.

§. 10.

OBSERVATIO VII. *Miles legionis praetorianae pedestris in mense Novembri MDCCLXXXVII. in Nosocomium recipiebarur. Tum temporis sputum habuit cruentum, cum dolore pectus gravante, Febreque lenta, cui jam sudores nocturni se associabant. Venaesectionibus parvis repetitis, et praescriptis temperantibus, cum demulcentibus junctis, quibuscum etiam frequens conjungebatur usus Clysmatum resolventium, sputum cruentum quidem mitigabatur, sed Tussis manebat, dolor pectoris, sudores (quos etiam, uti tamen in aliis aegrotis observavimus, decoctum saturatum salviae non infringere poterat) et Febris, superadveniente etiam sputo purulento, accedebat. Quoniam appetitus dejectus, et lingua sordida fuerat, et itaque Vomitoria satis clare indicabantur, ad exemplum clar. REID, per septimanam, unum et alterum emeticum ei praescripsimus, ita, ut, in septimanarum quatuor spatium, eorum quinque acciperet. Multam pituitam evomebat, et semper aliquod levamen observabat, ratione Tussis et Dyspnoeae, alterum et tertium quandoque diem post assumptum vomitorium, caetera vero eadem manebant. Sed quarto et quinto dato Vomitorio hoc levamen etiam cessabat, ut aeger ea plane amplius omni studio respueret. Quoniam jam saepe frustra cum Setaceis et Fonticulis periculum feceram, huic aegroti non applicare animus meus fuisset, nisi Gonorrhoea et Bubones venerei, quos ante aliquot annos habuit, suspicionem in me excitavissent, numne de materia venerea aliquid ad pulmonem dejectum fuisset; ob quam causam ei etiam, per aliquod tempus, praeter Decoctum salab, cum Extracto graminis, omni die unum Granum Mercurii dulcis praescribebam, post quem usum etiam Scabies apparebat,*

sed

sed nullo fausto effectu, ratione *pectoris morbi*. Ne vero aerumnosae vitae aegri novos adderem dolores, loco *setacei*, quod nunc tertia vice frustra in aegrotis meis adhibui, *Fonticulus* ei applicabatur. Sed omnia erant frustranea, et mense Octobri futuri anni morbi saevitiae succumbebat.

§. II.

OBSERVATIO VIII. *Ephippiarius* hujus urbis, vir XLV. annorum, qui luxuriosa vita, praesertim vini abusu, sibi *Pleumoniam* contrahebat, me in autumno anni MDCCLXXXVIII. consulebat. Jam per plures annos saepe *sputo cruento* vexatus, et semper fere *Tussi sicca* molestatus fuerat, unde quidem macilentum habebat corpus, semper vero adhuc laudabilibus gaudebat viribus. Jam vero in medio anni MDCCLXXXVIII. *Tussis* ingravescibat, *sputum* excreabat *purulentum*, *pectus* valde dolebat, *sudores nocturni* se associabant, et in genere maximam virium dejectionem observabat. Quoniam retro a multis annis *ulcere phagadaenico* in uno pede laborabat, quod, vel sua sponte, vel, uti aeger suspicabatur, a *Chirurgo* quodam, ante dimidium circiter annum, siccatum fuerat, mihi maxima erat spes, quando *Fonticuli* ope, effluxum hunc, quem natura jam per plures annos sibi paravit, restituerem, faustissimos fore effectus. Sed quam bene *Fonticulus* suppurabat, tamen nullam inde observavi mutationem salutarem in aegroti symptomatibus, multo magis, omnia, *Tussis*, *sputum*, *sudores*, *Febris lenta*, eadem manebant, *vires* sensim sensimque magis consumebantur, et aeger, omnibus aliis remediis congruis summa diligentia haustis, in vere anni sequentis MDCCLXXXIX. animam expirabat.

§. 12.

Sufficiant haec; sed addere mihi adhuc liceat, nullum fere esse remedium, quod in morbo nostro alias laudatum est,

saltim, si non plane principiis rationalis Medici repugnaret, quod non adhibuimus, nullum autem *verum Phthificum*, qui *ulcere pulmonis* laboravit, sanavimus, et credimus etiam, quod ob perpetuam pulmonis motum, circulationem sanguinis per hoc viscus, quibus omni minutissimo momento ulcus irritatur, et mollem hujus visceris compagem, nullam in naturae Gazophylacio existare remedium contra hunc morbum, et nunquam etiam tale repertum iri.

Cassellis Erlangam miss. d. 11. Jan. 1790.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. CHRISTOPHORI WILHELMI
HUFELAND.

De

*Arsenico deglutito, et Sale alcalino vegetabili, egregio ejus
Antidoto.*

Observatio I.

Puella torosa, annorum 24. polentam illam farinosam, quam *Mehlkloese* vulgo vocant, sibi parans, infcia adjecit portionem farinae, Arsenico mixtae, quam, pro muribus necandis, olim compositam, mater imprudens diligenter reponere omiserat. Vix comederat fatalem cibum, cum nauseam, oppressionem pectoris, dolorem ventriculi, sentiret. Mox praecordia inflantur, dolores augentur, vomitus accedit. Illa sibi persuadens, nil nisi effectus esse nimiae repletionis, sponte brevi cessaturos, nihil metuit, nec opem medici implorat. Sex horis vero miserrime praeterlapsis, omnia symptomata ita augentur, ut, praesertim detecta eodem tempore gravissima mali causa, me appellent. Invenio aegram dirissimis doloribus abdominis, pectorisque, cruciatam, anxietatem summam, crebris animi deliquiis mixtam, labia oris
et

et linguam tumidam, continuos vomendi alvumque dejiciendi conatus, sed irritos, et nil nisi aquosi aliquid eliminantes. Copia Arsenici assumti, quamquam accuratius haud definienda, tamen facile scrupulum unum aequare potuit. Nimis fero me esse vocatum, ut emesi adhuc venenum ejicere tentarem, facile perspicuens, in hoc intestinorum statu summe irritato, jamque ad inflammationem vergente, venenique particulis jam nimis per intestina diffusis, altiusque impactis, unicam, si quae ulla, salutem ab involuentibus, et chemice decomponentibus, acre illud fermentum, junctis sopientibus, exspectandam esse, intellexi. Protinus igitur lac vaccinum larga copia bibendum, et olei olivarum haustus, saepe interponendos, curavi; Olei Tartari per deliqu. guttas 60., aqua dilutas, propinavi, eamque dosin quaque hora dimidia repetere suasi; abdomen cataplasmatibus emollientibus tegi, juncto Linimento ex Oleo Chamomill. coct. Hyoscyam. et Laudano liquido \bar{a} ; Clysmata quoque, sed incassum, suasi. His administratis, secunda jam Olei Tartari dosi, magna symptomatum remissio observari potuit; vomitus et diarrhoea primo siluerunt, dolores atrocissimi mitigari coeperunt, et altero mane (vespera initium curationis factum erat) tormina ventris penitus sedata, anxietatem fere nullam, et aegram quietam, sudoreque critico madidam, inveni. Simul in lingua et faucibus vesiculae aphthosae apparuere, multum prurientes et urentes, quasque etiam in oesophago adesse, ardoris sensus, ibi molestus, significabat. Meridie vesiculae quoque, partim miliares, partim bullosae, in nucha, dorso, et praecordiis observabantur. Regio tamen epigastrica adhuc tumuit atque doluit, sensumque ponderis habuit. Oleum Tartari omni bihorio, una cum reliquis remediis hesternis, continuabatur. Quum vero altero mane inflatio et ardor ventriculi haud multum cessarent, alvusque clausa, et clysmatum applicatio nullo modo obtinenda esset, eam laxare, salina tamen irritamenta evitare, necesse

esse habens, pulverem e Magnesia salis comm. scrupulo uno, Rad. Jalapp. granis quinque composui, cui guttulas duas Olei Anisi, tam celebris Arsenici Antidoti, adjeci. Talem pulverem, quoque bihorio, in Emulsione oleosa deglutivit, unde aliquot dejectiones fluidae, pituitosae, et diminutio molestiarum ventriculi, obtinebantur. Ita per aliquot dies, rariori tamen dosi, continuatum, et sanitas penitus restituta videbatur, excepta inflatione ventriculi et languore artuum, quae cum soli atoniae effectus viderentur, Infuso Quassiae, Elaeosacharo Anisi nupto, oppugnavi, et spatio hebdomadis feliciter profligavi. Nec, quod metui, chronica mala sequebantur, sed per duos annos exin elapsos perfecta sanitate gavisa est.

Propinqua ejus, quae etiam hujus cibi, sed exiguam, portionem deglutiverat, dolores quidem ventriculi, vomitum, et diarrhoeam, tenesimo molestam, experta est, sed duo vel tres haustus *alealini*, supra memorati, penitus haec mala sustulerunt. Lassitudo et Oedema pedum aliquot dies durabant.

Observatio II.

Mulier 30. annorum, habitus tenerioris, sexto mense gravida, vespera subito tam gravibus adfectibus corripitur, ut me protinus accerferent. Invenio eam summis anxietatibus, interdum strangulatoriis, vomituritione, animi deliquis, tremore artuum, dolore ventriculi dirissimo, tenesmoque cruciatam, et me praesente labia oris, lingua, paulatim etiam manus intumescabant; vox et deglutitio inde difficilis. Haec omnia mulieri penitus sanae, statim a comeso frustulo farciminis, acciderant, et horae circiter quadrantem duraverant. Venenum mihi suspicanti, et de farcimine illo diligentius inquirenti, narratur, illud pridie a marito coemptum, et maxima ex parte devoratum fuisse, sine ulla subse-

subsequente noxa, frustulum vero, hodie ab uxore deglutitum, per 24. horas in scrinio latuisse, quod, ut nunc primum recordabantur, fex fere ante menses, reservandae *lapidis muscarii* (s. *Arsenici nativi friabilis*) portioni inserviisset. Cujus etsi nullae amplius reliquiae reperiebantur, certum tamen erat, particulas quasdam cibo illi adhaesisse, et in hoc veneno, unicam mali causam quaerendam esse. Protinus ergo pulveris radic. Ipecacuanhae grana quindecim propino, ob habitum plethoricum, graviditatemque Venaefectionem in brachio instituo, abdomini Cataplasmata lactea impono, et Infusum Flor. Chamomill. cum lacte et oleo, pro vomitu facilitando, crebrius haurire jubeo. Contigit quoque, ut paullo post emesi particulae quaedam cibi venenati, jam satis solutae, ejicerentur. Aliquid exinde levaminis percepit, sed dolores, anxietates, et vomituritiones, nondum cessarunt. Reliquias igitur veneni tollendi scopo, Oleum Tartari per deliqu. omni hora dosi guttarum quinquaginta, aqua mixtarum, adhibui, juncto potu olei, et lactis, Clysmatibusque utrumque continentibus. Id quod tam felici successu factum, ut mox intumescencia oris manuumque subsideret, dolores et vomitus strangulatorii remitterent, et altero mane fere nullum amplius incommodum superesset. Tunc Infusum Mannae cum Foliis Sennae, ad eliminandum fomitem malignum, sumisit, et, conservata duplici vita, feliciter evasit, justoque tempore filium sanum et vegetum peperit.

Epicripsis.

I. Prius exemplum docet, quantum farinosa, ad involuenda ac obtundenda venena acerrima, valeant. Certe quantitas Arsenici adsumti ea fuit, quae, pure hausta, protinus horrendissimas ac vix sedandas turbas excitare debuisset. Hic vero venenum farina, butyro et lacte mixtum, multo lentius mitiusque agebat, symptomataque inde commota tunc

primum, quum, post aliquot horas, benignum illud involucrem digestionē separaretur, tantum vehementiae gradum adsecuta sunt, ut ad medicum confugere necesse videretur. — Utilissima sane medico observatio, usum ejusmodi vehiculorum etiam in adhibendis magis tuto remediis corrosivis e. g. Mercurio sublimato, suadens.

II. Eximia vis *Salis alcalini vegetabilis*, ad corrigendum et extinguendum Arsenici venenum, his observationibus extra dubium ponitur. Statim a primis dosibus vomitus inanis, diarrhoea, tenesmus, cessabant, ut facile intelligeretur, summam aciem veneno ereptam esse; et brevi tota malorum series imminuta ac sublata apparuit. Idem *Cel. Houston*, cujus potissimum suasu hoc remedium adhibui, observavit, et inter alia vis ejus antidotae documenta historiam hominis, hausta Mercurii sublimati corrosivi *Uncia dimidia*, Orco fere traditi, et tamen sale Tartari feliciter sanati, tradidit, (Vid. *Ej. Tr. on Poisons*), unde sat perspicuum, quanta sit ejus vis in omnia venena acido-corrosiva. In priori casu haec quoque virtutem remedii nostri praecipue illustrant, quod in venenum, haud dudum ingestum, sed jam sex horarum spatio in primis viis haerens, earumque ergo tunicis jam fortius impactum, tam potenter egerit, dein quod, aegrota applicationem aliorum auxiliorum, Vsectionis, Clysmatum, balneorum, etc. pertinaciter recusanti, id fere unicum fuerit, quo venenum enervabatur.

III. E Chemicis constat, Alkali fixum vegetabile, Arsenico solvendo maxime idoneum esse, et hoc semimetallum (ex Acido sui generis, Phlogistoque, constans) ita alterare posse, ut Acidum Arsenici absorbeatur, et, expulso phlogistico ejus principio, corpus neutrum, et nullum fere Arsenici vestigium praebens, remaneat. (Memorable hujus rei exemplum Vid. in *Cel. MÖHSEN, Bildnisse berühmter Aerzte*, ubi Chemicus experientissimus praesentiam Arsenici in tali compositione demonstrare vix potuisset, nisi tandem, ad-
jecto

jecto Oleo, phlogisticatum, et sublimatum fuisset.) Destructio igitur, et Metamorphosis, veneni, summus curationis antidotae scopus, et divina Medicinae ac Chemiae hodiernae praerogativa, hoc remedio optime obtinetur, et facile intelligendum est, id, quod extra corpus animale fieri potest, multo melius, Arsenico, jam succo salivali, gastricoque, soluto, et calore animali adjuvante, expectari posse. Equidem haud ignoro, plura alia Arsenici Antidota, a viris arte peritissimis, commendari, et inprimis hodierno tempore, Saponem Cl. HAHNEMANNII, sulphur *Navieri* et Oleum *Anisi Majaulti*, laudibus, famam accepisse. Sed, ni fallor, his omnibus palmam eripit sal nostrum alcalinum, uti brevis eorum disquisitio docebit.

Saponis nempe virtutes sequenti modo a Cl. HAHNEMANNIO demonstrantur: Alcalino remedio quidem opus est, sed summum curationis momentum in eo consistit, ut haec solutio, conjunctioque Alcalini salis cum Acido Arsenici, quam facillime, ac citissime, fiat. Notum vero est, Acida, quo magis Phlogisto impraegnata sunt, eo difficilius copulam Alcalinorum, Alcalina vero, quo magis Acido aëreo turgent, eo aegrius connubium Acidorum inire. Utrumque hoc impedimentum in decompositione Arsenici, ope Alkali fixi vegetabilis, occurrit; prius enim phlogisticis particulis, posterius Aëre fixo repleta sunt. Nullo modo igitur solutio melius promoveri posset, quam priori Phlogiston, alteri Aërem fixum, auferendo.

Illud in corpore vivo secure fieri nequit, hoc ergo agendum superest, idque adsequitur, si, loco Alkali vegetabilis, Alkali causticum, Aëre fixo privatum, eligimus. Cujus vero qualitas corrosiva cum ventriculo jam irritato minime conveniret, praestat id Oleo seu pinguedine nuptum, ergo saponis forma, adhibere. Ita solutio et decompositio veneni quam celerrime perficitur, simulque qualitas oleosa lubrica parietes ventriculi optime defendit.

His vero sequentia objicere liceat:

1. Alkali causticum, si quoque, quod multi negant, absentiam Aëris fixi, causticitati propriam, accipiam, tamen, solutione in aqua simplici, certissime, ac citissime hunc aërem in se recipiet, et majorem versus Arsenicum affinitatem, quam Auctor praedicat, eo perdet.

2. Oleum vero, seu pinguedo, alcalinis particulis adhaerens, ipso solutionis tempore, loco Phlogiston Arsenico detrahendi, quod ex Cl. Auctoris sententia necesse esset, illud potius addit, eoque Arsenicum minus solubile reddit.

3. Denique, quod potissimum est, sapo semper pro corpore neutro habendus, et Alkali, oleosis partibus involutum, nullo modo tam potenter vim reagendi, et infringendi, in acida exferet, quam purum. Cl. Auctor quidem exemplum adducit, quo Arsenicum aqua saponacea brevi solvebatur; sed non sufficit, solutum esse, nisi etiam neutralisatum fuerit. Aqua, Mucilago, et plura quoque corpora, optime solvunt, sed haud mutata eorum natura. Hac vero vi, *acida neutralisandi*, eaque *innoxia reddendi*, de qua hic potissimum agitur, sal alcali vegetabile saponem longe superat.

Optime ergo agimus, si Alkali, et Oleum, separatim ingerimus. Ita vis prioris antidota, inalterata conservatur, simulque scopus lubricandi ac obliniendi, caeteraque saponis commoda, obtinentur.

Sulphuris Hepar. Ejus vires, Arsenicum solvantes, et decomponentes, *Sali alcalino postponendas* esse, experimentis chemicis constat, praetereaue, per se, tam calidum, et vehemens est remedium, ut facile ventriculo, jam phlogosi proximo, novas turbas ciere, et inflammationem accelerare, possit.

Quando vero primum, s. inflammatorium, stadium veneficii praeteriit, subtilioresque nunc veneni particulae expellendae ac corrigendae sunt, tunc utiliter hoc volatile

et

De Dentitione perdifficili, cum convulsionibus, in adulta. 157

et phlogisticum remedium adhiberi potest; quo consilio vero Aqua sulphurata Cl. HAHNEMANNI omnibus aliis praeparatis anteponenda est.

Oleum Anisi. Miri sunt effectus, quos Cl. MAJAULT de eo praedicat. Guttae quindecim sufficiebant, ad dirissimas veneni effectus mitigandos. Certe haec experimenta, et qualitas hujus olei penetrantissima, ac pellens, attentionem merentur, idque in stadio secundo, aliis tamen non omissis, ad reliquias veneni, primis, et secundis, viis, impactas, propellendas, nec non ad atoniam tubi intestinalis, quae post tantam stragem summa esse solet, corrigendam, haud vilipendendum est.

Vinaria Erlangam missae
d. 20. Mai. 1790.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. GEORGII HENRICI BOEHR.

De

Dentitione perdifficili, cum convulsionibus, in adulta.

Virgo XIX. annorum, jam a tribus retro annis, variis vexabatur motibus convulsivis, saepe in epilepticos trans-euntibus, absque manifesta, quam attenti parentes detegere possent, causa. Habitus corporis mollis est et macilentus, et, ex vitio matris, aequae ac corpora reliquorum infantum, gibbere deformis. Annum aetatis XVI., etsi vita sedentaria uteretur, absque molestiis, quas nunc patitur, attigit. Morbos infantiles e. g. variolas, morbillos, etc. facile superavit, at anno XVI. menstrua, magna cum difficultate, et quidem adeo parce profluere coeperunt, et ab eo tempore motus spastici ingruere. De vita dilectae filiae solliciti parentes, varios in consilium vocarunt Medicos, quorum ta-

men nullus pessimi morbi convulsivi causam detegere potuit. Factum inde, ut, licet plura medicamina antispasmodica, confortantia, vesicantia, balnea, primum calida, dein etiam frigida, tandem remedia sopientia, per annum adhiberentur, insulsus tamen eadem vehementia redirent, sicque inanis omnis medela esset. Post elapsum annum sensit aegra, in utroque latere, alveolos ab erumpente utrinque dente molari perforari, conquiescentibus penitus, ab eo tempore, per integrum annum, paroxysmis epilepticis, quem ergo, prospera fruens valetudine, transegit, rite fluentibus menstruis, et appetitu vigente. Perfecte ergo restitutam esse aegram, laeti iudicavere Medici, nec tamen, quae fuerit causa et origo tristissimi morbi, parentibus indicarunt. Verum cum ingruente anno aetatis XVIII. insultus convulsivi, maxima cum vehementia, redirent, anxii parentes et meum petiere consilium, meque, ut in causam diri morbi inquirerem, rogarent, quam tamen detegere valde difficile erat. Suspicabar quidem in principio, subesse vermes, et fortasse taeniam, hinc usum remediorum anthelminthicorum, ipsiusque remedii *Nusseriani*, et largae copiae olei Ricini, suasi; at nil quidquam vermium excretum est. Post aliquod tempus aegra de *acerrimo dentium dolore* queri coepit, cumque os inspiceretur, in alveolis superioribus detegere licuit tuberculum et ex ejus contactu concludere, prodire in utroque latere dentes, quos dentes sapientiae vocant. Perrexere, ultra quatuor menses, redire paroxysmi epileptici, sub quibus semper os apertum detinebatur; at nunquam cognosci potuit, per quam causam externam, hi paroxysmi, aut pluries in eodem die, aut post aliquot dierum intermissionem, recurrentes, revocarentur. Incisionem gingivarum, et aegra, et parentes anxii, recusarunt, remque potius tempori committere maluerunt, symptomatum unice mitigationem a me petentes. Dedi hoc sine semel in paroxysmo Laudani liquidi Sydenhami guttas decem, cum triginta guttis Liquoris anodyn

dyni mineralis Hoffmanni, et clysterem emollientem injici jussi, hisque semper levamen aliquod effeci. Cessante singulo paroxysmo, aegra semper per diem de doloribus acerrimis dentium quæsta est. Elapsis denique ultra sex mensibus, sensim sensimque findebantur gingivæ, et dentes sapientiae in utroque latere prodire. Siluerunt ab eo tempore penitus cuncta symptomata convulsiva, et epileptica, et aegra, redeuntibus in dies viribus, cum sanitate in gratiam rediit, qua et nunc per annum optima, et ab omni insultu spastico immunis, utitur.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. GEORGII HENRICI BOEHR.

De

Vomitu cruento.

Virgo XXII. annos nata, temperamenti sanguineo-phlegmatici, menstruis rite fluentibus gaudens, variis animi affectibus, præcipue iracundiae, inter familiares obnoxia, mense Octobri, elapsi anni, vomitu cruento corripitur, cumque ego advocarer, magnam jam copiam sanguinis atrii, spissi, coagulati, bile et pituita permixti, excretam esse deprehendi. Aderat simul tussis vehemens, sub qua, si vomitus cessaret, aegra sanguinem rubrum rejecit, non tamen ea quantitate, ut inde de hæmoptysi metuendum esse crederem. Notandum tamen, utrosque aegrae parentes, jam ante decennium, phthisi pulmonali, et febre lenta extinctos esse, filia interim, quae et morbos infantiles feliciter superavit, ad terminum supra indicatum usque, illibata utente valetudine.

Ipsa autem præsentem vomitu cruento, maxima aderat præcordiorum anxietas, nausea, cardialgia, et dolor spasticus

sticus pressorius in hypochondrio sinistro, praecipue circa sedem lienis, qui et ipse locus tumidus erat. Alvus erat adstricta, viresque valde prostratae, forte ab inanitione, dum aegra, jam ab aliquot diebus, quotidie ultra sex uncias sanguinis rejiceret.

Nulla mihi alia, praeter iracundiam, atrocis morbi, causa detecta erat. Ex tumore ergo hypochondrii sinistri, latitans ulcus aut lienis, aut fundi ventriculi, aut pancreatis, forte jam a longo tempore natum, suspicabar.

Ob pulsus duritiem et plenitudinem, venaesecionem instituere, et tumori hypochondrii sinistri linimentum volatile inungere jussi, simul autem, omni hora, aegrotam vasculum potionis, -e duabus Unciis Pulpae Tamarindorum, cum drachmis duabus Nitri depurati, in Unciis decem aquae destillatae solutis, sumere, cui, ad sistendos vomendi conatus, Laudani liquidi Sydenhami guttas quadraginta addidi. Ob alvi adstrictionem quovis trihorio clyster emolliens injectus, simulque potus ordinarius mucilaginosus, in quo cremor tartari solutus erat, propinatus est. Postero die conquivit vomitus cruentus, sed in toto corpore concussiones convulsivae apparuere; lingua praeterea mucosa, bile tecta, sapor biliosus, pulsusque durus et frequens erat, cum cardialgia, et conatu vomendi. Datus est ideo scrupulus unus Radicis Ipecacuanhae, qui tres vomitus biliosos et mucosos effecit, nullo intermixto sanguine, cessantibus dein convulsionibus. Rediit vesperi vomitus cruentus, parciior quidem ac antea, et ob hanc causam potionem supra indicatam sumere suasi. Cessavit sequenti mane vomitus cruentus, sed rediere convulsiones, licet mitiores, quam pridie erant. Veficatoria ergo suris applicata sunt, cessantibus postridie convulsionibus, sed materia cruenta, viridescens, pravi odoris, et saporis, magna copia vomitu rejecta est. Tumori ergo lateris sinistri, cum dolore obtuso sensim evanescenti applicatae sunt fomentationes frigidae, ex pane et aceto vini,

et

et clysteres frigidi, ex parte aequali aquae et aceti vini, injecti, qui largiter alvum sollicitarunt, et cum per quatuor dies quotidie hujusmodi clyster injiceretur, id effectum est, ut vomitus cruentus sisteretur. Per octiduum aegra nil quidquam sanguinis, nec vomitu, nec tussi rejecit, et observata stricta diaeta, redeuntibus viribus, melius in dies se habuit, ut jam perfecte convaluisse videretur. Verum, elapsis octo diebus, rursus ira excandescens, vehementi vomitu cruento corripitur ita, ut in nycthemero mensuram sanguinis atri et coagulati, bile et pituita remixti, maximo cum conatu rejiceret. Iterum ergo Venaesectio, Clysmata frigida, ex aqua et aceto, Cremor tartari in potu ordinario, et quovis trihorio guttae sex Laudani liquidi Sydenhami adhibita sunt. Per subsequens biduum magna adhuc sanguinis quantitas ejecta est, tum vero cessavit haematemesis, post usum Elixirii, ex chinaechinae extracto frigido parati, et dein ipsius Corticis in pulvere cum Cascarilla et acidis mixti, et linteorum, aqua et aceto madidorum, quae frigida abdomini applicabantur. Sed restitit tussicula cum excreatione parca quidem sanguinis, ita ut per viginti dies quotidie dimidia uncia tussiendo excerneretur, cui emulsio amygdalina, pro potu ordinario sumpta, profuit, et cum adstantes usum Electuarii, ex Rob Sambuci et mellis crudi, aequali quantitate mixti, et quovis trihorio ad cochlear minus devorati, commendarent, facile me consentientem invenerunt. Continuato hujus Electuarii usu, per spatium bimestre, evanuit et tussis et scretus cruentus, et aegrotata, incrementibus in dies viribus, et fluxu menstruo rite succedente, adeo bene se habuit, ut jam laboribus suis domesticis solita alacritate vacare possit.

Berolino Erlangam miss.

d. 22. Jul. 1790.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. JACOBI FRIDERICI ISENFLAMM.

De

Aceruulo cerebri.

Etſi quidem, pro ſapientia Creatoris, cuique parti corporis humani ea ſit ſubſtantia et ſtructura, quæ functioni, cui præeſſe debet, maxime conveniat, quæve ideo pro ſolita et naturali habenda eſt, nil tamen iis, qui laboribus anatomicis manus admovent, frequentius accidit, quam ut et partes quasdam longe aliter ſe habere, ac quidem exſpectaſſent, ac ut olim ſæpe invenerant, nunc deprehendant. Poſteſt utique hujusmodi, a ſolita ſtructura recedens, fabrica, quæ parum ſæpe, vel nihil, functioni obeſt, pro varietate connata, aut, minus commode, pro luſu naturæ haberi, qualis e. g. in ſyſtematis renalis vaſis ſanguiferis quam frequentiffima eſt; verum, ſi hujusmodi partes nobis occurrant, quæ aut tota ex ſubſtantia, plane inſolita, conflatae ſunt, aut quibus hujusmodi ſubſtantia aliena intertexta vel intermixta eſt, eo profecto magis attentio noſtra excitatur, dum ſcilicet ancipites haeremus, an id pro connata quadam varietate, an pro degeneratione, ſucceſſu temporis facta, morborumque cauſſa vel effectu habendum ſit. Quadrare idem in *cerebrum*, experiuntur eo ſæpius inciſores, quo exactius in nobile hoc viſcus inquirent, ſive jam ſubſtantia ejus ſpectetur, ſive variarum ejus partium a fabrica ſolita aberrationes. At, ni ego vehementer erro, nulla forte pars eſt cerebri, in qua frequentiores obveniant degenerationes, aut ſaltem, ubi ſæpius notabilia occurrant, quam *conarium*, ſeu, minus recte, *glandula pinealis*, dicta, particula exigua, non quidem veteribus incognita, ſed maximam dein celebritatem adeptæ, ab eo tempore, quo CARTESII ingenium in ea ſedem immortalis animæ, collocavit. Obtinuit eo magis veri ſpeciem opinio,
dum,

dum, si mente captorum capita inciderentur, et in hac glandula aliquid, quod singulare videretur, adesset, in id perturbatae mentis caussam conjici debere crederetur. Eminent, frequentia sua, inter hujusmodi notabilia, *concretiones sabulosae et lapilli*, prope, vel intra, glandulam pinealem hucusque repertae, et innumerae prostant Anatomicorum observationes, ubi hujusmodi *conaria lapidosa* describuntur; at id ipsum, quod ea annotaverint scriptores, indicio est, eos hosce lapillos pro notabili quadam re, et singulari degeneratione, habuisse. Jam vero Illustris SOEMMERING, Anatomicus summus, a pluribus annis, et in exactissima cerebri dissectione, et subtilissima in hanc particulam inquisitione versatus, tandem in praestantissimo scripto: de lapillis vel prope vel intra glandulam pinealem sitis, sive de *acerculo cerebri*, quod A. MDCCLXXXV. prodiit, his verbis, quae ipse observaverit, quaeve de hac re jam sentiat, pag. 5. exponit: *At, quantum equidem dissecando didici, semper adesse acervulum, ita enim collectionem lapillorum dicere amo, saltem in cerebris mente et corpore sanissimorum hominum, in juvenibus, adultis et senibus, in viris et feminis, in Europaeis non modo, sed etiam Afris, inveniri perpetuo ejusdem indolis, quoad colorem et substantiam esse, et, ni me omnia fallunt, ad naturalem cerebri in hoc loco structuram, hunc acervulum pertinere, parum vel omnino non constare videtur, etc.* Fieri non potuit, quin hac dictione incisorum animi ad attentionem excitarentur, et sine dubio longe nunc saepius et exactius in conaria inquirerent, suisque observationibus sic effatum Ill. SOEMMERINGII confirmarent, ut jam expresse recentissimi Physiologi doceant, adesse in conariis omnium hominum, ultra quindecim annos natorum, hujusmodi acervulos. Cum praecipue in Theatris Anatomicis publicis frequentissima sit opportunitas, subtilissimas corporis humani partes penitus perlustrandis, et, quid in observationibus universalibus justis sit, constituendi, quae et nos, in *Theatro Erlangensi*, circa

hanc rem observaverimus, paucissimis hic exponere, nec superfluum judico, nec intempestivum. Factum utique a pluribus retro annis, ut et alibi fieri solet, ita et apud nos, ut, prout ordo Lectionum Anatomicarum requireret, ita et singulae partes, et privatim, et publice, exactius perlustrarentur; hinc et accidit, ut interdum, ob putredinem, tempus non sufficeret ad dissecandum cerebrum, aut inspiciendum conarium. Mitto ergo, quae non vidi. At si ordinis et instituti ratio juberet demonstrationem cerebri, congeriem arenularum ad conarium, et in eo, me per saepe invenire memini, mihiq; adnotavi, quam rem, pro recepta tum opinione, eo minus miratus sum, dum pleraque essent corpora maniacorum e sophronisterio vicino transmissorum. Verum ab eo, quo nobis Celeberrimi SOEMMERINGII scriptum innotuit, anno et tempore; strenue constituimus omnium adultorum, qui Theatro inferuntur, cerebrum disseccare, inque conaria exactissime inquirere. Cur nil de infantibus dicam, quorum quoque saepe non exiguus numerus in Theatro nostro praesto est, artis periti facile intelligent. Omnium ergo adultorum conaria, materia fabulosa plus vel minus stipata, deprehendimus, si unum exceperis, in capite stupidi viri, cujus vero cerebrum in hemisphaerio sinistro materiam, nescio an spissam purulentam, an pultaceam, dicam, continuit, caeterum, una cum plexu choroideo et ventriculis, abundantissima aqua inundatum erat, ut facile particulam, tum aegre distinguendam, incaute avulsam, quam acervulum cerebri in solo hoc subjecto defecisse, jam credere mallet. Caeterum observata nostra, circa situm hujus acervuli, ejus figuram, cohaesionem, substantiam, et quasdam varietates, adeo cum Ill. Viri descriptione conveniunt, ut ea hic indicaturus, ipsa ejus verba mea facere me oporteret. Lectores ergo ad concinnae illius et distinctae descriptionis perlectionem ablego; mihi ipsi, rem maxime notabilem sic confirmari, dixisse sufficiat. Difficile sane est, si quid, in

dis-

dissectione corporum, memorabile nobis obveniat, abstinere, quo minus curiosius e nobis quaeramus, quae sit forte partis inventae functio et utilitas, quae forte origo, caussa, et noxa? Idem nunc jam de *acerculo cerebri* est, ubi scilicet dubium adhuc videtur, num Physiologia sibi hanc particulam, num Pathologia vindicet, illa quidem, quod vix in adultis abesse nunc observatum sit, haec, quod non, sine ingenii tortura, de utilitate conarii lapidosi cogitari possit, aliisque in locis corporis concrementa calculosa passim non adeo infrequentia sint. Ego vero candide fateor, me hucusque opinionem plurimorum magnorum virorum, et praecipue Ill. MORGAGNI, secutum esse, qui materiam duriusculam in glandula pineali, compressione in asperulas arenulas abeuntem, *pro morbo se habere*, Epist. Anat. V. art. 12. expresse declarat. Eset ergo singularis quaedam lapidescentia, sicque praeternaturalis substantiae degeneratio. Non obstat constans et perpetua *acerculi* in adultis praesentia. Videor enim mihi, me, quoad frequentiam, magnam cum alia quadam degeneratione invenire similitudinem. De pulmonibus dico ad pleuram adnatis, adeo frequenter occurrentibus, ut et fuerint Anatomici, qui de ligamentis naturalibus pulmonum locuti sint. In Theatro nostro, a pluribus jam lustris, nullum corpus adulti dissectum est, quin pulmones pleurae, vel mediastino, magis, vel minus, laxe vel arcte, saltem aliquantum, adhaerent; contra ea, in tanto infantum dissectorum numero, pulmones semper undiquaque liberrimi deprehenfi sunt, unico tantum octimestri excepto, in quo passim levissimae adhaesionis incipientis apparuere vestigia. Vix tamen hodie, de nascentibus successu temporis ligamentis naturalibus, cogitatur, ut potius haec concrefcentia transudanti et inspissatae lymphae recte tribuatur, sicque tamen pro degeneratione, licet plerumque fere innoxia habeatur. Sed ad *acerculos cerebri* redeo. Jam ipsa eorum substantia talis est, ut observatores eam, variis nominibus, describant, et cal-

culosam, sabulosam, lapideam, arenosam, quid quod et osseam, immo cartilagineam, vocaverint. Competere haec nomina, et tactus docet, et analysi chemica, quam Ill. MOLITOR instituit, quamve Ill. SOEMMERING in script. cit. pag. 32. adfert. Nos quidem semper hos lapillos, sub cuspide scalpelli, aut inter ungues, tritos, valde friabiles, et in pollinem abeuntes, deprehendimus. Essent ergo, juxta Ill. MORGAGNI, calculi, qui paulatim ex terreis materiae (pro opinione Viri Ill. interdum saniosae) concreverint, concreta ergo semper vitiosa. Possent hic aliquis ad concreta calculosa, in omnibus fere corporis partibus interdum jam reperta, ipsaque lithopaedia, possent ad ossa sesamoidea insolita, vel et ad lamellas duras, tunicis arteriarum interstratas, recurrere, aliquam forte analogiam inventurus. At obstabit semper, ut confirmant nunc incisores, in adultis nunquam hanc particulam abesse. Id quidem magnam mihi mereri videtur attentionem, quod praecipue *in annos pubertatis horum acervulorum incidat origo*, quo tempore (in viris quidem, quod fatendum) et progerminans lanugo, et cartilagineum laryngis crescens firmitas, plures partes terreas evolvi aut componi probat, sed et, ut in nobis facile observamus, quod eorum, quae his annis nobis obveniunt, memoria sit tenacissima. Nimium tamen forte esset, ingenio et imaginationi indulgere, si quis, ad acervuli pollinem concretum, ea applicare vellet, quae Ill. HALLE-
RVS docet, dum Prim. Lin. Physiolog. §. DXXXVI. dicit: *Species rerum non in mente, sed in ipso corpore, et medulla quidem cerebri, ineffabili modo, incredibiliter minutis notis, et copia infinita, inscriptae sunt.* etc. Id quidem parum obstaret, quod Vir Ill. de medulla cerebri dicat, cum conarium corticeae naturae sit, ni in genere tota res densa caligine involuta esset. Multum saltem sic conario suae nobilitatis restitueretur, veraque magis essent, quae de *lapidea memoria* poetae dicere solent. Optandum sane est, ut viri, et inquirendi

quirendi dexteritate, et ingenio, et eruditione excellentes, ultra notabilis hujus particulae originem scrutentur, sicque aut Physiologiam, aut Pathologiam, insigniter locupletent. Nos quidem, ut et aliquantulam partem conferamus, et in posterum omnia capita et cerebra adulatorum in Theatro nostro dissecta, diligenter et attente perlustrabimus, attenti praecipue, quae sit, incremente aetate, acervuli conditio, observata nostra, suo tempore cum Erudito Orbe communicaturi.

Erlangae exhib.

d. 7. Oct. 1790.

OBSERVATIO XL.

Dn. D. JOANNIS THEOPHILI
EHRHARD.

De

*Praeternaturali et rara obstructionis alvi causa, sectione
cadaveris detecta.*

Mulier, paulo ultra 60 annos nata, abhinc aliquot annis obstructione alvi habituali laborans, eadem jam inde ex tribus septimanis continenter iterum tenebatur, et, ob paupertatem, nullum hactenus medici auxilium quaesiverat, usque dum, morbi ac dolorum atrocitas, vicinorum commiserationem excitaverat, qui, beneficium pauperum petentes, medicum et medicamenta gratis impetrabant. Aegra itaque, tunc explorata, sic inveniebatur: Totum abdomen durum, et versus omnes regiones horrificè expansum erat, regio iliaca dextra insigniter dolebat, assumpta, tam liquida, quam solida, vomitu rejiciebantur, nullaque adhuc alvi excretio secuta erat. Venter, manu percussus, tanquam tympanum sonabat, aëris itaque intus existentis indicium, liquidem, consueta ejusmodi disquisitionis methodo adhibita, nulla fluctuatio

tio

tio, aquae colluviem in abdominis cavo significans, animadverti poterat. Faecum tamen copiam in intestinis quoque aesse, inde concludendum erat; quoniam aegrotata paulo ante semper adhuc alimenta oblata assumerat, quae in canalem intestinalem transibant, antequam vomitus accessit. Quum itaque hic obstructio alvi tam diu durata, manifeste urgentissimum esset symptoma, indicatio quoque primaria versus illam dirigebatur. Propterea aegrotatae porrigebantur remedia laxantia, injici curabantur enemata, et abdomen inungi jubebatur linimento volatili, etc. sed omnia incassum adhibita erant, quum et clysmata, sine effectu, statim iterum rejicerentur, et ultimo tentata medicamenta vomitu redderentur. Non igitur mirum, quod tumor et dolor abdominis in dies auferentur, hisque adhuc varices ani inflammatae accederent. Nono curationis die color abdominis lividus, maculosus, fieri incipiebat, et decimo mors benefica morbi diri finem fecit. Causae mali tam pertinacis detegendae cupiditate ductus, sequenti die instituebam cadaveris sectionem, quae sequentia exhibebat: 1) quod attinet ad habitum externum, tumor abdominis erat maxime intensus, adeo ut cuticula hinc inde funderetur, durus, elasticus, aequalis, nitens; color ad umbilicum sublividus; liquoris subcruenti e vulva profluvium, in conspectum veniebat. 2) Abdominis velaminibus, et musculis dissectis, apparebat latex circa umbilicum interius. 3) Aperto infimo ventre, aër, horrendi foetoris, cum sibilo explodebatur, cum insequentè aqua. 4) Quum, in cavi abdominis disquisitione pergens, partes ejus continentes cruciatim dissectas separarem, statim animadvertibam, nullas plane omenti reliquias amplius superesse. 5) Intestina tenuia, et crassa, inflammata erant, et livida; colon, a coeco usque ad flexuram dextram sub hepate, peritoneo antè adnatum erat, ita, ut colon a peritoneo, sine unius aut alterius laesione, separari non poterat; intestina crassa omnia horrende dilatata, turgida, ut diameter eorum fere

fere ubique digitos 5 — 6. aequaret. 6) In fine colon, ubi in rectum transit, coarctatum erat in collum callosum, vix digitum admittens, interne plica quasi carnea, protuberans, aditum praecludebat, et cavum intestini penitus opplebat; inde intestinum rectum, uti colon, praeter naturam turgidum. 7) Haec intestina aëre, et faecibus pultaceis, farcta erant, adeo, ut ex incisura parva, ad colon dextrum, aër cum faecibus horrendo cum foetore exploderetur, et per tres pedes in arcum proiiceretur. 8) Hepar pallescens, cystis fellea alba extus, intus liquor mucosus, piger, limpidus, hyalinus, cum lapillis xvi. fuscis, in globum fere configuratis.

Haec sectionis narratio monstrat, causam mali tam pertinacem, imo insuperabilem, haesisse in fine coli, non solum coarctati, sed insuper etiam plica protuberante interne occlusi, quae praeternaturalis hujus intestini conditio impediebat, ut neque remedia injecta sursum penetrare, neque excrementa deorsum pervenire, possent. Facile nunc quoque reliqua observata phaenomena, et praeternaturales mutationes, inde explicari possunt, quae manifeste erant effectus retentionis scybalorum excernendorum, quapropter his immorari nolo.

OBSERVATIO XLI.

Dn. D. JOANNIS THEOPHILI EHRHARD.

De

Mitu involuntario, peculiarem ob causam notabili.

Mulier innupta, 65 annorum, duos circiter ante mortem annos, lapsum violentum, dorso nimirum onerato, passa, inde haemorrhagiam e pudendis, cum praegressio involuntario urinae profluvio, experta erat, simul aderat dolor ardens in infimo ventre, alvus dura tardaue, et ex eo tempore

continuo involuntario lotii stillicidio laborabat. Pluribus remediis, ad hoc malum debellandum, frustra tentatis, aegra omnem medicamentorum usum omittebat, symptoma hoc molestum spurcumque, quamdiu adhuc vivebat, sustinens. Fortuito autem accidit, ut cadaver, publicae demonstrationis causa, theatro nostro anatomico exhiberetur, in quo tandem mali causam, difficulter suspicandam et nunquam tollendam, ex insperato, per dissectionem inveni, quemadmodum impraesentiarum enarrabo: 1) Habitus corporis externus erat macilentus. 2) Aperto abdomine et considerato mesenterio, plures ejus glandulae tumidae apparebant, quin earum nonnullae in calculos, diversae magnitudinis, mutatae erant. 3) Vesicula fellea, satis ampla ac turgida, marginem hepatis anteriorem superabat, et 24 calculos, lapidea duritie, et superficiebus politis instructos, continebat. 4) Ren sinister dextro minor erat, pelvis vero renalis sinistra dextram amplitudine superabat, uti et ureter sinistri lateris valde dilatatus erat. 5) Vesica urinaria, nec visu, nec adhibito flatu, detegenda erat. Loco enim vesicae nil apparebat, nisi massa membranacea densa, et quasi callosa, cum peritoneo, super vesicam ad uterum eunte, prorsus coalita; flatus, ope tubuli per urethram inspiratus, statim ureteres penetrabat, nec vesicam attollebat. Incisio, licet satis profunde in massam memoratam deorsum penetraret, lotii tamen receptaculum non attingebat. Massa callosa insertiones quoque ureterum circumdabat, ita ut illos, salvis partibus, amplius prosequi non potuerim. Ut itaque ad cavum, lotio transitum concedens, pervenirem, ureteres prope insertionis locum incidebam, et hanc incisionem ope conductoris, et scalpelli, utrinque continuans, cavum hoc modo aperiebam, quod loco vesicae aderat, et quod nihil aliud erat, quam cavi ureterum continuatio. Vesica haec ita coarctata, unicum urethra, cujus orificium superius uti inferius patebat, considerata, optime conferri poterat cum latina littera T.

Praeternaturalis itaque vesicae urinariae status causa erat incontinentiae urinae; vesica enim, ob callositatem membranarum, ad quamvis distensionem inepta erat, et fibrae, quibus ostium vesicae comprimitur, ad retinendum lotium impotentes erant. Quaeritur autem, unde relata vesicae deformitas orta sit? Si causam mali cum symptomatibus, sub initio morbi occurrentibus, attente comparamus, certe concludendum erit ad rupturam seu dilacerationem vesicae praegressam. Causa enim erat lapsus violentus, cum onere dorso imposito, symptomata autem, haemorrhagia e vasis vesicae dilaceratis, lotii contenti effluxus involuntarius, et dolor ardens in infimo ventre. Statim post rupturam intestina vicina vesicam compresserunt, ita, ut margines dilacerati se mutuo, quamvis imperfecte, attingerent, ideoque lotio et sanguini, in abdominis cavum diffusis, via per urethram pateret. Quemadmodum vero pars vulnerata pro ratione irritabilitatis et sensibilitatis suae, semper experitur vel leviolem, vel vehementiorem inflammationem, ita etiam vesicae, taliter affectae, inflammatio superveniebat, quae non solum cavi vesicae, sed etiam partis peritonaei, super vesicam ad uterum euntis, coalitionem, coarctationem, et densitatem membranarum effecit, ita tamen, ut exiguum cavum, a continuo lotii per ureteres affluxu, apertum teneretur. Et quum vesicae sic dictus sphincter, ob fibrarum muscularium rupturam, fulcrum suum ideoque facultatem sese contrahendi, amississet, inde evenit, ut lotium, uti secretum erat, continue guttatim per urethram emitteretur. Observatio haec probat, rupturam vesicae urinariae non semper cito esse lethalem, sed tale vulnus sine artis adiumento iterum concrefcere posse, quamvis, ob talem coalitum, functio, debito modo, procedere non queat.

Erfurto Erlangam miss.

d. 22. Oct. 1790.

OBSERVATIO XLII.

Dn. D. MICHAELIS VOGT.

De

Origine, seu causa, qua margaritae in myis producuntur.

Consideranti mihi, quae de margaritis, iis praecipue, quae in Myis et mytilis, margaritiferis nuncupatis, generari solent, earumque origine quidam Recentiores senserint, visum est ea, quae in quibusdam myarum valvis, libero etiam oculo, deprehendi, in medium proferre, et quae de hujusmodi origine ego sentio, iudicio eruditorum subijcere.

In libro cel. PLUCHE: *Spectacle de la nature*, Parisiis 1752. in 8. edito, tomo I. pag. 230. et seq. margaritarum origo adscribitur calculo, seu morbo ostreae, citanturque ibi *Memor. Acad. scient.* 1717. *Acta eruditor.* Lips. 1686. Lister et Bonanni, qui tamen, quid ipse sentiat, non statuit, sed aliorum tantum sententias refert, verbis: *utinam tam facilis esset negotii ostendere, num Unio sit legitima proles conchae, a natura semper intenta, an vero concepta fortuito, ex prava aliqua affectione in animali quasi aegrotante, non secus, ac in multorum visceribus, ex defectu non absimili, lapides generantur.*

De re conchyliologica meritissimus vir, et plurimum Academiarum scient. sodalis, JOAN. HIERONYMUS CHEMNITIUS, Pastor in Daniae Metropoli, in recentissimo suo opere, Tomo VI. pag. 18. ait, in sua de margaritarum origine theoria se demonstrasse, eam laesioni valvarum vel concharum, per pholades ac vermes factae, adscribendam esse. Eandem et ipsius LINNEI fuisse sententiam. Admissa hac sententia, facile esse originem et diversitatem coloris in duabus illis margaritis, quas Tolonii in quadam Pinna reper-

reperitas fuisse in supra citato libro PLUCHII mentio fit, declarare.

Ast pace tanti viri, ejusdem opinioni subscribere non possum ex rationibus sequentibus:

1mo. Notissimum quidem est, quam frequentibus, et diversis, vermium, conchas perforare conantium, perfectionibus exposita sint animalia, conchas inhabitantia; perspicuum non minus est, animalia haec, ex instinctu, quem Auctor naturae iisdem indidit, contra hujusmodi ictus et perforationes se defendere, singulisque perforationibus, vel majoribus, vel minoribus, totidem proportionatos obices vel tubercula, quasi aggeres formando, opponere, etsi subinde fortioris vermibus, forando penetrantis, mortali ictui succumbant; ast ejusmodi tubercula vere margaritas esse, persuadere mihi nullatenus possum. Est mihi ad manus mytilus anatinus, qui in medio valvae, praeter plurima minutissima tubercula, tuberculum unum majus, seu parvum globum, ex conjunctis tuberculis efformatum, et elevatum, ictibus quamplurimis vermium visibilibus productum, exhibet, qui colore margaritam refert, re vera tamen margarita non est.

2do. Reperiuntur cum ejusmodi vermium perforationibus extrinsecus, intrinsecus vero cum oppositis tuberculis, seu elevatis globulis, variae conchae, uti Ostrea, Pinna, Arcapilosa, imo quaedam cochleae, quae tamen regulariter nullas margaritas producant.

3^{tio}. Reperiuntur margaritae in Myis, ejusmodi vermium insultus non exhibentibus, saltem iis in partibus, ubi margaritae se ostendere solent, et vice versa se exhibentibus, ubi margaritae nunquam se produnt. Hae rationes me movent, ut margaritarum originem, vermium laesionibus, et oppositis ab animalibus tuberculis, haud adscribendam esse existimem.

Qualis ergo demum erit origo margaritae, seu caussa illam producens?

Sequor hic monitum Galeni, dicentis: *quicumque vult operum naturae esse contemplator, eum oportet credere propriis oculis.*

Judicium proinde meum, oculari experimento nixum, profero, istud figuris adpositis declaro, illudque eruditorum judicio submitto.

In myis margaritiferis, quarum plurimas vidi, margaritae alibi non conspiciuntur, nisi in extremitate conchae, ubi est apertura. Tab. VII. Fig. A. B. lit. a. Non procul ab ora extima conchae, quae quasi ex rugosa cute, ut ita dicam, seu ex multiplici tenuium lamellarum superimposita et cohaerente junctura constat, inter ipsas lamellas materia seu substantia quaedam cornea, quasi exiguus quidam callus, feminis loco, sub figura grani extat; crescit iste callus protuberando versus internam conchae partem. Fig. A. lit. b. Si callus hic extrahitur, exhibet se cavitas in ora extima seu cute conchae, in superficie autem intimae partis valvae protuberantia adparet.

Callus hic fig. C. albo tenui filamine, in modum circuli circumducto, vestitus est.

Interim dum callus iste crescit, quoad medietatem sui, a nitore, qui in superficie interioris partis conchae videtur, includitur, et, ut ita loquar, quasi deargentatur. Postquam callus iste in illa valva, in qua crevit, suam perfectionem margaritaceam, donec sui medietatem, vel ultra, obtinuerit, ingerit se in valvam alteram superpositam, fig. B. lit. c. quae, ut mollis est, (molliores enim sunt conchae omnes et cochleae intra, quam extra aquam) cedit callo se ingerenti et penetranti, aut cutem intimam margaritaceam quasi perforanti, ita ut ad residuum margaritae perficiendum, idem praestet circumdando vel deargentando, quod altera valva, fig. A. jam praestitit, in b. sicque demum perficitur, et
mar-

margarita adparet, raro figura perfecte rotunda, saepissime vero et regulariter figura oblongiore, et quasi irregulari.

Quodsi ante finitum praedictum hunc processum, et ante tempus maturitatis, ut ita dicam, concham, aqua extractam, vi aperias, deprehendes in fig. A. lit. b. callum ultra medietatem, vel ad medietatem, margaritae similem, in superiore vero sui parte, lit. d. nondum perfectum, vel deargentatum, aut margaritae similem esse.

Exhibet valva A, in concha vi aperta, in loco lit. b. callum inhaerentem, valva vero B. opposita in lit. c. foramen excavatum, et causatum per violentam aperturam. Consistit haec excavatio in cute intima margaritacea valvae, ex qua per vim callus perfectior jam in altera, seu prima valva, in qua crescere coepit, extractus fuit, utpote quae cutis, utpote debilior et necdum callum indurans, vim facienti manus cedere debuit; nihilominus tamen fatis declarat, ad quid, callo ulterius permanenti, nec vi avulso, inserviisset, nempe ut absolutam et perfectam margaritam produxisset.

Haec quae exposui, variae myarum valvae, etiam duplices seu concordas, quae mihi ad manus sunt, et quas cuicumque, eas inspicere volenti, exhibiturus sum, aperte ostendunt, e quo meum, de productione margaritarum iudicium hoc, depromptum est.

Amberga Erlangam miss.

d. 5. Oct. 1790.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. JOSEPHI BENVENUTI.

De

Capite humano, mole, monstroso.

Quam nuper inter chartulas meas forte reperii observationem, eam communicare ratus sum, quamquam eam non satis completam esse, neque a me aetiologiam pathologicam nunc addi posse, animadvertam.

Paulus Benedetto, in *Lucensi Benavii* oppido, honestis parentibus natus, usque ad septimum aetatis annum optima fruebatur valetudine, acrique ingenio praeditus erat: exinde vero diarrhoea laborare cepit, ad nonum mensem perdurante, nec pharmacis cedente. Medela postea naturae commissa, alvi laxitas minor, at inferiores artus paralyti languescere incipiunt, praepedito in illis motu, superstite quidem sensu. Caput interim, (quod puerili aetati usque adhuc respondebat) jugiter augebatur, facies itidem tota, aures, oculi, nasus, os, labia, lingua, dentes, minime vero reliquum corpus, staturam eandem semper retinens puerilem. Animales functiones rite succedebant, cibum enim avidè appetebat, somnum capiebat, alvum tantum, et vesicam, bis, terve de die invitus, absque praeviente stimulo, exonerabat. Vigésimum septimum jam agebat annum, cum de rebus, eodem semper modo se habentibus, rumor ad me perveniret, ad eum invisendum me contuli, mihiq; socia se adjunxit, eadem curiositate mota, *Excellentissima Princeps LAMBERTINI*, *Benedicti XIV.* Romani pontificis nepos, cujus valetudini tum prospiciebam, cum ad *Lucenses Thermas* accesserit. Quanta autem in nobis admiratio, qualis horror! Hominem vidimus puero similem, super gestatorium scamnum sedentem, stridula, ac puerili voce loquentem, qui caput (magnum admodum ac monstrosum) dextrorsum inclinatam,

natum, pulvinari admovebat; si vero movere voluit, manibus sustentabat, quod tenuis colli basi fulciebatur.

Calvariae ambitus, triginta septem parisinos pollices, octoque lineas; faciei altitudo duodecim ac tres, aequavit. Quod magis mirum, brachia, tametsi exilia, tali robore valebant, ut difficile ab ejus manibus extricari famulis quibusdam licuerit, quos, fortius stringendo, apprehenderat. Subtili, ut dixi, intellectu praeditus, eloquentia, ac memoria; rerum, quas audiverat, aut legendo, uti solebat, didicerat, nunquam oblitus est. Annum agens trigesimum, apoplecticus obiit.

Lucca Erlangam miss.

d. 3. Nov. 1790.

XLIV.

Dn. D. KURT SPRENGELI

OBSERVATIONES

Circa

Constitutionem epidemicam Halensem, autumnalem et hyemalem, anni 1790.

Ver et aestas hujus anni ventis fere caruerunt, nisi quandoque euro-nothus afflaret. Ceterum ver pluviosum, humidum, aestas contra calidissima.

A Martio ad Majum usque barometrum altitudinem 28" vix superavit; saepissime sub 27" descendit mercurius. A Majo vero ad Julium fere semper supra 28" ascendit: d. 12 Jun. ad 28" 8''' visus est mercurius. Ab Augusto inde ad Octobris medium statum retinuit; a 27" 8''' ad 28" 3'''.

Calor aestatis adeo excessit, ut similem memoria vix retineat. D. 30 Jun. thermometrum Fahr. ad 94° ascendit, qui gradus cum calore animali congruit. Venti defectus multum contulit, ut hic aestus tolerari fere nequiverit.

Vere catarrhalis et rheumatica constitutio simplex praedominabatur. Tussis ferina, pneumoniae nothae, occultae,

N. Act. Phys. Med. T. VIII,

Z

adeo

adeo frequentes fuerunt, ut ii quoque medici, qui occultam naturam variarum inflammationum, a catarrhali constitutione maxime pendentium, nescirent, hac demum epidemia attenti fierent.

Simul ac calor *aestatis* saevire coepisset, febres intermittentes, tertianae benignae, eruperunt. Urbs nostra immunis fere fuit a febribus intermittentibus per septem annos, et quod excurrit. Necessè itaque est, singularis accesserit causa, quae ortui intermittantium hujus anni ansam praebuerit. Hanc quidem invenio in paludibus stagnantibus, pagum *Dieskau* cingentibus, quorum effluvia nullo alio vento dispersa, unico euronotho nostrae urbi advehebantur. FR. HOFFMANNVS *) ex eodem fonte derivat febres pertinacissimas, Charlottenburgi et Dieskaviae grassantes. Stutgardia a pristinis inde temporibus febribus intermittentibus pertinacibus est subjecta. A stagnante aqua has ortum ducere, ROS. LENTILIUS testatur apud LANCISIUM (de noxiis palud. effluv. lib. I. p. I. c. 3. p. 10. ed. 1718. Colon. 4.) Non aliter, et recte quidem, de febrium intermittantium Ludwigsburgi grassantium ortu judicat VON HOVEN (Versuch über das Wechselfieber, Th. I. §. 20, p. 72.) Noxia itaque effluvia paludum versus orientem praecipue sitarum, ventis alias haud adeo frequenter afflata, nobis hoc demum anno attulerant epidemiam insolitam, sed adeo benignam, ut si discesseris a symptomatibus communibus, nil fere praeter ordinem sit animadversum.

Experientia me docuit, evacuantia, resolventia nullius fere momenti esse contra benignas, atque ejusmodi febres intermittentes, quales hoc anno observare licuit. Statim post primum aut secundum paroxysmum adgressus sum morbum roborantibus, *cortice peruviano*, *cortice falicis*, *floribus chamomillae*, quibus aequales fere vires, contra febres intermittentes, adscribere vellem: uncia una horum remediorum

*) Med. nation. system. T. II. P. II. c. IV, §. 3. p. 223. (ed. 1720. Hal. 4.)

rum ilico fugavit morbum, neque restitit ullum vestigium, neque obstructio, neque placenta febrilis. Cum Majo mense in nostras officinas pervenisset *cortex peruvianus regius*, sive *china royal*, praestantissimum hocce remedium tentavi, et quidem eximio eventu. Superat corticem vulgarem vi stomachica, qua obstructiones impediuntur: propius accedere videtur ad quassiae facultates: non opus habui, nisi drachmarum trium vel quatuor, ut averruncaretur tertiana vulgaris. Saepius resolventia et evacuantia non solum frustra, sed noxiis quoque eventibus propinata, observavi: quod aperte mihi testari videtur, febres intermittentes originem haud quaquam deducere a saburra gastrica aut intestinali. Laeta ceterum admiratione stupui, dum eos qui delicatiores essent, qui lautiori victu, neque post febris fugam cortice uterentur, a febre iterum salutari *hebdomadis secundae* aliquo die corripui viderem. Confirmatam itaque animadverti fidam observationem SYDENHAMII, STRACKII, WERLHOFII et HOVENII, de certo statoque recurso febrium intermittentium. Ii nunquam aegri experiebantur ejusmodi recursum, qui versus septimum diem eandem corticis portionem deglutirent, qua opus fuerat ad fugandam febrem primariam.

Per totam aestatem, ad Augustum usque, perstitit epidemica haec constitutio, nisi quod demum inflammatorio-gastrica accederet. Hujus quidem originem ex aeris constitutione repetere licet.

Initium autumnii mirum quantum ficcum, et calidum, fuit. Septembri barometrum fere semper supra 28" perstitit: thermometrum semel ad 75° Fahr. ascendit. Octobris varius fuit, ventosus, primo quidem ficcus, deinde vero humidus: per dimidiam partem Septembris eurus aut euronothus afflavit, deinde nothus, zephyrus et caecias accesserunt. Novembris, sicut solet, humidus, ventosus fuit. Frigus valde modicum: toto mense fere nunquam sub 30° Fahr. thermometrum descendit. Decembris eodem modo perre-

xit: semel tantum frigus gradum 28 Fahrenh. exaequavit, alias ad 35 — 40° se continuit. Nix pauca, ilico liquefcens. Venti ex meridie et occidente fere semper afflarunt. Barometrum semel aut bis, tunc vero euro flante, supra 28" ascendit.

Cuivis patet, necesse esse, ut constitutio epidemica Septembris et initii Octobris favorit inflammationibus varii generis. Morbi catarrhales, paucae dysenteriae, plus minusve ad inflammatoriam indolem vergebant; phthisici novos inflammationis insultus experiebantur: febris intermittens semel quoque phlebotomia fugari debuit.

Juvenis viginti annorum, fanitatis sat tutae speciem prae se ferens, quem alioquin bis in septimana videre contigit, corripitur, versus finem Septembris, otalgia, quae fere habitualis evaserat. Nauseosa sudorem proliciunt: allevamenti non parum afferunt. Gastrica symptomata fere nulla: sed die tertio asthenia universalis, explicatu difficilis, cum diaphoresi larga, et ipsa aquosa diarrhoea accedit. Pulsus parvus, depressus, (qui altus antea esset) debilis: somnus nullus; insomnia terrificae. Exhibui tonica, roborantia, serpentariam cum cortice, quassiam etc. Vires ulterius prostratae, delirium mite, postulant vesicatoria. Promovent haec sudores, qui vero mox modum excedunt. Versus decimum diem aeger extenuatus dolorem nullum sentire, *αποπρωσ* dormire; nil, praeter debilitatem insignem, conqueritur. Interea diarrhoea et sudores profusi perseverant: vocatus alius medicus in iis persistit, quae exhibueram. At frustra! Aeger e vivis secessit, d. 12. Oct. Secto cadavere, in abdomine, praeter hepar parum inflammatum, et lienem satis mollem, nihil praeter naturam deprehendimus. Aperto thorace, unciae fere sex aquae in conspectum venerunt: pericardium sesquiunciam circiter ejusdem aquae continebat. Pulmones vero variis locis, et praesertim lobo dextro, valde inflammati, summaque congestione affecti observabantur: lo-
bus

bus inferior sinister vomicarum plenus, quae totam substantiam consumferant.

Patet itaque, quem *febre nervosa* mortuum esse credideram, *phthisi* jamdiu laborasse, quod vero nullis fere symptomatibus manifestabatur. Constitutio epidemica produxit pneumoniam symptomatam, occultam, quae iterum nullo modo sub sensu caderet. Summi sane momenti est doctrina de inflammationibus occultis, ad quam illustrandam omnes industriae nervos intendo. Utinam *problema* societatis medicae *Parisiinae* circa hoc objectum digne solvatur!

Audivi phthysicorum complurium mortes: hydrothoraces quoque inflammationibus tentabantur. Varias febres his mensibus, Septembri et Octobri, mihi occurrerunt, quas putavi lentas, putridas aut gastricas, neque tamen negari potuit, inflammationem veram praedomicani, cum varia stimulantia nocivos effectus producerent.

Novembri vero mutata est constitutio in catarrhalem, rheumaticam, quae deinde in *gastricam* transiit, et adhuc variis rationibus persistit. Primo quidem artuum rheumata, colicae rheumaticae, cephalaeae pertiranes, observabantur. Hystericae mulieres, hypochondriaci, arthritici, per totam fere hyemem graviter passi sunt: ii quoque, quorum cutis irritabilior facilius repellendae materiei transpirabili faveret. Initio Novembris venae sectio adhuc profuit, cum rheumatica esset constitutio: deinde vero epidemiae catarrhales singularem postularunt methodum.

Morbilli a medio inde Novembri a me observabantur. Alii medici multo prius eosdem vidisse dicuntur. Quales observavi, tales describo. Infantes a binis ad septem annos, primo quidem querebantur catarrhum, cum pyrexia leni, inquietudine, vigiliis, plerumque obstructione. Raro accedit deglutiendi difficultas, lippitudo: haec quidem maxime apud scrofulosos, qui praeterea gravius ceteris affici solebant. Die secundo, tertio, quarto eruperunt exanthemata,

primo in facie, deinde per totum corpus. In facie praesertim confluebant, et maculas referebant, aut vibices rubros, non elevatos. Simulac eruptio obtingeret, statim cessarunt, aut insigniter imminuebantur, symptomata antecedentia: velut tussis sicca, sternutatio, vigiliae, dyspnoea, temulentia, et capitis gravitas. Febris ipsa decrescere solebat. Sputa libere contingebant: euacuabatur mucii insignis copia: Appetitus autem, per totum fere morbi decursum, defecit. Die quarto ad octauum pyrexia fere cessavit, exanthema evanuit. Inter 20. aegros, 11. desquamationem, 9. fere nil ejusmodi experiebantur. Postea nullum plerumque symptoma remansit, nisi in initio epidemiae aliquoties abscessus aut parotides viderim, criticas forsitan, sed deinde molestiae haud parum gignentes. Nullam sensibilem crisin vidi, nunquam epistaxin, eruptionem solam credidi optimam esse crisin. Adultos, morbilis laborantes, nullos curavi.

Parotides remanentes aut abscessus ita tractavi, ut et suppurationem promovere benignam, et lentam diaphoresin excitare, fategerim. Neque mihi periculosaee hae reliquiae visae sunt, neque perniciem ullam vidi morbillos comitantem.

Indicatio generalis curativa fuit, ut imminuatur aut tollatur febris catarrhalis, gastrica, quae hic quidem summam attentionem merebatur. Formalis causa morbi requirebat diapnoica, eaque remedia, quae materiam morbificam a pulmonibus avertere valerent. Primo quidem stadio emetica emolumenti mirum quantum praestiterunt. Evacuatio certe minimum fuit commodum emeticorum, sed resolutio humorum, excitatio vis nerveae, transpiratio promota, et libera humorum migratio per minimos canaliculos. Nil exhibui nisi ipecacuanham, cum tartarus emeticus, praesertim in delicatioribus subjectis, infantibus, feminis, diarrhoeae favere videretur. Saepius vidi, votis me non damnari, dum solutionem tartari emetici, ut vomitus excitetur, propinarem.

Hoc

Hoc praesertim hyeme contigit, ubi, transpiratione facillime suppressa, humores versus infestina deducuntur. Deinde suasi regimen diaphoreticum, quod quidem in variolis, et aliis exanthematibus, vel summa cautione commendare, vel evitare plane, soleo; exhibui spiritum Mindereri, roob Sambuci cum Otymelle calorem modicum et aequalem hypocaustorum, conservare jussi. Pulvis *Doveri* in iis subjectis, qui tolerare poterant, egregium effectum praestitit, ad derivandos humores ab interioribus partibus, praesertim thoracis visceribus, ad superficiem corporis. Minima quantitate miscui *opium* cum *ipecacuanha*, adjuncta magnesia salis cathartici, aut tartaro vitriolato, absque ullo alio additamento. Bis terve vesicatorio opus habui, ad stimulum a visceribus versus superficiem derivandum. Potum ordinarium jussi fieri ex hordeo, avena, fructibus horaeis coctis, addito oxymelle aut melicrato. Per epicrasin laxantia, per totum morbi decursum, cum resolventibus lenioribus junxi, eo eventu, ut, primis viis purgatis, transpiratio libera fieret, aegerque valde insignem euphoriam experiretur. Pulpam *tamarindorum* cum *tartaro boraxato* ebullire, quotiesque fieri posset, propinare suasi. Clysmata interposui antiphlogistica, emollientia, diaphnoica. Versus finem morbi alia remedia fere nulla suasi, nisi stomachica: calorem simul hypocausti conservare, et diaphoresin promovere, jussi.

Si METZGERI, VOGELII, aliorumque observationes, de *morbillis spuris*, ad nostram epidemiam applicare volumus, nil obest, quominus, et hic eosdem praedominatos fuisse, contendere possimus. Vidi infantes sanos, robustos, qui nec lecto, nec hypocausto affixi, quatuor diebus liberi fierent ab omni morbi molestia; nulla hic desquamatio obtigit. Remediis fere non opus fuit. An recursum morbillorum genuinorum haec subjecta obnoxia sint, observare non licuit.

Febrem morbillosam absque morbillis, si tandem nomen hoc retinere placet, non semel bisve, sed multoties vidi hac
epi-

epidemia, et forsan ipse passus sum. Nunquam enim expertus sum morbum alium, ne exanthemata quidem, apud infantes frequentia. Hac hyeme demum correptus sum, praesente epidemica hac constitutione, pyrexia vehementi, cum symptomatibus catarrhalibus, coryza, lippitudine, deglutiendi difficultate, tussi sicca, refractaria, quae per tres septimanas, et quod excurrit, perstitit. Fuit autem hic morbus adeo communis, ut plerique fere homines eo afficerentur.

Haec febris catarrhalis *κοναρχαωδης*, quae praesertim primis novi anni mensibus magnopere praedominabatur, multo magis stipata est symptomatibus gastricis, quam solet. Plerumque aegri, qui vel levissimum diaetae vitium commiserant, noctu deglutiendi difficultate subito corripuntur. Febris intensior accedit et symptomata gastrica, quae saepe per plures septimanas perdurant. Hinc emetica initio, deinde per epicroasin laxantia, cum diaphoreticis, sufficiunt ad febrem tollendam. Praeterea vesicatoria indicantur, ut humores versus superficiem deriventur, stimulusque deducatur ab affectis partibus. Raucitas et dolor faucium molestus, saepe superstes jam fugato morbo, tollitur optime vaporibus aquae fervidae, bullientis, in oris cavitationem penetrantibus.

Saepe miratus sum, qui fieri possit, ut medici tam auctere ejusmodi febres ex jam praesentibus sordibus gastricis ortum ducere, contendant. A veritate alienum videtur argumentum causae morbificae ex effectu morbi. Centies audivi ejusmodi conclusiones; lingua, hypochondria, sapor oris etc. monstrant saburram, ergo saburra est causa morbi. Nonne fatius foret, ita argumentari: Systema cutaneum arte necitur cum systemate gastrico: affecto illo, hoc quoque patitur: ideoque in febribus catarrhalibus symptomata gastrica praedominantur?

Gargarismata adstringentia in angina hac catarrhali nunquam profuerunt. Emolumenti plus attulerunt emollientia, lubricantia.

Sobrietas summa, et transpiratio, fugato etiam morbo, promota, cavere tantum potuerunt a recurso morbi saepe graviori.

Febres putridae hac hyeme fere nullae, cum aër tepidus permetteret obambulationem. Certa enim est observatio, frigidissima tempestate frequentiores esse febres putridas, cum homines, magis domibus se continentes, aërem corruptum inhalare coguntur. Dum haec conscribo (Februarii primis diebus) constitutio aëris mutatur, certo quoque mutabitur epidemica constitutio. Barometrum supra 28" jam per plures dies ascendit: thermometrum fere semper sub 30° demissum observatur. Ventus eurus, aut boreas.

Hala Erlangam miss.
d. 12. Febr. 1791.

XLV.

Dn. D. JOANNIS NICOLAI NICOLAI.

DUAE OBSERVATIONES CLINICAE,

ex quibus apparet,

Vermes plurimorum morborum,

praecipue

Arthritidis, esse causam.

De *Vermibus* acturus, maxima jam voluptate recordor, quam solerter docteque hac in re jam versati sint viri, doctrina, usuque, praestantes. Quae cum ita sint, non animus mihi est, viris eruditis, et medicinae peritis, rem per-vulgatam, ab omnibusque agnitam, multos scilicet morbos, et saepe intricatos, originem a vermibus trahentes, hic enarrare, praesertim, cum in pluribus compendiis, scriptisque medicis, atque observationibus practicis, hujus rei argumenta argumentis sic addita legantur, ut, qui de hac causa dubi-

tare audeat, haud reperiatur quisquam. Experientia incommodorum, quae vermes gignere existimandi sunt, multitudinem, fatis luculenter ostendit. Sed symptomata, quae vermes aut comitantur, aut ab iis progignuntur, non semper sunt adeo manifesta, ut ea quivis, primum intuens, statim agnoscere, et, vermes morbi esse causam, affirmare possit. Licet autem symptomata, propter quae vermibus causa morbi assignetur, abstrusa et complicata saepe sint, prudens tamen attentusque Medicus, experientia edoctus, perspicere poterit, haec insecta, seu animalia viva, aut causam primam, aut concausam certe morbi cujusdam, constituere.

Diversa quoque vermium genera, et, quae *in primis praesertim viis* deprehenduntur, maxime *Taenia*, (lumbricus planus, latus) corporis hospites, per se jam molestissimi sunt, quod naturae curiosi Medici probe norunt. Neque id Medicis est incognitum, horum insectorum praesentiam, quemvis alium morbum, ubi complicatio nascitur, magis pertinacem facere, et perniciosum. Exemplo sint tantum *variolae*, quibus infestantur infantes, quae malignae redduntur, si vermes simul in canali intestinorum hospitantur. Hoc, atque alia plura exempla, quae jam silentio tego, abunde declarant, morbos quosvis, vermium admittione, fieri periculosiores. Sic infantes cachectici, et ubi lentor specificus adest, vermibus maxime inquietantur. Haud dubie hic status corporis debilis maxime est proclivis, ut, ubique sparsae, seminum particulae, et ovula, per cibum et potum in corpus deferri, explicarique queant. Robur autem vitale, et quae libet singularis corporis vis plena, efficit, ut dicti generis humani inimici, aut nunquam, aut perraro, corpus inhabitent. Dantur autem quoque morbi *epidemic*, in quibus vermes praesto sunt, et tamen haec causa saepe praetervidetur, aut, si demum observatur, perperam consueta anthelmintica exhibentur. Sed nec nimium medici specificis confidant suis, cogitentque, remedia ad habitum, et totam constitutionem,

corporis, esse aptanda. Neutiquem sufficit, forte medicamentum, quod vocant drasticum, dare, et tunc ingentem vermium populum e corpore expelli, fugarique, videre. Conditio maxime corporis spectetur, oportet, ne nova vermium proles oriatur, chronicoque alio malo obviam eatur, ne drasticum exhibitum vasis gastricis, et systemati concoctionis fiat perniciosam, cum praeterea vitiosam diaetam, constitutionem haereditariam, cibosque lentos, nimis copiose sumtos, et nimium humidam, calidamque, atmosphaeram, ad generandos vermes multum valere, sit notissimum. Utrum vero animalia jam nominata, in homine ipso generentur, cum eoque nascantur, an per femina, feminumque particulas, extrinsecus in nos veniant, in nobisque evolvantur, de eo ingens adhuc inter medicos est certamen. Veruntamen opinioni posteriori, quae vero proxima esse videtur, plerique accedunt. Quae autem animalia, licet in tenerioris aetatis hominibus sint frequentiora, nullam tamen aetatem eis prorsus esse liberam, certum est, exploratumque. Nihilo tamen minus *de Meza* in compendio practico-medico, „Senes, „inquit, raro vermibus vexantur, et infantes fere nunquam, „nisi post ablactationem, cum cibis solidioribus uti incipiunt.“ Sunt tamen, qui, exemplis inducti, affirmant, infantes recens natos, et qui nihildum gustaverint ciborum, in meconio, ita dicto, non minus, quam in ceteris intestinis habuisse vermes. Hac in sententia ipse est *Hippocrates*, pluresque alii tale quidquam se vidisse, ajunt. Quidquid hujus est, ejusmodi casum, quem in dubium vocare non sustineo, mihi quidem observandi nondum datam esse copiam, ingenue fateor.

Non sum nescius, quae de vermibus haecenus differui, ea a Medicis, usu adjutis, non ignorari.

At enim vero, in vermibus causam primariam *arthritidis* poni, atque iteratis observationibus stabiliri, id minus observatum, atque non satis cognitum videtur, ut tamen *ADOLPHI Art. Physic. med. pag. 242.* dicat, *vermes saepe*

cum ARTHRITIDE, *Lue venerea, et Stomacace* (scorbuto) sociatos esse.

Sententiam igitur hanc meam, duobus memorabilibus exemplis, quae mihi occurrerunt, illustrandi et confirmandi, consilium cepi.

Observatio I.

Foemina quaedam innupta, anno 1782. Rudolphopolin venit peregrina, servaeque officia accepit curanda. Bona, quantum ex habitu corporis externo poterat judicari, valetudine utebatur. Cognitum quoque postea est, eam a juventute sic satis valuisse, morbosos autem ei fuisse parentes, e quibus *pater* imprimis *Arthritide* vaga magnopere vexatus, tandemque hoc morbo extinctus sit. Haec foemina tum viginti circiter erat annorum. Valetudinis prosperitate gaudebat, et, per annos quatuor continuos, servae ministeriis, apud unum, eundemque herum functa, illius sibi amorem, morum comitate, conciliaverat. At subito fit valetudinaria, incipit artuum doloribus cruciari, pectorisque queritur pressionem, neque eodem, quo antea, modo ministeriis praeesse potest suis. Quae symptomata, licet non continuo eam tenerent, non tamen plane cessabant unquam, sic potius augebantur, ut, primum Rheumatismo assimilata, pro *Arthritico* tandem morbo, communi omnium judicio, sint existimata. Saepe numero integrum anni quadrantem sic egit aegra, ut neque ulla a doloribus fieret remissio, neque ea ad agendum quippiam esset idonea. Quibus rebus tam misera est facta, ut tabescere prorsus videretur. Ad ultimum *chiragra* etiam est correpta. Hucusque foeminae, cujus jam saepe mentio est facta, medicus non eram, et fando tantum acceperam, eam aegrotare, sed tamen, singulari benignitate heri, in servae officio, cui semper cum laude praefuerat, manere. Homines enim generosi, apud quos servam agebat, nobile adeo propositum ceperant, pro illius vale-

valetudine restituenda et confirmanda, curas, impensasque adhibendi. Quantopere est optandum, ut plures ejusmodi exemplum laudabile et gloriosum sequantur! Anno 1787. in urbe nostra vulgabatur Epidemia, illi simillima, quam doctissimus collega meus D. ECKNER descripsit, et quae in vico Kumbach, 1789. saeviit. Febris erat gastrica, pituitosa, biliosa putrida, quae in quibusdam tantum Febris nervosae acutae fumsit formam et indolem.

Cum in domo, in qua foemina, quam nominavi, famulabatur, quatuor homines vulgato morbo corripenterentur, atque eo tres morti succumberent, haec etiam serva est infecta. Ab hoc ego tempore illius medicus sum factus. Ad aegram vocatus, eam in notabili lassitudine, linguamque ejus totam pituita opertam, inveniebam, sed praecipuum amarum saporem non habebat, plus nauseam, pectorisque pressionem, in scrobiculo cordis praecipue, sentiebat. Capitis etiam dolor, magis in fronte animadversus, qui reliquis quoque, hac febrili laborantibus, quos supra nominavi, erat communis, observabatur. Febris jam die antegressa ceperat initium.

Accipiebat aegra a me ♀. emetic. cum radice Ipecacuanhae, in parvis et reiteratis dosibus, quarum quaelibet gr. j. ♀. emetici et ʒβ Ipecac. explebat. Post sumtam sextam dosin admodum modica vomitio seu emesis, sed cum exigua relevatione, animadvertabatur. Duabus adhuc dosibus adhibitis, pituitam gastricam, et materiam putridam, infra turgescere videbatur. Quapropter aegrae pulvis dabatur, qui ex sale catarctico, sic dicto Schwarzburgico, Cremore ♀. et Rheo, constabat. Hinc foetidae quidem citae exinanitiones alvi sequebantur, sed semper citra relevationem. Nunc cum pulvere hoc, quem cum ☉ polychresto acueram, potionem laxativam e foliis Sennae, Cremor. ♀. et Tamarind. vice versa conjungebam. Quo factō quasdam alvi depositiones, cum levamine, habebat. Cum lassitudo haud mediocriter

augesceret, atque facies esset deformata, ad corticem peruvianum confugiebam, cum radice serpentariae in forma infusi, et pediluvia, cum camphora, ordinabam. Hinc aegra paululum quidem fiebat alacris, cutemque habebat humidam: Capitis vero dolores, pressioque pectoris, adhuc aderant, sed multo leviores. Ad hoc usque tempus aegra nihil sumferat cibi. Jam autem nonnihil famis sentiebatur, sed illico etiam evanescebat. Sitis nunquam erat notabilis, pulsus autem semper debilis. Toto febris tempore aegra, ex morbo suo priori, in brachiis, manibusque habebat dolores. Cum autem pituitosa conditio non videretur cessatura, chinae infuso, pituitam solventem pulverem addere, adhuc semper cogebam. Diebus quatuordecim elapsis, status pituitosus nondum cessabat. Quare utile mihi esse videbatur, aegrae non nihil calomel dare. Sex dosibus, quarum unaquaeque gr. V. explebat, datis, cum quavis alvi exinanitione levis tenesmus notabatur, et, capitis dolores non amplius sentiri, spiritumque meare liberius, cum voluptate animadvertebam.

Accipiebat aegra a me pulverem ex Θ Sedlizensis part. duab. atque una pulveris corticis peruviani, constantem, cujus aqua temperati, plenum cochlear duabus horis sumeret. Post quatuor aut quinque horas haud mediocris strepitus in ventris inferiore parte oriebatur, aegraque tenesmum rursus habebat, sub alvi depositione. In pulvere usurpando perseverabatur, et ecce — tantus *ascaridum lumbricoidum* numerus, per frequentes limosas alvi evacuationes, deiciebatur, ut vas, in quod alvi exinanitio peracta erat, et quod fluidi tantum, quantum quadrans amphorae, continere poterat, propemodum impleretur. Complura millia nominatorum animalium hic cernere licebat. Manifesto relevata aegra, lectum repetebat, et accepto, quem concupierat, cibo, placidum primum somnum capiebat. Per cardiaca, et lenia nutrientia, ex eo tempore, in dies meliorem valetudinis conditionem nacta, post duodecim, a vermium dejectione, dies,

dies, relinquere lectum poterat, atque sic quoque omnia *arthritidis*, et *chiragrae* symptomata *evanescere*. Manus quidem adhuc *chiragrae*, qua erat excrucitata, vestigia ostendunt.

Observatio II.

Vir quidam, quinquaginta, et quod excurrit, annorum, temperamenti cholericici, *Lanarius*, in laboribus suis industrius, felixque pater familias, praeter consuetos morbos, quibus infantes infestantur, nullo gravi morbo affectus, ab ineunte aetate bene valuit. Nihil praeterea vitii quidquam in totius corporis compage habens, neque vitae inordinatae serviens, parentibus etiam validis ortus, in annum usque quadragesimum optima valetudinis prosperitate usus est. Ex hoc autem tempore morbo articulari, frigida maxime, et humida tempestate, quam lanarius quidem effugere nequit, et artuum doloribus, frequenter corripitur. Saepenumero vesicatoriis levationis sibi quippiam paravit, quorum vero bonus effectus, in sequenti tempore, haud apparuit manifestus. Concoctionis quoque organa affici, magnamque pituitae vim in viis primis gigni, atque statum viscidum formari, dilucide apparbat. Ita affectus aeger mea ope uti coepit. Ab initio leniter aperientia et digestiva dabam, quae aliquamdiu effectu non carebant, praesertim si, iis sumtis, stomachica adderentur. Hoc modo, annis nonnullis elapsis, rheumate, et asthma, sese excipientibus laboravit, rheumatico praecipue dolore non plane cessante. Aegro diluentem prisanam dedi bibendam, et cum remediis aperientibus *Gummi quajacum* copulavi. Quae vero remedia, licet exiguam levationem efficerent, haud ea tamen diu durabat. Aliquoties asthmatica inprimis symptomata admodum erant gravia, et suffocationem minari videbantur. Sulphur^{gii} auratum datum, ut lenis emesis ciceretur, et Spirit. C. C. succinat. cum laudano liquido, haud semel manifestae erant efficaciae, et, propter
pul-

pulsus plenum, nonnunquam sanguinis quoque missio in brachio fuit suscepta. Hucusque dolor rheumaticus maxime in scapularum regione infederat. Jam autem per totum corpus diffusus, plenam *arthritidis vagae* formam assumebat. Aliquando post aeger in inferiore ventris parte peculiare, insolitumque quidquam, quod undarum quasi ritu moveretur, sentiri, vertiginemque simul saepius sibi esse, famemque enormem, querebatur. Aliquamdiu hanc rem mihi patefacere oblitus erat, cum interea communes artuum dolores genu magis occuparent, veramque Gonagram, cum malo ischiadico, fingerent. Cum aeger mihi, quod tanquam peculiare, insolitumque in inferiore ventris parte senserat, indicaret, illico *vermes*, et maxime *taeniam* adesse, augurabar. Pulveri igitur, ex gummi quajac. aliquantum Calomel addebam, atque excrementa diligenter, accurateque spectari, jubebam. Diebus quatuordecim praeterlapsis, una vice *decem ulnae Taeniae*, cum satis multo limo, sed cum dolorum etiam articularium levatione, sunt ejectae. Asthma, aegri pectori, valde fuerat molestum. Qua de causa ei drastica, vomitoria praesertim, hyperemeses scientia, dare verebar. Notis tantummodo anthelminticis contentus, aegro multum Allii dari edendum, jubebam, et cum Gummi Guajac. Assam foetidam conjungebam. Quo facto plures etiam ulnae *taeniae* subinde expellebantur, sic autem semper, ut, totum vermem nondum plane esse exterminatum, intelligi posset. Aeger in familiaritatem quasi morbi venerat sui, rebus autem agendis sic satis dare operam poterat. Dixeram ei nonnunquam, forte, heroicumque remedium, ut totus hostis expelleretur, aliquando esse adhibendum. In animo fuit saepe mihi, ei dare Gummi Guttae, sed semper reluctatus est, atque sic, a morbi primordio, novem anni sunt transacti. Per quamdam diaetae negligentiam, aliasque causas fortuitas, evenit, ut hac hieme denuo arthritide, et asthmate, inquietaretur. Optimum factu mihi esse videbatur, curandi

modum

modum rursus vermibus accommodare, et, aliquot dosibus ex Gumm. quajac. Calomel, et assa foetida, datis, ingens iterum taeniae numerus abigebatur.

Asthma evanescit quidem, gonagra autem, et malum ischiadicum manent, cum quibus jam molimina quaedam haemorrhoidalia confociantur. Quodam tempore interjecto, aeger mihi occurrit, rogitans obnixè, ut eum a Taenia, quantum in me sit situm, liberem. Nullam jam curationis viam, et methodum, se intermissurum esse spondebat, dum animadverteret, totum corpus paulatim enervari, et fieri facile posse, ut malum, in ipso saeviens, vitam finiat suam. Statuebam itaque hanc curandi rationem sequi. Farinaceis cibus eum uti, jam dudum prohibebam, ideoque eos jam maxime pro impermissis judicabam. Omnia illius alimenta concoctu facilia, et digestibilia esse debebant. Ei primum diebus quatuor continuis *Vitriolum martis* cum Saccharo dabam, id quod non nisi lenia tormina efficiebat.

Tum adhibui electuarium, ex semine Santonic. Tanaceti, ass. foetid. Calomel. rad. jalapp. cum Syr. Rosar. solut. secundum *de Meza*. Hoc medicamentum octo dies usurpabatur. At vero supra dictus motus in inferiori ventris parte sentiebatur. Nunc Gum. Gutt. dare decernebam. Primis cujusdam diei tenebris aegrum unciam unam olei olivarum, et infrequentis diei prima aurora, Gum. Guttae, fumere jubebam. Hanc dicti medicamenti compositionem a me accepit:

℞. Gummi Guttae, ʒss

‡ rad. Jalapp. ʒij.

M. F. ‡ divide in III part. aequal.

Mane ad horam sextam prima dosis, in tepido Theae infuso dabatur. Una interjecta hora, emesis fortis, cum una alvi exinanitione connexa, oriebatur. Cum intra quatuor horas nihil amplius animadverteretur, secunda dosis eodem modo, hora X. dabatur, unde, intra dimidium horae, qua-

tuor vomitus sequebantur, et quinque alvi evacuationes, infraque et supra, magna vis limi est ejecta. Nullo autem profus verme viso, tertiam quoque dosin dare placuit, quam aeger post meridiem, hora tertia, sumsit. Hinc rursus quatuor vomitus, et frequentes hypercatharses, sequebantur, quae scena ad X. noctis horam durabat, ita, ut *novem vomitus*, et *octoginta alvi exinanitiones*, efficerentur. Haec horribilis multitudo excrementorum constabat ex muco pituitoso, et sex posteriores alvi excretiones speciem spermatis ranarum prae se ferebant, in quibus ipsis quoque nigra punctula minuta erant conspicua, vermium vero nihil plane conspiciebatur.

Aeger hac permagna ejectione neutiquam erat debilitatus, in osse potius femoris, et versus genu, ubi continenter dolor arthriticus maxime saevierat, plenam sentiebat remissionem, levationemque. Atque sic neque vermes, neque arthritis, neque asthma, molestiam ipsi ullam amplius fecere.

Rudolstadt Erlangam miss.

d. 3. Mart. 1791.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. EVGEN. JOANN. CHRISTOPH.
ESPER.

Oryctographiae Erlangensis

specimina quaedam,

imprimis spongiarum petrificatarum.

Regionis tractus, quem inhabitamus, licet specierum regni mineralis copia, prae vicinis, multo inferior esse videatur; tanta tamen ei insunt praeclara ejusmodi naturae documenta, quae et in explorandis ortus, ac vicissitudinum, causis, et in definiendis eorum characteribus, uberrimum
sup-

suppeditarent campum, indefessumque scrutationis require-
rent laborem. Solum hujus regionis, altissimo quidem sa-
bulo contactum, stratis tamen terrae Daedaleae passim est
superstructam, et imprimis cultu eo aptius redditum, ad pro-
ferenda quaevis multo mitioris coeli producta. Undiquaque
vigent arbores, prata optimis sunt obsita herbis, agri cujus-
vis frumenti fertiles, in hortis plantae, calidiori climati alias
assuetae, laete proveniunt, et sylvae conjunctis fociis Pini
tum sylvestris, tum Abietis, ac Piceae, uti Quercus Robo-
ris, Betulae, Fagi, Carpini, Salicis, Populi aliarumque
arborum, in densa lataque vergunt agmina. Ita ex sterili
sabulo, et imprimis ochra ferri immixto, tum tanto tempori-
spatio, tum indefessa cultorum industria, infoecundum
antea solum, in optimum est transmutatum. *)

Sed cum praesertim non sit propositi, omnium generum
et specierum hujus regionis recensere producta; insigniora
quaedam praeprimis commemorare saltem haud inutile duxi,
et cui non primum ipsa sabuli moles, profunditate haecenus
inexplorata, obveniat aequae admiranda. Pauca vero me-
moratu digna breviter his indicare sufficiat. Quod ex effossis
puteis constat, fines hujus arenae ad quadraginta orgyrum
profunditatem, minime adhuc habemus expertos, etsi inter-
venientibus quibusdam stratis argillae, aut petrae, ex eodem
sabulo obduratae, congestis. Strata quaedam superficiem
versus, solidiorem exhibent ochram ferri, granulofam et
intime conjunctam (*Rasenerz*), trium fere pedum altitudine
densam, optimae quidem indolis, at nulli haecenus accom-
modatam usui. Arena nostrae strata et colore, et particu-
larum magnitudine, valde sunt diversa. Quaedam et trium
pedum profunda, speciei eidem sunt simillima, quam III.

Bb 2

a Lin-

*) Conf. *perill.* DELII Diss. de aëre, aquis, locis, et salubritate Erlan-
gae. Respond. Jo. Georg. Fleischmann, Erlang. 1766.

a Linné, Arenam mobilem vocat, ex minimis enim et confimilibus constant particulis quarzosis. Sed sunt alia, nimirum superficiem versus, quae, granis grossis invicem accumulata, ingentem replent altitudinem, quibus varii inhaerent fatis amplae magnitudinis lapides. Horum vero intuitu multoties meam excitabant admirationem strata, tum horizontalia parallela, tum in declive declinantia, quae praecipue in abruptis collibus cernebantur. Variæ sunt alternatim angustioris, aequae ac latioris altitudinis, uti et ipsa arenae massa valde diversa, quo profundiora vero, eo latiorem extendunt materiem. Inundationibus igitur quam plurimis, omnem quidem hominum memoriam superantibus, et totidem sedimenta accidisse, ubique ista fatis demonstrant. Univerſa haec fabuli moles, aqua interstillante ubicunque fatis est repleta; idcirco nulla fere nostrae urbis extat domus, quae puteo careat, immo cultores agrorum, flagrante aestatis sole, ad irrigandas flaccidas, imprimis Nicotianae Tabaci, plantas, celeri consilio ipsis eam comparare didicerunt. Fodina enim quovis loco facta, vix quatuor aut sex pedibus profunda ac totidem lata, uno aut altero horarum intervallo, jam fatis repleta, largam suppeditat illis aquarum copiam.

Tractus iste fabulosus, profunditate adhuc inexpertus, quaqua versum variis anfractibus et finibus, nondum definitis, in latissimum ultra excedit campum. Orientem versus, proxime quidem, et ab urbe nostra vix mille passuum intervallo, est circumscriptus; cum colles ibidem ex saxis arenosis, seu *Cote Quadro*, exsurgunt, mox rupibus, ex petris calcareis multo altioribus, conjunctis, montium Fichtelbergensium coadunantur catenae. Ad meridiem et septentrionem vero, eo ulterius iste progreditur fabuli tractus; altera nempe Moenum, altera Danubium usque, in parem protendit plagam. Ex occidente, Rednitium fluvium, arenae suos attingere videntur fines, at varie et ultra milliaris spatio iterum late vergunt, quousque tandem

dem Franconiae citerioris uliginosi et argillacei leas excipiunt campi.

Immensam hujus fabuli molem, ex inundationibus antiquissimis, et saltem ex ultima telluris nostrae catastrophe, quam nemo sana mente ibit inficias, traxisse originem; ubique satis perspicua confirmant documenta. Strata enim horizontalia vallium vicinarum, congeriem exhibent *testaceorum*, uti et in fundo marium reperiuntur, et quidem largissimam. Extant sinus montium, littora marium simillime, uti et portus aemulantes, quibus, praesertim in fundo, adhaerent Ostrearum testae variae speciei, dense et quasi situ naturali invicem agglomeratae. Circumquaque porro ibidem silicum variae massae, aut saxorum globuli, occurrunt, in rotundatas, oblongas aut sphaericas detritarum formas, uti et nunc ad vera marium littora, formata inveniri solent. Ipsa fabuli praealta moles, plurimis est immixta marinorum ruderibus, *testaceorum* nempe et *Phytozoorum* varii generis, in variam lapidum transversa materiam. Passim simul in superficie, ac crebrius in effossis stratis, occurrunt *lithoxylorum* fragmenta, et colore et substantia, in quam transierunt, invicem maxime diversa, *achatina* nempe, *jaspidea*, *quarzosa* et *calcareae*.

Seorsim vero omnes hujus regionis enumerare productorum species, ipsa hujus tractatiunculae, cum non concedat ratio, quamquam alio tempore eas indicare constituissem; suffieiat adhuc, paucis nobiliorum quorundam nostrae regionis meminisse lapidum. Sunt imprimis *Silices Carneoli*, quae in agris, versus pagos *Büchenbach*, et *Defendorf*, proxime abhinc passim reperiuntur, colore sanguineo, et hyalino, uti varia se exhibent specimina, iis ex oriente, duritiei qualitate, minime cedentes. Et *Silicis Chalcedonii*, tum colore, tum immixtis corporibus, variantis, exstat ibidem copia uberrima. Quidam istorum lapidum *dendriticis* continent figuras, quidam vero *testaceorum* includunt corpora.

Inter rarissima et fere unicum, uti opinor, quod extat exemplar, contigit mihi frustum istius chalcedonii, hyalini pariter ac lactescentis coloris, ramulos *Gorgoniae Palmae Pallasii*, intime includens. Et color ruberrimus corticis, et pori, huic Zoophytorum speciei proprii, aequae ac lignum corneum, aequae ac in natura se habent, distincte cernuntur, ipsa vero massa in paulo duriores est transmutata materiam, uti ex ramis superficiem transeuntibus, cognovi. Eorum igitur opinio, qui originem ejusmodi lapidum, ope ignis evenisse, contendunt, omnino probabilitatis caret argumento; cum, ex combustionem, in cineres illam redactam fuisse Gorgoniam, neque colorem retinere potuisse, id satis demonstrat documentum. Nobilioribus lapidibus est adhuc annumerandum *Quartzum selectum*, quod passim ad ripas *Rednitii* fluvii reperitur, tum duritiae, tum puritate massae insigne. Praeprimis vero sunt commemoranda elegantissima *viridis coloris lithoxyla*, seu potius vera *Chrysolithi* specimina, quae imprimis, licet nunc nimis rariora, versus pagum *Adelsdorf* et *Maehrendorf*, reperiuntur. Sed de his alia occasione plura sunt commemoranda.

Ad indagandam internam terrae nostrae, seu stratorum ejusdem, naturam, cum nulla haecenus unquam ex proposito adhibita fuerit indagatio, casu nuperrime id accidit, quod magni pretii forsan non contigisset impensis, simulatque uberiorem praebuit indaginis occasionem. Ad struendas enim vias publicas, *Chaussées*, vulgo dictas, apti et sufficientes cum deficerent lapides, variae instituebantur investigationes, et tandem prope pagum *Büchenbach*, territorii Bambergensis, larga, et ex voto optima indolis, horum reperiebatur multitudo. Inito igitur cum incolis pacto, quibus res erat communis, in effodiendo et comparando omnis adhibebatur labor. Est collis lente proclivis, superstructa terra cultu foecundior reddita, circiter duorum pedum profunda, qua tandem remota, strata obveniebant lapidum, dense invicem accumu-

cumulatorum, sed variis alternantibus istorum aggregatis. His igitur effossis congestisque, ad exstruendas vias Norimbergam versus, istuc locorum advehebantur, et jam per triennium, abundantem suppeditaverunt materiem, ad plures etiam annos sufficere videntur. Varia quidem, ac quam maxime diversa, lapidum genera et species singulares, in istis ibidem accumulatis catervis, naturae scrutatori veniunt obviam, sed, quod dolendum, impetu rotarum, mox in imum detruduntur, aut destruantur, et noviter denuo advectis, iterumque accumulatis, insigniora quaevis tandem conteruntur. Ita omnino, uti *perillustris* commemoravit DOMINVS PRAESES, viae publicae et detectores, simulatque destructores, rarissimorum naturae productorum censentur. *)

Exactiorem cum reddere horum productorum enumerationem, simulque de eorum ortu quae conjici possint, proferre constituissem; pro temporis tamen ratione pauca saltem

*) D. HENRICI FRIDERICI DELII *Adversaria argumenti physico-medici* Erlangae 1780. Fasc. II. Sect. VII. pag. 10. nr. 20. „*Viarum publicarum reparatio, et praebuit occasionem quaerendi et detegendi, quae in terrae visceribus latent.*“ His etiam addenda, quae ex saluberrimo sanitatis conservandae consilio, de his optime monuit, Fasc. II. Sect. XXI. p. 18. no. 48. „*Viarum publicarum structurae, modernae, saepe et sanitati adversae esse queunt, quamvis publicae commoditati, et veredariorum ipsorum cursui citatori, suis modis inserviant; siquidem, dum inaequalia lapidum strata, eaque aequali tegmine orbata, praeter salutarem quandam viscerum abdominalium quidem commotionem, nimia quoque concussione, et encephali commotionem, carebariam, et varias cephalalgiae species, producere possunt. Interest itaque sanitati peregrinantium, ut strata viarum publicarum, quae *Chaussees* vocantur, semper, et ope perpetuae reparationis, ita sint comparata, ne ea, inaequalitate sua duriore, encephali commotioni, et concussioni, faveant, praesertim, cum ipsi peregrinantes, sua vectigalia solvere teneantur.*“

saltem, ex praecipuis indicare, et unice insigniori horum speciei inhaerere sufficiat. Sed de situ eorum in eo, quem jam indicavi loco, primo quaedam sunt commemoranda.

Remota ibi locorum terra vulgari, duorum pedum profunda, primo obvenit stratum, quod praecipue ex lapidibus constat arenosis, seu frustis Cotis Quadri grossioribus, argilla rufescente et fabulosa intermixta, quod vero totidem pedum altitudinem non excedit. Inde sequitur stratum, ex limo tenaci rufo, sed vix palmae continens latitudinem. Hoc perfosso, isti, de quibus mentionem feci, occurrunt lapides, dense invicem accumulati, et variis alternantibus stratis eadem argilla superstructis, quorum sex, diversae altitudinis, enumeravi, et quidem satis distincte in planitiem vergentes horizontalem. His tandem ablatis, ex duodecim aut sexdecim circiter a superficie terrae distantia, unum idemque ac ubique occurrit fabuli massa; inde vero ad ulteriorem indaginem, uti et emolumentum prohibebat ratio, positi sunt fines; operarii enim strata proxima prosequentes, novis factis fodinis, faciliore labore ipsis comparant, ex pacto, materiam. Has vero lapidum catervas fluctuum vi aquarum ibidem esse congestas, et ipsa strata simulatque detrita et in globulos redacta forma, primo jam adspectu, satis confirmant. At quod mirandum, collis iste, qui vix horae spatio ab urbe nostra distat, altioris tamen est, et, ut conjeci, majoris, ac quadraginta pedum, altitudinis a terrae nostrae superficie, et nullibi tamen paria huc occurrunt lapidum strata; alio igitur irruente impetu aquarum, diruta ac abrepta fuisse verisimile videtur, et recentiorum inundationum saltem docuerunt vestigia.

Ipsi lapides, qui in his occurrunt, congesti, stratis, tam materie, quam forma, maxime sunt diversi, imprimis vero *petrefactorum* varia continent documenta. Plurima ex parte constant *Jaspide*, singularis duritiei, facillime, ope chalybis, scintillantes, ochracei, fulvi, brunnei, albidi et nigri coloris.

loris. Crusta saepius sunt inclusi, aut resoluta, aut superinducta, argillaceae quidem sed obduratae materiei, linguae se agglutinantis, et aqua immerfi, modo, ac lapis mutabilis, mutantem colorem, transparentesque evadunt. Rarius occurrunt *Jaspidis Polyzonias* frusta, pugni magnitudine, cinereo - caerulescentibus, flavisque alternantibus fasciis. *Achatis* quam plurima ibidem proferuntur specimina variae magnitudinis et diversi imprimis fulvescentis, rarius vero rubicundi, seu *Carneoli*, coloris. Lapidum porro ex duriori calcis massa, pariter ac ex *Quarzi pellucidi*, et *hyalini*, materia, uberrima ibi obvenit multitudo. Singularem adhuc non praetereundam duxi, faxi arenosi speciem, rubrum laterum coctorum colorem, adeo aemulantem, ut quisque primo adspectu his artefactis annumeraret, imprimis cum ob planam eorum superficiem aequamque fere crassitiem, pares exhibeant formas; ochra tamen constant ferri, immixtis granis arenae et micae minimis particulis, testaceorum etiam petrificata saepius includunt. In omnibus vero istorum lapidum catervis, nulla omnino primaevorum, ut vulgo arbitrantur, *Granitis* nempe, *Basalti* et *Porphyrii*, immo praeter ferri mineram, ne minima quidem metallorum reperiuntur vestigia. Eo uberiora vero *petresactorum*, imprimis *marinorum*, et praecipue testaceorum, *lithophytorum*, ac maxima ex parte *Lithoxylorum*, in jaspideam, aut achatinam, transmutata massam, varii generis et speciei, ibidem extant specimina. Sed alia occasione cum ea recensere mihi constituissem, *globuli lapidei*, qui magna huc reperiuntur copia, curiosam potius desiderant indagacionem.

Varia sunt magnitudine, a diametro semissis pollicis, quatuor aut sex, ejusdem mensurae, exsuperant latitudinem. Quidam exacte *sphaericam*, quidam *ovalem*, aut integram aut altero latere explanatam, et quasi dimidiatam, quidam vero conicam et saepe intus excavatam repraesentant formam. Materia istorum pariter ex jaspide, coloris flavi,

seu brunnei, ut et grysei, est compacta, saepiusque crusta circumducta albidiori aut flavescenti, vix duarum linearum spissitudine. Superficies in quibusdam est detrita aut fere laevigata, in plurimis vero rugosa, retiformis, aut punctis innumeris pertusa, varias etiam continet testaceorum, imprimis *Cornuum Ammonis*, *pectunculorum*, *Echini mammillaris* testarum, aut ejusdem *aculeorum*, impressiones concinnas. Ad internam horum cognoscendam structuram fecare quosdam, sectaque latera laevigare curavi, et, quod jam conjeci, Spongiarum in his observavi texturam, eamque adeo quoad minimas fibrillas exactam, ut omnem meam excederet expectationem. Cum Spongiarum petrificata *) vel haecenus incerta, vel saltem, ob formam externam, difficile sint dijudicanda; ista eo luculentiora specimina, in *adjuncta hac Tabula VIII.* iconibus exprimere et paulo uberius illustrare, nec rerum naturalium scrutatoribus injucundum fore, duxi.

Fig. 1ma, externam cujusdam horum lapidum speciminis, sphaerico-conicam, superne modico excavatam, pari, ac naturali, magnitudine, exhibet formam. Durissima est Jaspidis materia, ponderosa, colore pallido-fusco seu ochraceo. Superficies parum est rugosa, foveolisque referta, *pectunculorum*, et *mytutorum*, minimorum passim continens impressiones satis distinctas. Eandem formam servant Spongiae naturales, imprimis *officinalis Linn.* et *agariciformis Pallasii*, etsi nimis sint polymorphae. Pariter de his constat, et testaceorum foetus excipere, saepiusque includere, esse consuetas.

Fig. 2da, facta sectione longitudinali, laevigati lateris internam monstrat faciem. Ex variis videbatur compactam esse

*) *Petrificatum spongiae*, synonymico quidem nomine *Spongites* esset appellandum, sed facile cum *Lapide Spongiae*, seu *Spongite*, celleporae specie, commutandum foret, cujus descriptionem et iconem dedi in *Libro Die Planzenthier* pag. 242. et Tab. Cellep. III,

esse massam testaceorum valvulis, sed ex una eademque solida constabat jaspidis, in quem transiit, materia. Maxima pars plagae, punctis minutissimis albidis erat referta, eamque armato cum inspexissem oculo, exactissimam *retis spongiarum* exhibebat formam.

Fig. 3ta, areolam repraesentat hujus retis, lente vitrea, radii trium linearum, conspectam. Fibrae albedi coloris in eandem lapidis transmutatae materiam, cancellos sistunt e filis decussantibus et anastomosantibus, dense invicem confutos, immo quae profundiores latent, ob transparentem quarundum partium massam, distincte cernebantur, iisdemque quadrabant accurate, quae in *Spongia agariciformi* observantur, unde nullum plane extat dubium naturalis quondam hujus *Zoophytorum* corporis, quamquam ipsae mutationis causae, non sint haecenus explicandae; nulla enim hodiernum oriuntur amplius istiusmodi petrificata, et ea quae extant, omnium rerum humanarum exsuperant memoriam. Sed dum istae mihi sunt praetereundae contemplationes, descriptioni *Figurae 2^{dae}*, adhuc subjungam, lapidem istum crusta fere lineari flavi coloris fuisse inclusum. *Rete* vero *spongiosum*, cum eandem crustam, ut rudera demonstrant, penetravisset, satis inde colligitur, minime ab externis ortam esse aggregatis, sed resolutam potius iterumque obduratam in hanc transiisse formam. Reliqua crustae superficies, particulas obscuriores et pellucidiores continebat, distinctaque testaceorum praebebat corpora, quibus imprimis superna cavitas erat repleta. Huic addidi sub

Fig. 4ta, inter innumera fere spongiarum petrificatarum specimina, ex duobus quoddam connatum, seu basi conjunctum, quorum et in natura saepius occurrunt similia. Utraeque istae spongiae in superna parte sunt excavatae, et in inferna in conicam productae figuram. Ejusdem sunt materiei solidissimae. Superficies detrita quidem videtur, ope vero lentis, vestigia filorum retis, satis distincta, et in laevi-

gata quadam parte eo conspicuora declarat. Dantur ejusmodi exemplaria multo majora, et ex ambitu pedis semissis, eo profundiores exhibent cavitates. Inter varias horum corporum formas, duo adhuc selegi specimina, quorum icones his adjunxi.

Fig. 5ta, patulam sifit, seu infundibuliformem, *spongiam petrificatam. Madreporae Fungitis* Linn. fere repraesentat formam, textura vero est fibrillosa, quae armato oculo pari modo ac in illis cernitur, istam eo evidentiore exhibet speciem. Ex praedura quadam haec constat *calcis massa*, sed *ex jaspidea* quoque paria, et simillima occurrunt exemplaria, semillem saepe, et integrum pedem, quoad mensuram diametri superantia magnitudinem.

Fig. 6ta, conicam exhibet ejusmodi corporum formam, in parem *calcis*, transmutatorum, *substantiam*. Ingens horum in montibus prope *Muggendorf*, et *Biberbach*, reperitur multitudo, pari ibidem ex *calcareo* et *jaspidea* conflata sunt massa, et infinitas fere formant figuras, *) Distinguenda tamen sunt ab his *Alcyoniorum petrefacta*, quae saepe eorundem formae quidem accedunt, sed interna textura valde digrediuntur. Sufficiat vero haec tantum indicasse, cum, alia occasione, eo celebriora proponere, et in ulteriori horum productorum proponenda disquisitione, desiderio amatorum, ut pro viribus satisfaciam, intensiorem impendere laborem constitui.

Erlangae exhib.

d. 18. Mart. 1791.

OBSER-

*) In Tractatu Domini PICOT DE LA PEIROUSE, *Description de plusieurs nouvelles especes d'Orthocerates, et d'Ostracites, et.* quaedam descripta, et iconibus expressa, designantur petrificata, in montibus Pyrenaeorum reperta, accurate et exacte nostratibus conformia; quae vero omnia Dn. Autor *Orthoceratum* generi immiscuit, minime interna et quam maxime diversa eorum explorata structura. Sunt imprimis Tab. VII, fig. 1. 2, Tab. VIII, fig. 3. 4. 5. Tab. XII, fig. 1. 2. 4. 5.

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. JOANNIS DAVIDIS SCHOEPFF.

Circa

Electricitatis spontaneae in corpore humano indicia.

Omnes in corpore humano vivo observabiles mutationes, ad historiam ejus naturalem facientes, notatione dignae sunt, eo magis autem, si rariores sint, et singulares quasdam ejusdem conditiones explicantes.

Phaenomena igitur peculiariora quaedam, in me ipso, et repetitis quidem vicibus, observata, candide et aperte narabo. Simile quid nusquam alibi relatum invenio.

Ita res se habet. Est mihi quandoque *status somni* imperfectus, quo nec plene dormio, nec vigilantis muneribus fungor. Dormitanti mihi praecedunt, corporis languor, sensuum externorum hebetudo, internorum confusio, imaginatio semiviva et vaga, et universalis quaedam inquietudo. Tunc, eo ipso, uti videtur, momento, quo, somnus arctior generalem praeparat quietem, derepente evidentissime, et manifeste sentio *fragorem* quemdam subitaneum, et argutum, *ex intimo quasi encephalo prodeuntem*, cum nulla alia re magis, quam cum *crepitu electrico*, comparabilem. In eodem autem temporis puncto, copiam, *scintillarum ignearum*, fulgidarumque, *ex oculis quasi prosilientem* aperte percipio, quae subitanea et placida universi corporis *concussione*, e vestigio excipitur. Somnus tali modo statim solvitur, et subito, omni sopore discusso, plenarie vigilantem me invenio, bene sentientem, et omnium corporis animique facultatum competentem, eo solo incommodo, ut experta tali succussione, aliquod tempus infomne ducere oporteat, licet ante somnolentia maxima urserit.

Haec usitata, et constantiora, sunt phaenomena, quae nunc magis, nunc minus, cum levi circumstantiarum

variatione, expertus sum, et in spatio decem vel duodecim annorum quidem plus quam vicies. Videbatur aliquoties, scintillas, vel fila ignea, ex summo vertice prodiisse tremula, et cum titillatione quadam supra frontem mediam, interque oculos ad nasi apicem usque, progressa, ibi disparuisse. Quae scintillae porro, vel lucidae apparitiones, ejusdem semper pallide caerulefcentis coloris semper visae sunt, qui electrici ignis peculiaris; penicillorum etiam formam, imitasse, et radijs divergentibus, capiti averfis dissolutas, fuisse, bene memini. Ita videbatur, dicere tantum possum et debeo; apertis enim et vigilantibus oculis igneas istas apparitiones non vidi, quum a *perceptione* illarum semisomni mihi et modo ignoto, facta tantum evigilor, praeviae ejus perceptionis nihilominus conscius et memor. Illas autem, sensu quodam interno qualicumque, visas et observatas, concussio supradicta, certa et inevitabilis, sequuta est semper, licet aliquoties succussionem solam, absque praevia apparitione ignea senserim. Hanc concussionis sensationem verbis exprimere impossibile est; nec ingrata est, nec dolorosa; muscoli totius corporis simul et semel quatiuntur; ita ut contigerit, dum lecti confortem forte haberem, ob subitaneum talem, corpus convellentem, motum, magnum ex insomnio terrorem me cepisse crediderint. Eam sensationem autem *ictui electrico* placidiori comparare, omni jure et secundum propriam experientiam, minime haesito. *) Nec praeter admirationem, ex subitanea totius corporis adfectione, necessarie ortam, et statum vigiliorem, quo excipitur, ullum aliud usquam incommodum insecutum est, nec lassitudinis, debilitatisve levissimae signa inde restabant,

Affi-

*) *Conf.* Cl. HEMMER, in *Hist. et commentat. acad. Elect. scient. et eleg. liter.* Theodor. Palat. Vol. VI, *Physic. Manhem.* 1790. N. VI. de *electricitate animali spontanea,*

Affinis videtur, modo memoratis, alia quaedam, ante plures annos in me ipso observata oculorum, vel visus, affectio. In *cubiculo obscuro*, (fenestrarum etiam claustris opertis,) dormienti contigit, ut sponte, et repente, somno expergiscenti, et *apertis omnino oculis vigilantibus*, in camera ceterum obscura, parietes albi, et ibi affixae tabulae pictae, aliaque circumposita objecta, ut sedilia, mensae, *et.* tanquam tot spatia nigra, distincta, et disjuncta, secundum uniuscujusque formam, sese repraesentarent. Id quod autem, ad breve exiguumque tempus, tantum durabat, dum hujus illuminationis sensu subito et semel iterum evanescente, omnibus rebus crassa obscuritas offunderetur. Etiam tum optime me habui, et phaenomeni hujus singularis causam, in *retinae opticae* quadam majori, et transitoria, *sensibilitate* et aliis causis internis excitata, quaesivi, qua praeterita luminis in cubiculo obscuro minima quantitas, ad discernenda objecta non amplius sufficeret.

Ad aliqualem autem elucidationem symptomatum, supra relatorum, mentionem facere debeo conditionum *quae* ut plurimum *ansam illis dedere*. Eminent inter has *potus Theae*, praecipue viridis, et *Coffeae*, utriusque vero saturatior, illorumque *sub horis vespertinis, coenaque intermissa, usus*. In *America* commoranti, ubi usitatissimus hic est mos, primo acciderunt, et antea non observata, symptomata. Importat *Theae*, potissimum melioris notae, *potus, hilaritatem, agilitatem*, et *tensionem quandam systematis nervosi*, absque tamen sanguinis calore aucto, qualis post alia restaurantia sentitur; sed somnus inde abigitur, ita ut, eo potui indulgens, multarum noctium saepe maximam partem insomnem transegerim, absque tamen ullo alio incommodo, quam vividioris nervorum actionis sensu quodam, et, quae ex morante somno necessario oriebatur, impatientia. Ea vitae corporisque ratione comparata, primum miras illas apparitiones igneas, succussionesque infrequentes, tempore et modo supra expo-

expositis, percepi. Caussa occasionalis mihi incognita, et Theae huc facientis, initio fuit suspicio nulla; experientia autem et ejusdem phaenomeni repetitae observationes certior me postea hac de re reddidere. Amans autem Theae potum illiusque vsui renunciare nolens, remedia quaesivi, quibus contra illius effectus me munirem, et inveni. Quoties etenim post Theae vsum nox insomnis timenda erat, ope *haustus Spiritus Sacchari*, multa *Aqua diluti*, vel *hausta Cerevisiae fortioris anglicae*, agrypnae non solum, sed et tumultuosus illis nervorum affectionibus cavere didici, isti enim liquores paregorica sua qualitate, orgasmum et sensibilitatem nervorum, Thea incitatum, sedando, oscillationem nimiam quodammodo suffocando, somnum placidum, quietum, nulloque enarratorum symptomatum interruptum, subito accersere. Haec prima singularis ejus affectus origo; postea autem aliae, et aliae, natura sua tamen parum discrepantes, causae, eosdem sed minus graves, producebant, uti, si, ob aegrotorum curam, labores, itinera, aliave commercia somnus, praeter consuetudinem impeditus, systema nerveum infimul incitatum fuerit. Ex omnibus denique, vario tempore, loco, variisque sub conditionibus, collectis ejus generis observatis, sequentia liquent. Affectus commemorati, statum systematis nervosi tensiorem, sensiliorem, agitationemque, ut conditionem, sine qua non, unice sequuntur. Ea in situatione, quae apparitioni igneae et concussioni instantaneae, proxime antecedit, duplex et opposita quasi sensatio locum habet. Dum nempe corporis lassitudo, somnique desiderium, et necessitas, sentitur, simul major in Nervorum systemate percipitur turbulenta oscillatio, sensuumque internorum vivacitas insueta; id quod *statum Cerebri excitationis*, somnoque oppositum, appellant quidam.

Nunquam, nunquam dico, phaenomena illa, alio sub Tempore observata sunt, quam in illo ipsissimo momento, quando praegressis ante commemoratis conditionibus, somnus tandem
arctior

arctior irrepere tendit; quam rem exploratam omnino habeo. Porro, praeterita, et, facta tali succussione, insequente demum et denuo somno, licet per sat longum tempus subinde moraverit, nunquam alia talis succussio, nocte eadem, repetit, quae et nullo tempore, quam sub earundem causarum occasionalium confluxu, sentita fuit.

Dum primos talium symptomatum accessus observassem, fateor me valde perterritum fuisse, convulsivi enim vel epileptici quid subesse, suspicabar; postea autem pluries iisdem repetentibus, absque noxa, ullove incommodo, semper transeuntibus, omnem timorem deposui.

Impedire tamen non potui, dum variis meditationibus singularis hujus rei causas investigare tentarem, quia perpensis omnibus et singulis, idea semper sese obtruderet, cum *Electricitate* quamdam alere affinitatem enarrata, et in me ipso observata, phaenomena. Frigor enim, quem in intimo quasi encephalo percepi, et scintillarum indubitata imago, cum insequenti corporis succussione, cum nulla alia re magis comparare licebat, quam cum iisdem et simillimis, toties in experimentis, *Machinae Electricae* ope, institutis, perceptis et apprime notis phaenomenis. Eo majus autem huic opinioni pondus accedebat, dum et alios viros, *affinitatem* quamdam *inter materiam electricam*, et quod in *nervis supponitur fluidum*, statuere, postea invenerim. Sic Ill. BERTHOLON, *) identitatem fluidi electrici cum fluido nerveo negat quidem, magnam tamen inter utraque affinitatem, et artificissimi utrorumque connubii, vel commixtionis, possibilitatem admittit; ex tali autem unione, *materiam electricam figi*, et iis

*) Vid. *Ejus Anwendung und Wirksamkeit der Elektrizität*, 1ten Bandes 7tes Kap. von der ursprüngl. Elektriz. des menschl. Körpers. — ubi plura Electricitatis in corpore humano spontaneae investigata et exempla prostant —

iis proprietatibus privari, suggerit, quas in *statu libero* exferit: Solutis autem, qualibet intercedente causa, hujus connubii vinculis, praecipitationem quasi chemico-electricam sequi, ea docet oriri *Electricitatis spontaneae, in corpore humano generatae*, phaenomena, quae in statu sano, aequae ac morbidò, observantur.

Hujus opinionis probabilitatem si ultro prosequi liberet, inde omnino enarratorum symptomatum ingeniosa explanatio deduci posset. Ex causis enim, phaenomena memorata antecedentibus, et concomitantibus, manifeste deprehenditur, systema nervosum in statu tensionis, vel excitationis, majori, versari. Major forte fluidi nerveo-electrici copia producta, collecta in partibus encephali quibusdam servatur, et irritatione sua, eam, quae praecedat, oscillationem nervorum causat; usque dum *explosione spontanea*, abundans fluidi nerveo-electrici copia, *rupto quasi claustro*, dissipetur, et corporis totius tranquillitas debita restituatur.

Ne autem vanis imaginationibus insistere videar, *plures* hujus generis mitto conjecturas. Sufficiat enarrasse, quae, et qualia, ipsemet expertus sum; veritatemque relatorum pro ea, quae in me est, fide, attestans, explanationis gloriam aliis lubenter cedam.

Onoldo Erlangam miss.

d. 19. Mart. 1791.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. JOANNIS PHILIPPI JVLII
RVDOLPH.

De

*Singulari et gravissimo, molitoris, a rota molari accepto,
vulnere, feliciter persanato.*

Erat dies 12. Mensis Februarii, 1781. hora 9. vespertina, qua ad molitorem, in vicinia Erlangae nostrae degentem, *Schroepel* nominatum, in auxilium vocabar. Hic, annorum 34. vir, sanus caeterum, et (quod raro molitoribus accidere solet) ab omnibus, ob ingenii probitatem, magni aestimatus, qui ex uxore sua, adhuc juvene, tres jam liberos susceperat, eodem, quo vocabar, die negotia sua in molitura obiens, cum nemo, qui in auxilium venire potuisset, praesto esset, inauspicato a rota molari arreptus, deducebatur. Ad hunc usque diem nondum intelligere possum, quomodo fieri possit, ut homo adultus per adeo angustum spatium, quale inter trabes, quibus rota circumdatur, et ipsam rotam invenimus, vita incolumi transmittatur, quodquid, cum nulla alia adestet via, per quam, ab uno ad alterum rotae latus proripi potuerit, nostro molitori transeundum fuisse, unusquisque, qui vel exiguam molarum structurae cognitionem habet, facillime perspiciet. Sufficiat, suos absentem quaerentes post horae circiter spatium, delapsum in opposito e regione lateris rotae, ubi negotia illi subeunda erant, illum ligno transversario incumbentem, exanimem reperiisse. Vestes ejus, tunica et feminalia plane dilaceratae, et in sanguinem quasi immersae, comparuere, sicuti etiam in solum ligno transversario, cui incubuerat infelix, substratum, magna sanguinis copia profusa erat.

Vulnerato in lecto collocato, vestibusque detractis, Chirurgum ordinarium praesentes arcesserant, qui, cum vulnerati status admodum periculosus, omnique attentione dignus, esse videretur, ut me in consilium vocarent, statim petebat.

Cum accederem, aegrotum in statu tristissimo lecto impositum conspiciebam, sensibus externis plane destitutus, aequae ne minimum eorum, quae sibi acciderant, enarrare poterat. Caput examinans, quod, cum pilis vel plane privatum esset, facile succedebat, huc illuc quidem perparvas contusiones, nusquam fracturae, fissurae aut impressionis vestigia detegere potui. Ejusmodi etiam contusiones, extremitatibus superioribus illatae, conspiciendae, nusquam autem ossium fractura aderat. In dextro thoracis latere quarta, quinta et sexta costa vera, in medio fractae, et paullum pectoris cavo impressae erant. Omnes abdominis musculi, non exempto musculo transverso, a peritoneo, osse ileo et ligamento Fallopii separati, varioque modo dilacerati, uti et ligamentum Fallopii ipsum, discerptum erat, et, cum musculorum reliquiae sese contrahendo, ad costas usque ascenderint, omne plane peritoneum a dextro latere integumentis suis atque musculis spoliatum, intestinorum mole, et alterius lateris musculorum contractione, qua ad minimae resistentiae locum urgebantur intestina, ad rupturam usque extendebatur. Ab annulo abdominali dextro, usque ad fundum, gravi vulnere apertum scrotum, omnem funiculi spermatici superficiem conspectui aperibat. Aliud vulnus exinde transversim ossium pubis arcum, usque ad anulum abdominalem sinistri lateris, progrediebatur, quo penis ab ossibus pubis plane separatus erat, et cum etiam in hoc latere usque ad fundum scroti, quod hic plane destructum erat, penetraverit plaga, testiculus e scroto ejectus, exteriori femoris fronti incumbebat, quippe cum funiculus ultra alterum tantum extensus, eademque pro-

portione ratione crassitudinis imminutus, et plane niger fuerit.

Os ileum dextrum transversim fractum erat, musculusque iliacus internus ejus marginem superiorem in pelvis cavitatem deduxerat, cum e contrario in media ossis ilei et convexa parte nonnulla fragmenta, ad cutis superficiem vergentia, margine acuto musculos irritarent. Femorum anterior et superior pars, diversim varias contusiones senserat, nusquam autem hic loci ossa laesa erant.

Pulsus parvus, celer, contractus, qualis plerumque post largas sanguinis profusiones inveniri solet, et aegrotus mentis minime compos, sopore perpetuo occupatus. Quae quidem vulnera, licet in quotidiano usu medendi, singula, neque infelici successu, jam antea tractassem, tamen quum in uno eodemque corpore, quamvis sano, congregata quasi, atque confluxa, viderem, anxietate quadam animum initio implevisse, palam profiteor.

Laesiones capitis adhuc quidem nullius momenti esse videbantur, interea tamen variae contusiones et fugillationes, etsi minutae, aderant, quae semper fracturae alicujus, impressionis vel concussionis suspicionem movere poterant. Sopor certe, quo vulneratus detinebatur, suspectus erat; quos autem semper metuebam, vomitus biliosi, qui frequentissime encephali laesiones comitari solent, non subveniebant, unde soporem, a sanguinis potius jactura, quam cranii laesione, explicandum esse, nullus dubitabam, cum etiam pulsus celeritas et debilitas idem comprobare viderentur. Neque trium costarum fractura curis animum replevit, quoniam nulla aderat tussis, nec respiratio impedita; ejusmodi fracturae plerumque facile sanantur, et callus, etsi interdum deformis, raro adfert incommoda.

Musculi abdominales dilacerati, et ad costas usque, contractione fibrarum, elevati, accuratiorem curam postulabant, ob intestina peritonaeum vehementissime extendentia, unde,

unde, omni sanatione feliciter finita, hernia ventralis metuenda erat. Neque minus verendum erat, ne, suppuratione subsequente, peritoneum, contusione jamjam laesum, adeo debilitetur, ut, intestinorum aggressu ruptum, intestina profundat.

Majus adhuc periculum fractura ossis ilei minabatur, cujus pars superior vi musculi iliaci et glutaeci externi, abdominalibus musculis male resistentibus, in pelvis cavitatem abducta erat; quae cum admodum acuta esset, non nisi inflammatio et suppuratio in pelvis cavitate, ex irritatione, quam et fragmentum magnum superius, et alia, ex media ossis ilei parte erupta, necessario excitatura erant, metuenda erat, unde puri non alius exitus, quam per incisiones, inferiori cavitatis pelvis parti illatas, parari potuisset. Res tali modo omnimode admodum dubia fuit, quamquam fragmenta ossium, periostio forsan adhuc adhaerentia, et musculis glutaecis impressa, cum reunio cum ossis ilei corpore valde dubia esse videretur, incisionibus in musculos glutaecos factis removeri poterant; quod tamen aequaliter multis incommodis connexum fuisset, quoniam exinde libera femoris actio multum detrimenti passura erat.

Scrotum in dextro latere dilaceratum, etsi funiculus denudatus erat, sanationi vix resistere poterat; vulnus vero transversum, quo penis ab ossibus pubis separatus, et integumentis suis maximam partem spoliatus erat, et scrotum sinistri lateris plane destructum, testiculus ex illo ejectus, funiculusque spermaticus ultra modum extensus et attenuatus, qui, uti videbatur, difficillime conservari poterat, multo majoribus curis mea praecordia implevere. Contusiones tandem, extremitatibus inferioribus illatae, respectu ceterarum laesionum, nullius momenti erant, cum nusquam fracturam aut luxationem detegere potuerim.

Es iis, quae antea dixi, facile est intellectu, tales laesiones, etsi singulatim consideratae raro lethales sint, in
com-

complexu tamen statum aegroti periculosissimum, et prognosin valde incertam, reddidisse.

Cum non omnia, ad adeo compositam alligaturam necessaria, statim parata essent, sufficiebat primo, vulnera, quantum fieri poterat, in pristinum statum et ordinem reducere.

Contusiones capitis, admodum exiguae, fomentationibus frigidis ex oxycrato, saepius repetitis, tegebantur, quia nullum commotionis cerebri, aut fracturae cranii, indicium aderat, excepto sopore, quem syncopi, ob adeo largam sanguinis profusionem, quam cerebri laesionibus, adscribere malui.

Costarum fracturae repositioni parum resistebant. Pars illarum posterior paullo quidem impressa erat, statim tamen, levioribus operationibus, in statum naturalem reducebatur; quo facto pulvilli, oxycrato calido madefacti, imponebantur, fasciisque necessariis continebantur.

Musculos abdominales disruptos, et sursum contractos, omni adhibita cura deducere conabar, illisque peritoneum denudatum rursus obtegebam. Fissuras, quibus in variis locis laesi, atque divisi, erant, emplastris conglutinantibus reunibam, atque margine ossis ilei et reliquis ossis fragmentis, quantum possibile erat, in naturalem statum repositis, illa callo se reunitura esse sperans, longis emplastris musculos abdominales cum ossis ileo conjungebam, quo magis illorum reunionem cum margine ossis ilei promoverem. Eodem modo labia vulneris in scroto dextri lateris et plagae transversae, qua penis ab ossibus pubis separabatur, emplastris reunire tentabam, quo vero efficere non potui, ut funiculus spermaticus denudatus ex omni parte tegeretur, magna enim illius pars integumentis destituta supererat. Integumenta penis deterfa reponebam, et emplastris labia vulneris continere tentabam. Funiculo spermatico sinistri lateris et testiculo naturalem conditionem adegi, etsi enormis funiculi extensio

tenfio nihil plane, aut vel minimum, fpei confervationis iftius reliquerat. Neque minus ejusdem lateris fcrotum deftructum erat, cujus tamen, quamdiu vigeret, parcere apud animum confitueram, quia, fi necrofis accederet, fanatione nihil plane impedita, facile abfcindi potuerat. Itaque, funiculo et tefticulo repositis, etiam fcrotum dilaceratum, decem futurae nodofae ligaturis, conjunxi.

Omnibus vulneribus linteum carptum ficcum impofui et pulvillis obtexi. Abdomini magnus pulvillus ficcus imponebatur, quia omnis humor adhaefionem emplaftri foluturus erat, et, loco fafciae, totum abdomen cum pelvi linteo factis firme applicato continebatur. Peni, a fynchondrofi offium pubis feeparato, fafcia habenae fimilis applicabatur, quae leviter attraéta, et linteo abdomen circumdanti affixa, penem cum offibus pubis reunibat.

Inferiorum extremitatum contufiones fomentationibus frigidis curabantur.

Interne, ob febrem inflammatoriam imminentem, folutio nitri, et falis polychrefi, in aqua florum fambuci, cum fyrupo rubi idaei, et pro potu ordinario decoctum hordei, cum fucco citri, et mellis paullulo, propinabatur.

Alimenta aegroti in decocto avenae, hordei, oryzae, et fruétuum horaeorum, confiftebant; quibus omnibus perficiendis duarum horarum fpatium explebatur.

Die 13. ejusdem menfis, cum interdiu omnia accuratius perfpici poterant, exceptis fugillationibus, nil notatu dignum in capite animadvertēbam. Quoad costas res feliciter fluebat, permagna tamen ecchymofis, cui emphyfema accedebat, orta erat. Ad quamvis refpirationem fragmenta costarum contigua crepitabant, quod ab illo aëris ftrepitu, emphyfematibus manu tactis proprio, facile diftingui poterat. Satis confultum itaque fuit, fomentationes frigidas capiti, et plagulas oxycrato immerfas costis, rurfus imponere. In mufculis abdominalibus laefis huc illuc jam partes emortuae

compa-

comparuerunt, quo nonnulla emplastrorum conglutinantium, nunc inutilium, auferre coactus fui. In regione iumbari dextra, versus spinam dorfi, et infimas costas spurias, inter musculos et peritonaeum, multum lymphae, sanguine dissoluto commixtae, effluebat, quam accurate detergebam. Linteum carptum passim vulneribus valde adhaerens, aqua tepida emollitum, absumebatur. Caeterum omnia vulnera unguento digestivo, cum aequali parte mellis rosarum mixto, componebantur, et, ubi opus erat, nova emplastra conglutinantia vulneribus indidi, ut eo magis musculis abdominalibus perpetuo se contrahere conantibus, resisti posset.

Os ileum, quantum per partes valde tumentes cognoscere licebat, bene repositum esse videbatur.

Scrotum, unius aequae ac alterius lateris, undique flaccidum erat, pallidum, et sensu privatum, ex quo futuras in sinistro scroti latere applicatas, non multum utilitatis prolaturas esse, mox intelligebam. Itaque haec quoque vulnera ad suppurationem et separationem partium, gangraena affectarum, promovendam unguento digestivo obtegere placebat.

Aegrotus caeterum adhuc sensibus destitutus, atque uti hesterno die sopore occupatus, pulsus aliquo modo inflammatorius, abdomen tensum et tumidum erat. Nunc statim epithematibus aptis abdomen curare coepissem, nisi illorum humor, qui emplastrorum conglutinantium vim ablaturus fuisset, a proposito desistere suasisset. Clyster hodie applicabatur, qui cum magnam faecum evacuationem effecisset, vulneratum multo leviolem reddebat.

Die 14. Febris fuit acutior, et inflammatio labiorum vulneris, ubi nondum gangraenosa erant, aucta. Inter peritonaeum et musculos abdominales magna ichoris sanguinolenti copia profluebat. Eadem, qua heri, ratione, deligabantur vulnera, atque eadem remedia interna repetebantur.

Die 15. scrotum, et magnam integumentorum penis partem, synchondrosi ossium pubis propinquam, omni plane vigore destitutam reperi. Ex vulneribus musculorum abdominalium continuus ichoris effluxus. Eadem alligatura adhibebatur.

Die 16. Febris paullo imminuta erat, et suppuratio inchoare videbatur. Magna tamen copia ichoris foetidi ex vulneribus abdominis profuebat, unde vereri incipiebam, ne peritoneum, valde contusum, rumperetur. Deligatio et medicamenta interna continuabantur.

Die 17. maximam partem scroti sinistri lateris emortui, cum futuris et quibusdam integumentorum penis partibus abscidi. Funiculus spermaticus et testiculus ejusdem lateris valde tumebant, funiculo multo brevior reddito. Ichor ex interstitiis musculorum abdominalium scaturiens, specilla argentea colore nigro tingebat, et ingrato odore conclavia replebat. Febris normam non excedebat; abdomen autem magis erat durum et tumidum, quare pulverem ex Rhabarbari radice, cum cremore tartari praeparatum, praescribebam.

Die 18. Nulla amplius febris aderat, in vulneribus, etsi satis humidis, nihil puris benigni conspicerere potui. Magna ichoris copia ex musculorum abdominalium laesionibus promanante, deligationem nunc bis, quavis die, instituendam praecepi. Ad interstitia inter musculos abdominales et peritoneum, ichorem quotidie profundentia, purificanda, injectiones, ex vino et melle rosarum compositae, adhibebantur. Reliqua pars scroti sinistri lateris gangraenosa abscindebatur; emphysema, quod omnem fere thoracem occupaverat, evanuit, neque tamen fragmenta costarum, ad quamvis respirationem, crepitare desierunt. Quum nullum amplius febris indicium adesset, decoctum corticis peruviani cum nitro propinabam, cui pulvis ex Rheo et cremore tartari, vespere sumendus, accedebat.

Die 19. Nulla febre laborabat aegrotus, atque ichor ex musculis abdominalibus profluens, melioris indolis esse videbatur. In dextro et sinistro latere reliquiae scroti gangraenosi abscindebantur, ita ut uterque testiculus denudati jacerent. Suppuratio bene succedere, et vulnera purificari videbantur. Ut abdomini valde tumido respirationique molestae succurratur, aegrotus potionem ex aqua laxativa Viennensi, et sale aperitivo Fridericiano, cum syrupo e cichoreo cum rheo capiebat.

Die 20. aegrotum multum sublevatum, nulla febre affectum, sed mirum in modum debilitatum esse, reperi, sensibus nunc primum restititis. Eorum, quae inde a laesionis momento illi acciderant, nihil sibi in animum revocare poterat. Interea abdomen adhuc valde tumebat. Humor, ex vulneribus, abdomini inflictis, effluens, magis purulentus esse videbatur. Omnia vulnera bene suppurabant; postquam autem destructae musculorum abdominalium et integumentorum partes separatae fuerint, ulcera, ad peritonaeum usque penetrantia, oriebantur. Scrotum, cujus non nisi fundus, et septum, relictum erat, bene suppurabat, sicuti etiam ambo funiculi cum testiculis aliquam suae conservacionis spem ostendebant. Pristino vulnera continebantur vinculo. Per diem decoctum corticis peruviani, vespere autem rhabarbari radix, cum cremore tartari, sumebatur.

Die 21. Nulla status mutatio animadvertēbatur; puris diluti copia ex interstitiis musculorum continuo proveniebat.

Die 22. Humoribus, inter musculos abdominales et peritonaeum coacervatis, liber exitus parandus erat; quapropter septo, intra vulnus abdominale magnum in latere dextro, ultra totum marginem ossis ilei et ossa pubis ad annulum usque abdominalem sinistrum, sese protrahente, et puris effluxum impediēte, dissecato, emplastra conglutinantia abstuli, quo facto vulnus multum dilataretur. Aliqua tunc materiae purulentae copia ex interna pelvis cavitate

profluebat, et sic, omni tumore vel plane diminuto, marginem ossis ilei fractam, praecipue illam ejus partem, quae versus ossa pubis deflectitur, rursus deorsum in pelvim secessisse observabam, ad quem ossis descensum etiam musculi flexores femoris, huic ossis ilei parti affixi, suum contulerant.

Digito inter peritonaeum, et os ileum, immisso, luculenter sentiebam, non modo superiorem partem ossis ilei deorsum remotam esse, sed et nonnulla detegi fragmenta, ex medio ossis ilei erupta, quae autem inter superiorem et inferiorem ossis ilei partem, nunc fractura separatas, tali modo arctata fuerunt, ut plane non moveri potuerint. Periostio carebant, aspera, et tali modo sita erant, ut angulis suis acutis, tam continentes, quam contentas, pelvis partes irritarent, unde in futurum gravissima symptomata, et praesertim puris in pelvi accumulationes, timendae erant, nisi mox removerentur, id autem, quomodo institui possit, mecum nondum consentiebam. Interea plumaceolum mollem cavitati immittebam, et nihil in deligationis modo mutabam. Aegroto, rursus obstructionibus alvi laboranti, clyster applicabatur.

Die 23. Sinum a margine spinae ilei, adhuc paullulum in pelvim deductae, externe deorsum, prope os pubis progredientem, digitique longitudinem aequiparantem, detegi, qui malae indolis pus profundebat, eumque statim aperui. Multum inde puris emanabat; totum femur valde tensum, et tumidum, erat.

Quum nullo modo impedire possem, quo minus spina ilei defracta a musculo iliaco interno et glutaeis perpetuo deduceretur, de illa, plane eximenda cogitabam, qua soluta, sufficiens, ad reliqua fragmenta extrahenda, spatium relinquebatur. Mox vero, quum musculos, iliacum et glutaeos, interiori parti spinae defractae, periosteo nondum privatae, adhaerere, atque vulnus, a spina ilei, versus annulum abdomina-

minalem progrediens, bene suppurare intelligerem, spe fretus, fore, ut musculi abdominales emplastris conglutinantibus continuo detracti, ope cicatricis cum spina ilei conjungi possint, illud quaecunque consilium omittere, atque solutionem fragmentorum, suppurationis auxilio efficiendam, qua spina ossis ilei defracta, cum solido forsan, calli ope, conjungeretur, expectare fatius esse duxi. Quo accessit, quod similem casum in magistro excubiarum apud pedites (*Feldwebel, Sergeant*) olim observaverim, qui, cum spina ilei a globo tormenti militaris concussa, illi extrahenda esset, fanatus, non nisi corpore in sinistrum latus pendente, stare atque incedere poterat. Tum ossi ileo, ope incisionis detecto, aliquid lintei carpti sicci applicabam, reliqua unguento digestivo ut antea deligabam.

Aegroti, cui alvi obstructio rursus molestias attulerat, aqua laxativa cum sale aperitivo propinabatur.

Die 24. Omnia vulnera, praeter illam incisionem, quam praeterito die feceram, bona, et vulneribus recentius inflictis similia, conspiciebantur. Penis cum ossibus pubis conjungebatur. Ex peritonaei parte, quae musculis tegi non poterat, nova substantia proveniebat, quam etiam in funiculis, testiculis, et exiguis scroti reliquiis, natam observavi. Vulneribus passim, ob emplastrorum adhaesionem cedentem, separatis, rursus conjunctis, pristino modo vulnera componebantur. Ob abdominis tensionem continuam potionem laxantem supra datam, repetendam ordinavi.

Die 25. sinum inveni, qui ab inferiori incisionis 23. d. factae angulo, super fragmentis ad anterius spinae ilei acumen ex transverso porrigebatur, quem, cum a sectionibus transversis, nisi maxime necessariis, abhorreere soleam, super apicem specilli immissi, levi incisura aperui, qua facta, multum sanici inde profluxit. Plumaceolo deinde molli aperturae immisso, eadem alligatura mansit. In respiratione nullus fragor costarum amplius sentiebatur. Aegroti

vespere flatulentis turbato, atque clysterum applicationem recusante, iterum potionem laxantem propinandam curavi.

Die 26. finum, quem, ope levis incisionis, praeterito die factae, usque ad superiorem angulum incisionis die 23. factae, procedentem detegeram, statim secundo aperui. Quod restat, pristina obligandi ratione usus sum.

Die 27. Aegrotus priori fuit conditione. Femur totum tumidum, inflammatum, pulsus febrilis, abdomen tensum, erat. Accumulationem puris suspicabar, ubi autem illius sedes quaerenda sit, ignorabam. Fragmenta adhuc firma et immobilia haerebant. Vulnere reliqua magis magisque confanescebant, et muscoli abdominales cum spina ilei fracta, re ipsa cohaerebant. Funiculi fere plane nova substantia teguntur. Femori tumenti cataplasma admoveri jussi, reliqua autem vincula immutata ratione repetebantur. Potioni laxanti, iterum propinatae, julapium refrigerans addidi. Vesperi ejusdem diei omnia in eodem statu inveni; neque alvus clausa esse cesserat, quapropter aegroti, maxime invito, clyfma applicari ordinabam. Neque

Die 28. alia fuit aegroti conditio. Iterum potionem laxantem vesperi sumendam praecepi.

Die 1. Mart. Alvi fluxus nondum succedebat, quapropter julapium refrigerans continuo sumendi, et per clysterem, ex speciebus carminativis, et Electuario catholico, paratum, alvum ducendi praecepta aegroti reliqui. Caeterum alligatura pristina, et applicatio cataplasmatum ad femur continua.

Die 2. Mart. nocte largae evacuationes evenere, quibus factis optime se habebat aegrotus, atque multum dormiebat; sic quoque fragmentum quoddam in osse solvi videbatur. Vespera qualibet salis mirabilis Glauberi drachmas duas sumsit aegrotus.

Die 3. Mart. Idem status aegroti fuit, qui praeterito die. Quum abdomen iterum tensum fieri inciperet, versus meridiem clyfma applicari ordinabam.

Die 4. Ut antea res sese habebant; neque immutabatur aegroti conditio, usque ad

Diem 8^{vam} hujus Mensis, quo puris accumulationem, juxta musculum fasciae latae detegeram, unde, incisione facta, larga copia puris foetidi effluebat.

Diebus 9. et 10. Nihil notatu dignum accidit.

Die 11. Femur magis tensum et intumescens conspiciendum erat. Cavitatem, quam ab incisione, die 23. facta, versus trochanterem magnum progredientem detegebam, statim incisura aperui, magna puris copia profluxit, quo facto paullo post femoris tumor, et dolores evanuerunt.

Die 12. Multum puris ex incisione hesternae die facta fluebat, atque aegrotus bene se habebat, nisi quod, omis-
sis clysteribus, alvus semper esset clausa.

Usque ad diem 17. omnia feliciter fluebant; puris effluxus ope incisionum diminutus, bonae indolis speciem prae se ferebat. Cum autem fragmenta paullulum separari viderentur, et sinus ex regione inferiori incisionis, die 23. factae, transversim supra fragmenta procedens, atque novum sinum formans, nondum clauderetur, neque, fragmentis prohibitus, claudi posset, consilium, huncce sinum transversum aperiendi, statim peregi.

Quo minus tamen fragmentis removendis manus injicere possem, exigua haemorrhagia prohibebat, ita, ut fundo linteam carptum siccum imponere sufficeret, atque reliqua vulnera pristinis vinculis devincire.

Die 18. Aegrotus bene valuit. Tumor et inflammatio femoris evanescebant, suppuratio bene succedebat, fragmenta mihi libere adire licebat. Haec fragmenta ex ossis ilei parte media latiore ita haerebant, ut una eorum extremitas ad pelvim intra tenderet, altera in exteriores partes magis inclinaret. Spatium autem, ex quo remota erant, foramen rotundum formabat, cujus superiorem marginem spina ilei, ante defracta, formabat, quae nunc fere immobilis conspicienda erat.

erat. Pristinam vulnera alligandi rationem usque ad ejusdem Mensis diem 25. cum nihil novi animadvertissem, adhibui.

Die 25. Fragmenta ossis ilei separata inveni, atque forcipe subvalido apprehensa, ope nonnullorum exiguorum motuum extraxi. Omnia nunc bene succedebant, exceptis alvi excretionibus, quae semper laxantibus, vel clysmatibus, promoveri debebant,

Die 26. Aegrotus optime se habebat. Fractura costarum bene confanuerat. Musculis abdominalibus, ubique cum peritonaeo conjunctis, vacua, ubi partes musculorum et integumentorum, vita privatae, se separaverant, ita, ut peritonaeum illis tegi non poterat, orta nova substantia impleta, conspiciebam. Musculi abdominales etiam margini ilei paullulum depressi nunc adhaerebant, sicuti penis cum ossibus pubis se conjunxerat. Atque haec quidem vulnera, minime sane levis momenti, nunc ita sibi invicem adjungebantur, ut, nisi quod solidissimas cicatrices ducerent, nihil omnino superesse videretur. Incisiones super os ileum factae, solae, nondum nova substantia explebantur, quare adhuc exfoliationem eorum ossium expectabam. Uterque testiculorum, et funiculorum, prorsus plane obductus conspiciebatur; scrotum omne fere amissum, aliud recenter procreatum, quamvis tarde, supplet, atque suppuratio in plurimis locis valde diminuitur. Vulnera igitur minus suppurantia, quo citius cicatrices ducerent, linteo carpto sicco composui, aliis, quorum sanatio tardius succedebat, unguenta digestiva alliganda praecipiens. Continuo emplastra conglutinantia adhibebantur iis vulneribus, quae cicatricibus jam clausa erant, maxime vero, ubi multum mollium partium amissum erat. Quae quum ita essent, nutriens diaeta aegroti concedebatur. Usque ad

Diem 1. Aprilis omnia ex voto fluebant; vulnera super ossa ilei et penem, plane clausa erant, id quod etiam vulnus scroti lateris dextri praedicari fere poterat. Cicatrificatio muscu-

musculorum abdominalium cum spina ilei perficiebatur. Nonnullas exiguas squamulas ab osse ileo separatas, incisuris omnibus fere expletis, conspicuas abstuli. Vesperi autem hujus diei omnia subito in pejus mutata conspiciuntur. Aegrotus acerrimis doloribus, in femore valde tumido et inflammato, cruciatur, vulnere adhuc aperta siccescunt, et febris vehementissima adest. Ideo venaesectioe instituta, et clysmate applicato, in usum internum, Julapium refrigerans ordinavi, et femori toto cataplasma emolliens imponendum curavi, vulnere autem digestivis jam antea adhibitis deligabantur.

Die 2. intumescencia femoris increfcebat. Suspicebar puris demersionem, sedem vero illius nondum invenire poteram, quapropter in cataplasmatibus imponendis pergere jussi. Vesperi omnia eadem conspiciebantur.

Die 3. In medio femore extus eminentiam, a vulnere adhuc aperto haud procul remotam, inveni, in qua fluctuationem quamvis obscuram animadvertere putabam. Incisionem itaque longitudine digitali institui, ex qua statim puris copia effluebat. Plumaceolum molle digestivo illitum imponebatur, quod puris continuum effluxum nullo modo impedire poterat. Totum femur rursus cataplasmate obducebatur, vulnere reliqua pristino modo deligabantur, sicuti etiam usus Julapii refrigerantis continuabatur.

Vesperi adhuc magna copia puris effluebat, tumor circa vulnus decrefcebat quidem, sed in femoris latere interno iterum eminentia insignis conspiciebatur. Etiam hic incisionem feci, e qua statim copia puris effluebat, quo facto plumaceolo deligabatur.

Die 4. Aegrotus bene dormibat, tumor et omnis inflammatio femoris evanescebat. Aegrotus nullo dolore cruciatur, quamvis e duobus vulneribus multum adhuc puris emanabat. Reliqua etiam adhuc aperta vulnere, ut antea, suppuraverant. Quum pus, ex adhuc aperto vulnere in

offis ilei regione, unde d. i. h. m. nonnulla fragmenta, ab osse ileo separata, eximeram, in saccos, a fascia lata in femore formatos, effluxum, et hancce puris copiam se accumulasse censerem, sinum, ex vulnere in illos saccos progredientem, invenire omni cura studui, neque tamen ope specilli, et lenis pressionis canalem detegere potui. Interea tamen puris demersionem putabam adesse, cujus, parietibus sinuum orta inflammatione conjunctis, exitus facile occludi poterat. Quum e bona puris indole facile judicaretur, neque abscessus ipsos, neque sinus, si revera adessent, valde impuros esse, toto femore ab inferiore versus superiorem partem fascia involuto, et omnem coalitionem sinuum promovere, et novas puris aggregationes impedire conabar.

Die 5. Aegrotum omnis febris reliquerat, abscessus, quos aperueram, exiguam boni puris partem emittebant. Etiam reliqua vulnera parum suppurantia, quotidie minora apparebant, et nova substantia vulneris, in osse ilei adhuc aliquantum squamosa, etiam magis firma fieri incipiebat.

Quum die 6. ex abscessibus femoris parum et boni puris efflueret, plane deligabantur, femur totum continuo fascia continebatur. Omnia vulnera nondum clausa, quam citissime confanescunt. Solius vulneris, lateri sinistro scroti inflictis, sanatio, aliquanto tardius procedit. Vulnera in osse ileo profunda manent, quotidie tamen arctius clauduntur. Ab hoc tempore nihil amplius mali aegroto accidit. Abscessus in femore orti, et vulnera, regioni ossis ilei externae inflictis, firmis cicatricibus se reunibant, etsi aliquam excavationem reliquerint. Caetera vulnera omnia usque ad

Diem 25. Aprilis firmis cicatricibus claudebantur, et sic totum sanationis opus decem hebdomadam, et nonnullarum dierum spatio, perficiebatur. Emplastrorum conglutinantium in vulneribus cum jactura substantiae conjunctis, vim atque efficaciam saepius jam expertam, quum uti in omni curatione, ita quoque vulneribus cicatricibus jam reunitis, adhi-

adhiberentur, in nostro aegroto novam perspicere mihi licuit. Emplastris enim conglutinantibus a vulneribus, jacturam substantiae passis, antequam necessariam cicatrices nactae sint firmitatem, perperam remotis, in cicatrice copiam exiguarum fissurarum oriri, recenterque generatam cuticulam, paucis diebus ultra a tota cicatrice separari, saepius me observavisse memini. Ideo suadendum esse videtur in eisdem laesionibus, emplastra conglutinantia, vulneribus jam reunitis, usque ad legitimam cicatricis firmitatem, continua adhiberi, ne extensioni cedat.

Caeterum ad hoc usque tempus bene valet aegrotus, et quamvis margo dextri ossis ilei aliquantum profundior margine ilei sinistri lateris sit, erecto corpore incedit. Anno interjecto ex uxore sua puerum, postea autem plures adhuc, progenit. Peritoneo cicatricibus plurimis locis, praecipue autem circa anulum abdominalem obiecto quidem, nihilominus tamen a statu naturali plane aliena ratione, nec satis firmiter suffulto, inde herniam oriundam metuens, bracherium, haud vulgari modo constructum, gestandum illi praecepi, quod vero breve modo temporis spatium se adhibuisse, neque herniae vestigia animadvertisse, nuperrime mihi ipse laetus narravit.

Scrotum amissum regenerari, omnibus notum est, et medendi usu a me ipso observatum. Quum vero scrotum, arte testiculis applicatum, eos premat, non possunt non vehementes dolores a testiculis usque ad vesicam, et renes, se protrahentes, oriri, hujusmodi dolores etiam nostrum aegrotum, statim post sanationem peractam, vexarunt, butyro autem, omni vespera scroto infricto, mox evanuerunt.

Erlangae exhib.

d. 22. Mart. 1791.

OBSERVATIO XLIX.

Dn. SIGISMUNDI L. B. DE HOCHENWART.

Descriptiones duorum avium.

I. CUCULUS ALPINUS.

Cauda rotundata, capite breviter cristato, corpore supra nigro-fuscescente, subtus sordide albente.

Magnitudo Cuculi canori, aut paullo major. *Longitudo* omnis a rostri apice ad caudae finem duarum spithamarum, (seu 14 pollicum.) *Rostrum* pollicare, cultratum, teretiusculum, obtuse incurvum, acuminatum, *mandibula superiore* nonnihil longiore, atra, nitente, longitudinaliter terete, naribus linearibus, nudis, patulis, ad baseos latera utrinque, margini mandibulae parallelis et approximatis. *Mandibula inferiore* brevior, et ipsa dorso longitudinaliter terete, nigra, basin versus dilute subrubente. *Vibrissae* nigrae, patentes, in mandibula superiore sursum frontem versus, in inferiore deorsum ad latera deflexae. *Caput* rostro subaequale, aut paullo longius, nigrum, breviter cristatum. *Oculi* magni, palpebris nudis, pupilla atra. *Collum* superne una cum dorso et uropygio ex nigro subfuscentia, immaculata. *Gula* contra una cum collo inferiore, ejusque lateribus, pectore, sterno, abdomine, crisso, femorumque plumis, sordide albertia, cum nescio qua? obsoleta rubedinis tinctura. *Cauda* longiuscula, reliquo corpori una cum rostro aequalis, seu spithamea, recta, rotundata, *rectricibus* nigro-fuscescentibus, apicem versus (praeter intermedias binas immaculatas) albis, seu macula magna alba notatis, earumque reapse nonnisi decem, quodsi tamen eisdem annumeres lateralem utrinque brevissimam tenuem et totam niveam, duodecim. *Alae* ad dimidiam caudae longitudinem protractae, supra nigro-fuscescentes, maculis subrotundatis albis
variae,

variae, margine humerorum subtusque albae. *Remigibus* primariis nigro-fufcescentibus, apice ne ex minimo quidem al-
 bentibus, reliquis vero nigro-fufcescentibus, margine apicis
 sub- aut vere-albente, alis secundariis earumque tectricibus,
 apice macula alba subrotundata notatis. *Pedes* scansorii. *Fe-*
mora, cum parte tiliarum summa, plumis al-
 bentibus tecta. *Tibiae* cum digitis unguibusque nigrae, futuris nitidis cata-
 phractae. *Digiti* quatuor, fissi, bini antrorsum, bini re-
 trorsum spectantes. Anticorum et posticorum exterior, in-
 teriorem longitudine excedens; exterior, interiore semper
 longior, longissimus anteriorum exterior, longitudine rostri.
Ungues validi, subulato-incurvi, supra teretes, subtus can-
 naliculati.

Ex montanis *Carinthiae*. Proximus *Cuculo glandario*
 Linn. seu *Andalusiae Brissonii*. Vid. Tab. IX. fig. I.

II. LANIUS RUFUS? BRISSONII.

Lingua bifida, nivea apicem versus. *Rostrum* totum
 atrum, nitens. *Mandibula* superior longior, adunca dente
 incisa. *Facies* nivea, *sinciput* ex continuatione fasciae per
 oculos ad aures, lata, atra. *Aures* patulae, orbiculares,
 magnae. *Caput* superum cum collo, castaneo-rufa. *Dor-*
sum anticum atrum. Uropygium antice cinereum, postice
 album, pennis extimis, apicem versus, subrufescentibus.
Cauda integra, subforficata. *Rectricibus* intermediis, atris,
 immaculatis, reliquis a basi ad medium albis, inde nigris,
 apice subal-
 bentibus, penna extima utrinque brevior, alba,
 immaculata. *Gula*, *collum* subtus, *pectus*, *abdomen*, et *cris-*
sum, alba, oris dilute subrufescentibus. *Alae* nigrae, ma-
 cula oblique oblonga, magna, postice versus dorsi latera
 nivea. *Remiges* atrae, primae — 9, basin versus albae,
 tunc nigrae, apicibus secundariarum emarginatis, albidis et
 ex albido rufescentibus. *Tectrices* nigrae, et in capite ma-

cula parva ex albo rufescente. *Pedes* atrii, *tibiae* nudaе, ungues incurvi. *Habitat* circa *Clagenfurtum*, sed rarius. Vid. Tab. IX. fig. 2.

Clagenfurto Erlangam miss.

d. 31. Mart. 1791.

OBSERVATIO L.

Dn. D. CAROLI MAGNI BLOM.

De

Pinguedine praeternaturali,

seu

*Polysarcia universali Adiposa, generata sub diuturna
Gastrodynia ab Acido.*

Inter Medicos non minus nota, quam, a longis retro temporibus, consensu communi, res spectata atque recepta fuit, quod omnis acrimonia acida, sive corpora humana, sive brutorum, infestaverit, ibique radices altas egerit, non tantum maciem inducat, verum etiam pinguedinem fere omnem destruat, atque consumat.

Nec diffitendum est, a praedominante acido in primis viis, ejusmodi, in genere, observatas fuisse sequelas; quaeque ansam Practicis haud paucis dederunt, Obesitatem nimiam usu Acidorum profligare. *)

Quum

*) *Acta Hafniens.*, ETTMULLERUS, J. W. PAULI, BAINARD, SPON, et RIOLANUS, omnes Vim Aceti, hoc respectu, collaudant, atque imprimis postremus, qui effectum hujus pluribus simul affirmat Casibus atque Exemplis. His praeterea accedit D. CATTIERE, qui ex FAMIANO STRADA refert, Virum militarem, obesitate praetumidum, ejus continuato usu, 87 Librar. pondere, detumescente abdomine, decrevisse.

Quum autem paucae veritates adeo universales sint, quin aliis interdum oppugnari queant; ita etiam forte cum hac comparatum est? — Et sequens probabit *Casus*, posse quoque aliquando ingentem pinguedinem generari, ubi Acidum in Ventriculo humoribusque corporis, valde abundat.

„Virgo honestae profapiae, in aetatis 35. anno consti-
 „tuta, dorso gibbosa, atque, ab infantia, pallida, macilen-
 „taque, in febrem incidit acutam, mense Octobris 1781. sub
 „qua, praeter praegressum in ore gustum acidum, sensum-
 „que doloris, ad scrobiculum cordis, peracerbum, manus
 „brachiaque sensim paralytica reddebantur, vehementique
 „afficiebatur Haemorrhagia narium et fluxu Catameniorum.

„Mense Decembri insequenti primum ad eam accersif-
 „tus sum.

„Febris adhucdum duravit, sed mutata in lentam ner-
 „vosam. Corpus erat valde emaciatum, manus tumidae,
 „prorsus immobiles, ac paralyticae: cutis earum, et faciei,
 „squamosa, atque desflagrans. De quo vero jam, prae reli-
 „quis, quam maxime conquerebatur, dolor erat intolerabi-
 „lis hypochondrii sinistri, atque anticardii, qui, cum super-
 „veniebat, non tantum oculos, ut valde lacrymarent, affe-
 „cit, verum etiam tantos in partibus, eo invasis, spasmos
 „excitavit, ut etiam extra tegumentum lecti luculenter ap-
 „parent. Si autem dolorem hunc quodammodo lenire cu-
 „piebat, esitare saepissime ei necessum fuit. Cibus tamen
 „non liquidus esse debebat, et ex jusculis constans, sed soli-
 „dior, Pane, Farto (*angl.* Pudding.), Placentis, Piscibus,
 „aut similibus, paratus. — Post esum copiose sudavit, vi-
 „res languescabant, et haud raro in Lipothymias incidit.

„A symptomatibus ejusmodi, morbum tum praecedentibus, tum comitantibus, judicatu igitur facile erat, causam proximam omnium horum malorum *acidum* esse, atque fuisse, acerrimum, in primis viis. Ut itaque hoc debite
 „infrin-

„infringi posset, mox, et primum Magnesium albam ei, larga
 „dosi, praescripsi, deinde calcinatam. Cum autem neutra ha-
 „rum, quamvis per mensem fere continuarentur, ullum praesti-
 „terit levamen, ad Lixivium Tartari, partim simplex, partim
 „Tincturae Rhei immixtum, confugi, idque in usum, per
 „aliud temporis spatium, vocavi; at nec feliciori successu.
 „Tum Pulverem absorbentem, e Calce Antimonii, Lapidi-
 „bus cancrorum et Conchis praeparatis, praecepi: Et post-
 „haec Pisces, aqua Cineris elixatos, pro esca quotidiana, —
 „Oleum Ricini, — Kinkinam, tam interne, quam externe: —
 „Fomenta ex Aqua frigida supra Abdomen: — Enemata
 „oleosa, — Opiata, — Castoreum, — Assam foetidam,
 „caetera, ad Spasmos et Vomitus sedandos; sed quaecun-
 „que adhibebantur, irrita omnia fuere et nullius prorsus
 „momenti.

„Permansit e contrario Aegra in statu praedicto deplora-
 „bili, ac miserando, ad mensem Junii 1782.; at tum muta-
 „tur, et alia prorsus apparet, scena. Quae, huc usque,
 „duraverat Febris, jam mitior fit, et, sua sponte quasi, sen-
 „sim decrescit. Decrescunt et reliqua symptomata, utpote
 „dolor acerrimus ad scrobiculum cordis, vomitus, spasmi,
 „lacrymatio oculorum, caetera; sed tantum tamen abfuit,
 „ut penitus cessaverint, ut potius solummodo mitiora, atque
 „raro magis occurrerent. Praeterea quoque corpus, quod
 „antea maxime emaciatum, et sceleto simile, fuit, non
 „multo post formam induere coepit plenioram atque magis
 „rotundam, quae inde, atque indies ita augebatur, ut, mense
 „Decembri insequenti, molem ac effigiem prorsus exprime-
 „ret deformem.

„Tum vero haec non ultra. Recrudescabant iterum,
 „eodem mense, omnes cruciatus priores: Obrepat e novo
 „febris, vomitus et spasmi, multo, quam antea, vehemen-
 „tiores, donec tandem, Mense Februarii Anni incurrentis
 „1783, vitam miseram cum placida morte commutavit.

Sub Dissectione Cadaveris sequentia observare
mihi licuit:

1. Corporis aspectum, undique praeternatum ac deformem, a Copia Adipis provenisse, quae plerisque locis, et imprimis intra cutem et musculos abdominis, adeo densa erat, ut 2 pollices geometricos, quodque supra, aequaret.

2. Peritoneum, Omentum et Mesenterium multa adipe obsessum, hujusque praeterea membranam, ex enatis atque dependentibus massis adiposis, magnitudinem, non raro, ovi gallinacei superantibus, adeo intensam atque disruptam, ut Cassiculum Aranearum, quibusdam locis, haut inepte, referret.

3. Ventriculum, libra circiter una et semis Chymi, expletum, qui acidum olebat, quique, adjecto tum Alkali Tartari, tum Sale C. C. valde effervescebat, multasque de se rejecit bullulas aëreas.

4. Hujus tunicam villosam, hinc illincque, corrosam atque plane destructam.

5. Tum latus dextrum ventriculi, tum etiam intestinum Jejunum et Ileum, aliquantulum inflammata. Reliqua vero interanea flatibus valde distenta, atque passim bile flavissima colorata.

6. Hepar ac Cor, sanum; paucam tamen, et solito minorem, in Pericardio Aquam.

7. Pulmones antice flaccidos, postice et ad latera cohaerentes cum Vertebris, valde inflammatos, atque sanguine grumoso oppletos.

Nemini quidem, quem non noxa prorsus latet, quam Acidum acre corpori humano infert, quique simul ignorat, unde Ventriculus et Intestina suos recipiant nervos, mirum jam videbitur, quod aegra haec, longiflua febre, doloribus ac spasmis crudelibus, Paralyfi, Vomitione, caeterisque, cruciari atque emaciari coacta sit:

Sed unde et quomodo tanta, sub tantis tormentis, generari potuerat copia pinguedinis, res forte erit difficilioris indaginis?

Sane ego rationem hujus reddere sufficientem, nec parem me fateor, neque in me reciperem: Attamen interrogare probabiliter lubet: Numne insignis illa jactura sanguinis, quam ab initiis morbi aegra passa est, huic quodammodo conducere potuerit? — Numne etiam, ab alimentis copiosis et crebris, oriri? praesertim sub perpetua quiete corporis, atque continuo decubitu in lecto, postquam febris simul aliquantulum imminui, caeteraque symptomata mitigari, coeperint: — Et annon denique ipsum Acidum, sanguine commixtum, quodque cum eo circumferebatur, cellulas adiposas intrare potuisset, ibique adipem ita coagulare, atque figere, ut nullum menstruum eam inde resolvere, aut destruere, valuerit? *)

Optandum certe, et operae pretium foret, ut Physiologi atque Chemicus nostri in hanc rem ulterius, atque in posterum, inquirerent! Nam, Casum hunc singularem, et inter rariores connumerandum esse, nemo forte negabit?

Interim tamen eum non solum esse, atque huc usque unicum, ex eo, quod apud Dn. D. JOH. J. HAARMANNUM, in Sciograph. morbor. Parte 7^a pag. 379. —, legi, verisimiliter conjicio, ubi Author quidam, nomine FLEMYNG, citatur, qui de *Polysarcia, a dyscrasia humorum acida*, scripsit.

Sed,

*) Quod Venae sectiones crebrae, circulationem sanguinis imminuentes, viresque corporis debilitantes; alimenta farinosa et quietes corporis, valde Adipi adaugendae conducant, plurimis Exemplis confirmat Ill. ab HALLER, in Physiologia. Praeterea quoque experientia Chemicorum, et fabricatorum candelarum, edocemur, posse etiam Olea, Pinguiaque quaevis, liquidiora, ope Acidorum mineralium, in Sebuni firmius, atque magis compactum, cogi.

Sed, quoniam tractationem Hujus nondum perlegere mihi licuerit, certo dicere non possum, an huc quadret, vel quomodo causam speciei hujus justo eruerit, aut declaraverit.

Hedemora Suecorum Erlangam miss.

d. 11. April. 1791.

OBSERVATIO LI.

Dn. FRANCISCI XAVERII L. B. de WULFEN

Descriptiones Zoologicae

Ad

Adriatici littora maris concinnatae.

Plantarum amore montes dum Japodum nuper pererrarem iterum, *Tergestum* (celebre ad eorundem radices mari adsitum Emporium) ad hebdomades concessi aliquot. Non sum, qui segnia ducam otia. Et quid mihi caetera cum inanibus, quibus in amplissima urbe omnis incolarum turba negotiorum, voluptatumve detinetur curis? quid, inquam, cum hisce mihi? qui omnem in oblectamentis multo innocentibus magis, minusque invidiosis posui voluptatem? in dulcissimis scilicet, quibus cultores suos naturalis studium historiae, amplo remuneratur cum foenore, deliciis? Occasione itaque e re nata, placuit breve, quo ibidem commoraturus eram, tempus, curis consecrare utilioribus.

Littora alluentis maris, quoties per coeli licuit clementiam, sedulus adii; ad piscarium quoque nullo non die in visum forum. Hic, quae ipse e mari non valebam educere, a piscatoribus illaqueata retibus, vidi, coemique sumptibus plerumque non minimis. Illic, quidquid submarinarum stirpium, testaceorum, molluscorum, zoophytorumque oculis, manibusque attingere potui, indefessus collegi, domumque relata, maxima cum diligentia, Linnaeanis semper insistendo

characteribus, curiosissime examinavi, suas singula in classes, ordines, genera, speciesque ordinavi ultimas; et ne quid porro desideraretur, minutatim descripsi.

Et messis quidem, ultra quam credi possit, exstitit magna, ut mirarer ipse, tanta, tam brevi tempore, praestari potuisse. Zoophytorum (quorum plurima vivis adumbrari feci coloribus, observationibus, quum opus erat, ad microscopium factis) hic non meminero; alii haec destinata sunt dissertationi. Sed neque pisces, et quae a piscibus abstracta, ad amphibiorum Linnaeus (utinam non perperam!) relegavit classem, piscium caetera simillima animalia, suis modo cum descriptionibus recensebo: Et haec quoque peculiari (si vita fuerit) lucem in opere videbunt. Quae igitur nunc per otium vulgare imprimis constitui, paucula e plurimis sunt, adriatico quae in mari, e vermium, insectorumque collegi classibus.

Forfan et paucula haec inter non pauca erunt, aliis quae autoribus non nota duntaxat fuerunt dudum; verum ab iisdem etiam jam descripta dudum? Hos nusquam si citavi, ignoscent benevoli; culpa mea certe non est, omnes, qui quamvis historiae naturalis specialem pertractaverunt partem, haud possidere; dum praeprimis ne de nomine quidem eorum ulla ad me pervenit notitia; et qui, quos haud possideo, citarem dein? Herculeum, solo pene e Linnaeo naturalia animalis regni individua determinandi laborem, quisque, qui hocce in studio defudavit unquam, vel me tacente, novit optime; et mihi profecto facilius plerumque, minusque operosa futura fuisset rerum harumce inquisitio, praestantissimis autorum aevi nostri operibus si quidem instructus, praemanam jam, elimatamque hanc invenissem materiem. At num propterea, iisdem quod nulla mea carerem culpa, negligenda mihi prorsus? aut certe non describenda erant terrarum nostrarum naturalia? Feci itaque, quod a me fieri posse, imo et debere credidi; non tam de eo plurimum sollicitus,

licitus, multos ut citarem autores, quam verius, ut quae prae oculis manibusque habebam, quam exactissime describerem; neque veritas descriptionum mearum jure carpi posset.

Diversam diversis in sinibus deponere arenam amant exaestuans continua per intervalla maris fluctus. Grossior ea alibi, lapilloso ad instar est fabuli, in qua frustra heterogeneorum quid quaeras corporum, nisi avulsos forte fortuna suis a matricibus, fucos, innatasque fucis corallinas, tubularias, fertulariasque. Subtilissimum contra alibi imitata pulverem, quem quovis ventus deferat, vitâ eandem putes praeditam; adeo viventium plena est animalculorum, domos habitantium calcareas. Insolenti attonitus spectaculo, animatas mirere quarzofas atomos! Atomi nihilominus quarzofae haud sunt; sed earundem et magnitudine (verius dixissem parvitate) et colore simillimae conchulae, cochleaeque, quas inermi ab illis vix distinguas oculo, ut ut si microscopio utare, et natura, et configuratione, structuraque quam quae ab iis differant maxime. Possis, si ita lubeat, arenam hanc siliceo-conchaceam dicere; constantem scilicet mixtis inter se promiscue quarzi granulis, testulisque molluscorum vermiculorum exilissimis, vix nisi armato discernendis oculo; quae si qua demum cunque extrinseca in lapidem duretur ex causa, arenarium exhibeat saxum, ad chalybem simul scintillans, et aqua effervescens forti; utpote quod ab utraque unum participet terra, calcarea videlicet, siliceaque.

Sciendi cupidus, quaenam prae reliquis eandem animarent testacea? taediosum laborem, lente armatus microscopica, impiger suscepi; tum quarzofas a calcareis sollicite segregans particellas, has inter, praeter minutissimas Tellinas, Bullas, Volutas, Turbines, Buccinaque, maxima praepremis in copia, Nautilus inveni quosdam, aequè omnino raros, ac speciosi caetera sunt. Ex his erant:

I. *Nautilus Beccarii*.

Nautilus testa lentiformi spirali polythalamia; apertura ovata sinistra; anfractibus subquaternis extra se positis contiguis torulosis; geniculis insculptis.

Nautilus testa spirali, apertura obovata, anfractibus contiguis torulosis, geniculis insculptis. *Linn. Syst. N. Tom. I. P. 2. p. 1162. N. 276.*

Cornu Hammonis vulgatissimum. *Planc. Conch. p. 8. T. I, fig. 1. Gnan. II. p. 20. T. 14. f. III.*

Hic omnium maxime communis. Diametro testae totius numquam lineam excedente; quartam lineae crassa partem. Testa exigua, microscopica, laevis, candida, nitens, obtuse lentiformis, utrinque convexa, spiralis, polythalamia. Anfractibus tribus, quatuorve, summum quinis, contiguis, extra se positis, torulosis, superne, seu dextra ex parte laevigatissimis impalpabilibus; subtus contra, sive sinistra ex parte nonnihil complanatis, undulato-rugosis. Geniculis inter binos quosque torulos interceptis, insculptis, id est, stria impressa transversa retrorsum lunata exaratis; respondentibus interne totidem diaphragmatibus, seu parietibus transversis concavo-convexis. Siphone laterali, ad marginem spirarum interiorem accubante, et ipso quoque spirali, terete, tubuloso, capillari, communi, concamerationes omnes et singulas ad centrum usque pervadente. Apertura sinistra, nec dorso anfractus secundi imminente, adeoque non nihil oblique partem testacei inferiorem respiciente, ovata, integerrima. Margine spirarum laterali exteriore, longitudinaliter teretiusculo, nec in aciem carinae compresso. Emortuo animali, quale id demum sit, variatum demum colore testa, fitque ex nivea, alba, albida, flavescens, nigricans, laevis et nitoris expers.

2. *Nautilus umbilicatus.*

Nautilus testa suborbiculata, plano-convexa, spirali, polythalamia; apertura semiovata; anfractibus binis, extra se positis, contiguis, torulosis; geniculis insculptis; centro supra umbilicato.

Nautilus testa spirali, apertura compresso-lineari, anfractibus contiguis compressis, umbilico concavo. *Linn. Syst. N. Tom. 1. P. 2. p. 1163. N. 278.*

Cornu Hammonis depressum, umbilico concavo. *Planc. Conch. p. 95. T. 1. f. 10. lit. P. Column. Phytob. App. N. 3. T. 38. f. E.*

Minor antecedente. In hoc ei cum serpulæ quibusdam speciebus, parte sua altera alieno corpori haerentibus, convenit, quod superficies illius una (sinistram, aut et inferiorem dicere soleo) plana omnino sit, dum altera, priori opposita (nempe superior, et respectu animalis incedentis dextra) fornicata supra illam convexitate attollitur. Et sane serpulam, ni polythalamia, liberaque foret, dixeris. Testula exigua, vel papaveris femine minor, vere microscopica, vaga, liberaque, nivei, si quæ, candoris, glaberrima, nitens, opaca, suborbiculata, in spiram convoluta; anfractibus non nisi binis, semiteretibus, non equidem in se mutuo redeuntibus, alterove intra alterum consepulto, sed extra se positis, contiguis tamen, torulosisque, et in concamerationes complures internas, hinc gibbas, illinc conplanatas, per diaphragmata alterna discretis. Geniculis extus utrinque insculptis, impressorum instar fulcorum, non magis in anticam, quam posticam declinantium partem. Centro testulæ in superiore gibbosaque parte in umbilicum introlabente. Siphunculus capillari-tubulosus, lateralis, interno anfractu margini accubans, et ipse in spiram convolutus, concamerationes, diaphragmataque permeans omnia. Aperturam

turam compresso - linearem Linnaeus dixerat, mihi tamen femiovata potius, hinc scilicet semicircularis, illinc contra recta, suis plane concamerationibus analoga videbatur. *Planei* quod figuram attinet, tam in proprio de *Conchis minus cognitis* opere, quam in Appendice ad *Phytobasanium Columnae*, articulis binis extimis in brachium, semilitui ad instar, rectum abeuntibus, minus recte auctam invenio; in naturali etenim testa, articulorum nullus, ultra exterioris anfractus altitudinem attollitur.

3. *Nautilus Sertum.*

Nautilus testa fertiformi-orbiculata spirali polythalamia; apertura cordato-recurva; anfractibus subternis teretiusculis contiguis extra se positis subtorulosis; exteriore interioribus altiore; geniculis elevatis, retrorsum incurvis; centro utrinque depresso - subumbilicato.

E minoribus; vix ordinariam *Nautili crispi* magnitudinem attingens; tertiam non nisi lineae partem diametro dimetiens; altitudine, sive verius crassitudine paulo adhuc minore. Serti in orbem acti imaginem sub microscopio referens. Tubulum finge conicum elongatum acuminatissimum, de se inanem, spintris crassitudine, extus niveum laevigatissimum nitentem, et annellis plurimis paululum elevatis, secundum omnem altitudinem ad modicam inter se distantiam cinctum, totidemque concavo-convexis diaphragmatibus internam ejusdem cavitatem parallele intersecare; siphunculo capillari laterum uni arte adhaerente, et concamerationes omnes, aequae ac alterna diaphragmata percurrente. Circumage jam acicularem huncce conulum circa ejusdem apicem eo ex latere, cui proxime siphunculus accubat, in spiram artificissime sibi circumvolutam, binis ad ternas revolutionibus; *Nautilum*, quem adumbrandum suscepi, te videre credas,

ferti

ferti sat accomode formam referentem; cujus cum anfractus extimus interioribus crassior sit, altius quoque prae illis attolitur, centro utrinque introlabente, ac veluti depresso-umbilicato. Aperturae margo diaphragmatum introrsum concavorum directionem sequitur, hinc et apertura ipsa retrorsum cordato-recurva est.

4. *Nautilus littoreus.*

Nautilus testa orbiculato plano-compressa spirali polythalamia; apertura subcordata; anfractibus contiguis in se redeuntibus, intra extimum maximum confepultis; geniculis insculptis; centro utrinque umbilicato.

Minutus, et ipse quoque microscopicus, pulvisculo tabaci haud multo major, niveus, glaber, opacus, nitens. Testa orbiculata, sublenticiformis, utrinque depressiuscula, marginem versus obtuse compressa, spiralis, polythalamia, orbibus in se redeuntibus, atque intra extimum, maximumque reconditis, caeterum contiguis, et torulosis. Apertura subcordata, aut et compresso-ovata. Geniculis, instar striarum retrorsum incurvarum, insculptis, in anfractu extimo (reliquos confepeliente) undecim ad duodecim, respondentibus totidem diaphragmatibus internis concavoconvexis. Siphunculo communi capillari tubuloso, interno spirarum margini accubante, et parallelo, permeante conca-merationes articularum omnes, parietesque earumdem singulas ad intimum usque centrum. Latera anfractus extimi scrobiculo medio introlabente excavata, seu umbilicata,

5. *Nautilus navicularis.*

Nautilus testa naviculari sublenticiformi spirali polythalamia; apertura ampla horizontali acute cordata; anfractibus contiguis, in se redeuntibus, intra exter-

num maximum conspultis ; geniculis elevatis, retrorsum laxe incurvis, glabris ; centro utrinque depresso-subumbilicato ; siphone margini externo carinato accubante.

Major tantillo, multoque simul congeneribus microscopicis rarior species, quam semel duntaxat arenam intra maris invenerim cum unius diametro lineae, crassitudine centrali dimidiam fere aequante. Pompilio structura partium quam maxime similis, demptis solum magnitudine, margine antice in carinam compresso, tum siphunculo submarginali, geniculisque non nihil elevatis. Forma illi navicularis, eadem omnino, quae Nautilo illi Indiarum, Africaeque; circumscriptio rotunda; convolutio spiralis; Anfractus extus unicus, quem intra reliqui occuluntur omnes revolutione spirali; isque antice, aperturam versus, prostrans, margine in carinam compresso, nec, ut in Pompilio longitudine dorsali terete. Latera utrinque subhemisphaerico-convexa, glabra, laevigata; centro tantisper depresso-subumbilicato, ex quo utrinque striae geniculorum elevatae per arcus retrorsum incurvos, laxo inter se situ, emanant. Apertura ampla, patens, nec antrorsum, nec retrorsum incurva; recta imo, et horizonti parallela, cordato-acuminata. Diaphragmata interna concavo-convexa. Siphon capillari-tubulosus, spiralis, accubans (contra reliquorum similibus morem) externo anfractu margini, non interno; neque ut in Pompilio, centra diaphragmatum concamerationumque permeans. Color testae niveus; striae impressae nullae, sed neque foveolae.

6. *Nautilus Scapha.*

Nautilus testa naviculari, suborbiculari spirali polythalamia; apertura amplissima, horizontali, obtuse cordata; anfractibus contiguis, in se redeuntibus, intra externum

ternum maximum consulptis; geniculis insculptis, retrorsum incurvis; centro utrinque umbilicato; siphone margini interno accubante.

Rarissimus. Pompilio ut gutta guttae similis, sed microscopicus; quartam lineae partem diametro dimetiens; centrorum distantia adhuc minore; pulvisculum credas amorphum, microscopica nisi lente singulas distinctissime Nautili discernas partes. Refert testula naviculam ei Pompilii ad amussim similem, suborbiculatam, ventricosam, spiralem; anfractu extus unico, majusculo, dorso longitudinaliter terete; candoris nivei, eborisque et laevitate, et nitore; in quem postice anfractus reliqui, spirali cum revolutione subintrent, et absorbeantur, quique antice in aperturam hiet amplissimam oblongo-ovatum, seu verius obtuse, et rotundato-cordatam, horizonti parallelam, nuspium strangulatam, compressamve; centro utrinque pone aperturae basin in umbilicum excavato; ex quo striae geniculorum insculptae capillares, confertim stipatae retrorsum (in aversam nempe a spirarum directione partem) circulares per arcus recurventur. Diaphragmata interna concavo-convexa plurima in concaerations itidem plurimas omnem anfractuum spiram disperitiunt, quas unus idemque communis siphon capillari-tubulosus, respective sat amplus, et ipse spiralis, marginique spirarum interno accubans pervadit. Nulla re adeo a Pompilio diversus, quam colore, magnitudine, striis anfractuum insculptis, et siphone marginis interioris, nec centrali.

7. *Nautilus crispus*.

Nautilus testa lentiformi spirali polythalamia; apertura cordato-recurva, compressa; anfractibus contiguis, in se redeuntibus, intra externum maximum consulptis; geniculis elevatis; stipatis, retrorsum incurvis, longitudinaliter crenulatis; centro utrinque elevato, glaberrimo, nitente.

Nautilus testa spirali ; apertura semicordata ; anfractibus contiguis, geniculis crenatis. *Linn. Syft. N.I. P. 2. p. 1162. N. 275.*

Cornu Hammonis orbiculatum, striatum, umbilico prominente. *Planc. Conch. p. 10. Tab. 1. fig. 2. Gnan. II. p. 20. lit. b. Tab. 14. fig. 112.*

Minor hic ut plurimum Nautilo Beccarii; diversae tamen vel inter se magnitudinis, et coloris; magis minusve potissimum albus; vidi nihilominus flavos, aurantiacos, griseos, cinerascetes, nigricantes. Figura illi orbiculato-lentiformis, utrinque convexa, centro utrinque prominulo, glaberrimo, nitente, numquam striato; nec nisi eo partis inferioris, seu sinistrae interdum subcomplanato, atque tum foveolato-punctato. Margine externo in carinam subcompresso. In eo illi a Nautilo Beccarii disconvenit, quod anfractus ejusdem in se mutuo redeant, conspicianturque ita, ut externe non nisi unus videatur anfractus, qui reliquos interne omnes, suo velut in ventre, absorbeat; nec juxta se positi, mutuo duntaxat sibi accubent: Tum quod genicula ejusdem confertissime stipata, elevata tantisper sint, atque in contrariam a revolutione spirae partem arcuata; quae in eo Beccarii impressa potius, seu insculpta, in eandem cum anfractibus incurvantur partem. Contrarium de utriusque intelligas velim articulis, sive concamerationibus. Hae in N. crispo geniculis depressiores, secundum omnem longitudinem transversis lineolis insculptae, crenulatae geniculis ipsis antice faciem conciliant; dum illae Nautili Beccarii geniculis altiores, convexae glaberrimaeque sunt. Aperturam quod attinet, suis anfractui secundo, quem intra se recipit, lateribus, tamquam binis insistit cruribus; figurae, ob carinatum testae marginem, acute cordatae, retrorsum incurvae. Siphon teretibus, capillaris, spiralis, lateri marginis interioris spirarum accubans, et parallelus.

8. *Nautilus Calcar.*

Nautilus testa lentiformi spirali polythalamia ; apertura coarctata, cordato-recurva ; anfractibus contiguis in se redeuntibus, intra externum maximum alato-marginatum confepultis ; geniculis elevatis laxis retrorsum incurvis glaberrimis ; centro utrinque elevato laevigato nitente.

Nautilus testa spirali, apertura lineari, anfractibus contiguis, geniculis elevatis. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1162. N. 274.*

Cornu Hammonis umbilico prominente, et plerumque marginatum. *Planc. Conch. p. 12. Tab. 1. fig. 3. 12. 13.*

Testa lentiformis, sat utrinque convexa, glabra, lactea, foveolarum, striarumve expers, rotae suum circum axem versatilis refert imaginem, paucis intercussatae radiis. Centrum utrinque elevatum laevigatum, nitens. Genicula elevata, una cum apertura cordato-lineari, retrorsum in partem a spiris contrariam arcuata, laxissime inter se mutuo ordinata, atque vel ideo numero pauca. Concamerationum articuli glabri, nec lineolis, striis, crenulisve transversis exarati. Anfractus extus visibilis unicus, quem intra interiores reliqui confepulti. Siphon capillari-tubulosus, margini spirarum interiori parallele accubans. Margo anfractus externi compresso-carinatus, foliaceo-alatus ; nec semper praesens. Magnitudo Nautili crispus, a quo facile distinguas, dum in crispo genicula articuli plurimi, stipatissimi, striis longitudinalibus, crenulisque transversis copiosissimis exarati ; qui adeo non rotae, sed solis instar, immensam luminosoform, perque undulas velut trementium radiorum suorum quaquaversum dispergat copiam. Fateor autem, non nisi invitum me assumpsisse specificas inter notas Nautili calcaris margi-

nem illum compresso-alatum ; ut qui haud semper adfit ; quandoque non nisi anticam, alias posticam testulae solummodo circumambiat partem.

9. *Nautilus Planci.*

Nautilus testa orbiculata planiuscula spirali polythalamia, apertura coarctata, cordato-recurva ; anfractibus contiguis, in se redeuntibus, intra externum maximum, subalato-marginatum conssepultis ; geniculis elevato-costatis, ipso ex centro aequabili, nec elevato, radiantibus.

Cornu Hammonis depressum, umbilico carens, plerumque marginatum. *Planc. Conch. p. 13. Tab. I. fig. 4.*

Linnaeus cum antecedente, minus recte, conjunxit. Magnitudine ipsum fere *N. Beccarii* excedit. Revolutione spirali anfractuum intra extimum conssepulorum cum crispo, et Calcare convenit quidem, sed ab utroque figura recedit, non tam lentiformi-convexa, quam planiuscula orbiculata. Adde defectum clivi centralis, laevigati, nitentis, quem priorum uterque possidet, et ad quem in neutro geniculorum radii elevati ascendunt. Testa nostro orbiculata, planiuscula, alba, ad niveum accedens ; glabrities nitorque eboris ; nullae externam per superficiem foveolae, striaeve impressae, aut insculptae transversim lineolae ; articuli imo plano-depressi, et laeves ; at genicula, costarum instar, sat alte exstantia, retrorsum in averfam a revolutione spirae partem lunata, numero sat pauca, et hinc laxissimo inter se situ ordinata, ipso utrinque centrali e puncto, in clivum haud assurgente, emanantia. Siphon, aperturaque, ut in antecedente, et margo quoque compresso-carinatus, interdum, nec semper, foliaceo-alatus.

10. *Nautilus Raphanistrum*.

Nautilus testa recta, turrata, ex ovata basi subcylindræo-conica, torulosa, polythalamia; striis elevatis duodenis rectis longitudinalibus; articulis novem diaphanis, alternisque diaphragmatibus septem opacis albis; siphone centrali recto capillari-tubuloso; osculo circulari baseos haud existente.

Nautilus testa recta subcylindrica, articulis torosis, striis elevatis duodenis, siphone centrali regulari. *Linn.* Syst. N. I. P. 2. p. 1163. N. 282.

Testa duas, aut sesquiterciam lineas longa, vixque dimidiam basi crassa, ut ut parva adhuc, e majoribus tamen congeneres inter; ex ovata, fornicataque, et laevigata basi in turriculam subcylindræo-conicam, nec admodum acuminatam attollitur. Ea striis extus elevatis rectis, longitudinalibus percurribus duodenis, sed quae infimo primum in geniculo exoriantur, nec per articulum baseos egregie fornicatum (ut in sui similibus fieri affolet) defluant. Septem interne parietes, aut diaphragmata, duplo articulis crassiora, et opaca, longitudinem turriculae omnem, novem in concamerationes, inanes, diaphanas, externeque tantillum impressas, dispescunt; eleganti, si armatis inspicias oculis, spectaculo; ut quae per alternas, ut in *Nautilo Fascia L.* vices, albis hyalinisque annulata sit cingulis; hoc a *N. Fascia* discrimine, quod cum in eo nec genicula articulis, nec articuli geniculis, extrorsum prostent magis, utrisque duas inter rectas apice coeuntes, exacte inclusis; in *Raphanistro* contra articuli geniculis tantillo humiliores, testulam alternis vicibus strangulatam, vereque torulosam faciant. Siphon centralis rectus capillari-tubulosus omnem, quanta est, turriculae altitudinem a basi ad apicem, inter alterna articularum diaphragmatumque spatia visibilis, permeat.

in

in basi articuli infimi circulari hiante, nec ultra testulam exstante.

11. *Nautilus Raphanus.*

Nautilus testa recta, turrata, ovato-oblonga, torulosa, polythalamia; articulis globulosis; striis elevatis sexdecim rectis longitudinalibus; siphone sublaterali, obliquo, capillari-tubuloso; osculo hinc exstante tubuloso.

Nautilus testa recta, attenuata, articulis torosis, striis elevatis sedenis, siphone sublaterali obliquo. *Linn. Syft. N.I. P.2. p.1164. N.283.*

Cornu Hammonis filiquam Raphanistri referens. *Planc. Conch. p.15. Tab.I. fig.6.*

Unius, summum duarum linearum longitudine. Crassitudine baseos non nisi tertiae partis lineae. Testa exigua, microscopica nivea subdiaphana, demum alba, et opaca, recta turrata lineari-conica, seu ex ovata basi, elongata torulosa; constans ut plurimum articulis globulosis inanibus octo contiguis, alternantibus interne septem cum diaphragmatibus. Superficiem ejus externam sexdecim percurrunt striae longitudinales elevatae capillares rectae, confertim stipatae. Globulorum (seu concamerationum) infimi tres, reliquis gibbi magis. Vidi tamen, in quo infimus oblongo-ovatus insequente angustior aliquantum, et fere obliquus fuit. Siphon excentricus, laterum uni proximus oblique longitudinalis, una cum osculo ultra torulum infimum exstante, capillari-tubulosus.

12. *Nautilus Granum.*

Nautilus testa recta turrata ovato-oblonga torulosa polythalamia; articulis globulosis; striis elevatis octonis longi-

longitudinalibus rectis ; siphone sublaterali obliquo, osculoque hinc exstante capillari-tubulosis.

Nautilus testa recta ovato-oblonga, articulis torosis, striis elevatis octonis interruptis, siphone obliquo. *Linn. Syst. N.I. P. 2. p. 1164. N. 284.*

Et hic quoque microscopicus, unius summum femialterius lineae longitudine, crassitudine baseos tertiam vix lineae partem adaequante. Testula plus minus, magnitudine et facie *Nautili Raphani*, nivea, primum subdiaphana, tum alba subopaca, denique sordidius albida, et opaca; semper laevigata, et nitens, velut eburnea; ovato-oblonga, recta turrata torulosa, constans concamerationibus seu articulis globulosis octo, contiguis; per septem interne genicula, id est diaphragmata interstinctis; e quibus primi, fere tres, infimi magis tumidi, majoresque ut plurimum sunt. Longitudinem ejus omnem striae externe percurrunt elevatae octo, crassiusculae rectae, laxae ordinatae, ob egregiam articulorum convexitatem velut interruptae; quo fit, ut microscopio inspecta, facie sit *Turbinis clatrati*, cancellatam undique exhibens superficiem. Siphon et illi excentricus capillari-tubulosus, oblique concamerationes, diaphragmataque omnia pervadens, hinc ad latus alterum osculo brevi, et ipso capillari-tubuloso exstans. Differt itaque a *N. Raphano*, non tam, ut *Linnaeus* vult, sola parvitate, et figura ovata, (contrarium enim interdum exemplis evincere possum) quam potius octonis duntaxat striis elevatis, iisque crassiusculis, et laxae inter se ordinatis, tum insigni torulorum convexitate, unde illi deinceps et interrupta velut, et reticulato-cancellata facies, fere, ut dixi, in *Turbine clatrato Linnaei*.

13. *Nautilus obliquus.*

Nautilus testa recto-subarcuata, turrata, oblongo-subovata, torulosa, polythalamia, articulis subglobosis sex;
N. Añ. Phys. Med. T. VIII. Ii striis

ftriis elevatis capillaribus obliquis subduodenis; si-
phone laterali obliquo, osculoque hinc exstante ca-
pillari-tubulosis.

Nautilus testa recto-subarcuata, articulis obliquis striatis.
Linn. Syst. Nat. I. P. 2. p. 1163. N. 281.

Dempto N. Radicula, quem interdum brevior, gra-
ciliorque inveni, hic reliquis sui generis minor, ac pro
parvitatibus suae ratione obelus magis; magisque ut plurimum
est crassus. Nondum, qui integram longitudinem aequaret
lineam, vidi; crassitudine tamen numquam non tertiae mini-
mum lineae unius partis fuit. Oblongo-potius ovatum, quam
ovato-oblongum dixeris, idque eo majori jure, quod dum
in Nautilus Raphano, Raphanistro, Grano etc. toruli inde
a basi ad usque apicem, magis semper crassitudine visibili de-
crescant, magisque; in Obliquo hocce decrementum globu-
losarum concamerationum vixdum discerni valeat proximas
quasque inter. Apice quoque ipso, multo respectivo, quam
congeneres, obtusus magis est. Sed quod praecipue specifi-
ce ab aliis diversum reddit, id est, quod turritus quamvis
et ipse est, turrita tamen ejus testa, postquam per torulos
ternos, quaternosve infimos recta excurrerat, quartum
quintumque inter, e senis, articulum in latus tantillum al-
terum a recta deflectens curvetur; adeo, ut jam nec recta
solum, nec solum arcuata, multoque minus apice spiralis,
sed quam verissime recto-subarcuata dici debeat; introlaben-
tibus scilicet praecise punctis lateris brevioris inter binos
hocce articulos sitis. Atque id quidem tanto asseritur verius,
quod in semidiaphanis, ut ut albis, ejusdem individuis, dia-
phragma inter binas hasce concamerationes intermedium
multo ex compressione angustatum magis, magisque idcirco
et attenuatum, versus latus hoc, quam in opposito id sit,
armatus microscopio oculus clare discernat. E pluribus,
quae collegi, speciei hujus individuis nullum non erat, quod
plures

plures, paucioresve, quam fenos, quinque cum diaphragmatibus alternantes habuisset articulos. Genucula internis extus respondentia parietibus insculpta in singulis erant. Siphon pariter in omnibus lateralis, et non nisi oblique longitudinem turriculae omnem percurrens, ea quidem constanter lege, ut in averso semper testae latere, osculum siphunculi capillari-tubulosum ultra basin tantillum prominens, esset, in opposito contra subarcuatus ejusdem apex; nec in eodem uterque umquam, quam obliquam testae, siphonisque directionem et elevatae quoque striae denae, duodenaeve (fatis enim distincte supputare nequivi) tenebant semper, a basi videlicet longioris-versus apicem abbreviati magis lateris.

14. *Nautilus Fascia.*

Nautilus testa recta, turrata, tereti-subulata, laevi, polythalamia; striis elevatis denis rectis longitudinalibus; articulis annularibus excoloribus pellucidis; geniculis cylindraceis albis opacis; siphone centrali recto, osculoque exstante brevi capillari-tubulosis.

Nautilus testa recta, articulis striatis, geniculis laevibus elevatis. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1164. N. 286.*

Sic ego quidem elegantissimam, nec minus raram, *Nautili* istius speciem, instituto iteratis vicibus diligentissimo examine, describendam censui. Longitudo testacei istius trium fere linearum; crassitudo baseos non nisi tertiae partis lineae unius fuerat. Forsan tamen et aliter se habent ista alias? Testula tereti-subulata recta turrata laevis alba; striis elevatis, alternisque sulcis impressis denis, duodenisve rectis subtilissimis omnem longitudinem ejus percurrentibus. Articulis seu concamerationibus annularibus inanibus excoloribus pellucidis mundissimae instar crystalli, indirectum sibi jacentibus decem, alternantibus cum geniculis sive diaphragmatibus internis cylindraceis, duplo quam articuli sint, altioribus,

albis, et opacis novem. Siphone centrali recto capillari-tubuloso, continuato per concamerationes pariter, et parietes internos omnes et singulos, atque ultra basin osculo brevi, et ipso capillari-tubuloso exstante. Peculiare itaque Nautilus hic id habet: quod in eo nec articuli ultra genicula, nec haec ultra illos externa in testae superficie promineant: quod articuli duplo geniculis sint breviores sive tenuiores: quod tam genicula, quam articuli annulares referant cylindricos, nec torulos globulosos aut elliptoides ovatos: quod articuli sint excolores hyalini pellucidi, aquae sive vitri ad instar, dum genicula contra opaca sunt, et lactei coloris: quod tam elevatae, quam alternantes cum iis impressae striae subtilissimae absque interruptione a basi ad apicem excurrant, licet per genicula duntaxat, nec per articulos, exaratae videantur esse; id quod pelluciditas horum, et illorum opacitas facit. Microscopio testulam a basi apicem versus inspice, omnem utrisque, quam longa est, superficiem illius recta percurri videbis. Idem microscopium exacte itidem detegit sua ex opacitate siphonem, per pellucidos articulos continuatum. Fasciam Nautilum hunc dixit Linnaeus; forsitan melius: pellucidum annulis albis fasciatum?

15. *Nautilus Acicula.*

Nautilus testa recta turrata aciculari laevigatissima torulosa polythalamia; articulis diaphanis insculptis; geniculis duplo altioribus opacis; siphone centrali recto, osculoque exstante brevi, capillari-tubulosis.

Unam, vixque semialteram longus lineam; crassitudine baseos ne quartam quidem ejusdem adaequat partem. Acicularis omnino, in apicem fastigiatur respective elongatum acuminatum gracillimum, tantum non capillarem. Medius caetera inter Nautilos Fasciam et Radiculam; ab hoc laevo-

laevorem torulorum, striarumque defectum; ab illo formam turriculae non tam tereti-subulatam, quam toruloso-acicularem acuminatissimam participans. Torulos globulosos opaciores, cum anellis diaphanis insculptis alternantes numero in diversis variare observavi a septem ad novem; hos utpote inanes pro concamerationibus, seu articulis, illos contra, quamquam globuloso-convexos, pro diaphragmatibus, et respective geniculis, habeo. Liris porcatos sive rectis, sive obliquis, nec hos, nec illos unquam, laevigatissimam imo (ut dixi) utrorumque superficiem externam semper vidi. Siphunculus, qui capillari-tubuloso brevique ultra testulae basin exstat osculo, et ipse capillari-tubulosus, rectusque, et centralis est.

16. *Nautilus Radicula.*

Nautilus testa recta oblonga torulosa subaequabili polythalamia; articulis subquaternis ovatis laevigatissimis diaphanis; geniculis subinsculptis opacis; siphone centrali recto, osculoque brevi exstante, capillari-tubulosis.

Nautilus testa recta, oblongo-ovata, articulis torosis glabris. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1164. N. 285.*

Cornu Hammonis filiquam radicae referens. *Planc. Conch. cap. 6. p. 4. Tab. I. fig. 5.*

Testa perquam saepe exigua, microscopica tenerrima nivea laevigatissima nitens diaphana oblonga teres subcylindracea torulosa; constans articulis jam tribus duntaxat, jam quaternis, interdum et quinis, ovatis, subovatisve inaequalibus, totidemque interne concamerationibus per alterna diaphragmata seu parietes parallelas non nihil impresos segregatis; et siphone centrali recto, parietes singulos permeante, capillari-tubuloso, osculo brevi consimili, ultra testae basin tantisper eminente. Striae itaque nullae, fulcive

in externa ejus superficie. Articuli jam oblongo-ovati, jam ovati praecise, aut et subglobosi (qui intermedii sunt) longitudine crassitudineque non iisdem in singulis. Longitudo testulae unius duarumve linearum; crassitudo tertiae lineae partis.

17. *Argonauta Argo.*

Argonauta testa cymbiformi spirali monothalamia, truncato-carinata; rugis utrinque transversis divergentibus plicata; apertura amplissima subcordato-truncata, retrorsum arcuata; carinae margine duplicato-dentato.

Argonauta carina subdentata, *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1161. N. 1. Born. Mus. Caes. p. 140. fig. p. 139.*

Nautilus. Aldrov. Test. p. 260. Bonan. Mus. Kirch. p. 436. N. 13. Tab. 2. fig. 13. Gnan. II. p. 5. lit. b. Tab. 3. fig. 29. Knorr. T. 1. p. 2. Tab. 2. fig. 1.

Frequens in adriatico mari, magnitudine (pro aetatis diversitate) diversissima. Vereor, ut a sepia re ipsa aedificetur; cum sepia quamvis forte fortuna per maris jactari fluctus sit visus. Sed nolim hanc tantis, totque testibus, movere litem. Etiam Cancer Bernhardus, Diogenes etc. Murices Buccinaeque inhabitant, quorum testas minime aedificarint. Testa Argonautae est calcarea, nivea, laevigata, transparentis, papyraceae teneritudinis, rigida, fragilissima, nec flecti patiens. Cymbae (reversa) affectat formam, in spiram inflexae; Anfractu constat unico monothalamia, ad centrum spirae contracto, subintrante, humiliore; aperturam contra versus, magis magisque ampliata, altiusque tantisper affurgente; Is marginem versus externum in carinam, at non nisi truncatam, subcomprimitur; extusque plicis utrinque transversis, subundato-divergentibus, rugarum ad instar, hinc

hinc teretibus, illinc canaliculatis, exaratur, quae ubi ad carinae truncatae laterales pervenere margines, in breves, dentes dicam? an aculeos exstant obtusos? eamque duplicato-dentatam, sive duplici aculeorum serie muricatam reddunt. Plicarum aliae integrae, aliae rursus, eaeque alternae, non nisi dimidiatae, ut fere in Agaricorum lamellis usu venit, sunt; ex quo, minus crediderim recte, rugas nonnulli bifurcatas dixere, cum reapse bifurcatae non sint, sed integrae dimidiatis mixtae. Apertura amplissima, oblonga, subcordata, retrorsum convexo-arcuata, apice ipso truncata, basi vero dehiscens, et versus spirae centrum semicirculo oblique excisa, incrassato margine. Color testae totius niveus immaculatus, dempta duntaxat duplici aculeorum carinae serie, quae ex albo primum difute sublutescit, tum ex luteolo fuscescit, ac ex fusco denique nigrescit.

18. *Hirudo adriatica.*

Hirudo teres, corpore foveolis transverse seriatis pertuso.

Piscibus marinis frequens adhaerens. Corpus moluscum, nudum, laeve, frigidum, superne fuscum, cucurbitae lagenariae, aut alembici instar obovato-caudatum, postice nonnihil incurvum, artubus undiquaque destitutum. Et tale quidem animalculum iteratis saepe vicibus, marinis adhaerere piscibus, vidi, superiore parte depresso-convexiusculum, inferiore, qua haerebat, planum. Stylo non absque difficultate aliqua in aquam detrusum marinam, illico ore, anoque (utrinque extremis) in orbiculum moluscum albidum diaphanumque dilatatis promovere se coepit illud; depacto videlicet primum eo ani in phialam, eo vero oris, duplo, quam oppositus est, ampliore, locum, quo eundem figeret, quaerens. Ut porro se promovit magis, magis itidem, quod antea contractum, vix quinque lineas longum fuerat,

fuerat, figurae obovato-caudatae, et incurvae, ad pollicis usque intervallum elongatum fuit; figurae deinceps factum tereti-fusiformis, ac denique tereti-filiformis. Apparere tum in graciliore jam, magisque fusco-rubente, et subdiaphano, quam longum erat, corpore, plurima in transversas series ordinata tubercula albida, diaphanaque, ut annellis tuberculosis stipatissime cingulatum dicere potueris. Credidi Hirudinem Linnaei muricatum corpore terete verrucoso, seu Basteri Hirudinem piscium prae oculis me habere, obstupuique ad gigantaeam hujus respectu meae plusquam pygmaeae! At postea, quam hacce in corporis diductione aquam intra emortuum denique fuerat animalculum, patuit tum enimvero decantata aqua, et cadavere vermis in chartam bibulam excepto, oculorum illusio. Disparuere siquidem albida illa tubercula, seu verrucae, et color quoque rediit pristinus, fuscus et opacus; tuberculorum vero loco, nil nisi foveolas exiguas transverse seriatas microscopium detegebat, in quibus intra fluidum guttulae aquae pellucidae nidulantes, verrucas illas mentiebantur.

19. *Ascidia papillosa.*

Ascidia oblongo-subovata, gibba; corpore adiposo-coriaceo, saturate coccineo, tuberculis scabriusculis undique muricato; aperturis oris anique setulis aurantiacis compresso-subulatis obsitis.

Ascidia scabra tuberculis coccineis. *Linn.* Syft. N.I. P. 2. p. 1087. N. 1.

Tethyum coriaceum. *Bohadsch.* p. 130. T. 10. fig. 1.

Saxis submarinis Tergesti al Molo adhaeret. Est animali huic mollusco corpus adiposo-coriaceum, crassum, saturate coccineum, saxis, basi fixum plana, inaequales in lobos, sive ramulos (pedes alii vocant) distenta, erectum, oblongo-ovale,

ovale, teretiusculum, medio, sursum versus, non nihil gibbum, forma fere urcei, sive amphorae, qua aquae soteriae selteranae quaquaversum deferuntur. Undique illud extus papillis nodulosis concoloribus stipatissime adpersum, muricatumque est, per exsiccationem tactui scabriusculis; apice collo brevi, terete, obtuso, assurgente instructum, cujus in summitate os, sive apertura hiat circularis, ex contactu animalis in crucem quadrifidam primum, tum stellam rugoso multiradiatam contracta; ora limbi aperturae cirrulis, fetisve adiposo-paleaceis, compresso-subulatis aurantiaco-flaventibus stipate obsita. Corpori huic ad latus alterum dimidio circiter ab apice pollice ramulus brevis, et ipse tereti-cylindraceus, collo summitatis ad amussim similis excrescit, in cujus itidem vertice anus, sive apertura altera dehiscit, illi colli quoad omnia simillima. Viscerum loco, tubus cylindraceus inanis ab apertura oris basin versus descendens, indeque flexus, ani versus aperturam ascendens, tubi instar communicantis, hiat, ad aquam, (alimentave?) in-rursumque egurgitandam. Animal hoc, intra aquam molle, ubi contingitur, illico egurgitata siphonis instar aqua, sese contrahit, firmumque cartilaginis ad instar rigescit, ut vixdum acicula pertundi possit.

20. *Ascidia adiposa.*

Ascidia oblongo-ovalis, gibba; corpore adiposo-coriaceo, hyalino-cinerascente, subdiaphano, laevi; aperturis oris, anique nudis, ex contractione rugoso-striatis.

Et haec quoque in faxis, lapidibusque submarinis Tergesti al Molo, tum et ad Aquas gradatas, fixa reperitur, priori ratione figurae simillima, attamen major aliquantum, crassiorque. Substantia corporis adiposo-coriacea, gelatinae instar plus minus diaphana, crassa, hyalino-cinerascens, lae-

vissima, punctulis aquose subrubentibus, atomorum instar; maculata, ex contractione animalis, egurgitata aqua, rige-
scens, firma, subcartilaginea, tactui duriuscula. Situs cor-
poris, ut in priore, erectus, fixus; basi videlicet plana,
inaequales in lacinias hinc inde procurrente, faxis haerente.
Apertura duplex, circularis, nuda, nullis ciliata setulis, ex
contractione rugoso-striata; oris altera, eaque terminalis in
summitate colli brevis cylindracei; altera ani in ramulo late-
rali, itidem brevi et cylindraceo, ad distantiam pollicis cir-
citer, infra collum terminale, procurrente. Per eas, quam
ingurgitavit aquam, alimentave, egurgitat, cum volet, ite-
rum, adminiculo alio nullo, quam tubi cylindracei inanis,
inter utramque communicantis, contractione. Differt ita-
que ab *Afcidia gelatinosa* Linnaei colore, et quod prae co-
lore pluris est, structura corporis, quae ab ea *Tethyi* alte-
rius *Bohadschii* diversissima est.

21. *Afcidia intestinalis.*

Afcidia fasciculata, cylindracea, laevis, albida, membra-
nacea diaphana.

Afcidia laevis alba membranacea. *Linnaei*. *Syst. N. I.* P. 2.
p. 1087. N. 3.

Tethyum fasciculatum. *Bohadsch.* p. 132. T. 10. fig. 4.

Piscatores, qui glomum animalium horum integram,
basi cohaerentium, et alieno, in societate velut, corpori
haerentium, attulere, *Uva di Mare*, vocarunt. Quo jure?
nescio; nam et *Fucus Acinaria* L. *Uva di Mare*, illis di-
citur. *Uvae* interim tamen non admodum male aequipara-
tum hoc denique fuisse videtur Vermis mollusci istius aggreg-
atum. Siquidem, ut ad me allati erant, plures scilicet
fasciculatim aggregati, figurae singuli mammillaris, hemi-
sphaeroidicae, aut subovatae saltem, in magnitudine circi-
ter

ter avellanae, basi sua uniti, loboque tendineo-adiposo, compresso, cristaeformi, omnes simul saxo haerentes, et fixi, apice contra papillis binis hiantibus, haud admodum ab invicem sejunctis, ac tantisper eminentibus (terminali altera, altera laterali, et humiliore) instructi; botri pluribus ex uvis in unum glomum collectis, referebant non pessime imaginem. In id modo haud inquiram, novane foetuum propago, hoc fuerint in statu? an contra, botriformem, e mari educti, ob corporis duntaxat contractionem, assumpserint formam? Erant profecto reliquos inter, quamquam pauci, aliquot tamen, qui aut debita jam in aetate, aut quaedum cunque de causa, ad pollices duos, tresve elongati, subcylindraceam, ex ovata basi, habebant formam, aperturis ad summitatem binis gracilioribus cylindraceis fistulosis praediti, terminali altera, altera laterali, humiliore tantisper sita loco; atque hi quidem non jam uvis, sed pulmonibus, pecorumve intestinis, quam qui, fuere simillimi, ut dubium superesse posset nullum, intestinales Linnæi Ascidias esse. Est Mollusco huic substantia gelatinoso-membranacea, laevis, flexilis, elastica, frigida, plus minus (intra aquam saltem) albida, diaphana, duplice, ut videtur, vestita cute, arcte appressis; exteriore altera, eaque mucosa magis, et, sive per senium, aut mortem saltem animalis? decedente demum, olivaceo-subflavescente, tandemque deliquescendo fuscescente, quam stellulis semel exiguis superficialibus linearibus aurato-flaventibus, dentatarum instar rotularum, undique obsitam vidi; interiore altera, eaque membranacea albedo-hyalina diaphana. Figura illi lineari-subcylindracea, aperturis apicem versus hians binis, brevissimis, annulari-cylindraceis; terminali altera, oris loco; altera, ani ad instar, laterali, et humiliore; utraque osculi labio nudo, integro, ex contractione plicis convergentibus striato-rugoso; communicantibus inter se tubo cylindraceo fistuloso recurvo, quo aquam, alimentaue introsumpta, ad lubitum, aut certe

stylo irritatum rejicit animal. Quærit Linnaeus, anie et isthuc revocandum sit *Ascidium Basteri*, Op. subf. I. p. 84. T. 10. fig. 5.? Vereor nihilominus, ut animal, quale quidem præstantissimus proposuit autor, simplex ampullaceum, hamulis extus undique (quibus se velut pro lubitu cataractis affigere possit ligneis) obstitum, cum nostro laevi, subcylindraceo, semper basi fixo, semperque in plurium, sui similitum, societate convivente, seu verius ex eadem cum pluribus basi fixa enato, idem omnino sit, aut esse possit. Et mirum sane sit, si exactissimus ut est *Basterus*, ne verbo societatis illius meminisset, qua plura identidem *Ascidiae* hujus nostrae, velut in fasciculum individua aut concreescere, aut basi saltem colligari solent, si quidem de *Mollusco* hoc nostro locutus fuisset, is, qui aperte animal *Linnaeana* inter suum haud inquit reperiri.

22. *Actinia equina*.

Actinia femiovalis, laevis, rugarum, striarumque exers, coccinea.

Actinia femiovalis, laeviuscula. *Linnaeus*. *Syst. N. I. P. 2.* p. 1088. N. 1.

Urtica rubra Rondeletii. *Aldrovandus*. *Zooph.* p. 568. *Planconch.* p. 43. *Jonston*. *Exsang.* p. 72. T. 18.

Tergesti faxis submarinis copiose fixa inhaerens. Piscatoribus Cazzo rosso audit. Speciosissimum hoc adriatici maris animal, dum intra aquam marinam sese explicuit, saturatissime coccineo partibus omnibus superbit colore immaculatum. Simillimum caetera *Actiniae* senili *Linnaei*, ab eadem tamen defectu cum primis transversarum trunci annularium rugarum, tum et colore, longe quam elegantissimo, diversum. Plene dum se se dilatabilis illius explicuit apex, protensis quaquaversum suis plurium concentricarum serie-

rum tentaculis tereti subulatis, Echinum saxatilem crasso insistentem stipiti, ruberrimoque tinctum colore, te videre putes. Non tamen crustaceum, molluscum imo vero est illi corpus subcoriaceo-adiposum, laeve, frigidum, nullis undiquaque sive longitudinalibus, sive transversis notatum striis, rugis, sulcis, lineisve; unicolor undique, subcylindraceo-ovatum, aut si ita vis, oblongo-semiovale, erectum, basi sessile, et fixum, apice fornicatum, terminatumque praeputio elevato hemisphaeroidico; in verticis centro apertura (oris? an ani? aut utriusque simul?) pertuso; atque multiplice tentaculorum corona sub apice redimitum. Marina ex aqua, si cum saxo, cui fixum haeret, eduxeris, aut stylo, si immersum aquae, irritaveris, illico introlabente praeputio, reductisque, qua? nescio, vi, adiposis tentaculis, et contracta dilatabilis apicis apertura, coccineum semiovatae figurae tuber majusculum, apice rima umbilicali oblongo-lunata, undato-contracta notatum aspicias; quadruplo ex contractione factum minus, informe, impervium. Posterol, sive Cul de cheval a popularibus passim dici, meminere auctores. Eorum tamen nullus exactam dedit figuram. Comoda ea est, quam germanicus Linnæi interpres Statius Müller Syst. N. T. 6. de Verm. T. 3. f. 1. proposuit, quae quamvis non nisi Actiniam senilem L. exprimat, et huic tamen etiam exprimendae deservire potest, dempto modo colore, et transversis corporis, sub tentaculorum corona, annularibus rugis, sulcisve; in aequabilissimo Actiniae equinae trunco numquam conspiciendis.

23. *Actinia senilis.*

Actinia subcylindraceo-ovata, rugis transversis annularibus cingulata, olivaceo-virens.

Actinia subcylindracea, transverse rugosa. Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1088. N. 2. Stat. Müller. Tom. 6. Verm. Tab. 3. fig. 1.

Urtica esculenta. *Planc. Conch. p. 110. etc. Tab. 60.*
fig. E. et F.

Urtica major.? *Jonst. Exsang. p. 72. Tab. 18.*

Actinia rugis orbicularibus, proboscibus multis tenuibus.
Baster. Subf. I. p. 121. Tab. 13. f. 2.

Piscatores Tergestini Cazzo verde vocant, nec esculentum asserunt. Magnae instar Castaneae, rupibus, aliisque submarinis lapidibus haeret basi sua fixum corpus molluscum subcoriaceo-adiposum, olivaceo-viride, laeve, frigidum, rugis transversis annularibus cingulatum, apice umbilico cingulato semipervium. Explicat se illud marinam intra aquam diducto primum lente terminali umbilico in oris? anive? aperturam circularem, protensisque quaquaversum, pigerri-
mo cum motu, quae sub dilatabili illo apice recondita velut erant, tentaculis adiposis tereti-subulatis, aquose olivaceo-viridibus, semidiaphanisque, sphaeroidico-echinatum deinceps format corpus; centro verticis inter tentacula illa ad sex lineas alta, in praeputium hemisphaerico-convexum, umbilicato-pervium elevato. Assurgit tum et inferum quoque corpus in cylindrum arrectum ad pollicis usque altitudinem, denarii caesarei diametro, annulis, aut si vis, rugis transversis, alterne viridi-olivaceis, albidisque omnem per altitudinem variegatum; diduciturque una et discus apicis intra tentacula medius, in pileum velut obtusissime convexusculum olivacei coloris immaculatum; praeputii centro hiante pervio per oras introrsum ciliato-denticulato; ambitu pilei illius praeputialis, quinque circiter tentaculorum seriebus concentricis coronato. Basteri figura non bona.

24. *Actinia felina.*

Actinia cylindrica, longitudinalibus picta lineis bruneis, alterneque albidis; tentaculis exsertis basi viridibus, apicem versus caeruleis.

Actinia cylindrica striata laevis, glande muricata. Linn. Syft. N. I. P. 2. p. 1088. N. 3. *Stat. Müller.* Tom. 6. Verm. Tab. 3. fig. 2. Vertex, absque trunco: non vero et fig. 3.

Actinia rugis longitudinalibus, proboscibus longis crassis. *Baster.* Subf. I. p. 120. T. 13. fig. 1.

Urtica vario colore, praeprimis caeruleo, esculenta. *Planc. Conch.* p. 110. etc. Tab. 60. fig. B. C. D.

Tergestinis Matrona di Mare, qui esculentam esse negant; quamvis id genus piscatorum quasque passim ejusmodi maris faeces, aqua tantillum elutas plenis plerumque obligurire soleat buccis. Animal longe quam elegantissimum, et reliqua sui generis inter, forsan maximum. Molluscum et ipsum est, substantiae subcoriaceo-adiposae. Saxis haeret marinis, basi fixum plana. Figura illi cylindrica, apice non tam truncata, quam fornicato - potius convexa, praeputio scilicet elevato, obtuse convexiusculo, laevi; centro verticis pertuso-umbilicato; peripheria umbilici, sive aperturae oris, interne tuberculato-crenulata. Altitudo trunci seu corporis cylindracei fere tripollicaris: crassitudo contra pollicis semialterius. Corpus ipsum extus laeve, lineis pictum longitudinalibus (strias Linnaeus, Baster rugas dixit) alternatim bruneis, albidisque plurimis parallelis, rectis. Praeputio apicis elevato, pulvinate, saturatissime, et tantum non nigro-bruneo, tomentosum quamquam non sit, holoserici tamen instar nitente, immaculato, lineis circulisve nullis exarato. Ejus intimo in disco, apertura, ut dixi, oris orbicularis, hians, ambitu ex tuberculis exilissimis crenulata, rugis in rimam lunatam contrahenda; dum extimam, ex adverso, ejusdem praeputii peripheriam quadruplex, aut et quintuplex tentaculorum series contigua et concentrica coronat plus quam bipollicarium, tereti-subulatum, adiposum, laevium, basin versus elegantissime holosericeo-yiridium,

dium, apicem autem versus caeruleo-violaceorum; tentaculis intimae seriei striga interne longitudinali serpentino-undata percursis jam albida, jam ex albido-laete virescente, aut et (ad lubitum velut animalis) caerulescente. Peculiare Actiniae huic est, tentacula non habere, ut congeneres, retractilia. Senilis, equina, judaicaque Linnaei, limacum instar, tentacula sua exserunt jam, aut retrahunt alias, atque intra dilatabilem apicis seu praeputii limbum recondunt. Felinae contra exserta semper sunt, nunc in orbem patentia, arrectaque; nunc neglectim iterum, pro lubitu velut, superinjecta praeputio, aperturaeque oris. Pluribus continuo diebus marinam intra aquam, eandem asservavi; numquam ea, vel stylo irritata, more reliquarum, se contraxit, retractis tentaculis; frequentius tamen per diem, propria velut voluntate, seu instinctu, ex una se in alteram convertit partem, toto semiprocumbens corpore, dum se se arrigat pro lubitu iterum, explicata quaquaversum tentaculorum corona,

25. *Actinia Judaica.*

Actinia cylindrica, laevis, truncata; praeputio plano; aperturae oris margine cirruloso.

Actinia cylindrica, laevis, truncata; praeputio interne undulato, laevi. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1088. N. 4.*

Colum marinum. *Planc. Conch. p. 43. Tab. 4. f. 6. lit. G.*

Frequens molluscum hoc animal substantiae subcoriaceo-adiposae, non rupibus modo submarinis, sed et lapidibus passim quibusque, conchisque, basi sua plana fixum adhaeret; jam denarii duntaxat, alias vicenarii caesarei diametro, et amplitudine; figurae, extra aquam, hemisphaericae, aut

aut et semiovatae, instar Lycoperdi Bovistae, convexae, coloris fordide albidi, quandoque et aquose subbrunefcentis; laeve, apice umbilicatum; umbilico nunc orbiculari, alias oblongo-ovali; peripheria umbilici fusco-nigricante. Piscatores Pischia (Piscia) cano vocant. Atque tale quidem hoc animal est, dum extra aquam in minus se contraxit volumen. Marinam intra aquam repositum, post breve quietis spatium, explicat se lente apertura primum oris; attollitur animal oblongo-semiovata figura; tum et sensim diffundere se praeputium occipit per lobatas velut plicas, in discum planum, circulare, horizontalem, terminantem, qui in cylindrum affurexit, corporis truncum; ultra eundem tantisper in orbem effusum, centro disci medio (ore) magis ducto, orbiculari, pervio. Habes tum corpus molluscum, cylindraceum, normale, cujus crassitudo eadem fere, cum ejusdem altitudine, pollicaris scilicet, plano terminatum orbiculari, horizontali, itidem mollusco, plusquam pollicaris diametri, in disci centro apertura oris circulari pertuso, et hiante; cirrulis adiposis exiguis ambitum aperturae internum marginantibus. Eo ex orbiculari praeputii disco, versus peripheriam ejus extimam, propullulare dein timidiuscule videbis in quinque aut sex concentricis contiguisque seriebus adiposa animalis tentacula, numero non tot, quin plura tere-ti-subulata, lineas alta quatuor, aut quinque, coloris aquo-fissime brunefcentis, et semidiaphana, quae pro lubitu, cum volet, jam normaliter erigit, jam in horizontem reclinat procumbentia, aut irritatum stylo retrahendo recondit, corrugato simul praeputii orbe. Color in evoluto plene Mollusco maximam partem aquo-fissime brunefcens, albido mixtus, et subdiaphanus. Truncus scilicet cylindracei corporis basi lineis longitudinalibus bruneis, alterneque albidis usque ad mediam altitudinem pictus; Fascia latiuscula medii corporis albida immaculata, supremus sub terminali praeputii orbe annulus, itidem latiusculus, aquose brunefcens, maculis ro-

tundis albidis variegatus. Orbiculare contra praeputii planum, totum quidem brunescens, attamen in areolas simul ifoscelico-trigonas, in aperturam oris convergentes, alternatimque saturatiores, dilutioresque discriminatum. Et huic quoque proprium est, ex una in alteram se frequentius per diem convertere partem, escae forsan quaerendi causa? An non germanicus Linnaei interpres Stenius figuras Actiniae judaicae, et effoetae permutavit? Pro judaica proponere videtur, quam ex Baistero Linnaeus pro effoeta citat.

26. *Laplysia depilans.*

Laplysia elongato-ovalis repens; dorso gibbo clypeato, membranis lateralibus retroflexis femitecto; tentaculis quatuor subauriformibus; ano dorsali.

Laplysia depilans. Linn. Syst. N. I. Part. 2. p. 1082. N. I. Stat. Müller. T. 6. Verm. p. 66. Tab. 2. f. 1.

Lernaea. Bohadsch. p. 3. Tab. 1. 2. 3.

Lepus marinus Rondeletii primum genus. Gesner. p. 115. et 116.

Lepores marini duo posteriores. Aldrov. Moll. p. 83.

Minime rara Tergesti, diciturque piscatoribus Tagoja di Mare. Animal liberum nudum, molluscum, subcoriaceo-adiposum, rependo se promovens, substantia carnis, quantum quantum est, limacina, dempto solo clypeo dorsi concavo-convexo, elliptoidico-fornicato, crasso, duriusculo, subcorneo. Extra aquam in formam ovi majoris se se contrahens, atque tum nigrum, maculis rotundis albis varium. Explicat se se marinam intra aquam; fitque tum oblongum, subtus planum, elongato-ovale, ex albo sulphuris instar flavens, promovens se, more limacum, rependo; supra contra convexiusculum; antice quidem in collum velut tereti-

femi-

femicylindraceum productum, capite (si verum caput est?) crassiusculo, obtusissimo; postice vero, dorso in tophum velut gibbum, fornicatum, oblongo-subovalem exaltato; clypeo fornicis concavo-convexo, duriusculo, subcorneo, pulmones etc. tegente, membranula adiposa tenui obvelato. Lateribus corporis utrinque (inde a colli lateribus ad usque dorfi finem) membrana coriaceo-adiposa, crassa, oblongo-femiovali, pone anum confluyente, inque dorsum utrinque retroflexa, plus minus nigricante, maculisque rotundis albis varia, alatis. Os anticum terminale planum orbiculare flavum, in plano sectionis verticalis, constitutum, ut caput ad os normaliter truncatum dicas. Tentaculorum paria duo in capitis, sive colli anterioris dorso sita, laxe inter se, velut in quadrum, ordinata, crassiuscula, adiposa, ad lubitum retractilia, cinereo-nigricantia; anticis binis cylindraceis, truncatis; posticis cylindraceo-conicis, subauriformibus. Anus in dorfi apice conico-tubulosus, niger, apertura hians, normaliter erectus, exstans, membrana reflexa pro lubitu obvelandus. Latus dorfi dextrum, pone collum, foramine hiat majusculo orbiculato, rugis in centrum convergentibus velut stellato-radiatum, membrana laterali, in dorsum retroflexa obtegendum. Oculos detegere nullos potui. Et quis oculos dicat, quae Bohadschius bina vidit punctula atra, candido circumscripta circello?

27. *Holothuria tremula.*

Holothuria tentaculis vicenis cylindraceis, apice papilloso-ramulosis; corpore terete, verrucis obsito, hinc conicis, illinc cylindraceis tubulosis.

Holothuria tentaculis fasciculatis; corpore papillis, hinc subconicis, illinc cylindricis. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1090. N. 3. Stat. Müller. T. 6. Verm. p. 96. N. 3. Tab. 4. fig. 3. 4.*

Hydra. *Bohadfch.* p. 79. Tab. 6. et 7. fig. 1. 2. 3. 4. 5.

Mentula marina. *Planc. Conch. Appen. 2.* p. 108. *Jonst.*
p. 77. Tab. 20. 1.

Holothurii prima species Rondeletii. *Aldrov. Zooph.*
p. 580. *Jonst. Exf.* p. 75. Tab. 19.

Sub nomine Vecchio marino, tum et Cazzo di mare, a piscatoribus Tergestinis iterato accepi, frequens enim in Adriatico datur mari. Ut vero reliqua mollusca, sic et hoc, alia se extra aquam, aut jam emortua, aliaque iterum, marinam intra aquam, et viva, praesentant forma. Vix idem credas animal; adeo a se diversum ipso, si distentum, aut contractum intueare. Veteres, hodiernis minus, naturae scrutatores systematici, mancas demortuorum, ut jam egregius Bohadsehius adnotavit, plerumque proposuere Molluscorum figuras, retentis obscoenissimis vilis piscatorum plebis nominibus; hinc tam sublestus, ut plurimum, difficilisque in divinando labor, quodnam descripserint animal? ordinandaque rite synonymia. Iteratis ad me vicibus allatum fuerat corpus spithamam fere longum, super uno crassitudinis pollice, liberum, apodum, teretiusculum, figurae conoideo-subfusiformis, extremitatibus scilicet (magis ea Ani) non nihil attenuatis, utraque tamen obtusa, hemisphaeroidico-convexa, et impervia. Atro id, quantum quantum fuit, colore tinctum erat undique, et mucosum; laeve quidem, attamen et verruculis nodulosis omni ex parte obtutum; substantiae cartilagineo-adiposae, adeo, ut hoc in contractionis statu, manibus contrectatum, aut compressum, praeter extimam epidermidem adiposo-mucosam, rigidum, firmum, tactuique durissimum se exhiberet, scindi vel acutissimo cultro perdifficile. Quid eo jam facerem? ad quodnam molluscorum relegarem genus? Cazzo di mare repetebant piscatores identidem, et manibus longiuscule tractatum,

prurigine inquietabant easdem affectare, atque urticarum more ustulando morficare. In pelvim denique aquae plenam marinae injeci; diducere tum illud se lente ad duplum primae vae longitudinis, duarum scilicet spithamarum, spatium; teres undique, et aequabiliter cylindraceum de se, papillis tamen simul undique muricatum verrucosis exstantibus adiposis; superne quidem ex ovata basi, conico-acuminatis, magnitudine inaequalibus; inferne contra tereti-cylindraceis, gracilioribus, et aequalibus; utrisque ad excernendum pituitosum humorem capillari-tubulosis, et pro lubitu retractilibus. Color ea in diductione corporis papillarumque in dorso quidem plus minus nigricans; subtus vero albedo, sive aquose lilaceus. Extrema corporis, isthinc os, anus illinc (mutuo opposita) occupant. Hic in praeputium paraboloidicum retractile laeve nudum productus, apertura hiat circulari integerrima summo in apice. Illud antica in extremitate, et quidem in plano orbiculari, ad corpus verticali, aquose incarnato, laevi, tentaculorum corona redimito, centrale, apertura itidem hians circulari integerrima; cui interne fertum respondet cartilagineum dentium quinque bifidorum in orbem cohaerentium; cirruli que adiposi plurimi, tereti-subulati. Tentacula (in extima plani orbicularis antici peripheria) viginti, cylindracea, aequalia, quatuor aut quinque lineas alta, adiposa, retractilia, alba, apice reapse truncata, papillis tamen protuberantibus, et in orbem ordinatis, stellatim radiantia, et, si ita velis, ramulosa. Extimam, ut dixi, ea peripheriam plani orbicularis (cujus centrum os occupat) serie simplice, et stipata coronant, normali ad illud situ, adjectasque singula suam ad basin externam valvulas habent trigonas adiposas horizontaliter, collaris ad instar, patentes, quibus ad se mutuo conniventibus, dum irritatum stylo animal, tentacula, planumque oris orbiculare contrahit, omnis apertura oris antice clauditur. Jucundum, dum vita perstat, spectare est, aquam ut identidem

dam ludens, totoque contremiscens corpore, posticam ani per aperturam, velut e siphone, egurgitando exaltet salientis ad instar fontis, idque cumprimis tum, cum prehensum forte manu, omne, momento temporis, corrugando contrahit corpus! at id paradoxum etiam, aliquot, ubi fata vocant, horis antea, ut pia in prolem mater, suis eandem inclusam adhuc ovulis, cum visceribus omnem, morituro brevi e corpore eliberet, Neptuno Patri eandem conceditura deinceps, ut ne sibi commoriatur una omnis! Internam animalis ut investigarem structuram, discidi, at quanta cum difficultate! tenacissimum, durissimumque, quam longum erat, emortui corpus. Caro illi coriaceo-cartilaginea, digitum fere crassa, rigida, dura, scindi difficillima, futuris interne transversis annularibus, cartilagineis, parumper exstantibus, et stipate parallelis plurimis per omnem cincta longitudinem; laminisque coriaceis longitudinalibus et ipsis quoque albis, ac tricarinatis ab ore ad anum percursa quinque; carinarum in singulis intermedia, duplo, quam marginales sint, altiore,

28. *Nereis cirrosa,*

Nereis sanguinea, tentaculis oris capillaribus longissimis; capite cirris utrinque decem; thoracis latere sinistro fasciculis binis stipitatis ramosissimis,

Nereis tentaculis oris longissimis; capite utrinque cirris decem. *Linn. Syst. N. 1. P. 2. p. 1085. N. 3.*

Amphitrite cirrata, *Fabr. Faun. Groenl. p. 285. N. 269.*

Tergesti perquam copiosa ad maris littora, fucis, spongiis, Alcyoniis radicatis adhaerens, perinde ac conchis, cancrisque aculeatis limoso obrutis luto, intra quod se, libera caeterum, libens recondit, subcylindraceum sibi ex eo formans indumentum, ex quo scopam tentaculorum oris, instar

star comae cincinnatae emittit, aquam colore rubro inquinans, escae praedandae ergo. Est ea tota sanguineo-rubra; intra aquam reposita, illico una cum tentaculis capillaribus longissimis succum ex ore emittens concolorem, quo eam eodem tingat colore. Corpus illi lineare, teretiusculum, caudam versus nonnihil attenuatum, pollicis unius, etiam cum tempore semialterius longitudine, diametro crassitudinis unius fere lineae; ex annulis velut, sive futuris compositum nonaginta plus minus; numerus certe annularium harum futurarum in diversis individuis, majoribus, aut minoribus, a sexaginta aliquot ad nonaginta usque variat. Caeterum molluscum nudum, laeve, lumbriciforme. Suturae corporis singulae, ad marginem utriusque lateris, partis inferioris, duos juxta se positos contiguos, brevesque (interiore minore) pedunculos habent ovatos, molluscos, corpori concolores, apice singuli in setulam adiposo-capillaceam, brevissimam, albidam, abeuntes; ut series quavis ex parte duplex longitudinalis minimorum pedunculorum verius, quam tentaculorum lateralium exinde oriatur. Caput anticum terminale nihil admodum a reliquis corporis articulis differens, nisi quod tantisper crassius sit, ore hiat antice circulari, margine utriusque lateris cirris coronatum adiposo-setaceis albidis utrinque decem inaequalibus; inferioribus sensim brevioribus, rectis tamen. Centrali porro ex ore scopa integra plurimorum tentaculorum longissimorum (corpore tamen ipso breviorum) simplicium adiposo-capillarium aquose incarnatorum emergit ad lubitum; quae intra aquam ex constanti motu in glomum capillorum crispiorum subrotundum cincinnatur, ad praedam utique facilius irretiendam? succum evomendo identidem rubrum, quo aqua inquinatur. Segmentum annulare corporis a capite proximum (quod thoracis instar considerari potest) a latere sinistro fasciculos binos contiguos breviter stipitados, fructuuli ad instar plumosos, ramosissimos, rubros, et in aqua

aqua erectos, emittit. De his nihil Linnaeus! adesse tamen semper vidi,

29. *Nereis adriatica.*

Nereis obscure rubra depressiuscula, capite exserto subtricipite; cirrulis binis brevissimis terminalibus, duplicique ocellorum pari postice notato; thorace utrinque trifeto,

Frequentissima Tergesti ad maris littora in limosis canaliculis, tum et inter Ulvam Linzam; a piscatorum proliis magna in copia collecta pro esca minorum piscium hanc capiendorum. Scolopendram primum (et quidem marinam Linnaei) credidi, donec diligentius examinata, *Nereidem* vidi esse. Has inter, quamquam Pelagicae Linnaei, Basterique proxima, notis tamen peculiaribus, constantibusque, manifesto ab omnibus diversa. Corpus lineare, depresso-subcylindraceum, molluscum, nudum, initio, quantum est totum, saturate obscure rubrum, tum morte interveniente expallescens, linea duntaxat dorsi longitudinali rubra, dum totum denique intra aquam albescat subdiaphanum; diversae (pro aetatis credo diversitate) longitudinis, nec semper articulorum annularium eodem numero; jam etenim bipollicare futurarum non nisi sexaginta aliquot; jam quadri- aut et quinquepollicare etiam, cum centum plus minus segmentis. Caput parvum, exsertum, reliquo angustius corpore, oblongo-subovatum, apice obtusiusculum, terminatum fere superne tentaculis sive cirrulis binis albis adiposis brevissimis, inter duo non tam tuberculorum, quam verius circellorum nigrorum, aut si malis ocellorum, paria; stipatum utrinque ad latus corpusculo capiti-an pediformi, simplice, crassiusculo, ovato-acuminato, rubro; qua de causa et illud subtriceps, sive ex tribus velut compositum dixi; perinde ac illud *Nereidis pelagicae* Basteri, Subf. 2. p. 133. T. 6. f. 6. Thorax seu

seu futura a capite prima, cirris utrinque lateralibus tribus, albis, adiposo-setaceis, longitudine inaequalibus; intimo reliquis altiore longitudine duarum futurarum; tum intermedio, aliquantum brevior; extimo brevissimo. Annularia abdominis segmenta in diversis individuis, ut dixi, a sexaginta, ad centum usque, microscopio in emortuo intra aquam cadavere distincte numeranda; quot demum cunque, singula omnino inferiore in parte, versus lateralem utrinque marginem, tubercula, sive corpuscula habent duo mollusca, rubra, ovata, pediformia, juxta se, in eadem transversa linea, posita, apice singula in fetulam brevem albidam abeuntia, microscopio clare videndam; ut adeo duae utrinque in infera corporis parte longitudinales series tuberculorum pediformium (aut si contendas tentaculorum lateralium) exinde enascantur. Anus ori oppositus altera in extremitate terminalis, reliquo tantillum angustior corpore, obtusus; setis, sive cirris, ut Pelagica Basteri, nullis.

30. *Nereis pellucida.*

Nereis alba, diaphana, tentaculis capitis cirrosis trium parium.

Frequentem Tergesti cum Nereide cirrofa inveni intra Alcyonium gelatinosum, tum et inter Mytilos bidentes, bysso sua littoralibus faxis haerentes, iimoso maris sedimento delectantem, quod tranat, corporique etiam, sacci ad instar, circumvolvitur. Corpus teretiusculum, subtus (intra aquam) longitudinaliter sulco excisum, aequabile, ano duntaxat graciliore, seu non nihil attenuato; duos, alias et tres pollices longum, crassitudine subtilioris chordae musicae; laeve, nudum, molluscum, album, diaphanum, interne longitudinaliter flavescens, ex transparentia viscerum articulato-concatorum flavicantium? jam longius, jam et brevius; hinc et segmentis corporis annularibus (per microscopium intra aquam

distincte numerandis) modo centum et viginti, alias et centum quinquaginta. Caput vixdum a reliquis corporis articulis diversum, magis tantisper oblongum, triplice cirrorum, seu tentaculorum, adiposo-fetaceorum, alborum, brevium pari instructum; uno in ejusdem apice, tum utrinque ad latus altero consimili. Series longitudinalis duplex ad quodvis latus corporis in infera ejus parte tentaculorum pediformium molluscorum alborum, in fetam simplicem longiusculam abeuntium; ut adeo et in hac quoque Nereide quodvis corporis segmentum inferne ad lateralem marginem duos ejusmodi pedunculos juxta se in eadem transversa linea positos habeat. Nereidis noctilucae Linnaei (quam tum propter parvitatem, tum praeprimis ob defectum debitorum microscopiorum non descripsi) hic duntaxat memini; jucundum ea mihi iteratis saepius vicibus dedit spectaculum. Nam cum caneros forte quospiam brachyuros aculeis dorso horridos, limosoque maris sedimento liberaliter undique obrutos, quibus conservae fucique increverant varii, retulisset domum; accidit vespere quodam, cum jam tenebris coelum omne obscuratum esset, cubite ut subintrarem meum; imprudens hic in eum veni locum, quo eos reposueram caneros; cumque nescio quid? agens, eos adhucdum vivos commovissem, flatuque oris in eorundem ex fucis madentem, lutosamque incurrissem superficiem, discurrentes quaquaversum illico, velut in juniperetis ex Lampyride noctiluca, fulgurantes flammularum vidi scintillas, momento temporis evanescentes, ut nempe ex motu, animalcula, limo, madentibusque haerentia fucis, conquirevere. Atque id quidem phosphorescentiae Nereidum phaenomenon, quoties dein de industria ore, flabellove concitatum in easdem in tenebris impulisset aërem, eodem semper cum successu, expertus sum.

31. *Aphrodita squamata.*

Aphrodita lineari-ovalis, nuda, fusco-nigricans, squamis supra duodecim parium cataphracta; pedibus utrinque viginti quatuor.

Aphrodita oblonga, dorso squamato, squamis viginti quatuor. *Linn. Syst. N. I. P. 2. p. 1084. N. 3. Baster. Subf. II. p. 66. Tab. 6. fig. 5.*

Aphrodita punctata oblonga, pedibus non cirratis, squamis punctatis, medium dorfi non occupantibus. *Fabric. Faun. Groenl. p. 311. Nr. 291.*

Ad maris littus, utrumque inter Lazaretum (Netto, e Sporco) in sedimento limoso adhaerente submarinis plantis, Cancris, Spongiis, etc. Corpus molluscum, oblongum, lineari-ovale, ex fusco nigricans (etiam nigrum), octo lineas longum; unam, aut semialteram latum; constans segmentis, praeter caput, duodecim; supra depresso-convexiusculum, squamisque homogeneis, et concoloribus obovatis nudis planis exillissime tuberculatis viginti quatuor, duas in series conjugatim ordinatis cataphractum; subtus nudum planiusculum, striis transverse impressis tot, quot corporis segmenta. Caput parvum, reliquo corpore tantillo angustius, rotundatum, tentaculis senis exiguis inaequalibus retractilibus instructum; ore terminali subtus in tubulum exiguum cylindraceum evolvendo. Anus capiti oppositus sub squamis posticis, setulis aliquot porrectis obsitus. Pedes, aut papillae verius pediformes, marginales ad corporis latera; utrinque duplo squamis plures; nempe viginti quatuor quovis in latere, una longitudinali in serie ordinati, (binis identidem unaquavis sub squama) singuli breves, mollusci, crassi, concolores; et ipsi ternis minoribus tuberculis, sive papillis, contiguis terminati; e quorum quovis fasciculus setularum trium aurato-flaventium eminet, naturae reipsa adiposae, et

pro lubitu nonnihil prolongandarum, rigescentium nihilominus, et dum desiccatae sunt, etiam sericeo-nitentium. Fateor vero, me fetosum illum pilum, qui (ut Basterus inquit) singulis sub squamis e corpore exsurgit inferiore, et apice nodulo terminatur oblongo, haud observasse; distinctam eade causa judicarem speciem; attamen nec Fabricius eundem observavit! hac enim solum de causa, pedes non cirratos dixit.

32. *Medusa fimbriata.*

Medusa hemisphaerico-convexa, margine fimbria sinuato-crispa, circumscripta; tentaculis oris inferioris octonis; elongato-obovatis, planiusculis, et ipsis margine apicem versus crispato-fimbriatis.

Pulmo marinus Matthioli. *Aldrov. Zooph. p. 575. Jonston. Exsang. p. 74. Tab. 19. Tabern. p. 1524.*

Potta marina. *Aldrov. p. 576. Jonston. Exsang. p. 74. Tab. 19.*

Quovis fere aestus maris cum fluxu Tergestum adfertur, ubi post refluxum, retro Lazareto Sporco in littore deponitur. Piscatores Potta marina vocant, asseruntque: corpori in mari se lavantium, sese affigere, illud arte stringendo, pruriginemque in eo ustulantem causare. Credat, qui volet. Ob tentaculorum, sive verius brachiorum numerum, credideram primum Pelagicam Linnaei, Löfflingique esse posse Medusam. Sed laconicissima utriusque descriptio! nec citatae, ab alterutro saltem, Aldrovandi et Jonstoni ut ut non optimae figurae, quas non poterant non vidisse! et quod caput rei est, margo, ut Löfflingius ait, laciniatus, incurvus tentaculis octo notatus! Ergo tentacula non oris centralis! sed marginis! Saepe in extremo portus Tergestini propugnaculo (Molo vocant prope Lazareto netto) constitutus, undu-

undulatis mavis fluctibus, dum aestu ferveret id maxime, in littus Molluscum hoc propelli spectabam, nec eo pulchrius quidquam, dum partibus integrum omnibus, sanumque adhucdum persistit, quod refluentibus dein undis, fabuloso in littore stratum, et semideliquescens, vixdum cognovissem amplius, ranarum spermati, aut pituitae, glacieve pellucidae similis. Amplum ei corpus, gelatinoso-molluscum, crassum, laeve, frigidum, tremulum, diaphanum, grave, figurae obtuse hemisphaeroidicae, supra convexum, subtus concavum, pilei hemisphaeroidici ad instar; coloris superne vitulini, seu flavo-argillacei, subtus albi, sive verius excoloris, glaciei pellucidae similis. Diametro amplitudinis unam, aut et semialteram spithamam adaequante. Margo peripherialis (dum vivit et viget animal) digitum crassus, exstans fimbriae ad instar mollusco-gelatinosae, sinuato-crispus, saturateque caeruleus, perit, aut deliquescit tamen, brevi, praeprimis morte in littore intercedente, ut ne vestigium quidem ejus appareat amplius; idem de colore vitulino partis superae convexae intellige, qui ita demum evanescit, ut in demortuis, quos piscatores adferunt, frustra inquiretur, in albidum, seu excolorem potius, et pellucidum mutatus. Os in parte infera concava centrale, circumscriptione orbiculatum, cinctum margine exstante homogeneo, seu gelatinoso-mollusco, concolore, tentaculis (brachia potius dixeris) octonis coronato, elongato-obovatis, ex terete planiusculis, crassis, ejusdem substantiae gelatinoso-molluscae, apicem versus latefcentibus et extrorsum longitudinaliter simplicatis, margineque utrinque fimbria sinuato-crispa caerulea, demum deliquescente, cincinnatis. Apex tentaculorum ipse plus minus acutiusculus, neutiquam tamen adeo productus, ut in figuris Aldrovandi et Jonstoni exhibetur. Eorundem longitudo fere spithamalis, diametro transversa pilei minor; solentque basin versus pinnulis homogeneis subovatis appendiculata esse. Color illis albo-hyalinus, dia-

phanus, dempta fimbria marginali caerulea. Inferiore pilei in parte, extimum ejus inter marginem, et tentaculatam oris orbitam, quatuor occurrunt introlabentia foramina orbiculata majuscula in crucem, ut dicimus, ordinata, seu angulum inter se mutuo intercipientia rectum. Haec genuina animalis integri, valentisque descriptio; sabulo minus profundi littoris, alternisque fluentis, et refluxis aequoris undis quassatum, cribratumque, non nisi mutilatum, et mire deformatum, dum colliquescat penitus, in littore post refluxum reperias; brachiis saepe, fimbria vero semper, destitutum.

33. *Sepia octopodia.*

Sepia corpore ecaudato, exosse, tentaculis octo; marginis, brachiorumque experte.

Sepia corpore ecaudato, tentaculis pedunculatis nullis.
Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1095. N. I. Fabric. Faun. Groenl. p. 360. N. 351. Hasselqu. It. palaeft. p. 482. N. 131.

Polypus. *Aldrov. Moll. p. 14. 15. 16. et 43. Jonston. Exsang. p. 5. T. I. f. I. Gesner. p. 110. b.*

Frequens in cibum undique assumitur, partim ut *Loligo*, in butyro cocta, et inspersa dein citrorum succo; aut et in jusculo, vulgo Brodetto. Piscatoribus Polipo, Polpo, etiam Folpo promiscue audit. Corpus molluscum, subcoriaceum, nudum, laeve, subtus partibus omnibus tentaculisque album, immaculatum; supra contra atomis primum confertissimis rufis inspersum, tandem velut confluentibus, ut denique totum dilutius, aut saturatius fuscum evadat. Constat id sacco ovato obtusissimo, nulla marginali laterum membrana alato; antice capiti, sive collo superne unito, et continuo, subtus contra libero, hiante, et aperto, margine apertura semicirculari integerrimo; intus atramento anthracino repleto.
 Collo

Collo (ut dixi, superne cum sacco cohaerente) brevi, cylindraceo, apice non nihil in caput intumescente, et incrassato, ad cuius latus utrinque oculus magnus orbicularis convexus, pupilla atra, intra iridem albam. Eidem collo inferne intra saccum tubulus cylindraceus inanis et utrinque hians, adhaeret, tunicis involutus, ad humorem excernendum? Caput apice redimitum corona coriaceo-membranacea dilatabili octogono-infundibuliformi, tentaculis octo elongato-subulatis coriaceo-adiposis, in stellam erecto-patentem radiante; in cuius fundo os (capitis verticem terminans) demersum, maxillis, aut, si malis, dentibus binis, offeis, validis, ad se mutuo conniventibus, atris, subtri-quetro aduncis, inaequalibus terminatur. Dentes hi extrorsum teretiusculi, introrsum vero longitudinaliter canaliculati, basi utrinque lobulo brevi rotundato appendiculati (et hinc quasi trilobi) sunt. Tentacula parti facci superiori respondentia, superne, ut dorsum, fusca; inferne, ut reliqua utrinque, alba; singula vero subtus coryledonibus longitudinaliter adspersa subcartilagineis campanulatis sessilibus, simplice, duplicive ordine feriatis. Saccus corporis hac in specie ossis expers.

34. *Sepia officinalis.*

Sepia corpore ecaudato, margine dorsi laterali longitudinaliter membranula angusta alato; osse dorsum tendente fungoso-pumicoso cymbiformi; tentaculis decem, binis longioribus.

Sepia corpore ecaudato, marginato; tentaculis duobus.
Linn. Syst. N. Tom. I. P. 2. p. 1095. N. 2.

Sepia. Matthiol. p. 174. Gesner. p. III. a. b. Aldrov. Moll. p. 49. 50. Jonston. Exsang. p. 9. Tab. 1. fig. 2. 3.

Estur magna copia ubivis, absque noxa. Vocant eam piscatores; *Sepia*. Magnitudine, et atramenti copia antecedentem

dentem octopodiam excedit. Corpus et huic molluscum, subcoriaceum, nudum, laeve, subtus album immaculatum, supra saturatius nonnihil fuscum, diverso tamen in diversis individuis modo. Punctulis primum frequentissimis, confertissimisque fuscis; dum magis magisque omnem per superam superficiem confluant. Mas plerumque elegantius coloratus. Specimen ejusmodi habui, in quo dorsum sacci abdominalis ex fusco plus minus nigricabat, disco omni tenerime albido-punctato, lateribus vero marginalibus, partim maculis orbiculatis albis inordinate sparsis, partim fasciis oblique transversis, riviformi-undatis, simplicibus, bifurcatisque, itidem albis, speciose pictis. Saccus, sive bursa sepiæ officinalis ampliata, oblongo-semiovalis, pharethraeformis, subcoriacea, nuda, laevis, apice obtusiuscula (in mare minus) basi nusquam collo, capitivè cohaerens, imò libere hians, et aperta undique, inferne semicirculariter excisa; superne ossè subcutaneo dorsali tenfa; antrorsum obtuse procurrens, indeque utrinque latera versus, arcu concavo defluens; lateribus marginalibus a basi ad apicem usque, membranula coriacea angusta, in sacci tamen apice non confluenta (fissa ibidem, seu emarginata est) alatis. Subcutaneum dorsi os, quo sacci corium superne subtenditur, oblongo-ovale, cymbiforme, fungoso-pumicosum, utrinque convexum, album, supra cartilagineo-membranaceum, laeve, nitens, durum; subtus elasticum, opacum, tactui scabrum, et asperum, antice depressum; margine peripheriae membranula cartilaginea exstante alato. Collum breve crassiusculum cylindraceum, parietibus internis sacci, circa mediam ejus altitudinem ligamentis, seu membranis tendineis affixum; terminatur capite sibi continuo, incrassato, subsphaeroidico; oculum utrinque ad latus habente magnum, hemisphaeroidico-convexum; pupilla atra, iride ex albo glaucescente, angusta. Introlabitur apice caput, in os, hiatus profundo gutturali cylindraceo, dentibus sive maxillis instru-

instructum binis validis inaequalibus osseis atris subtriquetro-incurvis acutissimis conniventibus, forma rostri accipitrini. Oris hiatum in capitis apice, perinde ac in sepia octopodia, corona ambit subcoriaceo-membranacea subdecagono-infundibuliformis, tentaculis, stellae ad instar, radians demis, subcoriaceo-molluscis, tereti-subulatis, binis triplo-quadruploque longioribus; haec, brachia audiunt passim; usu, ut volunt, a reliquis distincta; quamvis et eo differant, quod cum octo illa per omnem longitudinem internam cotyledonibus adpersa sint campanulatis sessilibus subcartilagineo-coriaceis, duplici tripliceve ordine seriatis, magis identidem magisque apicem versus attenuata; haec contra ipso sub apice incrassescunt, cotyledonibus adpersa nusquam, quam in infera apicis incrassati, oblongo-ovalis, parte. Prominet sub collo ultra saccum ex abdomine ortus fistulosus ani (qui simul et genitale) cylinder coriaceo-subcartilagineus, osculo hians orbiculari integerrimo. De colore partium jam supra dixi, ut nil demum, quod porro dicam, supersit, quam quod individua speciei hujus non numquam viderim, quae brachiis illis, quae longiora vulgo ejus tentacula dicimus, qua demum cunque ex causa, caruere; tum quod atramenti, praere reliquis sui generis speciebus, sit quam feracissima.

35. *Sepia Loligo.*

Sepia corpore cylindraneo-conico, caudato, osse pen-naeformi subtenso, cauda membranis alata, ancipiti-rhombea; tentaculis decem; binis longioribus.

Sepia corpore subcylindrico, cauda ancipiti-rhombea.
Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1096. N. 4. Osbeck.
It. Chin. N. 66. Fabric. Faun. Groenl. p. 358.
N. 350.

Loligo Salviani major. *Aldrov.* Moll. p. 71. *Gesner.*
p. 112. b. *Jonston.* Exl. p. 10. Tab. 1. fig. 4.

Haec prae reliquis nobilium gulonum in mensis expe-
tita; vocantque Calamari. Est illi, quam sepiae officinali
caro nonnihil tenerior, magisque gustui grata; quamvis et
hoc forsan non nisi ab aetate, et magnitudine (ut ea distin-
ctio inter Lolium et Loliginem, inter *τευδον*, et *τευδιδα*,
Sepiam mediam, et Loliginem) dependeat? certe Loligo,
ut ut corpore, quam sepia officinalis, sit graciliore respecti-
ve, minusque ampliato; ad magnitudinem tamen, longitu-
dinemque; inter omnes sui generis, excrescit maximam;
cauda in junioribus acuta magis, obtusiore in senioribus.
Est caetera et Loligini quoque sacculus molluscus, subcoria-
ceus, nudus, laevis; differt tamen ab eo reliquarum sepia-
rum, praepremis forma; quae ei fere cylindraceo-conica est;
multo, respective ad corpus, gracilior longiorque congene-
rum, atramentarii elongati pharetraeformis facie; basi, ca-
put versus, undique et ipse liber, hians, apertusque; sub
collo quidem lunato-concavus, desuper contra a subcutaneo
dorsi osse sustentus; antrorsum, cervicem versus, obtuse
nonnihil procurrens; magis magisque (ut ut non nisi lente)
apicem versus attenuatus; sine extimo magis aut minus acu-
to, caudae instar. Quod de caetero extremitati huic sacci,
caudae potissimum formam conciliat ancipiti-rhombeae, pin-
na est mollusco-subcoriacea obtuse trigona, libere ad latus
utrinque, alae instar extans, non tam ipso in laterum mar-
gine, quam dorso verius postico longitudinaliter fixa hae-
rens, inque sacci apicem convergens, ac confluens; quo-
demum fit, ut sacci dorsum a medio ad apicem usque, plano
rhombeo, clypei ad instar, instratum sit; liberisque illis
caudae pinnis Loligo, tanquam totidem alis, cum volet,
evolare extra aquam possit. Est et praeterea aliud, quo ab
officinali, Loligo, sepia non parum differt; subcutaneum scili-

scilicet dorsi os, quod ei nullatenus oblongo-ovale, et utrinque convexum, nec substantiae fungoso-pumicosae, sed cartilagineo-papyraceum potius est, subtilissimum, pellucidum crystalli ad instar, et nitens, pennae anserinae forma, ovato-lanceolatum, manubrio basi cultelliformi instructum, supra convexum, ac longitudinaliter carinatum, subtus concavo-canaliculatum. Partes corporis reliquae ab iis sepiae officinalis nullatenus diversae. Membranulis videlicet affixum cohaeret animalis subcylindraceum collum, non equidem basi, imo vero internis sacci parietibus intermedio inter ejusdem basin, apicemque, loco; incrassescitque tantisper, ubi caput esse incipit; oculo ad latus utrumque instructum grandi subovali convexo, cum pupilla, intra albo-glaucescentem iridem intercepta, atra. Sed et eadem quoque, quae in sepia officinali, est oris, maxillarumque, sive dentium, et prominentis inferne analis tubi cylindranei, et membranaceo-infundibuliformis coronae capitae, tentaculorumque, et brachiorum constitutio, et horum numerus; ut adeo, quod jam porro addam, supersit nihil, nisi, ut ne et coloris obliviscar: hic per omne undique corpus albus, levissima interdum incarnatae rubedinis suffusus tinctura; dorso nihilominus tam sacci, quam colli, capitisque, et superiorum tentaculorum, punctulis primum rufis cumulatissime adperso, dein magis identidem, magisque fusco, punctulis saturatoribus, sive nigricantibus vario.

36. *Sepia Sepiola.*

Sepia corpore ecaudato, exosse, auriculis lateralibus postice rotundatis alato; tentaculis decem, binis longioribus.

Sepia corpore postice alis duabus subrotundis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1096. N. 5.*

Sepiola Rondeletii. *Aldrov.* Moll. p. 63. *Gesner.* p. 111.
Jonston. Exsang. p. 10. Tab. I. fig. 8.

Plurima in foro semper venalis prostat sub nomine *Sepolini*, editurque a quibusvis passim cochleari in butyro frixa cum Limoniorum succo. Convenit ea corpore, seu sacco vaginali abdominis, tum ossis dorsalis defectu, cum sepia octopodia, vix tamen longitudine pollicem excedit, tota superne plus minus fusca; subtus alba. Saccus ovatae instar burfae, rotundatus, obtusissimus, mollusco-subcoriaceus, nudus, laevis, collo superne continuus cohaeret, subtus liber undique apertura hians, lateribus utrinque pone mediam longitudinem membranula subcoriacea semicirculari plana (apicem sacci haud attingente, nec consequenter confluyente) alatus. Partibus reliquis, nempe collo, capite, oculis, ore, tentaculisque, dempta rursus magnitudine, Sepiae aut et Loligini similis. Sunt ei tamen tentacula illa octo minora, minus subtriquetro-subulata. quam in binis hisce posterioribus; quibuscum caetera et brachiis duobus longioribus congruit. Sepiarum differentiam ab osse, auriculis (seu laterum membranulis) adde et tentaculorum numero, desumendam esse, jam Scopoli, in fine Anni quinti historico-naturalis, rite observavit; in eo infelix, quod sepiam officinalem Linnaei, pro ejusdem Sepia Media proposuerit; officinalem contra adstruens, quae nullo in mari existat, scilicet, duplice, quae in sacci dorso, osse instructa sit.

37. *Asterias rubens.*

Asterias stellata, radiis quinque lanceolatis, dorso gibbis, breviter undique aculeatis; aculeis partis inferae marginum intimorum serie duplici retuso-bifidis.

Asterias stellata radiis lanceolatis gibbis, undique aculeata.
Linn. Syst. N. Tom. I. P. 2. p. 1099. N. 3. *Fabric.*
Faun. Groenl. p. 367. N. 362.

Stella marina media, laete rubens, spinosa. *Barrelier.*
p. 130. T. 1283.

Stella coriacea acutangula. *Baſter.* Subf. I. p. 116.
Tab. 12. fig. 1 — 6.

Stella marina echinata cometa. *Column.* Ecphr. Aquat.
p. 5. fig. p. 6.

Vocant paſſim communi gentis hujus nomine *Stella di mare*. Corpus ſubmolluſcum, velut ſuberoſo - coriaceum, vel; dum molle, ſat fragile, ſtellato-quinquepartitum (reperitur et ſex- et octo-partitum, radiis etiam quandoque inaequalibus, cometae ad inſtar, at regulariter non niſi aequaliter quinquepartitum eſt) horizontaliter patens, diametro extensionis communiter quinque pollicari, atque tum longitudo radiorum duos non niſi pollices tantillum excedit; totum ſaturate rubrum; tamen et magis interdum dilutum. Radii lanceolati velut ex ovata baſi, dorſo ſuperne convexi, baſin verſus etiam gibbi; inferne (ex parte ſcilicet oris) planiuſculi, et ſulco longitudinali in os uſque excurrente, exarati; aculeis brevibus innocuis, et apice albidis, per omne dorſum nulla lege - per latera contra infera, feriatim ſparſis, muricati; ſuntque aculei hi ad lubitum mobiles, innocue acutiuſculi, ſimplices; demptis, qui ad utrumque ſulci inferi lateralem marginem ſerie duplici longitudinali accubant, et apicem verſus lateſcentes compreſſique, reuſo-bifidi ſunt. Sulcus radii cujuſque profundus ex rubro-ſcuſcus, papillis elevatis hemiſphaericis umbilicatis quadruplici ſerie longitudinaliter obſitus, quae papillae, ut ut admodum humiles, in tentacula tamen adipoſa, hyalina, diaphana, tereti-ſubulata, circellis annulata pluribus, capitelloque ſubovato, et umbilicato terminata, ad pollicis uſque altitudinem pro lubitu exaltari poſſunt, retractilia (ut in *Limacibus*) cum viſum, aut neceſſe fuerit, iterum. Os in

infero stellati animalis centro, apertura hians orbiculari, dentibus instructum quinque ossibus, non nihil exstantibus, ad se mutuo conniventibus,

38. *Asterias aranciaca.*

Asterias stellata radiis quinque lanceolatis planis corpori continuis, una cum disco obstitis supra pistillis cylindraceis apice stellato-denticulatis; subtus aculeis subulato-compressis longitudinaliter multipliciter seriatis; margine gibbis, transverseque articulatis.

Asterias stellata, disco tentaculis hispidis muricato; margine articulato, varie aculeato. *Linn. Syst. N.* T. I. P. 2, p. 1100, N. 8.

Stella marina major spinosior fusca. *Barrelier.* pag. 130. Tab. 1281.

Stella pectinata secunda. *Aldrov. Insect.* p. 748.

Stella marina major. *Jonston.* Exsang. Tab. 8. fig. 9.

Et huic non nisi *Stella di Mare* passim nomen, piscatores inter; frequentissima in Adriatico mari; variat magnitudine plurimum, pro aetatis? diversitate. Specimina habui, quorum diameter amplitudinis spithama erat minor; alia, in quibus spithamam excedebat; rursumque alia plusquam bispithamalia; quorum scilicet quilibet radius spithamam superabat. Molluscum? pumicoso-seu verius fungoso-subcoriaceum plurimis intus vertebrae coagmentatum; in vita flexile, et tamen fragile, exsiccatione post mortem durum, lentum leve, stellam exacte refert quinquerradiatam, superne planam, subtus non nihil obtuse convexam; disco corporis medii cum radiis continuo, in unum, aut et duos tophulos humiles convexos, excentricos supra assurgente; ore contra subtus

subtus centrali, orbiculato, introlabente, quinisque instructo dentibus. Quinque ejusdem radii lanceolati, totidem formant triangula elongato-isoſcelica, corpori baſi ſua inſiſtentia, eique, ut mox dictum, continua, in eodem videlicet plano horizontali. Omnis haec ſupera, ſeu dorſalis corporis, radiatorumque ſuperficies coloris eſt aurantiaco-rubri; ex rubro tamen fuſcam dicas, ob piſtillos (verius, quam papillas) coriaceos cylindraceos, mobiles, normales, ſemialteram lineam altos, apice truncato-umbilicatos, denticulisque marginalibus in orbem radiantibus ſimbriatos, quibus, quanta quanta eſt, ſtipatiſſime addenſatis, obſita eſt. Margo radiatorum lateralis uterque, ſecundum omnem longitudinem, ultra reliquam ſuperficiem elevatus, et gibbus, ſpondylis nempe tranſverſis plurimis albidis-flavicantibus, fungoſo-coriaceis, convexis, ſtipatiſſime papilloſis, tranſverſeque oblongis, et didymis articulatus, ſeu in articulos annulares contiguos gibbos tranſverſe ſectus; articulorum parte in dorſi, altera in ventris paginam incurva, utriſque ab invicem ſtria impreſſa longitudinali ſemifegregatis. Color animalis ſubtus, partibus omnibus aurantiaco-flavus. Radiis inferiore hac in parte, intra articulorum tranſverſorum elevatum utrinque marginem longitudinaliter canaliculatis, id eſt, ſulco iſoſcelico-triangulari in os uſque excurrente exciſis; canali ipſo ſaturatius aurantiaco, obſito papillis umbilicatis humillimis, in quatuor ſeries ordinatis, per quas tentacula tereti-subulata, adipoſa, alba, diaphana, circellis tranſverſis annulata, capitelloque apice inſtructa, ad pollicis uſque longitudinem, dum incedere velit, exſerit, retrahitque limacis inſtar. Super eſt, ut jam et de aculeis addam aliquid: hi in parte animalis infera numero plurimi coriaceo-sublignefcentes a duabus ad quinque et ſex uſque lineas longi, tereti-subulati, cum tempore etiam compreſſi, albo-subflaventes, ad lubitum mobiles per omnem radiatorum longitudinem, plures in ſeries ordinati. Haerent

ii in spondylis, sive futuris transversis annularibus articulo-
rum gibborum marginis partis inferae, numero in quovis
spondylo quinque, in eadem transversa linea, extrorsum
oblique versi, et cum proportione longitudine crescentes.
Hos praeter aculeos fortiores, et alios quoque duplici, tri-
plicative longitudinali serie stipatissime ambire videas fulcorum
inferorum utrinque latera, oblique subrectos, ac directione
contraria in fulcos velut conniventes: Hi multo reliquis et
teneriores (ut ut caetera et substantiae et coloris ejusdem)
et graciliores, minoresque, magisque simul compressi, obtu-
sioresque; ac ubi margo lateralis binorum quorumvis radio-
rum in os inferne convergit, et ipsi quoque os versus conni-
vent. Spondylorum transversalium brevior ea portio, quae
sursum in dorsum reflectitur, stria longitudinali semiimpres-
sa, ab infera, abscissa; aculeis interdum nullis; simplice eo-
rundem alias serie; alias rursus duplici, et laxa parallela
ejusmodi aculeorum serie longitudinali armata invenitur; nec
tamen propterea (cum reliqua eadem sint omnia) *stellam*
Barrelierii majorem spinosorem etc. ab Ejusdem *stella majore*
aranciaca minoribus spinis, diversam judico specie. Nam
quod ad gibbam illam interiorum dorso stellam in hac poste-
riore attinet, ea non nisi in dorso oritur ex contractione ful-
corum partis inferae, dum animal extra aquam in siccum re-
positum, retractis tentaculis, fulcorum quoque canales con-
trahit. Linnaeum non assequor, ut qui et in Systemate Na-
turae, et in Museo Ulricae Louisaе semper ad Asteriadem
suam aranciacam Iconem Barrelierii 1281. citaverit, quae
manifeste Stella Barrelierii major spinosior est, et tamen
in Museo Ulrico-Louisiano descriptionem ex Barrelierio
stellae majoris aranciacaе adjecerit, quae cum ad Iconem
Barrel. 1285. pertineat, Asterias Linnaei equestris esse
deberet! At litem hanc iis dirimendam relinquo, quibus
Sebae, Linkiique opera ad manus sunt. Notatum hic so-
lum velim, figuram, quam Statius Müller ex Houtuyno
Aste-

Asteriadi aranciaceae Linnaei tribuit, aliam longe denotare Asteriadem.

39. *Asterias leptocnemos.*

Asterias radiata, radiis tereti-fubulatis, articulatis, quinque, supra depressis; lateribus utrinque serie duplici spinarum obsitis.

Stella marina leptocnemos spinosa. *Barrelier.* p. 131. Tab. 1282. fig. 2.

Stella echinata Rondeletii. *Gesner.* p. 153. *Aldrov. Insect.* p. 752.

Asterias ciliata. *Stat. Müller.* Verm. p. 140. Tab. 7. fig. 5. At non, et ciliata Linnaei.

Minime rara Tergesti in mari adriatico. A macilentis et gracilibus tibiis, seu radiis, hanc sic Barrelierio vocare placuit, etsi Asteriades, ut mox videbimus, dantur, quibus radii multo, quam huic graciliores, magisque sunt exiles. Linnaeus elegantem speciem, suas inter, non recenset. Dubitat etiam Barrelierius de Aldrovandi ex Rondeletio stella echinata, vixque eandem cum sua existimat; attamen, ut verum fatear, dubitationis non assequor rationem. Veterum tam figurae, quam descriptiones, elimatae equidem, ut Recentiorum, haud sunt; at qui ab iis, numeris aliquid absolutum omnibus expectes, quibus hac in animalium classe systema fuit nullum? Vulgare animalis nomen haud intellexi, nullus tamen dubito, *Ragno, overo Stella di Mare*, dici. Corpus medium Asteriadi huic disciforme, orbiculatum, supra obtuse convexiusculum, subtus eadem ratione nonnihil concavum, diametri vixdum pollicaris; dorso inscriptum areis decem ex centro peripheriam versus divergentibus, stellae instar radiantibus; alternis videlicet (sinui

inter binos quosque radios respondentibus) obcordatis, nigris, serie spinularum acicularium, mobilium, albarum, et diaphanarum simplice, mediam per longitudinem percursis; alternis contra (radiis ipsis incumbentibus) duplo angustioribus, linearibus fere, apice emarginatis, albidis, stipatis latere utroque serie longitudinali simplice spinularum earumdem. Os infera in corporis parte nigra, centrale, dentibus instructum quinque, quinisque in orbem ordinatis, et in radios singulos hiantibus circumdatum osculis; quibus an non diversi commisceantur sexus? ignoro; ovula certe Asteridium in earumdem inveniri solent radiis; quintuplicem interim anum existimare videtur Barrelierius. Radii animalis de more quinque, corpori medio haud continui; imo eidem verius per ginglymum velut connexi. Sunt ii ad tres minimum pollices elongati, crassitudine in basi plus minus bilineari, teretiusculo-subulati, superne non nihil depressi, ex meris spondylis articulati, subtus longitudinaliter teretes, et nigri; supra autem velut ex maculis alternis bruneo-rufis, albidoque cinerascens variis; margine laterali utroque obfite longitudinaliter duplici, maximeque contigua serie spinarum mobilium, subulatarum, rigidarum, fragilium, nivearum, diaphanarum quatuor, quinqueve lineas altarum. Tentacula retractilia (nisi ipsae hae spinae simul sint?) hac in specie nondum vidi. Mirum est, qua ratione, quantaque velocitate radios hos animal suos, in siccum extra aquam repositum, serpentum instar, identidem contorqueat! irrequietum donec (fragiles ut sunt) eosdem plures in partes, una cum spinis, diffringat, et ipsos aliquo adhucdum post tempore, mobiles. Spinae radiorum, spinulaeque dorsi corporis medii, vitri ad instar, rigidae fragiles, et pungentes. Ciliatam Linnaei ex hac Houttuynus, ac cum eo Müllerus faciunt; minus opinor recte. Certe Ciliata Linnaei, ut ex Barrelierio patet, spinis caret; tripliceque squamarum instrata est serie.

40. *Asterias parasitica.*

Asterias radiata, radiis quinque lineari-subulatis, articulatis, supra convexiusculis; lateribus utrinque duplici spinarum serie obfatis.

Frequentem supra *Alcyonia*, *Spongiasque* marinas, etiam intra earumdem anfractus, et majores poros nidulantem inveni. Haec specificis characteribus antecedenti plurimum similis, sed pygmaea, ut ejusdem primum prolem crediderim, nisi compluribus eam dein notis ab illa diversam deprehendissem. Supra corpore, radiisque nigra unicolor; subtus alba, velut ex incarnato. Discus corporis medius orbicularis, quinquelobus; lobulis inter finem duorum quorumvis radiorum rotundatis, deorsum versus os reflexis; caeterum obtuse convexiusculus, pulvinatus, iisdem, ut in antecedente areis, nigris tamen omnibus, inscriptus; iisdemque etiam spinulis acicularibus, et mobilibus, attamen aquosissime incarnatis obfatus. Subtus ex albo-incarnatus; ore centrali, dentibus, foveisque in radios hiantibus, quinque. Diameter disci totius duarum, triumve linearum; ex quo parvitatem animalis desume. Radii ex hoc corpusculo exorti, ginglymoque velut eidem cohaerentes quinque; in stellam patentes, pollicem circiter longi, lineari-subulati, re autem vera, tetragono-pyramidati, crassitudine baseos vix unius lineae, articulati spondylis octaedris, oblongis, magis magisque attenuatis, ginglymo velut nexis, supra nigris, convexiusculis, instar squamarum ovatarum simplicis seriei, subimbricatis; subtus planis subincarnato-albentibus, parallelogrammicis, apice emarginatis. Margo lateralis radiorum horum uterque duplici longitudinaliter serie, et approximata spinarum acicularium mobilium trilinearium obfatus; suntque vitri instar rigidae, fragiles, diaphanae, ex albido subrubentes, longitudinaliter striatae, retroductu manus asperae,

asperae, et velut subtilissime ferrulatae verius, quam ciliatae. Nec in hac quoque specie promuscides, sive retractilia observavi tentacula.

41. *Asterias sanguinolenta.*

Asterias radiata, radiis quinque lineari-subulatis, articulatis, supra convexiusculis, dorso, lateribusque seriatim spinosis.

Elegantem hanc Asteriadem copiosissime inveni supra *Milleporam cervicornem Pallasii*, seu supra *Porum Imperati cervinum*, quem ad *Flustram suam Linnaeus foliaceam* minus recte citaverat. Est haec Asteriadi parasiticae mox descriptae, et magnitudine, et forma, structuraque partium corporis simillima, ut ab uberiore ejus descriptione superfedere hic possim, si modo, quibus ab eadem notis differat, dixerō: colore est undique sanguineo immaculato, subtus duntaxat non nihil dilutiore. Spinae quibus supra, (non infra) echinata est, et in disco corporis, et per radiorum dorsum, laterumque marginem seriatim, duas tresve lineas altae sunt, albae, diaphanae, aciculares, mobiles, vitri ad instar rigidae, fragiles, pungentes, et retroductu scabrae. Lubens ad Asteriadem *Linnaei aculeatam* revocassem; sed *Linkii* (quem non possideo) *Tabulam* citat 40. fig. 71. Eandem scilicet, quam et ad *Ciliarem suam*; quae (si synonymia *Linnaei* erronea haud est) eadem cum *Stella Barrelierii Ophiocnemo* *Tab. 1295. f. 1.* *Asterias mea Sanguinolenta* esse tam potest parum, ac haec mea *Sanguinolenta*, cum *Ophiura Linnaei*, eadem est, ad quam ex *Linkio Linnaeus* eandem plane *Tabulam* 37. fig. 65. citavit, quam dein ad aculeatam suam adduxit.

42. *Echinus saxatilis*.

Echinus hemisphaerico-depressus; ambulacris densis; paribus approximatis; areis longitudinaliter verrucosis. *Limn. Syst. Nat. T. I. P. 2. p. 1102. N. 6. Fabric. Faun. Groenl. p. 372. N. 368. Stat. Müller. Syst. N. T. 6. Verm. p. 149. N. 6. T. 8. f. 1.*

Perquam Adriatico frequens in mari, vocaturque passim *Rizzo*; in cibum vero assumi non audivi. Corpus, demptis aculeis, magnitudine pomi mediocris; plerumque etiam minus; castaneam, ut dicimus, italicam, vel et nucem majorem vix excedens; figurae hemisphaerico-depressiusculae; diametro latitudinis, eam altitudinis, semper excedente. Mollusca inter numeratur; utique ob substantiam animalis inclusi stellato-radiati, tentaculaque adiposa, et retractilia? Nam de caetero crusta undique tegitur calcareo-testacea, sphaeroidico-fornicata, ad polos (praeprimis inferum) depressiuscula, tenera, duriuscula, fragili, aqua forti, una cum aculeis solubili, uniloculari, interne alba, extus obscure olivaceo-viridi, ut ut interdum e viridi rubescat, et longius asservata subalbescat. Hiat testa haec aperturis duabus; verticis depressiusculi, baseosque inflexae, centralibus orbiculatis; illa (ani) minore, verruculisque compluribus clausili; hac (oris) majore, cincta in orbem fascia peripheriali plana, testaceo-submembranacea, obscure viridi, tuberculis exiguis ad marginem intimum simplicis seriei obsita, cohaerente annulo testae introrsum inflexo, quinquelobo; lobis normalibus, parallelogrammicis, apice emarginatis, et foramine centrali pertusis. Conulus, sive pyramidula verius pentagona, albo-eburnea, ultra hanc oris aperturam prominet inferne; suntque dentes animalis quinque, ossei, tertijsculo-triquetri, acutissimi, introrsum longitudinaliter canaliculati, in acuminatam pyramidem conniventes. Ut porro aperturam oris fascia ambit plana latiuscula, et de-

pressa; sic eam quoque ani in vertice, laminae, aut si malis assulae, testae connatae, circumstant decem, duas in series subconcentricas ordinatae; singulae poro centrali pertusae, tribusque sub poro oblitae tuberculis parvis. Earum interiores quinque, exterioribus majores, figurae sunt subpentagono-ovatae, una reliquis majore, eaque saturatius viridi, foveolisque microscopicis uberrimis punctata. Haerent contra exteriores quinque in interiorum sinibus, duplo iis minores, figura obversi cordis, cum brevi ex corculi emarginatura, cuspidula. Omnis reliqua testae superficies externa decem in areas longitudinales, isoscelico-triangulares, mammillari-verrucosas divisa est; areis alternis duplo fere angustioribus, ambulacro utrinque poroso stipatis; ut adeo quot areae, tot sint et numero ambulacra, decem videlicet, binis quibuslibet approximatis; iis nempe, quae angustiorum arearum margini accubant. Porosa haec ambulacra extus vix, nisi microscopio, detegas. Eorum quodvis duplici pororum capillarum serie longitudinali, serpentino-sinuata, contiguissima constat. Isoscelico-triangularium arearum haec est conditio: Apice singulae suo ani versus aperturam convergunt, terminatae in singulis denarum illarum squamis, sive assulis, quae aperturam ani duplici circumambiunt serie; latiores quidem in majorum subpentagono-ovatarum vertice; in minorum contra obcordatarum emarginatura angustiores. Defluunt exinde denis hinc e punctis denae triangulorum areae per omnem testae longitudinem, quadrantis altitudine, ubi deorsum inflexae oris versus aperturam denuo convergentes, basibus singulae suis, fasciae peripheriali aperturae oris circumscriptae insistant. Latiores aequae ac angustiores, ut ut de se simplices, et continuae, microscopio tamen si inspicias, ex meris subpentagonis areolis, duplici alternatim serie per omnem longitudinem ordinatis, compositas dicas; vicenis univere verrucarum mammillarium seriebus longitudinaliter percurfas.

Vice-

Vicenas verrucarum dum series dico, de iis praeprimis intelligas velim, quae ab apertura defluunt ani, facilius con-
spiciendae. Plurimae adsunt verruculae aliae praeterea, quibus omnis testae superficies inaequaliter muricata redditur; omnes mammillares semper; id est, cupula constantes inferne hemisphaerico-concava, opaca, sessili, papillaque globosa, impervia, laevi, et nitente, intra cupulam, tamquam calycem, nidulante. Soleo mammillares has verrucas omnes, in quatuor, magnitudine differentes, dividere classes: Maximarum, duae per singulas latiores areas decurrunt interpolatae series; Mediocrium, duae itidem series, per quamvis angustiore aream, tum tres ejusmodi per unamquamque arearum latiorum, recta quoque defluunt series, alternantes cum binis illis maximarum verrucarum seriebus; utrisque his minores verrucae aliae, itidem mammillares, coronae ad instar, in orbem ordinantur tam circum maximas, quam circum mediocres, alternantes ut plurimum cum verruculis aliis, omnium minimis, et ipsis quoque mammillariibus. Adumbravi, qualis in musaeis duntaxat conspici solet, externam testae Echini hujus superficiem; suas scilicet in areolas, suaque cum areolis alternantia distributam, horti ad instar, in ambulacra. At vita dum pollet recens e mari eductum animal, nil certe tum arearum in illo, nil et ambulacrorum detegas uspiam; spinosis imo, Erinacei ad instar, aculeis horret undique; intermixtisque, quae pro subitu retrahat, tentaculis. Calcareae illi naturae, teretiusculo sunt subulati, striis longitudinalibus exarati plurimis, annuloque basi cylindraceo insistentes, qui, ut super globosa mammillarium verrucarum papilla tanto in omnem versatilis partem moveri, arrigique, aut et prosterni possit facilius, hemisphaerica introlabitur cavitate, tendinea tenerrimaque extus superindutus cuticula, qua testae, et per testam utique animali cohaeret ipsi. Sunt caeterum spinosi hi aculei primum virides, et subdiaphani, ut ut non fistulosi; tum e viridi magis,

gis, magisque hyacinthini, et ex hyacinthino-demum amethystini; rigidi, fragilesque vitri instar; longitudine, ea inter se, in proportione differentes, qua, quibus insunt, verrucæ; ut majoribus nempe verrucis longiores quoque respondeant aculei; breviores minoribus; longissimis pollicem æquantibus. His in omnem, ut libuerit, partem mobilibus, de loco nihilominus in locum haud transfertur Echinus; pondera, quibus sphaeroidicum ejusdem corpus (dum orbiculari, vacillans, tentaculorum ope, se promovet motu) æquilibratur, sunt credo, aut et, quibus adversum hostes se tueatur, arma. Vera ergo incessus instrumenta Echinis, eorundem sunt tentacula, tot numero, quot ambulacrorum pori; quæ quoties marinam intra aquam reponuntur, omni illico ex parte ad plusquam pollicarem protrudunt longitudinem retractilia, substantiæ mollusco-adiposæ hyalino-nigricantia, aciculari-subulata, circellis parallelis annulata, apice in orbiculum dilatanda.

43. *Echinus esculentus.*

Echinus subgloboso-ovatus; ambulacris denis, paribus approximatis; areis obsolete verrucosis.

Echinus hemisphaerico-globosus; ambulacris denis; areis obsolete verrucosis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1102. N. 1. Mus. Ulr. Louis. p. 705. N. 1. Baster. Subf. I. p. 112. Tab. II. fig. 1.*

Echinometra maxima pelagica Sardica. *Aldrov. Test. p. 411. Bonan. Mus. fig. 19.*

Riccio marino, detto Melon di Mare. *Plancus apud Ginanni II. p. 38. Tab. 28. N. 173. etc.*

Hic minus antecedente Tergesti frequens, neque tamen rarissimus, Rizzo communiter et ipse dictus: Habui in magnitudine

tudine Cydoniae; multo tamen majorem, et caput plane hominis aequantem, tam Plancus apud Ginnanium, quam Castelletus Genuensis apud Aldrovandinum. Plurimis ei cum Saxatili notis, dempta convenit magnitudine; ut quibus ab eo potissimum differat, quaeque speciem ab eo distinctam efficiant, retulisse sufficiat. Sunt autem hae sequentes; Magnitudo, qua Saxatilem nunquam non superat. Linnaeus ipse, cui in Kuller Scaniae copiosus quondam oblatus fuerat, caput aequare infantis, asserit. Dein Figura, quae Esculento, ut ut inferne versus aperturam oris, subtruncato-imprensa; superiore tamen dorso versus anum, subglobofo-aut ovato-gibba est; verbo: ex hemisphaerico-depressa basi, subglobofo-ovata; diametro altitudinis, transversam latitudinis superante. Sed et color quoque testae Echini esculenti plerumque alius; rufescens scilicet, et ex rufo magis magisque flavens. Areae quidem et Esculento denae, caeque et ipsae didymae, seu areolis subpentagonis, duplici alternatim serie ordinatis, compositae; alternae praeterea, ut in Saxatili, alternis latiores; eo nihilominus ab iis Echini Saxatilis, differunt, quod cum in hoc areolae rotundatam magis affectent circumscriptionem, eae Esculenti magis transverse sint oblongae. Mammillares quod attinet verrucas, eae hac in specie, minus omnino gibbae, et obsoletae velut sunt, praepriis superiore in dorso anum versus. Superest, ut de aculeorum dicam diversitate: Sunt illi in majore caeterum testa respective minores, vixque pollicem, qui maximi, longi; coloris rubro-violacei, seu hyacinthini, apicem versus exalbescentes, ac forsitan cum tempore ex integro albedo-subflavescentes? Linnaeus etiam flammei coloris (brandgelb) loco citato invenit. Ambulacrorum pori regulariter quidem non nisi duplici utrinque, sinuatoque-flexuosa serie ordinati, frequenter tamen et tres, pluresque inordinate obliquatas decurrunt lineas. Reliqua partium testae structura eadem, quae et in Saxatili Echi-

no, cum proportione videlicet. Idem de dentibus quoque, et tentaculis, anique circumferentia intellige.

44. *Echinus Cidaris.*

Echinus hemisphaerico-depressus; ambulacris denis linearibus rectis, transversim fulcatis; arcis alternis majoribus bifariis; aculeis longioribus striatis, muricatisque.

Echinus hemisphaerico-depressus, ambulacris quinque repandis linearibus; arcis alternatim bifariis. Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1103. N. 8.

Echinus, alio nomine Carduus maris. Bonan. Mus. p. 436. Fig. 17. et 18.

Echinus e mari rubro. Aldrov. Test. p. 411. et 412.

Vulgare nomen haud intellexi. Magnitudo et figura pomi aurantiaci ad polos depressi. Credas, dum e mari educitur, atro-rubentem; testa tamen aculeis omnibus spoliata, e fusco-duntaxat est ferruginea, verrucis solis majoribus dilutioribus, argillaceo-flaventibus. Limonii pomum (si ad utrumque protuberantem polum, aequale ab eo, profundumque refeces segmentum) exactam testae Echini hujus figuram dabit. Est ea, ut illa antecedentium, denas in areas, denaque in ambulacra, divisa; Linnaeus nihilominus quina duntaxat, eaque repanda ei tribuit ambulacra porosa! id, quod haud video, cur? Ego sane decem semper numeravi; suntque inter aream quamque latiore, et angustiore, ab apertura ani, ad eam oris, recte, nec sinuato-flexuose, excurrentia, vere linearia, lineam lata, sulcis transversis, et parallelis plurimis excisa, duplicique pororum, aequidistantium serie percursa, poris ad exserenda tentacula retractilia, quovis in sulco binis. Areae itidem denae; alternis angustissimis, vix semialteram lineam latis, simplicissimis,

mis, linearibus, depressis, fenis tuberculorum exiguorum seriebus percursis; stipatis utrinque ambulacro poroso. Alternis contra octuplo latioribus, ovalibus, convexis, veluti duplicatis, sive bifariis, percursis longitudinaliter serie verrucarum mammillarium, alternatim sitarum duplici; intermediente tenia longitudinali sinuato-flexuosa, semialteram lineam lata, tuberculis exiguis seriatim obsita. Verrucae mammillares hac in specie admodum magnae, praeprimis quae aequali ab ano, et ore distant spatio, ferrugineo-flavescentes, laeves, nitentes, cupula baseos hemisphaerico-concava; papilla laxa, libereque infidente, globosa, apice scrobe umbilicali introlabente excavata. Basin cujusque verrucae mammillaris corona ambit tuberculorum mediocrium. Planum orbiculare utrumque, in quorum scilicet supero ani, infero contra oris apertura centralis hiat, ferrugineum; tuberculisque exiguis concoloribus copiose obsitum. Aculei duplicis generis, omnes atro-rubentes, ac in omnem partem pro lubitu mobiles; ii verrucarum mammillarium duos, tresve pollices longi, solidi, tereti-subulati, apice truncati, obtusi, longitudinaliter striati, tuberculisque seriatim muricati; illis vero tuberculorum mediocrium, minimorumque parvis, quatuor quinqueve lineas longis, linearibus, compressis, obtusis, longitudinaliter striatis, nec tamen et tuberculosis. Id aculeis hisce parvis peculiare, quod qui tuberculis infident planorum orbicularium ani, orisque, dum extra aquam educitur animal, omnes mox oris anique aperturam versus, convergentes procumbant, eadem plane ratione, ut et illi qui mediocribus tuberculis (verrucam quamque mammillarem coronantibus) insunt, ipsam circumquaque in verrucam reclinantur, in conum circum eandem convergentes. At ii denique tuberculorum aculei, porosa utrinque ambulacra stipantium, non ad se mutuo convergentes, angustas decumbunt in areas; verum ab invicem potius divergentes, contrarias prosternuntur in plagas, in accubantes scilicet

areas latiores. Oris inferi dentes, adiposaque et retractilia pororum ambulacrorum tentacula, ut in antecedentibus.

45. *Echinus spatagus.*

Echinus ovato-subtetragonus, supra infraque depressiusculus; ambulacris quaternis, in stellam oblique cruciatam ordinatis; areis quatuor gibbis didymis, reticulato-tuberculosis; ano laterali.

Echinus ovatus, gibbus, ambulacris quaternis depressis.
Lim. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1104. N. 12.

Echino spataco. *Ginanni. II. p. 41. Tab. 29. fig. 174.*

Testa calcareo-papyracea, tenerrima, rigida, fragilissima, ex aquosissima flavedine albens, ovato-subtetragona, angulose-gibba, supra infraque depressiuscula, lateribus obtuse convexa; ore infero, subexcentrico, antrorsum hiante, loboque subovato, antrorsum, itidem procurrente fornicato. Ano sub margine supero lateris postici, impresso, ovali, foramello excentrico hiante. Dorso supero ambulacris quaternis lanceolatis, depressis, in stellam oblique cruciformem, per latera defluentem, ordinatis, inscripto; centro stellae poris quatuor in quadrum dispositis, pertuso; ambulacris vero (sive stellae radiis) singulis margine laterali utroque, duplici pororum serie longitudinaliter perforatis; anterioribus binis magis ab invicem sub angulo obtusissimo divergentibus; posticis contra, in plagam ani tendentibus, angulumque acutum intercipientibus, minus divaricatis. Pars testae dorso opposita, seu infera, ambulacris et ipsa circa oris aperturam excentricam, quaternis lanceolatis depressis, in eandem, ut supera, cruciformem stellam ordinatis; margo tamen lateralis ambulacrorum horum uterque, non nisi simplice longitudinali pororum (ad exserenda tentacula retractilia inservientium) serie pertusus. Superficies testae reliqua
inter

inter ambulacra supera, inferaque comprehensa, una cum laterum ambitu, quatuor fere in areas inaequales, diversimode figuratas, gibbas, didymas, sive stria impressa intermedia bifariam inaequaliter partitas, divisa. Ea lateris postici supra anum ovata, gibba, sub eo in angulum solidum procurrens, cordiformis; illa contra lateris antici superne ovalis, marginata utrinque rivo impresso planiusculo, os versus, sulci canaliculati ad instar, defluente. Omnes hae areae confertissime obsitae tuberculis, sive verius verruculis mammillaribus exiguis, in quincuncem ordinatis, testae concoloribus, et opacis, papilla duntaxat laevigata, et nitente. Microscopio easdem si intuearis, reticulatas praeterea observabis; verruculae scilicet unicuique sua circumscribitur areola hexagona, margine tantillum elevata; quo fit, ut aream quamque capillari instratam credas reticulo, areolis reticuli hexagonis, in quincuncem pariter ordinatis. Infidet suis verrucae cuius mammillari aculeus, quaquaversum, pro lubitu, mobilis, aciculari-fetaceus, obtusissime subincurvus, substantiae quidem calcareae, tenerrimus nihilominus, rigidus, fragillimus, laevigatus, nitens, niveus, diaphanus, femipollicem circiter longus, retrosum, extra aquam, decumbens. Villoso-hispidum, ob aculeos hos, dum vivit, dicas animal.

46. *Echinus lacunofus.*

Echinus transverse oblongo-ovalis, gibbus; ambulacris quaternis ovalibus, una cum lacuna canaliculata, in stellam caudatam, ordinatis; ano laterali.

Echinus ovatus, gibbus, ambulacris quinis, depressis.

Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1104. N. 13. Stat.

Müller. Syst. N. T. 6. Verm. p. 153. N. 13. Tab. 8.

fig. 6.

Echinus spatagus autoris. *Aldrov. Test. p. 408.*

Echinus marinus. *Bonan. Mus. p. 436. fig. 16.*

Hic duplo, quam altus, longior; colore, teneritudine testae, verruculis mammillaribus, reticuloque capillari, verruculis interferto, et aculeis aciculari-setaceis subincurvis *Echino spatago* quam simillimus, his ab eo potissimum differt notis: Figurae est oblongo-ovalis, supra infraque obtusissime convexiusculus, ambitu laterum magis gibbo, sive convexo, anticè canali introlabente emarginatus, unde cordis oblongi obtusissimi affectat formam. Normalis hic lateris antici canalis in fossam lacunosam oblongam, per superam, inferamque testae superficiem medius continuatur, ultra centrum productam, anum versus; ubi inferne ore terminatur antrorsum hians, bracteaque procurrente fornicato; superne contra paulo ante punctula bina perforata (aut et duo eorundem paria?) in eadem transversa deinceps posita. Haec circum punctula (idem et de apertura oris inferi intellige) tamquam centro, quatuor utrinque ambulacra oblongo-ovalia, depressa, nuda, dupliceque per omnem marginem pororum serie pertusa, ita in orbem ordinantur divergentia, ut cum elongata illa lacuna canaliculata stellam efficiant caudatam quinquerradiatam; radiis binis anterioribus lacunam utrinque proxime stipantibus, longioribus; binis vero anum versus, retrorsum tendentibus, brevioribus. Anus in latere postico, emarginaturae anticae oppositus, orbiculatus, apertura hians excentrica. Tentacula per ambulacrorum poros exferenda, incessui servitura, et pro arbitrio retractilia, ut in *Spatago*,

47. *Julus submarinus*.

Julus cylindraceus striatus ater; pedibus utrinque centum et sexdecim; oculis tuberculato-reticulatis.

Sub lapidibus littoraneis alterno maris aestu inundatis, tum et Linzam (*Ulvae speciem*) inter, iis innascentem, frequens. Longitudine est subpollicari; crassitudine contra duarum linearum. Totus niger, nitens, nudus, cylindraceus, subtilissime, simulque stipatissime longitudinaliter striatus, immaculatus; subtus duntaxat non nihil applanatus, atque una cum pedibus exalbidus; segmentis corporis annularibus (praeter caput, et caudam, sive anum) quinquaginta et octo duris, difficulter acu transfigendis. Pedes quavis in futura, utrinque duo, contigui, parvi, aciculari-subsetacei, articulati, incurvi, omnes simul una, eademque in linea longitudinali, serie utrinque simplice, ordinati. Caput subglobosum, nec striatum, nec foveolatum, atrum, nitens; ore rotundato, maxilloso; palpalis articulatis, rufo-piceis. Oculi ad latera baseos capitis semisphaeroidici, concolores, microscopice tuberculato-reticulati. Antennae thoracis longitudine, capiti ante oculos insertae, corpori concolores, nitentes, moniliformi-filiformes, praeter basin globosam, articulis oblongo-obovatis quinque, constantes. Thorax nil a reliquis annularibus futuris diversus, nec tamen striatus. Cauda, seu segmentum ani, ovatum, obtusum, absque striis, foveolisque.

48. *Oniscus Armadillo*.

Oniscus oblongo-ovalis, ater, nitens, futuris decem, margine laterali flaventibus; antennis binis, compresso-clavatis; pedibus utrinque plus quam quatuordecim.

Oniscus ovalis, cauda obtusa integra. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1062. N. 15. Scopoli. Entom. p. 415. N. 1144. Geofr. Hist. Insect. Tom. 2. p. 670. N. 1.*

Minime rarus in littorali Austriaco sub lapidibus. Magnitudine subaequalis *Afello*. Corpus oblongo-ovale atrum laevigatum, nitens, supra convexum, subtus concavum, futuris, praeter caput, et caudam, constans tantum decem, iisque, si primum thoracinum, ad latera utrinque tantisper extans, demas, aequalibus, transverse oblongo-ovalibus, margine laterali rotundatis, nec in dentem postice procurrentibus. Margo earum interdum totus, alias praecise lateralis utrinque, saturatus, aut minus saturate flavus, in album, aut et rubentem emoriens; in singulis praeterea circa dorsi medium maculae duae rotundae, deinceps positae, flaventes; unde binae punctorum flavorum series dorsales. Sutura antica, thoracem referens, reliquis paulo major, latiorque, ultra reliquas ad latera utrinque procurrit, margine toto flava, maculisque non raro quatuor, in eadem transversa linea ordinatis, notata. Cauda sive segmentum corporis postici extimum, ut in *Julo*, vel coleoptero quovis alio, convexum, margine semicirculari integerrimo, aut interdum (forsan in sexu altero) obtusissime retuso-subemarginato, ora marginali tota flava, maculisque binis majusculis rotundis flavis dorsalibus; stylis vero nullis. Caput ovatum, inflexum, fronte convexa, postice ad nucham clypeo semicirculari, antice truncato, semitectum; ore subapicali, infero, maxilloso, dentato. Antennis binis tantum, tota facie disjunctis, ad capitis latera, brevibus, infractis, quinque articulatis, non setaceis, imo clavatis; articulis quatuor inferioribus minoribus, obovato turbيناتis; extimo simplice, longiore, compresso-clavato. Oculi bini, laterales, sub antennis, ovaes, convexi, tuberculati. Caput totum, una cum

cum antennis, atrum, nitens; ora duntaxat marginalis clypei flava. Corpus quandoque subtus totum aquose flavens, alias nigrum, marginibus duntaxat, et macula futurarum intra femora, flaventibus. Pedes hac in specie utrinque plures, quam quatuordecim; numeravi ego alias sexdecim-alias et octodecim paria; forsan et cum viginti detur paribus? cum tamen non nisi decem superne sint corporis futurae! Pedes omnes nigro-picei, infracti sexarticulati, structura iis Afelli similes. Suturae contra corporis, quam in Afello duriores, iis Juli firmitate analogae. Oniscus hic, cum tangitur, illico in globum pillularem se contrahit, inflexo cum antennis capite; thoraceque extremitati caudae appresso. Varietatem vidi in qua futurae margine toto erant flavo, flavedine late undique intrante, punctulis ad latera nigris varia; confluebantque in hac maculae illae binae dorsales futurarum, ut dorsum lineis binis flavis percursum conspiceretur.

49. *Oniscus Afellus*.

Oniscus ovali-oblongus, antennis quatuor, binis brevioribus; futuris duodecim, dente laterali appendiculatis; pedibus quatuordecim, hamato-uncinatis; cauda semiovali foliacea; foliolis subtus decem natatoriis tecta.

Oniscus abdomine foliis duobus obtecto; cauda semiovali.
Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1051. N. I.

Pediculus marinus. Aldrov. Insect. p. 711. fig. p. 712.

Sub nomine Pidochio di mare notissimus piscatoribus marinis. Eum ego persaepe a prehensis recens labris, sciaenis, sparibus etc. quibus fixus adhucdum uncinatis pedum hamulis haerebat, avulsi. Nescio, an non consultum magis foret, cum De Geerio, et Geofroaeo, istiusmodi ab Oniscis infectum, sub quovis alio generico nomine, sejungere?

Novare interim velim nihil; Oniscis forma extrinseca convenit plurimum, et ipsum omnino viviparum. Juvenis ad hucdum Afilus, oblongus, lineari-ovalis, sex circiter lineas longus, vixque duas est latus; qui debitam dein affectus aetatem, pollicem longitudine aequat, septem fere lineas circa medium latus. Forma corporis ovali-oblonga, superne depresso-convexa, subtus concava. Nudus ille, glaberque est undique, nitoris haud expers, quamvis non nisi in obsoleto colorato corpore; triste primum, aquosaeque griseus, cum tempore tribus percurritur lineis longitudinalibus, dilute nigricantibus; dorsali media, lateraliueque utrinque; quae magis tandem, magisque latefcentes, omne fere superum corpus nigricans reddunt, lineis binis dorsalibus longitudinalibus, et parallelis albido-luteolis, percursum. Specimen nihilominus possideo ex rufo lutescens immaculatum. Subtus semper albido-griseus, concolor, in flavedinem post mortem declinans. Constat corpus omne futuris, praeter caput, et extremum caudae segmentum foliaceum, duodecim; quarum septem anteriores paulo majores latioresque, pedibus singulae subtus instructae binis-quinque contra posteriores multo illis angustiores, minoresque, pedum loco, foliolis membranaceis tenerrimis subovatis integerrimis albis diaphanis natatoriis binis itidem singulae sunt praeditae, imbricatim extra aquam, et dum animal quiescit, retrorsum decumbentibus. Posteriores hae futurae omnes, egregie margine postico retrorsum sunt lunato-concavo; anteriorum contra non nisi tres posteriores retrorsum, quatuor vero anticae antrorsum lunato sunt. Tam anterioribus, quam posterioribus commune est, in dentes utrinque ad marginem lateralem excurrere duos, compresso-subulatos, retrorsum tendentes; quorum superior ipso ex margine suturae postico producto excurrit; inferior, appendicis instar, margini futurarum interiori connatus haeret, superiori longitudine super, et parallelus. Cauda, aut segmentum ejus extremum,

mum, femiovale, membranaceo-foliaceum, planum, integerrimum, minus, quam foliola illa natatoria, tenerum, imo et rigidiusculum fere etiam, flexile tamen, et semidia-phanum. Ei ad latus utrinque baseos, mobilis didactylusque affigitur stylus dicam? an pinna verius? longitudinem tantillo excedens caudae, versus eandem tamen (extra aquam) connivens et retracta, ut lateralem duntaxat illius utrinque stringat marginem, lente subincurva, manum velut chelatam cancri mentiens; articulo inferiore simplice, turbinato, introrsum compresso; superiore didactylo; digito exteriori longiore, tereti-subulato, obtuse subincurvo; interiori minore, lineari-ovali, plano. Deformem plane pinnam hanc didactylam Aldrovandinus expressit, et quod ferendum minus, medio eam lateri folii caudalis (quae ad baseos verius utrinque latus accubat) appinxit. Stylo ea omnino illi bifurco est similis, quem auctum Basterus, Subf. II. Tab. 13. fig. 4. lit. c. incidi curavit, servireque intra aquam extensa insecto videtur, pedis natatorii instar, ad remigandum. Pedes universim quatuordecim; utrinque videlicet septem, articulis sex constantes; quorum infimus (femur) reliquis omnibus longitudine aequalis, oblongus, introrsum compressus; insequentes parvi, gibbi, inter se subaequales; extimus sive unguis, in singulis, incurvus, hamato-uncinatus, acutissimus, albus. Caput, respectivo, parvum, multoque folio caudali minus, ovatum, planiusculum, declive; oculis in basi marginis lateralis ovalibus, supra depressiusculis, nigris, griseo-reticulatis; inferne protuberantibus, albis. Microscopio si oculos hos superne intuearis, ex griseo al-bentes dicas, punctisque nigris copiosissimis, in quincuncem ordinatis, variegatos. Os inferum, in centro fere clypei, maxillosum, dentatum. Antennae quatuor, ex infera capitis, seu clypei parte, paulo supra os, exortae, flaventes, moniliformi-fetaceae, binis anterioribus paulo brevioribus; omnibus basin versus compressis; articulis breviores constant

octo, ad novem, subovato-compressis, extrorsum decrefcentibus; posteriores contra, eaeque longiores undenis, post septimum infractae; articulis inferioribus illis septem subovato-compressis, quatuor vero extimis oblongis, teretibus, magis magisque attenuatis. Reclinare antennas has utrinque, ad infera capitis latera, dum ex aqua educitur, solet animal; suntque breviores capitis circiter longitudine; longiores vero vixdum primam corporis futuram aequantes.

50. *Oniscus littoreus.*

Oniscus oblongo-ovalis; antennis quatuor, binis brevioribus; futuris octo, dente laterali accessorio haud appendiculatis; pedibus quatuordecim subulato-uncinatis; cauda crustacea, semiovata, fornicato-gibba; foliolis subtus natatoriis ciliatis decem tecta.

Oniscus Afilus. *Poda.* Musae. Graec. p. 125. N. 1.
Scopoli. Entom. p. 414. N. 1143.

Vulgatissimus in littore sabuloso Tergestino, alterno maris aestu inundato sub lapidibus. Tactus, in sphaeram se illico, perinde ac *Oniscus Armadillo*, conglobat, adeo firmiter, ut quamvis acu transfixus, emoriatur globosus antea, quam se se rursus explicet. Numquam piscibus affixum (ut priorem semper) vidi; intra aquam cum reposuisset plurimos in globum contractos, mox se se explicuere omnes, et qua data porta extra pelvem (an aquam respuentes? cum tamen natatoriis sub cauda instructi sunt foliolis) diffugere. Hic, si quis alius, futuris est corporis duris crustaceis coleopterorum instar. Longitudo sex aut septem linearum; latitudo tum earumdem quatuor. Et huic quoque, ut antecedenti, venter ovalis intra quatuor postica pedum paria turgidus, disruptus tandem prolem viviparam edit. Corpus oblongum obtuse ovale, supra convexum, subtus concavum. Suturae corporis, praeter caput, et caudam, octo, trans-

transverse parallelogrammicæ, vix postice lunatæ; dente obtusifusculo utrinque ad latera retrorsum excurrentes, nec (ut in antecedente) accessorio alio inferne appendiculatæ. Ex his anteriores septem, uno subtus pedum pari instructæ; oëtava (æque ac reliquæ lata) tribus supra striis transversis impressis notata, simplex quidem, ex quinque tamen tenuissimis credi potest velut composita; quinis etiam subtus foliorum membranaceorum, oblongo-obovatorum, extrorsum longe ciliatorum, alborum, diaphanorum, retrorsum imbricatorum paribus obsita est. Sutura hæc reapse caudam insecti efficit; interim et pro cauda passim accipitur segmentum, corpus postice terminans, quod cum in Onisco Asilo foliaceum semiovale et planum est, in hoc contra semiovatum crustaceum durum fornicato-gibbum, margine laterali basin versus utrinque non nihil retusum, duplo minimum singulis reliquis futuris majus latiusque, apice obtusum. Adstat segmento huic caudali, ad baseos utrinque latus, stylus, seu verius pinnula, manus, aut chela mobilis didactyla natatoria, cujus pars, aut articulus inferior parvus, crassiusculus, subovato-compressus; superior contra duplicatus, id est didactylus est, digitis aequalibus oblongis lanceolatis, extus convexiusculis, introrsum planis, et pro lubitu ad se mutuo apprimendis, ut unius instar, mutuo sibi superincumbant. Mobiles has, didactylasque pinnulas, ita cum volet, versus retusa segmenti caudalis latera retrahere potest Oniscus hic, ut ne appareant extus quidem, et caudam quisque ambitu semicircularem dicat. Caput transverse parallelogrammicum, duplo, quam longum, latius; futuris corporis angustius, intra anticam defossum, truncatum; oculis ad latera baseos magnis, sphaeroidicis, nigris, albido-reticulatis; ore infero centrali maxilloso-dentato. Antennis in acie marginali antica approximatis, quaternis, ad latera corporis recinendis, flavis; binis intermediis duplo brevioribus; exterioribus, simulque paulo inferioribus, longitudine duarum.

futurarum primarum corporis. Omnibus moniliformi-fetaeis, teretibus; longioribus, ex articulis viginti; talibus omnino, ut eas Basterus in Onisco Entomone Lin. Subf. II. Tab. 13. fig. 2. Item fig. 3. lit. B. proposuit, quarum articuli duo infimi, parvi, crassi, subovati; bini insequentes obovato-oblongi, reliquis longiores; extimi sexdecim, non exigui solum, sed magis identidem, magisque decrescientes, microscopicis adsperfi villulis. Brevioribus contra ex articulis quatuordecim; primo brevi crasso ovato; insequente reliquis longiore obovato; tum duodecim exiguis, extrorsum decrescendentibus. Pedes universim quatuordecim; utrinque nempe septem; anterioribus brevioribus. Omnes ex articulis sex, ciliis adsperfi; tarso oblongo; ungue subulato-subincurvo apice atro, nec hamato-uncinato. Color corporis in plurimis aquose griseus, atomis nigricantibus in supera convexa parte adsperfus. Plures tamen etiam habui saturato cerae flavae colore, tum et ferrugineo-fuscos.

51. *Monoculus rostratus.*

Monoculus testa membranacea, obovata, ad latera utrinque deflexa, antice rostrato-triloba, postice emarginato-biloba; cauda elongata, recta, tereti, semibifida, laciniis, antennisque bifetis.

Cancer bipes? *Fabric.* Faun. Groenl. p. 246. N. 223. Tab. I. fig. 2. indubie.

Intra ramulos *Alcyonii* gelatinosi, *L. Garofoli* di mare, *Tergestinis* piscatoribus dicti, tum et in adhaerente ei limoso maris sedimento, plures diversae magnitudinis, una cum *Nereide* cirrofa, inveni. Longitudo plus quam dimidii pollicis; crassitudo corporis (dempta testa, ad duas fere utrinque dependente lineas) unius lineae. Insectum totum album, cum dilutissima interdum rosei tinctura, transparens, subpellucidum, laevigatum, nitens, teretiulculum, oblongum;

gum; antice tectum clypeo, seu testa membranacea, tennerrima, rigidiuscula, transparente, pellucida, concolore, laevigata, nitente, oblongo-obovata, utrinque ad latera deflexa, laxe corpus anticum obvolvete, dorso tamen non in carinam, seu aciem compressa, verum longitudinaliter teretiuscula, postice biloba, id est emarginatura sat profunda excisa, lobis rotundatis integris, antice contra rostrato-triloba, lobis lateralibus duplo brevioribus, rotundatis, deflexis, intermedio autem longiore, capiti superincumbente, instar rostri porrecto, angustiore, lineari, obtuso, supra teretiusculo, subtus concavo-canaliculato. Oculi omnino duo, (ad Binoculos eapropter revocaret Geoffroy) distantia rostri ab invicem sejuncti, et quidem ut in Cancris pedunculati ex uno velut puncto sub testa antica exorti, et divergentes, prospicientes utrinque inter lobum quemque lateralem testae, et basin intermedii, seu rostri, apice convexi, et atrii. Cauda ultra testam postice exserta, elongata, teres, magis, magisque attenuata, ex suturis sex, septemve annularibus composita, recta, alba, transparens, apicem versus semibifida, laciniis tereti-subulatis, antennaeformibus, singulis capillari-bifetis. Antennae duae, sub oculis exortae, teretiusculae, attenuatae, moniliformi-articulatae, articulis binis inferioribus parvis crassiusculis, insequente non nihil longiore, setis capillaribus binis inaequalibus terminato; exteriori duplo breviori; interiore dimidiam fere testae longitudinem aequante. Pedes universim octodecim; ex his bini jugulares seu antici, pone caput inferum exorti, reliquis longiores, similes pedibus posticis Phalaenae alicujus Tineae, articulis binis inferioribus, nempe femoribus tibiisque oblongis; extimo seu tarso attenuato pluribus ex annulis microscopice ciliatis composito. Tum tres utrinque ventrales, ad saccum scilicet ventris (intra quem ovula globosa rubra conspexi) accubantes, brevissimi, sub testa media. Anales denique utrinque quinque, sub postica testa, ante caudae

initium, retrorsum versi, natatorii, articulis binis inferioribus oblongis, aequalibus, compressis, extimo attenuato, moniliformi-fetaceo, ciliis longiusculis obsito; et hi quoque ultra testae latera postica elongati. Maturis ovulis, disruptoque ventre, vivos parit foetus.

52. *Cancer Pulex.*

Cancer macrourus incurvus articularis compressus; pedibus quatuordecim; anticis duorum parium subcheliformibus, retractili-uncinatis; stylis caudae bifurcis trium parium.

Cancer macrourus articularis, manibus quatuor adactylis, pedibus decem. *Linn.* Syst. N. T. I. P. 2. p. 1055. N. 81. *Rösel.* Inf. 3. Supl. Tab. 62. *Baster.* Subf. II. p. 31. Tab. 3. fig. 7. *Geofr.* Inf. II. p. 667. N. 2. Tab. 21. fig. 6. *Frisch.* Inf. T. 7. p. 26. Tab. 18. fig. 1. *Scopol.* Ent. N. 1137.

Squilla Pulex, *De Geer.* Inf. 7. p. 193. N. 4. Tab. 33.

Oniscus Pulex, *Fabric.* Faun. Groenl. p. 254. N. 231.

Cancer Locusta. *Linn.* Syst. N. T. I. P. 2. p. 1055. N. 82. *Scopol.* Entom. p. 411. N. 1136.

Vulgatissimus ad maris littorâ sub lapidibus; adhaerens etiam passim Fucis Ulvis Spongiis. In dulcibus item fluviorum lacuum stagnorum aquis frequentissimus. Non differt **Cancer** Linnaei Scopoliique **Locusta**, ab eorundem **Cancro Pulice** specificè. Magnitudine, colore, etc. variat admodum. Vidi aquose virentem, excolorem alias, et transparentem, nunc album, jam et aquose fuscescentem, subnigricantem interdum etiam; communiter aquose grifescit; exsiccatione plus minus flavens semper. Nunc non nisi tres quatuorve lineas est longus; alias octo, decemve, pollicaris

ris reperitur etiam, ac cum proportione magis; minusve corpulentus. Bini quoque extimi caudae styli longiores quandoque, alias contra adeo parvi, ut vixdum liberis videantur oculis, et duo tantum eorundem paria, pro tribus, adesse credantur. Ex quo forsitan praecipua Locustam inter et Pulicem desumpta fuerit diversitas? Corpus anomalo huic Cancro est oblongum, semitereti-compressum, lunato-incurvum, nudum, laeve, nitens, semidiaphanum, articulare; constans capite absque thorace, tum futuris quatuordecim, utrinque ad latera deflexis; quarum anteriores, septem abdominis, longius tantisper utrinque procurentes, marginibus lateralibus rotundatae; posteriores septem caudae, magis, magisque attenuatae, caudam formant longiusculam, incurvam, apice acutiusculam, sursumque subrecurvam; dorso caeterum, longitudinaliter convexum seu teretiusculum est corpus, subtus concavo-canaliculatum. Caput inflexum, oblongum, declive, fronte longitudinaliter convexa, compressum, os versus obtusum, nec rostratum; oculis binis, oblongo-ovalibus, atris, nitentibus, ad summa capitis latera, inter superiores, et inferiores postice antennas, sitis. Antennae duorum parium, seu quatuor, ex summo frontis vertice, antrorsum porrectae et incurvae, setaceae, paribus approximatis; singulis quadriarticulatis; superiores longiores, tertiae parti corporis subaequales; articulis tribus inferioribus crassioribus, teretibus, inaequaliter oblongis, ramulo laterali moniliformi-setaceo ad apicem appendiculatis; articulo extimo reliquis omnibus longiore moniliformi-setaceo, ciliis adperso. Inferiores breviores, non nihil superioribus crassiores, iis caetera simillimae, dempto ramulo laterali. Os inferum, maxilloso-dentatum. Palpi duo, os versus porrecti, articulati, apice uncinati. Pedes quatuordecim, utrinque septem, sub futuris abdominalibus, quorum quatuor antica paria antrorsum-tria vero postica, eaque longiora, retrorsum versa. Prima omnium duo paria

brevissima, quadriarticulata, articulo extimo subcheliformi, tumidiusculo, ovato, extrorsum compresso, apice ungue hamato-uncinato retractili armato; binis insequentibus paribus sexarticulatis, articulis oblongis, inaequalibus, extimo in unguem subulatum abeunte. Tribus denique posticis paribus, et ipsis sexarticulatis, articulis oblongis, tereti-compressis, femoribus solis incrassatis, ovato-oblongis; ungue extimi subulato. Pedes omnes per latera ciliati. Suturae tres caudae anteriores singulae subtus pari pinnularum pediformium, teretium, semibifidarum, brevium instructae; extimae contra itidem tres, et ipsae quoque ad lateralem utrinque marginem pinnula pediformi natatoria terete bifurca longiuscula retrorsum versa, et velut adscendente, ciliisque adpersa, instructae.

53. *Cancer Locusta.*

Cancer macrourus, thorace aculeis antrorsum versis obstituto, in rostrum antice, sub facie retusa aculeata, acuminatissimum excurrente; pedibus muticis, tereti-compressis; manibus triquetro-prismaticis, aculeatis, absque chela didactylis.

Locusta marina. *Aldrov.* Crust. p. 102. *Jonston.* Exsang. p. 15. Tab. 2. f. 1.?

Locusta Carabus. *Gesn.* Cancr. p. 126.

Non aliter, quam duorum florenorum pretio hunc mihi Tergestino in foro Cancrum piscator vendidit Rovignensis; omnium, quos adhucdum viderim Cancrorum maximum; Nobilissimorum in epulis expetitur. De vernaculo interrogatus nomine? piscatores inter, reposuit, vocari *Agosta*, id est *L'Agosta*. Non vero, ut Latini, secundam vocis istius syllabam, piscatores quoque Italici, prolongata efferunt enunciatione; dactyli imo vero ad instar, positionem non

morantes, breviter eandem pronunciant; quod, ne a piscatoribus forsitan non intelligamur, adnotasse opus esse credidi. Quis autem, vel me tacente, ipso solum ex nomine, similitudinem non agnoscat inter L'Agosta, et Locusta? Notissima apud veteres scriptores Locusta marina, numquam non inter Cancros recensita est; et dubitabimus apud Ligures, Mediterranei maris accolae, finitimasque Italiae nationes, idem ejusdem Cancri nomen, ut ut corruptum, persistere ad nostra usque tempora potuisse? At nil de peculiari hac Cancri specie recentiores Entomologi! nisi quidem cum C. Hommaro L. junxerint? a nostro hoc, notis Linnaeanis pluribus, specificè differente. Et quis ex ingenti verborum chaos Aldrovandini, aliorumque Veterum, nisi Locustam marinam ipse viderit, de ea certitudinis eruat aliquid? Linnaeus tamen Locustae inter Cancros nomen retinere volens, in eo duntaxat infelicior, quam minus dexter fuit, quod, ut jam cum Pallasio ostendit Fabricius, specificum hocce nomen, non tam peculiari Cancri alicujus speciei, quam exiguae verius Cancri Pulicis varietati attribuerit; quod cum minus factum sit recte, veramque Veterum jam teneamus Locustam marinam, ejus hic quam exactissimam dare placuit descriptionem: Est Cancer Locusta ipso Linnaei Gammaro major. Longitudo thoracis una cum cauda ad semitertiam protensa spithamam, octodecim fere attingit pollices. Antennae superiores (quatuor enim habet) corporis fere totius longitudine, et ipsae quoque duabus longiores spithamis. Thorax cylindraceo-subcordatus, validum antice in rostrum procurrens, obscure ex violaceo niger, totus superne tuberculis antrorsum aculeatis, inaequalibus, crassis, fere et seriatis, obfusus; fronte inter oculos (quae rostro tantisper altior, eidem imminet) latiuscula, retusa, lunato-emarginata; acie emarginaturae aculeis utrinque quinque dentata; quorum extimus ad utrumque latus maximus, assurgentem et alium sub se majusculum, ac subcompressum

habet aculeum. Rostrum sub media frontis elatioris emarginatura depressum, isoscelico-trigonum, planum, nullisque ad latera incisum dentibus, antrorsum procurrit acuminatissimum. Oculi oblique prostantes, pedunculati, apice convexi, atri, nitentes; pedunculo albo, violaceoque vario. Antennae quatuor, tereti-fetaceae. Superiores longissimae, digiti auricularis ad basin crassitudine, alternatim dilute rubentes, obscureque violaceae, circellis non tot, quin pluribus, magis magisque attenuatis, annulatae, (nec, ut in Hommaro, verticillatim spinosae) fulcro duntaxat baseos aculeis ad latera exstantibus, munito. Inferiores superioribus simillimae, triplo tamen breviores, inermes et ipsae, simplices, nec semibifidae, atque una cum palpis, reliquisque oris tentaculis, sive instrumentis, rubrae. Pedes utrinque quatuor (universim octo) rubri, ad latera solum nigro-violacei; articulis tribus oblongis, tereti-compressiusculis, laevibus, muticis, intermedio duplo brevioribus, extimo villis hirto; ungue apicis simplice, subulato, laevi, nigricante. Brachia, sive manus duae, pedibus breviores, sed multo crassiores, ad antica thoracis latera rubrae, articulis tribus, intermedio brevioribus, omnibus prismaticis, triquetro-compressis, extrorsum aculeatis, margine lateris exterioris serrato-aculeato; omnibus praeterea apice, ad juncturam scilicet cum insequente, aculeis tribus exstantibus. Carent brachia haec, seu manus, communi cancrorum chela, nec tamen propterea, ut in Hommaro, adactylae, ejus enim loco, extimus earundem articulus, binis praecise digitis, triquetro-subulatis, ad se mutuo longitudinaliter obtusissime subincurvis, acuminatis, laevibus, forcipis instar, instruitur; exteriore duplo longiore. Venter sub thorace, intra pedes, profunde introlabens, et concavus, circumscriptio obtuse subcordatus; tuberibus obtusis albis, in quinque transversas lunulas retrorsum concavas, et parallelas seriatis muricatus. Cauda longa, minimum spithamea, corpulenta, supra semi-

cylind-

draceo-convexa, laevis, nigro-violacea, punctulis albidis varia; futuris constat sex, singulis postice sulco transversali exaratis; singulisque in medio lineolis duabus transversis, in directum jacentibus, maculaque praeterea laterali utrinque majuscula albentibus notatis; singulis denique et margine laterali utrinque, aculeis subquaternis, uno reliquis majore obtusiusculo, armatis. Pinna caudae extrema foliis crustaceis magnis obovatis planis quinque, saturate, simulque obscure rubris, superne longitudinaliter multas per series, spinulis acicularibus, retrorsum oblique erectis obstitis terminata. Eadem cauda subtus saturate rubens, laevis, articulis quatuor intermediis, singulis pari pinnularum natatoriarum magnarum ovatarum planarum integerrimarum laevium saturate rubrarum instructis; inter quas ovula affiguntur in sexu altero. Caro caudae, artuumque duriuscula, sapida, nihilo inferior ea Cancri Gammari, et fere pretiosior.

54. *Cancer norvegicus.*

Cancer macrourus thorace supra tomentoso; antice antrorsum aculeato, postice carinis tribus elevatis longitudinalibus subprismatico; manibus oblongis, tetragono-prismaticis; angulis ferrato-spinosis.

Cancer macrourus, thorace antrorsum aculeato, manibus prismaticis, angulis spinosis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1053. N. 73. Fabric. Faun. Groen. p. 242. N. 219. De Geer Inf. Tom. 7. p. 154. N. 3. Tab. 24. f. 1.*

Astacus mediae magnitudinis prior. *Aldrov. Crust. p. 113.*

Vocaverunt Tergestini piscatores: Scampo. Hic pro ratione aetatis minor, aut paulo major, quam *Cancer Mantis*. Totus superne dilute ruber, subtus, pedibusque albus.

Rr 3

Thorax

Thorax de more macrourorum cordatus quidem, sed in cylindrum velut convolutus; id eidem peculiare, quod posterior ejus pars superne tribus longitudinalibus aequidistantibus carinis elevatis percurfa, semiprismatica velut sit; carinis lateralibus antice aculeo spinoso, brevi, antrorsum verso, armatis, intermedia vero binis. Anterior contra pars iisdem quidem et ipsa carinis percurfa, sed humilioribus, minusque bene distinguendis, at simul etiam aculeis spinosis seriatis antrorsum versis tribus, quatuorve munitis. Latera praeterea thoracis antica, in postica oculorum circumferentia aculeis spinosis binis utrinque obsita. Etsi vero thorax quantus quantus est, superne rubellus sit, ob tomentum tamen brevissimum, densissimumque, et byssino-canescens, aquose et ipse canus, et opacus videtur, incarnata duntaxat rube dine transparente. Exit antice thorax in rostrum osseum subulatum angustum longum album apice aculeatum et rubens, longitudinaliter supra canaliculatum marginibus exstantibus, spinis aculeatis tribus utrinque dentatis; subtus sub apice aculeo spinoso breviori antrorsum verso, munitum. Oculi ad latera baseos rostri exstantes magni, basi connati, vix pedunculati, crassissimi, convexi, atri, nitentes, superne macula semiorbiculata albida notati. Antennae utrinque duplicatae (simul quatuor) plus minus pollicares, ex rubro fuscescentes, annellis copiosissimis compositae setaceae; superiores paulo longiores, et compressiusculae. Cauda thorace longior, dilute rubra, futuris laevibus nitentibus, singulis sulco utrinque transverso, laterali, humili, byssino-tomentoso, albido-canescente. Pinna caudae extima pentaphylla, foliolis per oras piloso-ciliatis. Pedes utrinque quatuor (simul octo) graciles, teretiusculi, albi, laeves; ex his duo anteriores utrinque apice chelati, chelis albidis didactylis angustis; bini contra posteriores utrinque apice unguiculati, ungue simplice acuto, obtuse subincurvo. Brachia sive manus binae, thorace, caudaque simul longiores, superne

superne dilute rubrae, subtus albae, articulis crassioribus, oblongis, laevibus, triquetro-compressis, per angulos aculeato-spinosis, apice cheliferis; chelis sesquipollicaribus, et ultra, oblongis, aequabilibus, tetragono-prismaticis; angulis bifidis, duplicato ferrato-dentatis; dentibus spinoso-aculeatis; lateribus superioribus byssino-tomentosis; inferioribus glabris. Chela quaevis didactyla, digitis longis, triquetro-subulatis, apice acuminatis, acuminibus ad se mutuo incurvis, introrsum longitudinaliter spinoso-denticulatis.

55. *Cancer Gammarus.*

Cancer macrourus thorace laevi; rostro acuminato-triangulari, lateribus dentato, basi gibbo, dentibusque utrinque binis stipato.

Cancer macrourus, thorace laevi, rostro lateribus dentato, basi supra dente duplici. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1050. N. 62. Baster. Subf. II. p. 6. Tab. I. fig. 1. 2. 3. etc. Fabr. Faun. Groeni. p. 236. N. 215. Scopoli Entomol. Carn. p. 407. N. 1127.*

Astacus verus. *Aldrov. Crust. p. 112. Jonst. Exsang. p. 17. Tab. 2. fig. 2.*

Sub Astische nomine notissimus in universo littorali. Magnitudine certat cum Cancro Locusta; major, minorve alias pro aetatis diversitate. Thorax subcordatus in cylindrum convolutus, antice non nihil attenuatus, in rostrum denique acuminatum abiens; sulco humili a rostri apice ad caudam usque longitudinaliter exaratus; foveolis admodum exiguis confertissimisque, pororum instar, undique obsitus; caeterum laevis; coloris supra, perque latera, primum eleganter caerulei, tum ex caeruleo (per maculas) sensim nigrescentis, maculisque aliis inordinatis albescentibus sparsis, varius. Rostrum isoscelico-triangulari, basi superne con-

vexo-gibbum, inde apicem versus declive, planum, in spinam solidam rectam definit; subtus copiose villosum; marginibus laterum dentatis; dentibus utrinque quaternis. Basin rostri spinosus utrinque stipat dens, pone quem lunaris oculorum sinus introlabitur, spinoso itidem utrinque armatus dente. Oculi brevi, crassoque, et in omnem partem mobili insistentes pedunculo, magni, convexi, atri, nitentes, macula ad peripheriam superiorem alba notati, si quidem microscopio aspiciantur, subtilissime reticulati videntur. Antennae duae corporis totius, una cum cauda, longitudine, tereti-setaceae, annellis non tot, quin pluribus, magis, magisque attenuatis conflatae, validae, lentae tamen, et flexiles, coloris rubri, alterneque ex rubro nigricantis; basi insistent crassae, teretiuseculae, aculeis binis spinosis divergentibus armatae. Antennas has inter, altiore nihilominus tantisper loco, duae praeterea (ut in C. Locusta) eaeque non simplices, verum duplicatae, seu femibifidae antennulae dicam? an tentacula antennaeformia? occurrunt antica in facie; hae et colore, et structura reliqua antennis ipsis quam simillimae (ut quatuor admittere possis antennas) multo iisdem tamen breviores, ac subtus piloso-ciliatae sunt; laciniis in unaquavis inter se inaequalibus. Os inferum, labia, maxillae, palpique per oras ciliati, de more gentis. Cauda spithamam longa, corpulenta, superne convexa, laevis, futuris senis, una cum pinna terminali flabelliformi, pentaphylla, eleganter caerulea, et ex caeruleo nigricans, punctulis ad latera albidis varia. Lobi, sive folia pinnae caudalis crustacea, obovata, integra, plana, natatoria, margine (ut et oris lateralibus futurarum) piloso-ciliata; extimis utrinque duobus basi unitis. Suturae posteriores quinque subtus, singulae duabus diphyllis pinnulis, ovalibus, planis, margine piloso-ciliatis, natatoriis simul, et ad ovula, ne dilabantur, retinenda, instructae. Pedes utrinque quatuor (universim octo) crassitudine digiti auricularis, teretes, sex

sex constantes inaequaliter oblongis articulis, corpori concolores, laeves, villis tamen adspersi; horum duo utrinque anteriores chela apice didactyla, ovato-attenuata, recta, villosa-hispida, duo contra posteriores, chelarum loco, ungue subulato, simplice, ex villis pariter hispido, instructi sunt. Brachia sive manus, antice duae, magnae, fortes, multo pedibus crassiores, laeves, sexarticulatae, articulis tereti-angulosis, inaequalibus, aculeis spinosis rariter sparsis, obstitis, apice chelatis; chelis maximis, ovato-inflatis, laevibus, didactylis, latere interiore compressiusculo, quadridentato, dentibus spinosis, antrorsum subincurvis; digito forcipis utroque (mobili nempe et fixo) teretiusculo, ad se mutuo tantisper subincurvo, latere interiore gibberibus inaequalibus, obtusis muricato. Corpus subtus albidum, maculis virescentibus sparsis varium, Caro duriuscula, sapida, multis expetita.

56. *Cancer Astacus.*

Cancer macrourus, thorace laevi, rostro lateribus dentato, basi utrinque dente unico. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1051. N. 63. Geofr. Inf. II. p. 666. N. 1. De Geer. Inf. 7. p. 142. N. 1. Tab. 20. et 21. Rösel. Suppl. Tab. 55. et seq. Scopoli Entom. Carn. p. 407. N. 1128.*

Astacus fluviatilis. *Aldrov. Crust. p. 129. Jonst.-Exfang. p. 18. Tab. 3. et 4. fig. 1.*

Communis in omnibus fluviis et rivulis austriaci littoralis; vocant Gambaro. Color ex olivaceo virore niger. Thorax laevis, subcordatus, in cylindrum, antrorsum conico-attenuatum, convolutus, rostro terminatus acutissimo, isoscelico-triangulari, depresso, longitudinaliter sulcato, dente laterali utrinque (sub apice) inciso, simplice, et acuto; tum basi, itidem utrinque supra oculos dente altero

cuspidato. Oculi pone rostrum ad latera thoracis, ex infera parte corporis, hemisphaerico-convexi, atri, nitentes, per microscopium subtiliter reticulati, pedunculo oblongo, tereti, et mobili connati; sub quibus antrorsum porrectus aculeus subtriqueter, concavo-convexus, acutissimus, basi articulatae bicuspidatae insistent, lateribus villosis-ciliatus. Antennae oculis anteriores, ex infera itidem corporis parte exortae, tereti-fetaceae, corporis totius, una cum cauda, longitudine, circellis copiosissimis annulatae, duae; basi insistentes tereti, triarticulatae. Tentacula bina, contigua, duplicata, seu semibifida, antennaeformia (alius antennas secundarias, ut in *Locusta*, dicat), tereti-fetacea, circellisque annulata, intra antennas (primarias) iisdem anteriora, multo tamen breviora, caeterum simillima. Os inferum, pone antennas, maxillis denticulatis instructum binis, offeis, palpisque articulatis compressis, per margines pilosociliatis, non chelatis. Membra praeterea bina, pedum aemula, iisdem graciliora, minoraque, antrorsum porrecta, medio inter os et brachia loco sita, teretia, inaequaliter quadriarticulata, lateribus villosis-ciliata, cuspidula apice instructa simplice; an et haec, palpi? Cauda longa, reliquo corpori subaequalis, supra convexa, laevis, futuris quinque (infima duplicata,) ad latera exstantibus, apice pinna natatoria pentaphylla instructa; foliolis crustaceis, planis, obovatis, margine pilosociliatis; binis utrinque lateralibus basi unitis; intermedio ad latera utrinque circa medium cuspidulis binis munito. Suturae caudae subtus singulae, praeter primam, pinnulis? binis teretibus, apice bifurcis, ad se mutuo incurvis, quibus ovula in foemina adhaerent; an et natatoriis? Pedes octo, utrinque quatuor, aequales, teretes, nudi, articulis inaequaliter oblongis sex compositi; primis utrinque duobus apice subchelatis, verius didactylis, digitis acuminatis, ad se obtuse conniventibus villosulis; posterioribus utrinque binis apice ungue subulato villosulo simplice.

plice. Brachia, five manus chelatae, pedibus crassiores, articulis quinque inaequalibus angulatis subcompressis, perque angulos ferrato-dentatis, et chela terminali constantes. Chela oblongo-subovata, tumida, latere interiore compressa, et longitudinaliter ferrulata, tuberculis undique obsita, apice didactyla; digitis oblongis, subaequalibus, triquetro-subulatis, per angulorum oras ferrulatis, apice acuminato-subincurvis, exteriori fixo, interiori mobili.

57. *Cancer Squilla.*

Cancer macrourus, thorace laevi; rostro ancipiti-subulato, supra infraque ferrato-dentato; pedibus duodecim, secundo tertioque pari breviter chelatis.

Cancer macrourus, thorace laevi; rostro supra ferrato, subtus tridentato, manuum digitis aequalibus. *Linna.* Syst. N. T. I. P. 2. p. 1051. N. 66. *Fabr.* Faun. Groenl. p. 237. N. 216. *Scopoli* Entom. Carn. p. 408. N. 1129.

Squilla fusca. *Baister.* Subf. II. p. 30. Tab. 3. fig. 5. etc.

Squilla gibba *Rondeletii.* *Aldrov.* Crust. p. 151. Item *Squilla gibba* *Zoographi.* *Aldrov.* p. 152. *Jonston.* Exfang. p. 22. Tab. 4. fig. 5. et 10. *Gesner.* p. 127. b. et p. 128. anterior.

Maxima hic in copia dividitur piscatorio in foro quotidie sub nomine Gambarello. Ejus historia nondum satis elucidata. Veteres cum Grangone confundisse, aut permiscuisse saltem, videntur. Cancellus hic communiter digiti auricularis longitudine, minor alias, quandoque et parumper major, semper cauda basin versus incurva, five gibba, extra aquam saltu se elibrans dum contingitur. Est vero totus crusta tectus tenera, rigidula tamen, albido-subgrifescente, cum levi incarnatae rubedinis tinctura, atomisque (certis

faltem temporibus) obscurius rubentibus punctulata; aquose post mortem livescente, venisque vagis saturatoribus per thoracem percursa; communiter plus minus transparente, seu subdiaphana. Thorax laevissimus, nitens, oblongus, subcordatus, in cylindrum, antice conico-attenuatum, convolutus, rostro terminatus osseo, porrecto, ancipite, subtetragono-subulato, apicem versus ascendente, carinis lateralibus humilibus, muticis; dorsali contra, eique opposita infera, compresso-alatis, et antrorsum ferrato-dentatis; ferrae dentibus acutis, superne a quinque ad octo, inferne plerumque tribus, ab invicem remotis; tamen et quinis, dum supra octo numerantur. Aculei praeterea breves cuspidati ad antica thoracis latera sub oculis utrinque duo, rarius unicus modo. Oculi ad latera baseos rostri prostantes, atri, convexi, nitentes, longiuscule pedunculati; pedunculo terete, aequabili, laevi, albo, antrorsum porrecto. Antennae duae sub oculis, tereti-fetaceae, circellis annulatae plurimis, corpore toto cum cauda, longiores, basi insistentes ex articulis teretiufculis tantillo crassioribus duobus, tribusve compositae. Tentacula bina (pro antennis secundariis alius habeat) antennis paulo altiora, singula plerumque bifeta, interdum etiam trifeta; fetis rubentibus antennaeformibus, ex circellis pariter copiosissimis annulatis, multo tamen, quam antennae, brevioribus; et haec quoque basi insistent ex articulis binis teretibus crassioribus compositae. Os inferum maxillosum palpigerum. Tentaculis accubat ad latus externum lamina membranaceo-foliola elliptoidica, apice villis ciliata, latere exteriori unidentata. Pedes utrinque sex (universim duodecim) graciles, teretes, albidii, femidiaphani, articulati, laeves. Ex his primum par reliquis brevius, apice unguiculo parvo simplice terminatur. Secundum par, posticis longitudine aequale, apice chela didactyla exigua villosula instruitur. Par tertium reliquis omnibus longius cum chela terminali didactyla oblonga villosula. Tria

poste-

posteriora paria aequilonga, primis duobus pedum paribus, non item tertio, longiora, apice unguiculo simplice terminata. Alias etiam septem pedum paria numeravi. Digniti chelularum, ubi occurrunt, breves, oblongi, recti, aequales. Cauda longa subcompressa, apicem versus magis magisque attenuata, obtuse incurva, basi gibba, supra longitudinaliter teres, seu convexa, laevis; subtus canaliculata, futuris quinque, sub quibus pinnularum pediformium bifurcarum brevium paria quinque. Apex caudae pinna natatoria pentaphylla terminatur: foliis utrinque binis lateralibus planis oblongo-ovalibus, semidiaphanis, per oras pilosociliatis, rachi longitudinali crassiore percursis, basi unitis; extimo praeterea utrinque latere exteriori bidentato, denticulis ab invicem remotis, parvis, acutis. Foliolo intermedio pinnae caudalis osseo, subtriquetro-pyramidali, supra teretiusculo, tribusque denticulorum acutorum paribus obsito, subtus canaliculato; apice obtuse acutiusculo, quinquedenticulato, denticulis porrectis brevibus, et aequalibus, qui utrinque extimi, et intermedius, duplo contra longioribus binis illis, qui cum tribus praedictis alternant.

58. *Cancer Bernhardus.*

Cancer macrourus parasiticus, thorace antice obtusiusculo subtruncato; Chelis muricatis, subpilosis, dextra majore.

Cancer macrourus parasiticus, chelis cordatis muricatis, dextra majore. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1049. N. 57. Baster. Subf. I. p. 74. Tab. 10. Fig. 3. et 4. De Geer. Inf. 7. p. 156. N. 4. Tab. 23. fig. 5. 6. 7. etc.*

Cancellus. *Aldrov. Crust. p. 215. fig. p. 218. Jonston. Exsang. p. 31. Tab. 7. f. 6. 7. Gesner. p. 123.*

Duos ego in Adriatico ad Tergestum mari, specie inter se diversos, ejusmodi parasiticos frequentissime vidi cancel-

los; faceto, cum primis intra aquam marinam, dum vivunt, spectaculo. Utrumque absque discrimine piscatores Gambardula vocant. Diversitatem, ut ut attentissime inquirerem, aliam non inveni, quam in manuū chelis, et thoracis structura. Horum uni, quem cum Linnaeo Bernhardum dico, dextra manus major, thorax vero antice obtusiusculus, rotundatus, fere truncatus, et muticus est; cum alteri, quem cum Linnaeo itidem, Eremitam dicere placuit, sinistra contra manus major, atque thorax antice breviter subtrilobrostratus, esse solet. Certe de Cancro Diogenes Linnaei, ne cogitare quidem fas est, tum quod Americanus, et Asiaticus est, tum vero maxime, quod venenata forcipum compressione nocivus; dum tamen nostri absque noxa manibus tractantur. Sunt ii, dum perstat vita, uterque coloris maximam partem aquosae tristeque olivaceo-subnigricantis, (post mortem rubri) unum, aut et semialterum longi pollicem, quales ut plurimum hocce in littore intra testas pertinacissime hospitantur aut Muricis trunculi, aut Strombi tuberculati. Intra testas autem Buccinorum Echinophori, Doliique Linnaei (quamquam adsunt) nondum conspexi; forsā, quia nondum adultae fatis aetatis? Alienam porro, quam furtive semel subintravere domum, omni deinceps vitae tempore haud deserunt, nisi dum adultiores facti, cum ampliore permutent. Cauda postremisque quatuor et minoribus pedibus intra testam latitantes uterque, quatuor et minoribus pedibus intra testam latitantes uterque, antico duntaxat corpore per aperturam ex parte prostant porrectis parallele antrorsum, praeter chelatas manus, antennasque, anterioribus quoque quatuor, iisque longioribus pedibus; adeo meticulosi, inermique suae, et molli consulentes caudae, ut ad minimum tactum, strepitumve, et fere halitum etiam, illico velocissimeque toti intra miseram suam sese retrogradi recipiant eremum, ut jam nihil de iisdem videas amplius; prorepturi tardius, lenteque iterum; praepimis cum marinam intra aquam

aquam una suis cum testis eosdem reposueris reuersos. Hic ubi aforis quaquaversum quiescunt omnia, anticorum unguiculis pedum, quae attingere possunt proxima arripiunt objecta, domunculamque vertunt, et revertunt tandiu, dum per terram proni ad inquirendam escam prorepere, omneque testae pondus post se trahere valeant. Existimat cum Vandellio Linnaeus Cancrum Eremitam, non Bernhardum (idem contra de Bernhardo Scopolijs asserit) intra suberosum nescio quem? tophum, quem sibi conficiat ipse, ac in cuius centro cochlea lateat, habitare. Haec frustra meo postulatur iudicio. Suberosa haecce materies, non tophus, Zoophyti verius est genus, Alcyonium videlicet, cochleis passim, aliisque submarinis innascens corporibus, quod Cancelli hi nec conficere valent, nec cur conficiant, ratio est, melius duro calcareorum testaceorum, quam stuposo, coriaceove Alcyoniorum cortice protecti. An forsitan augeant, quod post se trahant, pondus? nam id certe Alcyonii genus saturatissime extus sanguineo-rubrum, vel eo, quod suberosum, et aquae bibulum est, non adeo, dum recens ex mari educitur, leve est. Sed iam ad utriusque descriptionem: Perinde ac Cancrum Eremitam, eum quoque, quem Bernhardum dicimus, semper praedictas intra cochleas, iam nudas, iam topho? sive Alcyonio commemorato superinductas hospitantem inveni. Est Cancro Bernhardo thorax tenere crustaceus, oblongus, longitudinaliter subparallelogrammicus, postice tantillo latior, depresso-convexiusculus, nudus, laevis, nitens, circa medium stria impressa transversali, antrorsum lunato-concava, velut in duo segmenta partitus, quorum anterius oblongo-obovatum supra foveolis microscopicis punctulatum, antice ad frontem obtuse rotundatum, subtruncatum, muticumque est; posterius contra subcordato-truncatum, antrorsum retuso-concavum, striis supra superficialibus longitudinaliter subrugosum. Sub media thoracis fronte, antrorsum horizontaliter porrecti,

et paralleli prostant oculi bini contigui, longius pedunculati, atrii, sphaeroidici, nitentes, innati pedunculo tres lineas longo, tereti, aequabili, laevigato, aquose primum fusco, tum rubro, basi squamula (quovis sua) exigua, ovata, plana, oris ciliata, incumbente, tecto. Accubat ad latus basios oculorum sub antica exortus fronte utrinque, aculeus subulatus, subtriqueter, rigidis hispidus ciliis, oculorum pedunculo parallelus, sed brevior; ac sub eo illico exortae antennae utrinque simplices, thorace longiores, setaceae, circumcellis copiosissimis annulatae, ruberrimae, basi inaequaliter triarticulatae, tereti, tantillo crassiori insistentes. Tentacula bina, maxime contigua, et parallela sub oculis, antrorsum porrecta, ruberrima itidem, teretia, ex articulis aliquot oblongis, ad latera ciliatis constantia, apice subchelata, seu verius didactyla, oculorum pedunculo duplo longiora. Os inferum, maxillosum, palpis articulatis, apice unguiculatis instructum. Pedes in thorace octo, utrinque ad ejus latera quatuor; quorum bini utrinque anteriores triplo posticis longiores antrorsum parallele porrecti, ejusdem cum corpore coloris, sexarticulati, articulis inaequaliter oblongis, tereti-compressiusculis, laevibus, nitentibus, foveolis exiguis punctulatis, pilisque raris, sed longius exstantibus, obtusis; acie tamen exteriore longitudinaliter piloso-ciliatis; extimo longissimo, obtuse subincurvo, triquetro-subulato, superne lineis alterne rubris, caeruleisque quinque percursis, subtus caerulescente, apice unguiculo exiguo nigricante instructo. Pedes postici et ipsi crustacei, ac sexarticulati, albido-rubentes, articulis brevibus, compressis, per oras ciliatis, apice unguiculo exiguo subuncinato terminati, semper intra testam una cum cauda latitantes, nisi dum copulae causa, aut testam permuraturus, eandem deserit ad tempus. Manus duae, anticae, corpori concolores, punctis caeruleo-glauescentibus variae, pedibus anticis breviores, multo tamen crassiores, inaequaliter quadriarticulatae, apice cheliferae;

ferae ; articulis , chelisque tuberculato-muricatis , pilisque hispidis , demum cadivis , adspersis. Chelae ovato-subcordatae , tumidae , dextra majore ; utraque didactyla , digitis tam fixo , quam mobili , triquetro-compressis , brevibus , obtusiusculis , ad se conniventibus , introrsum crenulatis pilosobarbatis , dum calvescant denique. Cauda reliquo fere corpore longior , carnosa , nuda , ex fusco-rufescens , aequabilis , superne convexa , seu teres , laevis , spuriiis femitecta futuris sex membranaceo-molluscis ; basi subtus pede utrinque solitario , brevi , quadri- aut quinquearticulato , et unguiculato instructa , apice vero , pinnae caudalis loco , appendiculata futuris tribus , brevibus , crustaceis , laevibus , albido-rubentibus , subincurvis ; quarum intermedia angustior , ad utrumque latus annexam habet pinnulam bipartitam , lacinulis inaequalibus , planis , ovalibus , margine ciliatis , communi basi crassiusculae insidentibus ; extrema contra sutura ovata , emarginata , per oras ciliata. De sexu quid dicam ? nescio. Id observavi , nonnullos Cancellorum horum intrâ pedes thoracis intimos , squamulam habuisse ovato-subtrigonam , planam , oris ciliatam ; alios vero , squamulae ejus loco , binos pediformes , antrorsum parallele versus stylos , teretiusculos , apice ciliis velut barbatos. In his sub cauda pedes intermedios , aut pinnulas natatorias nullas. In illis ad latera caudae rudimenta nonnulla pinnularum , fetas videlicet per oras utrinque villosulas.

59. *Cancer Eremita.*

Cancer macrourus parasiticus , thorace antice subtriloboroftrato ; chelis muricatis , subpilosis ; sinistra majore.

Cancer macrourus parasiticus , chelis scabris , subaequalibus , anterioribus sex-pollicatis ; (lege: chelis - - - -

una cum pedibus anterioribus exporrectis.) *Linn.*
 Syst. N. T. I. P. 2. p. 1049. N. 59.

Hunc Scopoli sub nomine *C. Bernhardi* describere videtur; uti verum *C. Bernhardi* *L.* sub nomine *C. Diogenis* *L.* In neutro tamen magnitudinis respective Chelarum meminit. Dixi vero paulo ante, nullam, hunc inter, et antecedentem (ut ut attente vivos saepius consideraverim) diversitatem, a me reperiri unquam potuisse, praeterquam in Chelis, et structura thoracis; ut adeo ab ulteriore istius supersedere descriptione possim, si differentialium modo meminero characterum. Chela sinistrae manus, totaque haec manus major aliquoties Cancro Eremitae, quam ejusdem est dextra; idque semper. Thorax vero et ipse longitudinaliter subparallelo grammicus, ita sulco transverso, antrorsum lunato-bicorni, pone medium, exaratus, ut in duo velut segmenta divisus credi possit; quorum posterius ex cordata basi, antrorsum lunato-bicorne striis duabus longitudinalibus parallelis profundius impressis, in tria rursus subdividitur minora segmenta, lateralibus majusculis, et aequalibus. Anterius contra simplex, obtuse obcordatum, fronte antica subtrilobo-rostrata, rostro medio brevi, instar trianguli isoscelici, inter oculorum pedunculos parallelos antrorsum procurrente, ac basi utrinque sinu antrorsum concavo stipato; ora marginis frontalis tota parumper elevata, seu incrassata. Suberoso-fungosam eam substantiam, quae Muricibus, Strombisque, quos Cancelli Bernhardus, et Eremita inhabitant, incrementum passim (non semper) nostris in maribus, non item in Hollandico etc. solet, quaeque vel ideo Cancellorum opus non est, examinavi: Est ea fungoso-subcoriacea; facie, textura, levitate, (dum sicca) tenacitate, et helvolo interne colore, suberis; Magnitudine majoris Castaneae, aut et pomi minoris; Figura sphaeroidica, aut subovati gibberis, seu ex-

crescen-

crefcentis super dorsali Muricis, Strombive longitudine, tophi; Extus nuda, subimpalpabilis, et dum recens e mari educitur, saturatissime sanguineo-rubra; Tactui fungoso-elastica; salito, linguae applicata, gustu. Discidi eandem, postquam probe desiccata fuit; lenta, resistantiam in cultrum exhibuit eandem, quam suber, aut fungus quidam arboreus coriaceus; sectio quoque et ipsa non nisi texturam internam suberis, aut panis exhibuit inaequaliter porosam; sparsa suo in sinu foventem minutula testacea, (ut puta: exiguos Turbines, Tellinulas, Nautilos. etc.) Frustum resectum, ut ut majus, in aquam injeci; ponderis velut expers, supernatavit eidem; brevi tamen sitibunda eandem imbibit aucto tantisper volumine, tumque elastica reddita, in fundum praecipitata est fluidi, quod colore flavo-rufo inquinavit. Cum aqua forti, motum effervescentiae prodidit nullum. Flammae candelae admota, accensa quidem fuit; flammam nihilominus diu haud retinuit; diutius potius fumo fusco, ingrato, crines accensos redolente fumavit, aterrima facta, et intra digitos friabilis, in cineres abiit tactui mollissimos, non tam pulverulentos, quam filamentosos, nigros, aquae magnam partem subtilissimis stemmatibus innatantes. Nonne Alcyonium verius? quam Cancellorum labor? Materiei certe trunci, elegantissimi illius Alcyonii Exossis L. simillima.

60. *Cancer Mantis.*

Cancer macrourus articularis, manibus adactylis, compressis, falcatis, ferrato-dentatis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1054. N. 76. Scopoli Entom. p. 411. N. 1135.*

Hippocampus Locustae genus. *Matthiol. in Diosc. p. 157.*

Squilla Mantis. *Aldrov. Cruft. p. 158. De Geer. Inf. 7. p. 194. N. 5. Tab. 34. Jonst. Exf. p. 23. Tab. 4. f. 9. Cicada five Squilla Mantis. Gesn. p. 129.*

Prostat quotidie in foro piscario venalis. Tergestinis Cannochia dictus, esturque a pauperibus. Longitudine vix spithamali. Totus, dum vivit, albus, et semidiaphanus; crusta tectus membranacea, sat tenera, rigidiuscula tamen. Thorax oblongo-cordatus; antice subtrilobus, rostro brevi, oblongo ovato, obtuso, planiusculo, marginato, basique utrinque emarginatura concavo-lunata, extrorsum ad latus in spinam brevem excurrente, stipato. Est is caetera depresso-convexiusculus; margine, carinisque quinque longitudinalibus, parumper elevatis, percursus; undique laevis, et inermis; spinulam si modo brevem, in quam latus utrinque anticum prostat, demas; artus antice vix tegens omnes. Oculi ex antica facie sub rostro exorti, prostantes, oblongo-ovales, convexi, oblique innati pedunculis singuli suis oblongis, terebibus, crassiusculis, mobilibus, divergentibus. Assident rostruli basi utrinque sub laterali antica emarginatura, tentacula? brevi crassaeque basi insistentia, utrinque unum, sed bipartitum; lacinia superiore membranacea, plana, oblongo-ovalis, margine toto ciliis longiusculis fimbriata; inferiore vero setacea, triarticulata, antennaeformi. Antennae oculis illico subjectae, duae, approximatae, longae; singulae super basi oblongo-triarticulata, trifetae, etiam interdum quadrifetae; fetis longis, meris e circellis, annulatis. Os inferum maxillosum, palpis quatuor, binis brevioribus, singulis articulatis, ciliis, praeprimis apicem versus, adspersis. Postica corporis pars, seu abdomen, extra thoracem tota, caudae mentiens partem, eique continua, et similis, ipso brevior thorace, futuris constat quaternis, iis caudae simillimis, supra scilicet convexis, laevibus, longitudinaliter carinato-octangulis; carinis angulorum singulis, postice aculeo, retrorsum

trorsum verso, terminatis. Cauda una cum hisce abdominis futuris, quibus continua est, triplo thorace longior, undique aequabilis, nec usquam attenuata, futuris constans sex, supra laevis, convexa, et ipsa quoque longitudinaliter carinato-octangula; carinis futurarum singulis postice in aculeum retroversum exstantibus. Pinna caudam terminans magna, circumscriptione rotundata pentaphylla; foliolis binis utrinque lateralibus oblongo-ovalibus, planis, angustis, margine toto fimbria ciliorum pilosorum obsitis; fultis lamina communi ossea, oblonga, in quatuor aculeos spinosos divergentes abeunte; folio contra intermedio, caudae latitudine, toto osseo, circumscriptione semiorbiculato, inferne plano, superne declivi, striato, carina longitudinali media, in spinam brevem terminata, percursio, ocellisque binis magnis rotundatis contiguis, basi carinae accubantibus, notato. Ocellorum pupilla atro-rufa, iride caelestino-caerulea. Extimus folii hujus ossei intermedii margo, apice ipso emarginato-bifidus, serie duplici contigua, et concentrica ferrulatus est, aculeisque praeterea spinosis utrinque quatuor aequidistantibus (simul octo) armatus. Pedes inferne utrinque sex (universim duodecim) et si duplicis generis: tria scilicet antica paria sub thorace; tria vero postica, sub tribus posticis abdominis futuris; illi, quinquearticulati; articulis quatuor inferioribus inaequaliter oblongis, per latera ciliatis, supremo ovato, tumido, unco hamato retractili armato. Hi graciliores, teretes, mutici, quadriarticulati; articulis binis intermediis oblongis, eorumque superiore denticulo filiformi longo ad basin appendiculato; extimo omnium, unguis instar, acutiusculo piloso-ciliato. Manus brachiorum in morem distentae, duae, sub thorace, pedibus anteriores, multoque longiores, triarticulae, articulis longis, compressis, infimo inflato; intermedio basi bidentato, ac margine laterali interiore ferrulato; extimo plano-compresso, falcato, introrsum inciso-dentato, dentibus sex longis incurvo-subulatis.

latis. Pinnulae natatoriae sub caudae suturis, quinque parium, utrinque duplicatae, ovatae, planae, margine ciliatae.

61. *Cancer minutus.*

Cancer brachyurus thorace orbiculato, laevi, integerrimo, margine acutiusculo; antennis brevissimis.

Cancer brachyurus, thorace laevi integerrimo subquadrato, margine acutiusculo; antennis brevissimis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1040. N. 8. Iter Westrog. p. 159. N. 137. Tab. 3. fig. 1. lit. a. b. Osbeck. It. Chin. p. 403. N. 307. Kalm. It. II. p. 154. 155.*

Cancer thorace laevi orbiculato, pedibus hirsutis. *Baster. Subf. II. p. 26. Tab. 4. fig. 1. 2. a. A.*

Cancer Nutrix. Scopoli. Entom. p. 410. N. 1133.

Frequens in Fucis, Spongiis, etc. etiam intra Ostream edulem *L. majorem*, *Ostreghe di palo*, dictam, inveni. An vero, ut nonnulli asserunt, *Ostrea* reipsa custodiat? ab hostibus arceat? iisque cibum afferat? Ego sane vehementer dubito. Forte fortuna in apertam insilierit *Ostream*, quae, se contrahendo, minutulum captivaverit hospitem, ut *Dionaea muscam*. Nonne et in *Hollandia* in *Mytilo eduli L. inventus* est? an et hunc quoque custodiat? tueatur? nutriat? Cur non potius ad eos obliguriendos in eorum insiliat *Conchas*? qui teste *Osbeckii* interprete germanico *Clarissimo Georgi Sepias*, aliosque *Cancros brachyuros* devorare valeat? Thoracem subquadratum *Linnaeus* dixit, et plus quam subquadratum in itinere *Westrogothico* expressit, qui mihi et *Bastero* magis, quam fere in ullo alio *Cancro orbiculatus* visus est: Magis interim displicet magnitudo, quam men naturalem loco citato dicit esse. Et vereor, ut si tantus omnino sit, ab *Ostrea*, *Mytilove* hospes recipiatur.

Est

Est Cancro minuto (qualem examinatum describo) thorax orbiculatus, antice tantillo procurrens, depresso-convexusculus, laevis, nitens, ex albido-subrubellus, margine acutiufculo, seu attenuato, diametri duarum, triumve linearum. Antennae brevissimae, vixdum lineam longitudine excedentes, setaceae, circellis microscopicis annulatae, basi tantillo crassiori insistentes, duae duntaxat, in antica facie, oculis anteriores, non tamen approximatae. Oculi pone antennis, exigui, ex emarginatura retusa thoracis prospicientes, sphaeroidici, nitentes, atri. Cauda oblongo-semiovata, futuris (in foemina) sex; thorace fere longior, sed sub eo reflexa, abdomini incumbens, ad os fere usque pertingens, oris ciliata, alba; pinnularum tertium bifurcarum subsetacearum paribus tribus, an et quatuor? Pedes utrinque quatuor, graciles, articulis inaequaliter oblongis, tertiusculis per latera ciliatis, apice brevi unguiculo terminatis; postici adeo interdum breves, ut vix videantur, praepriis cum reliquis altiores, et vere dorsales sint, lateribus baseos caudae accubantes, articulis binis superioribus ad se mutuo appressis. Manus duae, et ipsae laterales, illico ante pedes anticos, iisdem breviores, sed crassiores, apice chelatae; chelis parvis, subovatis, didactylis; villis basin versus, ad latera, ciliatis; digiti mobilis fixusque subaequales, compressiusculi, introrsum subcrenulati. Tentacula bina parva, quae nimis longa Basterus mihi repraesentasse videtur. Os subtus; palpulis apice unguiculatis.

62. *Cancer longicornis.*

Cancer brachyurus, thorace orbiculato, laevi, antice breviter trifido, antennis, manibusque longissimis.

Cancer thorace laevi orbiculato subdepresso, chelis validioribus, antennis longissimis; pedibus posticis minoribus. *Baster.* Subf. II. p. 26. Tab. 4. fig. 3. a. A.

Cancer brachyurus, thorace orbiculato laevi, chelis minore, antennis longissimis. *Linn. Syft. N. T. I. P. 2. p. 1040. N. 10.*

Cancer brachyurus thorace orbiculato, laevi, integro; pedibus senis, antennis corpore longioribus. *Linn. Syft. N. T. I. P. 2. p. 1039. N. 7. hexapus.*

Inter Spongias maritimas frequentissimus; adhaerens passim et Alcyoniis, Fucis etc. Bis hunc recensuit Linnaeus; sub nomine videlicet Longicornis, tum hexapi; re autem vera hexapus nunquam est; etsi posticus utrinque pes caeteris, ut in priore, brevior, dorsalis, et dum capitur, illico contractus, articulis binis longioribus ad se mutuo appressis, in dorsi latus posticum reclinetur, ut vixdum, in emortuo, videatur amplius. Certat hic parvitate cum antecedente; major tamen aliquantum cum tempore fit, praepremis foemella. Thoracem habet et ipse orbiculatum, postice nihilominus tantillo angustiore; ut orbiculato-subquadratus dici possit; superne depresso-convexum, laevem (unicum e majoribus vidi, villulis exiguis sparsis obsitum) nitentem, coloris aquose subrubentis, aut e griseo-brunescentis, post mortem obsolete rubri; fronte inter oculos depressa, latiuscula, brevissime trifida, sive tridenticulata, denticulo intermedio, lateralibus ampliore, crenula inciso. Oculi denticulo faciei laterali accubantes, atri, convexi, nitentes, ex sinu retuso thoracis prominentes, tota facie ab invicem sejuncti. Antennae illico pone oculos, simplices, setaceae, ex anellis microscopicis compositae, basi tantillo crassiori insistentes, obscure rubentes, longissimae, corpore scilicet toto duplo longiores. Thoracis latera integra, microscopio tamen inspecta, pone antennas denticulis tribus brevissimis antrorsum ferrulata, idque in majoribus, sive adultioribus manifestius. Os, palpi, tentaculaque, ut in antecedente; non tamen haec tantopere, ac Basterus expressit, prominent

nent antice. Cauda brevis, respective videlicet, quia sub thorace inflexa, abdomini incumbens, nihil ab ea antecedentis diversa; et universim in omnibus brachyuris, foemellae semiovata, futuris sex subaequalibus; mari obtuse trigona, futuris quatuor, tertia reliquis omnibus majore, trapezina basibus parallelis; sed nec pinnulae subcaudales natatoriae, nisi aliter notetur, differunt umquam. Pedes octo, utrinque scilicet quatuor, nudi, tereti-subcompressi, articulis, praeter basem fulcrum crassiusculum, et unguem terminalem subincurvo-subulatum longiusculum, tribus, oblongis. Tria horum paria antica thorace dempta cauda longiora; posticus utrinque caeteris altior, dorsalis, respective brevissimus, ut jam supra indicatum, et albus totus, cum caeteri in vivente insecto, annulis alternatim albidis rubellisque fasciati sint. Manus et ipsae laterales, pedibus anticis contiguae, thorace una cum cauda longiores, articulis tribus oblongis, duplo, quam pedes, crassioribus, angulatis, introrsum compressis, et ferrulatis; chela terminatae oblonga, ovata, subquadrangulo-ancipite, didactyla, digitis tam mobili, quam fixo, triquetro-compressis, rectiusculis, subaequalibus. Color manuum saturatior, quam thoracis.

63. *Cancer agilis.*

Cancer brachyurus, thorace quadrato, laevi, depresso, transverse striato; lateribus antice tridentatis; fronte truncata, gibberibus quatuor depressis transverse seriatis obsita.

Nuspian Cancrum hunc apud autores meos descriptum reperio. Vocaverat piscator Tergestinus, qui eundem attulit, Tatatogna, monuitque, ut ad peculiarem sub aqua nandi indolem attenderem; eapropter eundem cum pluribus aliis (Maenade, Depuratore etc.) in pelvem aquae plenam marinae injecit. Animal inquietissimum velocissime

alterno, ac fere tremulo horizontali natatu, dissentis pedibus, quaquaversum se promovens, volitabat verius, quam currebat, indefinenter irrequietum; agilem hac de causa dixi Cancrum. Proximus facie Cancro Barrelierii quadrato, seu rhomboidi Linnaei, non tamen macrodactylus. Crusta per thoracem, pedesque tegitur, quamdiu vivit, minime dura, imo vero velut membranacea, tensa quidem, attamen flexili elastica compressili; post mortem per exsiccationem rigida. Thorax ex suborbiculari-quadratus, latior, quam longus; anticeque magis, quam postice; lateribus vix, nisi obtusissime rotundatis; verius oblique rectis; antice pone oculos dentibus tribus inciso ferratus; caetera laevis, nudus, nitens, ex olivaceo virore nigricans, supra depressus subconvexiusculus, striis, imo plicis potius tenerrimis transversis copiosissimis, antrorsum imbricatis, per omnem longitudinem confertissime exaratus. Rostro nullo; ejus loco, fronte, inter oculos ab invicem remotissimos, intercepta, truncata, latissima, membranacea, plano-depressa, ad lineae spatium per omnem thoracis latitudinem aequabiliter procurrente, nec retusa; gibberibus superne quaternis, in eadem transversa, ac fronti parallela serie ordinatis, depressis, velut lobata. Oculi ad extimos utrinque antici thoracis angulos, inter se remotissimi, ex crena, seu emarginatura anguli prospicientes, pedunculo, ut mos est, brevi, et mobili mixti, haemisphaeroidici, atrii, nitentes. Antennae oculis anteriores, et contiguae super brevi, mobilique fulcro, tereti-setaceae, circellis annulatae, sex septemve lineas longae. Os cum tentaculis, palpisque, inferum. Pedes octo; utrinque quatuor; intermediis utrinque binis majoribus; postico utrinque dorsali. Omnibus, praeter baseos fulerum, quadriarticulatis; articulo infimo plano-compresso; reliquis longiore, transverse plicis striato, nudo, laevi, margine postico longitudinaliter ferrulato; antico vero, posticoque sub apice dente incisus. Articulis binis insequentibus brevioribus,

bus, angustioribus, tereti-compressis, per margines pilis duriusculis ciliatis; ungue terminali compresso-subulato, subincurvo, pilis exstantibus hirto. Color pedum partem corporis sequitur; supra, ut thorax, ex olivaceo virore nigricans; subtus, ut abdomen et cauda, obsolete albidus. Manus longitudine vixdum pedum anticorum, sed crassae, articulis tribus angulatis, intermedio majore, ac dente utrinque ad apicem terminato; omnibus nudis, laevibus. Chela terminalis crassa, tumida, oblique subcordato-ovata, laevis, corpori concolor, didactyla; digitis obscure rufescentibus; fixo brevior, recto; mobili incurvo, de se longior, non tamen altius eminente, quia inferiore; utroque introrsum plus minus tuberculato-ferrulatis. Cauda brevis glabra alba ventri subtus incumbens; pro sexus diversitate, figura et futurarum numero differens.

64. *Cancer Maenas.*

Cancer brachyurus, thorace laevi, convexo, inaequali, rotundato-subpentagono, lateribus antice inciso-quinquedentato, unguibus pedum omnium longis, triquetro-subulatis.

Cancer brachyurus, thorace laeviusculo, utrinque quinquedentato, carpis unidentatis, pedibus ciliatis, posticis subulatis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1043. N. 22. Baster. Subf. II. p. 19. et 23. Tab. 2. fig. 1. 2. 3. Scopoli. Entom. p. 405. N. 1123.*

Cancer marinus Bellonii. Aldrov. Crust. p. 174.

Vulgatissimus in littorali Adriatico, vocaturque Mafinetta. Totus nudus, laevis, crusta dura, supra partibus omnibus obscure olivaceo-virens, subtus albidus. Thorax convexus, inaequalis, laevis, rotundato-subpentagonus; lateribus anticis rotundatis, inciso-quinquedentatis, posticis

oblique convergentibus, rectis, integerrimis, eo baseos transverse truncato. Frons, inter oculos intermedia, (rostri loco) semicircularis, rotundata, planiuscula, velut sinuato-subquineloba, lobulis exiguis, obtusis, parum admodum prominulis. Oculi inter frontis finem, et anticum laterum anticorum dentem siti, brevi, mobilique pedunculo innati, hemisphaerico-convexi, atri, nitentes. Antennae oculis anteriores, octo, decemve lineas longae, setaceae, annellis copiosis compositae, basi tereti crassiusculae brevique insistentes. Os inferum, palpi, tentaculaque articulata, et apice forcipula bifida, seu brevissima et didactyla instructa, nil ab antecedente, differunt. Sed et cauda brevis, et abdomini ineumbens, proque sexus diversitate, ut dictum, diversa, cum ea prioris, et reliquorum brachyurorum, eadem, et laevis. Pedes utrinque quatuor, articulis constantes quinque, una cum baseos fulcro; infimus, seu secundus a basi, reliquis longior, latiorque, et respective planior, apice utrinque in denticulum definit; reliqui graciliores, lateribus piloso-ciliatis; extremo, ungue in omnibus longo, triquetro-subulato, obtuse subincurvo, pilis ciliato. Pedes intermedii duorum utrinque parium, anticis et posticis parumper longiores, postici altiores, utpote dorsales. Manus duae, pedibus anticis paulo breviores, et multo crassiores, apice cheliferae, articulis tribus angulatis, intermedio in dentes utrinque procurrente. Chelae crassae, laeves, oblique subcordato-ovatae, latere exteriori bicarinatae, didactylae; digitis striatis, triquetro-subulatis, obtuse subincurvis; fixo, mobilique introrsum tuberculato-crenulatis.

65. *Cancer depurator*.

Cancer brachyurus, thorace laevi convexo inaequali, rotundato-subpentagono, lateribus antice inciso-subquin-

quinquedentato ; unguibus pedum sex anteriorum subulatis ; posticorum lamina ovali plana natatoria.]

Cancer brachyurus, thorace laevi, utrinque subquinquedentato ; manibus apice compressis ; pedibus posticis ovatis. *Linn. Syft. N. T. I. P. 2. p. 1043. N. 23. Scopoli. Entom. p. 405. N. 1124. Planc. Conch. p. 34. Tab. 3. fig. 7.*

Cancer marinus alius ab auctore observatus. *Aldrov. Crust. p. 174. fig. p. 175.*

Pagurus niger brachychelos, remipes. *Barrelier. Tab. 1287. fig. 2.*

Promiscue cum *C. Maenade* convivens, adeo, ut et piscatorum nonnulli rudiores sexu duntaxat ab eodem differre credant. Audit iis Granci. Multum priori similis, tamen nonnihil minus dura crusta tectus. Thorax (ut et reliquum corpus) laevis, dorso convexo, inaequali, obscuro ex virore nigricans, rotundato-subpentagonus, postice transversim truncatus, lateribus posticis oblique rectis, retrorsum convergentibus, anticis contra rotundatis, in frontem confluentibus, dentibus quinque inciso-ferratis ; fronte inter oculos intercepta, circumscriptioe semicirculari, dentibus itidem quinque ferrata. Oculi inter dentem frontis posticum, et laterum anticum intercepti, atri, convexi, nitentes, pedunculo brevi, mobili insistentes ; ut adeo, si dentem anticum lateris cujusque, et posticum frontis utrinque, ad emarginaturam, ex qua oculi prospiciunt, pertinere velis, lateratum antice non nisi quadridentata ; frons contra futura fit tridentata. Antennae breves, annulato-fetaceae, brevi fulcro insistentes, oculis in facie anteriores, octo, decemve linearum. Pars infera albida, ore, palpis, tentaculis, caudaque a *Maenade* nil differens. Pedes octo, utrinque quatuor, paribus duobus mediis tantisper longioribus,

singulis quinquearticulatis, articulis inaequaliter oblongis, per oras ciliatis; trium parium anticorum ungue terminali longiusculo, triquetro-subulato, obtuse subincurvo; posteriorum subdorsalium articulo extimo, unguis loco, pinna seu lamina crustaceo-membranacea plana ovali natatoria per margines piloso-ciliata, instructo. Manus duae apice chelatae pedibus crassiores, articulis tribus angulatis, summo ad juncturam chelarum bidentato. Chelis ipsis crassis inflatis, subovato-heptagonis, apicem versus compressiusculis, didactylis; digito mobili, fixoque angulato-subulatis, compressis, introrsum ferratis.

66. *Cancer Pagurus.*

Cancer brachyurus, thorace laevi convexo inaequali rotundato-subpentagono, lateribus anticis inciso-ferratis, striisque oblique transversis impressis, exaratis; fronte ferrulato-denticulata; chelarum dactylis ex fusco-nigris.

Cancer brachyurus, thorace utrinque obtuse novempliato; manibus apice atris. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1044. N. 27. Scopoli. Entom. p. 406. N. 1125.*

Cancer Pagurus. Aldrov. Crust. p. 186. fig. p. 189. Jonston. Exf. Tab. 5. fig. 12. Tab. 6. fig. 3.4.

Cancer marinus. Jonston. Exfang. Tab. 5. fig. 2.

Magna in copia dividitur sub nomine Grancipori. Magnitudine per aetatem admodum differt; ex altiore mari ingentes; magis rotundati, multo, quam longi, latiores; manibus decalvatis, obtuse muricatis. Littorales minores, rotundato-subpentagoni, manibus muricato-subaculeatis, villisque rigidiusculis hirtis. Thorax rotundato-subpentagonus, ut in *C. Maenade*, lateribus binis anticis, iisdemque multo lon-

longioribus, rotundatis, in frontem confluentibus, hinc et multo, quam longus, lator, praepressis in majoribus. Est is, quamquam sat gibbus, ob magnitudinem tamen depresso-convexus, inaequalis, laevis, coloris ex virore obscure rubri, tandemque ex rubro velut nigricantis; latera ejus bina antica septem plus minus dentibus incisa, striaque impressa, seu sulco inter quosque binos dentes intercepto, et a margine versus discum oblique tendente, exarata, ut plicata dici possint. Frons inter oculos latiuscula, transverse velut truncata, medio etiam fere retusa, et crena brevi incisa, antrorsum non nihil declivis, ferrulato-denticulata, denticulis exiguis, duplicis, et parallelae seriei; inferioris decem, superioris sex. Oculi hemisphaerici, atrii, nitentes, pedunculo brevi mobili insidentes, in confiniis faciei, et laterum anteriorum. Antennae oculis anteriores, breves, obscure rubentes, annulato-seratae. Tentacula duo articulata, apice breviter forcipata, ex inferiore oris parte. Cauda brevis in ventrem reclinata, triplo longior, quam lata, fere lineari-subovata, pro sexus diversitate, pluribus aut paucioribus futuris, uti totum inferum corpus, fordidius alba. Pedes octo, quovis ex latere quatuor, quinquearticulati, pilis exstantibus rufis rigidis hispidi; articulis oblongis, extimo subulato, ungue brevi subincurvo laevi terminali. Manus duae crassae fortes, pedibus caetera subaequales, articulis tribus inaequalibus angulatis spinoso-muricatis, rufisque et rigidis pilis, hispidis; apice cheliferae; chelis crassis tumidis didactylis, subtus laevibus, supra tuberculis acutis piliferis muricatis. Digitis, mobili fixoque, laevibus, introrsum longitudinaliter tuberculosis, primum castaneo-fuscis, tum atris. Manus chelaeque cum tempore decalvatae, laeves, tuberculis obtusis. Varietatem ejus vidi supra undique saturate olivaceam, manibus chelisque laevibus, nec tuberculoso-muricatis; pedibus quoque non pilosis, sed nudis.

67. *Cancer hirtellus.*

Cancer brachyurus thorace convexo, inaequali, rotundato-subpentagono, villis hirtis, antice spinuloso; lateribus quinquedentato; manibus hirtis, muricatisque, dactylis ex fusco-nigris.

Cancer brachyurus, thorace hirtis, utrinque quinquedentato, manibus extus muricatis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1045. N. 32.*

Cancer hirsutus prior, et posterior Rondeletii? *Aldrov. Crust. p. 192.*

Hic adeo Paguro (dempta magnitudine) similis, ut nisi Linnaei, a Paguro separantis, obstitisset autoritas, reclamavissentque piscatores, alio (cujus jam non memini) quam Grancipori, compellantes nomine; Paguri praecise dixissem varietatem. Sed bonos caetera duces cur deferam? Est certe Hirtellus vel ipso minor Maenade, nec ad Paguri umquam excrescere magnitudinem piscatores asserunt, subtus albus, supra ex fusco ruber. Quae si momenta aliis haud sufficiant, Paguri, pace mea optima, varietatem dicant; mihi altercari nec vacat, nec, si vacaret, animus est. Thorax Hirtello est rotundato-subpentagonus, convexus, inaequalis, postice depressiusculus, antice frontem versus, gibbo-declivis, spinulis exiguis muricatus, supra pilis undique rigidulis arrectis rufis hirtus, quibus (cum non adeo conferte addensati sint) non obstantibus, et color, et nitor crustae thoracicae durae observari possunt. Latera thoracis antica, ut in Maenade, aut Depuratore, rotundata, in frontem confluunt, dentibus incisa quinque, ac fulcis inter dentes exarata, subplicatae transversis. Frons, oculos inter, latiuscula subtruncata spinuloso-ferrulata, fulco brevi longitudinali impresso velut retusa. Oculi frontis latitudine ab invicem sejuncti, iis Paguri similes, pedunculo duntaxat eorum villu-

Corpus omne supra subtusque, cum cauda, pedibus, manibusque obscure, et saturate rubrum; totum nihilominus villo tomentoso rigidiusculo bruneo erecto unam duasve lineas alto densissime hirtum, ut color ruber, nisi decalvetur testa, vixdum transpareat. Thorax gibbo-convexus, superne (quod ob hirsutiem obiter modo discernitur) fulcis introlabentibus gyroso-sinuatis transversis, longitudinalibusque, inaequalis; obovato-subpentagonus; basi nempe transverse truncatus; lateribus posticis integris, oblique rectis, retrorsum convergentibus; anticis contra rotundatis, inciso-quinquedentatis, in frontem confluentibus. Frons, inter oculos intercepta, parumper antrorsum, velut in rostrum, procurrentis, quadruplo latior, quam longa, videtur quidem emarginato-bicornuta, re autem vera, quinquedentata et ipsa est; dentibus superne quatuor, (intermediis duplo, quam lateralibus, altioribus, majoribusque et crassioribus) quinto ipsius apicis, reliquis humiliore, sub intermediis binis inter eorundem emarginaturam, non nihil prospiciente. Omnes vero, ut totum reliquum corpus, villo denso hirti sunt. Oculi atrii convexi nitentes, respective parvi, pedunculati, medii inter confinia frontis, et laterum anticorum thoracis, sub dente ejusdem primo reclinandi verius, quam retractiles. Antennae respective breves, femipollicares, oculis anteriores, setaceae, rufae, circellis annularibus ciliato-pilosis plurimis compositae, fulcro basi crustaceo, oblongo, compresso, bruneo, hirto, insistentes. Tentacula articulata, apice forcipata, seu absque chelis didactyla, antrorsum porrecta sub fronte. Os inferum, cum palpalis apice unguiculatis hirtis. Cauda respective brevis, abdomini subtus ad manus usque cheliferas incumbens, ovali-oblonga, apice obtusa, rotundata, et ipsa, ut reliquum corpus, hirto-tomentosa, et concolor, percursa longitudinaliter per futuras omnes carina elevata crassa teretiusecula, utrinque sulco introlabente parallelo stipata; subtus futuris quatuor intermediis singulis pari

pari pinnularum bipartitarum natatoriarum instructis (quibus ovula in foemina adhaerent) lacinia pinnularum exteriore simplice falcata compressa marginibus pilis longis ciliata; interiore terete biarticulata incurva apicem versus piloso-ciliata. Setam ad caudae utrinque basin (cujus Linnaeus meminit) non vidi. Pedes octo, quovis in latere quatuor, articulis tereti-compressis, hirto-tomentosis, apice ungue simplici subulato-subincurvo, acutissimo terminatis. Postici duo reliquis parumper breviores, simulque altiores, seu dorsales, incumbentes velut pedibus tertii paris. Manus duae pedibus caetera cum proportione similes, sed apice chelatae; chelis oblique subcordato-ovatis incrassatis, hirto-tomentosis, didactylis; digitis nudis laevibus roseis; fixo rectiusculo, mobili versus fixum obtuse incurvo; utroque introrsum longitudinaliter serrato-novemdentato, denticulis crassis obtusis, infimis minimis. Erat longitudo thoracis] tota trium pollicum; latitudo inter dentes laterum penultimos (quae maxima) trium itidem, et linearum quatuor.

69. *Cancer lanatus.*

Cancer brachyurus, thorace subcordato, gibbo, inaequali, hirto, postice aculeo dorsali utrinque simplice; lateribus aculeis sex utrinque; frontis, sub rostro bicorni, quinque; manibus teretibus, laevibus.

Cancer brachyurus, thorace hirto rugoso, utrinque unidentato, rostro bidentato. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1044. N. 29.*

Cancer sagittatus, aut et *cordatus*, vulgo Fachino. *Planc. Conch. p. 36. Tab. 5. fig. 1.*

Duplex Canceri, quem describo, nostros inter piscatores, promiscue usitatum comperi nomen, Vantrino videlicet,

et Cuschmatino. In limosis vitam agere, veri quam simillimum est; certe non nisi limo copiosissime obsitum in piscario vidi foro. Sed eum vel ideo praeprimis emebam semper, quod numquam non sylvulas incrementum elegantium fucorum in dorso circumferre videbam. His aequae, ac hispidis thoracis villis irretitus limus, vix aqua elui satis valet, ut naturalis dorsi color distincte cernatur; ex rufo tamen nigricare videtur fuscescens, subtus albidus. Inter Heracleoticos Veterum quaerendum non dubito. Heracleotici enim, ut Rondeletius apud Aldrovandum Crust. p. 180. inquit: Aculeos in fronte habent, et in lateribus; pars testae prona aculeis aspera est, et hirta colore fusco. Quid? si noster hic Aldrovando sit Cancer Majae congener alius asperitate tomentosa? Crust. p. 185.? Sed mihi Apollo sit, Veterum e figuris descriptionibusque, qui doctus evadat fatis. Divinare persaepe licet, certum, non nisi raro, esse. A Planco (loco citato) sub Canceri sagittati nomine recensitum fuisse, certus sum, licet descriptio praeclarissimi caetera auctoris manca, et fere nulla sit, figuraque, ut vel ipse ingenue fatetur, perquam imperfecta. Latera sane Canceri Planciani antrorsum nimis convergunt acute, nec senis armata sunt, aut certe non satis exstantibus aculeis; deest praeterea aculeus dorsi posticus utrinque! ut taceam reliqua. Hac de causa, cum praeprimis et Linnaei quoque Canceri lanati descriptio minus, me iudice, bona sit, visum est, genuinam specificorum Canceri istius characterum hic dedisse adumbrationem. Est Cancro lanato, dempta cauda, longitudo Thoracis trium fere pollicum; latitudo pone aequilibrium, duorum. Thorax ex ovato subcordatus, egregie convexus (Linnaeus depressam dicit testam!) inaequalis, tuberculofus, villis fusco-ferruginescentibus rigidulis hirtus, basi subtruncatus, lateribus paulo supra basin rotundatis, indeque antrorsum, non tamen sub angulo admodum acuto, convergentibus in rostrum, fronti imminens, aculeato-bicorne, id est, bifi-

bifidum, aculeis nempe duobus constans magnis, validis, exstantibus, ab invicem divergentibus; latera thoracis convergentia, fenis utrinque aculeis exstantibus armata; de quibus nihil Linnaeus! nonne, quia et a Planco non, aut parum expressi? Aculeus praeterea solitarius utrinque aliquantum brevior, non ipsis in lateribus, sed in dorso supero postico, ante lateralem aculeum ultimum. Frons rostro bicorni illico subjecta, transversa, aculeis horret quinque validis, exstantibus, sursum non nihil incurvis, et velut ascendentibus, in eadem transversa serie ordinatis. Oculi frontem inter, et rostrum, ad hujus latera bascos accubantes, longe pedunculati, pedunculo mobili terete laevi oblique versus latera reclinando. Sunt hi (oculi) non sphaeroidici, nec apici pedunculorum suorum infidentes, sed oblongo-ovales, convexi, rufi, nitentes, pedunculis suis inferne sub apice longitudinaliter accreti. Antennae respectivo breves, setaceae, annellis compositae plurimis, fuscae, oculis ad iatus externum adsitae. Pedes octo, utrinque quatuor, longiusculi, quinquearticulati, teretes, villis rigidis hirti, apice unguiculo acuminato instructi; antici reliquis partim per longiores; caeteri successive longitudine decrescentes. Manus duae, pedibus anticis aliquantum longiores, articulis et ipsae oblongis teretibus, ad latera subcompressis, glaberrimis, laevibus, nigro-rufis, seu ex maculis nigris, rufisque copiose aggregatis, variis. Chelae manus terminant longae, tereti-compressiusculae, muticae, laeves, didactylae, concolores. Digniti, tam fixus, quam mobilis, tereti-subulati, longiusculi, recti, introrsum vix denticulati, ex albo subrosei. Tentacula articulata, forcipulis terminata. Palpuli apice unguiculati. Cauda brevis, ventri subtus incumbens alba villis hirta, pro sexus diversitate, acutiuscula, aut rotundata.

70. *Cancer Araneus.*

Cancer brachyurus, thorace subcordato, gibbo, inaequali, tuberculato, subhirsuto, in rostrum bipartito-subulatum attenuato; oculis antennisque rostralibus; pedibus filiformibus, longissimis; chelis manuum lineari-subovatis.

Cancer brachyurus, thorace hirsuto ovato tuberculato; rostro bifido, manibus ovatis. *Linn. Syst. N. T.I. P. 2. p. 1044. N. 30.*

Aranea marina Rondeletii. Aldrov. Crust. p. 202. Gesn. p. 122. b.

Canceri minutioris, et brachycheli species prona et supina. Aldrov. Crust. p. 205.

Cancer minutior. Jonston. Exsang. Tab. 6. fig. 13. et 14.

Nec hujus historia *Canceri* perspecta videtur fatis. Veteribus notissimus, figurisque, quod pene mireris, fat accommodis adumbratus, sed nullis, aut certe macerrimis illustratus descriptionibus, quid mirum? si vel nuper a Fabricio in Fauna Groenlandica, cum nescio quo Cancro homuncionis, Turcarum more pileati, figuram referente, pedesque non nisi mediocres habente confundi, et Cancro Rondeletii cordis figura (etsi, ut caetera perspicacissimus est, ipse subdubitet,) aggregari potuerit. Hac de causa Virum, de Entomologia caeteroquin meritissimum, non citavi. Vocant nostrum piscatores communi pluribus nomine Aragna di mare; estque e minoribus unus, utpote cujus longitudo thoracis ab extimo rostri apice, caudae ad usque initium, non nisi sex, septemve sit linearum, latitudine baseos, eaque maxima, trium, quatuorve. Color corporis totius, singularumque partium aquosissime fuscescens, seu terrae pulverulentae desiccatae, grifescens. Thorax subcordato-acuminatus, in rostrum

rostrum antrorsum porrectum subulatum attenuatus; rostro, non tam fulco longitudinali exarato, quam reipfa plus quam semibifido, segmentis tereti-subulatis, parallelis, mutuo appressis, ut instar unius indivisi appareant. Dorso thorax idem est admodum gibbo, inaequaliter convexo, lateribus circa medium velut strangulatus, pube brevi exstante rigida concolore (magnam demum partem cadiva) hirtus, tuberculisque subspinosis senis obsitus, quorum tria in eadem transversa, et thoracis basi parallela, contiguaque linea (intermedio majore) ordinata; tria vero antica ante rostri initium in triangulum aequilaterum, versus rostrum hians, et apertum (postico-majore) disposita. Latera thoracis basi rotundata, inde antrorsum in rostrum convergentia, integerrima undique, mutica, nec ullis spinis, aculeis, dentibusve armata. Os inferum, una cum palpis, in confiniis rostrum inter, et thoracem. At oculi, antennae, tentaculaque rostro, ex pube hirsutulo, circa mediam ejus longitudinem, innata; atque haec quidem subtus, oculis positione posteriora, articulata, ciliata, apice forcipata; oculi contra ex lateribus enati, intra tubulum obliquum exstantem, pedunculati; pedunculo tereti subclavato oblique divergente, sub apice antice oculifero, oculo ipso oblongo-ovali, convexo. Antennae oculis contiguae, et anteriores, rufae, setaceae, ex annellis compositae, villulis, sive ciliis adspersae, basi tereti crassiusculae insidentes, duplo rostro longiores. Manus duae cheliferae, pedibus breviores, corpore tamen duplo longiores, et concolores; articulis duplo, quam pedum, crassioribus, ternis; intermedio duplo reliquis longiore, tereti-compressis, apice bidenticulatis, margine inferiore ciliatis, caeterum nudis. Chelae oblongae, lineari-subovatae, velut tereti-subcompressae, marginibus scilicet laterum in aciem compressis, villoso-ciliatis; didactylae; digitis mobili, fixoque, subtriquetro-subulatis, leniter subincurvis, aequalibus, margine extus villoso-ciliatis, introrsum sub-

subtilissime denticulatis. Pedes quovis e latere quatuor (simul octo) filiformes, aequabiliter teretes, admodum graciles, crassitudine acus, nudi, corpori concolores, manibus duplo, corpore vero triplo, quadruplove longiores; primis longissimis, et sic sensim longitudine decrefcentibus, (Linnaeus in Musaeo Louifae Ulricae, posticos longissimos, sed id minus vere, asserit) omnibus apice ungue longiusculo subulato subincurvo instructis. Cauda brevis, inflexa, abdomini incumbens; foeminae latiuscula, rotundata, serie tuberculorum longitudinali per medium dorsum obsita, ovulis subtus rubro-aurantiacis; mari angustior, obtuse trigona tuberculis serie itidem simplice longitudinaliter ordinatis.

71. *Cancer tribuloides.*

Cancer brachyurus, thorace cordato, inaequali, gibbo, subhirsuto, spinuloso-tuberculato, in rostrum breve planiusculum, crenato-femibifidum excurrente; pedibus filiformibus longissimis.

Cancro brachychelo congener. *Aldrov. Crust. p. 204. Jonston. Exsang. p. 29. Tab. 6. fig. 15.*

Cancer tribulus? *brachyurus*, thorace spinis octo, pedibus filiformibus, rostro bifido. *Lin. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1045. N. 35.*

Hic plurimum antecedenti similis, eodemque sub nomine Aragna di mare piscatoribus notus; specificis nihiloscus ab eodem diversus characteribus, idem plane est, quem cum Aldrovando Jonstonus, locis citatis exhibuerunt; Tergestino in mari minime rarus. An reipsa, ut equidem suspicor, et cum Cancro Linnaei Tribulo unus, idemque? non definiam; praestat enim, non decidere, quam perperam, aut temere saltem, decidere. Et sane cur Linnaeus? aut F. Logier ad minus, praedictos non citassent autores? Con-

venit

venit ei cum Cancro Araneo magnitudine, colore, villis hirtis cadivis. Thorax lagenae, sive et ampullae similis, obtuse cordatus est, supra convexiusculus, inaequaliter gibbus, villulis brevibus rigidulis, tandem cadivis hirtus; tuberculisque inaequalibus, et subspinosis octo obsitus; antice in breve, antrorsum porrectum, declive, plano-depressum, oblongo-ovatum, apice crena acuta incisum, et hinc semibifidum abit rostrum. Spinulorum porro tuberculorum situs ea ordinatus est lege, ut in antica convergente thoracis parte tria in triangulum antrorsum hians, et apertum disposita sint, duobus anticis minimis, postico, apicem trianguli formante, maximo. In postica contra, distentaque ejusdem thoracis parte, quatuor in trapezium transversum parallelarum-basium (antica longiore) ordinata, anterioribus duobus maximis, binis posterioribus minoribus; unico denique majusculo, medio in centro trapezii praedicti. Latera thoracis caeterum mutica, unicam si modo utrinque demas spinulam ad anticum ejusdem sinum, pone rostri basin, exstantem. Oculi non ipso in rostro, sed ad ejusdem utrinque basin prostantes, hemisphaeroidice convexi, atrii, nitentes, pedunculo brevi innati. Antennae oculis anteriores, et acubantes, rostro tantisper longiores, setaceae, ex annellis compositae. Os maxillosum inferum, unguiculatis instructum palpulis, tentaculaque apice forcipulata, ut aliis cum proportione in Cancris. Pedes octo corpori concolores, utrinque quatuor, triplo corpore longiores, anticis longissimis, tum secundis, tertiis, et quartis sensim decrescentibus, omnibus quinquearticulatis, subpilosis, gracilibus, teretibus, demptis primi paris, qui duplo fere crassiores, compressi, lineares, magisque villis ciliati sunt. Ungue terminantur singuli longiusculo subulato subincurvo pilis ciliato. Manus duae, corpore tantisper longiores, at pedibus duplo minimum breviores, simulque crassiores, pilis cadivis hirtae, articulis oblongis angulatis, perque angulos ferrulato-denticu-

latis, apice cheliferae; chelis oblongo-subovatis, introrsum compressiusculis, villis cadivis hirtis, per oras subtilissime ferrulatis, didactylis; digitis subtriquetro-subulatis, introrsum ferrulatis; fixo recto; mobili ad fixum subincurvo. Cauda nihildum ab ea Cancris Aranei, differente; pro sexus diversitate, diversa.

72. *Cancer Maja.*

Cancer brachyurus, thorace convexo, subcordato-birostri, aculeis dorso, lateribusque exstantibus obsito; pedibus, manibusque corpore longioribus; illis piloso-hirtis; his nudis; chelis cylindraceis.

Cancer brachyurus, thorace aculeato; manibus ventricosis spinosis; digitis penicillato-hirsutis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1046. N. 41. Scopoli. Entom. p. 406. N. 1126.*

Cancer Maja alius. *Aldrov. Crust. p. 182. 183. 184. Jonston. Exfang. Tab. 5. fig. 5.*

Sub nomine Grancevoli plurimus passim in foro venditur; minime nocivus; imo exquisiti saporis mensis nobiliorum infertur, facto ex carne pedum, brachiorumque, et ovulis foeminae, additis uvulis passis, et nescio quibus aliis aromatibus, jure pulmentaceo, quod intra thoracem inversum depurgatum, cum limoniorum succo, super carbonibus coquitur. Variat *Cancer* hic egregie pro aetatis sexusque diversitate; altiore praeprimis e mari mas maximus, manibus non modo tuberculatis, sed tuberculato-etiam spinosis, fasciculisque pilorum adpersis. Hinc nec *Hippocarcinum* Veterum ab eodem specie differre judico. Littorales, ut ut nec ipsi parvi, illis tamen ex alto mari, minores. Color supra ruber, in mare saturior, et ex rubro subnigricans, sub-

tus

tus una cum pedibus albus. Thorax ex ovata basi subcordato-birostris, convexus, inaequalis, villis rigidis exstantibus adpersus, aculeisque undique crassis spinosis validis erectis obsitus; lateralibus utrinque septem, et iis, qui mediam dorsi longitudinem percurrunt, majoribus. Rostrum aculeato-bicorne, seu verius thorax ipse antice convergens, in aculeos duos magnos fortes, sursum adscendentes, et incurvos procurrit. Fronte, sub hoc rostro, transversa, aculeis quinque, non minus magnis, antrorsum porrectis, armata; quorum intermedius et ipse sursum adscendendo incurvus; laterales utrinque bini oblique in latera horizontaliter divergunt. Oculi duo oblongo-ovales, convexi, atri, accreti pedunculis longis, ossis, teretibus, mobilibus, albis, supra hirto-villosis, sub eorundem apice inferne; exstantque oblique utrinque ad rostri basin, paulo fronte superiores; aditasque sibi introrsum habentes antennas, respectively quidem breves, rostri tamen aculeis nihilo minores, setaceas, rubras, circellis annulatas, egregie villosas; basi osseae, crassiusculae, tereti, villosaeque insidentes. Tentacula duo teretia, articulata, apice forcipata, seu didactyla, paulo sub aculeo frontis intermedio. Os subtus antice, ut in congeneribus, laminis nempe binis, magnis, albis, denticulatis. Palpi pediformes, apice unguiculo subulato instructi. Pedes octo, utrinque quatuor, corpore longiores, antici caeteris longiores, et sic retrorsum sensim decrescentes; articulis singuli quinque oblongis, teretibus, digitum fere auricularem crassis, albis, copiose hirto-pilosis, ungue apice forti, subulato, nigro terminati. Manus duae, reliquo corpore, ipsisque pedibus longiores, articulis longis, teretibus, (in littoralibus) nudis, laevigatis; (in pelagicis contra alti maris, praeprimis masculis) tuberculato-spinosis; in utrisque apice cheliferis. Chelae littoralium crassiusculae cylindraceae, longae, nudaе, laevigatae; pelagicorum turbinato-cylindraceae, longissimae, latera versus com-

pressae, nudae, tuberculato-muricatae, spinulosaeque; utrorumque semper didactylae; digitis tereti-subulatis, longis, laevibus, subaequalibus, ex livido fuscescentibus, apice albis. Vidi in masculo digitum mobilem, ad fixum rectum, non nihil curvari, et introrsum ferrulatos, apicibus aquose violaceis; forsitan in pelagicis etiam fasciculato-villofi sint? Cauda sub thorace inflexa, abdomini incumbens, alba, tuberculis rufescentibus hirto-villosis obsita; in foemina femiovalis, marginibus dense villosociliata; subtus nuda, futuris, praeter extimas, singulis pari pinnularum cartilaginearum, longarum, compresso-subulatarum, ad invicem arcuatarum, margine interiore villis ciliatarum, quibus ovula ruberrima adhaerent. In mare cauda angustior, linearis, apice obtusa, margine ciliata, subtus pinnulis nullis; harum loco, pone pedes ultimos, stylis binis longis linearibus, hinc canaliculatis, inde teretiusculis, apice cuspidula uncinata pilosa terminatis.

73. *Scorpio Europaeus.*

Scorpio nigro-piceus, laevis, pedibus testaceis; chelis subcordato-ovatis, angulatis; pectinibus novemdentatis; aculeo caudae simplice, uncinato.

Scorpio pectinibus octodecim dentatis, manibus angulatis. *Linn. Syst. N. T. I. P. 2. p. 1038. N. 5. Scopoli Entom. p. 404. N. 1122. Rösel. Insect. Suppl. T. 66. fig. 1. 2. Schrank. Inf. Auftr. p. 534. N. 1113. Aldrov. Inf. p. 572. fig. p. 579. 1.*

Nefas sit insecti non meminisse, quod Tergesti, Gortiaeque per omnes passim domos, cubiculaque innoxium discurrit. Dubitarem vero, num de nostro loqueretur Linnaeus, nisi Europaeum constanter dixisset, Röseliique citasset ipse figuram, quae neque duplici armatum unco aculeum caudae

caudae habet, nec pectines octodecim incisos dentibus. Hac quoque de causa, nec De Geerii citavi scorpionem T. 7. p. 134. N. 5. Tab. 41. fig. 5. qui Surinamensis Sebae esse potest, a nostro diversus Europaeo. Longitudo corporis in nostro una cum cauda (demptis manibus cheliferis) femialterius, quandoque et duorum est pollicum; dantur tamen et minores; juvenes nempe; forsan ii mares? Corpus omne, demptis pedibus dilute testaceis, piceum, seu nigro-fuscum, nudum, laeve, nitens; subtus pallidius, absque nitore, futuris abdominis quatuor, interioribus singulis pari macularum rotundarum flavicantium, quas Röselius exprimere neglexit. Thorax longitudinaliter parallelogrammicus, depresso-convexiusculus, antice rotundatur obtusissimus; a capite indistinctus; ora faciei marginali subretusa. In eo videas lineolam subtilissimam tantillum elevatam medium ejus dorsum longitudinaliter percurrere; tum oculos octo atros nitentes sphaericorum instar tuberculorum; e quibus duo in medio dorso contigui, utrinque lineae illi elevatae accubantes; terni contra utrinque in acie marginis lateralis thoracis antico, contigui, longitudinaliter feriat, intermedio reliquis duplo majore. Porro pedes octo, utrinque quatuor, duasque manus cheliferas; nullas tamen antennas. Pedes corpore breviores, graciles, teretes, articulis sex testaceis, oblongis, pilis adspersis; tarso uncinulis duobus capillariibus. Manus frontales sub oculis exortae, longiores, crassioresque pedibus, corpori concolores triarticulatae, articulis angulatis, lateribus ferrulatae, apice cheliferae; chelis subcordato-ovatis, tumidis, longitudinaliter angulatis, nudis, didactylis; digitis oblongis, subtriquetro-subulatis, introrsum denticulatis, subaequalibus, subincurvis; interiore (contra quam in Cancris) fixo. Os inferum, sub fronte antica, palpulis? an tentaculis? binis brevissime cheliferis. Pectines duo oblongi, foemoribus pedum posteriorum accubantes, et paralleli, albidi, sive luteoli, den-

tibus incisi novem, quandoque non nisi octonis, numquam vero octodecim. Abdomen oblongo-semiovale, thoracis latitudine, eique subcontinuum, depresso-convexiusculum, futuris septem. Cauda corpore longior, multo tamen gracilior, eidem caetera concolor, villulis adspersa cadivis, subteretiufcula, articulata, articulis sex, quorum quatuor inferiores obovati, superne canaliculati, subtus convexi, aequales, quintus reliquis longior; sextus sive extimus, sphaeroidico-oblongus, villis adspersus, aculeo simplice, extrorsum uncinato, aciculari, terminatus; quo adeo numquam se ipsum, ut fabula fert, occidere, alios ad summum laedere, potest.

I N D E X

specialis ad praecedentem observationem.

	pag.		pag.
A ctinia ^{A.} equina	260	C ancer agilis.	337
felina.	262	Araneus.	350
judaica.	264	Astacus.	321
senilis.	261	Bernhardus.	325
Aphrodita squamata.	275	depurator.	340
Argonauta Argo.	254	Eremita.	329
Afcidia adiposa.	257	Gammarus.	319
intestinalis.	258	hirtellus.	344
papillofa.	256	lanatus.	347
Asterias aranciaca.	286	Locusta.	314
leptocnemos.	289	longicornis.	335
parasitica.	291	Maenas.	339
rubens.	284	Maja.	354
sanguinolenta.	292	Mantis.	331
		Cancer	

	pag.		pag.
Cancer minutus.	334	Nautilus Calcar.	245
norvegicus.	317	crispus.	243
Pagurus.	342	Fascia.	251
personatus.	345	Granum.	248
Pulex.	312	littoreus.	241
Squilla.	323	navicularis.	241
tribuloides.	352	obliquus.	249
E.		Planci.	246
Echinus Cidaris.	298	Radicula.	253
esculentus.	296	Raphanistrum.	247
lacunofus.	301	Raphanus.	248
faxatilis.	293	Scapha.	242
spatagus.	300	Sertum.	240
H.		umbilicatus.	239
Hirudo adriatica.	255	Nereis adriatica.	272
Holothuria tremula.	267	cirrosa.	270
I.		pellucida.	273
Julus submarinus.	303	O.	
L.		Oniscus Armadillo.	303
Laplyfia depilans.	266	Afilus.	305
M.		littoreus.	308
Medusa fimbriata.	276	S.	
Monoculus rostratus.	310	Scorpio Europaeus.	356
N.		Sepia Loligo.	281
Nautilus Acicula.	252	oetopodia.	278
Beccarii.	238	officinalis.	279
		sepiola.	283

*Klagenfurto Erlangam miss.
Mens. Apr. 1791.*

OBSERVATIO LII.

Dn. D. JO. CHRISTIANI DANIELIS
SCHREBERI

sistens

Spicilegia observationum de Cacto hexagono LINN.

Plures in Ephemeridibus Academiae Caesareae Naturae Curiosorum exstant observationes, quibus *Cactorum* historia naturalis haud parum fuit illustrata. B. TREWIUS enim, pro insigni suo de re herbaria bene merendi studio, in iis *Cacti hexagoni* et *grandiflori* LINN. vegetationem et florem graphice descripsit a). Idem *triangularis* florem, Altdorfii observatum, ibidem pulchra icone exprimi curavit b). Perillustris et generosissimus ACADEMIAE PRAESES vero, cujus attentionem nihil, quod ad disciplinarum medicarum naturaliumve campum excolendum et amplificandum aliquid conferre potest, effugere solet, ejusdem *Cacti hexagoni*, de quo jam TREWIUS praeclare fuerat meritus, historiam memorabili auxit observatione. Docuit enim, quomodo caudex, quem e tenero furculo Ipse educaverat, ex inopinato totus congelatus, et postea, decennio elapso, putredine correptus, Ipsius cura, ab interitu fuerit vindicatus c).

Non ingratum itaque rei herbariae cultoribus fore confido, si et ego, in his Novis Academiae Actis, ad perficiendam *Cactorum*, et quidem inprimis hujus hexagonis, cognitionem

a) Vid. *Acta Acad. Nat. Cur. Vol. III. p. 393. tab. VII, VIII. — Vol. IX. app. p. 179. tab. XI, XII, XIII.*

b) *Vol. IX. app. p. 199. t. X.*

c) Vid. *Nova Acta Acad. Nat. Cur. Tom. VI. p. 214.*

tionem aliquid conferre conatus fuero. Occasionem mihi praebuit idem iste caudex, quem observatio Perill. PRAESIDIS notabilem reddidit. Viguit ille ex eo tempore, quo sanatus fuerat, et crevit, usque ad annum 1778, quo nova adfligebatur calamitate. Quum enim d. VIII. Junii horrenda tempestas agrum Erlangensem devastaret, segetes everteret, arboresque conquassaret, grando, magna vi et copia irruens, etiam illi multa graviaque incutiebat vulnera. At vero et haec non modo sanata fuere, sed etiam is inde exstitit fecundior. Paulo post enim e lateribus propullulavit suboles, et anno 1782. sub initium mensis Augusti, ex uno angulorum tenellus erupit floris alabaster, qui, ut in hac planta fieri solet, cito increfcens, d. 23 Augusti vespere, jucundo spectaculo, pulcherrime explicabatur. Quibusdam quoque annis sequentibus protulit flores, et quotannis nova cepit incrementa, ita, ut nunc, ex dono Perillustris quondam Possessoris horti botanici Universitatis nostrae literariae ornamentum, statura duodecim aequet pedes Parisinos.

Non quidem Cactus hexagonus ex iis speciebus est, quarum flores rarissime apparent: longe rarius tamen florere solet Cacto grandifloro, serpente, Opuntia, Ficu indica, rel. Primum in vicinia nostra illum vidi florentem Uttenreuthae, anno 1773. mense Septembri, in horto eximii scientiae naturalis cultoris, mihi, dum viveret, amicissimi, et post fata quoque cari, Jo. FRID. ESPERI, tum ecclesiae Uttenreuthensis Pastoris, postea dioeceseos Wonsidelenfis Superintendententis optime meriti. Postquam vero caudex, de quo supra loquutus sum, in hortum botanicum Erlangensem venisset, tam hic, quam alii, aliunde allati, aliquoties floruerunt. Quum ergo icones floris, supra allegatae, quas b. TREWIUS fieri curaverat, nec satis affabre factae, neque iis internae floris partes sufficienter expressae sint; visum est Perill. Praesidi, ut artificiosa periti plantarum pictoris, Jo. CHRISTOPH. KELLERI, artis pictoriae in Universitate literaria

Erlangenſi magiſtri, manu, novae et accuratae floris ejusque partium icones pararentur. His nunc — utinam pari artificio, atque a pictore elaboratae erant! — aeri incisis, adjiciam, quae de hoc flore in adverſaria mea congeſſi.

Non immorabor iis, quae de radice et caudice b. TREWIUS, vere et pulchre, diſſeruit, utpote a ſcopo meo alienis. Hoc ſaltem, ut ne in icones noſtras errorem irrepſiſſe aliquis exiſtinet ignarus, adnotabo, Cactos hexagonos, quos in horto botanico colimus, tantum non omnes ſenis plures habere angulos, et pleroſque quidem octonos. Hanc ob cauſſam fieri poſſet, ut aliquis ſuſpicaretur, illos non ad Cactum *hexagonum*, juxta definitionem *ſex* angulis diſtinctum, ſed potius ad *repandum*, quem in definitione *octangularem* dixit LINNAEUS, vel ad *peruvianum* quem *suboctangularem*, vel ad *lanuginosum*, quem *subnovemangularem* eſſe tradidit, referri debere. At enim vero, quicumque *repandi* iconem, a b. EHRETIO pictam et a TREWIO evulgatam d), *peruviani* descriptionem, cujus auctor eſt celeb. SWARTZIUS e), et *lanuginosi* iconem descriptionemque, quas HERMANNUS debemus f), cum descriptione et icone TREWII ff), ad hexagonum ipſo LINNAEO indicante referendis, quibus noſtri caudices ex aſſe reſpondent, contulerit, differentiam facile inveniet. Praeterea jam ante TREWIUM notaverat HERMANNUS, angulorum numerum haud raro in eodem caudice variare g).

Neque etiam hic me immiſcebo liti, dudum inter Botanicos agitatae, utrum corolla Cacti cum TOURNEFORTIO, ADAN-

d) *Pl. ſelect. tab. XIV.*

e) *Obſ. botan. p. 199.*

f) *Parad. batav. p. 115. tab. 115.*

ff) *A. N. C. Vol. III. t. VII. VIII.*

g) *Parad. batav. p. 116.*

ADANSONIO, FABRICIO, aliisque monopetala, an cum RAJO, HERMANNO, BOERHAAVIO, LINNAEO, JUSSIEVIS, LAMARKIO pluribusque Botanicis polypetala sit habenda. Priorem sententiam primum tuitus est TREVIUS in descriptione Cacti hexagoni h), postea autem eandem fere deseruit, dum in descriptione grandiflori i) segmenta corollae appellavit petala. Fateor quidem, satis gravem esse hanc litem, quum ab ea pendeat locus, quem in systemate b. LINNAEI occupare debet Cactus. Quoniam vero instituti mei ratio non exigit, ut illam jam meam faciam, in medio rem relinquo, et ad meas me converto observationes.

Prodeunt flores e caudice, nunc radici, nunc caudici propiores; saepius unus tantum in tota planta, interdum plures. Equidem ultra septem nondum numeravi, HERMANNUS autem aliquando septem et viginti; qui tamen non uno omnes efflorescunt tempore, sed ita, ut alter alteri succedat; et non raro ultimi, antequam adolescant, emoriuntur. Unusquisque flos semper ex quodam caudicis angulo, e medio unius e fasciculis spinarum, ad basin lanugine cinctarum, quibus acies angulorum sunt obsitae, erumpit, setis quidem circumcirca cinctus, spinis vero, (plerumque ternis,) ad basin tantum munitus; quae spinae tamen ad proxime inferiorem fasciculum potius, quam ad illum e quo flos oritur, pertinent. Directio floris fere est horizontalis; reapse tamen sub angulo, recto aliquot gradibus minore, e caudice egreditur. Primum adparet sub forma noduli, qui vero celeri augetur incremento, et indies magis formam induit clavatam, quemadmodum *Fig. I.* depictus exhibetur.

Zz 2

Flos

h) *A. N. C. Vol. III. p. 396.*

i) *Vol. IX. et in Pl. select.*

Flos apertioni proximus, quem d. 7 Augusti 1785. descripsi, longitudine aequabat 6" 3" mens. Parisinae, et ingruente nocte expansus, latitudine ultra 5" 6". In hoc flore observabantur

CAL. *Perianthium* monophyllum, infundibuliforme: tubo cylindraceo, basi paullo ventricosiore, subincurvato, angulato; limbo patulo, multifido. In tubo anguli 9. inaequales, rotundati, fulcis minus profundis separati, (ceu totidem foliola calycina inferiora conglutinata,) in quibus, inaequali a basi distantia, tubercula obtusa, parum vel nihil a superficie tubi secedentia, (foliolorum cal. velut apices;) tum, versus limbum, squamae 3, apice solutae, virentes, ad marginem parca purpura tinctae; ad limbum squamae vel segmenta s. foliola 6, linearia, apice rotundata cum acumine ex apice, dorso virentia, ora purpurea; tum 5 majora, obtusa, quorum unum longitudine fere intimorum; tandem 10 intima, limbum ipsum proprie efficientia, lanceolata, a basi ultra medium angustiora, antrorsum latebentia, tum contracta et angulo acuto terminata, apice acuminata, margine leviter ferrulata, virentia, externe apice et ad marginem rubedine plus minusve infecta, ad purpureum colorem declinante; interne magis alba.

COR. Segmenta s. *Petala* 15, foliolis calycinis intimis forma fere similia, paullo tamen longiora et latiora, (long. 2" 6", lat. 3",) margine serrato-lacera, alba s. pallidissime flavicantia, sub apice purpurascantia, tenera, patula.

STAM. *Filamenta* 654, tubo interne multiplici serie - in parte inferiore numerosius-adnata, corolla (pollice fere)

fere) breviora, (long. 1" 6''' — 2",) superiora summitate adscendentia; subulata, apice (sub anthera) capillari; ex albo virescentia. *Antherae* oblongae, dorso adfixae, sulcatae, pro magnitudine floris parvae; flavae. *Pollen* subglobosum, hinc sulco exaratum, pellucidum, laeve.

Pist. *Germen* ovatum, uniloculare, album, basi calyce incrustatum. *Stylus* cylindraceus, staminibus brevior, (long. 3''' 9''') albido-virescens. *Stigmata* XIV, aequalia, divergentia, (long. 7¼''') ejusdem coloris.

PERICARPIUM non vidi.

SEMINUM rudimenta in *Germine* ovata, alba, diaphana, parieti germinis filo longo, curvo undique inserta.

In alio flore, d. 8 Augusti examinato, cujus aperti longitudo erat 5" 6''', latitudo transversa 5" 6''', verticalis 5'', deprehendi petala f. segmenta corollae 11. foliola f. segmenta calycina intima 9. exteriora, his proxima, 5. Stamina non numeravi. *Stigmata* aderant XV. Formam et distributionem partium ceterum eandem.

In flore d. 25 Aug. 1790. dissecto, inveni petala et segmenta calycina, corollae proxima, 28. stamina 747. stigmata XIV. In alio, d. 27. ejusdem mensis et anni, long. 6'', petala cum proximis segmentis calycinis connumerata, 25. stamina 718. stigmata XIV.

Zz 3

Stamina

Stamina semper ita numerabantur, ut singula evellerentur forcipe, tum dena in acervos congererentur, horumque numero computato quae supererant, adderentur. Hac ratione error irreperere non potuit.

HERMANNUS mense Julio 1691. in Cacti hexagoni floribus numeravit petala 44, simul computatis, ut facile adparet, segmentis calycinis, exceptis extimis non dehiscentibus; stigmata XVI. ad XVII. Flores illi longitudine aequarunt digitum humanum integrum cum semisse 1).

TREWIUS segmenta calycis et corollae reperit ultra 40; istorum, quae corollam efficiunt, 13 fuisse testatur. Stamina numerare neglexit; stigmata vidit tantum XIII m).

FABRICIUS numeravit lacinias calycis circiter 24, nempe in exterioribus seriebus, simul sumtis; corollae 28, simul additis scilicet laciniis calycis intimis, corollae proximis; stamina 773, stigmata XV. Etiam hic flos fuit magnus n).

(Hac occasione liceat mihi commemorare, me curasse, ut et *Cacti grandiflori* LINN. floris, d. 8 Aug. 1785. explicati, stamina et stigmata accurate numerarentur. Staminum numerus tum erat 602, stigmatum XXII. B. TREWIUS numeravit stamina ultra 380; an recte? stigmata vero XXI p). Sed ad Cactum hexagonum redeo.)

Ex

1) p. 117.

m) *Act.* Vol. III. p. 400. 401.

n) *Enum. plantar. horti Helmstad.* p. 339.

p) *Act.* vol. IX. app. p. 193.

Ex dictis colligitur, numerum partium non in omnibus floribus eundem; in majoribus paullo majorem; differentiam vero haud magnam esse. Contra forma et distributio earundem fatis constans deprehenditur.

Ceterum petala suprema sunt adscendentia, infima fere perpendicularia. Floris vertex quasi depressus.

Petala oblique plicato-undulata, non foliola s. segmenta calycis.

Stamina infima patenti-declinata, a tubo sub angulo acuto divergentia; suprema adscendentia, petalis summis adplicata.

Antherae in flore nondum penitus apertae adhuc clausae, parallelepipedae, tetragonae, $1\frac{1}{3}$ longae; dum flos expanditur, curvantur et dehiscunt.

Stylus, ab initio petalis superioribus adpressus, sensim descendit, flaccescens, tandemque petalis inferioribus incumbens. — Stigmata, modice divergentia, numquam recurvantur.

Ex dictis sequitur, florem hujus Cacti non esse regularem, qualis Ruppio esse visus est.

Odor ejus ab initio est acris (Raphani) cum admixta fragrantia non valde sensibili (Polianthis.)

In adjectis tabulis X. et XI. *Fig. 1.* sistit Floris nondum explicati alabastrum.

Fig. 2. est flos expansus, caudicis portioni insidens.

Fig. 3.

Fig. 3. idem, postridie expansionis mane contractus; in quo conspiciuntur

a b Tubus calycis, fulcatus et tuberculatus. Tubercula distinctius cernuntur *Fig. 1.*

c Squamarum sub limbo prima, *d* altera, *e* tertia, *f* intima series s. limbus proprius calycis.

g Segmenta corollae s. petala.

Fig. 4. Flos per longitudinem sectus.

a Germen,

b Stylus, e germinis vertice prodiens,

c Calycis segmenta exteriora.

d Segmenta intima petalis proxima, s. limbus.

e Segmenta corollae, s. petala.

f Stamina, e pariete tubi interno pluribus seriebus sub angulis acutis prodeuntia.

Fig. 5. Unum e Segmentis calycis exterioribus *Fig. 3.* *d* separatum.

Fig. 6. Unum ex intimis.

Fig. 7. Segmentum corollae s. petalum.

Fig. 8. Tria stamina, a parte anteriore, posteriore et latere.

a Filamentum.

b Anthera.

Fig. 9. Stylus,

a Stigmata quatuordecim.

APPENDIX
AD
TOMVM OCTAVVM
NOVORVM
ACTORVM
MEDICO-PHYSICORVM
ACADEMIAE CAESAREAE LEOPOLDINO-
CAROLINAE
NATVRAE CVRIOSORVM IN GERMANIA.

CONTENTA APPENDICIS,

- I. D. *Caroli Petri* THUNBERG Descriptiones Mesembryanthemorum quorundam in Capitis bonae spei Africes interioribus regionibus A. MDCCLXXIV. detectorum, pag. 1
- II. *Adolphi* MODEER Tentamen systematis Medusarum stabiliendi, pag. 19
- III. M. *Ioannis Hieronymi* CHEMNITZ Observationes de Testaceis multivalvibus nonnullis, pag. 35
- IV. D. *Maximiliani Iacobi* DE MAN Cogitationes de sanguinis et aquae profluvio ex perfosso Christi latere, pag. 43
- V. *Iusti Christiani Henrici* HEYER Experimenta nonnulla chemica cum speciebus duabus minerarum plumbi Carinthiacarum instituta, pag. 55
- VI. *Adolphi* MODEER Illustrationes quaedam in R. D. *Ambrosii Soldani* opus egregium, *Saggio Oritografico* dictum, pag. 85
- VII. *Iustus Christianus Henricus* HEYER de minera plumbi Carinthiaca, molybdaenae acido mineralifata, pag. 95
- VIII. Memoria D. *Ferdinandi Iacobi* BAIERI, pag. 117
- IX. D. *Henrici Friderici* DELII *Philyra*, qua de numero et praesenti Academiae Nat. Cur. statu breviter agit, pag. 131
- X. Memoria D. *Christiani Andreae* COTHENII, pag. 145
- XI. D. *Henrici Friderici* DELII *Notitia Legati Cotheniani*, adjuncto Themate primo, ad praemium impetrandum; cum *ulteriori notitia*, pag. 183. 191
- XII. Memoria D. *Maximiliani Iacobi* DE MAN, pag. 197

DESCRIPTIONES
MESEMBRYANTHEMORUM

QUORUNDAM

IN CAPITIS BONAE SPEI AFRICES INTERIORIBUS
REGIONIBUS ANNO MDCCLXXIV.

DECTORUM

A

CAROLO PETRO THUNBERG,

MED. DOCT. BOTANICES PROFESSORE UPSALIENSI EQUITE

AURATO REGII ORDINIS WASAEI.

DESCRIPTIO
MEMBRANAE THIMONUM

QUORUNDAM
IN CAPITULO ROMANO SIVE AFRICA INTRORUM
REPERIUNTUR ANNO MDCCCLXXII

DECTORUM

CAROLO PETRO THIBERTI

MED. DOCT. ROMANO ET PROFESSORE VETERINARIAE MEDICINAE
ACADEMIAE REGIAE ORDINIS WASARII

ANNO DOMINI MDCCCLXXII

Nulla regio Globi hujus terraquei tot ditata reperitur succulentis plantis, ac ficcissima illa et arida Africa, cujus Campi, vastissimi saepe, per plurimos anni menses, ne gutta quidem aquae minima vel coeli rore irrigantur. Nihilo tamen minus, dum viventium animalium individuum fere nullum, praeter nonnullos mures, haec deferta incolere valet, in hisce viget numerus, quem vix crederes, maximus plantarum, foliis et caulibus saepe carnis et falso succo repletis, ut *Cacaliae*, *Crassulae*, *Mesembryanthema*, *Portulacae*, *Cotyledones*, *Othonnae*, *Stapeliae*, *Aloë*, cetera.

Cumque aditum Peregrinatori non facilem praebeant hae regiones, non mirum, Botanicis fero innotuisse earum e regno vegetabili incolas pinguefactas.

Contigit mihi, ante, Actis Societatis Descriptiones
CRASSULARUM novarum inferere *); jam plures no-
vas Generis Mesembryanthemi species, descriptas com-
munico, ea spe ac fiducia, fore, ut aequae ac priores
benigne hae excipiantur.

ME-

*) Conf. Nov. Act. Nat. Cur. Tom. VI. p. 328. sq.

MESEMBRYANTHEMI

NOVAE SPECIES.

* Corollis albis:

1. *M. Spathulatum*: acaule foliis ovatis.

Crescit in intermedio Roggeveld.

Defloruit Novembri.

Radix crassa, carnosâ, fibrosâ, superne divisa (in plures cauliculos), perennis.

Caulis nullus.

Folia radicalia, circiter sex, approximata, alternatim opposita, connata, ovata, obtusa cum acumine; inferne attenuata, laeviuscula; superne papilloso-scabra; intus concaviuscula, extus convexa; integra, erecta, viridia margine rubro, ungvicularia; infima duo emarcida.

Flores e centro foliorum, radicales, pedunculati, solitarii, albi.

Pedunculus foliis brevior; uniflorus.

Perianthium 5-phyllum foliolis ovato-lanceolatis.

2. *M. Truncatum*: acaule foliis conicis truncatis.

Crescit in rupibus in Camenâsie, in Carro infra Bockland, in collibus montium prope Hexrivier et alibi.

Floret Ianuario, Febuario.

Radix fibrosa, perennis.

Caulis saepius nullus; rarius e foliis emarcidis annotinis articulatus, pollicaris.

Folium extimum digitiforme, subtruncatum, rima transversa fissum, emarcidum, includens unum vel duo folia, crassa, carnosa. Si unicum, illud est digitiforme, subretuso-truncatum, saepius pulposum, interdum aliud folium intra se includens, tuncque apice rimula fissum. Si duo, latere interiori plana, ceterum similia sunt; viridia, punctata, semiunguicularia.

Flos terminalis, solitarius, pedunculatus.

Pedunculus compressus, membranaceus, per rimam folii exiens, longitudine folii.

Perianthium 4-fidum.

Singulare est, quod folium alterum intra alterum includitur.

Synon. Lycoperdastrum soboliferum, altius radicum, glabrum, oblongum, viride. Burman, Decad. Pl. African. p. 22. Tab. 10. fig. 2.

3. *M. Testiculare*: acaule foliis deltoideis.

Crescit in collibus aridissimis prope Olyfants-rivier versus septentrionem.

Destruit Octobri.

Radix perennis.

Caulis nullus.

Folia radicalia, plerumque quatuor, raro sex, opposita, connata, deltoidea seu interius lateribus duobus planis, extus convexa, obtusa, valde crassa, laevia, glabra, albida, pollicaria. Anguli integri.

Flos e centro foliorum, solitarius, pedunculatus, albus.

Pedunculus anceps, uniflorus, bracteis binis oppositis connatis vaginatus, vix unguicularis.

4. *M. digitiforme*: acaule foliis teretibus laevibus.

Crescit in Carro inter Olyfants-rivier et Bocklandsberg.

Floret Octobri, Novembri.

Radix perennis, fasciculata.

Caulis nullus vel subnullus, rudimentis foliorum praeteritorum cinctus, fuscus, decumbens.

Folia radicalia, alterna, circiter tria, approximata, vaginantia basi latiori et crassiori, tereti-digitiformia, obtusa, glabra, laevia, mollia, pulposa, subditalia. Pollicem cum thenare suo omnino referunt.

Flos ex axillis foliorum, solitarius, sessilis, albus.

Perianthium 5-phyllum: foliola ovata, margine membranacea, obtusa.

Corolla polypetala: petala linearia, nivea, patentia.

5. *M. moniliforme*: sub-acaule foliis linearibus.

Crescit in collibus prope Olyfantsrivier versus septentrionem.

Defloruit Octobri.

Radix perennis.

Caulis frutescens, totus ex annulis annotinis moniliformibus compositus, brevis, ramosus, fuscus.

Rami oppositi alternique, toti ex annulis annotinis emortuis instar monilis constantes, breves, nudi, fusci, subdistichi, vix digitales.

Folia terminalia, bina, basi connata in globum viridem, teretia, supra planiuscula, mollissima, obtusa, tenuissime pubescentia, dependentia, digitalia et ultra.

Basis folii in divaricatione folia insequentis anni emittit inque annulum siccum abit.

Flores e centro baseos foliorum, pedunculati.

Pedunculus angulatus, uniflorus, erectus, sesqui-digitalis.

Ex illis foliis, e quibus flores proveniunt, utrobique a latere pedunculi, prodeunt folia bina minuta, ramos duos insequentis anni data.

6. *M. fastigiatum*: foliis connatis ovatis papulosis, ramis erectis fastigiatis.

Crescit in collibus siccissimis juxta Olyfants-rivier versus septentrionem.

Floret Octobri.

Radix tenuis, fibrosa, annua.

Caulis subnullus sed rami subradicales, bini, oppositi, vel quatuor decussati, ramulosi, fastigiati, sensim incrassati, purpurei, papulosi, pollicares usque digitales et ultra.

Ramuli similes, brevissimi.

Folia sub ramis et ramulis opposita, basi connata, ovata, obtusa, erecta, papulosa, semiunguicularia usque pollicaria.

Flores in apicibus ramulorum terminales, sessiles, fastigiati, solitarii, bini et terni, albi.

Perianthium 5-phyllum, papulosum, viride: foliola ovata, obtusa, purpurea.

Corolla polypetala. *Petala* linearia, nivea.

7. *M. ovatum*: foliis connatis obovatis papulosis, caulibus erectis simplicibus.

Crescit prope Cap, in collibus sabulosis, vulgare.

Floret Augusto.

Radix tenuis, fibrosa, annua.

Caules radicales, plures, erectiusculi, teretes, aphylli vel in medio parum foliosi, simplices, papulosi, crystallinis squamis tecti, unguiculares vel pollicares.

Folia caulina, opposita, rariora; radicalia plura, majora; connata, obovata, inferne attenuata, basi iterum latiora, obtusa, integra; supra papulosa; subtus papulosa et hyalinis squamis tecta; viscida, plana, unguicularia vel pollicaria, viridia vel purpurea, carnosa.

Flores terminales, solitarii, albi.

Perianthium carnosum, viridi-purpurascens, papulosum, crystallino-squamosum, 5-partitum: foliola ovata, obtusa, tribus paulo longioribus, lineam longa; margine tenuia, membranacea, concava.

Petala

Petala numerosa, linearia, integra, alba, calyci inserta eoque longiora.

Filamenta plurima, filiformia, distincta, glabra, alba vel purpurea, calycis basi inserta eoque breviora.

Antherae ovatae, didymae, flavae.

Nectarium: Sertum margini calycis affixum, germen coronans, crenulatum, viride.

Germen depressum, 5-sulcatum, glabrum.

Styli 5, subulati, erecti.

Stigmata simplicia, acuta.

Capsula carnosa, depresso-conica, 5-valvis, 5-locularis.

Semina plurima.

Planta humilis, diffusa.

8. *M. emarcidum*: foliis connatis, ovatis, extimis emarcidis, caule erectiusculo ramofo.

Hottentottis: Kanna et Kon.

Crescit in Bockland regione montosa.

Floret Novembri, Decembri.

Radix perennis.

Caulis frutescens, erectiusculus, teres, glaber, ramosus, spithamaeus.

Rami cauli similes, alterni vel oppositi.

Folia connata, plana, ovata, acuta, emarcida, membranacea, venoso-reticulata, erecto-patentia, unguicularia. *Axillae* onustae foliis carnosiss, punctatis, ovatis, oppositis, connatis, acutis, planis, plus duplo minoribus,

Flores terminales, subterni, pedunculati, albi.

Pedunculi incrassati, uniflori, punctati, foliis breviores.

Perianthium punctatum, 4-partitum, rarius 5-partitum: lacinae inaequales, ovatae, acuminatae, punctatae, erectae.

Petala plurima, linearia, patentia, nivea.

Styli 4, subulati, erecti, calyce breviores.

Stigmata simplicia, acuta.

Planta tota contusa, sacculo indita ibique fermentata masticatur ab Hottentottis, qui inde parum ebrii evadunt.

Sic etiam praeparata diu servari potest, et imprimis ad fitim exstinguendam adhibetur ab Hottentottis in itinere quodam constitutis.

9. *M. articulatum*: foliis connatis lineari-lanceolatis, caule erectiusculo ramoso, floribus secundis.

Crescit in Carro prope Olyfants-rivier usque ad Bocklandsberg, in Swartland et alibi.

Floret Octobri, Novembri.

Radix perennis.

Caulis teres, glaber, fuscus, ramosissimus, erectiusculus, frutescens, pedalis et ultra.

Rami et *Ramuli* oppositi, ultimi alterni, basi divaricati, inde patenti-erecti, teretes, secundi, articulati, glabri, virides, punctato-scabri, fastigiati, spithamaei ultimis sensim brevioribus. *Articuli* semiunguiculares.

Folia connata, semiteretia seu supra plana, subtus convexa, obtusa, integra, punctata, — emarcida, longitudine internodiorum.

Flores in ultimis ramulis terminales, sessiles, rubri vel albi in eodem vel distincto frutice.

Perianthium punctato-scabridum, 5 fidum: lacinae ovatae, acutae, erectae, margine membranaceae.

Petala linearia, patentia.

Styli 5, subulati, erecti, virescentes,

Stigmata simplicia, acuta.

- Varietas:* α . Major et altior, foliis deciduis, floribus albis,
 β . Mediocris seu minor, floribus albis.
 γ . Major floribus albis et purpureis,
 δ . Major procumbens, punctato-scabra, floribus purpureis.

10. *M. fasciculatum*: foliis connatis teretibus glabris, caule articulato radicante.

Crescit prope Söndagsrivier, longe repens.

Floret Decembri.

Radix fibrosa.

Caulis longus, repens, teres, radicans, articulatus, cinereus, glaber, ramosus, crassitie vix pennae, pedalis.

Rami breves, erecti, foliosi, floriferi.

Folia subteretia, vel triquetra, opposita, connata, obtusa, in ramulis approximata, erecta, subincurva, impunctata, glabra, unguicularia.

Flores terminales, solitarii, pedunculati, albi.

Perianthium 4-fidum.

11. *M. ciliatum*: foliis connatis cylindricis, basi barba reflexa, caule erecto ramoso.

Crescit in Carro inter Olyfants rivier et Bocklandsberg.

Floret Octobri, Novembri.

Radix perennis.

Caulis frutescens, teres, ramosissimus, pedalis.

Rami et *Ramuli* teretes, articulati, alterni, secundi, erecto-patentes, fastigiati, papulosi; ultimi sensim breviores. Articuli semiunguiculares.

Folia opposita, connata, basi barbata barba alba, longa, reflexa; subcylindrica, supra basi parum plana, obtusifuscula, crystallino papulosa, crystallino-subciliata, erecta, internodiis paulo longiora; inferiora emarcida.

Flores in ultimis ramulis terminales, pedunculati, fastigiati, albi.

Pedunculus uniflorus, brevissimus, femiineam longus.

Perianthium crystallino-papulofum, albidum, 5-partitum: laciniae ovatae; extus convexae, papulosae; intus planae, glabrae, obtusae, erectae.

Corolla polypetala. *Petala* linearia, nivea.

Styli 5, capillares, erecti, flavi, calyce longiores.

Stigmata simplicia, subulata.

Simile *M. articulato*; sed tamen fatis differt:

1. articulis barbatis barba reflexa.
2. foliis papulosis, ciliatis.
3. tota planta papulosa.

12. *M. corallinum*: foliis oppositis teretibus glabris, caule stricto ramosissimo.

Crescit in collibus aridis prope Olyfantsrivier versus septentrionem.

Floret Octobri.

Radix perennis, lignosa.

Caulis lignosus, fruticosus, strictus, ramosissimus, digitum crassus, spithamaeus.

Rami et *Ramuli* alterni oppositique, toti ex articulis constantes, erecti, vix digitales, superiores vix pollicares. Articuli tereti-ovati, virides, lineam longi, crassitie pennae columbinae.

Folia e commissura articulorum, opposita, teretia, supra parum plana, obtusa, distincta, erecto-incurva, articulis paulo longiora, glabra.

Flores ex apicibus ramulorum terminales, solitarii, sessiles, albi.

Perianthium viride, 5-partitum: Laciniae teretes, erectae.

Corolla polypetala. *Petala* linearia, patentia, nivea.

** Corollis rubris.

13. *M. cordifolium*: foliis oppositis cordato-ovatis, caulibus laxis.

Crescit in sylva juxta Zeekoriwier.

Floret Novembri, Decembri.

Caulis herbaceus, angulatus, lusus, erectiusculus, articulatus, papulosus, glaber, ramosus, spithamaeus et ultra.

Rami cauli similes, breves, oppositi.

Folia decussata, petiolata, cordato-ovata, acuta, integra, carnosa, papulosa, supra sulco, subtus carina notata, unguicularia usque pollicaria; superiora minora.

Petioli subtrigoni, breves.

Flores terminales, solitarii, petiolati, rubri.

Perianthium 4-fidum, carnosum, patens.

14. *M. capillare*: Foliis connatis subglobosis, caule rigido ramoso, ramulis filiformibus, floribus pedunculatis.

Crescit in collibus prope Olyfantsrivier, versus septentrionem, juxta Camtous rivier, et alibi.

Floret Januario et sequentibus mensibus.

Radix perennis.

Caulis teres, fruticosus, rigidus, nudus, cinereus, ramosus, erectus, pedalis et ultra.

Rami oppositi, teretes, rigidi, aphylli, ramulosi, divaricato-patentes.

Ramuli suboppositi, breves, foliosi.

Folia connata, ovato-subglobosa, supra parum planiuscula, obtusa, impunctata, glabra, viridia apice saepe purpurascens, lineam longa, saepissime quatuor approximata.

Flores e centro foliorum terminales, pedunculati, solitarii, erecti, minuti, rubri.

Pedunculus teres, sesquilineam longus vel paulo ultra.

Alia est hujus varietas foliis magis teretibus, subpapulosis.

15. *M. sessile*: foliis connatis trigono-globosis glabris, caule erecto tereti ramoso, floribus sessilibus.

Crescit in Carro inter Olifants rivier et Bocklands Berg.

Floret Octobri.

Radix perennis.

Caulis fruticosus, glaber, cinereus, ramosus, pedalis.

Rami oppositi, cauli similes, flexuosi, divaricati, nudi, ramulosi.

Ramuli oppositi, capillares, patentes, foliosi, glabri, brevissimi.

Folia in ultimis ramulis opposita, connata, trigono-globosa, extus gibba, intus planiuscula, obtusa, integra, impunctata, lineam longa.

Flores terminales, sessiles, rubri.

Perianthium 5-partitum; laciniae rotundatae, obtusae, aequales.

Capsula conica, supra obtusa, pentagona, purpurascens.

16. *M. trichotomum*: foliis connatis trigonis, caule stricto ramoso angulato, floribus sessilibus.

Crescit in Carro inter Olyfants rivier et Bocklandsberg.

Floret Octobri, Novembri.

Radix perennis.

Caulis fruticosus, ramosus, nudus, angulatus, cinereo-fuscus, rigidus, subpedalis.

Rami oppositi, divaricati, inflexi, ramulosi, cauli similes.

Ramuli oppositi, fastigiati.

Folia connata, obsolete trigona, obtusa, integra, laevia, semiunguicularia. Duo folia sub ramis exsiccata; quatuor axillaria articulum circumstantia viridia.

Flores terminales, sessiles, rubri.

Perianthium 4-partitum, inaequale: laciniae duae majores, foliis similes; duae oppositae duplo breviores, ovatae, membranaceae, dorso carinatae, obtusae.

Corolla polypetala. Petala linearia, saturate purpurea, patentia, interioribus brevioribus albidis.

Styli quatuor, erecti, brevissimi, purpurei.

Stigmata simplicia, patentia, flava.

Differt a M. geniculifloro: foliis non papulosis, connatis, floribus terminalibus, rubris.

* * * Corollis luteis:

17. *M. pinnatum*: foliis obovatis pinnatifidis.

Crescit in montibus Roode Sand inque Paardeberg.

Floret Septembri, Octobri.

Radix subfusiformis, fibrosa, annua.

Caules radicales plures, teretes, diffusi, ramosi, papulosi, purpurei, subdigitales.

Rami alterni oppositique, pauci, breves, cauli similes.

Folia opposita, sessilia, subconnata, lyrato-pinnatifida, integra, crystallino-papulosa, obtusiuscula, viridia margine purpurascente, subtus pallidiora, inaequalia, pollicaria: laciniae alternae, obtusae, inferne sensim minores.

Flores axillares, pedunculati, solitarii.

Pedunculus teres, purpureus, foliis brevior.

Perianthium 5-phyllum: laciniae lanceolatae, obtusae, inaequales, persistentes, papulosae, virides margine purpurascente.

Corolla polypetala, lutea.

Capsula conica, subtus viridis, supra umbilicata, 5-gona, 5-ftriata, purpurea, papulosa, calyce coronata, 5-ocularis.

Semina in singulo loculamento plura.

18. *M. aureum*: foliis connatis teretibus papulosis, caule erecto fruticoso.

Crescit in Carro inter Olyfants-rivier et Bocklandsberg copiose.

Floret Octobri, Novembri.

Radix perennis.

Caulis fruticosus, ramosissimus, bipedalis.

Rami oppositi, divaricato-patuli, teretes, articulati, crystallino-scabridi, ramulosi.

Folia ad articulos, opposita, connata, ovato-teretia seu basi plana, apice teretia, obtusa, patentia, granulato-papulosa, decidua, unguicularia, internodiis breviora.

Axillae onustae foliis duobus vel quatuor, exacte teretibus, erectis.

Flores terminales, pedunculati, solitarii, flavi.

Pedunculus superne crassior, papulosus, uniflorus, unguicularis.

Perianthium papulosum, 5-partitum: laciniae inaequales tribus majoribus, teretes, obtusae, basi dilatatae, erectae.

Petala linearia, aurea.

Styli 5, subulati, erecti.

Stigmata simplicia, acuta.

19. *M. laeve*: foliis connatis trigono-teretibus, caule decumbente articulato.

Crescit prope Söndags rivier.

Floret Decembri.

Caulis filiformis, decumbens, articulatus, cinereus, glaber, ramosus, crassitie dimidia pennae, pedalis.

Rami erecti, breves, foliosi.

Folia decussata, connata, approximata, subteretia, supra planiuscula, obtusa, impunctata, glabra, erecta, pollicaria.

Flores in ramulis terminales, solitarii, flavi.

Perianthium 4-fidum; lacinae duae oppositae breviores.

20. *M. pruinosum*: foliis connatis trigonis papulosis, caule decumbente frutescente.

Crescit prope Luris rivier et in Canna land.

Floret Decembri, Januario.

Radix perennis.

Caulis frutescens, procumbens, filiformis, ramosus, palmaris.

Rami oppositi, flexuosi, rigidi.

Folia opposita, sessilia, obtuse trigona, obtusa, crassa, approximata, crystallino-papulosa, patentia, unguicularia.

Flos terminalis, solitarius, subpedunculatus, luteus.

21. *M. sabulosum*: subacaule foliis oblongis planis integris.

Crescit in arenosis Swartland et Saldanabay.

Floret Septembri, Octobri.

Radix fusiformis, fibrosa, annua.

Caulis nullus.

Folia oblonga, acutiuscula, inferne attenuata, supra sulco longitudinali concaviuscula, subtus convexiuscula nervo longitudinali, integra, carnosa, papulosa, pollicaria vel ultra.

Flores terminales, majusculi, flavi.

Pedunculi seu scapi filiformes, erecti, uniflori, papulis crystallinis recurvatis scabri, digitales.

Perianthium 5-partitum: laciniae oblongae, obtusiusculae, erecto-patentes.

Petala plurima, lanceolata, acuta.

Color corollae pallide luteus, nitidus.

Filamenta plurima, calyci inferta, capillaria, inaequalia.

Antherae ovatae, didymae, rubrae.

Germen inferum.

Styli 5, staminibus breviores, subulati, erecti.

ADOLPHI MODEER

SOCIET. REG. PATR. SVEC. SECRETAR. PRIMAR. ET ACAD.
REG. SCIENT. HOLMIENS. MEMBR. SOCIET. PETROPOL. NORWEG.
LOND. GOTHOBURG. FLORENT. LIPS. HASS. HOMBURG.
ET CASSEL. BAVAR. ACAD. IMPER. NATUR.
CURIOS. SODAL.

T E N T A M E N

S Y S T E M A T I S

M E D U S A R U M

S T A B I L I E N D I

ADOLPH MOORE

F. M. T. A. B.

M. E. O. U. S. A.

LABILE

Fundamento, quod posuit ad Naturae cognitionem Summus a LINNE, idem ac aliis ab Architectis maxime insignibus exstructis accidit: spatio temporis nova acquirunt augmenta, novisque indigent emendationibus. Ipsa Ejus aetate dudum Genus, ab Eo formatum, Medusae, quoad Species, inter numerosiora fuit. Numerus illarum, in praesenti mihi tantummodo cognitarum, ad quadragenarium ascendit. Quantus adhuc incognitarum etiamnum existere possit!

Adest idcirco tempus, prospiciendi, ne nimia magnitudine, tota obscurata et degravata ruat caterva. Dicto igitur Generi non parandae solum et accommodandae sunt subdivisiones, sed etiam Specierum, jure meritoque separabilem, nova construere oportet Genera.

Omnes illas claris oculis perspectus Species, quae hoc usque ad tempus Generi adnumeratae sunt Medusae, in tria ad minimum dividi posse Genera, luculenter reperitur. Primum ergo Genus suis cum characteribus atque Speciebus, novis correctisque Synonymis, undique studio indefesso conquisitis et additis, fiat:

BEROE: Corpus gelatinosum subovato-campanulatum longitudinaliter costatum; Subtus cavum, Ore centrali: Costae saepius ciliatae. Tentacula Cirriva quibusdam vix ultra duo, quibusdam nulla.

e) *Tentaculatae.*

7. *B. cucullus*: Tentaculis duobus ciliatis; Corpore hemisphaerico, Costis 6 ciliatis.

Martens Spitsb. R. p. 131. t. P. f. g. Mutzener Rotzfish.

Adelung Gesch. p. 412. t. 17. f. 9. Nom. id.

O. Fabricius Fn. Gr. p. 361.

1. B. *Tintinnabulum*: Tentaculis duobus paribus, subaequalibus, exciliatis; Corpore oblongo subquadrangulari, Costis 2? laevibus.

Slabber Phys. Belust. p. 65. t. 14. f. 1. *Die zweite Carminrothe Beroë.*

2. B. *Ovum*: Tentaculis duobus paribus, altero brevissimo; Corpore ovato, Costis 8 ciliatis.

Crantz Grönl. Hist. p. 135. *Manäte.*

Fabricius Fn. Gr. p. 362. *Beroë Ovum.*

3. B. *Hexagona*: Tentaculis 2. tripartitis, exciliatis; Corpore semiglobulari hexagono, vertice producto flabelli-formi, Costis 8 ciliatis.

Slabber Phys. Belust. p. 28. t. 7. f. 3. 4. *Die sechs-eckigte Beroë.*

4. B. *Laevigata*: Tentaculis duobus, exciliatis; Corpore oblongo-globofo, Costis rufescentibus laevigatis.

Slabber Phys. Belust. p. 47. t. 11. f. 1. 2. *Die glatte Beroë.*

5. B. *Densa*: Tentaculis duobus; Corpore oblongo-globofo, Costis - - - rufescentibus, ciliatis.

Forsk. Descr. p. III. *Medusa Beroë densa.*

6. B. *Pileus*: Tentaculis duobus ciliatis; Corpore subglobofo, costis 8 ciliatis.

Gronovius Act. Helv. 4. p. 36. t. 4. f. 1-5. *Beroë.*

Baster op. 1. p. 124. t. 14. f. 6. 7. *Altera Beroës species.*

Linn. S. N. XII. p. 1325. *Volvox bicaudatus* *) *Hout-tuyn et Stat.* Müller Nat. Syst. 6. p. 911. t. 37. f. 1.

β) Ten-

*) *Volvox* propriae Classis (mihi *Cryptozoa* dicendae) distinctum est Genus, cujus characteres sint: *Vermis simplicissimus, pellucidus, sphaericus; Sobole nidulante, saepius transparente.*

β) Tentaculis nullis.

8. *B. rufescens*: Tentaculis nullis; Corpore ovato-oblongo rufescente, costis - - -

Forsk^{al} Descr. p. III. Medusa Beroë rufescens.

9. *B. albens*: Tentaculis nullis; Corpore parum oblongo-ovato, colore igneo albido, costis - - - ciliatis, albis.

Forsk^{al} Descr. p. III. Medusa Beroë albens.

10. *B. Infundibulum*: Tentaculis nullis; Corpore ovato, costis 9 ciliatis.

Baster op. I. p. 123. t. 14. f. 5. Beroë ovata.

Gronovius Act. Helv. 5. p. 381. Beroë.

Linn. S. N. XII. p. 1324. Volvox Beroë.

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 910. Volvox Beroë.

O. Müller Prodr. n°. 2816. Beroë infundibulum.

Fabricius Fn. Gr. p. 360. Beroë infundibulum.

11. *B. Cucumis*: Tentaculis nullis; Corpore oblongo, costis depressis 8, lanceolato-ciliatis.

Fabricius Fn. Gr. p. 361. Beroë Cucumis.

12. *B. Scaturigo*: Tentaculis nullis; Corpore ovato, costis 8 ciliatis.

Martens Spitzb. R. p. 131. t. P. f. h. Springbrunnen Rotzfish.

Adehng Gesch. p. 412. t. 17. f. 8; idem.

Browne Hist. Jam. p. 384. t. 43. f. 2. Beroë.

Linn. S. N. X. p. 660. Medusa Beroë.

PHYLLIDOCE: Corpus gelatinofo-cartilagineum, saepius orbiculatum, depressum; supra radiatim concentricaeque striatum, plerisque in medio elato-umbonatum quibusdam Crista perpendiculari velatum. OS inferum centrale, subtubuloso prominulum. **TENTACULA** conferta subretractilia apice acetabuliformia, Os cingentia Discumque ordinibus plurimis quasi
Vel.

Vellere vestientia. Cirri numerosi filiformes, Tentaculis contermini, saepius Glandulis minutis pedicellatis obfessi.

1. Ph. *Vellella*: Corpore orbiculato-ovali, Umbone dorsi Crista sub-obcordata explanata; Cirris infra Limbum subulatis, simplicibus.

Imperati H. N. L. 28. C. 1. t. p. 912. *Velum marinum.*

Columna Eeplr. p. 20. t. 22. *Vellella.*

Carburi nuov. Racc. 3. *Armenistari.*

Allgem. Magaz. der Nat. 10. p. 143. f. 1-3. *Armenistari.*

Bohadsch Zooth. p. 132.

Dana Act, Taurin. 2. p. 206.

Rozier Journ. 1. p. 3.

Broune Hist. Jam. p. 387. t. 48. f. 1. *Phyllidoce.*

Forsk^{al} Descr. p. 104. t. 26. f. k. *Holothuria spirans.*

Löfving It. Hisp. p. 104. *Medusa Vellella.*

Linn. S. N. XII. p. 1098. *Medusa Vellella.*

Blumenbach Handb. p. 418. idem.

Leske Anf. Gr. 1. p. 514. *Die Segelqualle.*

Houttuyn et *Stat.* *Müller* Nat. Syst. 6. p. 127. *Medusa Vellella.*

2. Ph. *denudata*: Corpore orbiculato, Dorso sub-umbonato, Crista nulla; Cirris infra Limbum, filiformibus, glanduliferis.

Act. Angl. nro. 301. p. 2051. *Animalculum ex Tvica.*

Forsk^{al} Descr. p. 103. t. 26. f. L. 1. *Holothuria denudata?*

3. Ph. *Porpita*: Corpore orbiculato, Dorso undique aequali excristato; Cirris marginalibus filiformibus, glanduliferis.

Linn. Amoen. 4. p. 255. t. 3. f. 7. 8. *Medusa Porpita.*

— S. N. XII. p. 1196. idem.

— *Muf.* Tess. p. 96. *Porpita.*

1. *König* Beschäft. der Berlin. Gesellsch. 2. p. 295. t. 9. f. 2. 3. *Medusa umbella.*

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 123. t. 6. f. 1.
Medusa Porpita.

MEDUSA: Corpus gelatinosum, orbiculatum, supra convexum, subtus cavum. Os inferum, centrale, labiatum. Tentacula plerisque marginalia, saepius retractilia.

a) *Stipitatae.*

1. *M. Proboscidalis*: Corpore hemisphaerico, supra marginem Tentaculis sex; Stipite proboscidali longissimo, apice membrana plicata fimbriato.

Forsk. Descr. p. 108. t. 36. f. F. *M. Proboscidalis.*

2. *M. Digitale*: Corpore hemisphaerico-subconico, margine ciliis tentaculato; Stipite penicillato.

Fabricius Fn. Gr. p. 366. *M. Digitale.*

O. Müller Prodr. nro. 2824. idem.

3. *M. Perla*: Corpore campanulato supra tuberculoso, Limbo laevi, margine Tentaculis 8 teretibus capitatis; Stipite longiore plicato, apice penicillato.

Slabber Phys. Belust. p. 58. t. 13. f. 1. 2. *M. Perla.*

4. *M. noctiluca*: Corpore orbiculari depresso, verrucis punctisque brunneis, margine Tentaculis 8 rubris; Stipite extus varie plicato.

Forsk. Descr. p. 109. *M. noctiluca.*

Broune Hist. Jam. p. 385. *M. minor verrucosa?*

β. Corpore subopaco puniceo, verrucis Pisiformibus superne pleno.

Forsk. Descr. p. 109.

Brown. l. c. *M. minima subfusca verrucosa?*

5. *M. sanguinolenta*: Corpore oblongo-ovato, vertice simplici, margine Tentaculis 18; Stipite brevi apice bilobo, medio in rostrum infundibiliforme producto.

Slabber Phys. Belust. p. 59. t. 13. f. 3. *Die Karminrothe Beroë.*

6. *M. Pileata*: Corpore ovato campanulato vertice globo hyalino, margine Tentaculis numerosis, Stipite longitudinaliter lobato.

Forskäl Descr. p. 110. t. 33. f. D. *M. Pileata.*

7. *M. cacuminata*: Corpore subconico-campanulato, cruce a vertice ad Limbum tendente rufescente, margine subtus Tentaculis numerosis, Stipite Brachiis quatuor.

Forskäl Descr. 110. t. 33. f. A. a. 1. 2. *M. cruciata.*

8. *M. Cymbaloidea*: Corpore campanulato, Intestinis 4 teretibus pedunculatis e vertice ad Limbum cruciatim exeuntibus, margine Tentaculis 18, Stipite longiore pistilliformi.

Slabber Phys. Belust. p. 53. t. 12. f. 1-3. *M. cymbaloidea.*

9. *M. hemisphaerica*: Corpore hemisphaerico, Intestinis e vertice ad Limbum cruciatim exeuntibus 4 clavatis, margine Tentaculis sedecim; Stipite brevissimo quadrilobato.

Gronovius Act. Helv. 4. p. 38. t. 4. f. 7, 5 p. 379. *M. hemisphaerica.*

Linn. S. N. XII. p. 1098. *M. hemisphaerica.*

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 127. *M. hemisphaerica.*

O. Müller Prodr. n. 2822. *M. hemisphaerica.*

— — *Zool.* 1. p. 13. t. 7. idem.

10. *M. unguiculata*: Corpore hemisphaerico vertice truncato, longitudinaliter sedecim radiato, margine sedecies submarginato, Tentaculis totidem unguiculiformibus;

Stipite

Stipite longitudine corporis octies striato, apice subquadriobato.

Swarz Act. nov. Holm, 9. p. 198. t. 6. f. 1.

11. *M. ocellata*: Tentaculis nullis; Corpore orbiculari planiusculo, Limbo deflexo pendente, supra undique maculis niveis fusco annulatis; Stipite brachiis 8 lanatis, circatis,

Ex Oceano - - Magnitudinis mediae 1. diametro 2. pollicum. Ut mihi videtur Stipes quadripartitus; unicuique parti Brachia 2 villosa pollicaria, apice Cirro 2 pollicum. E centro disci, una cum Limbo undique dictis aliquo spatio ornati Ocellis, signum Corollae quadripetalae rubrum translucet. In suo Genere pulcherrimam Museis Ac. R. Holm. et Societ. Nat. Berolin. obtuli.

12. *M. Cephea*: Tentaculis nullis; Corpore subhemisphaerico, tuberculato, fusco-rufescente, margine crenato; subtus centro cirrato, Stipite Brachiis 8 ramosis, lanatis.
Forsk Descr. p. 108. t. 29. *M. Cephea*.

13. *M. octostyla*: Tentaculis nullis; Corpore hemisphaerico tuberculoso, radiis confertis pellucetibus; subtus centro cirrato, Stipite Brachiis 8 ramosis multifidis.
Forsk Descr. p. 106. t. 30. *M. octostyla*.

14. *M. undulata*: Tentaculis nullis; Corpore orbiculari convexo, margine repando; Stipite Brachiis 8 teretibus, ad basin imbricato-subfoliatis.

Aldrovandus Exfangu, L. 4. t. 18. f. 18. *Pulmo marin. Mathioli*,

Ionston Exfangu, L. 4. t. 19. idem.

Reaumur Act. Paris, 1710. p. 479. t. 11. f. 27. 28.
Gelée de Mer.

Borlase nat. Hist, p. 257. t. 25. f. 15. *Urtica marina*.

Pennant Brit. Zool. 4. p. 58. M. undulata.

Kalm It. Amer. 2. p. 117.

Martens Spitsb. p. 129. Zackener Rotzfisch.

15. *M. Persea*: Tentaculis nullis; Corpore orbiculari-conve-xo, Intestinis 4 lunatis albis; Stipite Brachiis 4 lanceo-latis.

Forsk. Descr. p. 107. t. 33. f. B. b. M. Persea.

16. *M. minima*: Tentaculis nullis; Corpore orbiculari, supra punctato-florifero petalis octonis extus bilobis, centro macula quadriloba; subtus Stipite subclavato, in-tegro.

Baster Op. 2. p. 62. t. 7. f. 5. A. B. M. minima.

β) Brachiatae.

17. *M. brachiata*: Stipite nullo; Corpore orbiculari, mar-gine Brachiis novem, apicibus novem, extimo Tentaculis novem †.

Linn. S. N. XII. p. 1098. M. brachiata.

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 127. idem.

18. *M. marginata*: Stipite nullo; Corpore orbiculari conve-xo, ora marginato, margine Tentaculis plurimis disco duplo longioribus; subtus Brachiis 4 laciniatis, discum non excedentibus.

Baster Op. 2. p. 55. t. 5. f. 2. 3.

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 124. M. aequorea.

Leske Anf. Gr. 1. p. 514. Die rothgesaumte Zvalle.

19. *M. purpurata*: Stipite nullo; Corpore orbiculari-conve-xo, margine ciliis innumeris tentaculato; Cruce, radiis Intestinisque 4 lunatis, purpureis; Subtus Brachiis 4 tere-tiusculis, longitudine disci.

Borlase Nat. Hist. p. 257. t. 25. f. 9. 10.

Pennant Brit. Zool. 4. p. 51. *M. purpura*.

Aldrovandus Exfangv. L. 4. C. 2. t. 17. f. 17. *Urtica*
6. Rond.

Browne Nat. Hist. p. 385. *M. minor annulis quatuor?*

Rondelet Pisc. L. 17. p. 533.

Ionston Exfangv. L. 4. C. 1. t. 19. f. 1. idem.

20. *M. aurita*: Stipite nullo; Corpore orbiculari-convexo, margine ciliis innumeris tentaculato; Intestinis quatuor lunatis, subtus brachiis totidem laciniatis longitudine difci.

Linn. It. Oel. p. 160. *Manätt*.

— Fn. Sv. 2. n. 2109. *M. aurita*.

— It. West. p. 172. t. 3. f. 2. idem.

— It. Scan. p. 312. 328. *Manätt*.

— S. Nat. XII. p. 1097. *M. aurita*.

Baster Op. I. p. 123. t. 14. f. 3. 4. *M. cruciata*.

Gronovius Act. Helv. p. 380. *M. orbicularis cruce*
alba.

Kalm It. Bahuf. p. 78. *Maniet*.

Loeving It. Hisp. p. 5. 105. *M. aurita*.

Blumenbach Handb. p. 418. idem.

O. Müller Prodr. n. 2820. — Ic. t. 76. 77. idem.

Fabricius Fn. Gr. p. 363. idem.

Ström Söndm.

Bomare et Aphelen Dict. H. N. 3. p. 112. n. 2.

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 125. t. 6. f. 2.
M. aurita.

Dahl Trångr. Act. p. 64. *Manet*.

Olaassen It. Isl. p. 715. *Köbmandshuer*.

Ioh. Fabricius Reise p. 256. *M. aurita*.

Pontoppidan Nat. Hist. p. 194. *Brändeböle*.

21. *M. Campanula*: Stipite nullo; Corpore disco gibbo, Limbo ampliato margine ciliis tentaculato; Brachiis quatuor piloso-cirratis,
Fabricius Fn. Gr. p. 366. M. Campanula.
22. *M. Corona*: Stipite Tentaculisque nullis; Corpore hemisphaerico, Brachiis 8 cultratis, infra utrinque dentatis, longitudine disci,
Forskal Descr. p. 107. M. Corona.
23. *M. Lunulata*: Stipite Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari convexo, Brachiis 8 simplicibus depressis trifariam subfoliatis, longitudine disci.
Borlase Nat. Hist. p. 258, t. 25, f. 16, 17. Urtica Marina octopedalis.
Pennant Brit. Zool, p. 58. M. lunulata.
24. *M. Andromeda*: Stipite Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari convexo; Brachiis 8 teretibus ramosissimis, inferius sparsim foliaceis, disco longioribus,
Forskal Descr. p. 107, t. 31. M. Andromeda.
Pallas Spicil. X, p. 29, t. 2, f. 1-3. M. frondosa.
Scopoli Introd. p. 381, idem.
25. *M. capillata*: Stipite Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari-convexo, margine sedecies emarginato, subtus radiis 16, Brachiis 4 disco longioribus confertissime piloso-cirratis,
Martens Spitzb, p. 130. Rosener Rotzfish.
Linn. Mus. Ad. Fr. I, p. 94. M. crinita.
 — *Fn. Sv. n. 2108. M. capillata.*
 — *It. West, p. 172, t. 3, f. 3, a, b. idem.*
 — *S. N. XII, p. 1097. idem.*
Müller Prodr. n. 2821. idem.
Fabricius Fn. Gr. p. 364. idem.
Baster Op. 2, p. 60, t. 5, f. 1.

Pontoppidan H. N. Norv. 2. p. 294. *Manäte.*

Gronovius Act. Helv. 5. p. 379. *M. hemisphaerica.*

Ström Söndm. I. p. 172. *Rödgoyle.*

Bomare et Aphelen Dict. H. N. 3. p. 112.

Kalm It. Amer. 1. p. 107. *Maniet.*

Act. Holm. 9. p. 195. idem.

Loefling It. Hisp. p. 5. *M. capillata.*

Schwartz upfostr. Sällsk. Fidn. 1784. p. 203. *M. pelagica.*

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 126. t. 6. f. 3. 4.

M. capillata.

26. *M. hyfoscella*: Stipite Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari-convexo, radiis e margine versus centrum fedecim triangulo-hyfoscelis; Brachiis 4 laciniatis, disco longioribus.

Linn. S. N. XII. p. 1097. *M. hyfoscella.*

Borlase Nat. Hist. p. 256. t. 25. f. 7. 8.

Pennant Brit. Zool. 4. p. 57. *M. fusca.*

Browne Hist. Jam. p. 385. *M. major fimbriata?*

β) *Borlase* l. c. p. 257. t. 25. f. 11. 12.

Pennant l. c. p. 58. *M. tuberculata.*

γ) Brachiis Stipiteque nullis.

27. *M. duplicata*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari bitabulato, tabulis aequalibus tubo centrali connexis, superiore superne cruciatim quasi dissecta, inferiore Tentaculis 7 marginalibus.

Gronovius Act. Helv. 5. p. 380. *M. Corpore superne cruciatim dissecto.*

28. *M. conifera*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari, medio dorsi in Conum capitatum elevato, Limbo

mar-

32. *Tentamen Systematis Medusarum Stabiliendi.*

marginato, Tentaculis 16; Subtus forniculo abdominali quadrangulari, cavitatibus 4 cincto distantibus.

Slabber Phyf. Belust. p. 40. t. 9. f. 5-8. *M. marina.*

29. *M. Pilearis*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari, disco capitato; Limbo foraminibus 8, Tentaculis---; Subtus forniculato-pilosa.

Linn. S. N. XII. p. 1097. *M. pilearis.*

Houttuyn et *Stat. Müller* Nat. Syft. 6. p. 126. idem.

30. *M. Bimorpha*: Brachiis Stipiteque nullis; Dorso eminente, margine Limbi ciliis tentaculato; Subtus cruce minuta, foraminibus 5 cincta.

Fabricius Fn. Gr. p. 365. *M. Bimorpha.*

Müller Prodr. n. 2823. idem.

31. *M. mollicina*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari fere depresso, foraminibus intra Limbum 12 Tentaculisque totidem; subtus annulo centrali radiato.

Forskal Descr. p. 109. t. 33. f. C. c. *M. mollicina.*

32. *M. Coelum pensile*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari-planiusculo, Tentaculis infra Limbum, disco triplo brevioribus, septendecim; Limbo subtus confertissime radiato.

Forskal Ic. t. 28. f. B.

33. *M. Patina*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari-planiusculo, margine inflexo Tentaculis plurimis Disco duplo longioribus; Limbo subtus radiis confertis, fuscis.

Forskal Descr. p. 110. t. 32. *M. aequorea.*

34. *M. marsupialis*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore semiovato, margine Tentaculis quatuor.

Linn. S. N. 1097. *M. marsupialis.*

Houttuyn et *Stat. Müller* Nat. Syft. 6. p. 127. id.

Plancus de Conch. p. 41. t. 4. f. 5.

35. *M. Pelagica*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore hemisphaerico-concavo, margine incurvato crenato, Tentaculis octo.

Loefling It. Hisp. p. 105. *M. pelagica*,

Linn. S. N. XII. p. 1098. idem.

Houttuyn et Stat. Müller Nat. Syst. 6. p. 127. idem.

36. *M. globularis*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore hemisphaerico, margine ciliis tentaculato.

Fabricius Fn. Gr. p. 364. *M. aequorea*.

37. *M. aequorea*: Brachiis Stipiteque nullis; Corpore orbiculari-planiusculo, margine inflexo Tentaculis plurimis.

Loefling It. Hisp. p. 105. *M. aequorea*.

Houttuyn et St. Müller N. Syst. 6. p. 123. *M. cruciata*.

Linn. S. N. X. p. 659, XII. p. 1097. *M. aequorea*.

Jeske Anf. 1. p. 514. *M. cruciata*.

38. *M. Reniformis*: Brachiis, Stipite, Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari-Reniformi convexiusculo, venis undique per Discum fordide flavescentibus ramosis e Globulo subverticali exeuntibus.

Slabber Physf. Belust. p. 33. t. 8. f. 45. *Nierenmessel*.

39. *M. tetrastryla*: Brachiis, Stipite, Tentaculisque nullis; Corpore hemisphaerico, Tubulis Limbi inferioris 4 prismaticis.

Forskal Desc. p. 106. *M. tetrastryla*.

40. *M. cruciata*: Brachiis, Stipite, Tentaculisque nullis; Corpore orbiculari, cruce alba.

Linn. Fn. Sv. 2. n. 2110. *M. cruciata*,

— S. N. XII. p. 1196. idem.

Ström Söndm. Beskr. 1. p. 172. idem.

Müller Prodr. n. 2818. idem.

34 *Tentamen Systematis Medusarum Stabiliendi.*

41. *M. simplex*: Brachiis, Stipite, Tentaculisque nullis;
Corpore orbiculari-convexo, Intestinis 4 oblongo-subrotundatis difformibus.

Borlase Nat. hist. p. 257. t. 25. f. 13. 14.

Kalm It. Amer. 2. p. 109. *Hafsdjur*.

Pennant Britt. Zool. 4. p. 58. *M. simplex*.

Stockholmia Erlangam missa d. xx. Jul.

1789.

M. JO. HIERONYMI CHEMNITZ

ECCLESIAE PRAESIDIARIAE GERMANICAE HAFNIENSIS PASTORIS ACADEMIAE IMPERIALIS NATURAE CURIOSORUM COLLEGAE SOCIET. SCIENT. REG. DANICAE ET ARCTOAE DRONTHEIMENSIS ELECTORAL, MOGUNTIN, ERFORD, GEDANENS, NATUR, SCRUTAT, BEROL, PHYSIOGR, LUND, ET SVEC, PRO FIDE ET CHRISTIANISMO SODALIS.

OBSERVATIONES

DE

TESTACEIS MULTIVALVIBUS

NONNULLIS

CUM

COLLECTIONEM HORUM

MUSEO ACADEMIAE NATURAE CURIOSORUM
DONO MITTERET.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. DICKINSON DRIVE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3700

PHYSICS 309

LECTURE NOTES

BY

JOHN

SMITH

LECTURE NOTES FOR PHYSICS 309
BY JOHN SMITH

Studium Conchyliologicum mihi ab ineunte aetate in deliciis fuit et adhuc senectutem — nam fere sexagenarius sum — valde delectat. Quare veniam dabunt Lectores, quando et in praesentiarum de cochleis et conchis quaedam propositurus sim. Navita de ventis de tauris narrat arator. Sic etiam Cultori Conchyliologiae et huic Studio maxime dedito Amatori hoc concedendum erit, ut de Scientia sua, quae illi tamdiu curae cordique fuit, imo post negotia graviora semper dulcissimum otium, et in tristioribus fatis atque adversis rebus, saepius solatium praebuit, verba, in his Ephemeridibus, facere et de re sua Conchyliologica *munusculum Museo Academiae Naturae Curiosorum*, quod Erfordiae asservatur, per manus multis nominibus a me ad cineres usque devenerandi *Praesidis DELII*, quem nominasse est amplissime laudasse, offerre, et consecrare liceat.

Hac vice tantum de Classe prima Conchyliologiae, quae *Testacea multivalvia* continet, et in se complectitur, pauca differere animus est. Si Deus vitam et salutem mihi in proximo anno benignissime concesserit, tunc ex unoquoque genere Testaceorum *bivalvium* quasdam Species Museo Academiae Nat. Curios. quasi pro decima transmittendas curabo. Denique de eo sollicitus ero, ut ex Testaceorum *univalvium* Classe, atque iterum ex quolibet genere huius ordinis, de Scriniis meis Conchyliologicis selecta et numerosa Cochlearum Colonia ad Museum Academiae transeat et transmigrare possit.

Testacea multivalvia a Gallis *Coquilles multivalves*, *polyconques*, ab Anglis *multivalve Shells*, a Danis *Mangeskallede*, a Belgis *Veelschalige Schulpfen*, appellantur. Hae conchae multivalves pluribus quam duabus valvulis instructae, vel ex portionibus testaceis, non quidem cardine, sed tantum cartilagine

lagine et ligamento cohaerentibus quasi conflatae seu compositae sunt.

Classis testaceorum multivalvium secundum Linnaeum, communem Doctorem Naturae Curiosorum, tribus generibus absolvitur. Primum genus Chitones, alterum Lepades, ultimum Pholades comprehendit.

Chitones plerumque octo valvulis, rarius septem, rarissime sex valvulis longitudinaliter digestis constant. Nonnulli quondam de eo dubitaverunt, num Chitonibus jure meritoque locus inter Testacea tribuendus sit. Unus e Sociis nostris, Dominus FRANKENAU, jampridem pie defunctus, singulari errore deceptus in *Actis antiquioribus Academiae Nat. Curios.* Vol. I, Norimb. 1727. *Observ.* 21. ex Chitonibus nostris testaceis coronas serpentium, seu galeas illius animantis diadematas formavit et procreavit.

„Sistimus heic, inquit, in appensa figura (nempe tab. I. „fig. 2. qua Chiton squamosus tabulis aeneis incisus certitur) galeam aut calvam Serpentis Americani capite „detractam rarissimam, quam si quis coronam serpentis „aut galeam diademata illius animantis appellare maluerit, per me liberum erit. Coloris est extus glauci „cineracei et subviridis, multisque punctulis obscure „viridescentibus in margine inferiore distincti, intus „vero subfusci. Substantia ejus fere est ossea, dura, „glabra et fornicata instar conchae venereae, unde alii „quot nudo saltem adspectu deceptos concharum classi „calvam hancce annumerare non puduit.”

Sed Linnaeum sagacissimum Naturae Scrutatorem et de Historia naturali immortaliter meritum, non puduit Chitones Testaceis adnumerasse, et me id nunquam pudebit. *)

Porrigo

*) Uberius, et eleganter, egit de *Chitonibus* ipse Rev. et doctissimus harum literarum scriptor, in Tract. *von einem Geschlechte vielschaliger Conchylien mit sichtbaren Gelenken, welche bey LINNE Chitones heissen.* Nürnberg, 1784. bey Raspe.

Porrigo Museo Academ. Nat. Curios. hac occasione centum et octo Exemplaria Chitonum, et quidem

Imo Quinquaginta Chitones squamosos limbo squamuloso. Habitant in India Occidentali. Viginti sunt natu majores, viginti natu minores, et decem minimi tenerrima aetate. Colore, forma, magnitudine notabiliter differunt. Confer. de hac Specie Linnaei Syst. Nat. Edit. 12. Spec. 5. pag. 1107, et in Opere a nobis exhibito Conchyliologico Systemat. tom. 8. tab. 94. fig. 788-791. pag. 171.

Ido quinque Chitones scabros variegatos ab Insula Sancti Thomae Indiae Occidentalis hic advectos. Videatur jam supra a nobis allegata Conchyliologia nostra Syst. tom. 8. fig. 792-793.

Quodsi aliis visum fuerit hosce Chitones non pro nova, a praecedenti penitus diversa specie, sed rectius tantum pro singulari varietate Chitonum squamosorum habendos esse, ego non dissentiam.

III. quinque Chitones denticulares, quorum carinae triangulares scaberrimae subdenticulatae apparent. Limbus squamulis cinerascensibus lentiformibus vestitus est. Rupibus Danicam Insulam crucis Indiae Occidentalis circumjacentibus instar patellarum affixae reperiuntur. Hi Chitones ceteris multo rariores sunt. Vide uberiorem descriptionem illorum in Syst. nostro Conchyliologico tom. 10. tab. 173. fig. 1689. pag. 372.

IV. Decem Chitones laeves variegatos, ex India Occidentali mihi allatos, limbo squamulis unionum instar obsito et exornato. Vid. Syst. nostr. Conchyl. tom. 8. tab. 95. fig. 803. seq. pag. 282.

V. Decem Chitones piceos granulatos corpore seu limbo aculeato. Accepi ab Insulis ditioni Regis Daniae in India Occidentali subjectis, nimirum ab Insula sanctae cru-

crucis, Sancti Thomae, et Sancti Johannis. Vid. Conchyl. nostra Systematica tom. 8. tab. 96. fig. 806-810.

VI. Decem Chitones ex rubro et albido nitidissime marmoratos. Corpus seu limbum coriaceum saepius rubicundum, sed nunquam nec squamulis nec aculeis contectum inveni. Hi Chitones in portu Grönlandiae cui nomen est Julianenshaab (id est Spes Julianae) vitam vivunt. Amicus, antiqua fide et religione de re mea conchyliologica optime meritus eos transmisit.

VII. Decem Chitones nigri Afellis cellariis (*Kellerrwürmern*) fimillimi. In Vicinia mea, nempe in sinu Codano, vitam degunt. In plantis marinis, et in superficie concharum, cancerorum aliorumque corporum marinorum frequenter deprehenduntur. Sunt tantum perexigui et nunquam, quantum ego scio, in nostri maris fundo ad notabiliorem magnitudinem adolefcunt.

Multis in hoc centenario Chitonum numero inest molluscum exsiccatum, seu Larva illius incolae et animalis, quod in hujuscemodi valvulis conchaceis vivere solet. In ore quorundam adhuc quaedam vestigia tubuli illius singularis observantur, quem Chitones more consueto ut proboscidem in unaquaque cordis pulsatione et oris respiratione emittunt et rursus retrahunt. Quibusdam speciebus horum Chitonum corpus animalis carnosum ac coriaceum, et limbum alias squamulis mirifice coloratis, vel aculeis obsitum prorsus detraxi, quo eo melius atque facilius ex forma hac sceletata, seu ex octo a me adjectis Chitonum Sceletis, substantia valvularum conchacea seu testacea cognosci, et commune vinculum chitonum cum testaceis, imo intima et arctissima cognatio cum illis, a quibusdam in dubium vocata, extra omnem dubitationis aleam poni possit.

Appendicis loco subjunxi

Imo duos turbines, qui in Systemate Nat. Linnaeano Picarum nomen obtinuerunt (vid. Linnaei Syst. Nat. Edit. 12. Spec,

Spec. 622.) In dorso horum turbinum Chitones tam firmiter se agglutinarunt, ut vi non mediocri opus esset, quando eos nunc a fede sua fixa, quam elegerunt, divellere vellemus.

Ido quatuor concreta Chitonum in quibus unus et alter alteri arctissimo nexu conjunctus et quasi copulatus animadvertitur. Num haec copula carnalis coitus ineundi gratia, aut ex aliis rationibus facta sit, peritiores dijudicabunt. Ego haec ignoro cum ignarissimis.

Possideo in mea Collectione triginta species diversas Chitonum. Quidam horum Chitonum in Oceano Indiae orientalis, alii in mari remotissimo Australi, rursus alii in oris Guineensibus Africae, denique nonnulli in littore maris Mediterranei inventi sunt. Occasione famigeratissimi itineris Coocksiani a Chitonibus, in Freto Magellanico repertis et detectis, quidam ad meos usus pervenerunt. Sed de hisce speciebus rarissimis Orientalibus, Australibus, Guinaicis, Magellanicis etc. tantum perpauca Exemplaria, uti id quilibet, me non monente, conjicere poterit, ad mei notitiam et haereditatem transferunt. Qua de causa aequiores judices hoc facile mihi condonabunt, quando jam solummodo de Copia Chitonum meorum, ex India Occidentali et Grönlandia acquisitorum, neutiquam vero de inopia et penuria mea partem debitam Museo Academiae nostrae transmiserim et obtulerim.

In Cistula a me Museo Academiae nostrae donata et lubentissime dicata collocavi praeterea ex secundo Multivalvium genere

- I. Sex Lepades de illa Specie, quae in Systemate Linnaeano Tintinnabulum vocatur. Sunt praegrandes.
- II. Sex Lepades rariores echinatas seu spinosas, Tubulis seu spinis undique circumstipatae sunt. Hanc speciem accuratius descripsi in Conchyliologia mea Systematica tom. 8. fig. 840-841. pag. 317.

III. Tres Lepades pereximiae magnitudinis de illa Specie, quae apud Linnaeum nomen *Diadema* gerit. Frustra in *Balaena* vulgari *Myfticeto* et in *Ceto* *Phyfalo* quaeruntur. Sed habitant in *Balaena* *Boope* maxime in sulcis pectoris et pinnis pectoralibus.

IV. Binas Lepades *Pollicipedes*, Gall. *Pouffepieds*, quoniam, ex multorum sententia, similitudinem pollicum in pedibus habent. Pedunculus, cui adnae sunt, squamulis granulatus conspicitur. Hae Lepades constant ex viginti et pluribus valvulis, forma et magnitudine valde inter se discrepantibus, et tantum cartilagine connexis.

V. Sexaginta Lepades anatiferas, et unam anseriferam insigniter striatam. Unaquaeque quinque valvulis constat, et pedunculo membranaceo seu cartilagineo adhaeret.

Denique ex tertio genere testaceorum multivalvium adjunxi

I. Sex *Pholades* pufillos ex quinque valvulis, partim laevibus, partim striatis et reticulatis, compositos. Exedunt cum *Teredine* ligna, trabes, tabulas navium, ideoque *Pholades* lignorum a quibusdam appellantur.

II. Septem *Pholades* crispatos. Omnes sub cardine unico dente curvo elongato in utraque testa instructi sunt. Tertiam testam accessoriam hujus speciei, quae supra valvularum cardinem locata esse solet, nunquam hucusque obtinere potui. Haec concha degit in limo portus *Islan-diae* *Vidör*.

Hafniae

Pridie Calendarum Novembris

Anno MDCCCLXXXIX.

I. H. Chemnitz.

MAXIMILIANI JACOBI DE MAN

COGITATIONES

DE

SANGUINIS ET AQUAE PROFLUVIO

EX

PERFOSSO CHRISTI LATERE.

MAISON DE LA FAMILLE DE LA...

1800

MAISON DE LA FAMILLE DE LA...

MAISON DE LA FAMILLE DE LA...

Apud Veteres Romanos, in singulis legionibus, certus erat numerus, qui, primi in acie, hastis dimicantes, *hastati* dicebantur, Graecis λογχοφόροι.

Horum unus fuisse videtur Miles, qui, fidem faciente Evangelista JOANNE *) hasta lata cuspide (id enim vocabulum λογχη designat) exanimis in cruce JESU transfixit latus, prorumpente protinus sanguinis et aquae sacro flumine.

Faceffit, ab omni tempore, multum negotii, et Eruditorum ingenia mire torfit *sanguinis* isthoc *et aquae profluvium*.

Plurimi ad miracula, ceu ad fidam aut ignorantiae, aut superstitionis anchoram, confugere: BLASIOS volo **), NIFANOS ***), THEOPHYLACTOS ****), RITTEROS *****), TARNOVIOS *****) , POSNEROS *****) , et, quos omnes recensere nil attinet, sexcentos alios.

At vero hoc est Alexandri gladio secare, non solvere, nodum: Et, quamvis divinam providentiam circa hanc rem vel maxime versatam fuisse, venerabundus agnosco, miraculorum tamen numerum haud temere ampliandum, arbitror.

f 3

Fal-

*) Cap. XIX. v. 34. ubi haec verba leguntur : ἀλλ' εἰς τῶν κρατιωτῶν λογχη αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ ἐνθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

**) in *Veslingii Syntagm. Med.* cap. X.

***) *Comment. in h. l. Joann.*

****) in *Joann.*

*****) *de aqua ex Christi latere profluente.*

*****) in *Evangel. Joann.*

*****) in *Disputat. de singularibus et mirandis.*

Fallor? an aliquis mihi objicit, „illam tamen triplicem „JOANNIS asseverationem: *qui vidit testatus est — et verum „est ejus testimonium — et ille novit, quod vera dicit **), „tergeminam (inquam) hanc assertionem plus satis indicare, „hîc singulare quid, ac vere miraculosum obtigisse? „

Respondeo, vix versus proxime sequentes inspicere, quin ex eorum nexu protinus palam fiat, longe aliud Evangelistae consilium fuisse, ut scilicet, his verbis, pondus adderet ac robor prophetarum vaticiniis **); *Acciderunt enim haec* (inquit) *ut scriptum illud comprobaretur; nullum ejus os frangetis — itemque aliud scriptum ait: intuebuntur, quem compunxerunt.*

His et alia e Theologicis addi possent; sed falcem nolo mittere in messem alienam, sat arbitratus, si dicta ostenderint, ex sacri Scriptoris verbis, quod pro miraculis militet, eliciendum nihil.

Rectius hinc alii rationis viam ingressi fuerunt; sed ita in diversa tracti, ut, quot capita, tot tantum non sensus hîc numerentur: Atque utinam ex tot modo unam licuisset opinionem reperire, cui fidenter subscriberem!

Non vero cum BARTHO LINO ***) facio, qui, loco sanguinis et aquae, serum putat cruentum ex ipso Thoracis specu promanasse.

Etenim esto! rubellum cruore serum, in omnium (quod ait) Thorace, constanter post mortem inveniri; esto! idem illud, ob corporis animique cruciatus ac turbas, praefertim, imo majori, quam solet, copia, penes JESUM obtinuisse; altius tamen penetrasse mucronem, atque adeo et interiora magisque nobilia laesisse, docet ipsa illaque propria vis verbi *ἐκκέντην ****)*, docet lente latescens hastae figura, com-

*) cap. XIX. v. 35.

**) *Exod. XII, 42. Psal. XXXIV, 21. et Zachar. XII, 10.*

***) *Epist. Med. Cent. 1. Ep. 72.*

****) *Joann. XIX, 37.*

comparata cum notabili illa cicatrice, quae increduli THOMAE manui, non digito tantum (sicut de manibus suis praemiserat JESUS) excipiendae deinceps apta censetur *).

Quid quod, summa nisi urgeat necessitas, sacrae scripturae sensus nudus deferendus non sit, nec a simplicitate literae recedendum unquam: Quis autem, qui hanc serio mecum inspexerit, non ultro fatebitur, sanguinem et aquam seorsum prodiisse, et ita quidem, ut primo sanguis, dehinc aqua proruperit?

Atque et eapropter (ut alia taceam) BAPTISTAE **) fidem non habuerim, quando confusum aquis cruorem, hastilia circum, militis in digitos oculosque delapsum, asseverat, canendo:

Tu caecus, non mente minus, quam corpore, Sanctum

Lancea et admoto pectus mucrone petisti:

Inde cruor, confusus aquis, hastilia circum

In digitos lapsus, tetigit cum lumina, morbum

sustulit;

et quae plura illius generis sequantur.

Nec tua moveor auctoritate AMBROSI! qui cum HIERONYMO, DAMASCENO, RUFFINO, TERTULLIANO, aliisque ***) , mysterio baptismatis elicitus, hinc religiose quidem, sed temere, profluentium liquorum ordinem invertere non dubitas.

Et quid referam de LAURENTIO ****), et quotquot idem cum eo opinantur?

Aquam (largior, quemadmodum et pluribus infra patebit) aquam a Pericardio recte deducunt. Sed unde sanguis? ex cute, aut musculis cuti subjectis? Nae! illa, in cadavere, rigido ferro transfixa, cruorem, notabili saltem ea copia,

*) Joann. XX, 27.

**) Libr. Pastorum.

***)(videatur VOETIUS Part. II. Selectar. Disputat. Theolog. de perfosso Christi latere.

****) Histor. anatom. de organ. vitalibus, libr. IX.

copia, quae singularem spectantis ad se rapiat attentionem, fundere recusant:

Imo vero, majori e profunditate sanguineum de vulnere exiliisse torrentem, quae superius jam dicta, ac vel ipsum verbum ἐξήλασεν, plus satis indicant.

An ideo ex vulnerata Pulmonum substantia? Non videtur: Quippe, qua ratione Pulmoneus sanguis, cui, post mortem vis nulla, nullus profiliendi impetus, collapsio et praeterea, ob aërem per vulnus ingressum, hoc viscere, sicque amplificata insigniter pectoris capacitate, exiisset de latere, nec in inferiorem potius ac posticam Thoracis partem fuisset delapsus, sane nulla ratione assequor.

Quid quod et tunc verarum per costarum interstitium lancea pectus introivisset; at huic reclamationi, reclamationi fortissime, insignis illa cicatrix, in quam non digitum, sed manum immittere (uti superius animadversum) iussus deinceps THOMAS fuit: Quali profecto cicatrici, has inter costas, nullus, si non frangatur simul costa, atque adeo sine prohibita, cum per legem *), tum per promissum **), ossis fractura, locus relinquitur;

Tantum igitur ab umbilico horum adhuc distat difficilioris hujus problematis solutio!

Venio ad Chirurgiae Batavae verè decus, dexterrimum ac amicissimum J. VAN DER HAAR.

Laetarer, si, quam ante aliquot annos, super hoc themate evulgavit ***) , opinionem amplecti liceret: Sed prohibent, quibus et haec premitur, difficultates.

Mor-

*) *Ezod. XII, 46.*

**) *Psal. XXXIV; 21.*

***) *vide Holl. Maatschappij VI. Deel 2 Stuk p. 923, quibuscum conferantur, quae, ob eodem prodita, leguntur Algemeene vaderlandsche Letteroeffeningen V. Deel 2 Stuk p. 288.*

Mortui Salvatoris sanguinem, credit, in dextro cordis ventriculo, aut in Vena Cava, non secus ac in vase fictili, post sectam venam, affolet, in duas partes secessisse: alterum coagulum, serum dixerunt alterum.

Pertuso hoc cruoris et feri communi receptaculo, Cor fuerit aut Vena Cava, sanguinem putat prodiisse, serum subsecutum.

At enim (verba sunt BARTHOLINI *) „Frigus non „statim Christi corpus invasisse, norunt illi, qui morituris „adesse solent, integro subinde die, post animae exilium, „permanere in cadavere calorem superstitem, confirman- „tes; ut nulla congelatio liquorum, in Christi corpore, po- „tuerit induci.,,

Verum dabo (quamvis invitus) dabo, tot poenarum agitationibus inflammatum (quod urget) ac tenebricosi insuper trihorii frigore condensatum JESU sanguinem, secedente sero, vere coivisse: Haud facile tamen mecum quispiam intellexerit, qui fieri potuerit, ut coagulata ejusmodi massa non in inferius ac posticum pectoris cavum delapsa fuerit, sed *Lateris de vulnere* egressa, quid? Sero citius se propuerit.

At mitto controversias; et, quid ego opiner, *Leſtor Benevole!* dum sciscitaris procul dubio curiosior, tuam ne patientiam fallere videar, mox expedio.

Agedum! per cuncta et singula eundo, reminiscere quaeso mecum, quae in horto *Gethsemane*, dehinc coram ANNA, CAJAPHA, in Judaeorum synedrio, penes PILATUM, HERODEM, sed imprimis in horrendo supplicii loco, *Golgotha*, perpeſsus fuerit JESUS! Quid animi presso tanta poenarum mole divino Redemptori fuisse putas?

Facile

*) *Epistolar. Cent. I. Epist. 72.* Conferri et meretur MORGAGNUS *de sedib. et caus. morbor. Epist. XIX. Art. 17.*

Facile mecum fateberis, nullam naufragam puppim tot unquam procellis jactatam, tot maris undis verberatam, tot scopuli ictibus collisam, quam angoris, doloris, horroris procellis, undis et ictibus agitata fuerit, concussa et veluti contrita pacifici Sospitatoris anima.

Sed idem illi, ac nobis, animae nexus cum corpore fuit,
Par mobile Corpus.

Non igitur miraberis, tot tamque violentis in Mente agitationibus, et Machinam ipsius Corpoream misere quassatam fuisse.

Est rationi, est experientiae consonum, sub eiusmodi mentis turbis, quamdiu illud irritabile principium in corpore regnat, quod omnium motuum causa et vere *ἑστὸν* nuncupatur, vasa arteriosa minora constringi; tantoque fortius et plura, quanto mentalium commotionum et violentia et numerus sunt majores.

Maximam proinde concludo et multorum canalium hinc fuisse constrictionem.

At eadem haec constrictione immanet, quantum aucta fuerit infando ipsius corporis dolore: Quem JESUM subiisse, negaverit nemo, si lividam alapis faciem, lacerum flagellis dorsum, faucium spinis caput; si acuminatum e cruce prostrans sedile, ferocem omnium artuum extensionem; si ferreos respexerit ac trabales, per tendineas manus pedesque adactos, clavos.

Aucta fuerit a repentino aëris, nudum corpus alluentis, frigore, dum trium horarum tenebrae atro noctis tegmine terram obvolverent.

Aucta denique a vinculis, quibus brachia, si non et crura, maledictae trabi adstricta saeviter; atque ita non minores tantum arteriae compressae, sed et majores oppido angustatae fuerunt.

Tot vasis arctatis et inter haec insignioribus, quantus circulantibus humoribus obex! quanta cordi resistentia!

quan-

quantus in momenta, pro gliscentium poenarum pondere, ad-
jectus utrique cumulus!

Ergo purpureus sanguis, in vasis liberis congestus,
non potuit non insignem ibi produxisse et expansionem et
attritum.

Id autem in Aorta cum vel maxime obtinuerit, dubium
non est, quin arteriae coronariae multum dilatatae fuerint,
ac sanguinis plus solito per cordis detulerint parenchyma.

Major hinc secretio liquoris illius roridi, qui intra Pe-
ricardium iugiter exhalat, Cordi suam lubricitatem mobilita-
temque servaturus.

Verum enimvero! eadem illâ Aortae plenitudine, ex
circulationis lege, factum fuerit, ut cor sinistrum non expe-
dite fatis se potuerit evacuare; consequenter nec venae pul-
monales, nec ejusdem nominis Arteria, neque cor dextrum.

Haeserit itaque et ante dextrum ventriculum, in Auri-
cula dextra et Vena Cava, accumulati sanguinis copia; illa-
que tanto insignior, quanto magis et procul dubio tremulae
prae doloribus Musculares Fibrae acceleraverint humorum
per venas ad cor reditum.

Sic igitur congesto sanguine, uti memorata Vena, ita
et Auricula haec dextra referta insigniter et expansa fuerit*):

g 2

Sed

*) Quantopere interdum, impedito per Pulmones libero sanguinis circuitu,
vena cava expandatur, patet ex MORGAGNO (*de sedib. et caus. morbor.*
Ep. XIX. art. 17.) qui, in suspenso, venam cavam descendentem
cruore valde extensam reperit. Idem de Auricula dextra et venae ca-
vae sinu, post asthma, memorat C. M. FORLANUS, *Rarior. obs. decad. I.*
P. 75.

RIOLANUS in *Gassendum*, p. 111. meminit strangulati, cujus vena cava,
prope Cor, ad molem pugni fuerat dilatata. Similem Historiam de sus-
focata notat FONTANUS *Cons. resp.* p. 59. Imo C. CONSENTINUS
p. 284. in strangulatis animalibus, aliquando venam cavam rumpi,
scribit: videatur HALLER in *institut. Med. Boerhav.* §. 619. in Nota.

Sed,

Sed et eapropter venosus, a Corde per Coronarias redux, sanguis minus libere potuit recipi: Dum eadem praeterea venae, a dilatatis arteriis fociis ubique pressae et coangustatae, segnius revexerint redeuntes humores.

Quid inde! Roridus Pericardii latex, pro aucta sui secretionem, resorptus non fuerit.

Accreverit itaque liquor; et Pericardium eo tandem extensum non secus et inflatum fuerit, ac si vero turgeret hydrope.

In hoc statu mortuo demum JESU, omnis sanguis arteriosus, relaxatis spasmodicae constrictionis vinculis, transierit in systema venosum, accumulatum jam ibi sanguinem novo cumulo adaucturus.

Haec rerum facies, haec cadaveris fuerit conditio, cum, sive petulanti protervia, sive Judaeorum captandi favorem studio; sive quacunque alia causa instigatus, Miles cuspide sacrilega latus transfigit, eque vulnere cruoris et aquae fundit rivum.

Animadvertis, *Honoratissime Lector!* ratiocinationis meae telam jam eo pertextam, ut utriusque liquoris profluvium tribus verbis enodaverim.

392.

Pona-

Sed, ex alta voce, quacum JESUS animam in cruce reddidit, forte mihi quispiam regeret, respirationem illius utcumque liberam fuisse, indicio, nullam in Pulmonibus sanguinis obtinuisse congestionem. At vero aequa ratione parique jure et inde deducendum foret, per omne crucis martyrium minime fatigatum, aut viribus fractum fuisse Salvatorem; id quod tamen nemo sanior unquam crediderit: Ergo ex hac vocis intentione, me contra, concludendum nihil, cum eadem supernaturalis fuerit, ac folius divinitatis, nova etiam nunc, eaque majori, cum efficacia influentis effectus; quo palam fecit CHRISTUS, se posse, si vellet, post tot exantlato labores, Divinitate sua vitam suam protrahere; sed, cum consummata essent omnia, eandem, humanitate hac sua divina sustentatione privata, sibi que relicta, libenter et ultro deponere.

Ponamus, per dextrum latus, ad imum decimae Costae marginem, ante initium Cartilaginei undecimae Costae extremi, immite ferrum intrasse corpus, et obliqua directione ascendendo, per hepatis transiisse parenchyma, ac sanguine turgidam trajecisse, qua proxime hic in directionis linea adjacet, Venam Cavam descendentem; dehinc, progrediendo, et ipsum feriisse Lympha gravidum Pericardium: Res in propatulo est, et cujusvis bene munctae naris assensum mihi polliceor, non potuisse non, quidquid transadacta vena, *supra vulnus*, congestum habuerit sanguinis, (nullo ab inferioribus ascendente) uno protinus impetu, per factum in hepate canalem, prorumpere, similique vi copiosum Pericardii latitem insequi.

Et sane! servato, in omnibus, sacrae historiae sensu ac ordine, non aptiorem explicationis viam facile mihi quispiam monstraverit. Quid quod et hac ratione, sine ossis fractura, locus relinquatur insigniori illi cicatrici, de qua superius monitum fuit.

Favet praeterea huic meae opinioni XAVERII *Historia Christi Persica; a Ludovico de Dieu edita*, quae dextrum Sospitatoris latus perterebratum asseverat.

Favet Arabica versio, teste KIRSTENIO *), Medico, Arabicae Linguae apprime gnaro, cujus haec verba sunt: *Latus illud Servatoris nostri Jesu Christi, in Cruce pendens, quod militum unus lancea aperuit, dextrum fuisse, omnes textus Arabici, tum typis excusi, tum calamo exarati, summa constantia docent.*

Favent antiquissimae Picturae et Veteres Nummi (quos inter aureus ille Constantinopolitanus, isque optimae notae) qui omnes latus dextrum perfossum repraesentant **).

*) in *Praefatione Grammaticae Arabicae*.

***) Vide LAMPE *Comment. analytico-exegetica in Evangelium Joannis Tom. III, p. 628, in Nota*.

Imo RITTERUS *) prophetam putat *Ezechielem* **) ad hoc latus alluisse, quando inquit: *Ecce aquae redundabant a latere dextro.*

Et Hesychius cum PROCOPIO, quod, secundum *Leviticum* ***), agnus ad latus arae septentrionale, h. e. dextrum, mactandus esset, ad agnum transferunt, traditum pro peccatis mundi, et in dextro latere transfixum.

Verum haec vobis dijudicanda relinquo, quibus per Divinorum Oraculorum latifundia inoffenso pede datur progredi.

Id unum superaddiderim, separatum illud cruoris et aquae profluvium indubitatum sistere extincti jam Crucis supplicio Redemptoris indicium;

Quandoquidem, si nondum vere exspirasset JESUS; si circa Cor, Regiam vitae Domum, humorum quantuluscunque superfuisset circuitus; profecto vulnerata vena cava adfluentem iugiter ab inferioribus sanguinem uno jugique rivo projecisset, nec ulla ratione distingui potuisset Pericardij Liquor.

Neomago Onoldum
missa d. XXI. Novembris
MDCCLXXXIII.

EX-

*) *Dissertat. de aqua ex Christi latere profluente.*

**) XLVII, 2.

***) cap. I. II.

EXPERIMENTA
NONNULLA CHEMICA;
CUM SPECIEBUS DUABUS
MINERARUM PLUMBI
CARINTHIACARUM,
INSTITUTA,

AB

JUSTO CHRISTIANO HENRICO HEYER
PHARMACOPOLA BRUNSVICENSI.

1912

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

RECEIVED

APR 10 1912

§. I.

Quis hodie adhuc ignorat, cognitionem illius *Acidi*, quod *Bergmannus*, et *Scheelius*, chemici celeberrimi, primum in Lapide *Ponderoso*, et Hispani *d'Elhuyar*, etiam in minera usque huc neglecta, veteribus tamen iam sub nomine *Spuma Lupi* seu *Lupus Jovis* cognita, invenerunt, quodque *Bergmannus* indolis esse metallicae praesumebat, per experimenta Hispanorum illorum, viro- rum doctissimorum, in certitudinem esse redactam. Cum *Grenius*, Prof. Halensis, scripta illorum gravissima, ex Hispanica lingua in Anglicam versa, inde in Germanicam verterit, *) simulque historiam et Spumae Lupi, et Lapidis Ponderosi, enarret, quod et antea iam celeberrimus *Crellius* brevi de Lapide Ponderoso tractatione fecerat: **) non mihi necesse est hoc repetere, sed naturam utriusque minerae satis cognitam suppono. Nemi- ni quidem, quod ego sciam, post Hispanos d'Elhuyar, contigit, ut ex hoc Acido metallum illud novum obtineret; si illud excipio, quod *Raspis* ex duabus Lapidis Ponderosi Speciebus, in Cornubia (*Cornwallis*) magnum per tractum obviis, obtinuisse narratur. ***) At *Klaprothius* Berolinensis, per experimenta chemica, mineras illas nil nisi Ferrum, cum Magnefio coniunctum, esse reperit, ****) idem contra Spumam Lupi Poldicensis veram Spumam Lupi declarat. Mine-

*) Don *John Joseph*, und *Don Fausto*, de Luyars chemische Zergliederung des Wolframs etc. aus dem Englischen übersezt von *Fr. Alb. Carl Gren*, Halle 1786.

**) *Chemische Annalen* 1784. 2 Band S. 195 — 207.

***) — — 1785. 1 — 546.

****) — — 1786. 2 — 503.

Mineralogis igitur non contemnendum videbitur, experimenta illa per hominem Germanum etiam confirmata videre.

§. 2.

Acidum hoc, sive Metallum, nondum proprio nomine gaudet, per experimenta autem nonnulla, quae cum duabus Speciebus *minerarum Plumbi* institui, quae maxime scopus huius tractatus sunt, reperiri hoc Acidum etiam cum *Plumbo mineralisatum* inolui; quibus experimentis etiam praesumptio quorundam confirmatur, illud, sicut Arsenicum, Sulphur, et nonnulla Acida mineralia, metallis tanquam medium mineralisandi inservire: quibusdam visum est, inter alia ex insigni pondere Crystallorum Stanni, Stannum in his Crystallis ope Acidi nostri esse mineralisatum, quod tamen nemini adhuc ex illis restaurare contigit. Certius vero videtur, inesse in *minera Solari Nagyagensi Transylvaniae*. *Bergmannus* quidem V. C. Acidum Molybdaenae esse putat, nonnulla vero experimenta, quaecum minera illa institui, Acidum nostrum esse, me iudicare iubent, sed futura experimenta certitudinem dabunt. *Wernerus* celeberr. etiam opinatur, Galenam piceam sic dictam (*Pechbende*) ex fodina *Wagsfortiana* prope oppidum Joannis Georgii, ex acido nostro cum ferro coniuncto, consistere, quam opinionem etiam alii per experimenta confirmatam sibi reperisse videbantur; *) sed a *Klaprothio* experientissimo satis refutati sunt, qui novum in illa et proprium metallum reperit, quod *Uranium* appellat. **) Tamen non dubito, Acidum nostrum cum pluribus adhuc metallis coniunctum in posterum repertum iri. Cumque hoc Acidum sive Metallum modo Lapidis Ponderosi, modo Spumae Lupi nominetur, quae ambo vero species tantum unius generis esse videntur, nam in Lapide Ponderoso cum Calce, in Lupi Spuma cum Marte, et pauxillo *Magne-*

*) *Bergmännisches Journal* 2. Jahrgang. 6 St. S. 612.

**) *Chemische Annalen* 1789. 2 Band S. 387—403.

Magnesium, et in ambabus mineris, ex Carinthia, cum Plumbo unum fit: liceat mihi metallum nostrum novo nomine *Vulcani*, et Acidum, aut si mavis *Calcem*, eiusdem *Acidum sive Calcem Vulcani*, appellare; quo significetur, vehementem ignem postulari, ut reducatur in metallum. Haec denominatio me simul incommodo liberat, ne Acidum nostrum longa circumscriptioe denominare cogar. Maluisssem quidem nomen dare a Satellite Jovis, ad significandum, Lapidem ponderosum saepissime cum mineris Stanni per errorem confundi, in illo, sicut in Spuma Lupi olim, ex opinione quorundam, Stannum esse inventum, denique ambas has mineras, in Germania certe, in vicinia minerarum Stanni effodi: at vero Satellites Jovis nomina propria nondum acceperunt. Loco veteris nominis, Spuma Lupi, sive Lupus Jovis, *Wolframum* praeferendum existimo.

§ 3.

Venio nunc ad experimenta mea.

I. Minera *prima*, quam his destinaveram, sub titulo: *BleySPATH* aus *Bleyberg* in *Cärnthen*, mihi missa, consistebat ex tabulis tenuibus quadrangularibus parallelepipedis, saepe etiam sexangularibus, magnitudine quartae partis pollicis, maioribus tamen quibusdam, quibusdam minoribus. Intererant etiam, qui perfecti cubi videbantur. Color erat ex cinereo ochroleucus, adhaerebant autem Calci duro eiusdem coloris. Intus Crytalli erant lucidae, cinerae, splendore vivido.

Gravitas specifica erat 4, 7.

Per se, ante tubulum ferruminatorium, Plumbum redire nolebat, quod frustula Spathi albi Plumbi, ex Hercynia, statim efficiebant.

Cum Alkali minerali contra statim reducebatur, quod experimentum mihi iam monstrabat, mineram hanc non esse

Spathum plumbeum commune, five per Acidum aëreum Plumbum mineralisatum.

Nonnullae Cryftalli per se leniter calcinatae non decrepitabant, sed tantum fiebant friabiliores.

Cum aëre dephlogificato in carbone non defaltabat; dum tenebatur autem cum carbone alio, abiit in scoriam rubiginosam, globulis plumbeis mixtam.

Cum pauxillo Boracis fundebatur per aërem dephlogificatum, in scoriam vitream albam, cum globulis metallicis.

Cum Alkali minerali in scoriam rubiginosam cum globulis plumbeis; carbo erat luteo colore cinctus.

Cum Sale microcosmico in scoriam vitream rubiginosam, in qua, cum fricaretur, nullum plumbum erat conspiciendum.

Terrestre huius minerae nec liquefiebat per se, nec cum borace, fiebat friabilius, borax autem a carbone imbibebatur.

§. 4.

Cum ex forma cryftallorum, cubicae appropinquantium, concluderem, Salis Acidum inesse, antea mihi parere studebam purum Alkali minerale, cui simul inhaereret Phlogiston, quod tamen praecipue nihil contineret de Salis et Vitrioli Acido. Id via brevissima me obtenturum iudicabam, si Saccharum Saturni cum Sale mirabili puro miscerem; providebam autem, ut tantilla modo portiuncula Sacchari Saturni potius superesset, ne quid Acidi Vitriolici acciperem. Vitriolum Saturni postquam per filtrum separatum, et aqua edulcatum, erat, evaporabam colatum ad siccitatem leni calore.

§. 5.

Huius Alkali mineralis acetati unciae uni miscebam tantundem minerae meae pulverisatae, et in tegulo tecto ponebam

bam in ignem candentem. Simulac massa incipiebat candescere, etiam flagrare, cum flamma, coepit. (Quod mihi argumentum esse videtur, saccharum Saturni non, ut plerumque creditur, cum Aceto destillato, sed potius cum crudo parari, nam etsi Sal candidissimum erat, alterum tamen experimentum docet, non mineram, sed Phlogiston potius aceti, deflagrationem effecisse.) Post deflagrationem adhuc saepius offerebat flammulam caeruleam. Ignem nunc augebam usque ad liquefactionem; non liquide quidem instar aquae fluebat, attamen bene ~~effundi~~ poterat. Post refrigerationem materia ex fusco nigrescebat.

§. 6.

Et materiam effusam, et tegulum, aqua superfundebam. Aqua viridescebat; celerioris solutionis causa in loco calido posita, solutio colorem egregium hyalinum accipiebat, qui refrigerando paululum decolorabatur. Post dissolutionem, et teguli elotionem, solutio per filtrum traieciabatur; residuum in filtro remanens et a salinis partibus liberatum, nigrum erat et impletum globulis Plumbi, quos non separabam. Liquidum filtratum designabam littera (A).

§. 7.

Residuum (§. 6.) una cum charta, miscebatur iterum cum Uncia una salis (§. 4.) descripti, et successive, sicut prima vice, igni fusorio subiiciebatur. Flamma redibat. Materia liquefacta, effusa, et salibus elotis, quorum solutionem filtratam littera (B.) designabam, inveniebatur in Residuo, quod adhuc atrum erat, Regulus plumbeus, qui cum nonnullis globulis minoribus drachmas tres, et grana sedecim, ponderabat.

§. 8.

Ut scirem, an in Residuo (§. 7.) adhuc Plumbum in-
sit, illud candefaciebam. Nullum Plumbum reducebatur;
omne potius in pulverem lutescentem mutabatur, quo Sebum
deflagrabam, et admiscebam semiunciam Salis Tartari. Et
cum hoc iterum liquefacerem, postquam effusa massa in aqua
erat soluta, reperiabantur adhuc grana quadraginta duo
Plumbi. Etiam inhaerebant tegulo nonnulli globuli, qui se-
parationi resistebant, et grana duo ponderare videbantur. Li-
quidum filtratum designabam littera (C.).

§. 9.

Residuum (§. 8.) in filtro remanens, et elotum, erat
atrum. Candefaciebam; quo facto colorem acquirebat luci-
dum fuscum. Cum superinfunderetur Acidum Nitri, et in
loco calido reponeretur, omnia in mucilaginem fuscam muta-
bantur. Haec aqua diluebatur, percolabatur, remanentia
mucilaginea vero iterum tam diu cum Nitri Acido digereban-
tur, donec mucilago albesceret. Solutio haec, cum priori
mixta, littera (D) designabatur. Mucilago vero abluta ex-
siccata et candefacta, pulvis fiebat crassus, pondere septem-
decim grana habens, qui nil nisi filicea terra erat. Haud ne-
gaverim, hanc terram repetita tractatione ex tegulo partim
solutam esse.

§. 10.

Cum Acido Vitriolico ex liquore D. (§. 9.) nihil statim
praecipitabatur; igitur neque Plumbum, neque ponderosa
terra, inerat. Cum spiritu Salis Ammoniaci caustico contra
praecipitabatur mucilago subfusca, quae edulcata, siccata et
candefacta pondere grana quatuordecim habebat; et ulteriori
disquisitione ex granis sex terrae Aluminis, et octo Calcis
Martis composita reperiabatur. Ex liquore separato cum
Alcali

Alcali minerali adhuc separabatur terra calcarea, quae calcinata quadraginta et septem grana ponderabat.

§. 11.

Solutio Salina A (§. 6.) solutionem Argenti, et Mercurii vivi, candide quidem praecipitabat, praecipitatum vero in Acido Nitri redissolvebatur. Eodem modo et sedimentum solutionis terrae ponderosae in Acido Salis per copiosius Acidum Salis redissolvebatur. Pauxillum quoque evaporabatur, ubi massa remanebat unctuosae, quae crystallos distinctas non dabat. Solutio B (§. 7.) contra dabat crystallos irregulares, qui tamen cum crystallis Alcali mineralis aliquid similitudinis habebant. Igitur nec Acidum Salis, nec Vitriolicum inerat, me autem expectatio mea fefellerat. Nunc tentabam, an per Acida nihil praecipitaretur? Sed nec Nitri, nec Salis cum Acido separabatur aliquid; mixtum vero cum ambobus egregium colorem citrinum accipiebat. Cum Acido Vitriolico primo viridescebat, cumque saturata esset, aut cum fortasse Acidum superabundaret, colorem saturatum viridem accipiebat; praecipitabatur autem nunc etiam nihil. Cum vero exigua haec, quae tentando acquisiveram, evaporarem, separabatur ex solutione, cum Nitri et Salis Acido, pulvis citrinus, qui mihi character *Acidi Vulcani* erat; ex illa vero cum Vitriolico pulvis, ex luteo virescens.

§. 12.

Parva haec per tentamina cum cognovissem, quomodo solutio mea tractanda sit, liquidum A. B. C. saturabam Acido Vitriolico. A primo lutescebat; post saturationem vero acquirebat colorem luteo virescentem; B mox diluto colore hyalino gaudebat, post saturationem pulchro citrino; C tantum in fine saturationis monstrabat exiguum colorem viridem. Solutiones omnes leni calore evaporabantur. In solutione A semel post refrigerationem exstiterant egregiae Crystalli viri-

virides Salis mirabilis, sub quibus tamen nullum sedimentum reperiebatur, ergo omnes ad siccitatem usque evaporabantur. A et B nunc facta erant massa salina iniucunde viridis, quae maculas ostendebat lutescentes, C crystallifata erat in Tartarum vitriolatum regularem.

§. 13.

His massis salinis (§. 12.) superinfundebatur aqua. De A et B remanebat pulvis fordide virescens. Ambae uni filtro infundebantur, et solutiones uno tempore iterum evaporabantur, et cum siccae erant, in tegulo ferventer calefiebant quidem, sed non candesiebant. Post solutionem remanebat similis pulvis, liquidum vero semper adhuc viride erat. Eam ob rem massa salina, iterum siccata, tamdiu leviter candesiebat, donec color viridis in rubiginosum mutaretur. Nunc remanebat dissolutione ingens copia pulveris rubiginosi, qui cum omni praecedente in uno filtro collocatus, aqua ablutus, et in aëre siccatus, ponderabat grana nonaginta et octo.

§. 14.

Tartarus vitriolatus ex liquido C. (§. 12.) etiam aqua superfundebatur, remanebat aliqua mucilago albida, quae abluta et siccata, grana quatuor cum dimidio ponderabat. Erat et haec calx seu Acidum Vulcani. Separatum liquidum nunc nihil amplius (Acidi) videbatur continere, et ob eam rem defundebatur.

§. 15.

Cum liquido salino ex A et B, (§. 13.) quod non amplius viride, sed lutescens erat, spectaculum mihi cogitabam parare, quod olim iam me et alios valde delectaverat. Ex Lapide Ponderoso, et Wolframo, examinato nempe simile liqui-

liquidum obtinueram, ex quo, quantum poteram, separaveram Acidum Vulcani; de quo alio loco scripsi. *) Jam hoc lixivium, ut tunc, tanta aquae quantitate diluebam, ut ampulla mensurae unius usque ad collum impleretur, cui adhuc aliquid Acidi Vitriolici addebam. Huic Liquido inferebam filum pendens ferreum, et cum voluptate spectabam, quomodo filo mox particulae virides, muscum imitantes, fasciatim adhaerescerent, mox totae nubes se aggregarent. Post sex circiter horas jam dimidia ampulla desuper viridis erat, post duodecim autem ampulla tota, pelluciditate amissa, atrocaerulea. Post diem tertium ferrum exedi coeperat. (Verisimile est, caerulefcentiam celeriore inde derivandam, quod primo in hoc liquido plus Acidi Vulcani contentum fuerit, quam in pristino; deinde quod in statu fuerit phlogificato; tertio etiam plus minusve Acidi, quod additur, eo multum conferre posse videtur.) Cum vero effervescentia esset finita, solutio sensim sensimque fusca fiebat, filum erat corrosum, ligula vero, ex qua pendeat, erat atrocaerulea, pars vero illius extra ampullam Sale caeruleo, alboque, obducta. In fundo erat aliquid praecipitatum, a quo liquidum defundebatur, praecipitatum vero atrum flosculosum colligebatur, edulcorabatur et siccabatur; super carbonem cum aere dephlogificato, ex Magnefio, liquefiebat. Liquefiebat autem difficulter, nam opus fere erat unciis duodecim. Restabat substantia cinerea pulverosa, ex qua magnes attrahebat pulvisculum. Alia inde portio cum pauxillo gummi sandaracae miscebatur, et eodem modo liquefiebat, quod nunc cum unciis aeris circiter octo, succedebat. In carbone reperiebatur granum simile scoriae ferri, quod per microscopium erat splendens, caeruleum et striatum, instar Antimonii; sed nec integrum, nec disruptum, a magnete attrahebat.

§. 16.

*) *Taschenbuch für Scheidekünstler und Apoth.* 1788. S. 145. etc.

§. 16.

Secundum hoc experimentum itaque accepi ex uncia una huius mirrae, et quidem secundum

- §. 7. 8. Unciam semis Plumbi.
 — 13. 14. drachmam unam et grana quadraginta quatuor cum semisse Acidi Vulcani.
 — 10. quadraginta et septem grana Calcis, aere destitutae.
 — 9. grana septemdecim terrae siliceae.
 — 10. grana octo calcis Martis.
 — 10. grana sex terrae Aluminis.

Uncia semis drachmae tres et granum dimidium.

De qua summa fortasse subtrahendae sunt terra silicea, et Aluminis, ex tegulo quippe verisimiliter extractae. Quod deest, cum aqua effundebatur. Calcarea terra adhaerere potuit terrestri, sicut et Mars, maximam partem.

§. 17.

In experimento iam narrato verisimillimum mihi erat, me non omne Acidum Vulcani accepisse, nec methodum illam esse facillimam; sed alteram, quae mihi etiam ad Acidum hoc ex Wolframo et Lapide Ponderoso obtinendum commodissima fuit, esse praefereendam, ut scilicet talia cum anaticis partibus Alkali vegetabilis, liquefiant. Poteram adhuc drachmas quinque huius minerae in hunc usum adhibere, tantum enim pulveris mihi supererat; has itaque cum anatica portione Salis Tartari miscebam, et in tegulo igne candenti imponebam. Materia nec deflagrabit, nec effervescebat, sed brevi tranquille fluebat. Nunc effundebatur et cum aqua solvebatur. Remanebat albidum sedimentum in ochroleu-
cum

cum spectans, quod siccatum denuo cum uncia dimidia Salis Tartari liquefiebat.

Cum quantitatem Plumbi scirem, et terras nossem, non amplius inquisivi in Residuum.

§. 18.

Lixivia vero §. 17. Acido Nitri saturabantur. (Eligebam hoc, quia Nitrum regeneratum exigua quantitate aquae facile solvitur, experientia autem prioribus experimentis me docuerat, hoc Acidum, in statu illo, quo adhuc cum aliis Salibus mixtum, et nondum siccatum, est, facile resolvi, contra vero omni solutioni in aqua resistere, si liberum salinis partibus candefactum sit; quod infra pluribus demonstrabo.) Lixivia inde ambo lutescebant; illo tantum discrimine, quod lixivium primae solutionis, cum prima gutta Acidi, turbabatur, secundae vero non nisi paulo ante saturationem, et perparum ex illo praecipitabatur. Quamquam etiam primum semper iterum pellucidum fiebat, usque dum Sal Alkali non amplius in Acidum Vulcani agere posset, sedimentum ex ambobus in unum filtrum colligebatur, et aqua ablutum aere exsiccabatur. Album erat, pondere granorum sexaginta et novem.

§. 19.

Lixivium de sedimento §. 18, filtratum, et aquam, qua illud ablutum erat, leni igni evaporabam. Mox coibat in superficie, in latere et in fundo vasis pellicula alba et tenax, quam commode a liquido salino separare poteram. Traiciebam per filtrum, et liquidum usque ad siccitatem evaporabam; tunc inveniebam inter Nitrum adhuc magma album, quod abluto Nitro praecedenti addebatur. Lixivium denuo evaporabam, praecipitati adhuc perparum erat, quod cum superioribus ablutum et siccatum triginta grana habebat.

§. 20.

Lixivium remanens §. 19. aqua dilutum, et cum Acido Nitri acuatum, iniecto filo ferreo, nolebat caerulescere, post horas duodecim fusca erat, et defundebatur.

§. 21.

Acidi, quod hac methodo acceperam, pro portione, multo erat plus, quam quod primo experimento; quoniam ex his quinque drachmis grana nonaginta novem (§. 18. 19.) acquisiveram. Pauxillum in Acido Nitri, aut Salis, digestum, mox egregium *colorem citrinum* accipiebat; nihil itaque remanebat dubii, esse *Acidum Vulcani*.

§. 22.

Aliquid huius minerae etiam, cum Acido Vitriolico diluto, aliquamdiu digesseram; qua operatione partes aquosae evaporabant. Concentratum liquidum nunc accipiebat colorem excellentissimum caeruleum, quod aqua dilutum multas per septimanas sine mutatione pulcherrimi coloris stetit, Perfundebam per chartam emporeticam albam, quae etsi inde friabilis fiebat, tamen et sicca manebat caerulea. Residuum album nolebat caerulescere, novo cum Acido Vitriolico viridescebat. Hactenus autem mihi nondum contigit, ut ex illo colorem caeruleum durabilem in forma sicca obtinerem.

§. 23.

II. Venio nunc ad experimenta illa, quae *cum alia minera Plumbi institui*, quam sub nomine: *würflicher Bley-spath, aus Villach, in Cärnthen*, acceperam. Consistebat ex parvis crystallis cubicis regularibus, partim oblongis, magnitudine lineae, et minoribus; color erat sicut praecedentis, cohaerebant autem per terram pulverosam, coloris obscurioris. Calcem induratum non inveni. Aqua lavans terreum
sepa-

separare studebam, quam post operationem, crystalla tantum pura retinebam.

§. 24.

Gravitas specifica erat 5, 522.

Igni candenti leni exposita dissiliebat, et pulverem crassiusculum colore paulo obscuriori reddebat.

Ante tubulum ferruminatorium disrumpebatur, addito Alkali minerali plumbum continuo reducebatur.

In carbone, aeri dephlogisticato exposita, etiam aliquoties dissiliebat, postea vero brevi liquefiebat. In carbone erant nonnulli globuli Plumbi, colore iridis, carbo autem citrino obductus erat.

Frustrulo cum Borace liquefacto, plumbum celeriter reductum est, Borax forma vitri atrocaerulei pone iacebat, carbo obductus erat colore purpureo.

Frustrulum cum Alkali minerali aeri illi expositum, dabat scoriam rubiginosam, cum alba mixtam, in qua Plumbum in globulis erat.

Frustrulum cum Sale microcosmico scoriam dabat albam impellucidam cum maculis nonnullis rubiginosis. Carbo obductus erat colore albo; Plumbum reductum non reperiabam.

§. 25.

De his crystallis puris (§. 23.) pulverisabam unciam cum anatica portione Salis Tartari, et in tegulo ponebam in igne candente, ubi mox massa tranquilla fluebat. Effusa et refrigerata accipiebat colorem bellum sulphureum, in fundo tamen rufescebat; cuius causa erat calx Plumbi, quae ob gravitatem maiorem fundum petierat et figuram crystallinam, coloremque Lithargyrii ostendebat. In destillata aqua massa mox solvebatur, solutio per filtrum traiciebatur. Liquorem filtratum nominabam Littera E; cui etiam miscebatur illud,

quod per elotionem teguli de liquido edulcato obtinueram. In residuo inveniebam globulum Saturni, quem separavi.

§. 26.

Residuum in filtro remanens (§. 25.) liquefaciebam iterum cum drachmis sex Salis Tartari, effusam massam luteam tractabam, sicut priorem, et liquorem salinum designabam Littera F.

§. 27.

Residuum (§. 26.) permiscebam cum Sapone albo, et Sale Tartari, quam mixturam in idem tegulum immittebam, et igni imponebam. Postquam pinguedo deflagraverat, ignem fuforium dabam, donec tranquilla fluebat. Effundebam materiam et solvebam Sal in aqua. Reperiebantur globi Saturni, qui cum illo, quem (ex §. 25.) obtinueram, drachmas tres et grana quinquaginta duo efficiebant. Lixivium Salinum filtro infundebam, et Residuum in illo remanens saepe aqua abluiebam. Liquorem filtratum, cum nihil nisi Alkali retinere videretur, defundebam.

§. 28.

Residuo (§. 27.) in filtro remanenti, nigrescenti, superinfundebam Acidum Nitri, cum quo effervescebat; quod cum digesserim, color obscurus statim evanescebat, et omnia, excepta pauca mucilagine, dissolvebantur; solutio aqua diluta filtro immittebatur, ubi liquor lentissime percolabatur. Mucilago remanens aqua abluiebatur, tum siccata, et candelata, habebat grana undecim. Mihi videbatur esse filix, ex tegulo solutus.

§. 29.

Liquorem filtratum (§. 28.) tentabam cum Acido Vitriolico, an Vitriolum Saturni inde praecipitaretur: sed cum guttis

tis nonnullis nihil praecipitabatur. Tentabam nunc, an cum Alkali phlogificato sic dicto caerulefceret: quod fiebat. Ergo tantum illius admiscebam, donec addito novo nullus color caeruleus oriretur. (Nota mihi erat copia ferri illius, cuius et pondus mihi notabam.) Quam iucunde mixtio illa initio caerulefcebat, taminiucunda postea fiebat. Praecipitatum per filtrum separatum, ablutum, ficcatum, et postea candefactum, luteo fuscum erat. Reperiebantur in illo adhuc nonnulli globuli Saturni. Ex pulverisato Magnes grana novem calcis Martis extrahebat, a quibus vero tria debent separari, quae in Alkali phlogificato forte inhaeserant. Ita tantum sex grana notari debent Calcis Martis a Magnete at-trahendae: caetera erant globuli Plumbi, pondere granorum trium cum semisse.

§. 30.

Ut viderem, an in fluido (§. 29.) terra calcarea insit, addebam oleum Vitrioli. Separabantur etiam mox crystalla tenuia, quae, postquam cum liquore per aliquot dies steterant, a fluido per effusionem caute separabantur, etiam cum exigua quantitate aquae abluebantur, tunc vehementius candefacta ponderé habebant grana duodecim cum dimidio; in quibus circiter quinque grana calcis, aere destitutae, fuerunt. Fluidum, nunc cum Alkali minerali praecipitatum, quatuor adhuc et dimidium granum terrae Aluminis dabat, quae candefacta omnem humiditatem perdiderant.

§. 31.

Fluidum E. (§. 25.) turbabatur prima gutta Acidi Nitri, quae addebatur. Affundebam tantum, usque dum nihil amplius praecipitaretur. Quod praecipitabatur erat candidum: liquor autem accipiebat colorem magis magisque citrinum, quo propius ad punctum saturationis accedebat. Praecipitatum sinebam confidere, tunc separabam liquidum, sedimentum,

in filtro remanens, aqua edulcabam. Gaudebat egregio colore citrino, ex quo illud statim agnoscebam. *Nihil* enim erat, nisi *Acidum nostrum* metallicum, idem, quod ex altera minera acceperam. Verisimile est, nimium de Acido Nitri fuisse additum, unde colore citrino tinctum erat. Pondus siccati erant drachmæ duae et grana viginti tria,

§. 32.

Liquidum inde percolatum (§. 31.) cum aqua, ab edulcatione residua, leni calore evaporabam, ubi mox pulvis citrinus seponebatur. Liquidum evaporabam fere ad siccitatem, tunc aqua superinfusa colligebam in filtro adhuc materiae citrinae grana viginti et septem. Liquidum inde filtratum, interim repositum, nominabo G, et statim plura de illo dicam.

§. 33.

Liquidum F. (§. 26.) etiam Nitri Acido saturabam, praecipitabatur demum aliquid, cum fere saturatum esset. Accipiebam inde, cum eo, quod per evaporationem adhuc seponebatur, in summa grana viginti quinque. Liquidum inde filtratum effundebam.

§. 34.

Liquidum G, quod (§. 32.) interim reposueram, dispartiebam in vitra quatuor, commiscebam aqua et aliquantum adhuc Acidi Nitri addebam. In vitrum primum iniiciebam frustulum Cupri, in secundum Zinci, in tertium Plumbi, et in quartum nonnullos globulos Mercurii.

Cuprum brevi tempore incrustabatur pulvere caeruleo viridescente, etiam prope illud in circuitu exigua eiusdem pulveris quantitas seponebatur. Ad Zincum et Mercurium seponebatur pulvis cinereus; ad Plumbum etiam caeruleus, neque tamen tam copiosus, quam ad Cuprum. Experimenta haec firmiter etiam mihi persuaserunt, illud, quocum Plumbum

bum meum erat mineralifatum, nihil esse nisi *Acidum* nostrum, de quo pluribus iam mentionem feci.

Liquida, cum per dies aliquot super haec metalla stetit, defundebam, et praecipitata collecta siccabam. Quod de Cupro collegeram, per exsiccationem viridescibat, in carbone cum aere dephlogificato deflagrabat, colore viridescente, et fundebatur statim in globulum coloris purpurei, valde friabilem, in quo nulli globuli metallici conspiciendi erant. Quod de Zinco, erat cinereum; Zinci ipsius nitor caeruleus, et colore rubiginoso afflatus. Post fusionem inveniebantur in carbone globuli albi metallici, inductiles. Quod de Plumbo, nitidum et luteo cinereum erat, deflagrabat colore viridi, aestuabat valde, et liquecebat celeriter in globum metallicum coloris Plumbi, qui perductilis erat. Quod de Mercurio, innatabat nitideque cinereum erat, liquecebat per facile, cum vix quinque unciae aëris consumptae essent, in globulos nonnullos metallicos perexiguos, qui huius ipsius exiguae magnitudinis causa inquisitionem ulteriorem negabant. Hoc mihi videtur esse maximum argumentum, *Acidum* nostrum, si superiora adsint, certe Mercurio, ut metallum, reduci.

§. 35.

Ex Uncia una huius minerae acceperam itaque

- Secundum §. 25. 27. 28. drachmas tres, et grana quinquaginta
 quinque, cum semisse reguli Saturni.
 §. 31. 32. 33. drachmas tres et grana quindecim
Acidi nostri Vulcani.
 §. 28. grana undecim Silicis.
 — grana sex Croci Martis phlogificati.
 §. 30. grana quinque calcareae terrae, ab
 omni aere liberatae.
 — grana quatuor cum semisse terrae
 Aluminis calcinatae.

Drachmae septem et grana triginta quinque.

Itaque viginti et quinque grana deficiebant, quae facile etiam Acidum Vulcani esse possunt, quia, ut iam monui, Salibus mixtum facile solvitur, eamque ob rem defundi potuit. Quamquam, cum minera antea non calcinata fuisset, fieri potuit, ut etiam partes aquosae adessent. Terra silicea et Aluminis maximam partem videntur attinere tegulo. Calx autem terrestri, quod remansit, quae vero in minera manifesto aerata est, cum Acidis enim valde effervescit. Terrestri pariter ex maxima parte Mars adscribendus. At manifesto tamen pura etiam crystalla calcem Ferri ostendunt, qua obducta sunt. Notatu dignum mihi videbatur etiam, quod crystalla haec cubica minus Plumbi dabant, quam minera praecedens, quae tamen a terrestri non plane purgata erat.

§. 36.

Horum Crystallorum lotorum et pulverifatorum drachma dimidia cum Acido Vitriolico digerebatur. Liquidum mox viridescibat, et cum humiditas aquae evaporasset, Acidum excellentissimo gaudebat colore caeruleo, sicut et minera praecedens. Plumbum, forma pulveris albi, fundum pertinet,

tierat. Cum uncia una aquae dilutum, colorem mutabat ex caeruleo in viridescentem pallidorem. Hoc liquidum ab Alkali phlogificato colore pulchro fusco praecipitabatur. Auri solutio parum tantum turbabatur; Plumbum in Aceto dabat praecipitatum album; Vitriolum Martis, sicut et Sal Alkali volatile causticum, nihil praecipitabat, Alkali volatile aeratum in colorem primo subfuscum, post saturationem subcaeruleum rediit, qui color mox tamen evanescebat. Alkali fixum vegetabile copiosum dabat praecipitatum album (Tartarum vitriolatum) liquor supernatans caerulefcebat. Aqua Calcis non mutabatur. Hepar Sulphuris dabat Liquidum fuscum ingratum; Argentum et Mercurius in Acido Nitri, praecipitatum album.

§. 37.

Tantundem cum Acido Nitri diluto superfusum et digestum (Acida cum illo modice tantum effervescebant,) evaporatum semel et denuo digestum Liquidum offerebat pulchrum citrinum; remanserant inde grana undecim. Liquidum dilutum ab Alkali phlogificato grato colore fusco tingebatur, Argentum, et Mercurius, in Acido Nitri, praecipitabantur colore albo, solutio Auri non praecipitabatur, si vero Liquido §. 38. cum Acido salis facta miscebatur, praecipitabatur substantia micans alba granulata. Vitriolum Martis offerebat liquidum ex caeruleo viridescens, ex quo sedimentum album separabatur. Cum Vitriolo Veneris paulo magis erat caeruleum, unde etiam sedimentum fiebat album. Sal Alkali volatile causticum praecipitabat sedimentum album viridescens; Sal Alkali volatile aeratum copiosum viridescens; Alkali fixum aeratum copiosum caerulefcens; Aqua Calcis album; Hepar Sulphuris album pulvereum, liquore supra stante modice caeruleo. De his experimentis minoribus supererat mihi adhuc aliquid de illo liquido, cum-

que sperarem, me colorem caeruleum, quem cum hepate Sulphuris conficiebat, fixurum, Remanentia haec cum solutione Sulphuris miscebatur, Sulphur praecipitabatur colore viridescente, liquor supra stans erat egregius caeruleus, qui filtratus cum nonnullis guttis Alkali volatilii caustici, caeruleum dabat sedimentum, quod vero exsiccatione fuscum fiebat; si ad filtrum aqua fundebatur, illa percolabatur caerulea. Charta, per quam erat percolatum, sicca caeruleum habebat colorem, paulo tantum clariorem. }

§. 38.

Tantundem cum Acido Salis superfusum, et digestum, Acidum colore citrino tingebatur. Remanebat sedimentum album pondere granorum viginti, ex puris crystallis foliaceis, micantibus, consistens, et plumbum corneum videbatur. Liquidum dilutum cum Alkali phlogificato sedimentum dabat egregie fuscum, solutio Argenti et Mercurii album; cum Vitriolo Martis exitebat liquidum caeruleum, cum Vitriolo Veneris viride; de ambobus nihil praecipitabatur. Sal Alkali causticum volatile praecipitabat sedimentum caeruleum; Alkali volatile aeratum, caeruleum; Aleali fixum aeratum satis magna copia pallido-caeruleum; cum Aqua Calcis caeruleum, cum hepate Sulphuris sedimentum erat egregie atro-caeruleum. Residuum illius praecipitabam cum Alkali volatilii caustico; obrinebam praecipitatum satis caeruleum, quod vero inter siccandum sensim pallescebat, siccum perparum adhuc caeruleum.

§. 39.

Ab Aceto destillato, quod cum crystallis nostris digerebatur, non videbatur mutatum; certe liquor cum materialibus, §. praecedente descriptis, nullum ostendebat effectum.

§. 40.

Semiunciam *Acidi Vulcani*, quam ad usum adhibebam, illud de experimentis duobus prioribus, quod autem deficiebat, addebam de tertio, miscebam cum portione aequali gummi Sandaracae. (Utor libentius ad huius generis metalla, difficulter fluentia, tali phlogisto, quam carbonibus et oleo; quia nec tantum spatii occupat, quantum carbones, et plus carbonis resistentis dat, quam Oleum.) In tegulo deflagrabam phlogiston rusticum; obtinebam massam nigram facile friabilem, quam pulverisatam in tegulum reiciebam, quod fuligine pini illitum erat. Obtegebam massam Sale culinari, et furno, qui bono foile instructus erat, impositum, ignem tam vehementem per horam integram sufflabam, ut tectura teguli argillacea in massam scoriaceam funderetur, adeoque cum margine teguli superiori coalesceret, ut post conscissionem in operculo adhaereret. Conscisso tegulo inveniebam massam nigram nitidam striatam, quae in aqua posita, ut Sal culinare inde dissolveretur, pulverem dabat nitidum, qui microscopii ope observatus, distincta metalli ostendebat vestigia. Commiscebam cum drachma una et dimidia Boracis calcinatae, et in eodem igne reponebam. Nunc massa erat atra, in superficie erant striae filiformes, metalli albi asperi. Si quid illius in carbone cum aere dephlogisticato liquefaciebam, magno fumo albo aestuare coepit, et fundebatur mox cum unciis duodecim, mox cum quatuordecim aut sedecim in globum, colore haematitidis, qui in basi lineam metalli albi habebat, sed sic asperum erat, ut ungue pollicis facile fricari posset. Cum partem inferiorem, quae non habebat distinctos tales globulos metallicos, tantum obiter fractam, iniicerem in tigillum, et spatia Borace calcinata implerem, primoque ignem modicum adhiberem, ut Borax liquefcere inciperet, massa erat tam ductilis, ut frustula butyri instar cum forcipe comprimere possem. Comprimebam

itaque massam omnem in tegulo quantum poteram, ut jam non nisi tertia pars repleretur, cum antea totum plenum fuisset. Iterum tegebam, et per horam ignem dabam vehementissimum. Apparebat nunc, Boracem pertransiisse tegulum, et extrinsecus vitro pulchro caeruleo obduxisse; simile vitrum caeruleum inerat in pede teguli, qui baseos loco tegulo inservierat. Massa videbatur iam magis, quam antea, scoriacea, et atra. Ego autem spem perdebam, me illam ope ignis mei in unicum regulum esse futurum.

§ 41.

Haec sunt experimenta, quae hoc tempore institui.

Liceat mihi nunc adhuc alia nonnulla enarrare, iam aliquibus abhinc annis instituta, ut et Acidi huius sic dicti naturam melius cognoscerem, et, si fieri posset, metallum ex illo obtinerem. Adhibui Acidum, quod, secundum *Scheelium*, e Lapide ponderoso alternata digestionem cum Alkali volatili caustico, et Acido Nitri, obtinueram, et quod ope Alkali solutum erat, leni calore evaporaveram; qua in operatione in superficie colligebatur tenuis cuticula, quae, si ponderosior facta erat, fundum petebat, et ex crystallis tenuibus acutis erat composita, cuius generis etiam ad latera adhaerescebant. Cum omnia exsiccata essent, ex drachmis sex Lapidis Ponderosi accipiebam quinque drachmas et grana triginta sex crystallorum, cinereo lutescentium, separationi a vitro valde resistentium. Quod pondus, cum mihi iusto maius esse videretur, cumque ex forma crystallina iudicarem, Acidum aut cum Sale Alkali unitum esse, aut aliquid inesse Salis armoniaci non decompositi (quod saepius adhuc inest spiritui Salis armoniaci non rectificati) calcinabam ergo in tegulo, ubi vehementer fumabat et odorem urinosum spargebat. Post calcinationem color erat lutescens, fusio non processit, et

et quibusdam locis, ubi tegulum tetigerat, ingrate caeruleus. Pondus erat nunc drachmae tres et grana quinquaginta novem. Calcis aeratae obtinueram drachmas duas et grana quatuordecim.

§. 42.

Triginta grana Acidi, in §. praecedente descripti, superfundebam unciis quatuor aquae destillatae frigidae, reponebam horas viginti quatuor, quo tempore saepius agitabatur. Nunc defundebam liquorem opalinum, ponderabam remanens in fundo, post siccationem, ubi tantum grana duo desiderabam, de quibus vero in vitro aliquid inhaerebat, quod separare non poteram; hanc aquam leni calore evaporabam, ubi terrestre aliquid remanebat, quod salino stiptico erat gustatu. Non poteram separare ut ponderarem; superinfundebam semiunciam aquae destillatae, in qua omnia bene solvebantur.

§. 43.

Triginta grana eiusdem Acidi bis superinfundebam unciis sex aquae coctae destillatae; semperque reponebam donec tepesceret. Dividebam in vitra varia, quorum cuique inerat unum metallorum; tunc cognitorum, digerebam frigide per horas viginti quatuor, quo facto videbam, Zincum tantum polline caerulescente esse obtectum. Pone illud etiam in vitro, uti in omnibus reliquis, in quibus vero metalla non videbantur mutata, in fundo pollen cinereum iacebat. Residuum ab aqua fervente non dissolutum, tribus vicibus, per aliquot tempus, cum aqua destillata coquebam, quavis vice libras capiebam duas, et fervens defundebam, residuum exsiccatum pondere habebat grana viginti quatuor. Perdebam nunc spem, me plane illud soluturum; quam ob
rem

rem grana duo cum unciis triginta duabus iterum coquebam, neque vero ullam in illo imminutionem vidi. In aqua prima, cum frigefceret, seponebatur pollen cinereum; quam ob rem illam non iudicavi distinctam solutionem, sed mixtionem tantum mechanicam. Nam illud, quod cum aqua frigida erat solutum, adscribo nonnullis partibus salinis, quae per calcinationem non avolaverant. Ex quibus patet, illud, quod hac methodo paratur, Calcem potius, sive Crocum, quam Acidum, appellari posse.

§. 44.

Cum illo tempore Lapidem etiam Ponderosum, et Wolf-ramum, cum Alkali fudissem, Acidumque ex solutione alcalina, cum Acido Nitri, praecipitavissem, sedimentum autem abluissem et siccavissem: tentavi an hoc praecipitatum in aqua solubilius esset? Quo consilio superfundebam grana duo, unciis quatuor aquae frigidae destillatae, et per aliquot tempus digerebam; cum vero defectum nullum viderem, vasculum exponebam aestui fornacis hypocausti, in quo successive solvebatur; addebam granum post granum, usque dum nihil amplius dissolveretur. Infusis granis sedecim, unum circiter granum remansit, quod etiam in coctione indissolubile erat, in refrigeratione pars aliqua mucilaginis instar seponebatur. Hoc itaque multo solubilius erat altero, et maiori cum iure *Acidum* appellari potest.

§. 45.

Jam eodem modo, uti ex experimento antecedenti, quinque solutiones aequales conficiebam. Primae adieci quinque grana Calcis aeratae, secundae tantundem terrae Aluminis, tertiae Magnesiae, quartae terrae ponderosae, et quintae grana quadraginta octo Salis Alkali mineralis aerati.

Prima,

Prima, secunda et tertia separabant bullulas aereas copiosas, terrae, frustulorum forma, remanebant: quarta plane fere in bullas aereas solvebatur: quinta etiam perceleriter. Omnes liquores ad siccationem usque evaporabam; terrae omnes cum Acidis effervescebant, excepta quarta, in qua crystallos tenues mihi observare videbar, reliquae cinerea crusta obductae erant. Quinta crystallos acutas seposuerat, sili terrestri similes; valde tamen cum Acidis adhuc effervescebat, qua operatione Calx soluta, pulveris instar albi, fundum petebat.

§. 46.

Miscui etiam drachmas duas eiusdem Acidi cum pari portione Salis Tartari, superfudi unciam aquae destillatae, et evaporavi aquam, leni calore; iamque iterum aqua dissolvi, et humiditatem altera vice evaporavi; massa sicca redissolvebatur, per filtrum traiciebatur, et residuum aqua eluebatur; remanebant grana triginta sex. Aliquid huius solutionis infundebam in quatuor vitra exigua, in quibus ferreus clavus et aqua destillata inerat. Clavi non caerulesebant. In unum stillabam aliquid Acidi Vitriolici, in alterum Nitri, in tertium Salis, et in quartum Aceti destillati. Clavi non prius caerulesebant, quam cum Acidum superaret, et Calx omnis praecipitata esset. Clavi cum Acidis mineralibus tingebantur egregie caerulei, cum Aceto vero non; post horas duodecim potius rubiginosus erat, et circumdatus nube fusca, et in vitro parum Calcis modo separatum erat.

Inieci etiam tali solutioni aliquantulum Zinci, quod etiam caerulesebat, simulac superfluum Vitrioli Acidum additum erat. Sedimentum circa erat copiosum caeruleum, liquidum caute defundebam, et Zincum ad exsiccationem in charta bibula ponebam, in qua atrum fiebat, cumque pro-

pius adspicerem, nitidas in illo videbam inhaerere spiculas, quae facile decidebant, et a Magnete non attrahebantur.

Aliquantulum Croci Martis adstringentis, cum solutione alcalina mixtum, et Acido Vitrioli addito, praecipitatum instar Laccae in globulis (*Kugellack*) offerebat.

Solutiones metallicae a tali solutione alcalina pallidius tantum, quam cum alcali fixo, praecipitabantur.

§. 47.

Aliquid *Calcis Vulcani* fundebam in carbone, cum aere dephlogificato, ex Magneseo, fumabat et brevi evanescebat, fistula colore caeruleo cinereo obducta erat. Eodem modo se habebat, cum aliquid gummi Sandaracae adderem, partim ad illam consolidandam, partim ad Phlogiston addendum. Aere leviter adhalante fixa videbatur, adhalatione vero aucta mox evanescebat, in tegulo carbonis tamen observare mihi videbar globulos nonnullos nitentes striatos.

Si quid *Calcis* cum Borace miscebam, et cum aere dephlogificato fundebam, obtinebam ex illa, quam per Alkali causticum volatile paraveram, globulum vitreum caeruleum, ex altera viridescentem. Si mixtioni Phlogiston addideram, globulus primae non erat tam caeruleus, in lateribus colorem habebat plumbeum; globulus ex altera vero erat cinereus.

§. 48.

Drachmas duas Acidi nostri cum pulvere carbonum miscueram, et in tegulo tecto furno imposueram; cum autem leni

leni igne nullam fusionem fieri intelligerem, ignem per gradus, quantum poteram, per duas horas augebam. Post refrigerationem Calx tantum cohaerebat, erat atro caerulea; et fricata omnia frustula formam habebant striatam, et per microscopium nitebant. Putabam me non ignem sufficientem adhibuisse, immittebam itaque tegulum in ustrinam, et per horae quadrantem vehementer afflari iubebam. Cum recepissem, reperiēbantur ad summum grana decem, aut duodecim, corporis nitidi caerulescentis in acervum fusi, sed non aequi tamen. Non poteram illud integrum obtinere, cum cultro vero, facili labore, separabam grana septem pulveris striati, qui, per microscopium, globulos ostendebat albos metallicos. Sic friabilis erat, ut digitis adeo pulverifari posset. Hoc experimentum volatilitatem huius Calcis demonstrat.

§. 49.

Ex *Lapide Ponderoso* femiunciam adhuc habebam huius Acidi, quod instar illius §. 40. cum sale culinari fuderam, et unde, sale eluto, obtinebam pulverem nitentem; hic pulvis iterum cum gummi Sandaracae mihi deflagrabit, addebam adhuc drachmam unam et dimidiam Boracis calcinatae, et nunc eidem igni per horam dimidiam et ultra exposebam. Furnus de prima fusione (§. 48.) adhuc calebat. Refrigerato tegulo videbam illud albo nitido splendore metallico, quousque materia illud tegetat, esse obductum. Basis materiae meae impleta erat metallo albo aspero, et immalleabili, pars superior atra erat et scoriacea, sed pariter globulis eiusmodi metallicis impleta, qui, vel nudo oculo, facile poterant distingui.

84 *Experimenta nonnulla chemica, cum Speciebus duabus etc.*

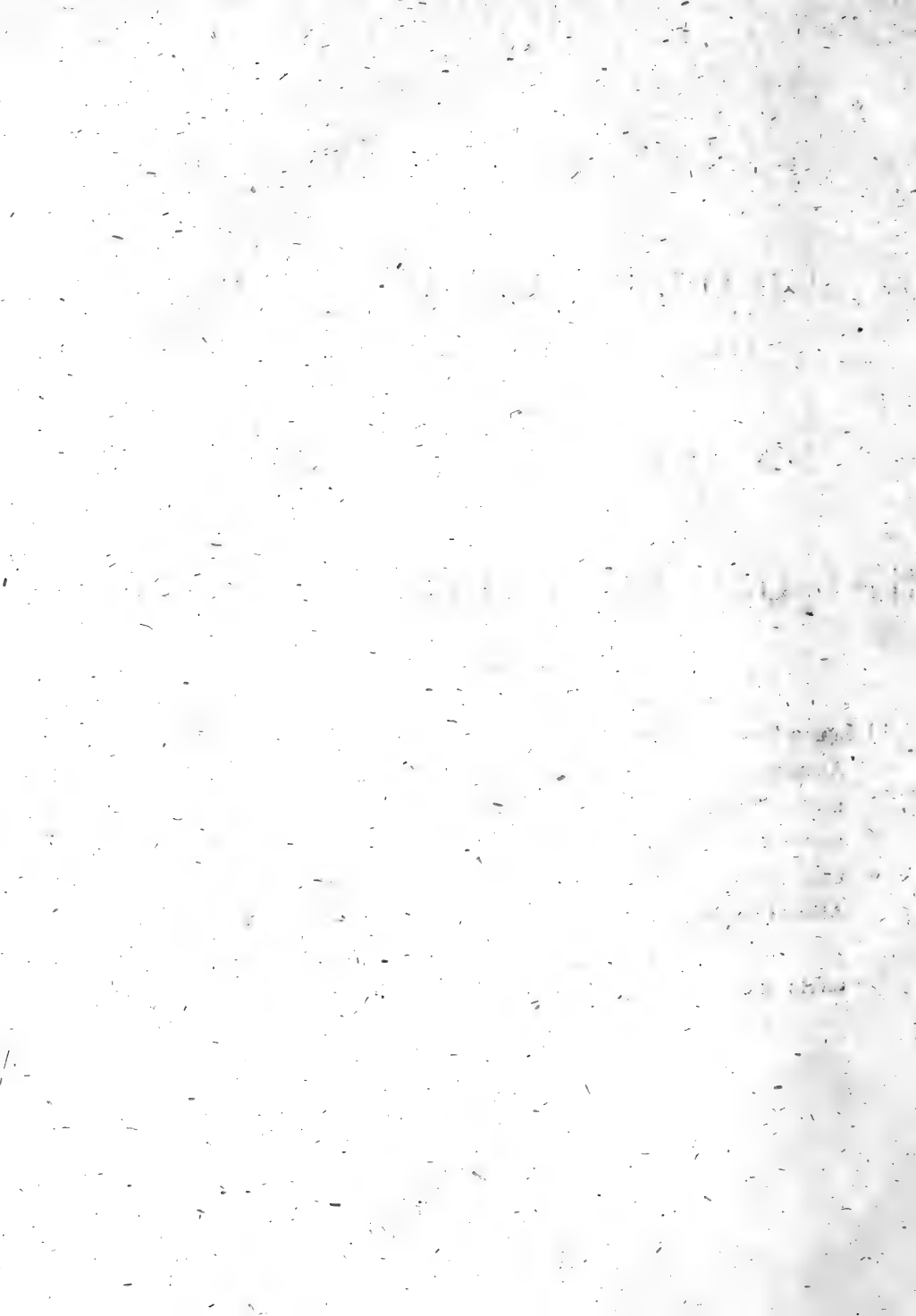
Gravitas specifica eiusmodi partis erat tantum 6, 567. quod exiguum pondus Scoriae adhaerenti mihi videtur esse adscribendum.

Cum perparum esset, non iterum fudi, metuens, ne illud destrueretur. Portiuncula huius scoriae ope aeris dephlogificati fusae, granum dabat simile illi, de quo §. 40. dictum est.

ADOLPHI MODEER
ILLUSTRATIONES QUAEDAM
IN R. D.
AMBROSII SOLDANI
OPUS EGREGIUM
SAGGIO ORITTOGRAFICO
DICTUM. *)

- *) Saggio Orittografico ovvero Osservazioni sopra le Terre Nautilitiche ed Ammonitiche della Toscana. Con Appendice o Indice Latino Ragionato de' piccoli Testacei e d'altri Fossili d'origin marina per schiarimento dell' Opera. Dedicato a S. A. R. PIETRO LEOPOLDO Gran-Duca di Toscana etc. Dal Padre D. AMBROSIO SOLDANI Abate Camaldolese. In Siena 1780. Nella stamperia di Vincenzo Puz- zini Carli e Figli etc. 146. S. nebst 3. S. Vorrede, mit 25. Kupfer- tafeln und einem Zuschrifts-Titelkupfer. in 4.

Mirum est sane, Naturam inter quamvis fere creatorum tribum, etiam microscopica produxisse! Adspectu horum, numero tam magno, Toscanensium, indefesso R. D. D. SOLDANI labore detectorum, obstupui, et desiderium me cepit, ea aliquantulum meis illustrandi observationibus; quas, ut detecta magis magisque clariora evadant, Academiam Caesar. sequentia boni fore consulturam spero.

Ad pag. 96. Nautilus non solum ab *Hammoniis* distinguere, sed etiam *Orthoceras* a *Nautilus*, permultae suadent rationes. Dudum mihi distinctae XXVI. Orthocerarum innotuere species, novis quibusdam, hucusque mihi ignotis, exceptis: verosimillime autem ipsum Orthocerarum animal, a Nautilorum esse distinctum, structura domicilii s. Testae, ortus atque oeconomia indicant. *Hammoniae* sine dubio et *Spira* et *Columella* gaudent, carent vero illa praesertim et *Nautili* et *Orthocerae*.

En ergo characteres ORTHOCERARUM genericos: *Testa libera tubuliformis attenuata, geniculata, saepius recta, quibusdam postice involuto-spirali; Intus diaphragmatibus tabulatis quasi contignata, Siphone perforatis.* — Commode subdividitur Genus hocce in *Orthoceras* α) *Testa recta*, β) *Testa oblituiformi*. Plerasque autem apice postico involuto spirali gigni, l. in ipsa nativitate forma gaudere involuto-spirali, in rectum vero Testam, ab animalculo crescente, continuatam, inopinato denique vi defractam esse, et experientia et analogia comprobant.

Ad pag. 97. Alae s. carina membraniformis plerisque forsitan etiam *Nautilus* communis, ut fragilissima, uni eidemque speciei et adesse et deficere potest. Usus hujusce carinae, reliquarumque Orthocerarum geniculorum et striarum, sine dubio

dubio est, ut Testa in fundo maris firmitus erecta steterit, sine quo Animalculum Hydraeforme, vix vitae suae genus exerceret, nec sibimet pabulum acquireret. Incerta etenim et periculosa Testae minimae stabilitas efficit, ut multa milia in litora per fluctus ejiciantur; Testae vero bene, rarissime licet, altum in mare locatae, cum animali in volumen relative giganteum excrescunt, fidunt et in perpetuum manent.

Ad tab. I. fig. 1. A. C. Orthocera, sua in juventute, esse videtur quam *crispatam* dixi, *excreta Testa conico-elongata, apice plano-spirali involuta, futuris geniculorum undulato-dentatis ferratis.*

Knorr Lap. Suppl. t. 12.

Walch nat. forsch. I. p. 192.

Ad tab. I. fig. 2. D. Illam assimilat, quam *Forskalius* in mari rubro invenit, atque in descriptionibus suis p. 125. sub nomine *Nautili orbiculi* memoravit, denique a *Spenglero* in Act. nov. Havn. I, p. 371. f. 5. bene descriptam et depictam vidimus. Nobis autem dicenda est: *Orthocera orbiculus: Testa conica compressa, apice anteriore dilatato, posteriore incurvato-spirali, altero latere prominulo, altero subumbilicato, articulis subtorulosis transverse linearibus, diaphragmatibus poris duplici serie pertusis.*

Ad tab. I. fig. 4. G. Ejusdemque nucleum *fig. 9. M.* — MARTINI conch. cab. I. p. 249. t. 19. f. 171. t. 20. f. 180. 181; PLANCI conch. t. I. f. 3. 12. 13. app. p. 85. citans, eundem adfert Nautilum. Et *fig. 6. I.* apud R. SOLDANUM ejusdem speciei, ab illo licet *papilloso* nomine memoratum Nautilum sistit; papillae etenim verosimillime prolem, Testae adfixam maternas, perditam alias ob infinitam cuiusque exiguitatem, produunt.

Tab. I. fig. 7. K. et II. O. sine dubio eundem, ac antecedentem Nautilum notant: umbilici magnitudo, articulo-
rumque

rumque distantia ab animalculi robore et variis casibus dependet.

Tab. 1. fig. 12. P. eundem forsan Nautilum, qui in nov. act. Havn. I. p. 368. sub fig. 1. a. b. c. descriptum et depictum vidimus, exhibet; sin geniculi, ut suspicari licet, sint deleti, etiam idem sit, quem, melius servatum, in *Tab. 2. fig. 17. Y. Z. et tab. XII. fig. Z. Z. R. SOLDANUS* monstravit: et hicce, ad quem fig. 5. *H. tab. 1. R. SOLDANI* etiam pertineat, Nautilus *crispus* LINNAEI est.

Tab. 1. fig. 10. N. nucleus, et *tab. 2. fig. 20. D. E, fig. 22. H. I, fig. 23. K. L. fig. 25. O. P, fig. 26. Q. R,* denique *tab. 7. fig. XX. TT,* ut variantes diversaque aetate, ad Nautilum *Beccarii* numerandae sunt.

Tab. 2. fig. 15. T. an Serpulae, et *fig. 16. V. X. Echini,* *tab. 3. fig. 24. M. N.* assimilantis, cujusdam pulluli?

Tab. 4. fig. 33. F, collata cum *Echinitis favogineis,* de quibus KLEINII *Dispos. Echinoderm.* ed. a LESKE, conferatur, eidem generi minime dissimilis est: alias, Milleporae poris contiguis angulatis (*Dissert. de Corall. Balt. et Berlin. Gesellsch. Schriften Vol. 3. p. 152.*) frustulum esse possit.

Tab. 2. fig. 35. I. an Pisolithus?

Tab. 2. fig. 36. K. L. Nucleus *Helicis algirae?*

Tab. 5. fig. 37. M. O. P, fig. 40. X. Nautilus *Raphanistrum* LINN., mihi *Orthocera Raphanistrum: Testa conico-fusiformi, articulis subtorosis striis elevatis duodenis; siphone centrali.*

Tab. 5. fig. N. Nautili *obliqui* LINN. fragmentum.

Gualtieri Ind. t. 19. f. N.

Martini conch. Cab. I. p. 39. b. p. 1. f. H.

Mihi *Orthocera obliqua: Testa recto-subarcuata, lineari parum attenuata, articulis longitudinaliter oblique multistriatis; siphone centrali.*

Tab. 5. fig. 38. S. et tab. 6. fig. 42. E, ni fallor Orthocera armilla: Testa tereti attenuata, apice incurvato-spirali latere altero prominulo, altero umbilicato; articulis globosis laevibus, apertura laterali, dicenda est:

Klein meth. p. 28. t. p. 44. fig. duae ultimae ibid. fig. A. B.

Act. Gedan. 2. p. 47. t. 1. f. a. b.

Spengler act. nov. Havn. 1. p. 382. t. 2. f. 10. d — f.

In statu naturali apice spirali et gaudens, et destituta, invenitur. Exemplar huiusce speciei giganteum, pollicum $2\frac{1}{2}$ longitudine, crassitieque proportionata, petrificatum in lapide calcario griseo Gothlandico possideo: spira quidem perdita est, sed foveola cui spira in lapide infederat, existentiam ejusdem tamen monstrat. Rarissimum si non unicum hocce Petrificatum, Illustriss. D. Baro de SEGEBADEN, Ducis locum tenens, ordinis ensiferi Commendator et Provinciae Gothlandicae a. h. Gubernator, perbenigne mihi procuravit.

Tab. 5. fig. 39. T, tab. 6. fig. 43. F. G. K. L. et tab. 19. fig. 92. Z. Testae variantes vel unico vel pluribus articulis constantes Nautili (mihi Orthocerae) radicae LINN. sunt, quarum characterem specificum adnotavimus sequentem: Testa oblonga attenuata, articulis torosis globoso-obpyriformibus, glabris.

Plancus Cap. 6. t. 1. f. 5. A — C.

Ledermüller aug. ergötz. p. 8. t. 4. f. r, s. p. 17. t. 8. f. e.

Martini conch. cab. 1. p. 38. t. p. f. f. G. G. g.

Articuli solitarii huiusce speciei, aut e Testis disrupti sunt adultioribus, aut ipsam notant infantiam, omnes etenim Orthocerae unico tantum Testae articulo gignuntur. Articuli

culi deinde ab animalculo secundum ipsius incrementum usumque oeconomicum multiplicantur. Siphon quoque maximam partem corpus animalculi vermiculiforme, vel caudam ipsius, excipit, articulus vero supremus corporis solummodo parti superiori cum Tentaculis condensae inservit; reliqui autem articuli, ut derelicti et clausi nulloque gaudentes aditu, insuper vacui sunt.

Orthoceram *armillam radiculamque* Siphone esse destitutas, ansa mihi est opinari. Animalcula haecce ergo unicum tantum articulum Testae tota inhabitant, quas ob causas propria, una cum Testa, structura sint et proprium praesentent genus, cujus nomen *Arthroceras* proponere volumus.

Ex jamjam dictis multum non aberrare spero, si dixerim, quod omnes figurae Soldanianae *O. P. Q. R. S. in tab. 6, T. V. X. Y. Z. A. B. in tab. 7, et V. X. in tab. 19.* articulos aut solitarios aut concretos Orthocerae l. *Arthroceras radicae, armillae* aut *Rapistrum* (de qua infra) crusta calcarea ochraceave p. m. obductos, notent.

Tab. 5. fig. 41. V. et tab. 6. fig. 43. F. maris fluctu detersae, a LINNAEO ni fallor nomine Nautili *Raphani* designantur. Mihi harum sunt nomen et character: *Orthocera Raphanus: Testa oblonga attenuata, articulis torosis striis elevatis saepius sedenis; siphone sublaterali.* Synonyma vero a LINNAEO in Syst. Nat. adjecta huic speciei nullo modo conveniunt.

Tab. 5. fig. 41. Z. A. B. C. D, tab. 6. fig. 43. H, et tab. 8. fig. 46. C. C. Nautilum *Rapistrum* LINN. ejusdemque varietates representant.

Plancus cap. 7. t. 1. f. 6. G.

Klein meth. ostr. p. 28. t. pag. 44. fig. antepenult.

Gualtieri Ind. t. 19. f. L—M.

Ledermüller aug. ergötz. p. 8. t. 4. f. X. anter. p. 17.
t. 8. f. F.

Martini conch. cab. I. p. 34. t. p. I. f. A — C.

Mihi Orthocera vel Arthrocena *Rapistrum*: *Testa attenuato-conica, articulis torosis subglobosis, striis elevatis duodenis; siphone centrali.*

Tab. 6. fig. 44. *M. N.* vere Nautili *Leguminis* LINNAEI sunt; specimina etenim sine ulla deterfione possideo, quae omni carent stria longitudinali: alia iterum quae p. m. longitudinaliter striata striis per totam Testae longitudinem integris vel dimidiatis. Nomen hujusce speciei mihi est Orthocerae *Leguminis*: *Testa sublanceolata bimarginata glabra* (quibusdam p. m. longitudinaliter striata), *articulis demissis, geniculis elatioribus, obliquis; siphone laterali* (utrinque?).

Plancus cap. 8. t. I. f. 7.

Gualtieri t. 19. f. P. P. Z.

Ledermüller l. c. p. 18. t. 8. f. g.

Martini l. p. 36. t. p. I. f. E. e. F.

Et hujusce speciminis gigante, 4. pollicum longitudine, petrificato licet et tyolithico, me etiam delectavit semel Gothlandia.

Tab. 7. fig. 46. c. et tab. 14. fig. 74. *S. T.* Orthoceram meam *Pupam* exprimit: *Testa compressa subovali ancipiti, striis transversis elevatis distantibus arcuatis, saepius alternatim sese oblique quasi secantibus; siphone centrali compresso.* Nullo ab Auctore, praeter R. D. D. SOLDANI, adhuc singulare hocce specimen memoratum fuit.

Tab. 8, fig. 47. *G.* LINNAEO ignota quidem species, congener tamen *Serpulae* ejus *feminulo* dicto. Ob magnam *Serpularum* generis numerositatem, cujus viginti quinque species mihi dudum sunt cognitae, praesertim vero ob propriam

priam animalculi oeconomiam, novum condendum est genus, quod ex mente R. D. SOLDANI atque LINNAEI, quum frumentum s. feminulum referat, *Sitomojam* nuncupare liceat. Sequens deinde extat character genericus: *Testa ovalis aut teretiuscula subflexuosa, saepius in orbiculum subspiralem anfractibus, e tubulis interrupte compositis, irregularibus conglomerata.* Praedicta ergo figura *Sitomojam* exhibet *striatam: Testa disciche striata.*

Tab. 8. fig. H. I, et fig. 49. K. L. M. *Sitomoja* sit *canaliculata: Testa striis canaliculisque longitudinalibus notata.*

Tab. 9. fig. T. V. *Serpula feminulum* LINNAEI est, nobis *Sitomoja feminulum: Testa laevi.* Plurimi Testaceologiae Scriptores hancce praesertim speciem meminerunt.

Ut character generis *Sitomojae* et quoad partem animalculi ejusdem oeconomia magis elucescat, *adpositam contemplari libeat figuram:*

a. animalculi primordium l. ipsa infantia quoad Testam tereti-ovalem est, apertura inferius sita. Animalculo magis magisque crescente, domuncula haec ob angustiam tandem inutilis fit. Pro fundamento tamen servit animalculo, quod sibi super illum Tubulum *b.* majoris capacitatis, apertura superius gaudentem, exstruit, Tubulum huncce, fundamento adnexum elliptico, etiam flexuosum s. incurvatum fieri necesse est. Pari deinde ratione, urgente alia necessitate, Tu-

bulus ab animalculo conficitur novus secundum *c.*, cujus apertura deorsum, alterumque ad latus aedificii, versa, in icone conspici quidem nequit, novo autem Tubulo veteris et derelicti aperturam animalculum saepius claudit. Hocce modo Tubuli etiam insequentes *d. e.*, lateraliter aut verticaliter derelictis adglutinati, totaque conglomeratio, p. m. vel raro regulariter tandem paratur. Rarissime ergo, nequidem sine violenta causa periculi l. mortis, *tubuli Sitomjarum* simplices separati vel incompositi inveniuntur. WALKER, cujus opusculum de Test. minut. Sandvicens. mihi ad manus non est, et simplicia et composita variarum specimina Sitomjarum tab. 1. f. 6. 8-12. et 15. delineavit.

Holmia Erlangam miss. d. 9. Nov.

1790.

JUSTI CHRISTIANI HENRICI HEYERI

DE

MINERA PLUMBI

CARINTHICA

MOLYBDAENAE ACIDO MINERALISATA.

MONITUM.

Paulo antecedentem tractationem, quam transmiserat clar. HEYERUS, ut Novis Nostris Actis infereretur, suo tempore, Bibliopolaë, cum aliis imprimendis, rite tradidi. Verum inopinato postea accidit, ut ea revocaretur, atque nova elaboratio transmitteretur. Annui cl. HEYERI petito, ac statim Norimbergam scripsi, ut prius specimen seponeretur, et hoc novum, ejus loco, imprimeretur. — At nunciabatur mihi, integram dictam tractationem jam esse typis exscriptam, nec sine insigni damno, et sumptibus, iam impensis, plagulas, jam impressas, posse deleri! Dubius primo hæsi, quid hic noviter faciendum sit, cum facta, infecta fieri, nequeant! Interim, cum considerarem, non a charactere boni viri esse alienum, sententiam suam, pro re nata, mutare; ratus fui, curare, ut etiam nova hæc elaboratio typis mandaretur. Forte benevoli lectores inde habebunt, unde collatis binis his impressis, judicare poterunt, quaenam valeant meditationes, diversis temporibus institutae, qualisque sententia ipsis magis arrideat. Scrib, Erlangae d. XI, Mart, 1791.

DELIUS,

§. I.

Quantum scio, *Acidum illud metallicum*, quod *Molybdaenae* inhaeret, nondum in aliis mineralibus est repperitum, ac in *Molybdaena ipsa*, si excipio, quod celeberr. BERGMANNUS in minera *solari Nagyagensi* Transylvaniae, hoc inesse putet, de quo vero futura experimenta certiora afferent. Mineralogis igitur non contemnendum videbitur, si hisce paucis enarro, me hoc acidum etiam in *speciminibus duobus minerarum plumbi Carinthiae* repperisse, e quibus patebit, acidum illud, sicut Arfenicum, Sulphur, et nonnulla acida mineralia, metallis mineralifandis infervire. Celeberr. *Wulf* quidem iam has mineras descripsit, sed viam, eas mineralifandi, nondum detexit.

Sed nunc de experimentis ipsis.

§. 2.

Minera prima, quam his destinaveram, sub titulo: *Bleyspat* aus *Bleyberg*, in Cärnthen, mihi missa, constabat ex tabulis tenuibus, quadrangularibus parallelipedis, saepe etiam sexangularibus, magnitudine quartae partis pollicis, majoribus tamen quibusdam, quibusdam minoribus. Intererant etiam, quae perfecti cubi videbantur. Color erat ex cinereo ochroleucus; adhaerebant autem Calci durae, eiusdem coloris. Intus crystalla erant lucida, cinerea, splendore vivido.

Gravitas specifica erat, 4, 7.

Per se ante tubulum ferruminatorium plumbum ex ea redire nolebat, quod alias frustula Spathi albi plumbi, ex Hercynia, statim efficiunt.

Cum alcali minerali contra statim reducebatur; quod experimentum mihi jam monstrabat, mineram hanc non esse Spathum plumbeum, vulgare, sive per acidum aereum plumbum mineralisatum.

Nonnulla crystalla per se leniter calcinata non decrepita-
bant, sed tantum fiebant friabiliora.

Cum aere dephlogisticato in carbone non defaltabat, quando autem tenebatur alio carbone, abibat in scoriam rubiginosam, globulis plumbeis mixtam.

Cum pauxillo Boracis fundebatur, per aerem dephlogi-
sticatum, in scoriam vitream albam, cum globulis metal-
licis.

Cum Alcali minerali in scoriam rubiginosam, cum glo-
bulis plumbeis; carbo erat luteo colore cinctus.

Cum Sale microcosmico in scoriam vitream rubigino-
sam, in qua, cum fricaretur, nullum plumbum erat con-
spiciendum.

Terrestre huius minerae nec liquefiebat per se, nec
cum Borace, fiebat friabilius, Borax autem a carbone im-
bibebatur.

§. 3.

Cum ex forma crystallorum, cubicae appropinquan-
tium, concluderem, Salis acidum inesse, antea mihi parare
studebam purum Alcali minerale, cui simul inhaereret Phlo-
giston, quod tamen praecipue nihil contineret de Salis, et
Vitrioli acido. Id via brevissima me obtenturum judicabam,
si Saccharum Saturni cum Sale mirabili puro miscerem; pro-
videbam autem, fore, ut tantilla modo portiuncula Sacchari
Saturni potius superesset, ne quid acidi vitriolici acciperem.
Vitriolum Saturni postquam per filtrum separatum et aqua
edulcatum erat, evaporabam colaturam leni calore ad sic-
citatem.

§. 4.

Hujus Alkali mineralis acetati §. 3. unciae uni miscebam tantundem minerae meae pulverisatae, et in tegulo tecto ponebam in ignem candentem. Simulac massa incipiebat candescere, etiam flagrare cum flamma coepit. (Quod mihi argumentum esse videtur, Saccharum Saturni non, ut plerumque creditur, cum aceto destillato, sed potius crudo, parari, nam etsi Sal candidissimum erat, alterum tamen experimentum docet, non mineram, sed Phlogiston potius aceti deflagrationem effecisse.) Post deflagrationem ignem augebam usque ad liquefactionem; non liquide quidem, instar aquae, massa mea fluebat, attamen bene effundi poterat. Post refrigerationem materia ex fusco nigrescebat.

§. 5.

Et materiam effusam, (§. 4.) et tegulum aqua superfundebam. Aqua viridescebat; celerioris solutionis causa in loco calido posita, solutio colorem egregium hyalinum accipiebat, qui refrigerando paululum decolorabatur. Post dissolutionem, et teguli elotionem, solutio per filtrum traiciebatur; residuum, in filtro remanens, et a salinis partibus liberatum, nigrum erat et impletum globulis plumbi, quos non separabam. Liquidum filtratum designabam littera (A).

§. 6.

Residuum (§. 5.) una cum charta miscebatur iterum cum uncia una Salis (§. 3.) descripti, et successive, sicut prima vice, igni fusorio subjiciebatur. Flamma redibat. Materia liquefacta, effusa et salibus elotis, quorum solutionem filtratam littera (B) designabam, inveniebatur in residuo, quod adhuc atrum erat, Regulus plumbeus, qui, cum nonnullis globulis minoribus, drachmas tres et grana sedecim habebat.

§. 7.

Ut scirem, an in residuo (§. 6.) adhuc plumbum insit, illud candefaciebam. Nullum plumbum reducebatur; omne potius in pulverem lutescentem mutabatur, quo sebum deflagrabam et admiscebam semiunciam Salis Tartari. Et cum hoc iterum liquefecissem, postquam effusa massa in aqua erat soluta, reperiebantur adhuc grana quadraginta duo plumbi. Etiam inhaerebant tegulo nonnulli globuli, qui separationi resistebant, et grana duo pondere efficere videbantur. Liquidum filtratum designabam littera (C).

§. 8.

Residuum (§. 7.) in filtro remanens et elotum, erat atrum. Candefaciebam; quo facto colorem acquirebat lucidum fuscum. Cum superinfunderetur acidum Nitri et in loco calido reponeretur, omnia in mucilaginem fuscam mutabantur. Haec aqua diluebatur, percolabatur, remanentia vero mucilaginea iterum tamdiu cum Nitri acido digerebantur, donec mucilago albesceret. Solutio haec, cum priori mixta, littera (D) designabatur. Mucilago vero abluta, exsiccata et candefacta, pulvis fiebat crassius, pondere septemdecim grana habens, qui nil nisi silicea terra erat. Haud negaverim, hanc terram, repetita tractatione, ex tegulo partim solutam esse.

§. 9.

Cum acido vitriolico ex liquore D (§. 8.) nihil statim praecipitabatur, igitur neque plumbum, neque ponderosa terra inerat. Cum Spiritu Salis Ammoniaci caustico contra praecipitabatur mucilago subfusca, quae edulcata, siccata et candefacta pondere grana quatuordecim habebat; et instituta ulteriori disquisitione ex granis sex terrae aluminis, et octo calcis martis, composita reperiebatur. Ex liquore separato
cum

cum Alkali minerali adhuc separabatur terra calcarea, quae calcinata quadraginta et septem grana pondere habebat.

§. 10.

Solutio falina A (§. 5.) solutionem Argenti, et Mercurii vivi, candidam quidem praecipitabat, praecipitatum vero in acido nitri redissolvebatur. Eodem modo et sedimentum solutionis terrae ponderosae in acido falis, per copiosius acidum falis, redissolvebatur. Pauxillum quoque evaporabatur, ubi massa remanebat unctuosae, quae crystallos distinctos non dabat. Solutio B contra dabat crystallos irregulares, ut tamen cum crystallis alcali mineralis aliquid similitudinis haberent. Igitur nec acidum falis, nec vitriolicum, inerat; me autem expectatio mea fefellerat. Nunc tentabam, an per acida nihil praecipitaretur? Sed nec nitri nec falis cum acido separabatur aliquid; mixtum vero cum ambobus egregium colorem citrinum accipiebat. Cum acido vitriolico primo viridescebat, cumque saturata esset, aut cum fortasse acidum superabundaret, colorem saturatum viridem accipiebat; praecipitabatur autem nunc etiam nihil. Cum vero exigua haec, quae tentando acquisiveram, evaporarem; separabatur ex solutione cum nitri et falis acido pulvis citrinus, qui mihi primo character *acidi Wolframii* esse videbatur, ex illa vero, cum vitriolico, pulvis ex luteo virescens.

§. 11.

Parva haec per tentamina cum cognovissem, quomodo solutio mea tractanda sit; liquidum A. B. C. saturabam acido vitriolico. A primo lutescebat, post saturationem vero acquirebat colorem luteo-virescentem; B mox diluto colore hyalino gaudebat, post saturationem pulchro citrino; C tantum in fine saturationis monstrabat exiguum colorem viridem. Solutiones omnes leni calore evaporabantur. In solutione A semel post refrigerationem existebant egregiae crystalli vi-

rides falis mirabilis, sub quibus tamen nullum sedimentum reperiebatur, ergo omnes ad ficcitatem usque evaporabantur. A. et B. nunc facta erant massa falina injucunde viridis, quae maculas ostendebat lutescentes; C. crystallifata erat in tartarum vitriolatum regularem.

§. 12.

His massis falinis (§. 11.) superinfundebatur aqua. De A et B remanebat pulvis sordide virescens. Ambae uni filtro infundebantur, et solutiones uno tempore iterum evaporabantur, et cum siccatae essent, in tegulo ferventer calefiebant quidem, sed non candesiebant. Post solutionem remanebat similis pulvis, liquidum vero semper adhuc viride erat. Eam ob rem massa falina, iterum siccata, tamdiu leviter candesiebat, donec color viridis in rubiginosum mutaretur. Nunc remanebat, facta dissolutione, ingens copia pulveris rubiginosi, qui, cum omni praecedente, in uno filtro collocatus, aqua ablutus et in aere siccatus, grana nonaginta et octo efficiebat.

§. 13.

Tartarus vitriolatus ex liquido C. (§. 11.) etiam aqua superinfundebatur. Remanebat aliqua mucilago albida, quae abluta et siccata grana quatuor cum dimidio habebat. Separatum liquidum nunc nihil amplius (acidi) videbatur continere, et ob eam rem defundebatur.

§. 14.

Cum liquido remanente falino ex A et B (§. 12.), quod non amplius viride, sed lutescens erat, spectaculum mihi cogitabam parare, quod olim jam me et alios valde delectaverat. Ex lapide ponderoso et *Wolframo* examinato nempe simile liquidum obtinueram, ex quo, quantum poteram, sepa-

separaveram acidum Wolframi; de quo alio loco scripsi. *) Iam hoc lixivium, ut tunc, tanta aquae quantitate diluebam, ut ampulla mensurae unius usque ad collum impleretur, cui adhuc aliquid acidi vitriolici addebam. Huic liquido inferebam filum pendens ferreum, et cum voluptate spectabam, quomodo filo mox particulae virides, muscum imitantes, fasciatim adhaerescerent, mox totae nubes se aggregarent. Post sex circiter horas jam dimidia ampulla desuper viridis erat, post duodecim autem ampulla tota, pelluciditate amissa, atrocaerulea. Post diem tertium ferrum exedi coeperat. Cum vero effervescentia esset finita, solutio sensim sensimque fusca fiebat, filum erat corrosum, ligamentum vero, ex quo pendebat, erat atrocaeruleum, pars vero illius extra ampullam sale caeruleo alboque obducta. In fundo erat aliquid praecipitatum, a quo liquidum defundebatur, praecipitatum vero atrum flosculosum colligebatur, edulcorabatur et siccabatur, super carbonem cum aere dephlogistico ex magneso liquefiebat. Liquefiebat autem difficulter, nam opus fere erat unciis duodecim. Restabat substantia cinerea pulverosa, ex qua magnes attrahebat pulvisculum. Alia inde portio cum pauxillo gummi Sandaracae miscebatur, et eodem modo liquefiebat, quod nunc cum unciis circiter octo succedebat. In carbone reperiebatur granum simile scoriae ferri, quod per microscopium erat splendens, caeruleum et striatum, instar Antimonii, sed nec integrum, nec disruptum, a magnete attrahebat.

§. 15.

In §. 10. dixi, me credidisse, *mineram meam acido Wolframi mineralisatam* esse, sed experimenta posteriora me docuerunt, illud non esse *acidum Wolframicum*, sed potius *acidum Molybdaenae*. Nam etsi Calx, seu acidum nostrum in

*) *Taschenbuch für Scheidekünstler und Apoth. 1783. pag. 145. etc.*

in filtro siccatum, non in massam crystallinam rediit, uti hoc in inquisitione Molybdaenae observavi, sed in forma pulveris remansit, et cum nitri et salis acido digestum, non colorem caeruleum, sed potius citrinum accepit, quod character acidi Wolframi esset, attamen repetita digestionē cum acido salis, si acidum evaporatum fere erat, colorem assumebat in superficie in viridem spectantem, qui vero, post refrigerationem in vitro non tecto, sensim sensimque in caeruleum vertebatur. Porro calx nostra vitrum Boracis in fluore non tingeat caeruleo colore, sed vitro color suus albus consistebat. Denique calx nostra, per se, in tegulo leni igne calcinata, fluebat, et in massam crystallinam redibat. Tegulum tingeat citrino, ubi vero particulae martiales, caerulescente colore. Ergo mihi nullum dubium remansit, *acidum Molybdaenae* esse,

§. 16.

Secundum hoc experimentum itaque accepi *ex uncia una hujus minerae*, et quidem secundum

- §. 6. 7. unciam dimidiam Plumbi
 12. 13. drachmam unam et grana quadraginta
 quatuor cum dimidio acidi Molybdaenae
 9. quadraginta et septem grana Calcis, aere
 destitutae:
 8. grana septemdecim terrae filiceae
 9. — octo calcis Martis
 — — sex terrae Aluminis

Fiunt: Uncia semis, drachmae tres et granum dimidium.

De qua summa fortasse subtrahendae sunt terra filicea, et Aluminis, ex tegulo quippe verifimiliter extractae. Quod deest, cum aqua effundebatur. Calcarea terra adhaerere potuit terrestri, sicut et Mars maximam partem.

§. 17.

In experimento jam narrato verifimillimum mihi erat, me non omne acidum accepiffe, nec methodum illam esse facillimam; fed alteram, quae mihi etiam ad acidum ex Wolframo, et lapide ponderoso, obtinendum commodiffima fuit, esse praeferendam, ut feilicet talia cum aequalibus partibus alcali vegetabilis liquefiant. Poteram adhuc drachmas quinque hujus minerae ad hunc ufum adhibere, (tantum enim pulveris mihi supererat) has itaque cum anatica portione Salis Tartari mifcebam, et in tegulo igni candenti imponebam. Materia nec deflagrabat, nec effervefcebat, fed brevi tranquilla fluebat. Nunc effundebatur, et cum aqua solvebatur. Remanebat albidum fedimentum in ochroleucum fpectans, quod ficcatum denuo cum uncia dimidia Salis Tartari liquefiebat. Refiduum, cum quantitatem plumbi fcirem, et terras nollem, non amplius inquifivi,

§. 18.

Lixivia vero §. 17. acido nitri faturabantur. (Eligebam hoc, quia nitrum regeneratum exigua quantitate aquae facile folvitur, experientia autem prioribus experimentis me docuerat, hoc acidum in ftatu illo, quo adhuc cum aliis falibus mixtum, et nondum ficcatum eft, facile refolvi, contra vero folutioni in aqua magis refiftere, fi liberum falinis partibus candefactum fit; lixivia inde ambo lutescebant; illo tantum difcrimine, quod lixivium primae folutionis cum prima gutta acidi turbabatur, fecundae vero, non nifi paulo ante furationem, et perparum ex illo praecipitabatur. Quamquam etiam primum femper iterum pellucidum fiebat, ufque dum Sal alcali non amplius in acido Molybdaenae vim fuam probare poffet. Sedimentum ex ambobus in unum filtrum colligebatur, et aqua ablutum aere exficcabatur. Album erat, pondere granorum fexaginta et novem.

§. 19.

Lixivium de sedimento §. 18. filtratum, et aquam, qua illud ablutum erat, leni igne evaporabam. Mox coibat in superficie, in latere et in fundo vasis, pellicula alba et tenax, quam commode a liquido salino separare poteram. Traieciēbam in filtrum et liquidum usque ad siccitatem evaporabam; tunc inveniebam inter nitrum adhuc magma album, quod abluto nitro praecedenti addebatur. Lixivium denuo evaporabam, praecipitati adhuc perparum erat, quod cum superioribus ablutum et siccatum triginta grana habebat.

§. 20.

Lixivium remanens §. 19. aqua dilutum et pauxillo acido nitri adiecto roboratum, iniecto filo ferreo, nolebat caerulefcere; post horas duodecim fufum erat, et defundebatur.

§. 21.

Acidi nostri, quod hac methodo acceperam, pro portione multo erat plus, quam quod primo experimento; quoniam ex his quinque drachmis grana nonaginta novem (§. 18. 19.) acquisiveram.

§. 22.

Aliquid hujus minerae etiam cum acido vitriolico diluto aliquamdiu digesseram; qua operatione partes aquosae evaporabant. Concentratum liquidum nunc accipiebat colorem excellentissimum caeruleum, quod, pauca aqua dilutum, multas per hebdomadas sine mutatione pulcherrimi coloris stetit. Perfundebam per chartam emporeticam albam, quae etsi inde friabilior fiebat, tamen et sicca manebat caerulea. Residuum album nolebat caerulefcere, novo cum acido

vitriolico; viridescebat. Haftenus mihi nondum contigit, ut ex illo colorem caeruleum durabilem in forma sicca obtinerem.

§. 23.

Venio nunc ad experimenta illa, quae cum *alia minera plumbi* institui; quam sub nomine: *Würflicher Bleyspath aus Villach*, in Cärnthen, acceperam. Consistebat ex parvis crystallis cubicis regularibus partim oblongis, magnitudine lineae, et minoribus; color erat sicut praecedentis, cohaerebant autem per terram pulverosam, coloris obscurioris. Calcem induratam non inveni. Aqua lavans terrena separare studebam, quam post operationem crystalli tantum pura retinebam.

§. 24.

Gravitas specifica erat: 5, 522.

Igni candenti leni exposita diffiliebat, et pulverem crassiusculum, colore paulo obscuriori, reddebat.

Ante tubulum ferruminatorium distumpebatur, addito alcali minerali plumbum continuo reducebatur.

In carbone, aeri dephlogisticato exposita, etiam aliquoties diffiliebat, postea vero brevi liquefiebat. In carbone erant nonnulli globuli plumbi, colore iridis, carbo autem citrino obductus erat.

Frustrulo, cum borace liquefacto, plumbum celeriter reductum est, Borax forma vitrei atrii pone jacebat, carbo obductus erat colore purpureo.

Frustrulum, cum alcali minerali aeri illi expositum, dabat scoriam rubiginosam cum albo mixtam, in qua plumbum in globulis erat.

Frustrulum, cum Sale microcosmico, scoriam dabat albam impellucidam, cum maculis nonnullis rubiginosis.

Carbo obductus erat colore albo; plumbum redactum non reperiēbam.

§ 25.

De his crySTALLIS puris (§. 23.) pulverifabam unciam, cum anatica portione Salis Tartari, et in tegulo ponebam in igne candente, ubi mox massa tranquilla fluebat. Effusa et refrigerata accipiebat colorem bellum sulphureum, in fundo tamen fuscum; cujus causa erat calx plumbi, quae ob gravitatem majorem fundum petierat, et figuram crySTALLINAM coloremque Lithargyrii ostendebat. In destillata aqua massa mox solvebatur, solutio per filtrum traiciebatur. Liquorem filtratum nominabam littera E; cui etiam miscebatur illud, quod per elotionem teguli de liquido edulcato obtinueram. In residuo inveniebam globulum Saturni, quem separavi.

§. 26.

Residuum in filtro remanens (§. 25.) liquefaciebam iterum cum drachmis sex Salis Tartari; effusam massam luteam tractabam, sicut priorem, et liquorem salinum designabam littera F.

§. 27.

Residuum (§. 26.) permiscebam cum Sapone albo, et Sale Tartari, quam mixturam in eundem tegulum immittebam, et igni imponebam. Postquam pinguedo deflagaverat, ignem fusorium dabam, donec tranquilla fluebat. Effundebam materiam, et solvebam Sal in aqua. Reperiebantur globi Saturni, qui cum illo, quem (ex §. 25.) obtinueram, drachmas tres et grana quinquaginta duo efficiebant. Lixivium salinum filtro infundebam, et residuum in illo remanens saepe aqua abluēbam. Liquorem filtratum, cum nihil nisi alcali retinere videretur, defundebam.

§. 28.

Residuo (§. 27.) in filtro remanenti nigrescenti superinfundebam acidum nitri, cum quo effervescebat; quod cum digererem, color obscurus statim evanescebat, et omnia, excepta pauca mucilagine, dissolvebantur. Solutio, aqua diluta, filtro immittebatur, ubi liquor lentissime percolabatur. Mucilago remanens aqua abluebatur, tum siccata et candefacta habebat grana undecim. Mihi videbatur esse filex, ex tegulo solutus.

§. 29.

Liquorem filtratum (§. 28.) tentabam cum acido vitriolico, an vitriolum Saturni inde praecipitaretur: sed per guttas nonnullas nihil praecipitabatur. Tentabam nunc, an cum alcali phlogistico sic dicto caerulesceret; quod fiebat. Ergo tantum illius admiscebam, donec addito novo nullus color caeruleus oriretur. (Nota mihi erat copia ferri illius, cujus et pondus mihi notabam.) Quam jucundo colore mixtio illa initio caerulescebat, tam injucunda postea fiebat. Praecipitatum per filtrum separatum, ablutum, siccatum et postea candefactum, luteo fuscum erat. Reperiebantur in illo adhuc nonnulli globuli Saturni. Ex pulverisato magnes grana novem calcis martis extrahebat, a quibus vero tria debent separari, quae in alcali phlogistico inhaeserant. Ita tantum sex grana notari debent calcis Martis, a magnete attracta: caetera erant globuli plumbi, pondere granorum trium cum semisse.

§. 30.

Ut viderem, an in fluido (§. 29.) terra calcarea insit, addebam oleum vitrioli. Separabantur etiam mox crystallae tenuia, quae, postquam cum liquore aliquos dies steterant, a fluido per effusionem caute separabantur, etiam cum exi-

gua quantitate aquae abluebantur, tunc vehementius cande-
facta pondere habebant grana duodecim cum dimidio, in qui-
bus circiter quinque grana calcis, aere destitutae, fuerunt.
Fluidum nunc cum alcali minerali praecipitatum, quatuor
adhuc et dimidium granum terrae aluminis dabat, quae can-
defacta omnem humiditatem perdiderant.

§. 31.

Fluidum E (§. 25.) turbabatur prima gutta acidi nitri,
quae addebatur. Affundebam tantum, usque dum nihil ampli-
us praecipitaretur. Quod praecipitabatur erat candidum:
liquor autem accipiebat colorem magis magisque citrinum,
quo propius ad punctum saturationis accedebat. Praecipita-
tum sinebam considerare, tunc separabam liquidum, sedimen-
tum in filtro remanens aqua edulcabam. Gaudebat egregio
colore citrino. Verisimile est, nimium de acido nitri fuisse
additum, unde colore citrino tinctum erat. Pondus siccati
erant drachmae duae et grana viginti tria.

§. 32.

Liquidum inde percolatum (§. 31.) cum aqua, ab
edulcatione residua, leni calore evaporabam, ubi mox pul-
vis citrinus seponebatur. Liquidum evaporabam fere ad
siccitatem; tunc aqua superinfusa in filtro colligebam adhuc
materiae citrinae grana viginti et septem. Liquidum inde
filtratum, interim repositum, nominabo G, et statim plura
de illo dicam.

§. 33.

Liquidum F (§. 26.) etiam nitri acido saturabam;
praecipitabatur demum aliquid, cum fere saturatum esset.
Accipiebam inde, cum eo, quod per evaporationem adhuc
seponebatur, in summa grana viginti quinque. Liquidum
inde filtratum effundebam.

§. 34.

§. 34.

Liquidum G, quod (§. 32.) interim deposueram, dispersiebam in vitra quatuor, commiscebam aqua, et aliquantulum adhuc acidi nitri addebam. In vitrum primum iniiciebam frustulum Cupri, in secundum Zinci, in tertium Plumbi, et in quartum nonnullos globulos Mercurii.

Cuprum brevi tempore incrustabatur pulvere caeruleo viridescente, etiam prope illud in circuitu exigua eiusdem pulveris quantitas seponebatur. Ad Zincum et Mercurium seponebatur pulvis cinereus; ad Plumbum etiam caeruleus, neque tamen tam copiosus, quam ad Cuprum.

Liquida, cum per dies aliquot super haec metalla stetitissent, defundebam, et praecipitata collecta siccabam. — Quod de cupro collegeram, per exsiccationem viridescibat, in carbone cum aere dephlogistico deflagrabat colore viridescente, et fundebatur statim in globulum coloris purpurei, valde friabilem, in quo nulli globuli metallici conspiciendi erant. — Quod de Zinco, erat cinereum; Zinci ipsius nitor caeruleus, et colore rubiginoso afflatus. Post fusionem inveniebantur in carbone globuli albi metallici, inductiles. Quod de Plumbo, nitidum et luteo cinereum erat, deflagrabat colore viridi, aestuabat valde, et liquecebat celeriter in globum metallicum coloris plumbi, qui perductilis erat. — Quod de Mercurio, innatabat nitideque cinereum erat. Liquecebat perfacile, cum vix quinque unciae aeris consumtae essent, in globulos nonnullos metallicos perexiguos, qui hujus ipsius exiguae magnitudinis causa inquisitionem ulteriorem negabant. Hoc mihi videtur maximum esse argumentum, acidum nostrum, si superiora adsint, certe Mercurio ut metallum adhaerescere.

§. 35.

Experimenta nonnulla cum calce (§. 31. 32. 33.) instituta, mihi mox persuaserunt, nihil aliud, quam acidum
Mo-

Molybdaenae esse, et hanc mineram tantum varietatem prioris, minime vero Speciem distinctam esse, quae tantum ob majorem copiam acidi nostri a praecedente differret. Unde etiam fortasse maior gravitas specifica.

Ex uncia una hujus minerae acceperam itaque:

Secundum §. 25. 27. 28. drachmas tres et quinquaginta quinque grana cum dimidio Plumbi.

31. 32. 33. drachmas tres et grana quindecim acidi *Molybdaenae*.

28. undecim grana terrae filiceae.

sex grana *Croci Martis* phlogificati.

30. quinque grana *Calcareae terrae* ab aere destitutae.

quatuor cum dimidio grana terrae aluminis calcinatae.

Summa: drachmae septem et grana triginta septem.

Itaque viginti et tria grana deficiebant, quae facile etiam acidum *Molybdaenae* esse possunt, quia, ut iam monui, salibus mixtum facile solvitur, eamque ob rem defundi potuit. Quamquam, cum minera antea non calcinata fuisset, fieri potuit, ut etiam partes aquosae adessent. Terra filicea et aluminis maximam partem videntur attinere tegulum, calx autem ad terrenas partes, quae remanserunt, quae vero in minera, manifesto aerata, est; quo in statu etiam in altera minera est, cum acidis enim terrestre valde effervescit. Terrestris pariter, ex maxima parte, Mars adscribendus; at manifesto tamen pura etiam crystallae calcem ferri ostendunt, qua obducta sunt. Notatu dignum mihi videbatur etiam, quod crystallae haec cubicae minus plumbi dabant, quam minera praecedens, quae tamen a terrestri non plane purgata erat.

§. 36.

Horum crystallorum lotorum, et pulverifatorum, drachma dimidia cum acido vitriolico digerebatur. Liquidum mox viridescibat, et cum humiditas aquea evaporasset, Acidum excellentissimo gaudebat colore caeruleo, sicut et minera praecedens. Plumbum forma pulveris albi (Vitriolum plumbi), fundum petierat. Cum uncia una aquae dilutum, colorem mutabat ex caeruleo in viridescentem, pallidiorem. Hoc liquidum ab alcali phlogificato colore pulchro fusco praecipitabatur. Auri solutio parum tantum turbabatur. Plumbum in aceto dabat praecipitatum album. Vitriolum Martis, sicut et Sal alcali volatile causticum, nihil praecipitabat; Alcali volatile aeratum in colorem primo subfuscum, post saturationem subcaeruleum rediit, qui color mox tamen evanescebat. Alcali fixum vegetabile copiosum dabat praecipitatum album (Tartarum vitriolatum), liquor supernatans caerulefcebat. Aqua Calcis non mutabatur. Hepar sulphuris dabat liquidum fuscum ingratum. Argentum et Mercurius in acido nitri, praecipitatum album.

§. 37.

Tantundem cum acido nitri diluto superfusum et digestum (acida cum illo modice tantum effervescebant,) evaporatum semel et denuo digestum, liquidum offerebat pulchrum citrinum. Remanserant inde grana undecim. Liquidum dilutum ab alcali phlogificato grato colore fusco tingebatur. Argentum et Mercurius in acido nitri praecipitabantur colore albo. Auri solutio non praecipitabatur, si vero huic liquido solutio §. 38. cum acido salis facta miscebatur, praecipitabatur substantia micans granulata (*Plumbum cornuum?*). Vitriolum Martis offerebat liquidum ex caeruleo viridescens, ex quo sedimentum album separabatur. Cum vitriolo Veneris paulo magis erat caeruleum, unde etiam sedimentum fiebat album.

Sal alcali volatile causticum praecipitabat sedimentum album viridescens. Sal alcali volatile aeratum copiosum viridescens; Alcali fixum aeratum copiosum caeruleescens. Aqua Calcis album. Hepar Sulphuris album pulvereum, liquore supra stante modice caeruleo. Post haec facta experimenta minora supererat mihi adhuc aliquid de illo liquido, cumque sperarem, me colorem caeruleum, quem cum hepate Sulphuris conficiebat, fixurum, remanentia haec cum solutione hepatis Sulphuris miscebatur, Sulphur praecipitabatur colore viridescente, liquor supra stans erat egregius caeruleus, qui filtratus, cum nonnullis guttis alcali volatilis caustici, caeruleum dabat sedimentum, quod vero exsiccatione fuscum fiebat; si ad filtrum aqua fundebatur, illa percolabatur caerulea. Charta, per quam erat percolatum, sicca caeruleum habebat colorem, paulo tantum clariorem.

§. 38.

Ubi tantumdeni cum acido salis superfusum et digestum esset, acidum colore citrino tingebatur. Remanebat sedimentum album pondere granorum viginti, ex puris crystallis foliaceis micantibus consistens, et plumbum corneum videbatur. Liquidum dilutum cum alcali phlogificato sedimentum dabat egregie fuscum. Solutio Argenti et Mercurii album. Cum Vitriolo Martis exsistebat liquidum caeruleum. Cum Vitriolo veneris viride; de ambobus nihil praecipitabatur. Sal alcali volatile causticum praecipitabat sedimentum caeruleum; Alcali volatile aeratum caeruleescens; Alcali fixum aeratum, satis magna copia pallido caeruleum; cum aqua calcis caeruleescebat, cum hepate Sulphuris sedimentum erat egregie atro caeruleum. Residuum illius praecipitabam cum alcali volatili caustico; obtinebam praecipitatum satis caeruleum, quod vero inter siccandum sensim palleescebat, siccum perparum adhuc caeruleescebat.

§. 39.

Ab aceto destillato, quod cum crystallis nostris digerebatur, non videbatur mutatum; certe liquor cum materialibus, §. praecedente descriptis, nullum ostendebat effectum.

§. 40.

Semiunciam acidi Molybdaenae miscebam cum portione aequali Gummi Sandaracae, ad quem usum adhibebam acidum illud, quod experimentis illis duobus prioribus effeceram; defectum supplebam de tertio. (Utor libentius ad huius generis metalla difficulter fluentia, tali phlogisto, quam carbonibus et oleo; quia nec tantum spatii occupat, quantum carbones, et plus carbonis restitantis dat, quam oleum.) In tegulo desflagrabam phlogiston crudum; obtinebam massam nigram facile friabilem, quam pulverisatam in tegulum rejiciebam, quod fuligine pinea illitum erat. Obtegebam massam sale culinari, cumque furno, qui bono folle instructus erat, tegulum imposuissem, ignem tam vehementem per horam integram sufflabam, ut tectura teguli argillacea in massam scoriaceam funderetur, adeoque cum margine teguli superiori coalesceret, ut, post conscissionem, in operculo adhaereret. Conscisso tegulo inveniebam massam nigram nitidam striatam, quae in aqua posita, ut Sal culinare inde dissolveretur, pulverem dabat nitidum, qui, microscopii ope observatus, distincta metalli ostendebat vestigia. Commiscebam cum drachma una et dimidia Boracis calcinati, et in eodem igne reponebam. Nunc massa erat adhuc atra, in superficie vero erant striae filiformes metalli albi asperi. Si quid illius in carbone cum aere dephlogistato liquefaciebam, magno fumo albo aestuare coepit, et fundebatur nunc cum unciis duodecim, nunc cum quatuordecim aut sedecim in globum, colore haematitidis, qui in basi lineam metalli albi habebat, sed metal-

116 *De minera plumbi Carinthiaca, cum molybdaenae etc.*

lum sic asperum erat, ut ungue pollicis facile suffricari posset. Partem inferiorem vero, quae non habebat distinctos tales globulos metallicos, non potui in metallum magis cohaerens fundere, etsi saepius tentavi.

An plura metalla hoc cum acido mineralifata sint, futura experimenta docebunt.

Alio loco *) iam plura experimenta ad naturam acidi nostri pertinentia, quod e *Molybdaena* obtinueram, descripsi. Superfluum itaque effret, eadem hic repetere.

Brunsviga Erlangam miss. d. 8. Mart. 1791.

ME-

*) CRELLS *chemische Annalen* 1787. 2. B. pag. 21. et 124.

MEMORIA

VIRI PERILLUSTRIS ET EXPERIENTISSIMI

D. FERDINANDI JACOBI BAIERI

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS

ACADEMIAE IMPERIALIS NATURAE CURIOSORUM

QUONDAM PRAESIDIS

CONSILIARII ARCHIATRI

ET

COMITIS PALATINI CAESAREI

SERENISSIMI MARGGRAVII BRANDENBURGICI

CONSILIARII AULICI.

Inuentum est hoc, manu propria scriptum, inter reliquas defuncti *Præfatis* dispersas chartas, dum hae postea ad *Succefforem* transferant; et super scriptum erat: *Eugeniani II. vitae curriculum*, latino idiomate *Actis Academiae N. C. inferendum*. Quapropter manibus iusta solvere, iustum et aequum omnino iudicavi. — Exhibeo itaque fideliter ea, quae inveni, si saltem nonnullis verbis recessero, quae minus intelligi poterant, et lituram exposcebant. — Adjungere autem oportebat quoque ea, quae ultimos vitae Ejus annos, et Academiae Imp. Nat. Cur. tum statum concernunt,

HENRICUS FRIDERICUS DELIUS,

FERDINANDUS JACOBUS BAIERUS lucem hanc adspexit *Altorfi Norimbergensium* d. xiii. Februarii A. MDCCVII. natus parentibus optimis, Patre nimirum *Joanne Jacobo Baiero* tunc temporis Professore Medicinæ, Perillustri Reipublicæ Norimbergensis et oppidi Altorfini Physico, postea Serenissimi Marchionis Brandenburgo Onoldini Archiatro, et Academiae Imperialis Naturæ Curiosorum Præside, cujus nomen et memoria hodieque viget inter eruditos, Matre vero virtutibus, sexui suo congruis, ornatissima, *Juliana Maria Barbara, Jo. Casp. Bachmaieri*, Serenissimæ Ducis Viduæ Württembergensis Weitingæ, a consiliis et secretis, et *Barbaræ Sabinae* natae *Herpferiae* filia. Quam primum ingenii docilitas aderat, prima pietatis et doctrinæ fundamenta iecit sub praeceptorum domesticorum fidei instructione, hac bene præparatus, Gymnasium, quod *Vinariæ* floret, *Wilhelmino Ernestinum* frequentavit, eo consilio, ut in studiis, quæ ad humanitatem pertinent, uberior proficeret, ibidemque duos annos doctus et assiduus magistris eius, *Kiesewettero* Rectore, et *Gesnero*, Celebratissimo dein *Goettingensium* Professore, non sine insignibus cognitionis suæ incrementis usus est, atque seorsim a venerando, *Joanne Davide Baiero*, hospite et patruo suo, Scholarcha et Superintendente *Dornburgensium* et *Burgelensium*, felix studiorum impetravit moderamen. Interea temporis vicina Musarum sedes *Jena* crebram præbuit opportunitatem salutandi Doctores ibidem famam et meritorum dignitate illustres, a quibus benevole acroasibus admittebatur, et aliis actibus solennibus coram adesse invitabatur. Prius vero quam reliquit Gymnasium *Vinariense*, congruum videbatur, oratione publica *de eo, quod divinum est in arte salutari*, valedicere commilitonum choro, et fausta quævis apprecari.

Paulo

Paulo post patrios repetiit lares, et felici fidere appulit anno seculi nostri vigesimo tertio, brevi ante dies festos, quibus celebrabantur sacra secularia prima Palaeocomes; in hoc Lyceo civis factus est Parente, t. t. Rectore Magnifico, et studia sua rite auspicatorum, exercitiis oratoriis, et expositionibus antiquitatum historiae *Schwarzii* sedulus interfuit, cuius sub directione vices oratoris suscepit, de *fulminibus literatorum ordini fatalibus*, et thema historicum defendit, de *Aesculapio et Hygeia* Diis *Φιλανθρωπίαις*, Logicam uero tractavit apud *Feuerlinum*, in Physica et Mathesi praeceptorem habuit *Müllerum*. Institutiones anatomicas tam praelegendo, quam crebrius demonstrando in cadaveribus hominum, et brutorum, accepit a *D. Schulze*, nec non integri cursus medici explicationem auscultavit. Scholae physiologicae et pathologicae *D. Iantke* in deliciis fuerunt. Reliquas partes plerasque a *Parente* publice ac privatim didicit, eodemque duce saepius percepit, quae observanda veniunt circa praxin clinicam, ita ut hoc nomine unam et alteram Principis aulam visitaret. A. xxvii. tempore autumnali, quo fructus vindemiales in praestanti abundantia legebantur, comes itineris fuit *Herbipolim*, *Francofurtum* et *Moguntiam* directi, ut prudentiam apodemiam observaret. Inter notatu digna eminebant supra laudem posita clementia Reverendissimi Celsissimique Principis Wirceburgensis *Christophori Francisci*, quem nobis coram licuit admirari, Francofurti ad Moenum in horto *D. Eberhardi Aloes* Americanae per suum semen felix propagatio, et Moguntiae bibliotheca academica. Post reditum denuo litteris incubuit, nihilque reliquit, quo colophonem addere possit. Quapropter sequente anno nomen suum inter candidatos Medicinae professus, et ad sustinendas probationes consuetas admissus, nemine refragante, de *morbis benignis* publicè disputavit, quum paulo ante sub praesidio paterno sectionem primam *Animadversionum physico-medica-rum in quaedam loca novi foederis*, respondendo defendisset, qualis

qualis exercitatio speciminis inauguralis propugnationem faciliorem reddidit.

Sub auspiciis anni vigefimi noni almam Vniverſitatem *Herbipolim* ſe contulit, et ſcientiae ſuae amplificatorem invenit D. Io. Mich. Glaske, Anatomiae et Chirurgiae Directorem, in ampliffimo *Noſodochio Juliano*, cujus ſub manu ductione ex utroque fonte vidit quotidianas demonſtrationes et operationes, quin et ipſe manum crebro applicuit. Grata quoque cuſtodit memoria inſignem benevolentiam D. D. *Beringeri* et *Bauermülleri*, qui praxeos clinicae ſocium cooptarunt deſiderantem. Ineunte vere liberalis copia data fuit perluſtrandi hortum botanicum, divitis Florae gazis ſuperbientem. Alebantur in illo, praeter alia plura exotica, Aloes Africanae et Americanae ſpecies triginta, et quod excurrit. Adeſt *ſtagnum* paludibus cinctum pro ſuſtentione plantarum aquaticarum, nec non Tepidarium aeſtium ſat ſpatioſum, hiemali tempore pro fovendis delicatioribus ſtirpibus deſtinatum. Omnia proſpere procedebant. Aſt quam caducae ſunt ſpes mortalium, inopinata mors prohibuit Reverendiſſimum Episcopum oculis cernere res praefentes. Cum *corpus* pie deſuncti *balsamationis lege condiretur*, ſtrenuam impendit operam capiti dicatam, quale officium ſuperiori anno *Hilpſſteinii Neuburgensium* adminiſtravit in funere *Sereniſſimae Ducis Solisbaco Palatinae*, unico ſaltem opitulante Chirurgo. Finitis ſolemnitatibus funeralibus Moenum navigare placuit, et in via *Coenobium Cellae inferioris*, ubi *cimelia naturae et artis a P. Zahnio* quondam collecta aſſervantur, curatius conſiderare, voti compos factus ſecundo flumine *Francofurtum* perexit. Advenam humaniter exceperunt Medici Doctores antea iam noti *Eberhard, Kiſner, Büttner* et *Senckenberg*, et quam diligentiffime certiore fecerunt de memorabilibus urbis. In Muſeo *Salzvedeliano* proſtat productum alchimicum auri puriſſimi, ponderis viginti trium carathiarum et trium granorum, quod anno ſeculi

primo minister pharmaceuticus *Io. Barthol. Adam* ope Adepti, lege artis transmutatoriae paravit, itemque cranium fossile bovinum stupendae magnitudinis, una cum aliis rarioribus. Splendida collectio *Kisneria* radiat cum primis duobus praegrandibus dentibus molaribus elephantinis, quorum cranium, haud procul a Moeno, in regione Francofurtensi, effossum secundum longitudinem, ab occipite pedes quatuor cum dimidio, et dens ocularis in peripheria circa radicem duos pedes aequant, ceu videre licuit apud *Seplasiarium Ettling*.

Quoniam sub finem mensis Maii thermae vicinae, et acidulae confluxu hospitem abundabant, nullam interponendam putavit moram adeundi Wisbadum: Physici *D. Fleischmann* et *D. Speth* mutuam spondebant amicitiam, et ille quidem observationes de fonte *Soterio* prope *Hanovium*, et terra sigillata martialis indolis, communicavit. Eadem fata benigna *Schwalbaci* et *Schlangenbadae* obtigerunt, et *Moguntiae* continuarunt. Fautore exoptatissimo *D. Vorstero* Archiatro Electorali Primario. Abhinc summa Rheni amoenitate ductus, transit *Bingium*, *Bacearacum*, et Fanum *S. Goari*, usque ad *Confluentiam*. Florebat tunc temporis Archiater Electoralis Trevlrensis *D. Hiegen*, Professor egregii numophylacii et rerum, ex triplici regno naturae magnis sumtibus collectarum, et lubens spectare convessit thesauros roganti. Thermas *Emsenses* perlustrans faventem invenit *D. Bertium* Hasso Darmstadiensem Archiatrum et Professore in Vniuersitate Giessensi, qui coram inspiciendum offerebat, quicquid ad *historiam fontium* pertinet.

Coloniae Agrippinae veneratus est munificentiam Perillustris Domini *de Harzheim*, rei militaris Consilarii et Aedilis, a quo iterum iterumque, fructuosam cognitionem bibliothecae instructissimae, et techmo physiotamei locupletissimi facile obtinuit, quin etiam eodem duce potiora urbis momenta contemplatus est.

(*Aquisgranum* largam suppeditabat massam, rimandi aquas medicatas, et prope *Porcetum* lapidis calaminaris foudinas,

Spadanarum scaturigines omnes D. *Coquelet* commonstravit, et singularum virtutes enucleate retulit!

Relictis fontibus pergebat *Leodium*, et attente aspiciēbat officinas *Pithantracum* effossioni, et ferro liquando, destinatas. Facilis potuit aditus ad viros eruditos, e quibus Liberum Dn. Baronem *de Crassier* nominasse iuvabit. Vicina eaque perantiqua Vniversitas *Lovaniensis* sistebat elegantissima praeparata anatomica ex balsamatione sicca *Bilsi*, aliquot septuaginta capita, variis vinculis munita, in pinacotheca auditorii medici; ubi porro asservantur conchae exoticae, et animalia. Solemnis celebratur actus promotionis, qua occasione compellavit Professores Medicinae *Favelett*, et *Rega*, qui tomicus, pro conservatione musculorum, libero aëri exponendo tum utitur spiritu vini, mercurio sublimato nonnihil saturato. Quamvis metropolis Brabantiae *Bruxella* parum conferat ad philiatri commoda; hunc tamen inclutam sedem praeterire noluit, propter splendorem praestantissimi palatii, et armamentarii. Introductus est a D. *Fabro*, Archiatro Serenissimae Gubernatricis Caesareae,

Antverpium, nitidissimam urbem, admiratus, celebris *typographiae Plantiniana* fuit spectator, in qua quatuordecim prela sudant, nec non pronos invenit P. P. *Sollerium*, et *Culperum* continuatores Actorum Sanctorum, qui ostenderent apparatus librorum, in sex conclavibus sat spatiosis, asservatos. Per *Bredam*, *Dordraci* intravit aedes, in quibus olim celebrabatur Synodus Dordracensis; *Roterodami* curiam elegantissimam adscendit, haud immemor domicilii et statuae *Erasmi*; *Delphii* oculos attendit ad monumenta Principis Arausionensis, *Hagae Comitum* ad Curiam Hollandicam et circumiacentes arces tempeas,

Lugdunum Batavorum erat locus longioris habitationis. Etenim opera publica ad Academiam pertinentia, hortum botanicum, theatrum anatomicum, et observatorium astronomicum diligenter frequentavit, sectionibus cadaverum in nosodochio, et operationibus chirurgicis, semper interfuit. Professores Medicinae aliosque Viros illustres praelegentes audivit et illorum privata consuetudine gavissus est, quo nomine praecipue proficitur D. D. *Boerhaave*, *Albinum* et *Royen*, nec non *Vitriarium*, *Burmannum* et Mechanicum *Myschenbroeck*. Horti privati augebant notitiam botanicam, et regiones vicinae faciebant complementum.

Propitiam quoque fortunam expertus est *Amstelodami*, siquidem eadem facilitate pollebant D. *Ruyschius* et D. *Comelinus* ad commodandum, ille quidem excellentissimus commentator anatomiae et chirurgiae, aequae ac historiae naturalis saepius concessit aditum, hic autem summus botanicus horti medici rariora vegetabilia privatissime demonstravit. Quantum horis subcessivis fieri poterat, aedificia publica, et quicquid architectura navalis continet, attentis oculis contemplatus est. Pari passu ambulavit *Ultraiecti*, et Gratosae Facultatis Medicae Aessores D. D. *Serrurier*, *Albinum*, fratrem, et *Musschenbroeck* honorifice debuit praedicare, propter prolixi favoris documenta. Admonebat autem tempus, ut *Amstelodamum* repeterem, et alio dirigerem cursum meum. Volebat autem *iter maritimum* experiri, ut ocyus *Hamburgum* attingeret, ast spes mirifice fefellit, dum nauta malitiosus sinum maris Germanici circa littora *Groeningae* et *Frislandiae* traiciebat, ut peregrinantes victum ab ipso redimerent. Duravit frivola haec cunctatio per quotidianum maris fluxum et refluxum protracta, et quoniam prope *Stadam* vectigal solvendum erat, et longior mora instabat, in scapham piscatoris conscendit, et salvus *Hamburgum* appulit. Facta respiratione potissimum mens eo intendit, Magnifico Domino Consuli *Anderson*, et Senatori *Sprekelsen*, testari observantiam.

tiam. Annuerunt, et patefecerunt roganti aditum ad bibliothecas et hortos. Inter alios Viros eruditos, clarosque, convenit Dnn. *Brockes*, *Fabricium*, et *Hubnerum*. Nec minor fuit humanitas Medicorum *Kirchovii*, patris et filii, *Mülleri* et *Ludovici*. Consideratis sic Hamburgi variis memorabilibus, *Lubecam* profectus est; quae civitas cum propter aequissimam politiae rationem, tum propter honorem, qui litteratis hominibus haberi solet, in maxima versatur laude. Praeclara ibi floret hospitalitas cum omni officiorum genere iuncta. Siquidem, iussu Magnifici Consulis *Balemann*, veniam obtinuit invadendi castellum *Travemundam*, propugnaculum portus Reipublicae. Littora vicina ditionis Mecklenburgensis et Holfaticae perquirenti offerebant echinos, belemnitas et succini species varias, Domini *a Melle*, pater et filius, commorationem iucundam reddiderunt, et novis subinde phaenomenis physicis eum recrearunt, quae petebantur e proprio promptuario.

Porro pedem promovit versus *Lunenburgum*, et observavit salinas sane totius Germaniae praestantissimas, sive candor, sive acrimonia, sive copia denique spectetur. Exsplendescibat tum aulae magnificentia Potentissimi Magnae Britanniae Regis Georgii II. et homagium, ipsi praestitum, occasionem praebuit, videndi illuminationes et lustrationem exercitus *Brunsvigae* et *Salzdalii* pretiosissimam supellectilem Palatii et Praetorii Ducalis, *Guelpherbyti* Bibliothecam Augustam repetitis vicibus perlustravit, cui praepositus erat Vir humanissimus *Georg. Burckhard Lauterbach*; historiae naturalis subsidia ipsi liberaliter communicarunt *D. Io. Henr. Burckard*, et *Franc. Ern. Bruckmann*, et propinqua significarunt loca encrinorum et entrochorum, petraefactorum, fertilia. In libera civitate imperii *Gosslariensi*, rei metallicae praefectus *Slüter* cumulate satisfecit non solum demonstrando sumtuose collecta mineralia, verum etiam instruendo officiales ad arbitrium indagatoris. Facta sic descensione ultra octo-

ginta orgyarum altitudinem in monte *Rammelio*, iucundam praebebant, spectaculum vitriola nativa; caerulea, viridia et alba ad instar stiriarum conformata, flores Cobalti lapidi calaminari adhaerentes, qui lamellatim prognascitur. In his cuniculis faevit calor magnus propter accensos trabes, quorum ope minerarum moles a saxo solido separatur, et magno cum calore disrumpitur. Ad reficiendos metallifossore, qui nudo corpore labores subeunt, et in promptu fons limpidus et salutaris. Longum nimis foret, eas describere, quae circa *Ockeram* perficiuntur, calcanthi et alumis praeparationes, minerarum torrefactiones, unde sulphuris stalactitii productio, et aurichalci fusiones, unicum saltem adduco, quod in lutifodina Gosslariensi reperiantur integri nautili et fragmenta testa naturali splendente, obducta. Oppida montana Hercyniae superioris *Zellerfeldam*, *Clausthaliam*, et reliqua, studiose exploravit, in monte *S. Andréae* manu praehendit mineram argenti nativi, ponderis centum et unius librae, ferri scoriae haud absimilem. *Schulenbergae* iterum descendendi periculum fecit, verum per breviora intervalla, et vidit, quomodo minerae per terebram, et pulverem pyrium, dissolvantur, intravit quoque omnes officinas metallariorum.

Sedem regiam *Hannoveranam* una cum tempe *Herrenhausens* eo magis visitare statuit, quo magis ibidem coruscant admiranda naturae et artis. Et in illa quidem conversatio honorifica cum Reverendissimo *Abbatiae Boehmero*, et duobus Archiatri Regiis Excellentissimis *Hugone*, et *Steigerthal* omnem absolverunt paginam, interiora autem Bibliothecae lubens referavit Consultissimus *Gruber* commonstrans numerosissimam classem librorum physici argumenti et machinam combinatoriam *Leibnitii*. Summa est horti *Herrenhausensis* amoenitas separatis viridariis ornata, medium occupat fons saliens ex tormento bellico, ad immensam altitudinem.

Huc usque salvus et incolumis iter physico medicum sub finem Novembris peregit, cum vero a lassitudine respirare voluisset, et *Brunsvigae* apud cognatos degeret, subito incidit in febrim tertianam malignam, ex vitio diaetae, quae per integrum mensem duravit, quare Parens ratum habuit, ut Altorfium rediret. Morem gessit, et per hiemem praxi clinicae operam dedit, et philiatros artis salutaris tyrocinia docuit. Anno sequente trigesimo in Panegyri Petro - Paulina a Parente *Doctor* renunciatus et paulo post in Collegium Medicum Norimbergense receptus est. Fausta comparuerunt primordia muneris, laetique progressus animum addiderunt ad bene agendum. Thori sociam elegit virginem Barbaram Rosinam Dn. Sebastiani *Munckeri* ad aedem divi Sebaldi Diaconi Senioris, et Barbarae, natae *Moegelinae* filiam, ex qua per sex annos concorditer vivens tres suscepit liberos praematura vero morte defunctos, marita autem, ut plurimum valetudinaria decessit d. xv. Iulii A. xxxviii. Altera vota fancivit anno sequente d. iv. Maii cum virgine Sibylla Barbara D. Io. Christoph. *Stengeri* Reip. Norimberg. Advocati, et Helenae Mariae de *Richter* filia. Peperit fida haec coniux tres filios et quatuor filias, e quibus duo duntaxat superstites sunt, Sophia Magdalena nuptui collocata Godofredo Valentino *Schoeber*, Illustrissimorum Comitum de Reufs Plauen Quaestori, et Ioannes Sigismundus A. A. L. L. alumnus. Caeterum non parum levamenti attulit hoc matrimonium, quo tamen solatio ipsi iterum cavendum fuit, cum haec cara costa d. xx. Octobris. A. Lxv. Febre lenta hectica succumberet.

Reliquos honorum gradus debet optimo Parenti, cuius sub Praesidio A. xxxii. adscriptus est Academiae Imperialis Naturae Curiosorum Eugeniani II. cognomine, et a Perillustri Successore A. xxxvi. condecoratus est Adiuncti dignitate.

Cum incomparabilis Polyhistor *Thomasius* vivere desiisset, in eiusdem locum Senioris successit, et spartam Decani A. L. gessit, haud immemor officii, quin obstetricum Leges elaboraret. Obstante autem adversa valetudine D. *Herelii*, Successoris grave hoc munus iterum devolvebatur ad humeros suos, quod etiam beneficio ordinis factum est A. LV. LX. LXIV et LXIX.

Possent hic etiam ex variis ordinibus enumerari Personae Serenissimae, Reverendissimae et Illustrissimae, quae afflictam valetudinem suam curandam ipsi crediderunt, nisi verendum, id vanae iactationis speciem praebiturum.

Quod autem inopinato accidit, per improvissam, eamque beatam analysin Senioris Primarii D. *Trew*, Ephemeridum Academiae Imperialis Naturae Curiosorum Directoris, valde turbavit circulos suos, dum eiusdem Praeses D. *Büchner*, moribundus, et per testamentum quasi iusserit, A. MDCCLXIX. vacuam hanc subire provinciam, parendum se paravit, et per litteras Dominis Adiunctis significavit electionem novi Praesidis. Collectis suffragiis una voce factus est *Praeses*. Necessitas, et decorum, postulabat *Erfordiam* petere, et Incluto *Magistratui* decentes agere *gratias*, *pro gratiose concesso conclavi*, in Coenobio Augustinorum *ad custodiendos thesauros academicos*. Humanissime respondit Illustris Dominus *Schorch*, Supremus Director Senatus, et perpetuam possessionem sancte promisit. Spatiosum est atrium, et omnia ordinate disposita conspiciuntur, ad nutum Spectatissimi Bibliothecarii D. *Rumpel*. Diversimode exhilaratus propensa voluntate Magnatum et Virorum eruditorum contendit *Vinariam*, *Ienam*, *Halam*, *Lipsiam*, et *Geram*, visis ibidem rebus notabilibus, eo quo venit, rediit. Per biennium tranquille fatis degebat Norimbergae, verum subito premebatur variis molestis vexis, ita ut domicilium mutare, illudque *Onoldum* transferre, cogeretur.

Index Scriptorum.

Oratio de fulminibus litteratorum ordini fatalibus 1724.

Dissertatio inauguralis de Morbis Benignis 1728.

Monumenta rerum petrificatarum praecipua Oryctographiae
Noricae supplementi loco iungenda, c. Tabb. XV. 1755.

Epistola itineraria ad Illustrem Archiatrum Trew exarata
anno 1765.

Dissertatio Epistolaris de claris Pharmacopoeis historiae na-
turalis amplificatoribus ad Io. Henr. Linckium Pharmaco-
poeum Lipsiensem Academicum Curiosum 1779.

Cura ipsius in lucem prodierunt Parentis p. m. Introductio in
Medicinam forensẽ una cum responsis eiusdem argu-
menti anno 1748.

Oryctographia Norica renovata c. Tabb. VIII. 1758.

Epistolae Parentis ad Viros Eruditos eorumque responsiones
historiam litterariam et physicam specialem explanantes c.
tab. aenea 1769.

Observationes Actis Physico - Medicis insertae.

Volum II.

De vulnere dysepuleto scroti scarificatione sanato p. 411.

Volum. IV.

De fungo verrucoso per sectionem feliciter ablato p. 151.

Problema, an venaesectio prophylactica purgationi prae-
mittenda sit? p. 531.

Volum. X.

De idolis variarum gentium in Museo Venerandi Parentis
quondam obviis p. 101.

Medicamenta foetum pellentia vere confortativa p. 293.

Morbi complicati specimen singulare p. 354.

Nov. Art. Phys. Med. Tom. II.

De verrucis post vesicatorium recens applicatum subortis.
p. 298.

De angina maligna in plures linguae abscessus salutariter degenerante p. 299.

Tom. IV.

De Cholelithorum et fabuli ranalis analogia p. 224.

Tom. VI.

Modus arcendi foetorem in cancro mammarum exulcerato.
p. 235.

Oris tortura curata. ib.

Ulcus linguae phagaedenicum sanatum. p. 258.

Urethrae exulceratio ab acrimonia feri curata. ib.

Explicit hic curriculum vitae propria BAIERI manu scriptum. Neque hic uberiores sermonem de iis instituere, aut repetere, animus est, quae ejus vitae rationes, *Onoldi* gestae, et status *academiae imperialis naturae curiosorum*, cujus primariam curam gerere debebat, pendente hoc tempore, usque ad obitum suum, concernunt. Satius enim ducimus, hic statim annectere PHILYRAM eam, quam MDCCLXXXVIII. *Erlangae* d. xv. Dec. edere, status tum mei, et novi muneris, ac officii, in me collati, ratio, poscebat: partim ne lateat, quinam fuerit academiae status, sub quo, post BAIERI mortem, ejus *Praesidium* suscipere debebam, partim ut haec species continuationis *historiae academiae Büchnerianae*, etiam hic conservetur, cum ea saepe sit fors singularum chartarum, ut facile dispergantur, et rarefiant.

PHILYRA

QVA

ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM

H. T. PRAESES

D. HENRICVS FRIDERICVS DELIVS

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS COMES PALATINVS CAESAREVS
CONSILIARIVS INTIMVS AVLICVS BRANDENBURGICVS MEDICINAE IN
ACADEMIA FRIDERICO ALEXANDRINA PROFESSOR PRIMARIVS ACADE-
MIAE SENIOR ACAD. SCIENTIAR. MONSPELIENS. RHOTOMAG.
ER BAVARIC. SODALIS

PERILLVSTRI

ACADEMIAE CAESAR. NATVR. CVR. DIRECTORI
CVNCTISQVE ADIVNCTIS ET COLLEGIS

VIRIS

GENEROSISSIMIS ILLVSTRIBVS EXCELLENTISSIMIS PRAENOBILISSIMIS
DOCTISSIMIS CLARISSIMISQVE QVIBVSCVMQVE DEMVM
HVMANISSIMIS

LECTORIBVS

S. P. D.

ATQVE

DE NVPERO ET PRAESENTI
DICTAE ACADEMIAE STATV
BREVITER AGIT.

Scilicet est illud, in orbe nostro, ita comparatum, ut res quaecunque, suis temporibus, suas patiantur *vicissitudines*, atque physicas, morales, politicas, aliasque, permutationes, quibus sua emergant phaenomena, res incipiant, capiant incrementa, perueniant ad statum, et fastigium quoddam, declinent, patiantur decremента, et orientur nouae reuolutiones. Non opus est, e longinquo hic accersere dicti probationes per exempla, aut indagare actorum rationes. Locupletissimus testis est historia omnis, pragmatica imprimis, siue ea res maximas enarret, siue ea circa minores quoque versetur, siue et ea tangat, quae laudabilia, gloriofaeque, fuere, vel his plane opposita: quae vltima tamen, si illaudabilia, ita, ex sua natura, dilapsa visa sunt. Considerentur vero saltem et antiquiora, et propioris aevi *instituta*, et studia, quibus homines, variae conditionis, varia mentis cogitatione ducti, eo adlaborarunt, ut, collectis agendorum *sodalibus*, et viribus compositis, *felicitatem* quandam, quaeecunque demum ea fuerit, siue propria, siue aliorum, siue ipsa *objecta* diuersa, finesque diuersi, fuerint, curare, et promouere, intenderint. Varia autem fuere *fata* institutionum harum, praesertim, si *scientias*, et *studiorum*, et *literarum*, *genera*, et *species*, respicimus. Exortae nempe, maioribus, minoribusue, auspiciis, sunt, Societates, collegia, academiae, quarum scopus fuit, in una, vel altera, *eruditionis* parte, gnauiter eo animos inducere, et sociato labore fungi, ut scientia quaedam majori luce collu-

stretur, et ex ejus vsu *felicitas* quaedam, et, si fieri possit, maior, enascatur. In horum autem studiorum cultura, mira saepe obseruata est *vicissitudo*, varia fuere eorum fata. Paruum, et debile, interdum fuit initium, alacrior progressus, in opere feruor, exoptata adiumenta, laborum merita existimatio; at vero quoque in opere tepor, et focordia, temporum status, opinionum periodus minus fauens, et variarum rerum interdum penuria, aut minus iusta distributio.

Haud circa ea, quae extra nos sunt, morari iam nos decet. Sed qua ratione nonnulla talia fere de *Academia Sacri Romani Imperii Leopoldino-Carolina Naturae Curiosorum* quoque dici queant, abunde testatur Eius *Historia*, quam operose, splendideque, conscripsit, ediditque, Eius olim meritissimus, et celeberrimus, Praeses, ANDREAS ELIAS BÜCHNERVS, *Halae*, MDCCLV. Quae enim, iam breui post *medium seculum praeteritum*, tenuem admodum, in circulo Germaniae Franconico, priuato ausu, sumserat originem; ea, postea, opera egregiorum Medicorum *Sueuofurthensium*, BAUSCHII, et FEHRII, *decennio eodem*, quo societas scientiarum regia *Anglicana*, et scientiarum academia *Parisiensis*, fundatae sunt, maius sumsit incrementum, atque breui post, a *Gloriosissimo Imperatore* LEOPOLDO, in singularem tutelam recepta, et amplissimis priuilegiis munita, et, inter varia fata, ab EIVS AVGVSTISSIMIS SVCCESSORIBVS, conseruata est. Creuit inde sodalium, qui non e *Germania* solum, sed et ex vniuersa *Europa*, immo et *ultra* eam, accedebant, ardor, et industria, ita, vt, ab eo tempore, tot volumina ephemeridum, acta, et noua acta, prodierint, in quibus ditissimus thesaurus rerum, in physica, historia naturali, et medicina, gestarum, depositus est, qui cunctis patet, et a pluribus
iam

iam in vsum vocatus est, dum, si forte quaedam excipiantur, quae, pro antiquiorum temporum ratione, excusanda sunt, tam multa ibi reperiantur, quae, maiores nostros iam non ignorasse, laetamur. Non defuerunt porro Instituto Maecenates, fautores, et amici, qui ipsi eas suppetias tulerunt, ut res eius in maius, meliusque, processerint. Vnde quoque factum est, vt academia nostra, prout et iam laudatae exterae, foecunda mater, aliarum Germaniae societatum, ad eundem scopum collineantium, exstiterit. Interim tamen plura quoque sinistra fata experta est, tulitque, academia, quae recensere non iuvat, nec renouare dolores. Bene nobis, quod iterum ex iis emerferit. Inprimis autem, si propiora tempora recolimus, si et a praestantissimorum Praesidium, et Directorum, VOLCKAMERORVM, SCHROECKIORVM, WIDMANNORVM, rel. nonnullorumque *Adiunctorum*, praeclaris meritis, paululum recedimus, a BÜCHNERI praesidio, TREWIIQUE directorio, felicitiora fata numerare possumus.

Ex obitu autem generosissimorum, laboriosissimorum, et adhuc desideratissimorum, Duumvirorum, breui temporis interuallo, singulari fato, sese excipiente, grauissimum academiae vulnus inflictum est, adhuc sensibile. Obiit primum perillustis ac celeberrimus Director TREWIVS, d. 18. Iul. MDCCLXIX. cui, et erga Academiam N. C. et, patriam, *Altorfinam* puta, et erga vniuersitatem vicinam *Erlangensem*, Viro benefico, et dulci meo quoque decori, tum publice parentaram. Tristi hoc, et inopinato, nuntio accepto, vero BÜCHNERVS, (cum quo insigni, et humanissimo, viro, ab anno MDCCXLVI. gratissimum mihi fuerat literarum commercium,) ipse senio, et morbo, viribus fractus, lecto adfixus, grauiter perculsus est.

Interim

Interim tamen, cum se amplius, in regenda academia, imparem, senserit, de *nouo Ephemeridum Directore* sollicitus, hoc munus, breui ante obitum, qui d. 30. Iul. eiusdem anni, accidebat, tum, in hoc discrimine, et, ne plane orba fieret academia, in D. FERDINANDVM IACOBVM BAIERVM, *Collegii medici Norimbergensis Decanum, et Seniozem primarium*, A. N. C. Adiunctum primarium, transtulit; forte et ex ea ratione, quod pater eius, D. IOANNES IACOBVS BAIERVS, Medicinae Professor Altorfinus, *Praesidio* A. N. C. post SCHROECKIVM, suffectus, et de academia optime meritus, fuerat. *Ferdinandus* itaque, de quo, patris vestigia pressurum, praesumebatur, nunc Director, post Praesidis obitum, haud difficulter in ipsius Praesidis prouinciam, suffragiis electorum, ascendere potuit. Qua adeptus, statim *Directoris* munere *perillustrem*, atque *excellentissimum Virum*, D. CHRISTIANVM ANDREAM COTHENIVM, Potentissimi Borussiae Regis FRIDERICI II. tum Consiliarium intimum, et Archiatrum primarium, ac, postquam IS diuus factus fuerit, nunc apud potentissimum Successorem FRIDERICVM WILHELMVM II. gloriosissime regnantem, eadem sparta fruentem, et multis aliis dignitatibus cumulatam, ornauit: *me* quoque, tum academicum veteranum, et nunc maxime vicinum, laborum comitem sibi adiunxit: quod officium, quantum, pro viribus, explere adlaborauerim, proque salute academiae vere vigilauerim, omnes norunt, qui, intra, et extra, Franconiae circulum, rerum academicarum nostrarum intimiorem habent notitiam. Neque negandum est, ex consociato labore, academiam cepisse sua incrementa, siquidem ex eo tempore, et, ab anno huius seculi LXX. vsque LXXXIII. *quatuor volumina* nouorum actorum physico - medicorum, Academiae Caesareae Naturae curiosorum, exhibentia ephemeridum

ephemerides, siue obferuationes, historias, et experimen-
ta, a celeberrimis Germaniae, et exterarum regionum,
viris, habita, et communicata, ac collecta, prodierunt,
neque minus plures collegae, ad academiam accefferunt,
inter quos non pauci sunt, de quibus gaudere, imo
gloriarı, possumus. Laude sua itaque maectandus BAIER-
RVS! — —

Verum enim vero, supra quinquennium iam est, ex
quo res academiae, iterum sua experta sunt discrimina.
Expertus enim BAIERVS senium, eiusque consueta in-
commoda, ob proprii corporis infirmitatem, et post de-
structum, sensim, vtrumque visus organon, et extremitates
fere paralyticas, saepiuscule magistratum academicum in
alios humeros deuoluere voluit, qua de re, et ipsi bona,
et academiae salutaria, subministrata sunt consilia: ille au-
tem, his morem gerere, dubitauit, et toties mentem, et
sententiam, mutauit, sibi que soli sapuit, vnde factum est,
vt, quamuis me saepe serio monente, at illo in multis re-
luctante, academia vera ceperit detrimenta. Mirum itaque
non fuit, plurimos academiae adiunctos, imo perillustrem
Directorem, statum academiae ad animum sibi reuocasse.
Constituerunt itaque demum *me Praesidem vicarium*, vt in
res academiae inquirerem, iisque labentibus, succurrerem.
Verno igitur, huius anni, tempore, hortante inprimis
perill. Archiatro SCHMIDELIO, vno ex Adiunctis Acade-
miae, Onoldi degente, nunc autem, ob morbum grauissi-
mum, negotiorum gerendorum impare, contuli me Onold-
dum, quorsum, ab anno MDCCLXXII. Norimberga, do-
mıcilium suum transtulerat BAIERVS, eumque conueni,
et salutauı. At — heu! qualem hic inueni, quam stupui,
omnem rerum statum, siue physico pathologicum, mora-
lem, siue academicum, et denique familiarem, et oecono-
App. N. Act. Phys. Med. T. VIII. s micum,

micum, (contraxerat enim valde senex coniugium tertium, maxime dissimile!) spectemus! qualem certe academia nunquam vidit, ac praesumere non ita potuit! et a quo Deus eam in posterum velit praeseruare. Inusitato certe dicendi genere, quod minime arridet, opus esset, si fufius hunc statum describere vellem, de quo nemo verius loqui potest, quam ego, testis ocularis; neque ego plane solus, sed et aliquot viri, qui a Cancellariis Onoldinis sunt, quos, vt testes, coram BAIERO actorum, prouisionaliter, vt dicunt, mecum sumferam, aut qui illuc missi erant. (Et quid hic simulare, vel dissimulare, aut veritatem plane celare, iuuat? De mortuis quidem, si illud fieri potest, nil, nisi *bene*, dicendum est; sed tamen et nil, nisi *vere!* cum et haec scriptiuncula pro continuatione Historiae Academiae *Büchnerianae* inseruire queat, debeatque.) Plura autem, et anecdota, hic praetereo, vt ipsi academiae dignitati parcam: et doleo vehementer, me, loco elogii cuiusdam sinceris, quo tamen defunctum, p. 137. adfeci, et haec describere debuisse, praesertim, vt simul respondeatur academiae fautoribus, et amicis, hucusque interrogantibus: qui fiat, vt A. C. N. C. tamdiu obseruet silentium?

Reticere vero et haec nequeo. Scilicet diu erat, ex quo demortuus Praefes parum, aut nihil, pecuniae ad sustentationem bibliothecae academiae, et musei, quod vtrumque institutum *Erfordiae*, ex b. BÜCHNERI, admodum laudabili, et generosa, prouisione, et cura, habitat, miserat. Rogatus itaque, vt nonnulli sumtus necessarii, e fisco academico, a Praefide erogarentur, tales impetrare, omnem operam impendi, sed, sub vario praetextu, non potui, et nudas pollicitationes audiui. Cum porro postea, saepius promissum, academiae praesidium, omniaque eius cimelia, et ad academiam pertinentia, quamquam ad in-

citas

citas redactus, extradere, plane noluerit, dum haberet, uti regerebat, amanuenssem, (non autem eruditum, aut dignum, qui rebus academicis sese immisceret!) qui iussa sua capefferet! ego, cui ille tot exhibita officia debebat, cuique tot emolumenta, quanquam mihi onerosa, ut saltem academiae salus conseruaretur, nouiter obtulerim, et cui, constituto monitori, asper, fuerit, cum nihil amplius cum illo agere potuerim, in hoc frangenti, rem omnem academicam, ad *Illustrissimum* REGIMEN ONOLDINVM deferre, IPSIVSQUE curae, et prouisioni, Erlangam redux, commendare, debui. Periculo autem academiae, sensim magis aucto, necesse fuit, ut in *fisci academici* rationes, (quarum cura inprimis, monente BÜCHNERO, *Hist. acad.* p. 369. Praesidi incumbit,) inquireretur, praesertim, cum certiores facti fuerimus, ab aliquot annis, bonam partem usurarum *Legati Genseliani* fuisse traditam BAIERO, neque tamen multum in usus academiae fuisse impensum! atque ex aliis rebus quoque vectigal factum fuisse. Aperta itaque, iudicialiter, Septembri mense, praesente *Baiero*, cistula, quae fiscum academicum continere debebat, ut res magnopere postulabat, ne obolus quidem in ea reperi- tus est! ! ut itaque fiscus academicus, rerum gerendarum, ut aiunt, neruis, plane caruerit, atque mihi, praeter per- pessos labores, sumtus plures necessarios commodare, opus fuerit. Sed, iam fatis est commemorationum, quae necessi- tas iubere videbatur. — —

Vltimum demum, quod nunc addere debeo, est, BAIERVM, die XXIII. mensis Octobris, nuper elapsi, an- nos natum fere LXXXI. cum iam, varia ratione, sese ipsum superuixerit, apoplexia accedente, subito, placide- que, vitam, quantum eius adhuc supererat, cum morte commutasse. — — An hic autem verbum amplius ad-

dam, aut potius pedem figam, et filum¹ dictionis inuitae, quae mihi hucusque satis grauis, atque onerosa, fuit, quaeque praeterea nec materiae, nec stili, elegantia, gaudet, abrumpam? Ita videtur. Et an porro luctus turpes, et querimoniae, in hoc passu, instituendae, si, quae hucusque relata sunt, perpenduntur, iudicabunt facile Lectores, et abesse debere inanes funeri naenias, putabunt, et mittent superuacuos honores. Vt autem defuncti manes quiescant, et terra leuis sit ipsi, valde precamur.

Mei autem, simulac de BAIERI obitu certior redditus essem, officii rationes poscebant, vt omnem rem ad perill. *Directorem*, nec non ad Cel. *Adiunctos* academiae, deferrem, et rogarem, vt naufragii periculo, quod *Argo* nostrae, (vt maiorum nostrorum emblemate, quo in laboribus suis, cum *expeditione Colchica* comparatis, laetabantur, vtar,) accidit, succurrerent, et pro ea portum inuenirent. Nimis vero ego Eos beneuolos erga me expertus sum, dum unanimis suis suffragiis, PRAESIDEM *me* constituerint, quem Ipse, annis, et meritis, venerabilis DIRECTOR quoque commendabat. Non equidem vnquam mihi defuit insignis ardor, quo pro salute inclytæ academiae nostrae, cum qua per tam longum annorum spatium iunctus fui, flagraui, nec defui laboribus, quos pro Ea exegi. At quo pacto, hilari mente, suscipere officium hoc, vt vt, per eas dignitates, quibus, ab AVGVSTISSIMO IMPERATORE gratiosissime concessis, gaudent PRAESES academiae, et DIRECTOR, admodum honorificum, possim, ea, quae supra enarrare coactus sum, facile docent: nec Herculei mei humeri sunt, qui tot labores, in praesenti rerum turba, me perferre posse, confidere queam. Non solum enim, ex plu-

ribus

ribus hucusque actis, delassati, fessique, ii sunt; sed, dum perpenditur, me iam agere *aetatis annum LXIX.* (ante quem terminum iam multi magni viri, meque digniores, doctioresque, heu! obierunt,) et effluere *quadragesimum iam annum*, ex quo in *uniuersitate* nunc *Friderico-Alexandrina* docui, et, quod praefiscine dixerim, fudaui, et alsi, atque omnia munera subii, quae a Professore unquam desiderari poterant, quibusque alia, et satis graua, saepiuscule accefferant; et cum morbis, haud leuibus, me, plus vice simplici, dimicasse; haud mirandum erit, pristina alacritate, serenitate, et ad labores promptitudine, vt olim, me non posse gaudere, ideoque non vitio mihi verti posse, si, ob non amplius incrementos, corporis, animique, vires, iam per aliquot annos, serio, de subleuandis oneribus academicis, cogitauerim, et, si orbem literarium spectes, illius HORATIANI:

Solue senescentem mature satis equum, ne

Currat ad extremos — —

circa alios labores, et calami quietem, memor fuerim. Et tamen me nunc video in noua vitae periodo versari, atque nouos mihi labores imponi, quorum scopus est, vt restituantur res academiae, et denuo in melius, maiusque, euehantur. At, vtum a me ea exspectari adhuc possint, primus ego maxime dubito. Quamuis autem munus, mihi oblatum, deprecari, satius ducere potuissim, tamen, ne ingratus in *perill.* Nestorem, DIRECTOREM, COTHENIVM, cui, octogenario maiori, academiae salus curae, cordique, est, illustresque ADIUNCTOS, *Electores*, qui spem suam, et fiduciam, in me posuerant, neque, vt Germanus, in vniuersam academiam Germanorum, ve-

terem, et sincerum, amorem deposuisse, videar, sic animum inducere meum ratus sum, vt, annuente inprimis, et placitum suum, literis augustalibus, gratiosissime nuper mihi declarante, *Serenissimo meo Principe et Domino*, ALEXANDRO, *Marggraui Brandenburgico, Borussiae, Silesiaeque, Duce*, rel. rel. saltem PRAESIDIUM suscipiam, et faciam porro, quae potero. Suscipiam saltem munus, inquam, siue nunc illud per breuius, vel longius, temporis spatium gerere queam. Curabo interea, quoad possibile est, ut cuncta, quae ad academiam pertinent, (in quibus, obiter saltem iustratis, proh dolor! iam maximas inueni lacunas, et hiatus, difficillime reparandos,) in ordinem, quo decet, redigantur, et in tuto sint, vt successori meo tantae molestiae non succrescant, quas ego expertus sum. Neque deficiet, proximis *Adiunctis, notitia* cunctorum *localis*. Immo, quodsi minus parem negotiis me sentiam, res ad ill. *Adiunctos* deferam, easque iis commendabo. Adspiret interim coeptis diuinum auxilium, et largiatur vires, et sustentet, et, in vniuersum, academiae benedicat! Vos vero, *Antistites* honoratissimi, et collegae, vna rebus consulite, et lapsis succurrite; excitate vos inuicem, atque amicos, nouosque, et dignos, laborum sodales, secundum leges, et consuetudines, in BÜCHNERI historia p. 457. vsque 462. vberius descriptas, mihi significate, qui, praeter eos, in quos iam respexi, collegio nostro adfocientur. Inprimis curate, ut, memores VIRGILIANI illius:

*Vidi lecta diu et multo spectata labore,
 Degenerare tamen: ni vis humana quotannis
 Maxima quaeque manu legeret — —*

colligantur nouiter, obseruationes, experimenta, et meditationes, quae a generosis viris, et assiduis naturae scrutatoribus, proficiantur; curate autem quoque, vt pensatilia, physico-medica, soluantur, et ad Acta transmittantur, quae non vulgaria sint, neque tamen quoque ea, quae speciosa saltem sint, sed quae *veros naturae curiosos* decet, et ratione sua, et usu, non destituuntur; quamuis et huc referenda sint, quae quidem leuidensia, aut iam dicta, videntur, at noua dictis pondera addere, vel praeiudicia inueterata destruere, et meliora statuminare, valent. — —

Quod reliquum est, seruet Deus AVGVSTISSIMUM IMPERATOREM, IOSEPHVM *secundum, Academiae Caesareae Naturae Curiosorum Conseruatorem benignissimum*, fartum, tectumque, et efficiat, vt, fugatis hostibus, et pacatis nouiter turbis, rebus humanis diu intersit, et amet, se dici patrem, atque principem, *vere secundum*.

Seruet Deus Academiae PROTECTOREM, *Serenissimum Principem* CAROLVM THEODORVM, *Electorem Bauaro-Palatinum*, vt *illa Eius*, et rerum nostrarum, amplius quoque experiatur patrocinium, et incrementum.

Seruet Deus cunctos academiae *Maecenates*, et *Fautores*, quos iam experta est, et quos ipsa animi generosa indoles, excitabit.

Seruet denique VOS, PERILL. DOMINE DIRECTOR, VOS, Domini ADIVNCTI, et de salute academiae studio-

studiofiffimi, et meritiffimi, vosque, COLLEGÆ, fuis
quisque titulis mactandi! Saluete, resque ueftras, et aca-
demicas, agite feliciffime! Saluete, ac ualete! Fauete
mihi, meque amate!

Dabam ERLANGÆ, *in uniuerfitate Friderico-Alexandrina.*

d. XV. Decembris. MDCCLXXXVIII.

MEMORIA

VIRI

DUM VIVERET

PERILLUSTRIS ET EXPERIENTISSIMI

D. CHRISTIANI ANDREAE COTHENII

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS

ACADEMIAE IMPERIALIS NATURAE CURIOSORUM EPHEMERIDUM DIRECTORIS CONSILIARII ARCHIATRI ET COMITIS PALATINI CAESAREI POTENTISSIMI BORUSSORUM REGIS CONSILIARII INTIMI ARCHIATRI PRIMARIAE REGIORVM EXERCITVVM PROTOMEDICI COLLEGII MEDICI SUPREMI NEC NON COLLEGII MEDICO CHIRURGICI DIRECTORIS ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARVM BEROLINENSIS MEMBRI HONORARII ACADEMIAE REGIAE MEDICAE PARISENSIS SODALIS COLLEGII SANITATIS BEROLINENSIS ET INSTITUTI PAUPERVM CURAM GERENTIS ASSESSORIS.

Literis mandaverat olim b. COTHENIUS vitae suae rationes, quas, eodem adhuc vivente, Cel. D. D. PYL, Poliater Berolinensis, latine vertit, et ampliori sermone donavit. Hae chartae, post obitum b. COTHENII, cum aliis, ad academiam pertinentibus, Berolino ad me pervenerunt, quae igitur, ex voluntate b. Defuncti, et, uti moris est, in Actis nostris academicis rite servanda, et cum praeclarorum. Tanti Viri in academiam meritorum commemoratione, combinanda erant.

HENRICUS FRIDERICUS DELIUS.

CHRISTIANUS ANDREAS COTHENIUS, natus d. XIV. Febr. MDCCVIII. *Anclami* Pommeranorum, patre *Eberhardo Wolfgang Cothenio*, qui chirurgicis studiis in *Hollandia* optime imbutus, in *Exercitu Suecorum*, *Legionis* tunc temporis *Trautvetterianae*, *Chirurgus* primarius fuit, sed continuis militiae laboribus et molestiis defatigatus et tranquillio- rem vitam domesticam militari praeferens, dimissionem honeste petiit, qua cum laude accepta, *Anclamium* habitatum concessit, et paulo post *Elisabetham Kebveliam*, e honestissima civium familia oriundam virginem, omnibus sui sexus virtutibus et ornamentis condecoratam, coniugem sibi iunxit. Ex hoc matrimonio proles numerosa obtigit, quam nominatenus hic enumerare velle, a re nostra alienum foret, id nobis notasse sufficiat, nostrum fuisse natu minimum. Quod si altius in maiores *Cothenii* Nostri inquiramus et remotiorum temporum monumenta perscrutemur, apparet, ortum illos duxisse ex antiquissimo et generoso stemmate Belgico, a *Cothen* nominato. E tristi scilicet temporum superiorum historia abunde notum est, in Belgio olim eos, qui *Lutheri* sectae addicti erant, *Protestantium* nomine insignitos, summa vi oppressos, saevissimaque persecutione vexatos fuisse, ut vel religionem deferere, vel, cum omniam bonorum iactura, patrios relinquere lares et in exteris migrare regiones, cogerentur.

Ultimum praeferre non dubitarunt atque et vere Christiani, *Cothenii* Nostri maiores, sponte quippe de bonis et possessionibus suis in Belgio decedentes, omnesque praerogativas et honores, quibus si ad Catholicam religionem transire vellent, frui potuissent, nihili facientes, summam in eo posuerunt dignitatem, ut nullo splendore gentis suae, nomen bonorum civium et de Republica bene meritorum

hominum tuerentur. Litterarum praecipue studiis sese dederunt, eminitque inter hos proauus *Axel Cothenius*, qui regnante Carolo XI. in exercitu Suecorum supremi iudicis (*General-Auditeur* vocant) munere functus est, et ob integritatem, eruditionem, et insignia in rem militarem merita, tantum apud Regem gratia valuit, vt ei praefecturae *Stikhausen* in Ducatu Bremensi administrationem conferret. Hic ergo primus nomen gentilitium *Cothen*, adiecta terminatione latina, in *Cothenii* nomen mutauit, quo abhinc posteri eius semper usi sunt, nihilque de pristino splendore familiae suae retinuerunt, quam insignia seu sigillum, in quo duo pedes ursini, in superiori et unus in inferiori rubro (vt loqui solent heraldici) campo, utroque per trabem argenteam diuiso, uti quoque duo pedes ursini, supra galeam apertam positi, conspiciuntur.

Sed redeamus ad ea, quae Nostrum propius attinent. Cum in prima adhuc aetate constitutus esset, variis iam calamitatibus, optima eius patria, et praecipua bona urbs, *Anclamum* scilicet, obruebantur, fierique non potuit, quin harum calamitatum magna pars et in eum redundaret. Prima pestis erat MDCCX. Anclami valde saeuens. Hic parens nostri officium tam Medici quam Chirurghi pestilentiarum, vt vocant, solus in se suscepit et quidem eo lubentius, quum nullus caeterorum tam periculoso muneri se submittere vellet. Sed seruauit illum suosque Omnipotens, eiusque de patria sic optime merentis indefessis laboribus benedixit.

Vix superatam hanc calamitatem noua, eaque fere maior, excepit. Oborto enim bello, Russi totam Pomeraniam occuparunt, et quae, sub clementi et fortunato sceptro Suecico, collegerunt bona subditi, ea nunc hostibus in praedam cefferunt. Sic et Anclamum spoliatum et singulari prouidentia Dei sola factum est, vt optima urbs ab imminente incendio liberata maneret, quippe quo eam biduo post,

post, quae iam prohdolor! Wolgastae fors fuerat, delere, inque cineres convertere, hostes decreuerant. Urbem vix a Russis relictam iam legiones Saxonum occuparunt, qui omnibus demum iis potiti sunt, quae miseri ciues vel in latebras abscondita, vel altius in terram defossa rapacitati Russorum subtrahere nouerant. Inter tot tantisque calamitates publicas, rei familiaris et praecipue liberorum educandorum cura, fere oppressa iacuit. Nihilominus tamen *Cothenius* Noster inhaesit proposito semel capto, et plane se totum scientiis dare optabat. Hac ratione quoque omni, qua par est diligentia, praeceptorum in schola publica patria docentium fideli usus est institutione. Inter hos primum semper posuit, nec unquam nisi grato animo nominauit Doctissimum tunc temporis Rectorem, Mag. *Pyl*, quem quoque, dum a Sedinensibus vocatus, Rector scholae istius, illuc abiret MDCCXX. non solum ad hunc locum lubenter sequutus, sed etiam, cum ille Rector Gymnasii Stralesundensis electus, Sundium petere in animo haberet, summo allaborauit studio Noster, quo et ultra amatum Praeceptorem sequi et sub Celeb. huius Viri directione porro studia sua profequi liceret. Voti sui compos factus, dataque venia cum praeceptore Sundium se contulit. Cum ergo per integrum triennium mira assiduitate et singulari feruore hic in litteras incubuisset, inque iis insignes maxime fecisset profectus, dignus a magistris iudicatus est, qui sic bene praeparatus, ad altiora studia academica accedere et ad interiora artis Apollineae sacra penetrare posset. Halam petiit MDCCXXVIII., ibique scientiae Medicae statim se dedit, idque tanta cum industria et successu, vt ab omnibus aestimaretur.

Primum *Stahl*i principiis, a Professoribus, qui magni huius Viri vestigia premere gloriae ducebant, in Collegiis theoreticis imbutus, hisce inhaerere videbatur, sed cum simul Praelectiones illorum Doctorum frequentaret, qui tum

temporis a Stahlianis, feu Organicis, nomine Mechanicorum distinguebantur, et simul Philosophiæ purioris et Matheſeos, quarum ſcientiarum elementa iamiam præguſtauerat, maiorem cognitionem ſibi comparaffet, nec minus in Anatomia, et Phyſica experimentalī, laudabiles feciſſet progreſſus, non ſibi ſufficere Cel. *Stahlii* metaphyſicas, et medicas, explicationes deprehendens, et magis Mechanicorum argumentis examinandis inſiſtendum ratus, huic ſe ſcholæ quaſi addiſit. Itaque Celeb. tunc temporis Profeſſorem *Gerike* (breui poſt Helmſtadium vocatum) theoretica medicinæ principia, præeunte *Boerhaauio*, docentem, audiuit, et quæ Vir cl. proferret, ſolida trutinavit meditatione.

Hiſce vero abſolutis toto animo ſe adſtrinxit Celeb. *Hoffmanno*, Medicorum ſui æui facile Principi. Tantus ardor tantaque induſtria, quales Noſter in addiſcendis omnibus, quæ ad Medicinam faciunt, ſcientiis adhibuit, iuncta cum ſingularibus ingenii dotibus, quibus ei, quæ audierat ſtatim in uſum conuertere facillimum erat, et morum candor et integritas non potuerunt diu latere magnum Virum, qui potius iuuenem præclarum ita adamauit, vt non ſolum variis beneficiorum generibus illum cumulare, ſed tanto etiam eum complecteretur fauore, vt eum ſecum habitare, omniumque laborum tum chemicorum, tum præcticorum ſocium eſſe vellet.

Scriptorum, in toto orbe litterario Medico celebratiſſimorum, vt typis mândarentur, curam *Hoffmannus Cothenio* commiſit, ſimulque ſæpius Candidatos Medicinæ, quo eius in elaboratione Diſſertationum ſuarum auxilium ſibi expeterent admonuit, et priuatiffimis quoque eius prælectionibus inſtituerentur.

Neque in hoc ſubſtitit ſingularis, et quam ſemper grata recordatione veneratus eſt *Manus Magni Viri* diſcipulus, non ſatis deprædicandi Venerandi ſenis, animi propenſio, ſed non ſolum multos, qui illum ſanitatis et conſeruandæ et reſti-

restituendae gratia consuluerunt, curae illius commisit, illumque saepius ad lectos aegrotorum duxit, et quis sit decens ad infirmos ingressus, quae medico clinico exploranda sint, quibusnam signis morbus diiudicandus sit, quasnam porro indicationes sibi formare, et quibusnam remediis tutissime ad profligandum morbum uti debeat, paterno candore docuit.

In tanta Magni *Hoffmanni* celebritate fieri non potuit, quin et e remotissimis oris sapientissima eius expeterentur Responſa, et clinica, et forensia; quorum, antequam expeditentur, quam exactissime perlustrandorum, cum perpetua esset *Cothenio* Nostro opportunitas, non mediocre et inde eius eruditioni accessit incrementum.

Et illo mediante occasio suppeditata est MDCCXXXI. adeundi *Carolinas*, quippe quo loco omnium optime cognitionem thermarum non solum, sed et chronicorum morborum sibi comparare potest iunior Medicus.

Breui post et quum summus Ille Vir optime perspiceret, *Cothenium* omnibus iis dotibus abunde instructum esse, quae doctum, ingenuum, et omnibus numeris absolutum faciunt practicum, eumque hac via certissime humano generi olim valde profuturum fore, prudenter praeuideret, auctor illi fuit ipse atque suaſor, ut studia academica, quae ceteroquin valde adamauerat et iteratis vicibus laudata specimina dexteritatis suae in defendendis et oppugnandis thesibus dederat, minus colere, et totum se praxi dare nunc serio vellet. Nil supererat, quam ut diu merita praemia diligentiae suae et eruditionis, dignitatem puto doctoralem, cumque hac iunctos honores et priuilegia adipisceretur, quod ut decenter fieret, notabilem, quem in praxi sua obseruauerat, elegit Casum Medico-Practicum, eumque in dissertatione *de Purpura Scorbutica, praegresso fluxu haemorrhoidum nimio*, docte elaborauit, quam mense August. MDCCXXXII. publice e Cathedra, et cum communi applausu, contra Opponentium, inter quos
Celeb.

Celeb. Professores eminuerunt, argumentationes defendit. Hoc tempore cum *Hoffmannus* a variis locis instanter rogetur, vt genuinum, inque schola sua edoctum, discipulum iis commendaret, cui salutem suam ciues confidere possent, Nostro, duas proposuit urbes, alteram *Stargardiam* Pommeranorum, alteram vero *Treptoviam* ad Regam fluuium conditam, quarum alteram utram seligeret. Selegit priorem et hoc quidem maxime eam ob causam, quod multi in hac ditione habitarent honoratiores, qui antea praeceptorem suum vel coram, vel per litteras consuluerant, quibusue *Cothenius* quoque sic innotuerat, vt de eruditione eius et dexteritate maxime iis persuasum esset.

Contulit se hoc consilio *Berolinum*, ibique cursu sic dicto anatomico in Theatro publico cum laude absoluto, nec minus a summo Collegio Medico ipsi exhibito casu practico, cum unanimi Professorum assensu erudite elaborato, iter Stargardium nunc meditabatur.

Quum vero beatus *Eller*, Regi gloriosissimae memoriae a Consiliis intimis, eiusque Archiater, et beatus Consiliarius aulicus *Buddaeus*, quos breui hoc tempore fautores sibi conciliauerat, illi suatores essent, vt munus Physici urbis *Ascherslebiae* in Provincia Halberstadiensi, quod tum temporis vacabat, ambiret, consiliis optimorum Virorum obtemperare consultum duxit. Proposuerunt illum Augustissimo beatuae memoriae *Friderico Wilhelmo* primo Regi, qui hanc spartam, absque ulla mora clementissime Cothenio nostro contulit. Quum vero hic muneris novi suscipiendi causa, *Ascherslebiam* profectus esset, magistratus, ne iuri suo eligendi quidquam derogaretur, alium iam elegerat, electumque citissime vocauerat. Proceres quidem Nostrum eiusque iura ab Ipso Rege ipsi collata data tueri volebant. Cum vero vocatus Dr. *Seelmann*, deposito, quo antea functus erat Physici in *Grossen-Salza*, munere, iam cum tota familia sua *Ascherslebiae* esset, sponte huic cessit iura sua, diuinae pro-

providentiae confidens, et se certissime, et in alio loco fortunam fautricem experturum sperans.

Interim cum in hac urbe iam pluribus infirmis feliciter opem tulisset, hancque et plures alii aegri exoptarent, adeo lucida eius praxis facta est, vt commode hic rei suae familiaris se prospecturum non dubitaret.

Sed aliter sentiebant fautores eius, et vt *Brandenburgum* urbem adiret, ibique iam in prouectiori aetate constituto Physico provinciali et urbis adiungeretur in officio, illi persuadere conati sunt. At cum, pro ingenua animi indole, vereretur, ne bonus senex hanc adiutoris adiunctionem aegre ferret, a proposito ambiendae adiunctionis abstinere, fortisque suam, licet tunc temporis valde mediocrem, feliciorum futuram expectare maluit.

Elapsis IV. mensibus, quo tempore hic commoratus, per varias, quae ipsi ex voto feliciter cesserant, morborum curationes, famam et nominis sibi comparauerat gloriam, vocabant illum *Rugiani*, vt in Insula sua, ad Pommeraniam Suecicam sita, consentiente, qui adhuc superstes, sed senio fractus esset, Medico provinciali, istius munus in se susciperet.

Ea tum erat rei familiaris suae conditio, vt haec vocatio ei valde opportuna, hinc utique suscipienda videretur, iamque in procinctu erat, vt eo se conferret. Sed duobus ante instituendum iter diebus, a Praeceptore ipsi proponebatur, an non *Havelbergiam* in Prignizia, adire, et munus defuncti Doctoris *Guttors*, genuini *Hoffmanni* discipuli, valdeque laudati Practici, suscipere vellet. Sed animus ei non erat, ibi sortem suam experiundi, quippe quem potius totum Pommerania magis intensum habebat. Cum tamen in itinere *Havelbergiam* transire deberet, paucos dies in hac urbe commorari commodum iudicauit.

Prorsus vero incio illo, factum est, vt iam tum a Berolinensibus et Halensibus fautoribus, nonnullis Dominis *Canonicis*, et generosioribus, prope *Havelbergiam* habitantibus familiis, litteris commendatus esset. Desideratus ergo sic et expectatus, adueniens, iam secundo ab aduentu die, a quibusdam *Canonicis* et vrbis incolis consulebatur, et quarto die generosa stirpe natus quidam, illum in praedium suum vocauit, vt morbo eius medelam pararet.

Numerus eorum, qui eius opem exposcebant, in dies augebatur, et intra IV. hebdomadam spatium adeo frequentem et lucrosam praxin exercebat, quali multis iunioribus *Medicis* vix per totum annum frui contingit. Erant quidem nonnulli, qui ei iuniorem aetatem obiectarent; verum felicissimus, qui curas eius sequebatur successus, facile intempestiuam hanc obiectationem deleuit.

Cum ergo sic penitus consilium *Rugiam* concedendi reliquisset, nata ei est opportunitas, alium sibi adstringendi amicum, quippe quem sui loco *Rugiensibus* commendatum, hi lubenter exceperunt, quique postea sua forte valde contentus vixit. In sequenti anno matrimonio sibi iunxit *Annam Dorotheam Puchtert*, viduam beati Doct. *Guttorf*, sicque genuinus, seu inquilinus, cuius *Havelbergensis* est factus.

Licet quidem *Praxis* numerosa, quam in vrbe non minus, quam in collegio *Canonicorum*, et in regione adiacente exercebat, operosa satis et valde molesta fieret *Nostro*, precibus tamen amicorum deesse haud potuit, vt potius oblatum sibi munus *Consulis*, in *Senatu vrbis*, *MDCCXXXVI.* in se susciperet. Pluribus adhaec fautoribus, inter quos etiam magnates eminuere, et ad quos fama de eius in medendo dexteritate, meritorumque gloria, peruenerat, mediantibus, effectum est, vt et dignitate *Regii Consilarii aulici* ornaretur.

Anno MDCCXL. defuncto beato Doct. *Spiefs*, vacabat Physicatus prouincialis *Prigniziensis*, quod munus gloriosissimae memoriae Rex *Cothenio* Nostro conferre decreuit.

Tanta autem erat solertia eius et indefessum studium in ferendo aegris auxilio, qui se suae curae tradebant, vt non solum Prignitiae tam apud nobiles in vicinia habitantes, quam eminentiores inter milites, et in vrbe, magnam sibi compararet famam, sed etiam laus eius ad remotiores percrebuit prouincias, *Magdeburgum* puto, *veterem Marchiam*, et *Megalopolin*, ita vt generosa quaedam familia, prope *Ascherslebiam* habitans, illum vocaret, simulque explicaret, aegre se iacturam ferre, quam prouincia, eius discessu, fecisset.

Cum sic manifeste boni Viri conatibus divina benediceret clementia, iucunda quidem satisque quaestuosa eius praxis erat, fieri tamen non potuit, quin etiam valde laboriosa, ipsique valde molesta, esse inciperet. Adiunxit sibi itaque Candidatos Medicinae, partim vt tirones, se praeunte, in vera medendi arte proficerent, partim vt hi illum in tantis laboribus, quibus ferendis vix tempus et vires sufficiebant, subleuarent.

Contigit enim non raro, vt ab vno aegroto rure domum reuersum, iam aliud vehiculum expectaret, quo ad alium aegrum veheretur, saepiusque paucae tantum horulae supererant, quibus periculofiori morbo conflictantes, in vrbe ipse adire poterat, reliquos inuisendos Candidatis committere coactus. Quae supererant horae, quas alii recreationi animi, viriumque refectioni dicare solent, eas sic impendit, vt aegrotis, qui ab eo litteris missis consilia flagitabant, litteris quoque scriptis responderet, quas Candidati amanuenses calamo exceperet. Neque ab hoc labore per id tempus abstinuit, quod tamen constante lege prandio vel coenae destinatum est. Ut eo magis temporis penuriae consulere,

quantum fieri posset, itinera faciendâ in noctes distulit, et ne commercium cum litteris et scientiis laboribus practicis turbaretur, sub itinere ipso, legendo tempus consumebat. Ast non potuit, quin haec vitae suae ratio protracta, malos in corpus suum effectus ederet, et aliorum magis sanitati, quam propriae prospiciens, hanc et oculorum aciem iam a prima iuuentute satis debilem, valde labefaceret, eoque magis, cum studiorum feruore abreptus, curru vectus ad lucentem lunam libros lecitaret. Vehementi sic et periculosa oculi inflammatione una cum hemicrania fere lethali affectus est, quo tempore tamen commercium litterarium, epistolas amanuensibus calamo excipiendas committens, continuauit et de aegrotis vicinis per Candidatum ad se referri iussit.

Innotuit sic dexteritatis plurimorumque meritorum gloria in dies magis per omnes prouincias adiacentes, hincque factum, vt MDCCXLIII. ad Serenissimam Ducem viduam *Megalopolis Strelitziae*, quae erat Princeps non solum propter eminentiores animi dotes, quam ob singularem benignitatem et probitatem supra omnes laudes posita, *Miroviam*, vbi resideret, vocaretur ibique consilium, de Morbo nervoso valde complicato vitaeque optima Principis periculum minitante, ab eo peteretur. Iteratis vicibus illuc proficisci necesse erat, dum et pluribus aliis aegrotis, qui Prignitiae, Magdeburgi, se suae curae commiserant et quos deferere nefas iudicauit, adesse vellet.

Arduus sane hic nouus labor, qui bonum Virum dies, saepe noctesque, distinuit, non exiguas ei creauit molestias. Non tamen his se ab illo deterreri passus est, dum felicem successum, quo Deus consiliis suis benedixit, aequae ac clementissimae fiduciam, quam non solum Magna Principissa, sed etiam Serenissimus Dux filius, cum Serenissima coniuge,

in se collocarunt, pro exoptatissimo sollicitudinum praemio habebat.

Agnouit breui praestantiam *Cothenii* Nostri Serenissima Domus, et quanti eum haberet publice testata est. Dum enim increfceret numerus Serenissimae prolis, in dies magis natum est desiderium Viri eximii, qui Medici aulici primarii munus in se fusciperet, et specialem et perpetuam curam Serenissimae familiae gereret, haecque sparta honorifica *Cothenio* optimo oblata est.

Quodsi tantummodo reditus, et commoda rei familiaris, respiceret, cumque reditibus, quos ei pristina praxis tulerat, compararet, facile perspiciebat, se suscepta hac sparta minus quaestuosa, non exiguam facere iacturam. Verum pacatior vita, qua tunc se frui posse, et otium, quo magis litteris sese dare posset, praevidit, simul cum gratiosa fiducia et singulari clementia totius aulae, Principis et plurimorum vicinorum nobilium, illum commouerunt, vt hanc sponte, seque nihil quidquam conferente sibi oblatam prouinciam accipere vellet, ea tamen sub conditione, vt id, non nisi Augustissimo Rege suo consentiente, fieret. Ipsa Princeps, quam Rex ob virtutes suas vere Principe dignas, magni faciebat, litteris dimissionem *Cothenii* petiit. Testatus quidem est Augustissimus Rex laetitiam suam, de recuperata sanitate, sed quod *Cothenium* attineret, virum dimittere non posse, qui tam militibus, quam toti circulo Prignitiensi tam utilis esset, rescripsit, vti ex clementissimis litteris ipsa Regia manu conscriptis, quasue, cum in non mediocrem laudem *Cothenii* cedant, ipsis verbis hic inserere non dubitamus, pluribus videri potest.

Durchlauchtige Fürstinn,

Freundlich liebe Muhme!

Es ist mir überaus angenehm gewesen, aus Ew. Liebden Schreiben vom 26sten Februar so überzeugende Merkmale von Dero gewogenen Andenken zu ersehen. Ich wünsche nichts mehr, als Ew. Liebden hinwiederum bey allen Vorfällen meine Consideration und aufrichtige Sentiments an den Tag legen zu können, wie mich aber insonderheit die Nachricht von Dero anhaltenden Krankheit affigiret, als bitte ich Gott, daß er Ew. Liebden mit seiner Gnade und Seegen kräftigst beystehen und Sie baldigst wieder zur erfreulichsten Gesundheit verhelfen wolle. So lange sich auch Ew. Liebden der Hülfe und des Rathes des Doctor Cothenius in Dero Umständen bedienen wollen, werde ihm allemal darinn Freiheit und Permissiön zu denen dazu erforderlichen Reisen lassen, aber Ew. Liebden werden von Selbst leicht ermessen, daß ich einen Mann, der dorten in seinem Creiß und bey der Garnison so nöthig ist, nicht wohl aus seiner jezigen Station erlassen könne. Ich bin übrigens allezeit mit aufrichtiger Consideration

Ew. Liebden freundwilliger Vetter

Potsdam d. 3ten Mart. 1743.

Friedrich.

An die verwittmete Herzogin Christiane Aemilie Antoinette
von Meklenburg-Streelitz, Liebden.

Verum

Verum tantum abest, vt tum aliquod molestiarum leuamen experiretur, vt potius in dies pristini labores, nouis cumularentur. Bene tamen de ciuibus merendi feruore, incitati et diuino auxilio suffulti, vires nunquam labores continui exhaustere, cumque hoc tempore non tantum Candidati, sed etiam noui Doctores Medicinae ad illum venirent, vt ab illo in Praxi edocerentur, his assistentibus, absque incommodo, fere omnium, qui eius auxilium exposcebant, desiderio satisfacere potuit.

Quamuis practici labores, et consultationes, per litteras missae, vix momentum fere relinquebant temporis, quo per scripta sibi famam acquirere posset, tamen eum orbi credito non incognitum fuisse ex eo quidem elucescit, quod *Academia Caesarea Leopoldino-Carolina Naturae Curiosorum* Ipsum MDCCXLIV. id non expectantem, socium elegerit, id merito ab eo expectans, fore, vt Ephemerides suas communicatione suorum eruditorum scriptorum locupletaturus sit. Nec irrita fuit haec expectatio. Misit enim Vir Cl. nonnullas obseruationes certe non indignas, quae hanc laudabilem collectionem intrarent. Sic transiere dies Nostri, de quibus recte dici potest, nullam fuisse sine linea. Sua forte contentus, nihil quidquam de eius mutatione cogitauerat.

Eo magis igitur inexpectatae esse debuerunt litterae Decembris mense MDCCXLVII. ab *Augustissimo Rege* ad illum datae, quibus *Berolinum* venire, quia summus Rex cum illo colloquium inire vellet, iussus est. Eo profectus, cur vocaretur, plane ignarus, post aduentum equidem audiuit, *Potsdamii* Consiliarium aulicum *Arends*, qui non solum magni Orphanotropei Medicus fuit, sed etiam Physici Potsdamiensis et circuli Zauchensis, atque Teltowiensis munere functus erat, diem obiisse supremum, huncque interdum a Regia Maestate in consilium vocatum fuisse, nunc vero

vero plures Medicos Berolinenses, et inter hos insigniores, quoque haec munera ambire, nec eorum obtinendorum spe destitui.

Elapsis iamiam XIV. diebus nondum instructus, quare huc vocatus esset, et ob diuturniorem moram, qua relictus ab illo aegri, ope sua carere debebant, valde inquietus, id iam mente agitabat, vt Regem precibus suis humillimis adiret, qui veniam sibi daret clementissime, rursus domum reuertendi, addita ingenua confessione, se plane sua forte *Havelbergiae* contentum nunquam mutationem eius optare, cum ex improviso *Regiae Maiestat*i placeret, illum ad se vocare.

Colloquium, quod *Rex* cum illo iniuit, totum circa res ad medicinam pertinentes versabatur, et nisi sibi conscius fuisset, se coram Ipso Augustissimo Rege stare, facile ex sermonibus, quos cum illo conferebat summus Rex, credidisset, esse ex ipso gremio Medicorum, quocum verba facere sibi liceret.

Clementissime dimissus, omnium tamen quae futura erant, adhuc plane ignarus, ad Consiliarium intimum *Eichel*, beatae memoriae, se contulit, ea quidem mente, vt in postremo colloquio abundi veniam a Clementissimo Rege obtineret. Declaravit simul candide, se nil amplius in votis habere, postquam sibi cum Rege Clementissimo Sermones conferre contigerit. At quantum inexpectatae rei nouitate perculsus est, cum magnae fidei vir ei aperiret, illum a Regia Maiestate, electum et nominatum esse, cui aulae Regiae Medici, non solum, et Orphanotrophei, sed etiam ciuitatis Potsdamiensis et circuli Zauchensis atque Teltowiensis Physici munus collatum esset. Verum tantum aberat, vt de collatis his honoribus gauderet, vt potius a memorato Consiliario intimo consilium peteret, qua ratione hanc gratiam optime declinare posset. Hic vero id fieri posse negauit, simul

simul eum commonefaciens, quemlibet subditum Regi suo summa obedientia obstrictum, neque fas esse, fidei semel in se positae non respondere, hocque de eo magis adhuc valere, cum noua haec munera ei occasionem suppeditarent commoda plurium ciuium promouendi, suscipere ergo oblata, eaque satis ardua, munera non amplius detrectare potuit, eoque magis, cum satis persuasum sibi haberet, non sine latente diuino nutu honorificam hanc sibi venisse vocationem. Paruit itaque voluntati Regiae, non tamen sine animi afflictione, quod aegre ferret a suis *Havelbergensibus* separari, quorum in eum fiducia tanta erat, vt magis amicum, quam Medicum illum haberent. Elapso mensis spatio, mensē scilicet Ianuario MDCCXLVIII, Potsdamium se contulit et paucis ab aduentu diebus, ad Augustissimum Regem accersitus, ab Illo, propriae sanitatis causa, consultus est, qua, tunc temporis, minus prospera Rex utebatur, hinc quoque ratio proponenda, cur Ipse Rex Medicum sibi eligere voluerit, in quo fiduciam collocaret. Sane et praescriptiones, quas Regi Noster dabat, adeo illi satisfecerunt, vt ei soli valetudinis suae curam committeret.

Aegerrime tulit hanc mutationem Serenissima Domus Meklenburgica. Excepit quidem illa clementissime Cl. Doctorem *Veer Porten*, quem Cothenius commendauerat, huncque Virum Doctissimum, statim Ducalis aulae consiliarium et Medicum primarium constituit, verum ne omnis nexus inter illam et Nostrum desineret, voluerunt Serenissimi, vt perpetuo colloquium epistolare de rebus sanitatem Serenissimae familiae spectantibus inter Cl. *Cothenium* et Cl. *Veer Porten* subsisteret. In signum clementiae miserunt ipsi Diploma Archiatri primarii. Singularem gratiam gratissima mente agnoscens, indefesso studio allaborauit, quo Serenissimae domui re ipsa suam testaretur pietatem. Conseruauit sibi hoc modo perpetuum fauorem huius Serenissimae familiae, cuius et Illustrissima proles illum semper gratia sua dignata est.

Ineunte vere MDCCXLVIII. summus Rex, auctore et suafore Nostro, aquis medicatis Egranis vsus, eo quidem salutare cum effectu, vt hinc, iure meritoque, ratio prolongatae vitae Augustissimi petenda sit. Sequenti anno MDCCXLIX. Regius Magni Regis frater, *Princeps Prussiae*, lethali morbo, febrem hemitritaeam vocant, corripiebatur; optauit quidem Noster sanitatis restituendae curam, ordinariis Regiis Medicis committi; sed placuit suae Maiestati, solius Cothenii curae demandare carissimum fratrem, cumque, morbo ipso licet superato, tamen valde debilis adhuc Princeps (metus quoque erat febris lentae) Berolinum, vt votis Gloriosissimae memoriae *matris Regiae* satisfaceret, se conferret, Noster illum comitari, curamque eius in itinere, et post aduentum, gerere a Rege iussus est, praesentibusque Medicis Regiis in conclauis optimi Principis, Cothenium allocutus est *Summus Rex*, his verbis: „*Se Principem illi nunc tradere, et de omnibus ab illo vnice rationem exacturum esse.*„ Annuit votis omnium summum Numen, et Princeps feliciter cum sanitate rediit in gratiam. Aestate huius anni ad Serenissimum *Principem Dessauensem, Leopoldum*, missus, et hunc a periculosissimo morbo liberauit, quod quam gratum effet Regiae Maiestati, munere quingentorum thalerorum *Cothenio* Nostro testata est.

Non minus etiam iussu Regis Berolinum se contulit, ibique Illustrissimo Comiti de *Podewils*, Regis in Consiliis status sanctioribus Administro Primario, morbo neruoso, chronico laboranti, salutaribus consiliis adstitit. Cum Serenissima *Marggarethi Baruthini* coniux MDCCCL. dum Regium fratrem inuideret, Berolini periculosissima, et mortem minitante, febre neruosa afficeretur, *Cothenio* cura Serenissimae Principis comittebatur, qui etiam bis de die Regi de statu dilectissimae Sororis retulit. Et hic Deus conaminibus suis adstitit, et optima Princeps e periculoso hoc morbo plenarie emerfit. Tantam inde gratiam Regis iniit Noster, vt non solum

solum Diploma Medici primarii Regii, simul etiam *Directoris secundi Collegii Medico-chirurgici*, et omnium rerum medico-chirurgicarum in Regno Prussico, ipsi traderet, sed etiam eum in *Summum Collegium Medicum*, qua *secundum Directorem*, atque *Decanum*, introduci, clementissime vellet, cum speciali mandato, vt vtraque Collegia potissimum eius consiliis morem gerere deberent.

Eodem quoque anno peculiari Diplomate *Medicus Primarius totius exercitus Prussici* constitutus est. Non exiguum celebritati *Cothenii* Nostri accessit momentum, dum eum *Academia Scientiarum Berolinensis* membrum extraneum, vti et *Caesarea Naturae Curiosorum Adiunctum*, eligeret. Neque minus ea felicitate vsus est, vt Principem *Ferdinandum*, Magni Friderici fratrem, variolis confluentibus laborantem, restitueret.

Anno insequenti *Baruthum* missus, ad Serenissimam Marggrauiam regnantem, adeo gratiam Celsissimae Principis sibi conciliauit, vt perpetuum commercium litterarium cum Medicis suis iniri, sanitatem suam concernens, ab ipso vellet, immo et saepius propria manu scriptas Nostro misit literas, et iterato a Regia Maiestate, vt sibi *Cothenius* in nouo morbo adfisteret, petiit, quo lubenter concessio, denuo MDCCLV. *Cothenius* *Baruthum* profectus est. Eodem anno *Servestam* abeundi ibique Principi viduae opem ferendi ei venia data est. Verum eodem hoc anno ipsius Regis optimi vita in maximo periculo constituta erat, Podagra namque retrogressa erat, et ex omnibus symptomatibus facile erat concludere, materiam ad intestina pulsam in his inflammationem formasse. Sed annuente summo Numine non solum febris inflammatoriae obex positus, sed et materia podagrica felici cum successu iterum ad pedes delata est, tuncque prima vice acerbissimos quidem dolores podagricos expertus est Monarcha, valde tamen salutare, cum sic prospera valetudo rediret. Auctum fuit hoc tempore honorarium nostri

Archiatri insigni additamento. Aestate huius anni ad Serenissimum Principem regnantem *Anhaltino-Coethenum* missus est, vt ei et Ascitide, et hydrope pectoris, laboranti auxilium ferret. Quem etsi a morte quidem liberare haud potuit, tamen id effecit, vt per annum, longe paucioribus et minoribus molestiis obrutus, viveret beatus Princeps.

Vere anni MDCCLVI. iterum *Baruthum* vocato, dictaeque Serenissimae Marggrauiae notabile leuamen symptomatum, grauiter in systemate neruoso saeuientium, afferenti, post reditum ex itinere, vacans, per obitum beati *Horchii*, salarium Ipsi Medici Regii collatum est. Ad hoc vsque tempus Noster non solum *Medici ordinarii* tam *Augustissimi Regis*, quam *Regiorum fratrum*, sed etiam plurium Principum in Provincia, neque minus Physici, circuli et vrbs, vti et *Orphanotrophei*, in quo ad tria millia infantum educabantur, officiis valde molestis, omni studio et integritate perfunctus, omnemque sic campum, qui Practico de humano genere bene merituro patet, emensus est. Verum nunc eam sortis *Cothenii* mutationem fieri voluit diuina prouidentia, qua, Magnus Vir, omnes animi sui dotes, et quantum doctrina et ingenio polleret, vniuerso orbi luculenter exhiberet. Bello enim conflato, cum Magnus Rex MDCCLVI. cum tribus numerosis exercitibus terras hostium inuadere cogeretur, *Cothenium* Nostrum qua Medicum ordinarium, illum sequi oportebat. Clementissimus Rex vero commodis, et sanitati, militum suorum magis, ac suimet Ipsius, prospiciens, *Cothenium* praeprimis curam valetudinis *exercituum* gerere voluit. Inconuetus erat Nostro, et summe molestus labor, cui accedit, quod in itinere, cum exercitu victrici *Loboschütz*, in Bohemia, angina eaque periculosissima, fereque lethali, corripereetur. Sed tantus erat eius bene merendi feruor, vt, vix restitutus a morbo, statim quotidie Nosocomia intraret, in quibus vix vllum praeteriit, et cuilibet aegroto, morbo prius examinato, quae necessaria iudicauit, ipse

ipse ordinaret. Quae cum sic ageret, ipse nullos labores nullum periculum, detrectaret, omnibus Medicis in exercitu, pariter atque Chirurgis, exemplo fuit, ipsosque sic optime docuit, qua ratione cum aegrotis mercandum, quaeque tutissima ipsis esset medendi methodus. Neque ulli licitum erat, aut negligere, aut leuioris momenti habere, quae ipsi incumbabant officia. Quo melius quoque de omnibus quae in quibusuis Nosocomiis gererentur, quotidie optime instrueretur Noster, conuentiones publicas, omni die habendas, instituit, in quibus omnes Medici vna cum Chirurgo generali, et Chirurgis primariis, pariter atque primarius Pharmacopola castrensis, adesse, et quilibet relationes de aegrotantibus siue vulneratis, ipsius curae demandatis, ferre rationesque reddere, debebat, cur et quare hic vel ille non seruandus fuerit, morboque succumbere debuerit. Nec vlli eorum, qui sub eius auctoritate opem ferebant aëgris, consilium suum denegauit, quin potius iis tam generales, quam speciales, regulas dederit, secundum quas iis in medendo procedendum esset. Neque in hoc tantum eius labor substitit, sed cum omne directionis negotium ipsi commissum esset, simul ipsi iniunctum erat, vt et iis, qui rerum, ad oeconomiam aegrorum spectantium curam gerebant, inuigilaret. Satisfecit et huic officio, cum summa industria, et animi intentione, Noster Medicus Generalis, eiusque studio factum est, vt rarissime, modo praefens rerum conditio id permetteret, infirmis, stragula, linreamina, quaeque in vulnere deligatione requiruntur, fasciae, carptum linteum, etc. neque minus alimenta conuenientia, famuli et mundities deficerent, et quo minus medicamentis sufficientibus carerent nosocomia, quae in antecedentibus bellis multis expensis aduenta, saepe non optimae qualitatis neque in sufficiente quantitate, vel non tum, ubi necesse fuit, praesto erant, id curauit, vt in quouis nosocomio maiori (cuiusuis exercitus) laboratorium exstrueretur chemicum, in quo a

Pharmacopolis praeparata pharmaceutica e simplicibus, crudis, elaborari, et vſitatiffimas pariter ac exquisitiffimas, compositiones ſemper promptas haberi oportuit. Quum poſt praeclarum, et noſtris glorioſiſſimum, praelium, prope *Pragam*, magna copia tam uulneratorum, quam internis morbis adffictorum, exiſteret, ob aſſiduos, horum cauſa ſuſceptos, et modum fere excedentes, labores, denuo periculoſiſſima angina correptus eſt. Vix ab hoc morbo reſtitutus iam noſocomia, et aegros, rurfus viſitare incepit, eiusque cura quoque factum eſt, vt quaedam millia aegrorum *Leutmeriziam* et ulterius *Dreſdam* transportarentur, qui, paullo diutius ibi commorati, certiffime in hoſtium manus incidiffent. Tanti hoc vero aeſtimauit *Magnus Rex*, aeque ac caetera *Cothenii* merita, vt, inopinato, ipſi *Diplomate Conſiliarii intimi*, miſſis clementiſſimis ſimul ad illum datis litteris, beneuolentiam ſuam, pro ſolicitudine, in conſeruanda ipſius Sacraſſimae perſonae, et Regiae Familiae, ſanitate.

Hoc anno quoque a Sereniſſimo *Landgrauio Haſſodarmſtadienſi*, Sereniſſimo *Principe Deſſauiae* regnante, nec non a plurimis primi ordinis belli ducibus in conſilii partes vocatus eſt. His acceſſere multi, in Saxonia eminentiorem locum occupantes, qui partim ipſi, partim per Medicos, a *Cothenio* conſilia ſibi expetierunt.

Anno MDCCLVIII. poſt glorioſiſſimam ad oppidum *Leuthen* reportatam victoriam, hancque ſubſequentem *Vratiſlaviae* recuperationem, a Rege, e *Saxonia*, *Vratiſlaviae* ſe conferre iuſſus eſt. Numerus enim aegrotorum et fauciorum, tam noſtrorum, quam ab hoſtibus captorum, inter quos febris petechialis graſſabatur, ita modum excedebat, vt vix loca amplius ſupereſſent, in quae ſuſcipi poſſent, et non ſolum *Pharmacopolium caſtreuſe*, ſed etiam omnes, tam *Vratiſlaviae*, quam adiacentium ciuitatum, officinae, ita iam exhaustae erant, vt vbique ſumma inopia tam externorum, quam internorum medicamentorum regnaret. Ap-
paruit

paruit tūm temporis, quam prouidae fuerint et salutare dispositiones, quas Noster antea in *Pharmacopolio castrensi*, quod nunc Dresdae erat, fieri iusserat. Adeo enim abundans erat medicamentis huius pharmacopoli promptuarium, vt eorum magnam quantitatem Vratislauriam transmittere posset.

Sontica satis haec caussa fuit, quae eius praesentiam adeo necessariam redderet, at non vnica. Accessit alia sane non minus ardua, febris scilicet acuta, qua Regis frater, Princeps *Ferdinandus*, in hac vrbe decumbebat, quae eum in mortis periculum praecipitauerat. Ingens numerus aegrotorum febre petechiali laborantium, qua etiam multi Medicorum, et Chirurgorum castrensiū, corripiebantur, et inde metuendum periculum infectionis, timidos multos reddidit, et in cura aegrorum habenda, segnes et difficiliiores. Verum optimi Praefidis exemplum, qui ipse omnia conclauiā, in quibus aegri, in maximo mortis periculo constituti, decumbebant, permeabat, seque omnibus iniuriis et periculis exponebat, inertes pudore perfudit, timidorum animos erexit, omnesque ad pristinam officiorum obseruantiam reduxit.

At onus laborum sic Vir Illustris humeris suis suscepit, cui ferendo hi tandem impares erant, et cum, praeter dictos labores, omne reliquum tempus commercio litterario cum reliquis nosocomis tam in Saxonia, quam Pommerania, et in Silesia, praeter hoc principale constitutis, eorumque praefectis, impendendum esset, fieri non potuit, quin corpus continuis defatigationibus debilitatum et diuturnis pestiferis exhalationibus expositum, tandem vi morbi superatum succumberet, quae tanta erat, vt saepe cum morte colluctans, aegerrime e summo periculo euaderet, vixque mense elapso sanitas restitueretur. In tanta morbi atrocitate, in summo mortis periculo, nunquam tamen animum abiecit, sed suimet ipse medicus non solum fuit, verum quoque, quod
magis

magis mirati sunt omnes, fatis infirma adhuc valetudine tamen, lecto adhuc adfixus, praecipuarum rerum, in omnibus supra dictis nosocomijs obuientium, curam ipse gessit.

Cum autumno huius anni *Serenissima Marggravia Baruthina* in hydropem incidisset, omnisque fere sanitatis recuperandae spes euanuisset, Augustissima Romanorum Imperatrix, grauiter sortem eius dolens, Augustae suae Personae Medicum, Liberum Baronem van *Swieten*, ad illam mittere sponte sese obtulit, sed, et huius, et Cel. *Werlhofii* officia oblata, recusauit *Serenissima*, dicens, unice hoc in votis se habere, vt *Cothenius* se inuisere posset, sed vt hoc fieri posset, timuit, cum hic in nimis remotis provinciis esset, vixque tum Regius frater iam ea valetudine frueretur, vt illo facile carere posset. Vix haec *Serenissimae* voluntas ad aures *Serenissimi Marggrauii* peruenit, cum statim de ea Regi referret, qui tunc cum exercitu in *Moravia* castra posuerat. Citissime per cursores ad *Cothenium* Nostrum, tunc temporis *Vratislaviae* commorantem, veniebant litterae, annexo ipsa Regia manu gratiosissimo Postscripto, quo iubebatur statim Baruthum se conferre.

Obediens Regio mandato sine mora eo profectus, die quarto ibidem aduenit. Gaudium, quo *Serenissima* Princeps ex eius aduentu adficietur, tantum erat, vt omnibus antea iam dissolutis visis vitae viribus, nunc vero recollectis et per data medicamina suffultis, quilibet, praeter *Cothenium*, crederet, illam rursus ex orci faucibus ad vitam reductum iri.

At fallax fuit, minusque durabilis, spes concepta, et elapso XXXVI. horarum spatio optima Princeps catarrho suffocatiuo, qui ab aqua in pectoris cauo collecta oriebatur, e viuis erepta est, vita longiori dignissima. Describi vix potest dolor, quem *Summus Rex* ex relatione de obitu Regiae Sororis percepit, quippe quam valdopere amauit, quaeque ob singulares et plane eximias, quibus excelluit, virtutes,

tes, ab eo maxime tenerrimeque, diligebatur. Barutho re-
dux, laborum copia aucta, et licet in *Silesia* eius praesentia
summe necessaria esset, attamen iterum *Suedtiam* Branden-
burgorum missus est, vt Serenissimae Marggrauiae, et Regio
Principi *Ferdinando*, salutiferis consiliis adesset, quod qui-
dem felici cum euentu praestitit.

Insequenti anno grauissimo Podagrae insultu, cuius ma-
teria viscera occupauit, laborantem *Augustissimum Regem*,
ipsum ex voto sanare feliciter, ei contigit. Sequutus tum Re-
giam Maiestatem *Glogauiam*, ibi tamdiu commoratus est,
donec *ipse Rex in Saxoniam* proficisceretur.

Feliciter pugna ad *Torgauiam* pugnata, quippe e qua
victores Borussi discesserunt, noua iterum optimo viro nata
est occasio, qua indefessum studium et amorem, in homines
omnes et singulos, testari posset. Bonis cum rebus suis sane
id experti sunt omnes, qui numerosissimi, tam ex Borussorum
gente, quam *Austriaca*, partim *Torgauiae*, partim, ob loci
angustiam, *Lipsiae*, et in aliis vicinis locis, in nosocomiis de-
tinebantur, vel vulneribus, vel internis morbis, decum-
bentes.

Lustranda sibi ipsi esse omnia haec miserorum domici-
lia, iudicauit, et vt videret, quale illud esset, quod *Stetini*
exstructum erat, in Pomeraniam proficisci constituit. Non
multo post vero *Magdeburgum* iter facere, ibique a superato
licet morbo adhuc debili, Principi *Ferdinando* non solum,
sed etiam Serenissimae eius coniugi, parturienti, opem ferre
iussus est. Fecit vtrumque, simul vero Nosodochiorum eius
loci curam gessit, et vnicuique, tam hostibus captiuis,
quam nostris militibus, promptissimis et salutaribus consiliis,
et auxilio, adstitit. Quarta vice hic lethali fere correptus est
morbo, febris scilicet intestinali acuta, cum tanta et pertina-

cissima alui obstructione, vt, omnibus in vsum vocatis remediis, irritis visis, et incassum adhibitis, omni fere momento summum adesset periculum, vt morbus in veram passionem iliacam transfiret. Sed, diuino Numine annuente, factum est, vt optimus in multorum salutem seruaretur, ethac vice, remediisque, a se ipso sibi praescriptis, a crudeli morbo sanatus, non diu post iterum *Saxoniam* peteret, ad Regium Principem *Henricum* vocatus, qui *Torgauiae* morbo periculoso detinebatur. Sequutus Magnum Principem *MDCCLXII. Wittebergam*, tamdiu apud illum commoratus est, donec Regius heros iterum ad exercitum se conferret, cuius imperium rursus suscipiens, paullo post gloriosissimam reportauit victoriam quae viam ad pacem, proxime secutam, aperuit. Abhinc denuo in *Silesiam* missus, ibi tamdiu mansit, donec Omnipotens Deus, qui Regum et Principum animos regit, cuiusque nutu pariter, ac voluntate, omnia geruntur, pacem nobis largiretur, ab vniuersa Europa fere, dudum exoptatam. Etsi quidem praesentia Nostri *Vratislaviae* adhuc valde necessaria fuisset, tamen Regio mandato quam citissime *Berolinum* abire, Regiaeque Sorori, *Principi Amaliae*, chronico morbo laboranti, auxilium ferre iubebatur.

Tot iam tantisque et varii generis laboribus atque molestiis, quas ei tum *Protomedici militaris*, tum *Archiatri Regii* munera imponebant, summo cum studio atque animi candore superatis, atque peractis, iam ad solita, quae ei *Potsdamii* incumbabant, officia rediit.

Et hic, quantum opera eius utilis esset, breui apparuit, eique statim, noua commoda Reipublicae praestandi, nata est opportunitas. Pharmacopolio enim Regio, quod *Berolini* est, a multis iam retro annis, praesertim durante, per septennium, bello, inspectione debita orbato, adeo male prospectum, hocque tantum decrementum passum erat, vt neque pro

pro Regia familia tuto inde remedia peti, neque nosocomiis publicis, et legionibus quibusdam, quibus ex illo pro militibus medicamina traduntur, haec amplius dari fas esset. Fieri itaque non potuit, quin tot incommoda, indeque oriundae multae querelae, tandem ad Regis aures peruenerint. Directorium itaque generale iussum est, commissionem adornare, ad haec exploranda, melioremque in ordinem redigenda. Delecti sunt ad hoc Collegium, cui id negotii committeretur, Assessores nonnulli Directorii Generalis, quidam Camerae Regiae Consiliarii pariter ac Collegii Medici supremi socii, inter quos Illustrius *Cothenius* primus fuit, huncque in finem Berolinum profectus est, hinc per IV. hebdomades commoratus. Sed ut in omnibus Consiliarium nostrum intimum atque Archiatrum, eiusque consilia et monita sequerentur, serio monitum erat Regio mandato. Apparatus medicamentorum, quae praesto esse reppererunt, adeo tenuis, ipsumque Pharmacopolium multo aere alieno obrutum erat. Noua prorsus facta est dispositio, aulaeque Regiae Pharmacopolae adiunctus, prouisor primarius, quorum vterque alter pro altero fidem suam interponeret. Re vero exacte perlustrata, palam fiebat solam huius decrementi rationem in socordia nonnullorum positam esse, et vnice solertia et accuratori officiorum obseruatione, omnia fere restauranda. Cum itaque instructio, quae officinae Regiae ab anno MDCCLII. data erat, abusus, qui abhinc sensim irrepserant, impedire non potuerat, hoc anno MDCCLXIII. noua data est, ad mentem *Cothenii* elaborata.

Positae sunt leges Pharmacopoeo Regio, Prouisori primario, et caeteris Pharmacopolii Assistentibus omnibus ac singulis, ad quarum normam vicibus suis fungi debeant. Et in Nosodochio, quod a *Charitate* nomen accepit, publico, Pharmacopolium exstructum est, ex quo tum, qui in hoc recipiuntur et curantur, cum illi, qui in publico militibus

invalidis destinato aedificio adsunt aegri, medicamenta depromere possint, huicque peculiaris praepositus est Provisor. Insimul quoque duo Professores ex Collegio Medico-Chirurgico constituti, quorum alter Chemiae, inspectionem specialem omnium praeparatorum pharmaceuticorum haberet, alter vero Botanices Professor, simplicium medicamentorum curam gereret, et de eo praecipue sollicitus esset, vt bona tantum, et genuina in officinam reciperentur, ambo vero, Pharmacopoeo Regio praesente, omnia missa medicamina perlustrare deberent.

Hoc modo denique id effectum est, vt omnia ex voto cederent, et officina non solum, breui abhinc tempore, ita instructa esset, vt omnium, quibus ex ea gratis medicinas depromere concessum, quorumque numerus haud exiguus est, desiderio atque inopiae satisfieri posset, verum etiam, post quadriennium, ab omni aere alieno plenarie libera esset, ita quidem, vt summo Regi nihil amplius impensis addendum fuerit. Cuncta haec eo magis grata erant et accepta Augustissimo Regi, quo plures antea querimoniae, de mala huius Pharmacopolii administratione, a viginti abhinc annis, ad Eum delatae erant. Summum ergo Directorium perpetuam commisionem condere, iussit Rex, quae in id inuigilaret, quo praesens Pharmacopolii status conseruetur, nouaeque mendae, et hallucinationes, praetervertantur. Elegit Illustre Collegium prae ceteris dignum *Cothenium*, huicque adiunxit Consiliarium Camerae Regiae Superioris, (*Ober-Rechencammer*,) vnumque Secretarium. Horum officium id exigit, vt praecipue rei nummariae, eiusque administrationi, prospiciant, et praeviationes, forte a Pharmacopolii ministris committendas, praepediant.

Cothenio vero praeprimis debetur, huius in rem publicam praestiti officii, laus atque honor. Hic enim suis consiliis

et indefesso labore id effecit, vt officina Regia vix non a prora et puppi peritura, iam ad illum perfectionis gradum euecta sit, qua nunc gaudet, omnesque nunc confusiones eo optime praecauentur, quod exacte rationes referre teneantur Pharmacopolii administri, quorum tabulae, quouis anno elapso, Directorio generali ad perustrationem et reuisionem traduntur, dum simul venia data est *Cothenio*, si id necessarium iudicauerit, immediate ad sacram Regiam Maiestatem Ipsam deferre, quicquid ad labes, quae forte irreperere possent, vel praeventendas, vel tollendas, aut etiam impedienda omnia, e quibus detrimenti quid vel opprobrii in officinam redundare posset, sibi commodum videretur.

Cum eodem hoc anno MDCCLXIII. Illustrissimi *Directorii Pauperum Assessor* electus esset, praeprimis ipsi commissum est, vt eorum, quae nosocomia, et in iis receptos aegros concernunt, curam gereret, et Medicis pariter ac Chirurgis, ad illos curandos constitutis, inuigilaret, quo muneri suo quam exactissime satisfacerent.

Declinante iam iam ad finem anno MDCCLXIII. Illustrissimus Medicorum Praeses ad Serenissimam *Marggrauiam Onoldinam* viduam euocatus, dataque clementissime venia ab Augustissimo Rege, illuc abeundi et si opus esset, per mensem et ultra ibi commorandi, eo profectus, ob eximias et felices, quas non solum in Serenissima familia praestitit curationes, sed etiam propter singularem animi integritatem, qua omnibus, et ex infima gente oriundis, aegris lubenter et sine vilo lucri, aut emolumenti proprii, habito respectu, opem tulit, et Serenissimorum, et totius aulae sibi conciliauit gratiam, atque amorem, cuius et plurima eaque insignia accepit documenta. Dulcis optimo labor et dulce gaudium maximumque praemium erat, solamen miseris tulisse malorum. Et sane, cum paucis abhinc annis iterum *Onoldi* esset, nec in

curatione Serenissimae scopum prorsus attingeret, tamen multis iisque non exiguis fauoris atque honoris testimoniis a Serenissimis clementer exceptus est, praecipuis vero tempus, quo per quasdam hebdomades ruri fuit, valde gratum sibi fuisse, quod fere ex omnibus adiacentibus locis aegri ad illum venissent, quos simplicissima methodo, et remediis facile parabilibus, curasset, saepius postea testatus est. Anno MDCCLXVI. Serenissima Duce *Brunsvicensi* regnante, grauissimo morbo varioloso correpta, Nostrum, qui grauissimam eius curam susciperet, vocauit Serenissimus Dux. Impetrata a Regia Maestate venia, tibi per mensem et ultra commoratus est, suaeque cura non solum Dilectissimam Optimi Regis Sororem a morbo periculoso penitus restituit, sed etiam summam Serenissimae *Brunsvicensis* Familiae, et totius aulae sibi conciliauit gratiam atque fauorem.

Sed ea est rerum humanarum conditio, vt nemo vnquam mortalium perpetua vitae beatitudine frui possit. Sunt bona mixta malis, et omnes res nostrae vicissitudinibus obnoxiae sunt. Tristi id exemplo etiam Noster hoc eodem anno expertus est. Tantus enim Vir, cui hucusque fere omnia ex voto cesserant, et qui maxima felicitate tot mille aegrotis vitam seruauerat, et sanitatem, omni cura summaque adhibita assiduitate auertere non potuit, quin Optimus Princeps haereditarius *Henricus*, *Friderici* secundi ex fratre nepos, non tandem praematura morte e viuis eriperetur. Incidit scilicet Diuus Princeps in morbum in itinere, dum legionem suam prima vice, lustrationis causa, Berolinum ducere vellet. Quarto demum die accersebatur Noster, variolis iamiam erumpentibus. Variolarum decursus, non quidem adeo sinister videbatur, sed accessit febris maligna cum Purpura alba, quae primis diebus iaruata erat, et Pleuritidem mentiebatur. Attamen, licet maxime maligna symptomata adessent, vsque ad

ad diem XI. omnia ex voto cedebant, vt spes sanationis affulgeret. Verum hoc die conuulsionibus correptus Optimus Princeps, cum Purpura alba hinc inde in interstitiis variolarum erumpente, quo sequenti die, reuersa exacerbatione, et in apoplexiam terminata, animam efflare debebat. Aperto cadauere, omnes partes internas, tam quas abdomen continet, quam quae thoracis cauo reconduntur, inflammatione correptas, pulmonesque vna cum hepate, ventriculo, totoque intestinorum tractu purpura alba quasi obductos inuenerunt secantes.

Variae e tristi hoc facto Nostro nascebantur aegritudines. Quamuis enim Augustissimus Rex, pro solita sua aequitate, et perspicacia, proxime in illum culpam non coniecisset, tamen nefandae intuidiae, quae diu iam famae optimi insidias struxerat, aliquantum successit, vt Noster minus gratia apud Dominum suum, longe clementissimum, abhinc valeret, quippe qui sacratissimam suam Personam, eiusque curam, nunc per aliquot annos, *Celeb. Muzelio*, Consiliario intimo, confidit. His et variis aliis rationibus motus, Noster, veniam Berolinum eundi efflagitauit, partim, quod crederet, ibi in variis collegiis, varioque modo praesentiam suam magis fore vtilem, quam nunc Potsdamii fieri posset, partim vero, vt post tot exantlatos labores, toleratasque molestias, vitam ageret, paullo tranquilliozem, ad conseruandam valetudinem suam summe necessariam. Neque tamen et hic otio indulgit, et quieti, nec ab omni labore abstinit, verum continuo partim elaboratione memorabilium Responforum, tum nomine supremi Medicorum Collegii dandorum, tum priuatorum ab ipso petitorum, partim aegrotorum visitatione, et reliquis in Collegio Medico-Chirurgico, Directorio Pauperum, et Collegio Sanitatis, variis officiis et laboribus occupatus erat. Quod reliquum fuit temporis, eum eruditis consumsisse lucubrationibus, inter

ter alia testantur egregij plures Commentarii, Actis Regiae Academiae Scientiarum Berolinensis inserti, quosue antea ipse in publico Academiae confessu praelegerat.

Anno MDCCLXX. Noster, munus honorificum obtinuit *Directoris Academiae Caesareae Naturae Curiosorum*, cui annexa, ex Imperatorum gratia, est, dignitas *Nobilitatis Sacri Romani Imperii*, nec non *Comitis Palatini*, et *Archiatři, Consiliariique Caesarei*.

Non exiguo sane fuit honori, nec parum animum Nostri demulsit, quod, quotiescunque Serenissimae Personae e Regia Familia Magni, tunc temporis, Principis Prussiae, nunc Regis, minus prospera vterentur valetudine, semper Ille in Consilii partes vocatus sit, nec minus, quod in quouis partu, quem enixa est Regia, tum Princeps haereditaria, nunc Regina, semper adstiterit Noster, et per plures septimanas ibi commoratus sit.

Potest quidem per tempus opprimi virtus, potest sol nubibus obumbrari; at, quemadmodum hic e nubibus emergens, tanto maiori splendore lucet, sic et virtus oppressa, ad lucem rediens, tanto magis corruscat et honoratur.

Id, quantum in *Nostrum* quadret, res ipsa docuit. Anno enim MDCCLXXVI. cum Potentissimus Rex periculosissimo corripere morbo, qui totius fere Europae Principes attentos reddidit, et omnia Medicorum, quibus per aliquot menses vsus fuerat, studia atque remedia eluserat, *Cothenum* suum, sub finem Ianuarii mensis, iterum ad se vocavit, redditaque prorsus fide, consilia eius exactissime sequutus, eum gratiae atque benevolentiae signis cumulavit. Cunctis probe examinatis, vidit illico, et praevidit Vir Ex-
perien-

perientissimus, quae agenda, quae euentura essent. Inge-
 nue itaque professus est, integrum adhuc mensem requiri,
 ad superandum morbum, tuncque alterum mensem, ad vi-
 res restituendas, quae requirerentur, vt summus Rex *Fride-
 ricus Secundus* se rursus solitis officiis et laboribus, cum vi-
 gore, et constantia debita, submittere posset. Feliciter
 cuncta, vt solide *Noster* praedixerat, euenero, et, ad finem
 vergente Martio, iamiam Berolinum reuertendi, ibique suis
 officiis fungendi, clementissime veniam dare *Cothenio* non du-
 bitauit Rex, quippe qui, circa finem Aprilis, tam vegeta
 sanitate et animi hilaritate gaudebat, vt solitae speciali co-
 piarum Berolinensium lustrationi interesse posset, ea quidem
 cum alacritate, vt omnes fidelium subditorum animi maxi-
 mo inde perfunderentur gaudio et admiratione. Tanti vero
 quoque Augustissimus Rex hoc nouum a Nostro sibi praestitu-
 tum officium aestimauit, vt non solum, cum, pro consue-
 tudine, per quosdam dies Charlottenburgi commoraretur,
 illum clementissime hic locorum his verbis exciperet: se
 haud alia ex ratione illum euocasse, quam vt ipsi coram
 testaretur, perfecta se sanitate frui; sed etiam fostrum eius
 CC. Imperialibus auxerit gratiosissime.

Sed non solum nostrorum ciuium in admirationem, et
 venerationem, rapuit animos, felicissima haec, et omni re-
 spectu praeclara curatio, sed etiam apud exteros famae suae
 atque nominis adeo adauxit gloriam, vt omnes illum, ceu
 principem nostri aeui Medicorum, suspicerent.

Non sane intempestiuum, aut Lectoribus displiciturum
 spero, si hic, elegans, quod intimus status Minister, Illustris-
 simus *Derschauius*, composuerat Poema, in valetudinem
 Regis restauratam, inferatur, cum propter elegantiam suam,
 tum ob rei grauitatem maxime dignum, quo publici

ius fiat, et posteris monumentum meritorum immortalis
Cothenii exhibeat. Sed ita canit poeta:

Laude *Machaontem* sublimi Graecia tollat,
Hippocrate experto sitque superba suo.
 Grati *Cothenius* praesentis gloria saeculi,
 Atque sequuturæ posteritatis erit.
 Arte sua Regem, populi seruauit amorem,
Prussia nunc plaudit, *Mars* et *Apollo* valent.

Eodem hoc anno summa Ipsi felicitas contigit, quod ad
 restaurationem optimae Reginae ex grauissimo morbo, salu-
 taribus suis consiliis suum conferret symbolum, quod ita
 placuit summo Regi, vt, quam inde coeperit laetitiam, ipse
 Augustissimæ coniugi litteris testaretur.

Anno MDCCLXXVII. non solum Regiae Principi
 Prussiae viduae, grauissime decumbenti, vna cum Medicis
 ordinariis opem ferens, dignissimam hanc Regii haereditatis
 matrem feliciter a morbo periculosissimo liberauit, sed etiam
 breui post ad Regiam Principem haereditariam euocatus, vt
 ei in ancipiti et valde periculoso puerperio auxilium adfer-
 ret, ea felicitate vsus est, vt, adnuente diuina clementia,
 sua ope omne periculum auerteretur.

Neque vero inter officia, quae *Cothenius*, et Familiae Re-
 giae, et vniuersis regni incolis praestitit, reticendum pu-
 tamus illud, quo anno MDCCLXXX. denuo de Regia do-
 mo, et vniuerso populo bene merendi, ea enata est oc-
 casio.

Cum enim, sub initio mensis Maii, Celsissimus filius, Principis Prussiae, nunc Regis, natu maximus, *Fridericus*, incidisset in febrem scarlatinam, cuius malignitas, ex subitaneo virium lapsu in subiecto, pro aetate sua, antea satis vegeto, lipothymia et insequente inflammatione faucium anginoidea cognoscenda erat, quamue ardor fumus, praecordiorum anxietas, inquietudo, sitis immensa, et agrypnia, comitabantur, aduolare iussus *Cothenius*, periculum subesse quidem edixit, sed spem felicitis exitus annuntiauit. Nec irrita fuit spes iucundissima. Cum enim diu noctuque Celsissimo Principi adstitisset Noster, efficacissimaque remedia adhibuisset, his tantum benedixit summum Numen, vt in maximum Regis, et Celsissimorum Parentum, gaudium, in gratiam cum sanitate rediret Serenissimus Princeps.

Multa licet tum propria manu ab Ipso exarata sint, cum ab aliis calamo excepta, chartaeque mandata, partim quae ad morbos rite curandos faciunt, quaeque, in tam numerosa longaque praxi, ipsi feliciter cesserant curationes, vna cum notatu dignissimis morborum historiis, partim quae ad medicinam legalem spectant, quo pertinent plus quam C. Responſa Medico-forensia, ab Ipso in Collegio Medico supremo elaborata, nunquam tamen, licet a pluribus amicis instanter rogatus, eo moueri poterat, vt quidquam, scriptorum suorum, typis euulgaret, sicque publici iuris faceret, veram nominis gloriam in eo ponens vnice, quod re vera proximo prodesset, non prodesse videretur. Cum enim magis aegrorum, quam proprio suo, commodo studeret, nec scriptorum gloria inclarescere anhelaret, omne id, quod a publicis laboribus ei supererat tempus, infirmis lubens consecrauit, sicque et extraneis, et indigenis profuit, illis quidem per litteras, quas discipuli calamo excipiebant, con-

filia salutifera subministrando, his vero praesens opem medellamque lubenter afferendo.

Insignis sane est numerus iuniorum Medicorum, qui scientiam suam Magno huic Viro in acceptis ferunt. Sunt et inter hos quidam, qui non infimum locum in republica, non sine laude, occupant, quibus omnes fortunam suam famamque, pariter ac faustum, qui curationes suas comitatur, successum, se ab Illustri *Cothenio* habere, lubenter gratoque animo profitentur. Volupe huic et iucundum est reminisci, se felicis horum sortis autorem fuisse, eosque veram, tutam, certamque medendi methodum docuisse. Melius sic se de republica meritum esse, ratus, quantus sit ipse, quam praestantissima animi indoles et probitatis studium testatus est, quam si sexcentas hypotheses et theorias excogitasset, et in hoc magni Viri et vere Philantropi, et Christiani, faciem praebet, et imaginem meretur.

Rara etiam *Cothenio* contigit felicitas dum d. XV. Augusti anni MDCCLXXXII. ante quinquaginta scilicet annos, in Academia Halensi, dignitate Doctorali ornatus, nunc Iubilaeum celebraret, Facultas Medica Academiae Halensis, suam in tantum Virum testatura observantiam, nouo Diplomate Doctorali eum condecorare decreuit.

Anno MDCCLXXXIV. Serenissimus Rex munus Directoris Collegii medici superioris, quod eo usque a viris Iurisperitis, in Collegiis superioribus iustitiae vel Directorii generalis, assidentibus administrabatur, *Cothenio*, e singulari fiducia, contulit. — —

Sequuntur hic, in apographo, Berolino accepto, nonnulla, quae animaduersiones concernunt, ea propter, quod Vir beatus
in

in ultimo Maximi Regis morbo, morte demum terminato, directe non fuerit in consilium vocatus. Sed prouti Is quoque, ob decrecentes, in crescente senio, vires, et visus imbecillitatem, iam in bello A. MDCCLXXVI I. gratiosissime dispensatus erat, ne, ut olim, ut exercitus Borussiae supremus Medicus, amplius castra sequeretur; sic ea, quae breui antea tetigimus, magis silentio praeterire, rati sumus, propterea, quod iis nec integritati, neque meritis, honori, et famae, Viri beati, quidquam derogeretur.

Sed indicandum tamen adhuc est, qui fuerit rei familiaris, et domesticae, Cothenii status. Scilicet Anno MDCCLXIX. secundum matrimonium iniuit, cum femina non minus morum, comitate et elegantia, quam singulari prudentia in negotiis domesticis gerendis, ac honestate conspicua, virtutibusque aliis, inter plurimas praecipiente, vidua Consilarii aulici et Professoris Medicinae Halensis, Friderici Hoffmanni, per orbem celebratissimi Consilarii Regis Borussiae intimi, Archiatri et Professoris Medicinae primarii, Friderici Hoffmanni, filii, Christiana Carolina, e gente Sellentinia Halae florente, quam vero anno MDCCLXXXIII. die VI. Aug. mors e sinu suo eripuit, eumque in acerbissimum luctum praecipitavit. E coniugiis binis nullos suscepit liberos. Sellentinia sua autem tres filias, et vnum filium, e coniugio Friderici Hoffmanni genitos, Cothenio quasi proprios liberos, intulit, quos etiam singulos paterno amore complexus est. Cum sibi itaque non liceret, adeo esse felici, ut ipse dulci patris nomine gauderet, Pronepotem Christianum Andream Cothenium sibi adeo adsciuit, ut educationis suae curam in se susciperet, studioque medico eum destinaret. — —

Hactenus chartae illae, quae Berolino ad me missae sunt. — — Sed maxime nunc necesse est, vt mentionem generosi illius legati faciamus, quo *Vir beatus academiae Naturae Curiosorum liberaliter prospexit.* Ne autem eadem iterata vice repetantur, quae iam scripta sunt, et ne hi commentarii chartarum mole nimis onerentur, statim illud programma hic adiungere visum est, quo plura, hanc rem concernentia, continentur,

NOTITIA LEGATI

QVO

VIR DVM VIVERET

PERILLVSTRIS ATQVE EXPERIENTISSIMVS

D. CHRISTIANVS ANDREAS COTHENIVS

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS

ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM EPHEMERIDVM DIRECTOR POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS CONSILIARIVS INTIMVS ARCHIATER PRIMARIVS REGIORVM EXERCITVVM PROTOMEDICVS COLLEGII MEDICI SVPREMI NEC NON COLLEGII MEDICO CHIRURGICI DIRECTOR ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARVM BEROLINENSIS MEMBRVM HONORARIVM ACADEMIAE RRGIAE MEDICAE PARISENSIS SODALIS COLLEGII SANITATIS BEROLINENSIS ET INSTITVTI PAVPERVM CVRAM GERENTIS ASSESSOR

ACADEMIAE IMPERIALI NATVRAE CVRIOSORVM
LIBERALITER PROSPEXIT

QVAMQVE

CVM LECTORIBVS EX MERITO COMMVNICAT

ATQVE

THEMA PRIMVM
SECVNDVM EIVS TESTAMENTI TENOREM
AD PRAEMIVM IMPETRANDVM

PROPONIT

D. HENRICVS FRIDERICVS DELIVS

SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS ACADEMIAE CAESAREAE NATVRAE CVRIOSORVM PRAESES CONSILIARIVS ARCHIATER ET COMES PALATINVS CAESAREVS CONSILIARIVS INTIMVS AVLICVS BRANDENBVRGICVS MEDIC. PROFESSOR PRIMARIVS IN ACADEMIA FRIDERICO ALEXANDRINA ERLANGENSI ACAD. SCIENTIAR. MONSPELIENS. RHOTOMAG. ET BAVARICAE SODALIS.

VIRGIL.

*Daphnin ad astra feramus,
amavit nos quoque Daphnis!*

Quamuis iam antea, ac postea, quam Praesidium Academiae Imperialis Naturae Curiosorum, in me deuolutum erat, eius graue onus, pro rei tunc situ, quem in PHILYRA, eapropter exarata, describere cogebam*), fatis persenserim, tamen magnopere illud auctum est, cum breui postea, Vir perillustis, Academiae nostrae Ephemeridum Director, COTHENIUS, cuius nomen idem, ac Eius laus, est, cuique salus academiae curae semper cordique fuit, d. V. Ian. MDCCLXXXIX. anno aetatis LXXXI. diem, placidissime quidem, obiret supremum, atque noster non amplius esset, et ego praesertim tanto viro, et fautore, et amico veterano, carerem.

Eius autem biographiam, seu, quod idem est, meritum recensionem, hic fusius exhibere, instituti ratio vetat, siquidem eam, proximo Tomo nouorum Actorum physico medicorum inferendam, curabo. Subsistam saltem nunc in commemoratione singularis illius meriti, quo Vir, nunc diuus, academiam nostram generosissime beauit.

Scilicet, nouerat quidem, fiscum modicum academiae, vnde Eius res gerendae, et impensae, multifariae, soluendae, sint, nunc saltem constare, ex usuris *Legati Genseliani*, ac ex iis muneribus, quae plures, ex nouis imprimis membris, sponte, suppeditarunt; Sed doluit tamen Vir integerrimus, res Academiae nondum eo peruenisse, vt ea felicitate fruatur, qua plures aliae academiae gaudent, vt nimirum possit, suis temporibus, publice aliquod thema proponere, in quo exantlando viri eruditi laborare queant, ita, vt auctori elaborationis, quae rei quaesitae maxime respondet, et pro dignissima

*) Erlangae, d. XV. Dec. MDCCLXXXVIII,

fima iudicatur, praemium decernatur. (Illius enim boni viri, cuius meritissimus olim Praefes BÜCHNERUS, in Histor. acad. Imp. Nat. Cur. p. 562. tecto nomine, meminit, bona, post eius mortem, non suffecerunt, vt, quidquam eorum, vti sibi proposuerat, ad academiam redire potuerit.)

Itaque ipse Vir egregius, qui, vti meritis, sic et opibus, abundabat, academiae prospicere volebat, vt, praeter eos libros, quos in codicillo, de XXIV. Mai. MDCCLXXXV. bibliothecae academiae donauit, in ipso testamento de dato XXV. August. MDCCLXXXIII. §. XV. ipsi legaret *mille thaleros imperiales*, ex quorum vfuris „*omni biennio, moneta aurea*, pretio, ad minimum, LX. thalerorum, *excudi deberet*, quae Illi traderetur, qui, secundum vota Praefidis, Directoris, et nonnullorum ex Adjunctis, quaeestionem, quandam, *medico practicam*, publice propositam, optime enodauerit, qua veritas quaedam noua, vel medicamentum aliquod, hucusque non satis cognitum, detegatur, et manifestetur, aut, dubia haectenus, quaedam veritas enubiletur, et maiori luci exponatur.„ Haec moneta referat imaginem Testatoris, cum epigraphe: CHRISTIANVS ANDREAS COTHENIVS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOSORVM DIRECTOR CONSILIARIVS INTIMVS BORVSORVM REGIS ET ARCHIATER. Altera autem nummi facies contineret hanc inscriptionem: PRAEMIVM VIRTVTIS SALVTVM MORTALIVM PROVEHENTIBVS SANCITVM DIE ANNI

Sicuti autem vir beatus executores, vt vocant, testamenti, in vniuersum, instituit virum experientissimum et celeberrimum, Chirurgum exercitus Borussici generalem, I. C. A. THEDEN, et virum consultissimum HVVLBECK Camerae Consiliarium assistentem; Sic et virum illustrem et experientissimum, I. C. W. MOEHSN, Archiatrum regium Borussicum, collegii medici superioris, et academiae scientiarum regiae Borussicae membrum, academiae Imperialis Nat. Cur.

Cur. Adiunctum, *rel.* rogauit, vt ea, quae dictae academiae legata concernunt, sibi commendata habeat, et curet, vt ea cuncta rite administrantur, et exsequantur. Hanc curam autem Vir illustri ita hucusque, generose gessit, vt laudes et gratias, ipsi persoluere merito debeamus, siquidem et studium suum, apud haeredem ex asse, Virum praenobilissimum, *Michaëlem Conradum Cothenium*, Subcenturionem hactenus in exercitu Danico, beati nostri COTHENII (cui non licuit esse ita felicem, vt dulci patris nomine ipse gauderet,) ex fratre nepotem, ita locauit, vt ille cuncta, in academiae emolumentum, per testamentum iussa, capeffere, fas duxerit. Sicuti quoque vir praenobilissimus G. H. BOEHR, Medicinae Doctor, quo, per plures annos, beatus COTHENIVS, et ex quo oculorum debilitate laborauit, vt Secretario vsus est, in hoc negotio suos labores impendit.

Habent itaque hic beneuoli lectores, breuem historiam legati COTHENIANI, habent materiam venerationis erga generosum eius conditorem, cuius beneficii memoriam nullum vnquam tempus obscurabit.

Ego autem, quamquam de obitu viri perillustri, fautoris et amici, cuius quoque vices Directoris per nonnulla lustra, rogatus, gessi, grauiter contristatus fuerim, de hoc tamen laetor, vt, pendente Praesidio meo academico, ea mihi contigerit fors, vt primus esse potuerim, qui, vltimam magni viri, et desideratissimi amici, voluntatem explere, et, ex Eius mandato, materiam publice proponere queam, super qua eruditi meditari, et de praemio impetrando certare, possint.

Vt autem conditiones, a beato COTHENIO stabilitae, circa quaestionem proponendam, quae *medico practicae* indolis sit, rite obseruentur, habita, cum coniunctissimis collegis, super ea re, consultatione, prima vice sequentia proponere placuit:

Notissimus nimirum, inter medicos, pristini, et nostri temporis, est terminus *primarum viarum*, atque in iis quoque *plurium morborum fons*, et *origo*, ponitur. Interim plures medici *earum vitia* nimis supponere, plures minus attendere, videntur. Interest itaque omnino medicinae, et generis humani salutis, vt

vera notio, et cura, morborum primarum viarum magis euoluatur, et determinetur. Quaeritur ergo:

- I. *Quaenam sint, proprie, primae viae? et quid sub hoc nomine, recte intelligatur?*
- II. *Quinam sint, proprie, morbi, ex vitiis primarum viarum nec aliis organis, oriundi? adeoque idiopathici?*
- III. *An, et quinam, sint earum morbi deuteropathici, aut symptomatici?*
- IV. *Quales sint hi morbi, qualia pathemata, quale eorum Schema? in statu vario, acuto, et febrili, et chronico? ac quomodo recte distribui, et classificari, queant?*
- V. *Quaenam, qualiaque, sint signa morborum, e primis viis, earumque vario statu, oriundorum? diagnostica, et prognostica?*
- VI. *Quales sint dictorum morborum caussae? spontaneae, procatarticae, et formales? et qualis sit, proprie, ea causa, quae modo hoc, modo illud, praecipuum, symptoma producit? qua occasione breuibus inquiratur, utrum consensus primarum viarum cum aliis organis, magis a systemate vasorum, sanguiferorum, aut lymphaticorum, an magis a distributione, et affectione, neruorum pendeat?*
- VII. *Qualis sit therapia, saltem generalis, morborum primarum viarum? atque praesertim eius morbi speciei, quae nunc prostat? qualesque cautelae sint obseruandae?*

Omnes itaque medici eruditi, quocunque demum loco commorentur, humanissime inuitantur, velint super propositis quaestionibus meditari; et ii, quibus volupe est, de praemio certare, exarent dissertationem quandam, idiomate latino, gallico, vel germanico, (latinum vero magis arridebit) conceptam, et literis perspicuis scriptam, in qua ad dictas quaestiones respondeatur. Auctori scripti illius, quod secundum vota iudicum decretorum, assensum maxime meretur, aut, quod rei propositae magis appropriatum esse videtur, nummus ille aureus, supra descriptus, tribuetur. De praemio certantes autem rogantur, vt elaborationes suas ante I. Septembris, anni MDCCLXXX. ad academiae Imper. Natur. Curiofor. Praesidem, Erlangam, solutis transmissionis sumptibus, mittant, aut ad vnum, vel alterum, ex Academiae Adiunctis, prout ipsis magis commodum videbitur. Nomen suum quisque haud quaquam subscribat, sed adiungat saltem, sub finem, symbolum aliquod, quod idem inscribant chartae, sigillo clausae, quae verum auctoris nomen, atque characterem, cum commorationis loco notato, contineat, prouti mos talis etiam apud alias scientiarum academias obseruatur.

Notent vero, rogamus, viri eruditi, qui in dilucidatione quaestionum propositarum laborabunt, academiam non exspectare integrum, aut spissum, librum, qui longum temporis spatium, ad perlegendum illum, exposcat; sed amare illam scripta, quae concinna, solidaque, breuitate, et succincta responsione ad quaesita, placeant. Nolint itaque, nimis amplo sermone vti, vel autores citare, qui forte idem argumentum tractarunt, sed exhibeant propria, nec analogiae medicae, et principiis medicinae, contraria, theoriae, potius, et experientiae, conformia, sua cogitata, et quaestionibus respondentia.

Iudices autem designati curabunt, vt, ante dictum tempus, exhibita, debite perlegantur, et iusta animi lance pon-

derentur, ita, vt praemium aureum, resignata schedula, auctori illi, B. C. D. d. V. Ianuarii, anni MDCCLXXXI. in memoriam diei emortualis beati fundatoris, decerni possit, cuius scriptum, maxime quaestionibus appropriatum, iudicabitur. Ipsum autem hoc scriptum postea typis mandabitur, atque seruabitur in Nouis Actis Academiae Naturae Curiosorum, quorum Tomus Octauus statim prelo subiicietur, simulac nonnulla adhuc symbola, ab academiae Sodalibus promissa, quae auide exspectamus, et erogitamus, erunt collata, et exhibita. —

Ceterum, vt et noua haec accessio, nouumque institutum, in nouum academiae honorem, incrementum, seientiae medicae augmentum, atque generis humani emolumentum, cedat, omnes academiae bene cupientes, nobiscum peroptabunt, sicuti nos eos, et beneuolos lectores, rectissime valere iubemus.

Dabam *Erlangae* d. X. Octobris. MDCCLXXXIX.

D. HENRICVS FRIDERICVS DELIVS

S. R. I. N. ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM
H. T. PRAESES REL.

T H E M A T I S
AD IMPETRANDVM PRAEMIVM
EX LEGATO B. COTHENII
VLTERIOREM NOTITIAM

PROPONIT.

Effluxit ille terminus, dies scilicet I. Septembris huius anni, qui d. X. Octobris MDCCLXXXIX. in peculiari programmate, quod *notitiam legati beati COTHENII* continebat, quo Academiae Imperiali Naturae Curiosorum liberaliter prospexerat, praefixus erat, ut interea transmitterentur doctorum medicorum scripta, quae *veram notionem, et curam, morborum primarum viarum*, magis evoluerent, et determinarent, ita, ut huic, quod, ex transmissis, propositae rei maxime satisfaceret, die V. Ian. MDCCLXXXLI. ut die emortuali *b. Testatoris, praemium aureum*, possit decerni.

Verum intra illud tempus unica saltem tractatio ad academiam pervenit, quae germanico, nec satis puro, idiomate conscripta, collegialiter perlecta, rei non satis fecisse, iudicata est.

Cum

Cum porro relatum nobis sit, pluribus doctis viris illud temporis spatium, quod tum praefixum erat, nimis angustum visum fuisse, ut interea exasciata quaedam elaboratio potuerit condi, et perfici; atque tamen *thematis propositi, in medicina practica, ea fuerit dignitas, et necessitas, ut solida ejus illustratio exoptari queat; visum academiae est, istud thema, (siquidem tale, ex lege b. fundatoris, medico practicum, et generis humani salutem praecipue respiciens, esse debet,)* iterum proponere, atque istius ulteriori evolutioni, et determinationi, longius temporis spatium, concedere.

Praemittamus itaque primum ea, et repetimus, quae, in dicto programme, scripta erant, et addamus tum nonnulla:

"Notissimus, inter medicos, pristini, et nostri, tempori est terminus *primarum viarum*, atque *in iis quoque plurimum morborum fons, et origo*, ponitur. Interim plures medici *earum vitia* nimis supponere, plures minus attendere, videntur. Interest itaque omnino medicinae, et generis humani salutem, ut

"vera notio, et cura, morborum primarum viarum,

"magis evolvatur, et determinetur. Quaeritur ergo:

"I. Quanam sint, proprie, primae viae? et quid sub hoc nomine, recte intelligatur?

"II. Quanam sint, proprie, morbi, ex vitiis primarum viarum, nec aliis organis, oriundi? adeoque idiopathici?

" III.

- "III. An, et quinam, sint earum morbi deuteropathici, aut
 "symptomatici?
- "IV. Quales sint hi morbi, qualia pathemata, quale eorum
 "Schema? in statu vario, acuto, et febrili, et chronico?
 "ac quomodo recte distribui, et classificari, queant?
- "V. Quenam, qualiaque, sint signa morborum, e primis
 "viis, earumque vario statu, oriundorum? diagnostica,
 "et prognostica?
- "VI. Quales sint dictorum morborum caussae? spontaneae,
 "procatarticae, et formales? et qualis sit, proprie, ea
 "caussa, quae modo hoc, modo illud, praecipuum, sym-
 "ptoma producit? qua occasione brevibus inquiretur,
 "utrum consensus primarum viarum cum aliis organis,
 "magis a systemate vasorum, sanguiferorum, aut lym-
 "phaticorum, an magis a distributione, et affectione,
 "nervorum pendeat?
- "VII. Qualis sit therapia, saltem generalis, morborum pri-
 "marum viarum? atque praesertim eius morbi speciei,
 "quae nunc prostat? qualesque cautelae sint observandae?

Addimus autem nunc his propositis, velint benevoli, doctique, commentatores, eo praecipue respicere, ut determinent, quales praesertim sint morbi, dicti gastrici, qui causam in primis viis agnoscunt, et qualis esse debeat, ac possit,

possit, *methodus therapeutica gastrica*, in iis morbis, qui, pro symptomatum ratione, *aliud*, et varium, et cuicunque speciei proprium, morbi *Schema*, prae se ferunt, quanquam in ipso morbi progressu, nonnulla, saepe manifestentur, quae, primarum viarum habendam esse rationem, moneant; simul autem considerationem exposcant, *non unam, nec perpetuam eandem*, esse *indicationem*, qua morbis primarum viarum, et symptomatibus, inde pendentibus, et interdum urgentibus, debito loco, et tempore, succurrendum sit! ita, ut neque minus, neque nimis, quidquam fiat, nec quoque, dum unum agitur, alterum omittatur: quorum omnium rationem habendam esse, in praecedenti numero VII. sub voce *cautelae*, intelligi volumus.

Omnes itaque medici eruditi, quocunque demum loco commorentur, humanissime invitantur, et rogantur, velint super propositis quaestionibus meditari; et ii, quibus volupe est, de praemio certare, *exarent dissertationem quandam*, idiomate latino, gallico, vel germanico, (*latinum vero magis arridebit*) conceptam, et literis perspicuis scriptam, in qua ad dictas quaestiones respondeatur. Auctori scripti illius, quod, secundum vota iudicium decretorum, assensum maxime meretur, aut, quod rei propositae magis appropriatum esse videtur, *nummus ille aureus*, supra notatus, tribuetur. De praemio certantes autem rogantur, ut elaborationes suas *ante I. Septembris*, anni *MDCCLXXX.* ad Academiae Imper. Natur. Curiosor. Praesidem, Erlangam, solutis transmissionis sumptibus, mittant, aut ad unum, vel alterum, ex Academiae Adiunctis, prout ipsis magis commodum videbitur. Nomen suum quisque haud quaquam subscribat, sed adiungat saltem, sub finem, symbolum aliquod, quod idem inscribat chartae, sigillo clausae, quae verum auctoris nomen,

men, atque characterem, cum commorationis loco notato, contineat, prouti mos talis etiam apud alias scientiarum academias observatur.

Notent vero, rogamus, viri eruditi, qui in dilucidatione quaestionum propositarum laborabunt, *academiam non exspectare integrum, aut spissum, librum*, qui longum temporis spatium, ad perlegendum illum, exposcat; sed amare illam scripta, quae *concinna, solidaque, brevitatem*, et succincta responsione ad quaesita, placeant. Nolint itaque, nimis amplo, et taedioso, sermone, recte iam, in simili materia, vituperato, uti, vel autores citare, qui forte idem argumentum tractarunt, sed exhibeant propria, nec analogiae medicae, et principiis medicinae, contraria, theoriae, potius, et experientiae, conformia, *sua cogitata, et quaestionibus respondentia*.

Ut autem iis viris eruditis, qui jamjam forte labori manus admovent, et tempore saltem praepediti erant, ac iis, qui, novo hoc Schediasmate, ad fuscipiendum laborem sese excitari sinunt, aut ad finiendum, aut condendum, laborem, temporis spatium concedatur, *extendimus terminum transmittendarum elaborationum usque ad I. Octobris, anni MDCCLXXXI.* ut, post illud tempus, a iudicibus designatis, scripta exhibita perlegi, ac debite dijudicari, queant, et illius tractationis, quae maxime rebus quaesitis appropriata esse, reperitur, auctori, *nummus ille aureus, qui nitide excusultus, et eleganter excusultus, interea in fisco academiae depositus est, ac XX. ducatorum pretium ex aere complet, d. V. Ianuarii, anno MDCCLXXXII.* decerni, atque, in laborum, et honoris, praemium, exhiberi, et ipsum scriptum, suo tempore, cum publico communicari, possit.

Ceterum, ut et novum hoc institutum, in novum academiae honorem, et incrementum, ac scientiae medicae augmentum, feliciter cedat, omnes academiae benè cupientes, nobiscum peroptabunt, sicuti nos eos, et benevolos lectores, rectissime valere jubemus.

Dab. Erlangae d. XX. Novembris
MDCCLXXX.

MEMORIA

VIRI

CLARISSIMI CELEBERRIMI

MAXIMILIANI IACOBI DE MAN

MED. DOCTORIS, NOVIOMAGENSIVM TETRARCHIAE AEQUE AC
CIVITATIS ARCHIATRI, SOCIETATIS SCIENTIARVM HOLLANDIAE,
PROVINCIALIS ULTRAJECTINAE, ET ACADEMIAE CAESARAE LEO-
POLDINO • CAROLINAE, NATURAE CURIOSORVM SOCI,

NOMINE

EPIGENIS.

M*aximilianus Iacobus de Man*, ex antiqua apud Gelros, eaque nec ignobili, Gente ortus, Patrem habuit *Ioannem Wilhelmum de Man*, I. U. D. Toparcham in Noordgoun, Causarum apud Neomagenses Patronum, Consilii Militaris Fiscum, eique ab actis, Oppidi Batoburgi Praetorem, Iudicem ac Chomarchum, Iudicem in Hernen, Keent, Balgoy et Doddendael, aggerumque ibidem Praefectum etc. etc. Matrem honestissimam feminam *Henricam Backer*, Noviomagenses inter plebis tribunos conspicui viri *Thomae Backer* et *Iacobae Verhagen* filiam.

Avus paternus fuit Strenuissimus cum aliis, initio huius seculi, Catoloniae victor *Engelbertus de Man*, Pedestris inter Belgas Centurio, Militumque, *Majorem* quem vocant, Praefectus; Avia *Clara van der Meer van Berendrecht*, ex illustrissima Comitum *Tecklenburgensium* oriunda domo. Natus est d. 26. Aprilis 1731. — Matrem amisit 1736. Patrem 1741.

Parentibus orbus, vix annum agens decimum, tutorem habuit Fratrem natu maximum, *Engelbertum de Man* I. U. D. Paterni Feudi haeredem, Consilii Militaris per annos itidem Fiscum; dehinc vero Civitatis Neomagensis Senatorem, ac Scabinum, nec non Ordinibus Tetrarchiae, ejusdem nominis, ab actis et secretis.

Decurso, Neomagi, trivialium scholarum stadio, Groningam mittitur Anno 1748; ibique per triennium in Philosophicis utitur Acutissimo *Engelhardo*; in Medicina autem cum Theoretica, tum Practica, Celeberrimo *Groesero*, qui in omnibus illi patris adinstar fuit.

Relicta Academia Groningana, Lugdunum Batavorum petit; ubi, per alterum triennium, operam dedit principibus in arte Viris, *Gaubio*, *Royeno*, utrisque *Albinis*, ac in Philosophicis summo *Muschenbroeckio*; donec 27. Iulii 1754. edito specimine, *de Natura Humana, quatenus sanitatis praesentis est custos, absentis vindex*, Laurea Doctorali donaretur.

Sic domum redux, in patria civitate Praxin auspicatur, et mense Novembri 1756. unanimi Magistratus consensu, in locum defuncti hoc tempore Archiatri, *I. H. Degneri*, succedit: Anno vero 1778. universae Tetrarchiae Noviomagensis Archiater renunciatur.

Uxorem duxit praestantissimam Virginem *Adrianam Iacobam de Ruyter* et *Annae Elisabethae Vermaesen*, filiam unicam: Ex quo conjugio, spatio annorum nondum duodecim, decem fuscitavit liberos; quorum tres in tenera admodum aetate extincti, reliqui septem adhuc in vivis sunt, tres scilicet Filii, quatuorque Filiae; nomina quorum, juxta aetatis ordinem, sequentia sunt; *Anna Elisabetha*, *Ioannes Wilhelmus Engelbertus*, *Matthaeus Wilhelmus*, *Henrica*, *Maximilianus Iacobus*, *Adriana Iacoba*, et *Clara Cornelia*.

D. 4. Iulii 1768. cara haec conjux, annum agens vigesimum octavum, acerbo prorsus ac intempestivo funere inopinato illi eripitur, viduatumque lectum relinquit usque in d. 25 Novembris 1770; quando secundis nuptiis matrimonium init cum suavissima ac pia Virgine *Cornelia Catharina Margarita Swaen*, Proconsulis Neomagensis *Ioannis Swalen* et *Catharinae Beeckmann* filia. Nulla vero hoc e toro proles.

Hollandiae Scientiarum Societati *Harlemensi* adscribitur anno 1770. *Ultrajectinae* Provinciali, anno 1777. Academiae Caesareae Leopoldino - Carolinae Naturae Curio-

Curiosorum, 1779. Earumque actis et sua passim inseruit.

Edidit praeterea, idiomate Belgico, tractatum *de Febre maligna putrida Mauricana ac Dreumelensi*, nec non alium, de *Neomagensi funesto ex alaudis prandio*.

Exstat et eadem lingua tertius illius tractatus, in actis *Societat. Medicor. Amstelodamensis* (cui Symbolum, *Servandis civibus*) Vol. I. quo ad propositam quaestionem *de usu et abusu vesicantium in genere, praesertim autem in Febre petechiali et putrida etc.* Suspenfam Lauream, aureum videlicet Numisma, primus omnium reportavit, prima sic jaciens hujus societatis fundamenta.

Valetudine prospera, tota vitae suae periodo, fuit usus. — Ast ex improvise illum Febris maligna putrida, primum febricula tantum catarrhalis visa, invasit, quae per septem dierum spatium illum detinuit — donec d. 12. Novembris 1785. hora quarta matutina, tranquillo ac constanti animo, insigni in Salvatore suo fiducia, totus Deo devotus, in Carissimae Familiae, ac communem Civium luctum, placidissime exspiravit.

Vixit annos 54. Menses circiter 6.

I N D E X

Asteriscus numeris praefixus Appendicis paginas indicat.

A.

- A**bdominis in cavo libere fluctuans medulla spinalis, ob cariem vertebrarum 123
- Abildgaard* citatur 60
- Abortus iterati causa, *Belladonna* sublata 85
- Abscessus hepatis per diaphragma in pericardium prorumpens 41
- Acerculus cerebri 162. est concretio sabulosa, seu lapilli, prope, vel intra, glandulam pinealem 163. in conariis omnium hominum, ultra quindecim annos natorum, reperitur, ib. pro morbo est habendus 165. ejus varia nomina 165. seq.
- Aceto solutum gummi ammoniacum tineam capitis sanat 80
- Achatis specimen prope *Erlangam* inveniuntur 201
- Acida mineralia metallis tanquam medium mineralisandi inserviunt *58. 97
- Acidi nitrosi efficacia in sericum 27 seq.
- Acidi *Wolframii* character, color citrinus *104
- Acidum diurnam gastrodynamiam efficiens, cum subsequente polyfarcia adiposa 230
- Acidum lapidis ponderosi *78
- Acidum, metallicae indolis, in Lapide ponderoso et Spuma lupi inventum *57. cum auro, Marte, plumbo, stanno, mineralisatum 58
- Acidum molybdaenae in minera plumbi *Carinthiaca* repertum *103
- Acidum phosphori, ex ossibus parati 44. seq.
- Acidum salis communis in gypso 61
- Acidum sive Calx Vulcani *59
cujus character color citrinus 63. 72
- Acidum, terram calcaream in gypsum mutans, non est solum vitriolicae naturae 63
- Acidum ventriculi acrimoniam corrigit aqua *Sinnbergensis* 87
- Aconiti* species, *Napellus latifolius major*, radicis venenatissimae, cc huc

Index.

hucusque anonymae, planta esse videtur	6	Alcali volatilis usus externus in tumoribus oedematosis calidis, rheumatifinis	59 seq.
Aconitum Cammarum et Aconitum Napellus, quibus partibus differant?	7	Alcalinum sal vegetabile, antidotum arsenici	150
Actinia cylindrica, laevis, truncata	264	<i>Aldrovandus</i> citatur	254. 260. 266. 268. 276. 278. 279. 282. 286. 289. 296. 298. 302. 305. 314. 317. 319. 321. 323. 325. 332. 339. 341. 342. 344. 345. 348. 350. 352. 354. 356 *2
fstriata, laevis	263	Aloes Americanae per suum semen propagatio	*120
equina	260	Alpinus cuculus describitur	228
falina	262	Alvi obstructionis rara causa	167
judaica	264	Alutatio, species aurilegii	97. seq. hanc olim jam in Dacia exercuerunt coloniae romanorum
semiovalis, laeviuscula	260		99
senilis	261	Ammoniacum gummi, in aceto solutum, tineam capitis sanat	80
subcylindracea transverserugosa	261	Amphitrite cirrata	270
<i>Adelung</i> citatur	*22. 23	Amputatione brachii, spina ventosa laborantis, hecticus morbus sublatu	142
Adiposa polysarcia, sub diuturna gastrodynia ab acido generata	230	<i>Andry</i> citatur	18
<i>Adolphi</i> citatur	187	Anevrysmata frequentius occurrunt in arteria aorta, quam in pulmonali	12
Adriatici maris littorum zoologicae descriptiones	235	Anisi oleum destillatum est antidotum arsenici	152
Adulta virgo, convulsionibus correpta, ex dentitione perdifficili	157	Annulus valvulosus, sinistri cordis, cartilagineis lamellis obsitus	10
Adulterati vini rubri examen accuratius, extinctione coloris instituentum	120		Anthel-
Africes interioribus in regionibus detectorum Mesembryanthemorum quorundam descriptiones	*1 seqq.		
<i>Agosta</i> , nomen italicum Cancris Locustae	314		
Alcali mineralis puri praeparatio	*60. 98		

Index.

<i>Anthelminthica virtute gaudet aqua</i>		<i>Arteria aorta, cur frequentius labo-</i>	
<i>Sinnbergensis</i>	87	<i>ret anevrysmate, quam pulmo-</i>	
<i>Antidotum arsenici est sal alcalinum</i>		<i>nalis?</i>	12. 13
<i>vegetabile</i>	150	<i>Arteria pulmonalis multo rarius pa-</i>	
<i>Aortae et cordis anevrysmata 8. ejus</i>		<i>titur anevrysmata, quam aorta</i>	12
<i>causae</i>	11	<i>Arthritidis causae sunt vermes inte-</i>	
<i>Aorta, cur, prae pulmonali, fre-</i>		<i>stinorum</i>	185
<i>quentius laboret anevrysmate</i>	12. 13	<i>Arthrocenae, radícula, armilla, ra-</i>	
<i>Aphrodita squamata</i>	275	<i>pistrum</i>	*91. 92
<i>Aphthae in aestate crebro apparent</i>		<i>Ascarides celerrime necat et expel-</i>	
<i>post vehemens frigus hiemis</i>		<i>lit aqua Sinnbergensis</i>	87
<i>praecedentis</i>	137	<i>Ascaridum lumbricoidum excretio-</i>	
<i>Aplysia depilans</i>	266	<i>ne per alvum arthritidis chronica</i>	
<i>Apoplexiae sanguineae</i>	22	<i>sublata</i>	190
<i>Aqua putei cujusdam Windshei-</i>		<i>Ascidia adiposa</i>	257
<i>mensis, cum gallis turcicis pur-</i>		<i>intestinalis</i>	258
<i>purascens, cum lixivio sangui-</i>		<i>laevis alba membranacea</i>	258
<i>nis caerulescens</i>	91	<i>papillosa</i>	256
<i>Aquae et sanguinis profluvium ex</i>		<i>Astacus mediae magnitudinis prior</i>	
<i>perfosso Christi latere illustratur</i>	*43	<i>317. verus</i>	319
<i>Aragna di mare, nomen italicum</i>		<i>Astacus fluviatilis</i>	321
<i>Cancris Aranei 350. et tribuloi-</i>		<i>Asterias aranciaca</i>	286
<i>dis</i>	352	<i>ciliata</i>	289
<i>Aranea marina</i>	350	<i>leptocnemos</i>	289
<i>Arcano Herrenschwandiano Taenia</i>		<i>parasitica</i>	291
<i>expulsa 16. ejus praeparatio de-</i>		<i>rubens</i>	284
<i>scribitur</i>	18	<i>sanguinolenta</i>	292
<i>Arcus aortae tunicae propriae dis-</i>		<i>stellata</i>	284. 286
<i>ruptae</i>	10	<i>Asthmati medetur Rob sambuci 2</i>	
<i>Arena mobilis</i>	196	<i>Astische, nomen italicum Cancris</i>	
<i>Argonauta Argo</i>	254	<i>Gammari</i>	319
<i>Armenistari</i>	*24	<i>Auditus difficultas haereditaria</i>	125
<i>Arsenici antidotum, sal alcalinum</i>		<i>ejus causae occasionales</i>	132
<i>vegetabile 150. oleum anisi de-</i>		<i>Auditus gravis unctione capitis sub-</i>	
<i>stillatum</i>	152	<i>latus</i>	104
		<i>Avium duorum descriptiones</i>	228

Index.

Aurilegium Daciae Transalpinæ 97.	Beroë rufescens 23
instituitur lotione, aut alutatione	albens 23
ib. seq.	infundibulum 23
Aurium affectus ustione capitis sub-	ovata 23
lati 102. 104	volvox 23
Autumnalis et hyemalis constitutio	cucumis 23
epidemica Halensis, anni 1790.	scaturigo 23
177. seq.	Berolinensis caerulei genesis illu-
	stratur 90
B.	Bertholon citatur 209
Baieri (D. Ferdin. Jacobi) Memoria	Bilocularis ventriculus 94 seq.
ria *117. seq.	Blackwell citatur 5
Bajon citatur 111	Blasius citatur *45
Barrelierius citatur 285. 286. 289.	Bleysspath aus Bleyberg in Cärnthen
341	describitur *59. 97. <i>Würflich-</i>
Bartholinus (Thom.) citatur 53	ter aus Villach 68. 107
Bartholinus citatur *45. 49	Blumenbach citatur *24. 29
Baryecoa hæreditaria 125. ejus	Bohadsch citatur *24. 256. 258.
causæ occasionales 132	266. 268
Basterus citatur 262. 263. 275.	Bomare citatur *29. 31
285. 296. 307. 310. 312. 319.	Bonannus citatur 254. 296. 298.
323. 325. 334. 335. 339 *22.	302
23. 28. 29. 30	Borlase citatur *27. 29. 30. 31. 34.
Belladonna mucosus sanguis dissol-	Born citatur 254
vitur 85	Brachii amputatione hæcticus mor-
Belladonna, sublata causa iterati	bus sublatus 142
abortus 85	Brambilla citatur 142
Beroë conf. Medusa	Brandebole *29
Beroë tentaculatae *21	Brendelius citatur 140
cucullus *21	Browne citatur *23. 24. 25. 29. 31
tintinabulum 22	Brünning citatur 134
ovum 22	Bufonium pulvis ad abigendam ti-
hexagona 22	neam capitis adhibetur 77. sed
laevigata 22	frustra 78. 80
densa 22	
pileus 22	
tentaculis nullis *23	

Index.

C.

Cactus hexagonus <i>Linn.</i> novis observationibus illustratus 360. semper fere fenis plures habet angulos 362. ejus corolla, utrum monopetala, an polypetala sit, inter Botanicos disceptatur 362. seq. numerus partium ejusdem non in omnibus floribus idem 367. flos ei est irregularis ib.	
Caerulea urina	92
Caerulei Berolinensis generis illustratur	90
Caerulescens aqua putei cujusdam Windsheimensis cum lixivio sanguinis	91
<i>Calamari</i> , nomen italicum Sepiae Loliginis	282
Calcareo terra non a solo acido vitriolico in gypsum mutatur	63
Calculos viarum urinariorum expellit aqua Sinnbergensis	89
Calx sive Acidum Vulcani *59 cuius character color citrinus	63. 72
Caminarum vid. Aconitum.	
Canalis uterque arachi apertus in homine quadraginta annorum	121
Cancellus	325
Cancer agilis	337
Araneus	350
Aftacus	321
Bernhardus	325
bipes	310
cordatus	347
depurator	340

Cancer Eremita	329
Gammarus	319
hexapus	336
heracleoticus	345
hirtellus	344
hirtatus Rondeletii	344
lanatus	347
Locusta	312. 314
longicornis	335
Maenas	339
Maja	354
Mantis	331
marinus	339. 341
minutus	334
minutior	350
norvegicus	317
Nutrix	334
Pagurus	342
ejus varietas	343
personatus	345
Pulex	312
sagittatus	347
Squilla	323
tribuloides	352
tribulus	352

<i>Cannochia</i> , nomen italicum Cancris	
Mantis	332
Capiti abrafo applicatum vesicatorium est in melancholia primaria	116 seq.
remedium	116 seq.
Capitis bonae spei Africes interioribus in regionibus detectorum Mesembryanthemorum quorundam descriptiones	*1 sqq.
Capitis et faciei lichenem repulsum ad partes cerebri secuta melancholia, sanata	108.

Index.

Capitis Tineae curatio	74. seq.	Cerebri acervulus, vid. Acervulus cerebri	
Capitis unctionis salutaris effectus	101	Cerebri ad partes nobiliores repulsum lichenem capitis et faciei, melancholia secuta, sanata	108
Caput humanum, mole, monstruosum	176	Cerebri commotiones baryecoriam producunt	133
<i>Carburi</i> citatur	*24	Cerevisia fortior Anglica agrypniam abigit	208
Carduus maris, synonymum Echini Cidaridis	298	Chalcedonius lapis, ramulos Gorgoniae Palmae <i>Pallasii</i> includens	198
Cariam ossium faciei sequitur pericardii pure repletio	38	Chemica experimenta cum speciebus duabus Minerarum Plumbi Carinthiacarum *55. sqq. 95. sqq.	
Caries cartilaginis cricoideae lethalis	118	<i>Chemnitius</i> citatur	172
Caries vertebrarum, cum medulla spinali, libere in abdomine fluctuante	123	<i>Chemnitz</i> (<i>Jo. Hier.</i>) Observationes de Testaceis multivalvibus nonnullis	*35
Carinae Nautilorum usus	*87	<i>Chemnitz</i> citatur	*39. 40. 41
Carinthiacarum Plumbi minerarum duae species chemice examinatae	*55 seq. 95 seq.	<i>China royal</i> , est praestantissimum remedium antifebrile	179
Carnea plica intestinum colon occultans	169	Chitones, genus testaceorum multivalvium	*38
Carneoli, Silices, prope Erlangam reperiuntur	197	— — squamosi, limbo squamuloso	39
Cartilagineis lamellis obfitus annulus valvulosus sinistri cordis	10	— — scabri, variegati	39
Cartilaginis cricoideae caries lethalis	118	— — denticulares	39
Caseosa pars lactis coloris vini rubri materiam arripit, et secum in fundum ducit	120	— — laeves variegati	39
Casum ab alto caries vertebrarum secuta	123	— — picei, granulati, corpore aculeato	39
<i>Cazzo di mare</i> , nomen italicum Holothuriae tremulae	268	— — ex rubro et albedo maromorati	40
— — <i>rosso</i> , nomen italicum Actiniae equinae	260	— — nigri	40
— — <i>verde</i> , nomen italicum Actiniae senilis	262	Chitonum concreta	41
		Christi ex perfosso latere sanguinis	et

Index.

et aquae profluvium illustratur	*43. seq.	Convulsiones, ex dentitione perfidicili, in adulta	157
Chrysolithi prope Erlangam obvii	198	Convulsiones cum vomitu cruento alternantes	160
Cicada sive Squilla Mantis	332	<i>Coquilles multivalves</i>	*37
Cicatrices in liene inventae	96	Cor sanum, pericardio pure repleto	41
Coffeae potus saturatio electricitatem spontaneam in corpore humano producit	207	Cordis et aortae anevrysmata 8. seq. ejus causae	11
Cogitationes de sanguinis et aquae profluvio ex perfosso Christi latere	*43. seqq.	Cordia sinistri annulus valvulosus, lamellis cartilagineis oblitus	10
Coli intestini coarctatio, causa obstructionis alvi lethalis	169	Cornu Hammonis depressum, umbilico carens, plerumque marginatum	246
Coli intestini portio penetrans per fissuram diaphragmatis, in cavum thoracis	19	— — — umbilico concavo	239
Coloniae romanorum olim jam in Dacia exercuerunt aurilegium per alutationem	99	— — — orbiculatum striatum, umbilico prominente	244
Coloris vini rubri extinctio necessaria ad examen accuratius adulterati instituendum	120. quae perficitur lacte vaccino dulci ib-	— — — siliquam radicae referens	253
Columna marinum	264	— — — raphanistri referens	248
<i>Columna</i> citatur	239. 285 *24	— — — umbilico prominente, et plerumque marginatum	245
Commotiones cerebri baryeoiam producent	133	— — — vulgatissimum	238
Conaria lapidosa 163. conf. Acervulus cerebri		<i>Coronae</i> in <i>Transylvania</i> icteri epidemici 133. eorum causae	136
Conceptio sine menstruis	107	Corporis humani electricitas spontanea	205. seq.
Constitutio epidemica Halensis, autumnalis et hyemalis, anni 1790.	177. seq.	Cortex peruvianus regius est praestantissimum remedium	179
Contractiones spasticae intestino-		Cortex ulmi egregium remedium in lichene	111
— — — et vesicae post mortem	21	Cos quadrus	196

Index.

<i>Cothenii</i> (D. <i>Christiani Andreae</i>) Memoria *145. seq.	Descriptiones zoologicae, ad Adria- tici littora maris concinnatae 235
<i>Cotheniani</i> Legati notitia, et The- ma primum, ad praemium im- petrandum *183. seq. ulterior hujus Thematidis notitia 191. seq.	Descriptiones Mesembryanthemo- rum quorundam in Capitis bonae spei Africes interioribus regioni- bus A. MDCCLXXIV. a <i>Carol.</i> <i>Petr. Thunberg</i> detectorum *1, seq.
<i>Crantz</i> citatur *22	Diaphragmatis fissuram penetrans portio intestini coli usque in ca- vum thoracis 19
<i>Crellius</i> citatur *57. 58. 116	Diaphragma perforans abscessus he- patis cum effusione puris in pe- ricardium 41
Cricoideae cartilaginis caries letha- lis 118	Diarrhoeam, intempestive suppres- sam, sequitur Trismus toni- cus 13
Cruentus vomitus, cum variis sym- ptomatibus conjunctus, sanatus 159	<i>Duncans</i> citatur 76
Cuculus Alpinus describitur 228	<i>E.</i>
Cyclops, infans monoculus 25	<i>Echino spatato</i> 300
<i>D.</i>	<i>Echinometra</i> maxima pelagica Sar- dica 296
Daciae transalpinae aurilegium 97	<i>Echinus</i> Cidaris 298
<i>Dahl</i> citatur *29	esculentus 296
<i>Dana</i> citatur *24	e mari rubro 298
Deglutitio impedita 105. nullis, nisi externis, remediis sublata 106	lacunofus 301
<i>Delius</i> citatur 61. 93. 94. 195. 199. 360	saxatilis 293
<i>Delii</i> (D. <i>Henr. Frid.</i>) Philyra, dum munus Praefidis A. N. C. in se susciperet *131. seq.	spatagus 300. 302
— — — Notitia legati <i>Co-</i> <i>theniani</i> et Thema primum, ad praemium impetrandum *183. seq.	Electricitatis spontaneae in corpore humano indicia 205. seq.
— — — ulterior hujus The- matis notitia *191. seqq.	Effluvia paludum stagnantium sunt causa febrium intermittentium 178
Dentitio perdifficilis, cum convul- sionibus, in adulta 157	<i>Elhuyar</i> (<i>Joseph. et Faustus d'</i>) ci- tantur *57
	<i>Epi-</i>

Index.

Epidemica Constitutio Halensis, autumnalis et hyemalis anni 1790. 177. seq.	<i>Fachino</i> , nomen italicum Cancris lanati 347
Epidemicorum icterorum historia 133. eorum causae 136	Faciei et capitis lichenem, ad cerebri partes nobiliores repulsum, melancholica secuta, sanata 108
Epilepsia adultae virginis, ex dentitione perdifficili 157	Farinosa multum valent ad involvenda ac obtundenda venena acerrima 153
Equus hernia interna demortuus 18	Febres intermittentes quaedam non tolluntur evacuantibus et resolventibus remediis 178. sed robotantibus 179
<i>Erbgrind</i> 74	Febres intermittentes produciuntur ab effluviis paludum stagnantium 178
Erlangensis oryctographiae specimina quaedam, inprimis spongiarum petrificatarum 194. seq.	Febres intermittentes originem non deducunt a saburra gastrica 179
<i>Esper</i> citatur 202	Febris morbillosa sine morbillis 183
Evacuantia et resolventia remedia non omnes fugant febres intermittentes 178	Ferri ochra granulosa et intime conjuncta agri Erlangensis 195
Examen accuratius vini rubri adulterati, extinctione coloris instituentium 120	Florem album tollit aqua Sinnbergensis 87
Exhilarans virtus opii 53. seq.	Foeminae adultae convulsiones ex dentitione perdifficili 157
Experimenta circa phosphorum, ex ossibus paratum, ejusque acidum 44	<i>Follie (de la)</i> citatur 29
Experimenta chemica cum speciebus duabus Minerarum Plumbi Carinthiacarum *55. seq. 95. seq.	<i>Folpo</i> , nomen italicum Sepine octopodiae 278
F.	<i>Fontanus</i> citatur *51
<i>Fabricius</i> citatur 270. 275. 278. 281. 284. 293. 310. 312. 317. 319. 323. 366	Fonticulorum usus in pleumonia, si non plane proscribendus, valde tamen limitandus 138
<i>Fabricius (O)</i> citatur *22. 23. 25. 29. 30. 32. 33	<i>Forskal</i> citatur *22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 32. 33
<i>Fabricius (Joh.)</i> citatur *29	<i>Fothergill</i> citatur 141
	<i>Frankenau</i> citatur *38
	dd
	<i>Frisch</i>

Index.

<i>Frisch</i> citatur	312	<i>Göttling</i> citatur	*65
<i>Fritze</i> citatur	141	Gorgoniae Palmae <i>Pallasii</i> ramuli in Chalcedonio inclusi	198
G.			
Galea picea	*58	Gossypio facta ulsio capitis salutaris	103
Gallis turcicis purpurascit aqua putrei cujusdam Windsheimensis	91	<i>Grampo</i> , nomen italicum Cancrici perfonati	345
<i>Gambarello</i> , nomen italicum Cancrici Squillae	323	<i>Grancevoli</i> , nomen italicum Cancrici Majae	354
<i>Gambarudula</i> , nomen italicum Cancrici Bernhardi et Eremitae	326	<i>Granci</i> , nomen italicum Cancrici de- puratoris	341
<i>Gambaro</i> , nomen italicum Cancrici Astaci	321	<i>Grancipori</i> , nomen italicum Cancrici Paguri	342
Gastrodyniam diurnam ab acido sequitur polysarcia adiposa	230	Gravida, post arsenicum deglutitum, feliciter restituta	152
<i>Geer (de)</i> citatur	312. 317. 321. 325- 332. 357	<i>Greuius</i> citatur	*57
<i>Gelée de mer</i>	*27	<i>Grind</i> , böser	74
Genesis caerulei Berolinensis illustratur	90. seq.	<i>Gronovius</i> citatur	*22. 26. 29. 31
<i>Geofroy</i> citatur	304. 312. 321	<i>Gualtierus</i> citatur	*89. 91. 92.
<i>Gesnerus</i> citatur	266. 278. 279. 282. 289. 314. 323. 325. 332. 350	Gummi ammoniacum, in aceto solutum, tineam capitis sanat	80
<i>Ginannus</i> citatur	238. 244. 254. 300	Gypsum continet acidum salis communis	61
Glacies Mariae, gypsi species, continet acidum salis communis	62	H.	
Glandulae mesenterii in calculos mutatae	170	<i>Haar (J. van der)</i> citatur	*48
Glandulas obstructas referat aqua Sinnbergensis	87	<i>Haarmannus</i> citatur	234
Glandula pinealis lapidosa	163.	Haemorrhoidalium affectuum le- vamen, aqua Sinnbergensis	87
conf. <i>Acerculus cerebri</i>		Haemorrhoidali fluxu Trifinus tonicus discussus	14
Globuli lapidei ex jaspide constantes	201	Halensis constitutio epidemica autumnalis et hyemalis, anni 1790	177. seq.

Index.

fissuram diaphragmatis, in cavum thoracis	19		
Intestini coli coarctatio, causa obstructionis alvi lethalis	169		
Intestinorum et vesicae spasticae contractiones post mortem	21		
Instrumentum pro repositione humeri luxati	67. seq.		
Instrumentorum, ad repositionem humeri luxati hucusque adhibitorum, vitia	66		
<i>Ionston</i> citatur	260. 262. 268. 276. 278. 279. 282. 286. 314. 319. 321. 323. 325. 332. 342. 345. 350. 352. 354.		
<i>Ionston</i> citatur	*27. 29		
Iovis lupus	*57		
Ischuria, contusionem regionis pubis secuta	121		
Iulus submarinus	303		
Iuniperi Rob usus egregius in obstructionibus viscerum infimii ventris	2. 3		
K.			
<i>Kaempfer</i> citatur	1821 90		
<i>Kalm</i> citatur	334. *28. 29. 31. 34		
<i>Kirshenius</i> citatur	*53		
<i>Klaprothius</i> citatur	*57. 58		
<i>Kleinii</i> citatur	*89. 90. 91		
<i>Knorr</i> citatur	5. 254. *88		
<i>Koelle</i> citatur	8		
<i>Koenig</i> citatur	*24		
<i>Kopfgriind</i>	74		
			L.
Lac vaccinum dulce vinum rubrum colore suo privat	120		
Lactis secretio sine lactatione cum mensium fluxu alternans	104. 105		
<i>L'Agosta</i> , nomen italicum Cancris Locustae	314		
Lamellis cartilagineis oblitus annulus valvulosus sinistri cordis	10		
<i>Lampe</i> citatur	*53		
<i>Lancisus</i> citatur	178		
Lanius rufus <i>Briffonii</i> describitur	229		
Lapis ponderosus	*57		
Lapidis ponderosi acidum	*78		
Laplysia (Aplysia) depilans	266.		
<i>Laurentius</i> citatur	*47		
<i>Ledermüller</i> citatur	*90. 92		
Legati <i>Cotheniani</i> notitia, et Thema primum, ad praemium impetrandum	*183. seq. ulterior hujus Thematis notitia	191. seq.	
<i>Lernaea</i>	266		
Lepades, a <i>Linnaeo</i> Tintinnabula vocatae	*41		
— echinatae s. spinosae	41		
— Diadema <i>Lim.</i>	42		
— pollicipedes	42		
— anatiferae	42		
— anseriferae	42		
Lepus marinus	266		
<i>Leske</i> citatur	*24. 28. 33		
Lichenis capitis et faciei repulsionem, ad partes cerebri, secuta melancholia, sanata	108		
			Lienis

Index.

- Lienis cicatrices inventae 96
Linnaeus citatur 6. 238. 239. 244.
 245. 247. 248. 249. 250. 251.
 253. 254. 256. 258. 261. 263.
 264. 266. 267. 270. 275. 278.
 279. 281. 283. 284. 286. 293.
 296. 298. 300. 301. 304. 305.
 312. 317. 319. 321. 323. 325.
 330. 331. 334. 336. 339. 341.
 342. 344. 345. 347. 350. 352.
 354. 356
Linnaeus citatur *22. 23. 24. 26.
 28. 29. 30. 31. 32. 33. 39. 40
 Liquor pericardii erat aqua illa ex
 perfosso Christi latere fluens *53
 Lithiasin levat aqua Sinnbergenfis 87
 Lithiasin sanat aqua Sinnbergenfis
 89
 Lithoxyla, achatina, jaspidea,
 quarzofa et calcarea, prope Er-
 langam reperiuntur 197. viridis
 coloris 198
 Lixivio sanguinis caerulefcit aqua
 putei cujusdam Windsheimen-
 fis 91
 Locusta Carabus 314
 — marina 314
 Loeffing citatur *24. 29. 31. 33
 Loligo Salviani major 282
 Lotio, species aurilegii 97
 Lumbrici intestinorum, sunt pluri-
 morum morborum, praecipue
 arthritidis, caussa 185
 Lumbricus latus vid. Taenia
 — — cucurbitinus vid. Taenia
 Lupi spuma *57. ejus acidum 80
 Lupus Iovis *57
 Luxati humeri repositio facillima
 per instrumentum noviter inven-
 tum 64. seq.
 Lycoperdaffrum foboliferum etc.
Burmanni, fynoayinum Mefem-
 bryanthemi truncati *6

M.

 Machina pro repositione humeri
 luxati 67. seq.
Man (Max. Jac. de) Cogitationes,
 de fanguinis et aquae profluvio,
 ex perfosso Christi latere *43. seq.
Man (Maximil., Jacob de) Memo-
 ria *197
 Manäte *22. 29
Manges kallede *37
 Margaritarum origo in myis 172
 Margaritae non sunt morbosum
 concharum productum 172
 Mariae glacies vid. Glacies Mariae.
 Maris Adriatici littorum zoologicae
 defcriptiones 235
Martens citatur *21. 23. 28. 30
Martini citatur *88. 89. 90. 92
Mafnetta, nomen italicum Cancris
 Maenadis 339
Matrona di mare, nomen italicum
 Actinae felinae 263
 Matrix vid. Uterus
Matthiolus citatur 279. 331
 Maxillae inferioris Tetanus, post
 diarrhoeam intempeftive fuppres-
 fam, variolis fpuis fuperve-
 nientibus fublatus 13

Index.

<i>Mead</i> citatur	137	Medusae brachiatae aurita	29
Medicarum observationum pentas	18. seq.	campanula	30
Meditationes solito vehementiores,		corona	30
baryecociam producunt	133	lunulata	30
Medulla spinalis, libere in abdomine fluctuans, ex carie vertebrarum	123	Andromeda	30
Medusa Beroe densa	*22	capillata	30
rufescens	23	Medusae brachiis stipiteque nullis *31	
albens	23	duplicata	31
fimbriata	276	conifera	31
velella	24	pilearis	32
porpita	24	bimorpha	32
umbella	24	mollicina	32
Medusae stipitatae *25. seq.		coelum penfile	32
proboscidalis	25	patina	32
digitale	25	marsupialis	32
perla	25	pelagica	33
noctiluca	25	globularis	33
sanguinolenta	26	aequorea	33
pileata	26	reniformis	33
cacuminata	26	tetrastylia	33
cruciata	26	cruciata	33
cymbaloidea	26	simplex	34
hemisphaerica	26	Medusae tentaculatae *21. seq.	
unguiculata	26	vid. et Beroe, Phyllidoce	
ocellata	27	— — tentaculis nullis	*23
cephaea	27	Medusarum Systematis stabiliendi	
octostyla	27	Tentamen	*19
perundulata	27	Melancholia, post repulsum lichenum capitis et faciei ad partes cerebri nobiliores orta, sanata	108
mifea	28	Melancholiae primarium remedium est vesicatorium, capiti raso applicatum	116. seq.
nima	28	<i>Melon di mare</i> , nomen italicum	296
brachiatae	28	Echini esculenti	
brachiata	28		
marginata	28		
purpurata	28		

Index.

Mictus involuntarius post ruptam et deformatam vesicam urinariam	169	<i>Morgagni</i> citatur	*49. 51
Milites haustati	*45	Mucus sanguinis Belladonna diffusivus	85
Minerarum Plumbi Carinthiacarum duae species chemice examinatae	*55. seq. 95. seq.	<i>Müller (Stenius)</i> citatur	261. 263. 266. 267. 289. 293. 301
<i>Modeer (Adolphi)</i> Tentamen Systematis Medusarum stabilendi	*19	<i>Müller (O.)</i> citatur	*23. 25. 26. 29. 30. 32. 33.
<i>Modeer (Adolph.)</i> Illustrationes in Soldani Opus, Saggio orittografico dictum	*85. seq.	Multivalvia Testacea nonnulla	*35
<i>Moehsen</i> citatur	154	<i>Murray</i> citatur	58. 75
Moeror gravis, causa occasionalis barycoiae	133	Myae, quo modo margaritae in iis oriuntur	172
Molitoris singulare et gravissimum vulnus, a rota molari acceptum, feliciter perfanatum	211. seq.	Mytili, quo modo margaritae in iis enalcantur	172
Molybdaenae acido mineralisata minera plumbi Carinthiaca	*95. seq.	N.	
Monoculus rostratus	310	Napelli angustifolii nomen, Aconitum Cammarum denotat	6
Monstrum, uno saltem oculo praeditum	25	Napellus latifolius major, Aconiti species, venenatissima radiceis, hucusque anonymae, planta esse videtur	6
Monstrosum, mole, caput humanum	176	Nautili ab Hammoniis et Orthocercis sunt distinguendi	*87
Morbi varii ex mala uteri constitutione oriuntur	82	Nautilus	254
Morbilli anno 1790. Halae graefantes 181. quoad maximam partem tantum spurii 183. methodus curativa adhibita	182. seq.	Acicula	252
Morbillosa febris sine morbillis	183	Beccarii	238
<i>Morgagni</i> citatur	21. 165	Calcar	245
		crispus	243
		Falcia	251
		Granum	248
		littoreus	241
		navicularis	241
		obliquus	249
		Planci	246
		Nauti-	

Index.

Nautilus Radicula	253	Obstructionis alvi rara causa	167
Raphanistrum	247	Obstructionibus viscerum medentur	
Raphanus	248	succì inspissati, Rob dicti	1
Scapha	242	Oculo saltem uno praeditus infans	25
Sertum	240	Ochra ferri granulosa et intime con-	
umbilicatus	239	juncta agri Erlangensts	195
Nautilus papillofus *88. crispus 89.		Oedemati pedum medetur Rob sam-	
Beccarii ib. raphanistrum ib. ob-		buci	2
liquus ib. radícula 90. raphanus		Oedematosis tumoribus calidis me-	
91. rapistrum 91. leguminis 92		detur alcali volatile, externe ap-	
Nereis adriatica	272	plicatum	59. seq.
cirrosa	270	<i>Olassen</i> citatur	*29
pellucida	273	Oleum anisi destillatum est antido-	
<i>Nefanus</i> citatur	*45	tum arsenici	152
Nitrosi acidi efficacia in sericum		Oleum tartari per deliquium est antido-	
27. seq.		tidotum arsenici	150
Notitia Legati <i>Cotheniani</i> , et The-		Oniscus Armadillo	303
ma primum, ad praemium im-		Afilus	305. 308
petrandum	*183. seq.	littoreus	308
— ulterior hujus <i>Thematis</i>	191	Pulex	312
Noxa studiorum lethifera	43	Opii virtus exhilarans	53. seq.
O.		Origo margaritarum in myis	172
Observationes, circa constitutionem		Orthocerae a Nautilis sunt distin-	
epidemicam Halensem, autumnale		guendae *87. earum characteres	
et hyemalem, anni 1790.		generici	ib.
177. seq.		— — Testa recta et oblituifor-	
Observationes <i>Jo. Hier. Chemnitz</i>		mi	ib.
de Testaceis multivalvibus non-		Orthocera crispata *88. orbiculus	ib.
nullis	*35	raphanistrum 89. obliqua ib. ar-	
Observationum medicarum pentas		milla 90. radícula ib. raphanus 91.	
18. seq.		rapistrum ib. 92. leguminis 92.	
Observationum de Cacto hexagono		pupa	ib.
<i>Lim.</i> Spicilegia	360	Oryctographiae Erlangensts speci-	
		mina quaedam, inprimis spon-	
		giarum petrificatarum	194. seq.

Index.

- Osbeck* citatur 281. 334
- Ossa combusta, alba et nigra, apta sunt ad phosphorum parandum 49
- Ossium faciei cariem sequitur pericardii pure repletio 38
- Ostreghe di palo*, nomen italicum ostreae edulis L. 334
- P.**
- Pagurus niger brachycheleos*, remipes 341
- Pallas* citatur *30
- Paludum stagnantium effluvia producunt febres intermittentes 178
- Pancreas suppuratum 51
- Pechblende* *58
- Pechhaube* 75
- Pediculus marinus* 305
- Pedum tumori medetur Rob fam- busi 2
- Pennant* citatur *28, 29, 30, 31, 34.
- Penem referens excrescentia in fronte infantis 25, 26.
- Pentas observationum medicarum 18. seq.
- Pericardii liquor erat aqua ex per- fesso Christi latere fluens *53
- Pericardium pure repletum, post cariem ossium faciei 38
- Petrefacta jaspidea 200. seq.
- Philyra D. Heav. Frid. Delii*, dum munus Praesidis A. N. C. in se susceperet *131
- Pholades*, naves exedentes *42
- Pholades*, crispata *42
- Phosphorum ex ossibus parandi mo- dus 44. seq.
- Phthisis lethalis, nullis fere sympto- matibus manifestata 181
- Phthiferos variae species 139
- — pulmonariae verae nulla sanatio 140. 150
- — et hecticae discrimin 139
- Phyllidoce *23. seq. conf. Medusa
- — velella 24
- — denudata 24
- — porpita 24
- Picae, species Turbinum *40
- Picatio 75. non semper salutarem producit effectum in tinea capi- tis 80
- Pidochio di mare*, nomen italicum Onisci Asili 305
- Pinealis glandula lapidosa 163. conf. Acervulus cerebri
- Pinguedo praeternaturalis virginis, sub diuturna gastrodynia ab aci- do generata 230
- Pisolithus *89
- Pituitam lentam resolvit aqua Sinn- bergensis 87
- Planus* citatur 238. 239. 244. 245. 246. 248. 253. 260. 262. 263. 264. 268. 296. 341. 347
- Planus* citatur *32. 88. 90. 91. 92
- Planta venenatissimae radice* ano- nymae

Index.

nymae, in N. Act. N. C. memoratae, reperta	4	Pulmo marinus <i>Matthioli</i>	276
<i>Plenk</i> citatur	19	Pulmo marinus	*27
Pleumoniae sanatio per ulcera artificialia frustra tentata	138. seq.	Pulmones in adultis fere semper pleurae vel mediastino adhaerentes inveniuntur	165
Pleumonia vera laborans nunquam sanatur	140. 150	Pulmonum inflammatio occulta	181
Plica carnea intestinum colon occludens	169	Pure repletum pericardium, post cariem osium faciei	38
<i>Pluche</i> citatur	172	Purpurascens aqua putei cujusdam Windsheimensis cum gallis turcicis	91
Plumbi minerarum Carinthiacarum duae species chemice examinatae	*55. seq. 95. seq.	Putei cujusdam Windsheimensis aqua, cum gallis turcicis purpurascens, cum lixivio sanguinis caerulefcens	91
Pneumonia vid. Pleumonia			
Pneumonia occulta	181	Q.	
<i>Podia</i> (<i>Nicol.</i>) citatur	100. 308	Quarzum selectum 198. pellucidum 201. hyalinum	ib.
<i>Polpo</i> , nomen italicum Sepiae octopodiae	278	R.	
Polypus	278	<i>Rasenerz</i>	195
Polyfarcia adiposa, sub diuturna gastrodynia ab acido generata	230	<i>Reaumur</i> citatur	*27
Ponderosus lapis	*57	<i>Reid</i> citatur	141
Ponderosi lapidis acidum	*78	Remedia evacuantia et resolventia non fugant quasdam febres intermittentes	178. sed sola roborantia 179
<i>Pontoppidan</i> citatur	*29. 31	Renes vere coaliti	24
Porpita	*24	Renum calculos expellit aqua Sinnbergensis	89
<i>Posnerus</i> citatur	*45	Rheumatismis medetur alcali volatile, externe applicatum	59. seq.
<i>Potta marina</i> , nomen italicum Medusae fimbriatae	276		
<i>Poussiepieds</i>	*42		
Pubertatis in annos incidit origo acervulorum cerebri	166		

Index.

<i>Riccio marino, Melon di mare</i> , nomina italica Echini esculenti	296	<i>Saggio orittografico Soldani</i> illustratur	*85. seq.
<i>Richter</i> citatur	III. 142	Sal alcalinum vegetabile, antidotum arsenici	150
<i>Riolanus</i> citatur	*51	Salis communis acidum in gypso	67
<i>Ritterus</i> citatur	*45. 54.	Sambuci Rob egregius usus in asthma cum tumore pedum	2
<i>Rizzo</i> , nomen italicum Echini saxatilis	293. esculenti 296	Sanguineae apoplexiae	22
Rob, sive succorum inspissatorum egregius usus in obstructionibus viscerum	F	Sanguis mucosus Belladonna dissolvitur	85
— juniperi usus in obstructione viscerum infimi ventris	2.3	Sanguinis et aquae profluvium ex perfosso Christi latere illustratur	*43. seq.
— sambuci usus in asthma, cum tumore pedum	2	Sanguinis lixivio caerulefcit aqua putei cujusdam Windsheimensis	91
Roborantia remedia sola fugant quasdam febres intermittentes	179	Sapo, antidotum arsenici	155
<i>Roefel</i> citatur	312. 321. 356.	<i>Scampo</i> , nomen italicum Caneri norvegici	317
Romanorum coloniae olim jam in Dacia exercuerunt aurilegium per alutationem	99	<i>Schenkius</i> citatur	53
<i>Rondelet</i> citatur	*29	<i>Schrank</i> citatur	356
<i>Rotzfsch</i> 21. Springbrunnen	23.	<i>Schulpen, veelschalige</i>	*37
<i>rosener</i>	30	<i>Schulz a Schulzenheim</i> methodus, variolas inferendi	78
<i>Rozier</i> citatur	*24	<i>Schwartzius</i> citatur	362
Rubri vini adulterati examen accuratius, extinctione coloris instituendum	120	<i>Scopoli</i> citatur 304. 308. 312. 319. 321. 323. 331. 334. 339. 341. 342. 354. 356. *30	
<i>Rudolphi</i> citatur	101	Scorpio Europaeus	356
<i>Rueff (Jo. Casp. de)</i> citatur	16	Secretio lactis sine lactatione	104
Ruptura et deformitas vesicae urinariae, causa mictus involuntarii	169	<i>Segelqualle</i>	*24
		<i>Senac</i> citatur	12
S.		<i>Sepia</i>	279
Sacchari spiritus, remedium contra agrypniam	208	Sepia	

Index.

Sepia Loligo	281	tebrarum, libere in abdomine	
octopodia	278	fluctans	123
officinalis	279	Spiritus sacchari, aqua dilutus,	
Sepiola	283	agrypniam abigit	208
Sepiola Rondeletii	284	Splen vid. Lien.	
Sepolimi, nomen italicum Sepiae Sepi- piolae	284	Spongiae petrificatae in agro Er- langenfi repertae	194. seq.
Sericum ab acido nitroso sulphuris colore inficitur	27	Spuma lupi *57. ejus acidum	80
Serpula, feminulum	*92. 93	Squilla fusca	323
Setaceorum usus in pleumonia, si non plane proferibendus, valde tamen limitandus	138	gibba <i>Rondeletii</i>	323
Shels, multivalve	*37	Mantis	332
Silices, Carneoli et Hyacinthi in vicinia Erlangae reperiuntur	197	Pulex	312
Sinnbergensis aquae effectus saluta- res 87. contenta	ib.	<i>Stella di mare</i> , nomen italicum Aste- riadis aranciacaе	286. ruben- tis 285
Sitomoja, canaliculata *93. striata ib. feminulum	ib.	Stella echinata Rondeletii	289
— — — — — ejus character generi- cis	93	Stella marina	285. 286
Slabber citatur *22. 25. 26. 32. 33		leptocnemos spinosa	289
Soemmering citatur	163. 166.	Stoeller citatur	116
Soldani (<i>Ambros.</i>) opus, <i>Saggio orittografico</i> dictum, illustratur	85. seq.	Stoerck citatur	5
Spasticae contractiones post mor- tem	21	Ström citatur	*29. 31. 33
Spenglerus citatur	*88. 90	Strack citatur	134
Spicilegia observationum de Cacto hexagono <i>Linn.</i>	360	Struve citatur	28
Spinalis medulla, ob cariem ver-		Studiorum noxa lethifera	43
		Succorum inspissatorum, Rob di- ctorum, egregius usus in ob- structionibus viscerum	1
		Sugillationes a caussis mere inter- nis oriri possunt	23
		Sulphuris hepar, antidotum arseni- ci	155
		Surditas ustione capitis sublata	102.
			104

Index

- Swarz* citatur *27. 31
Swieten (Ger. v.) citatur 16
 Systematis Medusarum stabiliendi
 Tentamen *19
- T.**
- Tabernaemontanus* citatur 6. 7. 276
 Tabis et phthiſeos diſcrimen 139
 Taeniae excretionē levata arthritiſ
 tis 192
 Taenia ſecunda, ſ. cucurbitina *Plateri*
 16
 Taenia, remedio *Herrenſchwandiano*, expulſa
 16. ſeq.
 Tagoja di mare, nomen italicum
 Laplyſiae (Aplyſiae) depilantiſ
 266
Tarnovius citatur *45
 Tartari oleum per deliquium eſt
 antidotum arſenici 150
Tatognu, nomen italicum Cancri
 agiliſ 337
 Tentamen Systematis Medusarum
 ſtabiliendi *19
 Terra calcarea non a ſolo acido
 viriolico in gypſum mutatur 63
 Teſſacea multivalvia nonnulla *35
 Tetanus maxillae inferioriſ, poſt
 diarrhoeam intempeſtively ſuppreſſam,
 varioliſ ſpuriiſ ſupervenientibuſ
 ſublatus 13
 Tetanus maxillae inferioriſ haemorrhoidali
 fluxu diſcuſſuſ 14
 Tethyum coriaceum 256
 faſciculatum 258
- Theae potuſ ſaturatioſ electricitatiſ
 ſpontaneae in corpore humano
 cauſſa 207
 — — hilaritatem, agilitatem et
 tenſionem ſystematiſ nervoſi pro-
 ducit, ſed ſomnum abigit 207
 Thema primum, ad praemium, ex
 Legato *Cotheniano*, impetrandum
 *183. ſeq. ulterioſ huiuſ
 Thematiſ notiſia 191 ſeq.
Theophylaſtus citatur *45
 Thoraciſ in cavum penetrantiſ portio
 intestiſni coli, per ſiſſuram
 diaphragmatiſ 19
 — — vulnuſ feliciter ſanatum ib.
Thunberg (Carol. Petr.) Deſcrip-
 tioneſ Meſembryanthemorum
 quorundam in Capitiſ Bonae
 Spei Africae interioribuſ regionibuſ
 A. MDCCCLXXIV. detecto-
 rum *1. ſeq.
 Tineae capitiſ curatio 74. ſeq. vari-
 iſ modis tentata 76
 Tintinnabulum *Lin.* Species Lepa-
 dum *41
 Tranſilvaniae aurilegium 97
 Tranſpiratio ſuppreſſa, cauſſa ba-
 ryecoiac 132
Trewiuſ citatur 360. 362. 363. 366
 Triſmuſ tonicuſ, ſupervenientibuſ
 varioliſ ſpuriiſ ſublatus 13
 Triſmuſ tonicuſ haemorrhoidali
 fluxu diſcuſſuſ 14
Tulpiuſ citatur 53
 Tumoribuſ oedematofiſ calidiſ me-
 detur alcali volatili, externe ap-
 plicatum 59. ſeq.
 Tumori

Index.

- Tumori pedum medetur Rob sambuci 2
- Turbines, Picae *Lim.* *40
- V.
- Vantrino*, nomen italicum Cancrilanati 347
- Variolae redduntur malignae, vermibus in intestinis hospitantibus 186
- Variolae spuriae tollunt Trifinium tonicum 13
- Variolarum insitio 78
- Vecchio marino*, nomen italicum Holothuriae tremulae 268
- Velella *24
- Velum marinum *24
- Vena e cava profluxit sanguis, perfosso Christi latere *53
- Venenatissimae radices anonymae, in N. Act. N. C. memoratae, Planta reperta 4
- Venenorum acido-corrosivorum antidotum est sal tartari 154
- Ventriculi sinistri cordis annulus valvulosus lamellis cartilagineis oblitus 10
- Ventriculus bilocularis 94. seq.
- Vermes intestinorum, sunt plurimorum morborum, praecipue arthritidis, causa 185
- Vertebrarum caries, cum medulla spinali libere in abdomine fluctuante 123
- Vertici capitis applicatum vesicatorium, est in melancholia primaria remedium 116. seq.
- Vesicae et intestinorum spasticae contractiones post mortem 21
- Vesicae urinae ruptura et deformitas, causa mictus involuntarii 169
- Vesicatorium, capiti raso applicatum, est in melancholia primaria remedium 116. 118
- Viarum publicarum, *Chaussées* dictarum, commoda et incommoda 199
- Vini rubri adulterati examen accuratius, extinctione coloris insituendum 120
- Virgo adulta, convulsionibus correpta, ex dentitione perdifficili 157
— vomitum cruentum passa 159
- Viscerum obstructionibus medentur succi inspissati, Rob dicti 1
- Vitriolicum acidum non solum terram calcaream in gypsum mutat 63
- Ulcera artificialium usus in pleumonia, si non plane proscribendus, valde tamen limitandus 138
- Uvae cortex egregium remedium in lichene 111
- Umbilici duplici ex canali urinae profluens 121
- Uniones, vid. Margaritae
- Voëtius* citatur *47
- Volatilis alcali usus externus in tumoribus oedematosis calidis, rheumatiformis 59. seq.

Index.

Volvox bicaudatus	*22	Vulcani Acidum five Calx *59. cu-	
— — Beroe	*23	jus character color citrinus	63. 72
Vomitus cruentus, cum variis sym-		Vulnus singulare et gravissimum	
ptomatibus conjunctus, sanatus	159	molitoris, a rota molari acceptum,	
Vrachi uterque canalis apertus in		feliciter perfanatum	211. seq.
homine quadraginta annorum	121	Vulnus thoracis feliciter fanatum	19
Vranium metallum	*58	<i>Vva di mare</i> , nomen italicum Ascidi-	
Vrina caerulea	92	diae intestinalis	258
Vrinae per umbilicum profluvium		<i>W.</i>	
	121	<i>Walch</i> citatur	*88
Vrinae plenaria retentio post vehe-		<i>Walker</i> citatur	*94
mentem regionis pubis contusio-		<i>Weikard</i> citatur	88
nem	121	<i>Westendorff</i> citatur	92
Vrinam pellit aqua Sinnbergensis	87	<i>Wigleb</i> citatur	44
Vrinariae vesicae ruptura et defor-		Windsheimensis cujusdam putei	
mitas; causa mictus involunta-		aqua, cum gallis turcicis purpu-	
rii	169	rascens, cum sanguinis lixivio	
Vrinariarum viarum calculos ex-		caerulescens	91
pellit aqua Sinnbergensis	89	<i>Wolfram</i> , nomen germanicum Spu-	
Vrtica marina	*27. 30.	mae lupi five Lupi Jovis	*59
Vrtica esculenta	262	Wolframii Acidi character, color	
— — — vario colore, prae-		citrinus	*104
primis caeruleo	263	<i>Wrisbergius</i> citatur	109
— major	262	<i>X.</i>	
— rubra Rondelet.	260	<i>Xaverius</i> citatur	*53
Vitio veterum hodiernum non teme-		<i>Z.</i>	
re negligenda 100. efficaciae ejus		Zona valvulosa sinistri ventriculi	
exemplum	101	cordis, cartilagineis lamellis ob-	
Vteri morbosa constitutio Belladon-		fita	10
na sublata	85	Zoologicae descriptiones, ad Adria-	
Vterus morbidus multorum morbo-		tici littora maris concinnatae	235
rum causa	82	<i>Zwierlein</i> citatur	87

Fig. I.

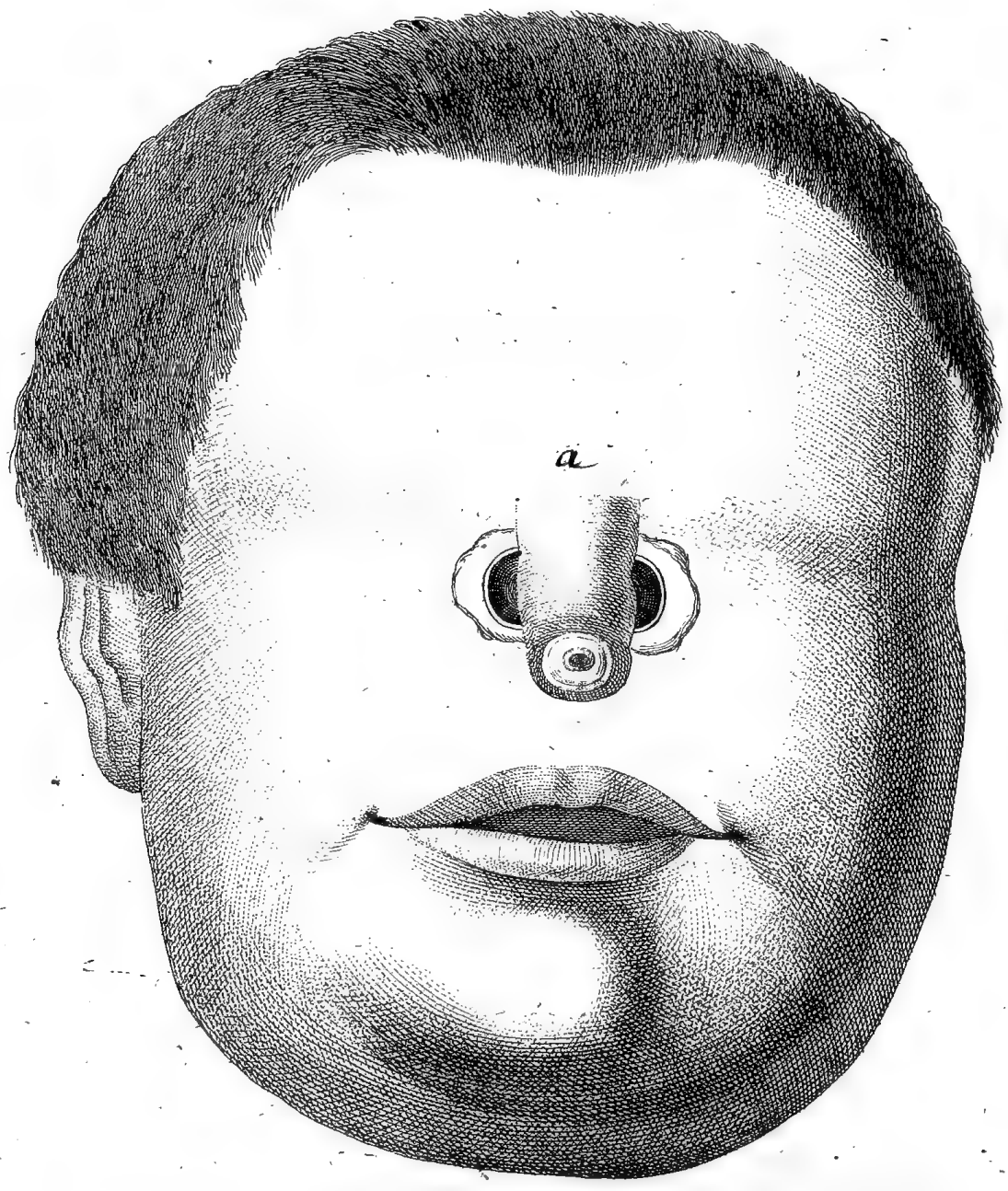
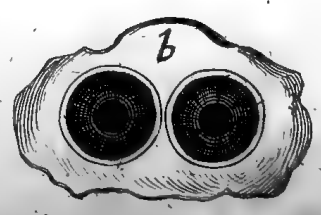
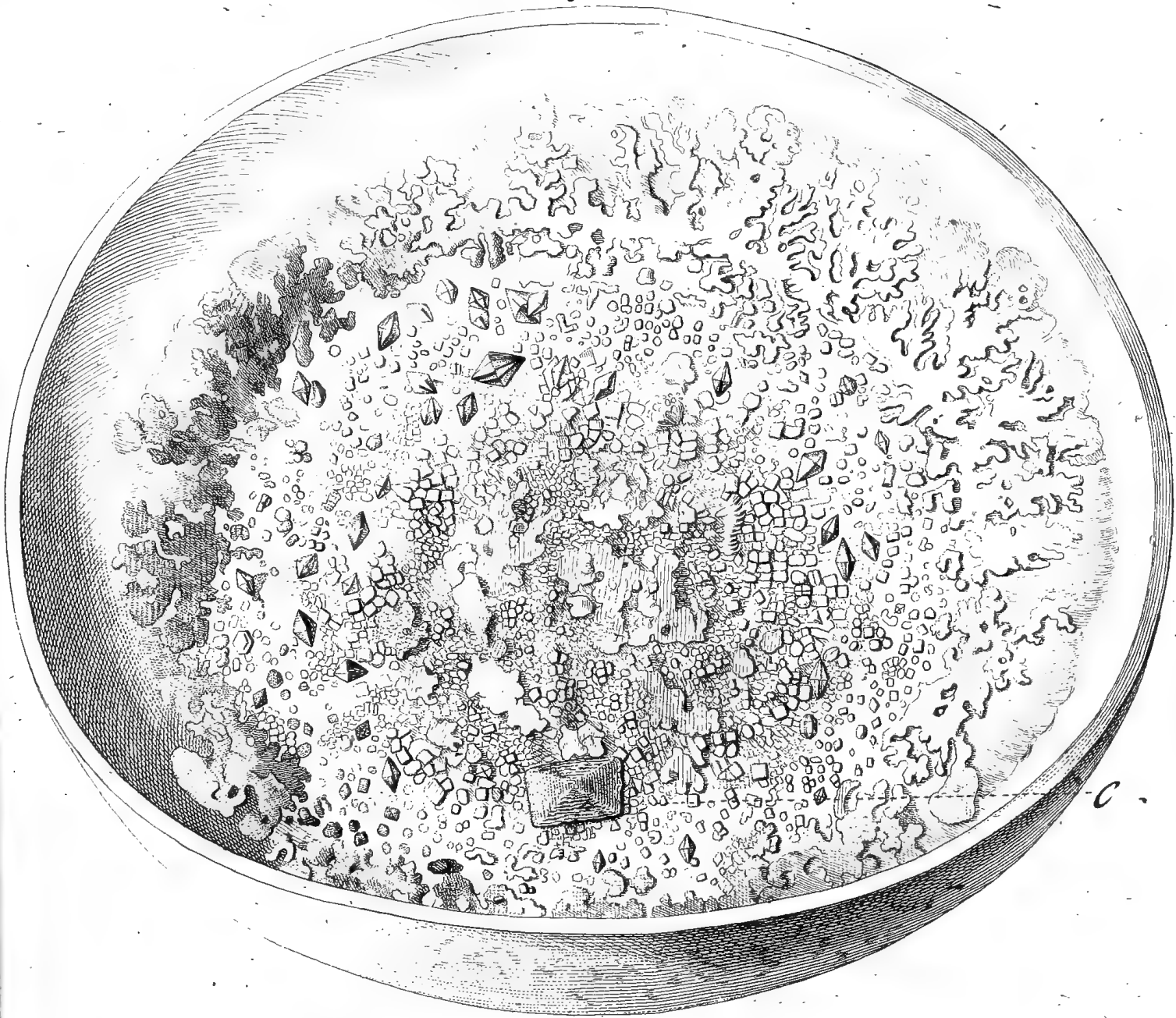

Fig. II.

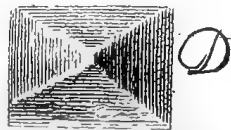

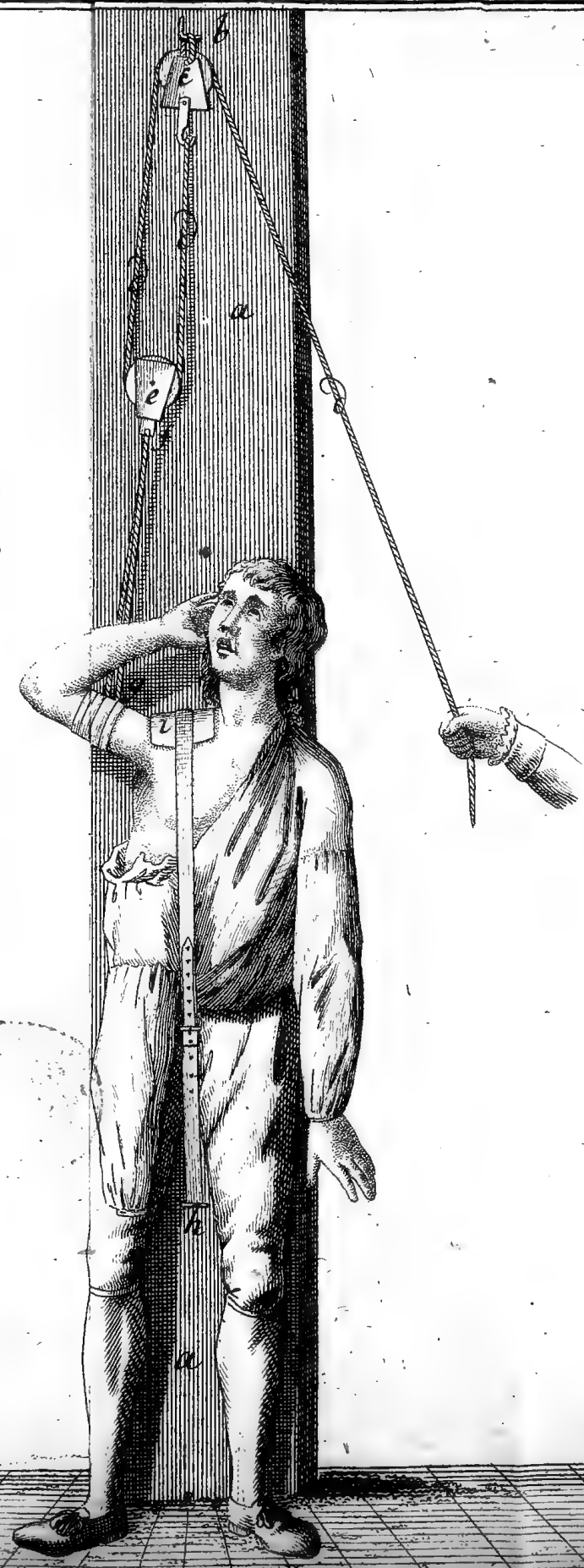
A

C

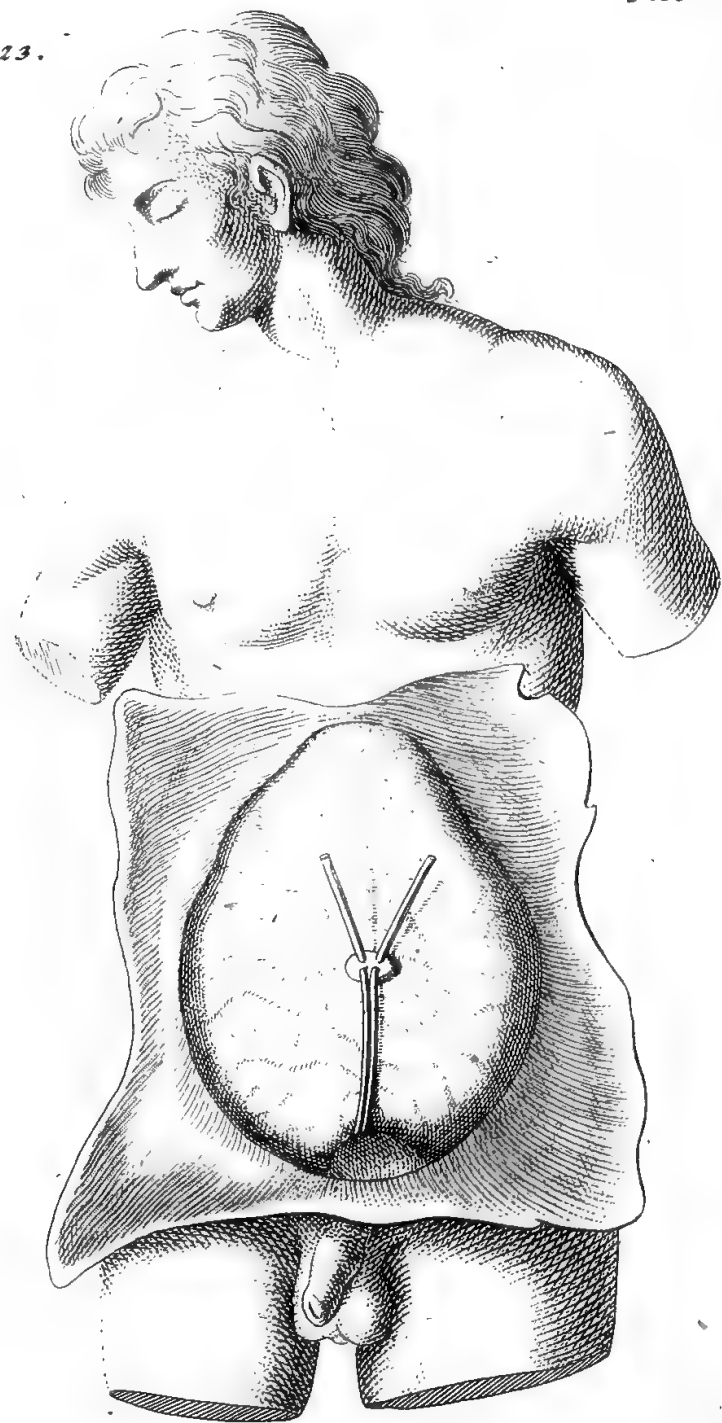
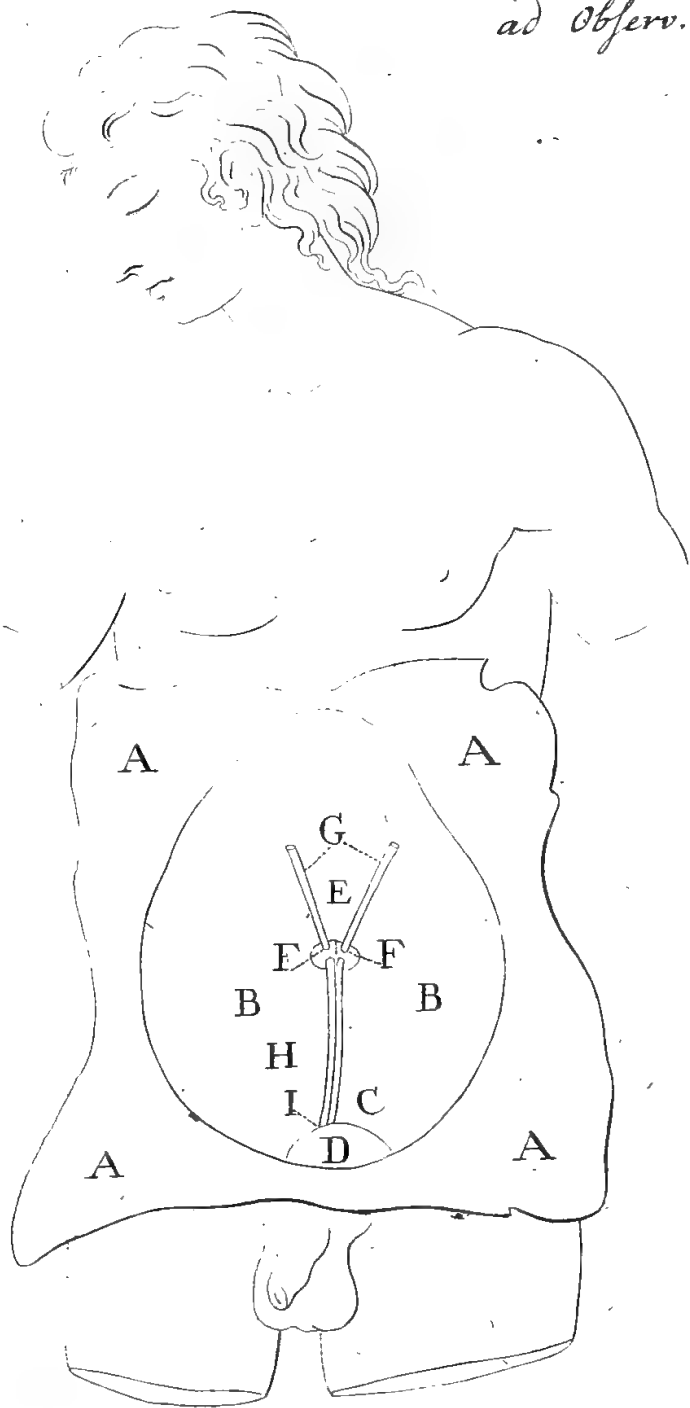

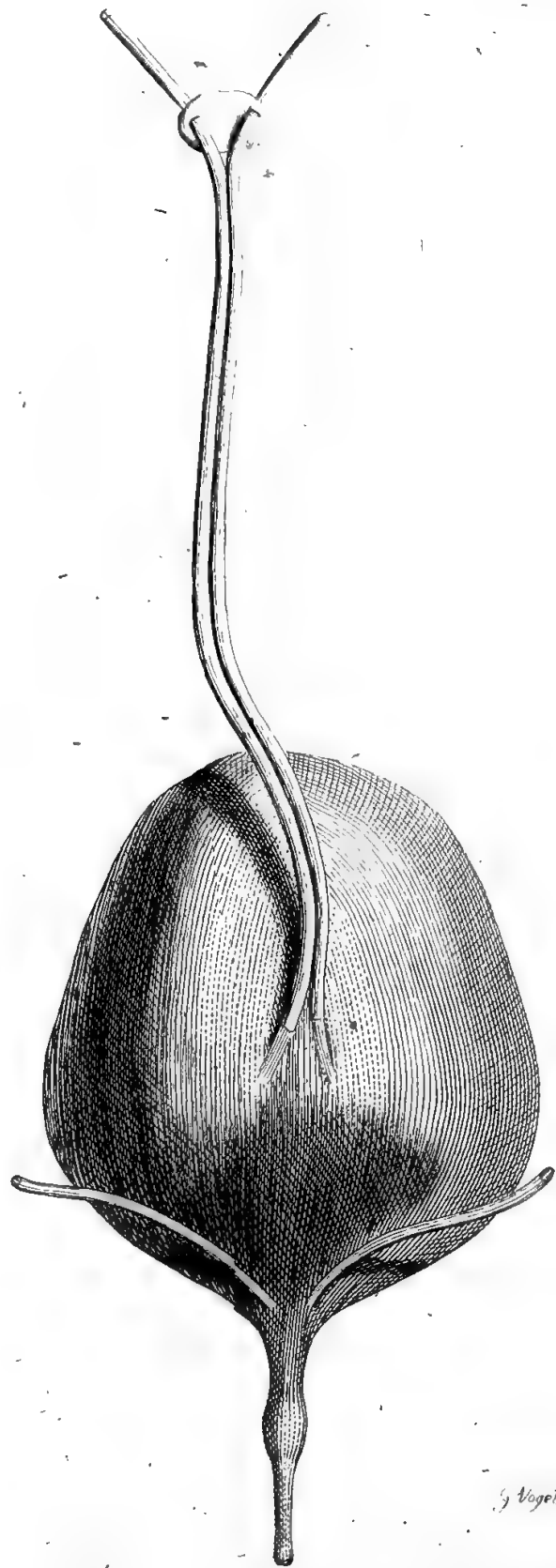
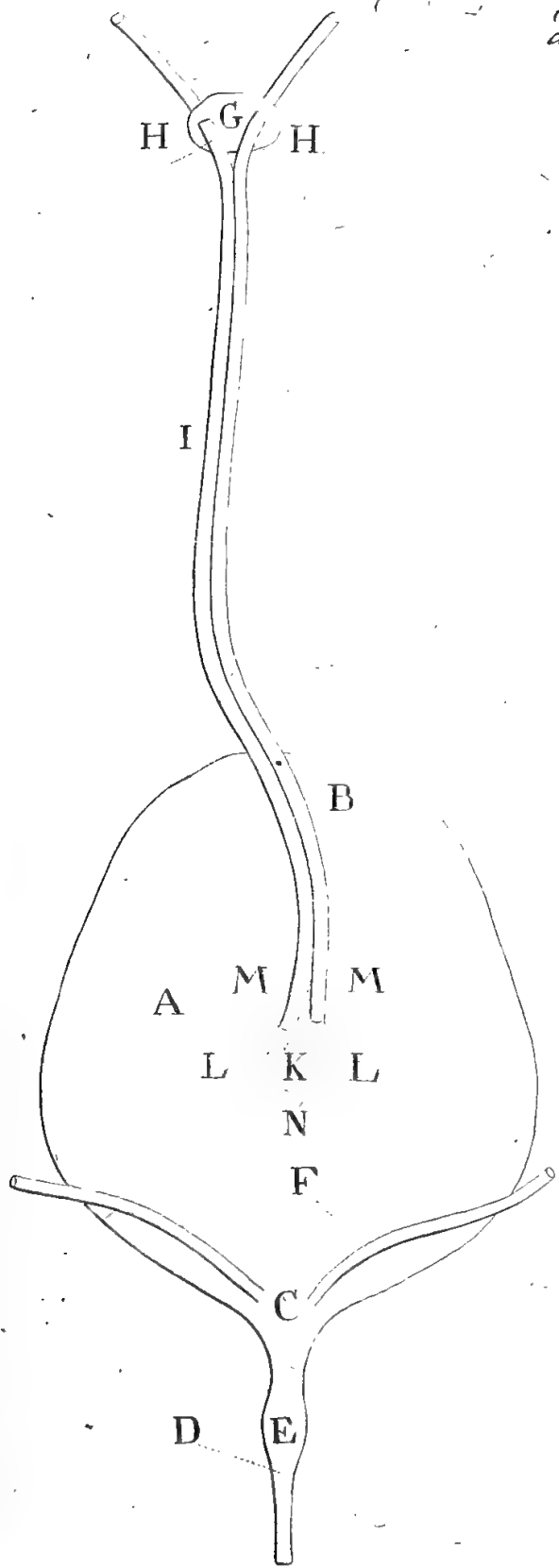

ad Observ. XXXI. pag. 123.

ad Observ. XXXI. pag. 123.

J. Vogel. sc.

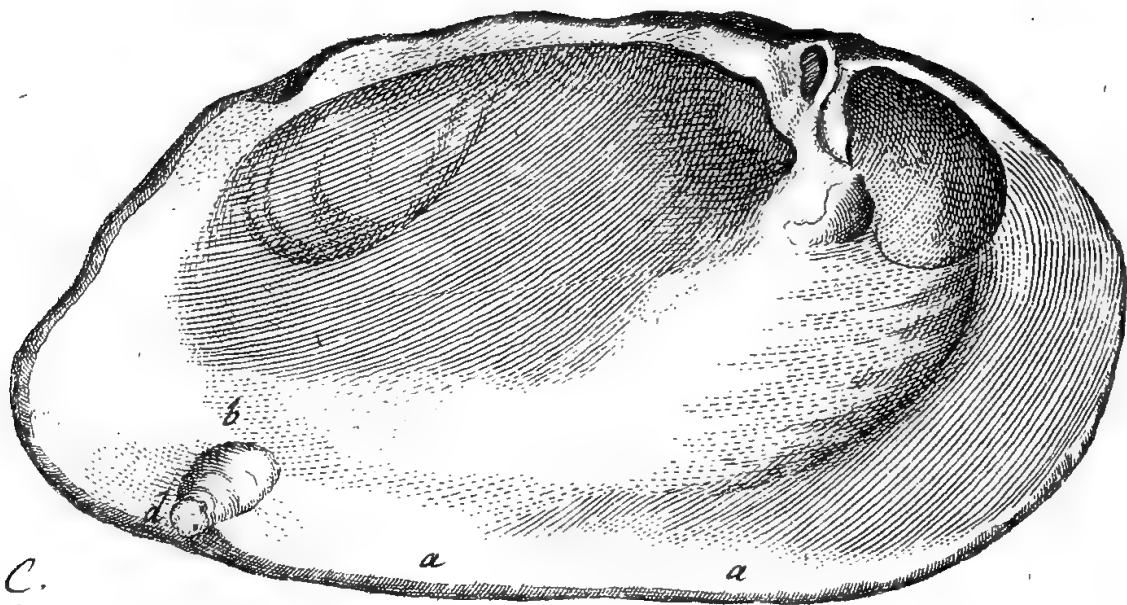
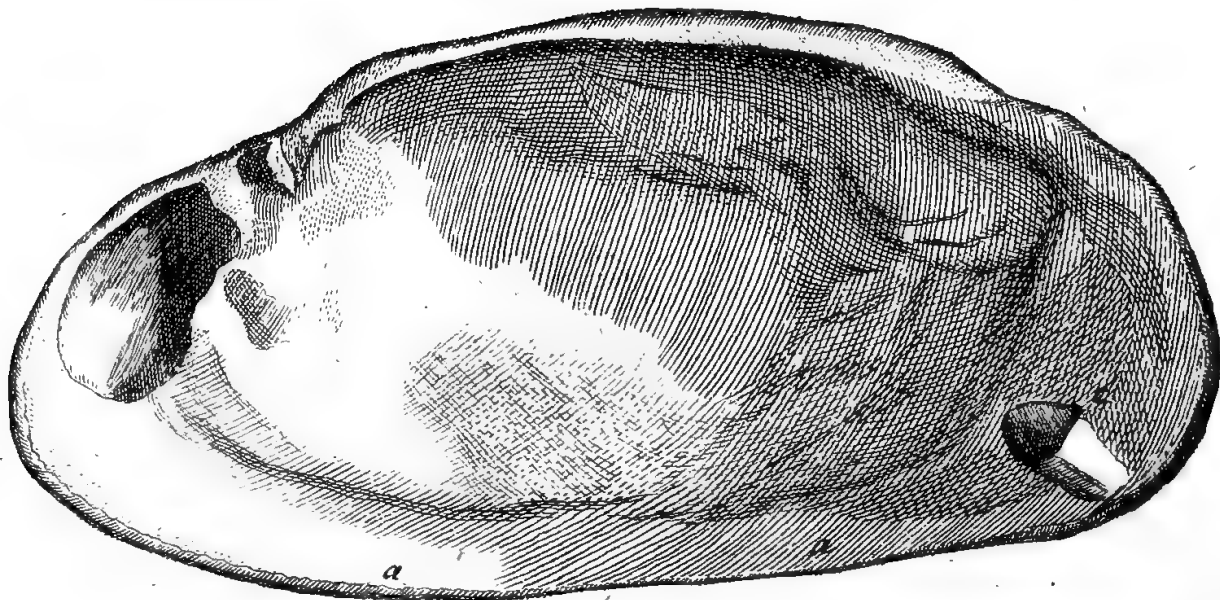
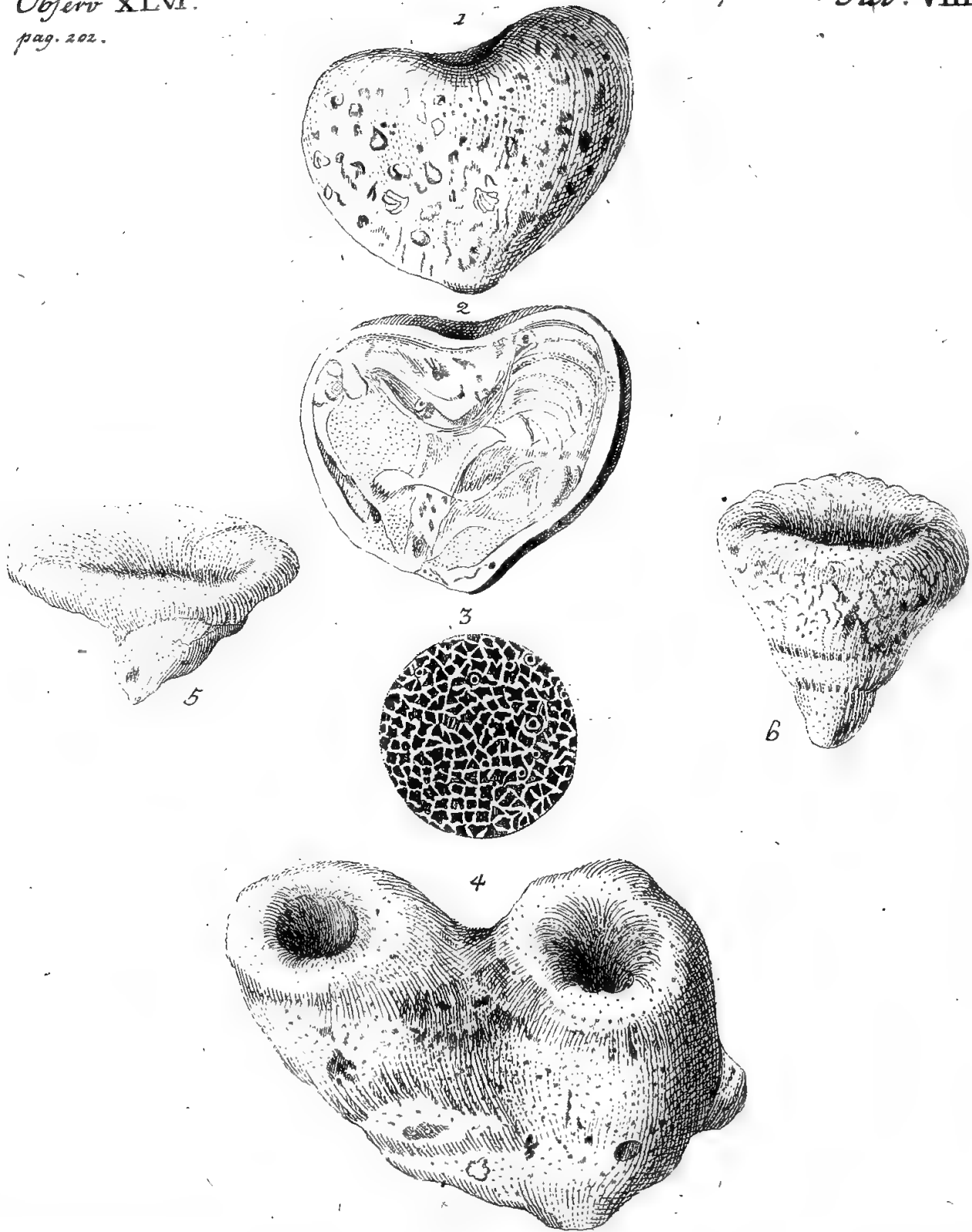

Fig. C.
D

Fig. B.

Petrefacta Spongiarum.

Fig. 1.

Fig. 2.

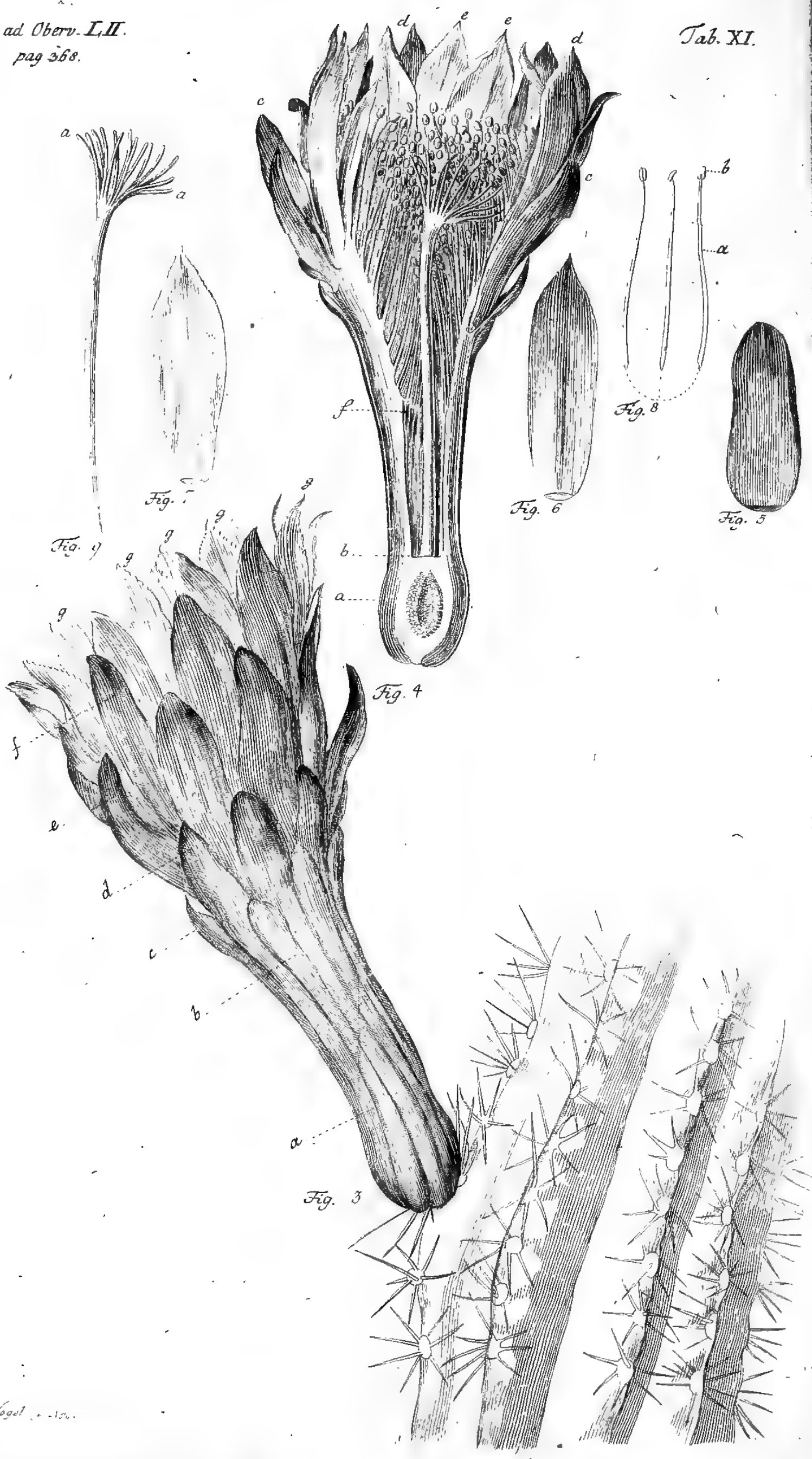
Fig. 2.

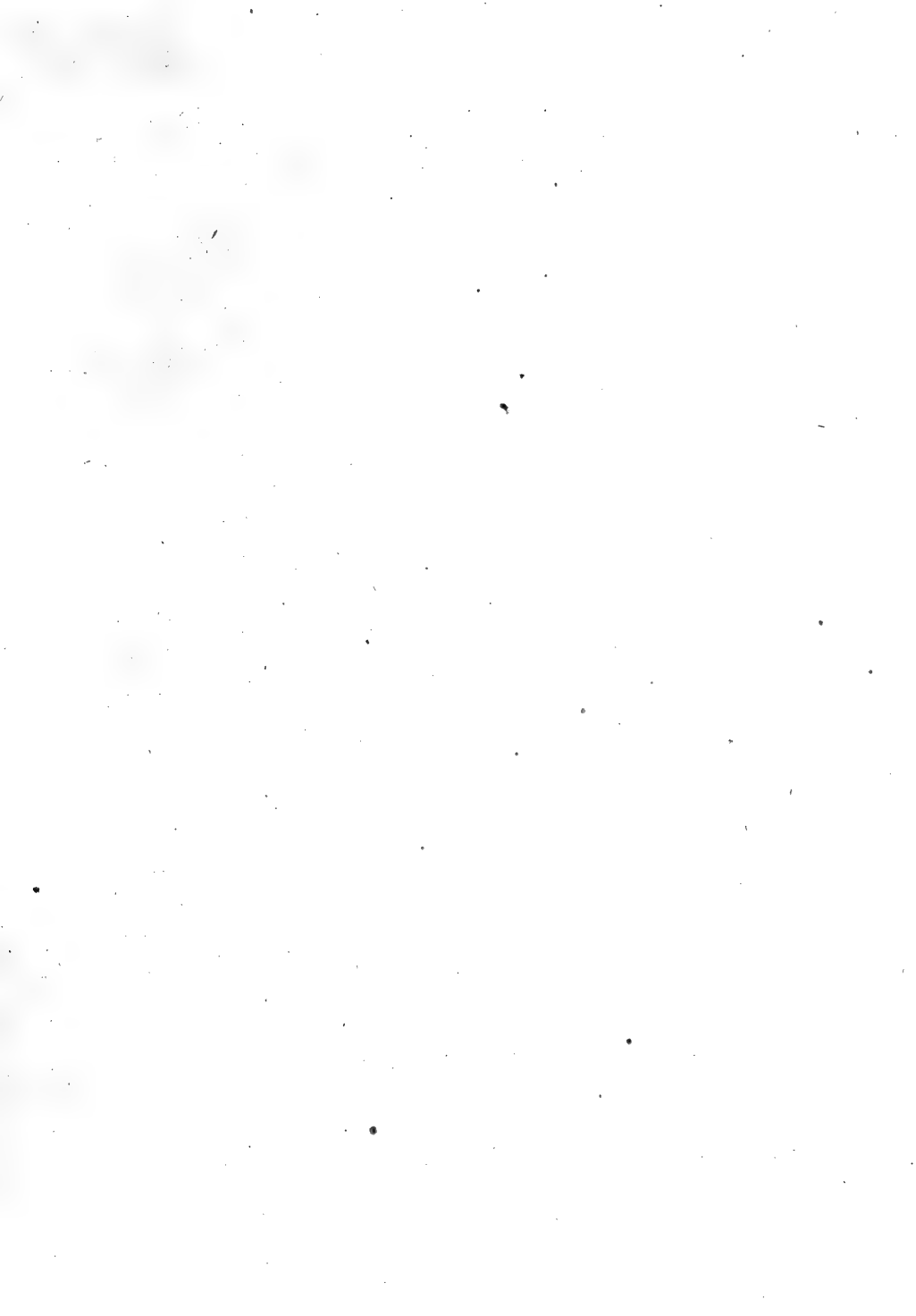

Fig. 1.

FERDINANDVS IACOBVS BAVIENSIS D.

Io. Iac. Filius

*S. R. I. Nobilit. Consiliarius, Architector et Comes Palat. Ca-
sareus, Sereniss. Marggr. Anold. Gubern. Brandenburg. Com-
missarius Electoral. et Architector Collegii Medici Norim-
bergensis Senior promeritus, Academiæ Imperialis et
Æneæ Consiliarius Præficus.*

